Vol. 1 Epistolaris... dissertatio at end

7 vols
£3-3-0

Henry Edward Bunbury.

I Joannes Gutemberg. II Joannes Faustus. III Laurentius Costerus. IV. Aldus Manucius. V Joannes Frobenius.

ANNALES TYPOGRAPHICI AB ARTIS INVENTÆ ORIGINE AD ANNUM MD.

Operâ

MICH. MAITTAIRE A. M.

HAGÆ-COMITUM,
Apud ISAACUM VAILLANT.

M. DCC. XIX.

HONORATISSIMO VIRO DOMINO

THOMÆ HERBERTO

COMITI PEMBROKIÆ

ET

MONTIS-GOMERICI &c.

NOBILISSIMI PERISCELIDIS

ORDINIS EQUITI

S. D.

MICHAEL MAITTAIRE.

POſtquam binos de rebus Typographicis Commentarios in unâ urbe unâque Typographorum gente coarctatos edidiſſem; me ſenſim cepit inexplebile terminos anguſtiores egrediendi deſiderium: Artíſque imaginem vix ſatis adumbrâſſe parvi ducens, ſtatui totam illam, quanta eſt, contemplari; inventíque tam nobilis originem, progreſ-

ſum, incrementa penitiùs exquirere. Cùm verò uberem materiæ copiam, implicitas divortiorum ambages, & ſemotas à notitiâ communi minutias Hiſtoriographis aut non omnino aut leviùs animadverſas expendam; mihi negotium operoſius temere ſuſcipienti cenſuram ab omnibus justam gravémque vehementer metuo. Confitenti utique ignosci poſſe non deſpero; qui primâ rei facie illectus in eam ſtatim impetu ferventis animi tam concitato miſi me præcipitem, ut nec difficultatem viribus infirmis inſuperabilem prævidere, neque pedem referre licuerit.

Quoniam igitur mihi veniam, opusculo præſidium alicunde orare oportet; Tuam, VIR NOBILISSIME, imploro fidem: nullum, quo me tuear, Tuo validius & oportunius occurrit patrocinium. Quamvìs enim in re antiquariâ & litterariâ nemo familiariùs verſatus ſit, nemo poſſit æquiùs cenſorem agere; id tamen mite tibi innatum eſt ingenium, quod tyrones (quales ſunt, ſi tecum conferantur, non pauciſſimi) gaudet docere magìs quàm arguere. Proprio præterea quodam jure tuam ſibi libellus hic pollicetur gratiam. Tu primùm ſtimulos addidiſti: in frequentibus, quæ tecum nunquam habui, quin inſtructior abirem, colloquiis ſæpius me ſubmonuisti, unde lucubrationibus meis plurimum momenti & lucis accederet: crebrò tua, quod neſcio an in ullâ aliâ repererim, ſuggeſſit bibliotheca: ad Te & ad hanc facilis ſemper patuit aditus. Ea placidæ frontis & naturæ ſingularis benignitas tuam temperat dignitatem, ne illius ultro illecebris invitatos hujus authoritas absterreat.

Si

DEDICATIO.

Si esset in epistolâ, COMES ILLUSTRISSIME, perorandi locus, quàm amplus hìc se campus daret ad laudem viri tot variis Rei-publicæ muniis honorificè perfuncti! Sed eorum, quæ supra meum captúmque & præsens institutum longè sita sunt, satagere non expedit, nec decet.

Liceat interim mihi (cui nihil æquè invisum est, ac, cujusquam demerendi causâ, venali linguâ pennâve loqui aut scribere, quod non sentiam) intimos pectoris sensus depromere, &, quid me potissimum ad tuæ amicitiæ culturam duxerit, aperire. Obsequium illud non prisca nobilitas, non longa titulorum pompa, clarúsque natalium splendor expresserunt: sed inhærens animo verè liberali, & generoso virtus ullis partibus servire turpiter nescia; idem inconcussus & sibi usque constans solidæ mentis tenor; omnium, quibus fortuna magna & potens sua plerumque tradit mancipia, vitiorum aversatio; firma morum incorruptorum probitas; universa rerum, quæ virum in suo summum genere ornant, peritia; insigne erga litteras & litteratos studium: infracta adhuc cum sano corpore & mente (JUVENALI olim visa *in nobilitate prodigio par*) senectus; *vitæ*, qualem CATONIS fuisse perhibet LUCANUS, *ad supernas leges directæ* conscia. Hæc tibi Tua sunt, non tuæ Fortunæ dona; hæc omni præconio superiora, altum admirantis silentium potiùs quàm inanem verborum apparatum exigunt.

Quod superest, sine hoc quantulumcumque opus-

culum sub Tui Nominis auspiciis prodire, publicum grati clientis pignus & monumentum. Id si tuo steterit judicio, aliunde non erit, quod me teneat sollicitum. Vale, DOMINE PRÆSTANTISSIME: Te tuæ Patriæ Deus Opt. Max. diu sospitet.

Londini. 6to. *Cal. Nov.* 1718.

LECTORI S.

NIhil æquè, Lector, mihi displicet, quàm verbosior libri titulus, epistola, aut præfatio. Ille operis hujus & authoris ignobilis tenuitati, hæ patroni & lectorum dignitati minùs conveniunt. Hâc equidem supersedissem lubens absque pauculis, quæ præfari me necessariò oportebat.

Diu est, quum in privatum usum librorum catalogum per annorum seriem à primâ Typographiæ origine ad nostra tempora deductum mihi conscripseram. Hunc amicus meus *Paulus* VAILLANT, bibliopola non ignotus, homo cordatus summæ'que in eo negotio industriæ ac peritiæ, & de me sæpius multis modis optimè meritus, ubi vidisset, optare cœpit, ut hujus argumenti nonnihil publicaretur; suadere, ut, quod mihi soli destinaveram, imprimi paterer; polliceri suis id omne sumptibus se procuraturum. Rem statim (utpote genio meo in hujusmodi studia mihi jamdudum familiaria satìs prono convenientem, non sinè doctorum, quos opus inchoatum continuandi authores habui., virorum hortatu) avidè amplexus, hunc tandem otii mei fœtum, rudem quantumvìs & impolitum suóque parenti similem, candidi lectoris fidei & benevolentiæ permitto.

Quod libri titulum attinet; utinam proposito munere tam bene me defunctum possem credere, quàm titulum rei à me tentandæ aptum mihi videor elegisse! Multum enim abest, ut huic materiæ pro ubertate suâ & varietate multiplici tractandæ parem vix quenquam in tantâ librorum & bibliothecarum copiâ

piâ

piâ vel maximè verſatum, nedum me (ſi aliis in hôc litterarum genere exercitatis collatus fuero) prorſus tyronem, arbitrer. Horum tamen, qui quædam huc ſpectantia prælibaverunt, lucubrationibus, aliíſque, quæ & domi & forìs conquirere licuit, ſubſidiis inſtructus, quicquid in ſchedis distraxeram, collegi; redegi in annorum ordinem, quò meliùs laceræ istæ laciniæ cohærerent: & hoc Annalium Typographicorum tentamen potiùs quàm Annales Typographicos edidi.

Annalibus ſingulos librorum catalogos ſtatis intervallis ſic interpoſui, ut historiæ præcedenti catalogus proximè ſequens respondeat. Ad infimas paginarum oras authorum librorúmve ipſorum loca ad illustrandas eorum editiones idonea aliáque notatu digna adjeci.

Librorum in his pars maxima oculatam fidem ex bibliothecis, quas publicas privatásve conſului, acceperunt: reliqui catalogorum Scriptorúmque melioris notæ, quorum nomina ubique ſuis in locis inſerui, testimonio nituntur.

Libros, qui momenti forſan levioris, argumentíve futilis aut frivoli fuiſſe ſeverioribus humaniorum litterarum fautoribus videbuntur, complures infarcire ſæpe ſum coactus; ſinè quorum notitiâ aut alicujus typographi nomen aut impreſſionis annus locúsque ignoraretur. Multijuga tamen rerum, quæ in latè patenti litteraturæ campo occurrunt, ratio; & penè infinita ſtudiorum, quæ eadem neque omnibus nec omni tempore placere ſolent, varietas evincit, pauciſſimos ex veteribus illis libros eſſe, quos quaſi prorſus inutiles abjici oporteat. Injuriâ negligimus ſæpe aut præterimus, quicquid ad præſens conducere propoſitum non putamus; idem postea, cùm iisdem in ſtudiis ex alio in aliud fiat viciſſitudo ac mutatio, aut cùm ad alia ſe converterit animus, deſideramus, & frustra requirimus: & alicubi poteſt nodus incidere, qui ſolvi non queat niſi libro vindice, qui hactenus pro vili & in nullo loco habebatur.

Publicam Regiæ Societatis Londini Bibliothecam perlustravi, quam magno rariorum & antiquiorum editionum numero

paucæ

paucæ æquant, ſuperant pauciſſimæ. Humanitatem miram, quâ Pariſiis Bibliothecas, Regiam inprimis, adeundi copia mihi data eſt, ſilentio diſſimulare non poſſum: neque in Annalibus viros illos in Angliâ & dignitate & doctrinâ illustres tacebo, qui litterarias ſuas mihi gazas aperuerunt.

Capitalium uſus in horum Annalium Catalogis primam mihi cognitam aut Libri editionem aut Typographi Urbíſque mentionem indicat.

Eam in nonnullis vocibus Orthographiam, quæ aut aliquando vitioſa, aut recentioris ſcripturæ conſuetudini minùs conſentanea videtur, retinendam tamen duxi, eò quòd antiquæ illius ætatis Scriptoribus magìs placuiſſe eam animadverterem. Porrò variam in aliquibus iisdem vocabulis, Propriis præcipuè, ſive pronuntiatu asperioribus ſeu à Teutonicâ plurimùm origine profectis orthographiam induxit ipſorum ſæpe Typographorum authoritas.

Quoniam autem hujus, quod molitus ſum, Operis ea eſt natura, ut tantùm ſe extendat, quantùm univerſa res litteraria; nunquámque igitur omnibus adeò partibus numeríſque expleri poſſit, quin multa indies ex locuplete illo ac inexhausto penu depromi queant nova & nondum vel paucis adhuc comperta; ſtatutum habeo, quicquid deinceps in meam notitiam perveniet, cum lectore φιλοβίβλῳ ſubinde communicare, meóſque Annales, prout ſeſe dederit occaſio, repertis augere.

Litteratos porrò omnes enixè oratos velim, hosce mihi conatus operâ ſuâ adjuvent, ut, iis amicè monentibus, quodcunque erratum aut omiſſum ſenſero, illud corrigam, hoc ſuppleam: debitáque ſemper ac publica meis monitoribus à me referetur gratia.

Denique cùm hi Annales uno Volumine non potuerint comprehendi, plurimáque, dum Opus ſub prelo urgetur, innoteſcant; lectorem moneo, expectet, non modò ingens, quod unà cum Indicibus neceſſariis in horum tractatuum finem rejicietur, Supplementum; ſed & totius Operis, quàm potero,

accuratam (ſecundæ enim plùs ſapiunt curæ) recognitionem; & frequentium, quæ meæ cùm inſcitiæ ac incuriæ tum à diſtante procul prelo abſentiæ condonabit æqui lectoris clementia, erratorum expurgationem.

Vale, lector; & in deviis flexuoſi itineris anfractibus sæpiſſime aberranti ignoſce.

E R R A T A.

Ex multis, quæ relegenti occurrerunt, erratis gravioribus, plurima in ſubſequenti tabulâ correxi; leviora, quæ'que ad vocum ſtigmata aut prosodias tantùm ſpectant, nec lectorem morantur, omiſi. Reliqua, quæ mea partim indiligentia, partim ignorantia præterivit, eruditum & candidum lectorem pro ſuâ benevolentia condonaturum ſpero.

Numerus prior paginam, poſterior lineam indicat. n. notas ad imam paginam ſignificat.

Pag.	*lin.*	
4. *n.*	4.	*lege* infirmè
5.	31.	ALTERI
8.	17.	gradu
11. *n.*	9.	ἀτοπώτεραι
23.	22.	cœptam-neglectas
27.	19.	1465. SUBLA-
36.	2.	aliæ Nationes
47.	36.	tentandâ
49. *n.*	10.	judice
50.	35.	*noſtra*
52.	32.	MICHAELE
63. *n.*	27.	*expoſitio*
66. *n.*	2.	JOHANNES *de Spirâ* CIC. EPISTOL. à ſe editas
67. *n.*	9.	*peteret dux*,
72.	3.	Epitome
73. *n.*	11.	recenſerem;
74.	6.	ſcientiarum
84.	14.	*dele* ANTONIUS BARTELEMÆUS
97. *n.*	27.	*Quas inter*
101. *n.*	11.	*Vindelicor.*
113.	1.	Juſtiniani
118. *n.*	10.	pag. 38.
119.	19.	*BONHOMME*
134.	12.	Coloniæ.
Ibid.	14.	& Nicolai Triveth:
139.	35.	ZANIS
142. *n.*	12.	*Plurimum*
Ibid. n.	18.	Amerbachius,
144.	27.	JENSON
145.	16.	muneribus
155.	14.	Agrippinenſis
158. *n.*	8.	*Rheno*
160.	3.	Italica
175.	2.	*oppidi*
184.	18.	Demetriíque

Pag.	*lin.*	
188.	22.	*lege* CAPCASA
189. *n.*	26.	profundis
193. *n.*	3.	nemini ----- idoneo ----- inſtructo
195.	3.	ulli
197.	15.	GULIELMUM
199.	8.	*dele* ANTONIUM
202.	6.	*JOANNIS*
204. *n.*	2.	*Illuſtris*
205.	3.	Aquinatis
Ibid. n.	7.	*Modoetienſem*
207.	18.	Phænomen.
211.	16.	Vindelic.
228.	15.	parœcia,
Ibid.	25.	præcurriſſe.
237.	22.	dedi
238. *n.*	3.	quo
240.	2.	quaternionum
Ibid.	13.	THEOPHRASTI
241. *n.*	*ult.*	Pſalterio *Græco*
244. *n.*	4.	Oedipo
247.	3.	Quaternionum.
249.	3.	πενταδίων,
Ibid. n.	22.	βιβλίων,
252. *n.*	17.	*Hippolytum*
253. *n.*	21.	*condita, quod vel*
254. *n.*	32.	*undequaque*
256. *n.*	7.	*ſit*
259. *n.*	40.	*Per quos hiſtorias*
260. *n.*	9.	*Fundit*
261. *n.*	27.	βασιλίδα
263.	16.	ISOCRATIS
269.	10.	COLOMESIUS
Ibid.	15.	φιλαυτίαν,
284.	11.	*grandis* ab OVID. lib. 3. Triſt. *cubitum longa* à PLAUT.
Ibid. n.	*ult.*	*dele Græcos authores c. 6.*

E R R A T A.

Pag.	lin.		Pag.	lin.	
285. *n.*	2.	*lege* *emend. Græcos authores. c. 6.*	318.	13.	*dele lineas* 14. & 15. & in not. (f) *confessio* usque ad *oportere.*
297.	5.	*Opera,*	319.	7.	*lege* collectæ
298.	13.	*infallibili*	320.	18.	Patav.
299. *n.*	14.	Animalium historiam	331.	26.	Aphrodis.
302.	16.	*precibus*	348.	23.	ZENOBII
Ibid. n.	16.	*aliena pericula*	368.	22.	*ejus, ut diutius*
303. *n.*	5.	facile sit.	380. *n.*	11.	*spatia.*
305.	7.	BARTHELOT:			
306. *n.*	7.	i Hujus mentio. 1494.			
312. *n.*	10.	*te non oportet*			

ANNA-

ANNALES TYPOGRAPHICI.

Annales Typographicos ſcripturus mihi videor univerſam totius Rei litterariæ Hiſtoriam moliri : opus equidem eruditis omnibus gratum & laudabile, ſed difficile & arduum ; cuíque pro ipſius dignitate & amplitudine tractando ac peragendo ingenioli mei vires exiguas & anguſtas ſatis ſcio nunquam pares futuras. Haud tamen omnino imparatus ad hanc provinciam accedo, in quâ rectè adminiſtrandâ quantum laboris ſit exhauriendum, mihi jam dudum meditatum eſt; etſi, Poëtâ teſte, * *qui ſua pondera metitur*, *ferre poſſit*, tanto minùs ſub ponderibus, queis meos humeros ſuppoſui, illa quàm gravia ſint, hi quàm debiles, minimè neſcius, animum deſpondeo. In eâ arenâ memet antea præmenſus plùs ſemel exercui,& nonnihil de Typographicis rebus in STEPHANORUM celebriorúmque aliquot Typographorum PARISIENSIUM Hiſtoriâ prælibavi. Nunc non intrà unius ævi regníve terminos Artem nobiliſſimam publico omnium ætatum regionúmque bono natam concludere ſtatui : ſed illam, quaqua patet per totos orbis eruditi fines, ſpectandam exponere; & à primâ usque origine, quacunque longè latéque ſtirpem propagavit, ad noſtra propè tempora deducere. Ignoſcet interim mihi candidi Lectoris benevolentia, ſi in itinere nondum calcato & longiſſimo cespitaverim ſæpius, aut aberraverim duce & face præviâ deſtitutus. Id aliquantulum utique laudis, ſicubi bene; aut ſolatii, quoties malè iter propoſitum inſtituerim, mihi forſan fuerit, quòd, ſi ultrà non datur, prodierim tenus, & (neſcio an juſto audaciùs) præiverim. Erit aliquando, utì & ſpero & percupio, qui pluribus & majoribus adjumentorum copiis inſtructus, Bibliothecarum in variis EUROPÆ partibus hinc indè ſparſarum ſupellectili curioſâ locupletatus, familiari frequentíque virorum doctorum conſuetudine uſus, plenâ totâque lampade hos, quibus meam hanc exilem faculam prætuli, illuſtret Annales, expleat lacunas, elucidet dubia, omnibus demum numeris opus abſolvat; quod homo privatus & ignobilis, in obſcurâ inopis Muſêi umbrâ abditus, informe, lacerum & imperfectum reliqui.

Reſpublica Litteraria non minùs varias, quàm ROMANA, experta eſt vices; diverſas hæc & illa ætates habuit. AUGUSTO imperii cla-

 vum

* MARTIAL. Lib. 12. Epigr. 89.

vum tenente; toto orbe pacato, robusta tum quædam fuit litterarum æquè ac regni maturitas; suus artibus & scientiis constitit juventæ vigor, & honos patrocinii; ad id demum culmen & imperium & litteræ pervenerant, ut deesset, quò ulteriùs progrederentur. Sed nihil difficilius, quàm diu in summo apice consistere. Ab AUGUSTO CÆSARE paulatim per gradus lapsa est cùm imperii, tum litterarum majestas, donec tandem utraque per Imperatorum inertiam & Litteratorum inopiam consenuit. Quàm atra per longum annorum spatium ignorantiæ nox EUROPÆ incubuerit, quàm crassa in solidæ eruditionis locum successerit barbaries, quàm stupidum & ARCADICUM pecus Musarum pulsarum sedem occupaverit, sanus nemo est, cujus animus meminisse non horreat. Tenebras adeò profundas & jamdiu inveteratas discutiendi spes affulgebat minima, nisi opacæ, quâ litteræ miserè afflictæ penitus mergebantur, caligini solem Θεὸς quidam ἀπὸ μηχανῆς immitteret. Rebus tandem desperatis Deus auxilium attulit; redúcésque solis radii cœlum & diem, quem nigræ nubes eripuerant, mortalibus attonitis restituerunt. Litteris reditum postliminio parantibus viam stravit & aperuit demissa quasi cœlitus in commune generis humani subsidium TYPOGRAPHIA. Unus antea forsan altérve, & hi quidem rari, in vasto ignorantiæ gurgite nantes apparebant, qui litterarum amore excitati obstantia sibi impedimenta labore improbo vigilíque industriâ vix eluctari conarentur; sed hactenus irritus paucorum, ad quos res redierat, adversùs torrentem conatus opem ferè plusquam humanam postulabat. GRÆCÆ ignorabantur aut prorsus negligebantur litteræ; hinc manaverat horrida in LATINIS balbuties: optimi veteres, qui tanto malo remedium soli adhibere poterant, desiderabantur Authores, quorum vel nesciebantur nomina; & opera situ & pulvere cooperta sæpe in angulis jacebant ignota, sæpe mercibus vilibus amiciendis inserviebant. Hinc manuscriptorum Codicum penuria; sicubi qui occurrerent, aut apud legendi imperitos nullo erant in pretio, aut à peritis, cùm fortè nosceretur pretium, nonnisi multo ære redimendi. Bibliothecas quidem celeberrimas & copiosas viri multi olim docti & opulenti instituerant. Sed quotocuique ad hos thesauros patebat aditus? Ecquis auro vel argento color, nisi usu splendeat? Ecquod in lucernis sepulchralibus beneficium? Quò congesta tot & inevoluta disciplinarum Volumina, scriniis inclusa, nisi in discentium manus veniant? Præterea unius, ubi unica quædam alicujus Authoris reconduntur Exemplaria, Bibliothecæ, si quo interierit casu, unde resarcietur damnum? * Millia ferme Voluminum septingenta à PTOLEMÆIS Regibus collecta, omnia priore bello ALEXANDRINO incensa sunt; unóque momento multorum annorum, sumptuúmque periit

* POLYD, VERGIL, de Invent. Lib. 2, cap. 7.

periit labor. Quàm repentina & improvisa clades auri montibus non reparanda! At quæ una tantam ruinam sublevare & supplere potuisset, nondum nata erat TYPOGRAPHIA: Ars illa ingeniosa, quâ non alia unquam extitit cæteris Artibus promovendis & quibuscunque rebus peragendis utilior: novum scribendi genus, ubi solers unius scribæ manus mille linguarum, mille calamorum officium implet: mirum hoc characterum mobilium artificium, quo litteræ è suis singulæ cellulis evocatæ & quasi animatæ ita simul conspirant, ut sese tam facilè & citò in quotvis Exemplaria multiplicent. * *Tantùm uno die ab uno homine litterarum imprimitur, quantùm vix toto anno à pluribus scribi posset. Unde adeò disciplinarùm omnium magna librorum copia ad nos manavit, ut nullum ampliùs superfuturùm sit opus, quod ab homine quamvìs egeno desiderari possit.* Ignota tot ab ultimâ usque Mundi antiquitate sapientibus viris litterarum ratio! quæ præteritæ simul ætati ac futuræ consulit, tam felicia utriusque exercens commercia, ut ne sit illa huic ignota, illius hæc ignara: quam qui primus excogitavit, eo, qui eas & earum figuram adinvenerat, vix minor habeatur. Divinum certè inventum! quod æterna illa Mens, cujus vis per artus infusa molem agitat, quâ agitante calescimus, quæ omnium Artium & Scientiarum notitiam menti humanæ insinuaverat, suggessit, ut eædem Artes & Scientiæ per hominum inertiam multis jam retro sæculis intermortuæ non modò reviviscerent, sed ad seram posteritatem cœlestium horum Codicillorum authoritate consignatæ & tabulis legatæ descenderent, & ab interitu deinceps vindicarentur. Vereor autem, ne Typographicæ Artis admiratione raptus in ejus laudibus, ad quas pro dignitate dicendas meæ vires non assurgunt, jam diutius, quàm par erat, lectorem moratus sim. Ad id, quod institueram, properandum est, & in Typographices originem primùm inquirendum.

Typographiæ originem disquirenti haud adeò facile est primam illius epocham figere. Bona plurima sentimus, quorum prima ignoramus initia: NILI, qui arenâ ÆGYPTUM fœcundat, fontes occultantur. In re tamen quantumvìs incertâ, licet in medium proferre, quantum animi conjecturâ colligere possumus. Cavere interim oportet, ne Artis primùm excogitatæ tempus cum ejusdem postea productæ & foras emissæ tempore confundatur. Non enim tota simul nata est, sed succrevit paulatim per partes; diúque, dum formabatur, quasi in utero delituit, donec tanti momenti fœtus, quem enitendo nonnisi plures anni sufficiebant, in lucem maturus tandem ederetur. Tantæ erat molis rem fundare litterariam.

Plerique bonæ fidei [1] Scriptores id ferè consentiunt, anno circiter

* POLYD. VERGIL. de Invent. L. II. c. 7.

1 Lege MALINKROT. p. 8, 10, 13, 71, &c. MENTEL. de ver. orig. Typograph p. 6. &c. inscriptio tamen COSTERI

ter 1440. de Arte illâ primùm cogitatum; eámque tum mente ſolâ conceptam penſitatámque, omni deinde inſtrumentorum, quæ opus eſſent, ſupellectile comparatâ, per varios annorum non paucorum conatus, poſt multas ſubinde abortiones, & eluſa nonnunquam, ad ſucceſſum aliquando feliciorem perducta tentamina, ematuruiſſe tandem; &, poſtquam ſe ex his involucris expediiſſet, anno 1457. aſſiduo labore & conſtanti induſtriâ obſtetricantibus, exortam fuiſſe. [1] Quicquid ante hunc annum impreſſorum librorum à quibusdam venditatur, non temerè admittendum eſt in Artem Typographicam. Hæc hujusmodi multa opera ad Artem aliam referenda ſunt, Sculpturam ſcilicet, jam diu cognitam & uſu creberrimo frequentatam: quam utì Typographicæ adinveniendæ (quum humani ingenii ſit mos aliam rem ex aliâ cogitare) anſam dediſſe non ægre negaverim, ita ab eâ differre prorſus affirmo, quantum characteres mobiles, quibus hæc, à fixis, quibus illa utitur, diſcrepant. Si rectè æſtimetur, quæ fuerit difficultas, quantum laboris & tædii, in fundendis tot typorum ſeparatorum Alphabetis, quot ſatìs eſſent ad excudenda illa librorum, [2] qui ante & paulò poſt annum 1460. prodierunt, ingentia volumina; in explorandâ porrò eorum jungendorum & digerendorum in diſtinctas voces cum juſtis linearum interſtitiis ratione; aliíſque, quæ ad operis cultum & nitorem neceſſaria viderentur, procurandis: Si editionum non modò in chartâ ſed [3] pergameno peractarum examinetur elegantia: Si obſervetur inſuper inventores primos id clàm habuiſſe, omnéſque ſecreti conſcios, [4] religione etiam jurisjurandi interpoſitâ, excluſiſſe, ideóque vastæ molis Opera perpaucis operariis fuiſſe

RI infrà notata præfert annum 1430. & BOXHORNIUS affirmat COSTERUM anno 1420. prima hujus jeciſſe fundamenta, Rabbinico teſtimonio infirmì nixus. Conſule MALINKROT. p. 72. & LA CAILLE. p. 6, 7. & JOLY dans ſon Voyage de MUNSTER. p. 125, 126. &c.

1 Lege quid de [Catholicon] Vocabulario à TRITHEMIO citato, DONATO, & JOSEPHI SCALIGERI Pſalterio, aliíſque hujusmodi ſcribit CHEVILLERIUS, p. 6, 7, 19, 20, 21, 22, 23. Hujusmodi enim opera tabulis imprimebantur, non typis mobilibus excudebantur; & Ars illa non verè Typographica, ſed ſigillaria potiùs vocanda eſt, quæ diutiſſimè mundo innotuit, quâque SINENSES uſós memorant Hiſtorici. MALINKROT. p. 2. ex ANGEL. ROCCH. citat hæc: *Typographica ars, quæ dicto in regno exercetur, diſtat à noſtrâ. Ea enim non habet characteres ex plumbo ac ſtanno conflatos, quibus utuntur noſtrates, ſed in tabulis inſculptos, quales nos interdum effingimus, cùm figuras in tabulis ligneis vel laminis æreis incidendas curamus.* Vide LA CAILLE. p. 6, 7, 8. Sed (utì notat CHEVILL. p. 8, 9.) Biblia primum fuit Typographiæ perfectæ opus, quamvìs annus ſit incertus; & antecedit, quicquid anno notatum prodiit. Quod quidem conſtat ex Chronici HIRSAUG. loco infrà allato.

2 DURAND. Rational. 1459. Bibl. vulg. 1462.

3 DURAND. Rational. & Bibl. vulgat. & CICER. Offic. 1465. & JUSTINIAN. Inſtitut. 1468. &c. Chartam Pergamenam adhiberi, ut faciliùs pro Manuſcriptis venderentur, putat LA CAILLE p. 9.

4 MALINKROT. p. 14. ex MUNSTER. Et p. 22. ex HENRIC. PANTALEON. *Litteras in ſacculis clauſis ſecum in officinas ferebant, ac dum abeunt, auferebant* &c.

fuiſſe concredita: tantum abeſt, ut quis ſuſpicetur Typographiæ inventæ annum 1440. ab Anno 1457. quo prima ejus opera vulgari cœperunt, longiùs removeri; ut potiùs mirum ſit ab inventione rudi ad uſum tam promptum, ab inchoato vix tyrocinio ad exercitia tam luculenta, ab ipſis incunabulis ad ætatem penè firmam tam celeriter & ſenſim feſtinâſſe; quaſi eodem, quo nata eſt, tempore videri adulta voluiſſet.

Ab inventionis origine ad ejus locum & ipſius Inventores tranſeundum eſt. Origini tenebras offuderat diuturnum, quo ſua tentamenta primi Artifices celaverant, ſilentium. Opinionum de loco & Inventoribus varietatem peperit æmulatio, qualis olim HOMERI patriam incertam reddiderat. Inventi tam utilis & ingenioſi gloriam Urbes quædam aliis invidentes, unicam hanc ſuis civibus laudem ut aſſererent, ſuos omnes nervos contendebant, ſingulæ hiſtoricos nactæ fautores, qui eam genti, cui favebant, argumentis aſtruere conarentur.

HARLEMUM, HOLLANDIÆ Urbs, ſuo LAURENTIO JOANNI, cognomento Æedituo, ſeu juxta alios COSTERO cum ipſius genero THOMÂ PETRO Artis inventionem vendicat, aſtipulantibus [1] ADRIANO JUNIO, PETRO SCRIVERIO, MARCO ZUERIO BOXHORNIO, aliíſque maximè BATAVIS Scriptoribus, & inſcriptionibus hîs ſub COSTERI effigie ad ejuſdem domum duabus appictis.

MEMORIÆ SACRVM
TYPOGRAPHIA
ARS ARTIVM OMNIVM
CONSERVATRIX
HIC PRIMVM INVENTA
CIRCA AN. CIↃ CCCCXL.

[2] VIRO CONSVLARI
LAVRENTIO COSTERO HARLEMENSI,
ALTERO CADMO
ET ARTIS TYPOGRAPHICÆ
CIRCA ANNVM DOMINI M. CCCCXXX.
INVENTORI PRIMO
BENE DE LITTERIS AC
TOTO ORBE MERITO
HANC Q. L. Q. C. STATVAM,
QVIA ÆREAM NON HABVIT PRO MONVMENTO,
POSVIT CIVIS GRATISSIMVS.

1 MALINKROT. cap. 3. LA CAILLE, p. 5, 6. CHEVILL. p. 2.

2 De Anni differentiâ lege, quod ſuprà dictum eſt ad Pag. 3. Numer. 1.

Hujus causæ defensores id scilicet comminiscuntur, quendam ex COSTERI operarum ministris (JOANNEM FAUSTUM sinistre innuit JUNIUS) hero infidum, instrumentorum supellectile convasatâ ipsis CHRISTI Natalium Vigiliis, AMSTELODAMUM primò, dein COLONIAM AGRIPPINAM, indè MOGUNTIAM confugisse.

In aliam itur sententiam à [1] JACOBO Carmelitâ & [2] JACOBO MENTELIO, qui totam solámque laudem ARGENTINAM ad JOHANNEM MENTELIUM transmovent, fulti authoritate ARGENTINENSIS Chronici, ubi legitur, Anno 1440. *Typographiam* Strasburgi *inventam à* Johanne Mentelio, *cujus famulus* Johannes Gensfleich *vocatus*, *& ille* Moguntinensis, *cum* Johanne Gutembergio, *populare suo*, *se socians*, *qui jam de Arte quidpiam subodorabatur*, *secreta*, *quæ à patrono fuerat expiscatus*, *detexit*; *eos*, *cùm impune* Argentorati, *ubi esset Inventor*, *nomen consequi non possent*, Moguntiam *profectos*. Additur præterea [3] JOHANNEM GENSFLEICH oculorum tandem damno perfidiæ pœnas exolvisse, & JOHANNEM MENTELIUM Equitem & Patritium à Cæsare, mercedis loco, adjectis novis insignibus condecoratum.

Neglectis his duabus sententiis, neotericis utpote & ex præjudicio ac invidiæ malignitate ortis, in aliam illis longè antiquiorem & universis prioris ætatis Typographicæ Arti coævæ suffragiis nixam consenserunt turba [4] Authorum & [5] Chronicorum maxima; quam sententiam ipsis explicabo verbis, [6] quibus in Chronico HIRSAUGIENSI à TRITHEMIO, Anno 1514. biennio ante suam mortem, scripto repræsentatur.

[7] *His temporibus in civitate* Moguntinâ Germaniæ *prope* Rhenum, *& non in* Italiâ, *ut quidam falsò scripserant*, *inventa & excogitata est Ars illa mirabilis & priùs inaudita imprimendi & characterisandi libros per* Johannem

1 CHEVILL. p. 3.

2 In Libro de verâ Typographiæ origine. p. 6.

3 MENTEL. p. 58, 102. Attamen p. 54. ex WIMPHELENGIO affert (uti etiam MALINKROT p. 16.) JOANNEM GENSFLEICH *ex senio cæcum fuisse*. p. 56. Nomen GENSFLEICH Wimphelengius ANSICARUM Latinè reddit.

4 Lege MALINKROT. c. 2. & 4. CHEVILL. p. 2.

5 Chronic. SPANHEIMENS. Et HIRSAUG. & COLONIENS. MALINKROT. p. 7. & 37.

6 CHEVILL. p. 4, 5.

7 TRITHEMIUS in Chronic. SPANHEIM. & HIRSAUG. utitur hâc verborum formulâ *his temporibus*, quasi de anno non satis certus. CHEVILL. pag. 5. Idem CHEVILLERIUS p. 8. & MALINKROT. p. 37. Ex Chronic. COLONIENS. afferunt hæc. *Ars hæc Typographica inventa omnium primùm in* Germaniæ *urbe* Moguntiâ *est ad* Rhenum *circa annum* 1440. *& ab eo anno donec scriberetur* 1450. *inventioni ejus eorúmque*, *quæ ad illam pertinent*, *opera impensa fuit*; *eóque anno*, *qui Jubilæus fuit*, *cœptum fuit libros imprimere*: *primúsque qui excuderetur liber*, *Biblia fuere Latina*, *impressáque ea sunt scripturâ grandiori*, *quali hodie Missalia solent imprimi.*

nem Guttenberg *civem* Moguntinum; *qui, cùm omnem penè ſubſtantiam ſuam pro inventione hujus Artis expoſuiſſet, & nimiâ difficultate laborans jam in iſto jam in alio deficeret, jámque propè eſſet, ut desperatus negotium intermitteret, conſilio tandem & impenſis* Joannis Fuſt *æquè civis* Moguntini, *rem perfecit incœptam. Imprimis igitur Characteribus Litterarum in tabulis ligneis per ordinem ſcriptis, formíſque compoſitis, Vocabularium,* Catholicon *nuncupatum, impreſſerunt: ſed cum iisdem formis nihil aliud potuerunt imprimere, eò quòd Characteres non fuerunt amovibiles de tabulis, ſed inſculpti, ſicut diximus; poſthæc inventis ſucceſſerunt ſubtiliora, invenerúntque modum fundendi formas omnium* Latini *Alphabeti litterarum, quas ipſi matrices nominabant, ex quibus rurſum æneos ſive ſtanneos Characteres fundebant ad omnem preſſuram ſufficientes, quos priùs manibus ſculpebant: & revera, ſicuti ante 30 ferme annos ex ore* Petri Opilionis de Gernsheim *civis* Moguntini, *qui gener erat primi Artis Inventoris, audivi, magnam à primo inventionis ſuæ hæc Ars impreſſoria habuit difficultatem. Impreſſuri namque Bibliam, priusquam tertium complêſſent in opere quaternionem, plusquam 4000 florenorum expoſuerunt.* Petrus *autem memoratus* Opilio *tunc famulus, poſtea gener, ſicut diximus, Inventoris primi* Joannis Fuſt, *homo ingenioſus & prudens, faciliorem modum fundendi characteres & Artem, ut nunc eſt, complevit. Et hi tres imprimendi modum aliquandiu tenuerunt occultum, quo usque per famulos, ſinè quorum miniſterio Artem ipſam exercere non poterant, divulgatus fuit in* Argentinenſes [1] *primò, & paulatim in omnes Nationes. Et hæc de impreſſoriâ mirâ ſubtilitate dicta ſufficiant, cujus Inventores primi cives* Moguntini *fuerunt. Habitabant autem primi tres Artis impreſſoriæ Inventores,* Joannes *videlicet* Guttenberg, Joannes Fuſt & Petrus Opilio *gener ejus* Moguntiæ *in domo* Zum-Jungen *dictâ, quæ deinceps usque in præſens Impreſſoria nuncupatur.*

Denique ſi omnia hæc paulò attentiùs animadvertamus, plura certè reperientur, de quibus tres ſententiæ modò allatæ conveniunt, quàm de quibus litigant. Nulla de primo inventionis anno differentia: tum de loco nulla eſt, quin MOGUNTIÆ primùm Ars (nihil antè aliud quàm embryo fœtúsque informis) membris ſuis omnibus expreſſa in lucem exierit, eámque tres illi ſuprà memorati ibidem poſt Annum 1450. exercuerint, controverſia. De FAUSTI furto & perfidiâ ità ambiguè & (quod minimè Hiſtoricum decet) ſuspicioſè ſcribit JUNIUS, ut magìs velle id credi, quàm probare, videatur. Ipſum ARGENTINENSE, quo JACOBUS MENTELIUS JOANNIS MENTELII partes tuetur, Chronicon diſertè aſſerit, JOHANNEM GUTEMBERGIUM jam de Arte quidpiam ſubodoratum, antequam JOHANNES GENSFLEICH MENTELII arcana ei detexiſſet. Rixan-

[1] ARGENTINA tamen (quantum ſcio) non fuit prima urbs, unde poſt MOGUNTIAM libri cuſi prodierunt.

Rixantur autem, ac in eo disputant, hi ARGENTINÆ à MENTELIO, illi HARLEMI à COSTERO de [1] litteris in tabulas insculpendis potiùs quàm per mobiles fusilésque typos excudendis cogitari cœptum. Et per me licet disputent, donec libri proferantur antiquiores, quàm qui exſtant MOGUNTIÆ excusi, quíque Urbem [2] MOGUNTINAM à Deo singulari hôc dono dignatam cæterísque terrarum Nationibus prælatam fuisse gloriantur, nemine interim quicquam tunc, cùm maxime (si id falsum foret) oportuit, uspiam refragante, aut ullam litem de plagii injuriâ sibi illatâ intendente; ex quibus certum est, GUTEMBERGIUM, FAUSTUM & OPILIONEM Arti in lucem prodeunti MOGUNTIÆ manum ultimam & coronidem imposuisse, & absque his, quicquid & COSTERUS & MENTELIUS aut tentârunt aut tentâsse dicuntur, parum admodum proficere potuisse.

JOHANNES GUTEMBERGIUS [3] ARGENTINÆ natus, quo fuerit ordine, nobilíne an ignobili, ambigitur. [4] Sunt, qui in equestris dignitatis gradus collocant: [5] alii aurificem credunt. Et hunc sanè, si natura noluerit, Ars potuit nobilitare. ARGENTINÂ MOGUNTIAM migravit; Et MOGUNTINÂ civitate donatus ibi fixit suarum fortunarum sedem; meruítque hanc, [6] quâ ipsius domus anno 1507. insignita est, inscriptionem.

JOANNI GVTTEMBERGENSI
MOGUNTINO, QUI PRIMUS OMNIUM
LITTERAS ÆRE IMPRIMENDAS INVENIT,
HAC ARTE DE ORBE TOTO BENE MERENTI,
YVO VINTIGENSIS
HOC SAXUM PRO MONUMENTO POSUIT.

PAULUS Pater (in suâ *De* Germaniæ *miraculo*, *Typis Litterarum*, *Dissertatione*; quæ GEDANI anno 1709. edita in 4. proſtat LIPSIÆ apud

1 MALINKR. p. 29. LA CAILLE, p. 6.

2 Lege posteà subscriptiones librorum à Typographis illis MOGUNTINIS excusorum.

3 MELCH. ADAM. in *Vit.* German. *Philos.* & LA CAILLE, pag. 8. & MENTEL. p. 19. ex WIMPHELING. *Primus* Gutembergius *impressoriam Artem* Argentinæ *invenit*, *indè* Moguntiam *veniens eandem feliciter complevit.* ANTONIUS WOOD, Antiquarius OXONIENSIS, scribit eum habuisse duo nomina, TOSSANI & CUTHENBERGI. Eum errâsse in describendâ Typographiæ origine probat CHEVILLERIUS p. 24, 25. MELCH. ADAM. in loc. citat. ad margin. *Sunt qui* Petrum Gutemberg (utì PAULUS LANGIUS in MALINKROT. p. 15.) *sunt qui* Jacobum *nuncupant*; (utì SIMON MAIOLUS in MALINKROT. p. 73.)

4 MALINKROT. pag. 78. MELCH. ADAM.

5 MENTEL. pag. 6. ex Chronic. ARGENTINENS. Et quid obstat, quin aurifex equestri loco ortus fuerit.

6 LA CAILLE, p. 9.

apud Jo. Frider. Gleditsch & filium) ſcribit [*p. 9.*] *in nobili* Argentorato, *Mathematici* Regiomontani *conſilio*, *memoranda hæc auſa* Johannem Gutembergium *ſuſcepiſſe*, *inſumptâque magna pecuniæ vi (erat enim perdives) tentâſſe primùm ibidem rem variis experimentis*, *ab anno nimirum* 1440. *poſtea verò circa annum* 1450. *in vicinam* Moguntinenſem *Civitatem commigrâſſe*, *atque ope* Johannis Fauſti, *qui &* Fuſtus *itémque* Gensfleich *dicitur*, *feliciter tandem perfeciſſe*. Et [*pag.* 4.] Theodori Zwingeri Petríque Rami authoritate ſe tuetur : quos Mallinkrotius (*in ſuâ Diſſertatione*, p. 75.) notat *deceptos loco ex* Purbachii *tabulis malè intellecto*, *quæ non dicunt ab ipſo* Regiomontano, *ſed tempore ejus novam hanc imprimendi Artem fuiſſe tentatam*.

Johannes [1] Fust ſive [2] Faustus, ortu Civis Moguntinus, in Arte promovendâ adjutor Gutembergio [3] poſt immenſos ſumptus in eam rem factos penè fracto & animum propè deſpondenti commodè ſubvenit; vetuítque, ne id, quod tam feliciter excogitatum tam magno pretio ſteterat, & ex quo, ſi ſuccederet, tanta & tam publica futura eſſet utilitas, eventu ſperato fruſtraretur. Itaque cum Gutembergio conſilia ſua conſociavit, communicavit impenſas, [4] typósque ſingularios, præcipuum artificii inſtrumentum, [5] ex ligno primitus factos, ex ære primus efformavit.

[6] *In exercendâ hâc novâ Arte Operis quibusdam uſus eſt* Fauſtus, *in quibus fuit* Petrus Schoeffer Gernsheimenſis, [7] *Clericus diœceſis* Moguntinæ; *qui*, *cùm Heri ſui inſtitutum percepiſſet*, *magno illius Artis ſtudio incenſus eſt*, *&*, *quia ingenio valebat*, *animum ad illam amplificandam adjecit*, *ac ſingulari Dei inſtinctu rationem inivit*, *quâ characteres matrici*, *ut vocant*, *inciderentur*, *& ex eâ funderentur*. *Alphabeto hôc modo inciſo*, *characteres indè fuſos Hero ſuo oſtendit*, *quibus ille usque adeò exhilaratus eſt*, *ut ei protinus filiam unicam* [8] Chriſtinam *deſponderet*, *ac paulò pòſt in uxorem*

1 Sic vocatur in ſuorum Librorum ſubſcriptionibus.

2 Sic Latinè appellatur. Joannis Fausti agnatus Jacobus Faustus Aurifaber Conſulem egit Moguntiæ anno 1462. Malinkrot. in additiuncul. ad pag. 73. *Typographices repertorem* Gutembergium *alii*, *alii* Fauſtum *conſtituunt*, *alii utrumque conjungunt*. Malinkrot. pag. 73. Præterea eſt, qui illum facit hujus miniſtrum; alii hunc illius adjutorem ſtatuunt, quorum quidam addunt Cooperatorem Johannem Medinbachium, (uti Melch. Adam.) quidam Johannem Gensfleich. Malinkrot. p. 74. 14.

3 Lege Chronic. Hirsaug. priùs citatum.

4 Malinkrot. p. 80.

5 Idem ibid. Et Melch. Adam. *deinde ex orichalco*, *tandem ex ſtanno*.

6 Malinkrot. pag. 78. ex Salmutho.

7 Sic vocatur in ſubſcriptione editionis Durandi 1459. Quidam eum appellant Ivonem Schoeffer. Malinkrot. pag. 20, 22, 36. Quidam hunc Petrum Artis inventorem ſcribunt; nonnulli corruptè Gernesum, aut Gesnerium nominant; ſunt, qui ei patriam non Gernshemium Hassiacæ ditionis oppidum, ſed Augustam manifeſto errore tribuunt. Malinkrot. p. 74.

8 Malinkrot. p. 15. Lege etiam poſtea ſubſcriptionem edition. Breviar. Trithem. Hiſtor. Ann. 1515.

B

rem daret. Quamvìs autem etiam in hôc genere characterum aliqua difficultas oborta esset, propterea quod materia mollior esset, quàm ut pressuræ resistere posset, tamen mox ejusmodi mixtura inventa fuit, quæ vim præli aliquandiu sustinere potuit.

[1] Atramenti impressorii inventionem SCHOEFFERO alii, alii GUTEMBERGIO tribuunt. Sic collatis singuli symbolis junctísque omnes unà copiis hi Triumviri Rei Typographicæ naviter curandæ incubuerunt, donec dissidium inter GUTEMBERGIUM FAUSTÚMque peperit nimia lucri, quâ nulla potentior in odiis inter consortes & amicos conflandis causa est, aviditas. De hôc dissidio facit mentionem [2] HENRICUS SALMUTH, qui in iis, quæ ad GUTEMBERGIUM spectant, à [3] Chronico HIRSAUGIENSI dissentit.

[4] *Eodem tempore* Moguntiæ *commorabatur* Johannes Gutembergius *honestis parentibus natus, qui proximè* Fausti *ædes habitabat. Hic cùm animadvertisset insignem hanc Artem Typographicam, non solùm omnium ore passim celebrari, sed etiam admodum lucrosam esse, familiaritatem cum* Fausto *contraxit, & , quia opulentus erat, pecuniam ei ad sumptus necessarios obtulit. Quod* Fausto *minimè ingratum fuit, quandoquidem comperiebat sumptus, quos in eam Artem faciebat, quotidie crescere, & tunc opus chartâ Pergamenâ imprimendum sub manibus habebat. Quapropter cum* Gutembergio *convenit & pactus est, ut quicquid in illud opus impenderetur, communi utriusque lucro vel damno cederet. Quoniam verò* Faustus *plus insumpserat, quàm* Gutembergius *necessitatem postulâsse arbitrabatur, hic dimidiam suam partem exsolvere detrectavit; quâ ex re cùm lis orta esset, alter alterum* Moguntiæ *in jus vocavit, ubi partibus auditis pronunciatum fuit: Si* Johannes Faustus *interposito juramento affirmare posset, omnem pecuniam, quam mutuam sumpsisset, in commune opus erogatam, non autem in proprios usus conversam fuisse;* Gutembergium *ad solvendum obligatum esse. Cui sententiæ* Faustus *paruit, sicut ex archetypo instrumenti, quod etiamnum superest, & anno 1455. 6. Nov. à* Johanne Ulrico Helmospergero *Notario eâ de re confectum fuit, liquidò demonstrari potest. Unde evidenter apparet* Gutembergium *nequaquam Artis Typographicæ Inventorem & primum Authorem esse, sed aliquot annis post quam ea inventa fuisset, à* Johanne Fausto *in consortium adscitum, pecuniam ei suppeditasse. Cùm igitur* Gutembergius *ad sumptus refundendos damnatus fuisset, & ex eo simultates inter illum &* Faustum *magìs exarsissent, ille autem interea Artem vidisset & didicisset, siquidem inter tot Operas, quæ ad illam excudendam requiruntur, fieri non potuit, ut ea diutius occultaretur, quod etiam Deus procul dubio noluit,* Moguntiâ Argentinam *se contulit, quò aliquot ex Operis secum attraxit. Post illud dissidium alii quoque, qui apud* Faustum *Artem illam didicerant, eum*

1 MALINKROT. pag. 80.
2 Idem p. 76.
3 Vide priùs.
4 MALINKROT. p. 76.

eum deſeruerunt, *&* Francofurtum *atque in alia loca ſe receperunt*, *cùm præſertim anno* 1462. Moguntia *capta & priſtinâ ſuâ libertate privata fuiſſet: quo factum eſt, ut hæc præclara Ars omnibus innoteſceret, & publici uſûs fieret.*

Non igitur mirum eſt Libris poſt illud diſſidium editis JOHANNIS FAUSTI & PETRI SCHOEFFERI tantùm nomina, excluſo (qui ſocietatem iis renunciaverat) GUTEMBERGIO, imprimi. Hi enim duo, ſocer & gener, opus inſtitutum MOGUNTIÆ unà continuaverunt usque ad annum 1466. junctis ſuis nominibus, præterquam in Libro CATHOLICON, ubi quamvìs eorum omittantur nomina, [1] nequaquam tamen dubitatur, quin ab eis excuſus fuerit.

De Bibliis anno 1462. editis [2] WALCHIUS memoriæ tradidit, quòd ex HENRICI SCHORI *Belgæ*, Præpoſiti SUBURGENSIS, ore acceperit, FAUSTUM quendam (*qui & ipſe antequam in vulgus Artificium emanaret, atque in occulto adhuc teneretur, non ſegniter* Moguntiæ *laborabat*) *cùm Bibliorum Sacrorum à ſe impreſſis aliquot voluminibus*

1 CHEVILL. p. 15. at MENTELIUS pag. 60. affirmat eſſe *probabile hoc divortium non ante* 1460. *annum accidiſſe*, quo Liber CATHOLICON prodiit: *in* cujus *ſubſcriptione* (*cùm unà edendo huic libro incubuiſſent* Gutemburgius, Gensfleichius, *&* Fauſtus, *cui ſuberat ſuus tunc fortè* Scœfferus, *ut ſi induſtriam illi contuliſſent, hic miniſtrârit impenſas*) *nec horum nec illorum diviſim nominis mentio facta eſt; ſed loci tantùm, ubi opus excuſum eſt, ne qua ſcilicet invidiæ inter ſe anſa malè præberetur.* Hæc verò mera MENTELII ſuſpicio minimè movet. Cur enim anno 1459. in DURANDI *Rationali*, FAUSTUS & SCHŒFFERUS ſua inſeruerunt nomina, GUTEMBERGIUM neglexerunt? His regerit MENTELIUS p. 67. ſe ab ornatiſſimis ac lectionis multijugæ hominibus audiviſſe, à Librariis ibi erratum fuiſſe, eósque pro M.CCCC.LXI. perperam repoſuiſſe M. CCCC. LIX. Vide quæſo MENTELII in opinione falſâ obſtinati ipſiúsque hominum ornatiſſimorum hallucinationem manifeſtam! Annus enim illius Libri exprimitur non numeralibus litteris, ſed diſertis verbis *milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono.* Quin porrò ſi & hic error MENTELIO condonetur, quid regeret ad Codicem Pſalmorum anno 1457. editum, ubi FAUSTI & SCHŒFFERI nomen exprimitur, GUTEMBERGII reticetur? Nullum ſupereſt jam, quò ſe recipiat, ſuffugium niſi id (p. 57.) quòd GUTEMBERGII aut GENSFLEICHII nomina non æquè ac FAUSTI ac SCHŒFFERI ſubſcribantur, quia *illi pauperrimi erant*, *hi divites.* Inanes profectò hæ ſunt nugæ; quas qui obtrudit, non tam argumentari quàm cavillari, Lectorique non perſuadere, ſed imponere videtur. Cavillationes hujusmodi ineptæ ſunt perabſurdiores & *ἀτοπώτερα* (ut MENTELII verbis utar) quàm quod ipſe ex TRITHEM. Hiſtor. Breviar. citat pag. 63. *Retinuerunt* Joannes Fuſt *&* Petrus Schœffer *hanc Artem in ſecreto, omnibus miniſtris ac familiaribus eorum, ne illam quoquomodo manifeſtarent, jurejurando adſtrictis: quoad tandem anno* 1462. *per eosdem familiares in diverſas terrarum provincias divulgata haud parvum ſumpſit incrementum.* Hoc *perabſurdum &* *ἄτοπον* eſſe ſcribit MENTELIUS, quia (ait) *quis* Joannem Gutembergium, *quìcum &* Fauſto *litis conteſtationem fuiſſe vel annos ſolidos quatuor ante* [1459.] *denarrat* Salmuthus, *eandem vulgare prohibuit interim temporis*? At verò non eſt controverſia, an aut GUTEMBERGIUS aut quiſpiam alter potuerit Artem vulgare, ſed an revera vulgata fuerit, ante annum 1462. Certè MENTELIUS nullos Libros ante hunc annum alibi quàm MOGUNTIÆ excuſos protulit.

2 CHEVILL. p. 16. & MENTEL. pag. 69, 70, 71.

nibus instructus esset, Parisios *cum suis exemplaribus ac novo hôc fœtu contendisse, quæstum illìc ut faceret. Ac postquam priore tempore unicum Bibliorum exemplar, quod totum membranâ constabat, & impigri ac solertis alicujus scribæ seu bibliographi manus assiduo labore post longum tandem tempus absolutum reddiderat, quadringentis aut quingentis coronatis væniisset:* Faustum *sexaginta magìs tolerabili pretio sua singula coronatis vendidisse. Ac primò non mediocris animos hominum admiratio subibat, quî factum esset, ut singula ità sibi exactè exemplaria responderent, ut in tanto litterarum numero, orationis longissimâ serie, ac distinctionis immutatione, ne unicum Iota per totum librum aut minimus apex variaret, qui in alio codice non compareret; sed per omnia certissimè sibi & paginæ, certo item ac debito suo loco constarent, nec hujus rei rationem capere potuerunt. Cunctantibus porrò spectatoribus atque emptionem protrahentibus suorum quædam exemplariorum quinquaginta* Faustus *coronatis concessit*: — *tandem quadraginta coronatis prostituit* — *Et multò etiam minoris permisit. Cùm verò qui primò mercati erant, sequentibus se multo viliori pretio, tandem etiam minimi venditos à* Fausto *libros percepissent; atque imprimis de hôc exarandi literas artificioso compendio quodam certiores fierent*, — *à* Fausto *deceptos se clamabant. Itaque libros suos quidam venditori referentes pecuniæ restitutionem urgebant* -- & *Artifici molesti erant: ut cùm* Moguntiam Parisiis *reversus* Faustus *esset, adeò & illic urgeretur, ut qua se salvaret*, Argentinam Moguntiâ *transire necessum habuerit* &c.

Hoc verò aliter ab aliis traditur; [1] nempe FAUSTUM multa illorum Bibliorum exemplaria, pleraque in membranâ, Capitalibus literis & limbulis aureis manu ductis ornata, LUTETIAM attulisse, pro manuscriptis vendidisse; emptores Codicum numero attonitos magiæ FAUSTUM accusâsse; eum MOGUNTIAM reversum, cùm se ibi in tuto non fore animadverteret, migrâsse ARGENTINAM; & ab eo ibidem JOANNEM MENTELIUM Artem Typographicam edoctum: interim tamen PARISIENSIS Curiæ edicto, FAUSTUM omni periculo liberatum.

At si crimen intentatum Curia dissolverit, MOGUNTIÂ ARGENTINAM se surripiendi quæ erat causa? MOGUNTIÆ jam Artem tutus ab anno 1457. ad 1462. exercuerat, & innotuerat. Aut cur crederet se ARGENTINÆ securiorem fore? Hæc mihi verisimilia non fiunt; nec satìs constat de ejus fugâ, postquam LUTETIÂ MOGUNTIAM redierit, nam annis 1465, & 1466. MOGUNTIÆ Libros excudisse certum est.

An FAUSTUS ultra annum 1466. aut vixerit, aut Artem exercuerit, adhuc incertus sum. PETRUM SCHŒFFERUM usque ad 1479. superstitem fuisse convincunt Libri sub solo ejus nomine editi; exceptis

1 LA CAILLE, pag. 12.

tis HIERONYMI Epiſtolis anno 1470. à PETRO SCHŒFFERO, CONRADO, & JOHANNE FAUSTO [1] FAUSTI primi filio impreſſis.

Inter complures, quos Honoratiſſimus PEMBROKIÆ Comes in ſuâ exquiſitiſſimâ Bibliothecâ inſpiciendi copiam perhumanè (ut ſolet omnia) mihi fecit, Libros haud facilè parabiles, nec alibi ubivis obvios, quatuor vidi venerandæ & rariſſimæ antiquitatis: de quibus Vir ille prænobilis, qualéſque ex eodem ordine omnes eſſe optandum foret, humanitatis politioris cultor & patronus, gravi & ſubtili cum judicio diu diſſerere mecum dignatus eſt; ex cujus habito ſuper illis rebus colloquio me multum profeciſſe gratus profiteor. Quatuor illos Libros, à perpaucis viſos, quorum meminerunt pauciſſimi, notitiam admodum leviſſimam, partim imperfectam, partim non omnino veram dederunt, ab oculato teſte ſibi ſpeciatim deſcribi, quàm potero accuratè, diligenter ac dilucidè, Lector curioſus non forſan indignabitur. Ne autem ullam in hôc negotio fraudem ſibi fieri quiſpiam conqueratur, æquum eſt me primùm, quicquid à nonnullis de hâc quæſtione Scriptoribus, breviter quantumvìs & dubiè, memoriæ paſſim traditum colligere licuit, ipſis eórum verbis fideliter proponere; deinde quæ ex attentâ ac ſæpius iteratâ ipſorum Librorum inſpectione aut pro certis affirmare aut conjecturâ conſequi poſſum, ſubjicere; totius denique controverſiæ cenſuram Lectoris arbitratu agendam permittere.

Voyage fait à Munſter, *par M.* Joly *Chanoine de* Paris, *avec quelques Lettres de M.* Ogier *Preſtre & Predicateur. Imprimé à* Paris 1670. 8°. p. 127.] Monſieur de MALINKROT, Doyen de MUNSTER, fit voir à Monſieur OGIER & à moy le 25. Novembre 1646. deux petits Livres in folio, *l'un de l'Ancien & Nouveau Teſtament*, & l'autre de *l'Apocalypſe*, où il y avoit des figures en taille de bois, & dedans & deſſous icelles des vers, qui étoient imprimez en lettres *Gothiques*; avec des portraits de LAURENS COSTER au commencement, où il eſt dit, que ces vers & figures ſont des Années 1428. 1430. & 1440. Mais Monſieur de MALINKROT nous dit en même temps, qu'il tenoit, que les premieres feuilles de ces Livres-là y avoient été adjoutées.

HADRIANUS JUNIUS *in* BATAV. *capit.* 17.] „ LAUREN-
„ TIUS JOANNES pinaces totas figuratas additis characteribus ex-
„ preſſit. Quo in genere vidi ab ipſo excuſa adverſaria, operarum
„ rudimentum, paginis ſolùm adverſis, haud opiſthographis. Is Liber
„ erat vernaculo ſermone ab Authore conſcriptus anonymo, titulum
„ præferens, *Speculum noſtræ ſalutis*; in quibus id obſervatum fuerat

 „ inter

1 MENTEL. pag. 79.

„ inter prima Artis incunabula--utì paginæ adverſæ glutino commiſſæ „ cohæreſcerent, ne illæ ipſæ vacuæ deformitatem afferrent. Juniúsque *ibidem ſcribit ſe* id accepiſſe à ſenibus auctoritate gravibus, & „ reipublicæ adminiſtratione claris, quíque à majoribus ſuis ita acce- „ piſſe graviſſimo teſtimonio confirmârunt.

Petrus Bertius *in Comment. rer.* Germanic. *Lib.* 3. p. 613.] „ Oſtendit nobis nuper P. Scriverius citatum à nobis alibi *Speculum ſalutis*, non Belgicè ſed Latinè editum, primum magnæ Ar- „ tis rudimentum, cujus paginæ glutine commiſſæ fuerant, ut videri „ poſſent opiſthographæ. Sed attentiùs conſideranti facilè apparuit, „ non collectas fuiſſe litteras ſingulas digeſtáſque in vocem, vocem „ in verſus, verſus plures in paginam; ſed ſingulas paginas ſingulis „ tabellis ligneis expreſſas fuiſſe, imaginibus litteríſque extantibus & „ prominentibus, ſicut ſigillis & ectypis ſolent imprimi notæ rerum „ materiâ molliori, & ut ex Libris ad nos evectis è Sinâ apparet, „ Sinenses Libros ſuos adornare; quæ res, ut affinitatem aliquam „ cum Arte typographicâ hodiernâ habet, ita multùm adhuc à per- „ fectione Artis remota eſt. Nec negabunt Moguntini, quin ea „ ſaltem laus Harlemensibus noſtris debeatur. Quis autem non „ videt facilius fuiſſe ingenioſis hominibus & ad res præclaras inve- „ niendas natis ex tali rudimento progredi ulteriùs, & ad conceptam „ animo perfectionem ſuperatis impedimentis eniti, quàm protinus „ conſummata omnia reddere, & primo actu abſoluta?

Naudé *dans ſon Addition à l'Hiſtoire de* Louïs *XI. imprimée à* Paris 1630. *in* 8. *& réimprimée à* Bruxelle 1713. *pag.* 117.] „ Bertius „ maintient, que le *Speculum ſalutis* ne fut pas imprimé avec des cha- „ racteres ſeparez, mais ſur de grandes pages de bois, qui étoient „ toutes d'une piece, qui eſt tout juſtement le contraire de ce qu'en „ avoit aſſeuré Junius. *Et pag.* 119. Mais j'eſtime, que le *Speculum ſalutis*, ni aucun autre Livre, n'a jamais été imprimé avec ces „ planches de bois gravées depuis un bout jusqu'à l'autre ſans diſtinc- „ tion des lettres ni des mots. En quoi je me ſervirai premierement „ de l'Authorité de Junius, qui dit tout le contraire, & ſeconde- „ ment de la façon des characteres, qui pour être ſemblable à l'écri- „ ture de main, fort preſſez & entremeſlez de quelques ſyllabes, les „ lettres desquelles étoient liées & moulées enſemble, ont deçû & de- „ çoivent encore tous les jours ceux, qui ne les contemplent de prés, „ & avec grande attention & diligence. Ainſi M. G. homme de rare „ & excellente doctrine, & de trés-ſubtil & profond jugement, m'aſ- „ ſuroit, il y a quelque tems, d'avoir vû en la Bibliotheque de Sedan un certain Volume compoſé de la ſorte, quoi que j'aye ſçû „ depuis avec toute aſſûrance, que c'eſt le Livre des *Offices de* Ciceron imprimé l'an 1466.

Ma-

MALINKROT. *de Ort. & Progress. Artis Typogr.* 1639. *p.* 52.] „ In illo utriusque testimonia differunt, quòd JUNIUS vernaculâ, „ BERTIUS verò Latinâ Linguâ *Speculum* illud conscriptum esse di- „ cunt. *Et p.* 61. *Speculum* illud *salutis* quod unicum superesse vendi- „ tant, quale sit, divinare, qui non vidimus, nequaquam possumus; „ ideóque ejus rei fidem penès auctores manere patimur. Concesso ta- „ men illud apud SCRIVERIUM, non quale JUNIUS descripsit, „ qui de hôc pro reliquâ suâ, id est malâ fide retulit, etiam nunc su- „ peresse, unde tamen scire possunt LAURENTII sui & non alte- „ rius illud opus esse? Quibus argumentis, indiciis, conjecturis, quæ „ aliquid fidei mereantur, nobis probabunt & persuadebunt, illud „ ipsum *Speculum* hodiernâ Typographiâ prius & antiquius esse? Certè „ quæ hactenus de illo prodita sunt, tale quid, cui tutò & sinè de- „ ceptionis periculo acquiesci possit, nil cantant.

BOXHORNIUS *in Dissertatione de Typogr. invent. ann.* 1641. 4to. *sic respondet* MALINKROTIO.] „ Videtúrne tibi aliquid obstare, „ quominus utrâque linguâ id Opus potuerit vulgari? Extat *Latinum* „ in Bibliothecâ etiam meâ similis *Speculi* monumentum, ad cujus „ spectaculum totius Academiæ nostræ, & exterorum omnium, ac „ tuos oculos nunc invito. *Et idem p.*42. *affirmat errâsse* BERTIUM, „ *quòdque* Belgicum *est illud* SCRIVERII *exemplar.*

CORNELIUS *à* BEUGHEM *in Incunabul. Typogr. Ann.* 1688. *p.* 65.] „ Spiegel onser behoudenisse geprent tot HARLEM 1441. „ Synde alleen een syd druc, om so t'samen te kleven. Quidam id „ *Belgicè*, alii *Latinè* scriptum fuisse perhibent.

Histoire de l'Imprimerie & de la Librairie par JEAN *de* LA CAILLE. *Ann.* 1689. *p.* 8.] „ BERTIUS dit, que PETRUS SCRI- „ VERIUS lui avoit fait voir ce *Speculum salutis*, dont il y a un sem- „ blable en la Bibliotheque des CELESTINS de PARIS, que m'a „ fait voir le R. P. BECQUET Bibliothequaire.

Origine de l'Imprimerie de Paris *par* ANDRÉ CHEVILLIER. *Ann.* 1694. *p.* 281.] „ Le *Speculum salutis* est, dit-on, en deux manieres, „ en *Flamand* & en *Latin*. Les *François* peuvent se dispenser d'aller en „ *Hollande* voir, dans la Bibliotheque de BOXHORNIUS, celui, qui „ est en *Latin*. Il y en a un Exemplaire dans la Bibliotheque des „ R. R. P. P. CELESTINS de PARIS. J'en ai aussi un * qui „ m'appartient. C'est un petit in fol. de 63. feuillets marquez & im- „ primez d'un côté seulement, où sont representez les Mysteres de nôtre

* Il étoit dans la Biblioth. de feu M. de BALLESDENS, amateur connu des Antiquitez. Les Libraires ne sçûrent point, que ce fut un Livre rare & curieux : ils le mirent dans un paquet coté 99. & prisé 4. l. Passant un jour par le quai de la *Tournelle*, je le trouvai ouvert sur une table, qui servoit de montre à une Boutique, & l'achetai aussi-tôt.

„ nôtre ſainte Foi par 58. Eſtampes ; ſous chacune on voit deux co-
„ lonnes de *Latin* rimé en lettre *Gothique* : le tout fort mal taillé & fa-
„ briqué , ſans aucun nom d'Auteur ni d'Imprimeur , ſans aucune
„ marque ni de Ville ni d'Année d'Impreſſion. Il y a une Préface de
„ cinq feuillets, qui commence ainſi :

Proemium cujusdam incipit novæ Compilationis,
Cujus nomen & titulus eſt, Speculum humanæ ſalvationis.

„ Les *Allemands* en gardent auſſi une Copie dans la Bibliotheque de
„ NUREMBERG. JEAN SAUBERT, à la p. 116. de ſon Hiſtoi-
„ re de cette Bibliotheque, cite trois anciens Ouvrages, qu'on y voit,
„ d'Impreſſion faite par l'Art de Gravûre , c'eſt-à dire, à la maniere
„ CHINOISE. *Quæ ligno inciſa ſunt, huc non refero, v. g. Libellum*
„ *fabularum & ſimilitudinum , qualis eſt D.* HARTLIEBI *Libellus*
„ Germanicus. *Itémque* Speculum morientium. Speculum ſalutis. *Et*
„ *id genus alià.*

„ Tout eſt incertain de ce Livre. On ne peut point aſſûrer , qu'il
„ ſoit imprimé en *Hollande* plûtôt qu'en *Allemagne* , à *Harlem* plûtôt
„ qu'à *Mayence* , par LAURENS COSTER plûtôt que par JEAN
„ FAUST. —— Il n'eſt pas même certain, qu'il ſoit imprimé par ta-
„ bles gravées. Je l'ai dit pages 20, & 23. après quelques perſonnes,
„ qui le croyent & * un Libraire qui l'a écrit. Mais depuis j'ai fait
„ voir les deux Exemplaires enſemble , celui qui eſt aux *Celeſtins* , &
„ celui que j'ai , à un Imprimeur, à un Fondeur , & à un Graveur,
„ qui eſtiment , que l'impreſſion en a été faite par des lettres de me-
„ tail, fondües & mobiles. Si on dit, que celui, qui eſt en *Flamand*,
„ n'a pû être imprimé qu'en *Hollande* , JEAN SAUBERT rapporte
„ auſſi un Livre ancien imprimé en Langue *Allemande* par tables gra-
„ vées ; —— il faudra donc dire par la même raiſon , qu'il n'a pû
„ être imprimé qu'en *Allemagne*. Ce ſont deux Imprimeries à la ma-
„ niere *Chinoiſe* dans deux differens Païs. Quelle raiſon a-t-on par le
„ *Speculum* pour aſſurer , que celle de *Hollande* eſt plus ancienne que
„ celle d'*Allemagne* ? On voit qu'on ne peut rien établir par ce
„ Livre.

Ex teſtimoniis modò allatis; JUNIUS & NAUDÆUS, quicquid de *Speculo ſalutis* noverunt, videntur ab aliis duntaxat accepiſſe. BERTIUS affirmat ſe apud SCRIVERIUM vidiſſe SPECULUM *Latinè*, non *Belgicè*, editum; BOXHORNIUS contrà aſſerit *Scriverianum* Exemplar fuiſſe *Belgicum*, ſéque in ſuâ Bibliothecâ *Latinum* poſſidere. MALINKROTIUS anno 1639. fatetur ſe adhuc neutrum vidiſſe ; ſed anno 1646. duos in folio Libellos oſtendit , unum *antiqui & novi Teſtamenti* (quem fuiſſe credo *Speculum ſalutis*; *Belgicéne* an *Latinè* non con-

* Hiſtoire de l'Imprimerie & de la Librairie, pag. 8.

constat) alterum *Apocalypseos*. CORNELIUS à BEUGHEM Belgici *Speculi* titulum profert, veri tamen incertus. *Latinum* JOANNES DE LA CAILLE & ANDREAS CHEVILLIER in CELESTINORUM Bibliothecâ inspexerunt, hic in suâ etiam habuit; & in NURIBERGENSI, teste SAUBERTO, extare scripsit.

Expositis jam, quæ alii protulerunt; restat, ut quod mihi oculato testi de his Libris fuit observatum, referam. In his duo quæque folia, quoniam altera tantùm singulorum pagina impressa est, agglutinantur, ut videri possint opisthographa. Nullum comparet temporis, loci aut opificis indicium. Donec manifestius aliquid & certius detur, conjecturâ utendum est. Quod tempus spectat, videntur Libris utrâque paginâ impressis antiquiores, non modò quòd characteres sint minùs artificiosè formati; sed etiam quòd sit verisimile (ut Ars nulla vix uno tentamine potest perfici) excogitatores Typographiæ primos à noto sigillorum tabularúmque usu unam duntaxat folii paginam, deinde post paulò à nummorum imitatione utramque imprimere didicisse. Porrò typorum, quibus solitariæ imprimebantur paginæ, informium materia prorsus est lignea, non metallica: plurésque authores credunt typos ligneos æreis aut stanneis priores fuisse.

De loco & opifice, incertiora adhuc sunt omnia. Si pro MOGUNTIÂ pronuncietur, non multum hærendum erit de opificibus, tribus scilicet illis antea celebratis: aut tempore; quod anno 1457. (quo primum, juxta receptam hactenus à plerisque opinionem, integræ Typographiæ opus per JOHANNEM FUST & PETRUM SHŒFFER elaboratum prodiit) fuerit fortè vetustius; opus enim minùs perfectum oportet perfectiori præivisse. Sin autem cui ARGENTINA plùs placeat, aut (quam cur duarum malim, postea aperiam) HARLEMUM; GUTTENBURGIUS, quem quidam ARGENTINAM migrâsse, potior vero (de quâ deinceps differam) authoritas HARLEMI consedisse affirmat, hæc prima suæ Artis molitus est rudimenta; non quidem ante annum 1455. quo accidisse fertur inter ipsum FAUSTÚMque dissidium (quæ ipsi fuit migrandi causa) neque forsan multò post 1457. quo perfectior innotuerat imprimendi ratio.

Nequaquam editionis vetustatem elevat neglecta anni, urbis aut typographi nota: editiones enim plurimæ, quæ procul dubio inter primitivas habentur, his notis extant destitutæ; quas tamen aut ex observatâ characterum similitudine aut ex aliis quibusdam circumstantiis deprehendere solemus.

Quatuor illorum Librorum Primus folio verso incipiens, averso desinens, quadraginta sex paginas complectitur; quæque pagina figuras malè tornatas, cum argumentis easdem per sententiolas typis fixis expressas explicantibus, tabulis ligneis incisas. Hæ tabulæ Sancti JOANNIS Evangelistæ historiam repræsentant. Quarum primæ insculpun-

 tur

tur hæc verba ; *conversi ab idolis per prædicationem* JOHANNIS Drusiana & *cæteri*: secundæ; *S.* JOHANNES *baptisans*, Drusiana, *cultores idolorum expilantes Sacra ejus* : tertiæ ; *Trahamus* JOHANNEM *ad præfectum*, *qui Deorum culturam adnichilavit*; *S.* JOHANNES Romam *mittitur*, *ac* DOMITIANO *Imperatori crudelissimo Christianorum persecutori præsentatur*: quartæ; *Hic per novam Sectam Deorum nostrorum evacuavit culturam*; *Truditor in dolium ferventis oleæ* : Quintâ, JOHANNES in Insulam PATMON relegatur; sequentibus, visiones ejus Apocalypticæ exhibentur; quædam postea ejusdem miracula, qualia, mulier à mortuis suscitata, templum DIANÆ eo orante confractum, ipse illæsus venenum bibit; ultima tabula habet sepulchrum, cum hâc inscriptione, *Hic est homo*, *de quo Dominus dixit ad* PETRUM, *sic volo eum manere*, *donec veniam*. *In sepulchro nichil nisi manna inventum est*, *quod usque hodie scaturire cernitur*.

Secundus Liber, dictus vulgò *Speculum salutis*, at veriùs (uti ex præfatione liquet) *Speculum humanæ salvationis*; *Latinâ* Lingua conscriptus; post quinque paginarum præfationem, quinquaginta sex præterea continet paginas, quibus notabiles Veteris & Novi Testamenti Historiæ mutuò inter se & cum Ethnicis comparatæ evolvuntur. Quæque pagina oculis sistit binarum historiarum figuras binis tabellis quadratis per columnam junctis ligneis incisas cum brevi argumento sub singulis tabellis per characteres fixos intrà tabellas inclusos declarato : binas etiam sub tabellis columnas, unamquamque viginti quinque versuum rhythmicorum characteribus ligneis mobilibus excusorum, quibus figurarum sensus explicatur. Ad paginæ plerumque calcem, columnis singulis subjicitur locus Authoris sive Sacri seu Profani, unde historia deprompta est, typis itidem mobilibus & ligneis excusus. Tabellarum priorum hæc sunt argumenta; *Casus* LUCIFERI | *Deus creavit hominem ad imaginem & similitudinem suam*: proximarum; *De omni ligno Paradisi comedetis* | *Nequaquam moriemini*, *sed eritis sicut Dii scientes bonum & malum*: tertiarum; *Mulier decepit virum*, *ut secum comederet* | *Angelus expulit eos de Paradiso gladio ignito*: quartarum; *Hic* ADAM *operatur terram in sudore vultûs sui* | *Arca* NOE: quintarum; *Hic annunciatur ortus* MARIÆ | *Rex* ASTYAGES *mirabile vidit somnium* : sextarum; *Hortus conclusus*, *fons signatus* | BALAAM *pronunciavit ortum* MARIÆ *in Stellâ*: septimarum; *Nativitas gloriosæ Virginis* MARIÆ | *Egredietur virga de radice* JESSE &c. &c. Ultimarum; *Regnum cœlorum simile est decem virginibus* | *Manus Domini scripsit in pariete*.

Hæc satìs ad specimen tabellarum & Argumentorum; rhythmicorum etiam versuum specimen aliquod exhibendum. E. G. Tabellis tertiis versus hi subjiciuntur rhythmici, quales illis temporibus conscribere Monachi Poeseos rudes consueverant.

In

In præcedentibus audivimus, quomodo Deus hominem honoravit;
Consequenter audiamus, quomodo homo seipsum visitavit.
Homo, cùm in honore esset, non intellexit:
Ejectus est, quia contra Deum Creatorem se erexit.
Ejectus est de Paradiso voluptatis
In hanc vallem miseriæ & paupertatis.
&c. &c. &c.
Mundus ergo iste videtur esse tanquam sambucus;
Cujus flos est pulcher, sed amarus fructus.
Sic pulchra videtur mundi delectatio;
Sed fructus ejus est æterna damnatio.
Mundus etiam iste traditori convenienter comparatur,
Per quem Christus osculo dolosè tradebatur.
Tale signum mundus dat Dæmonibus,
Quale Judas dedit Jesu-Christi custodibus.
&c. &c. &c.

Ad paginæ secundæ calcem sub columnâ utrâque excuditur vox GENESIS: sic & quartæ: quintæ, ex unâ parte, LUCÆ *primo cap.* ex alterâ, TROGUS POMPEIUS *Lib. prim.* sextæ, ex unâ parte, CANTICORUM *IIII. capitello*; ex alterâ, NUMERI *XIII. capitello*: septimæ, ex unâ parte, *Historia* LOMBARDICA *in libro sententiarum distic. VIII.* ex alterâ, NUMERI *VIII. cap.* Et sic de cæteris.

Tertius Liber idem, quod secundus, nomen præfert; eandem habet formam, parem paginarum numerum, ipsissimas easdem figuras cum *Latinis* argumentis tabulis ligneis iisdem incisas; idem prorsus per omnia: nisi quòd Prologi & explicationis Textus, in secundo, sermone rhythmico *Latinè* expressus; in tertio *Belgicè* in prosam conversus, excudatur.

De tribus illis Libris satìs jam mihi videtur dictum: accedo tandem ad quartum, cujus mentionem qui fecerit, præter * SAUBERTUM, hactenus novi neminem. In hôc itidem, sicut in prioribus, altera tantùm foliorum singulorum pagina imprimitur, & bina in unum agglutinantur folia. Libri titulus est, *Ars moriendi*; paginæ sunt viginti duæ; quarum duæ priores præfationem continent, constat altera triginta, altera viginti novem Lineis. Reliquæ Angeli mali boníque de morituri animâ certamen, illum nempe in vitia impellentem, hunc contrà hortantem & sustentantem exhibent. Ut verò curioso Lectori gratum faciam, paginas Libri rarissimi singulas breviter describere non gravabor.

* Eum enim puto (*Histor. Biblioth.*) non alium Librum, quàm hunc, velle, cùm NORIBERG. p. 116. loco antea citato) *Speculum morientium* nominat.

1. *Ars Moriendi.*

Quamvis ſecundum philoſophum Tertio ethicorum omnium terribilium mors corporis ſit terribiliſſima, morti tamen animæ nullatenus eſt comparanda teſte Auguſtino qui ait, majus eſt dampnum in amiſſio ne unius animæ quam mille corporum: teſte etiam Bernardo qui dicit, totus iſte mundus ad unius animæ precium eſtimari non poteſt &c.

2. —— —— —— —— *Unde notan dum, quod morituri graviores habent temptationes quam unquam prius habuerunt. Et ſunt quinque, ut poſtea patebit, contra quas angelus ſuggerit eis quinque bonas inſpirationes, ſed ut omnibus iſta materia ſit fructuoſa, & nullus ab ipſius ſpeculatione ſecludatur, ſed inde mori ſalubriter diſcat, tam literis tantum l̄rato deſervientibus quam imaginibus laico & literato ſimul deſervientibus cunctorum oculis objicitur. Quæ duo ſe mutuo correſpondentes habent ſe tanquam Speculum in quo præterita & futura tanquam præſentia ſpeculantur. Qui ergo bene mori velit, iſta cum ſequentibus diligenter conſideret.*

3. Pagina in tabellâ ligneâ depictum ſiſtit Cacodæmonem ægro decumbenti inſtantem, eúmque ſollicitantem ſententiis hujusmodi, *fac ſicut pagani, interficias teipſum.*

4. Ex adverſo idem, quod tertia figuris expreſſerat, argumentum verbis declarat. viz.

Temptatio Diaboli de fide.

Ex quo fides eſt totius ſalutis fundamentum &c. *Ideo Diabolus* —— *hominem in extrema infirmitate* —— *ad deviandum ab ea inducere laborat dicens. Tu miſer in magno ſtas errore* &c.

5. Bonum Angelum in tabellâ repræſentat ægro adſiſtentem & ſalubria ejus auribus Conſilia inſtillantem, viz. *Sta firmus in fide*; ac Diabolos de ſuis, quæ malè ſibi ceſſerant, technis conquerentes ſic, *fruſtra laboravimus. Victi ſumus.*

6. idem quoque argumentum explanat; viz.

Bona inſpiratio Angeli de fide.

Contra primam temptationem Diaboli dat Angelus bonam inſpirationem dicens. O Homo, ne credas peſtiferis ſuggeſtionibus Diaboli &c.

7. in

7. in tabellâ Diabolum inducit moribundo insusurrantem hæc ; *effœminatus es : perjurus es : ecce peccatum : occidisti : avare vixisti.*

8. Quid tabella præcedens significet, exponit ; viz.

Temptatio Diaboli de
Desperatione.
Secundò, Diabolus &c.

9. Angelum depingit auxiliantem, JESUM Crucifixum, MAGDALENÆ PETRíque pœnitentiam, cum hâc sententiâ, *nequaquam desperes* ; Diabolum *victoriam sibi esse nullam* dolentem.

10. *bona inspiratio Angeli contra desperationem* qualis sit, oratione dilucidat.

11. Diabolum delineat homini in extremis laboranti insultantem cum contumeliis hísce, *ecce quantam pœnam patitur. Quam bene decepi eum.*

12. Est *Temptatio Diaboli de impatientia. Tertio* &c.

13. Angelum pingit ægri oculis CHRISTUM & Cœli gaudia ostendentem ; ac Diabolum despondentem séque *labores amisisse* clamantem.

14. *bonam Angeli inspirationem de patientia* complectitur.

15. effigiem dat Diaboli ægroto male consulentis sic, *gloriare* ; *Tu es firmus in fide* ; *coronam meruisti* ; *exalta teipsum* ; *in patientia perseverasti.*

16. *Temptatio Diaboli de vana gloria* quibus verbis concipiatur, docet. *Quarto* &c.

17. Figurat Angelum ægri animo inculcantem, ut *humilis sit*, quódque *puniantur Superbi* ; ac Diabolum *se victum* dicentem.

18. *bonam inspirationem contra vanam gloriam* Angelus quibus rationibus fulciat, fusiùs explicat.

19, 20, 21, 22. in Libro, quem vidi, desunt ; liquet enim cùm ex præfatione ipsâ, tum ex temptationum bonarúmque inspirationum, quas descripsi, ordine quintam hìc ultimámque inter Diabolum & Angelum Luctam desiderari, quatuor paginis, (utì præcedentes) quarum duæ figuras, duæ argumenta demonstrent, expressam.

Non mihi (spero) succensebit Lector, quòd his quatuor Libris paulo forsan diutius immoratus sim. Hæc enim cùm fuerint prima Artis Typographicæ nascentis tentamina, paucis quidem nota & paucioribus visa ; mihi fuit persuasissimum, instituti mei rationem id necessariò postulare, ut ea neutiquam dissimularem.

Quatuor horum primus mihi videtur reliquis antiquior ; eò quòd in illo tam vocum quàm figurarum characteres tabulis insculpantur ; in his autem, licèt figuræ cum suis argumentis sint etiam tabulis insculptæ, reliqua tamen planè appareant typis mobilibus ligneis excusa.

Latino SPECULO *Belgicum* puto ſucceſſiſſe; non tam quòd in illo Textus ipſe, in hôc Interpretatio mera contineatur; quàm quòd eadem figurarum, quas eſſe in utroque easdem obſervavi, argumenta in *Belgico Latina* retineantur.

Vocum character, tam inſculptus quàm excuſus, *Gothicus* eſt; literarum compendiis crebríſque juxta Manuſcriptorum conſuetudinem nexibus impeditus, ideóque lectu difficilis; facie atrâ, craſſâ, confuſâ, quæque ligneam, ex quâ conficitur, refert materiem: in cujus locum venit poſtea metallum fuſile, ex quo confecti typi ſubtiliores erant & luculentiores.

Operæ pretium eſt commemorare, per quos gradus ab infantiæ incunabulis paulatim crevit Ars Typographica. Primùm nihil aliud erat quàm rudis & informis in ligneis tabulis ſculptura. Poſtea typi ſejuncti & mobiles ex ligno fabricati. Hactenus verſa tantùm pagina imprimebatur, duæque in unum folium ſolebant glutine committi. Denique SCHŒFFERO excogitante typi introducti ſunt fuſiles; & utrâque paginâ imprimi cœptum.

In Regiâ PARISIORUM Bibliothecâ vidi * Librum in 4to. anni, Typographi, locíque indiciis deſtitutum, hôc titulo, *Liber regulæ paſtoralis* GREGORII *Papæ ad* JOHANNEM *Archiepiſcopum* RAVENNENSEM: cujus initio hæc ipſâ GABRIELIS NAUDÆI manu ſcripta hìc inſerere erit operæ pretium.

> Hìc duo, ſi neſcis, vitulinæ gloria frontis
> Sculpta *Maguntinum* demonſtrant cornua *Fauſtum*.
> GABR. NAUDÆUS.

LECTORI
GABRIEL NAUDÆUS.

Spectandæ vetuſtatis monumentum hoc affirmo tibi, benevole Lector, ex eorum eſſe numero, quæ à JOAN. FAUSTO *rudibus adhuc Chalcographiæ ab eo primùm &* Moguntiæ *excultæ incrementis aut veriùs tentamentis prodierunt, ut ex inculto charactere, eóque nondum ſuis diphthongis inſtructo ac paginis ſibi invicem malè ſubjectis ac cohærentibus liquet. Quoniam verò Artem hanc penès ſe tantùm eſſe volebat, nomen propterea ſuum (minimè appoſuit) ac nequidem loci aut temporis ſignum nota cuiquam eſſe voluit: donec inſtructâ tandem officinâ ſeu librariâ ſeu chalcographicâ & ejusmodi tentamentis factus audacior,* Durandi *Epiſcopi* Mimatenſis *Rationale Divinorum Officiorum anno* 1459. *Catholicon* 1460. *& Biblia* 1462. *publicæ commoditati venalia exhibuit.*

Idem

* Hujus meminit CHEVILLER, pag. 10.

Idem NAUDÆUS in secundo suorum Epigrammatum * Libro hoc habet:

Ratio cognoscendi Libros editos à JOANNE FAUSTO MOGUNTINO, *inter Artis ab ipso primùm inventæ & excultæ rudimenta.*

His duo si nescis teneris impressa papyris,
Artificum signo, vitulinæ cornua frontis;
Grandia Chalcographi referunt miracula *Fausti*,
Qui primus calamis Libros transcripsit ahenis,
Atque suâ terris mirum decus intulit Arte.

De cornibus vitulinis, quæ vir doctissimus Librorum à FAUSTO impressorum monet esse Κειτήειον, liceat mihi adhuc dubitare, cui plurimos ejus impressionis Libros attentè evolventi nota illa papyro impressa neutiquam se dedit videndam; & sicubi comparere videretur, cornuum figura adeò erat confusa & indistincta, ut facilè posset pro aliâ quâvis accipi. Præterea illius, de quo suprà agit NAUDÆUS, Libri character, quantumvìs incultus, non tamen idem est, qui in Typographiæ tentamentis & initiis ferè usurpabatur, sicut ex Libris quatuor suprà memoratis, & aliis à FAUSTO excusis constat. Diphthongi etiam quòd ibi negligantur, aut loci temporísve signum omittatur, non eæ sunt Typographicorum tentaminum priorum notæ; diu enim post Typographiam exerceri cæptam diphthongos neglectos & Typographorum sæpe Urbiúmque nomina omissa, nemo est vel minimè in rebus illis versatus, qui nesciat. In re dubiâ nec per se satìs perspicuâ disertè quicquam si affirmarem, imprudentis juxtà esset & imperiti. Si autem conjiciendi, & à tanto viro dissentiendi detur venia, illum Librum circa ann. 1470. quo Typographia PARISIIS cæpit innotescere, excusum putaverim.

Antiquissimam editionem memorat † CHEVILLERIUS, cujus locum integrum hìc inserere, licèt prolixum, non tamen supersedebo, ne quicquam, quod ad antiquitatem Typographicam pertinet, omisisse videar.

„ De toutes les Impressions, qui se trouvent dans quelque Biblio-
„ theque, la plus ancienne est celle des Sermons *De Sanctis* de LEO-
„ NARD DE UDINE: elle fut faite l'année 1446. JEAN GODE-
„ FROY OLEARIUS, Ministre *Lutherien* dans l'Eglise de Sainte
„ MARIE de HAL en SAXE, rend témoignage qu'on garde cette
„ ancienne Impression dans la Bibliotheque de cette Eglise-là. Voici
„ les paroles qui se lisent à la page 291. de son Livre *De Scriptoribus*
„ *Ecclesiasticis*, qu'il fit imprimer sous ce titre, *Abacus Patrologicus*,
„ l'année 1673. à JENA *in* 8. LEONARDUS DE UTINO *Ord. Præd.*

* Pag. 52. edit. SEB. & GABR. CRAMOISY 1650. in 8.
† Origine de l'Imprimerie, pag. 11, 12.

„ *Præd.........* *Ejus Sermonum* de Sanctis *Liber sub ipsa Typographicæ*
„ *Artis incunabula anno* 1446. *impressus, absque tamen loci mentione, ha-*
„ *betur in Bibliothecâ Templi* MARIANI *nostri* HALL. *Confer. dn. pa-*
„ *rentis* Halygraph. *Appendice Tit.* 1. *B. Sermones ejusdem* Quadragesi-
„ males *&* Dominicales *anno* 1479. *prodierunt*. Cet Autheur a écrit
„ son Livre dans la même Ville, où on garde cette Edition. *Scribe-*
„ *bam & vovebam* HALÆ SAXONUM *die* 14. *Augusti* 1673. Ce sont
„ ses termes dans l'Epitre Dédicatoire au Prince GEORGE Duc de
„ SAXE. On voit qu'il produit encore pour témoin son pere GO-
„ DEFROY OLEARIUS, qui fit l'Histoire de la Ville de HAL,
„ intitulée *Halygraphia Topochronologica*, imprimée, dit LIPENIUS,
„ dans sa *Bibliotheque Philosophique* pag. 630, à LIPSIC l'année 1667.
„ *in* 4to. OLEARIUS ne marque point en quelle forme est le Livre,
„ si c'est *in folio*, ou *in* 4to. ni quel est l'Imprimeur. Quelques Au-
„ theurs, sous son témoignage, ont cité cette Edition, comme HAL-
„ LEVORDIUS dans son Livre *Bibliotheca Curiosa*, imprimé *in* 4to.
„ à FRANCFORT 1676. page 239. GEORGE KONIG dans *Bi-*
„ *bliotheca vetus nova*. ALTDORFII, *in fol.* 1678. page 467. Mr.
„ BEUGHEM dans sa liste qu'il appelle, *Incunabula Typographiæ*,
„ page 146.

„ Une Edition si remarquable par son antiquité, merite bien, que
„ quelque curieux d'ALLEMAGNE la voye, & nous en donne une
„ nouvelle assurance, en la décrivant plus en particulier, que n'a fait
„ OLEARIUS; d'autant plus que si la datte en est indubitable, elle
„ détruit certainement l'opinion des Autheurs, qui ont écrit que l'Im-
„ primerie ne fut inventée qu'en l'année 1450. ou du moins qu'elle n'a
„ point été pratiquée avant cette année-là; comme JEAN AVEN-
„ TIN, la *Chronique de* COLOGNE citée ci-dessus, NICOLAS
„ SERARIUS, & quelques autres, qui ont fixé son origine à des
„ Années posterieures. Et pour ne rien dissimuler, il me reste un dou-
„ te touchant cette Impression. LEONARD DE UDINE vivoit
„ en ITALIE en l'année 1445. au rapport d'ANTOINE POSSE-
„ VIN dans son *Apparat*; auroit-il eu assez de credit en ALLEMA-
„ GNE, pour y faire imprimer ses Sermons par un nouvel Art, qui
„ étoit encore caché, & connu tout au plus de cinq ou six person-
„ nes? Il faudroit sçavoir, si ce n'est point un Manuscrit copié en
„ l'année 1446. Il est aisé de s'y tromper; les écritures à la main &
„ les premieres impressions, étoient beaucoup semblables; ou si OLEA-
„ RIUS n'a point deviné l'année de cette Impression par des conjec-
„ tures seulement. Peut-être que l'année, qui est marquée sur le Li-
„ vre, est celle, en laquelle l'Auteur acheva la composition de ses
„ Sermons, & non point celle de l'Impression.

Dabo

Dabo jam tibi, Lector, quod in votis habuit CHEVILLERIUS; unde editio tantæ vetustatis specie venerabilis testimonio novo certior fiat & notior. Vir quidam litterarum peritus & in Librorum, quibus suam Bibliothecam quotidie auget, delectu faciendo diligentissimus, (ut sæpe mecum solet amicè, quicquid rarum ipsi obvium fuerit, communicare) dum AQUISGRANI peregrinabatur, ibi in *Regularium* Cœnobio vidit Librum supra memoratum, in fol. ex quo descripsit hæc, quæ in Libri ipsius fine adjiciuntur;

„ Expliciunt Sermões aurei de Sanctis per totũ
„ annum, quos compilavit mḡr Leonardus de
„ Utino sacre theologie doctor ordinis fratrum
„ predicator. Ad instanciam & complacentiam
„ magnifice civitatis Utinensis ac nobilium vi-
„ rorum ejusdem. M CCCC XLVI. in vigilia btissimi
„ pr̄is nostri Dominici ɔfessoris. Ad laudeȝ & gl'aȝ
„ Dei omnipotentis & totius curie triumphantis.

Libri ipsius character impolitus & rudis; abbreviaturísque frequentibus adeò refertus, ut ejus lectio nequaquam sit, quàm illorum MOGUNTIÆ annis 1459. & 1460. excusorum, facilior.

Ingenuè equidem fateor, omnibus, quæ de Typographiæ originibus à plerisque bonæ fidei Scriptoribus memoriæ tradita sunt, maturè perpensis & exploratis, me difficillimè adduci posse, ut credam anno 1446. Artem fuisse adhuc suis numeris & partibus satis perfectam, ullúmve Librum utroque paginæ latere mobilibus typis impressum prodiisse. Me enim minimè movet character rudis & abbreviaturis impeditus, qui diu post Typographiam excultam, imò post 15. centuriam apud Typographos non ignobiles permansit. Præterea ex ipso verborum, quæ in subscriptione continentur, stylo colligo & conjicio Sermones illos à LEONARDO DE UTINO ann. 1446. fuisse *compilatos* quidem & in ordinem voluminum relatos, non autem excusos.

Habeo Librum impressum, in quo hæc legitur subscriptio excusa:

„ De arte dictandi tres libri expliciunt: editi
„ a magistro engbarto de leydis ut ei in mẽtem
„ verba venere Anno dñi millesimo quadringẽ
„ tesimo quinquagesimo quarto. Sexta decima di
„ e mensis Aprilis.

Eidem Libro adjicitur *Tractatus quidam per egregium magistrum engbelbertum de elegantia, compositione, dignitate dictatus*; in cujus fine legun-

tur hæc, *Gerardus Leeu impreſſit* : ex quibus mihi perſuaſum eſt illum Librum ann. 1454. fuiſſe *editum*, non impreſſum, cum GERARDUS LEEU (de quo poſtea) nondum Artem exerceret.

ANGLIA maturè admodum excepit Typographiam ; quæ poſtquam MOGUNTIÆ & HARLEMI forſanque ARGENTINÆ innotuiſſet, in hanc Inſulam, Rege & Archiepiſcopo CANTUARIENSI adnitentibus, fœliciter advecta eſt, & OXONII ante annum 1460. inſtituta. In gloriam certè OXONIENSI ceſſit Academiæ, quòd omnium prima excoluerit hanc Artem ; quæ, tanquam Palladium cœlitus demiſſum, litteras ab interitu non tantùm revocaret, ſed etiam in poſterum vindicaret. Ne verò id credar temerè affirmâſſe, & opinione falſâ aut dubiâ nixus tantum honorem ad Academiam, cujus beneficio, quantulum id cunque eſt, quod in Litteris profecerim, me debere ſemper gratus agnoſcam, immeritò detuliſſe ; expediam, quibus adducar rationibus : præmiſſiſque quæ ANTONIUS à WOOD [*in Hiſtor. & Antiquit. Univerſit.* OXON. *Anno* 1674. *pag.* 226.] ſcripſit falſa quædam, multa incerta nimis & nullo teſtimonio confirmata, graviori Authoritate rem communiam.

„ Artem Typographicam vel MOGUNTIACI vel HARLEMI
„ invenit TOSSANUS quidam, JOHANNES CUTHENBERGUS
„ aliter appellatus, anno Dom. 1459. cujus immenſam expendens uti-
„ litatem THOMAS BOURCHIER Archiepiſcopus CANTUA-
„ RIENSIS nihil antiquius habuit, quàm ut ANGLIS communi-
„ candam procuraret, atque ejus proinde ſuaſionibus impulſus HEN-
„ RICUS VI. ROBERTUM TOURNOUR (is Regi tunc tempo-
„ ris à veſtimentis ſive Robis erat) Marcis mille, quarum trecentas
„ contulerat Archiepiſcopus, inſtructum HARLEMIAM, ubi ſcili-
„ cet prædictus CUTHENBERGUS Artem hanc novam exercebat,
„ amandavit ; ille autem GULIELMUM CAXTONUM, civem
„ LONDINENSEM & cum BATAVIS commercium habentem,
„ ſibi in ſocium periculi ac laboris aſcivit. TOURNOURUS, ita-
„ que diſſimulato quis eſſet, cùm CAXTONO nomen ſuum ac mer-
„ caturam palàm profitente, primò AMSTELODAMUM, dein
„ LUGDUNUM contendit, neque enim HARLEMIAM proficiſci
„ auſus eſt, quòd Oppidum illud quæſtui ſuo metuens advenas perplures
„ in Arte illâ explorandâ deprehenſos carceri mancipâſſet. Abſumptâ
„ tandem maximâ dictæ pecuniæ parte, Regi per litteras ſignificavit
„ TOURNOURUS ſe demandatum negotium penè confeciſſe ; & ac-
„ ceptis pòſt paulò Marcis quingentis, artificem quendam inferiorem
„ FREDERICUM CORSELLIS nuncupatum, nummis verò ſol-
„ licitatum, induxit, ut perſonam nocte intempeſtâ indutus clàm au-
„ fugeret, &, conſcenſâ nave eam in rem paratâ, LONDINUM
„ trajiceret. Cæterùm minùs commodum videbatur Artem excuſo-
„ riam

„ riam LONDINI exerceri, sed potiùs OXONIAM deduci pla-
„ cuit; id hortante Archiepiscopo, qui Cancellarius utique noster
„ tunc temporis fuerat; unde Artifex iste transfuga OXONIAM
„ transmissus est, custodiente illum vigilum manu satìs validâ, ne,
„ antequam promissa præstaret, furtim sese ex ANGLIÂ subtraheret.
„ Atque hunc in modum decem priùs annis Artem Typographicam
„ OXONIENSES exercuimus, quàm in quocunque alio EUROPÆ
„ loco innotesceret, HARLEMUM si excipias, &, quæ cum Op-
„ pido illo de ipsâ Artis inventione contendit, MOGUNTIAM; ta-
„ metsi haud ita multò pòst, ut nobilissima hæc Ars magis propaga-
„ retur, WESTMONASTERII etiam prælum instruebatur, necnon
„ ad S. ALBANI, quin & WIGORNIÆ aliísque Monasteriis; ex-
„ cudendis argumenti Theologici & Medicinalis codicibus. Libros
„ autem Juris vetitum erat typis mandare.

Hæc quidem Antiquarius noster OXONIENSIS: in quibus eum à vero plus semel aberrâsse jam adnotavit CHEVILLERIUS. Ars enim Typographica ante annum 1459. inventa est, neque decem annis OXONII priùs quàm in alio (præter HARLEMUM & MOGUNTIAM) loco tractata; quod constat ex LACTANTIO anno 1457. SUBLACI, & CICERONIS Epistolis anno 1467. ROMÆ excusis.

In reliquis, quæ ad TOURNOURI CAXTONÍque profectionem attinent, quoniam Antiquarius nullâ aliâ præterquam suâ Authoritate ea fulcit, fidem his faciam ex authentico Codice manuscripto, cujus meminit RICHARDUS ATKYNS Armiger decennio, antequam ANTONIUS suas ederet Antiquitates. Illum RICHARDI ATKYNS Libellum mihi impertivit PEMBROKIANUS Comes, de cujus singulari humanitate in litterariâ re promovendâ nunquam possum satìs pro illius meritis dicere. Ex eo autem Libello non pauca quædam excerpta ac mutila, sed integrum eodem, quo se habet, sermone locum apponam; unde Lectori liberum sit ANTONII interpretationem (quam hujus loci esse puto) conferre, & totam quæstionem decidere.

„ *The original and growth of Printing; collected out of History and the*
„ *Records of this Kingdom; wherein is also demonstrated, that Printing ap-*
„ *pertaineth to the Prerogative Royal; and is a flower of the Crown of*
„ ENGLAND. *By* RICHARD ATKYNS *Esq. By order and ap-*
„ *pointment of Mr. Secretary* MORICE. LONDON. 1664. 4to. [p. 2.]
„ Concerning the time of bringing this excellent Art into ENG-
„ LAND, and by whose expence and procurement it was brought;
„ modern Writers of good reputation do most erroneously agree to-
„ gether. Mr. STOWE in his *Survey of* LONDON (pag. 404.)
„ speaking of the 37. year of King HENRY the 6th. his reign, which
„ was Ann. Domini 1459. saith, that the noble science of Printing

„ was

„ was about this time found in GERMANY at MAGUNCE by „ one CUTHENBERGUS a Knight; and that WILLIAM CAXTON of LONDON, Mercer, brought it into ENGLAND about „ the year 1471. and first practised the same in the Abby of St. PETER at WESMINSTER. With whom Sr. RICHARD BAKER in his *Chronicle* (pag. 284.) agrees throughout. And Mr. „ HOWELL, in his *Historicall Discourse of* LONDON *and* WESTMINSTER (pag. 353.) agrees with both the former in the time, „ person, and place in general; but more particularly declares the „ place in WESTMINSTER to be the Almory there; and that „ ISLIP, Abbot of WESTMINSTER, set up the first Press of „ Book-printing, that ever was in ENGLAND. [pag. 3.] I shall „ now make it appear they have mistaken. —— A Book came into „ my hands printed at OXON. *Anno Dom.* 1468. [*cujus Libri mentio suo loco fiet postea in Catalogo*] which was three years before any of „ the recited Authors would allow it to be in ENGLAND —— And „ the same most worthy Person, who trusted me with the aforesaid „ Book, did also present me with the Copy of a Record and Manuscript in LAMBETH-House, heretofore in his custody, belonging to the See, and not to any particular Archbishop of CANTERBURY; the substance whereof was this, (though I hope for „ publique satisfaction, the Record it self, in it's due time, will appear.)

„ THOMAS BOURCHIER, Archbishop of CANTERBURY, „ moved the then King (HEN. the 6th.) to use all possible means for „ procuring a Printing-mold (for so 'twas there call'd) to be brought „ into this Kingdom. The King (a good man, and much given to „ works of this nature) readily hearkned to the motion; and taking „ private advice, how to effect his design, concluded it could not „ be brought about without great secrecy, and a considerable sum „ of money given to such person or persons, as would draw off some „ of the work-men from HARLEM in HOLLAND, where JOHN „ CUTHENBERG had newly invented it, and was himself personally at work. 'Twas resolved, that less than one thousand Marks „ would not produce the desir'd effect; towards which sum the said „ Archbishop presented the King three hundred Marks. The money „ being now prepared, the management of the design was committed to Mr. ROBERT TURNOUR, who then was of the roabs „ to the King, and a person most in favour with him of any of his „ Condition. Mr. TURNOUR took to his assistance Mr. CAXTON, „ a Citizen of good abilities, who trading much into HOLLAND „ might be a creditable pretence, as well for his going, as stay in „ the *Low-Countries*. Mr. TURNOUR was in disguise (his beard and

„ hair

„ hair ſhaven quite off) but Mr. CAXTON appear'd known and pu-
„ blique. They having received the ſaid ſum of one thouſand Marks
„ went firſt to AMSTERDAM, then to LEYDEN, not daring
„ to enter HARLEIN itſelf; for the Town was very jealous, ha-
„ ving impriſoned and apprehended divers perſons, who came from
„ other parts for the ſame purpoſe. They ſtaid, till they had ſpent
„ the whole one thouſand Marks in gifts and expences: ſo as the
„ King was fain to ſend five hundred Marks more, Mr. TURNOUR
„ having written to the King, that he had almoſt done his work; a
„ bargain (as he ſaid) being ſtruck betwixt him and two HOLLAN-
„ DERS, for bringing off one of the workmen, who ſhould ſuffi-
„ ciently diſcover and teach this new Art. At laſt, with much ado,
„ they got off one of the under-workmen, whoſe name was FRE-
„ DERICK CORSELLS (or rather CORSELLIS) who late one
„ night ſtole from his fellows in diſguiſe into a Veſſel prepared befo-
„ re for that purpoſe; and ſo the wind, favouring the deſign, brought
„ him ſafe to LONDON. 'Twas not thought ſo prudent to ſet him
„ on work at LONDON: but by the Archbiſhop's meanes (who
„ had been Vice-Chancellor and afterwards Chancellor of the Univer-
„ ſity of OXON) CORSELLIS was carried with a guard to OXON;
„ which guard conſtantly watch'd to prevent CORSELLIS from
„ any poſſible eſcape, till he had made good his promiſe in teaching
„ how to print. „

„ So that at OXFORD Printing was firſt ſet up in ENGLAND,
„ which was before there was any printing-Preſs or Printer in FRAN-
„ CE, SPAIN, ITALY, or GERMANY (except the City of
„ MENTZ) which claimes ſeniority, as to printing, even of HAR-
„ LEIN itſelf, calling her City, *Urbem* MOGUNTINAM *Artis Ty-*
„ *pographicæ inventricem primam*, though 'tis known to be otherwiſe,
„ that City gaining that Art by the brother of one of the workmen
„ of HARLEIN, who had learnt it at home of his brother, and af-
„ ter ſet up for himſelf at MENTZ.

„ This Preſs at OXON was at leaſt ten years, before there was any
„ printing in EUROPE, except at HARLEIN and MENTZ,
„ where alſo it was but new born. This Preſs at OXFORD was af-
„ terwards found inconvenient, to be the ſole printing-place of
„ ENGLAND, as being too far from LONDON and the Sea.
„ Wherefore the King ſet up a Preſs at St. ALBAN's, and another
„ in the Abby of WESTMINSTER; where they printed ſeverall
„ Books of Divinity and Phyſick; for the King (for reaſons beſt
„ known to himſelf and Council) permitted then no Law-Books to
„ be printed; nor did any Printer exerciſe that Art, but onely ſuch as
„ were the King's ſworn ſervants; the King himſelf having the price

„ and emolument for printing Books. —— By this meanes the Art
„ grew so famous, that *Anno prim.* RICH. 3. *c.* 9. when an Act of
„ Parliament was made for restraint of Aliens from using any handi-
„ crafts here (except as servants to Natives) a special *Proviso* was
„ inserted, that strangers might bring in printed or written Books to
„ sell at their pleasure, and exercise the Art of Printing here, not-
„ withstanding that Act: so that in the space of 40. or 50. years by
„ the indulgence of EDW. the 4th. EDW. the 5th. RICH. the 3d.
„ HENR. the 7th. and HENR. the 8th. the ENGLISH proved so
„ good proficients in printing, and grew so numerous, as to furnish
„ the Kingdom with Books; and so skilfull, as to print them as well
„ as any beyond the Seas; as appeares by the Act of the 25. HEN. 8.
„ *cap.* 15. which abrogates the said *Proviso* for that reason. And it
„ was further enacted in the said Statute, that if any person bought
„ forreign Books bound, he should pay 6. *s.* 8. *d.* per Book. And it
„ was further provided and enacted, that in case the said Printers or
„ sellers of Books were unreasonable in their prices, they should be
„ moderated by the Lord Chancellor, Lord Treasurer, the two
„ Lords Chief Justices, or any two of them; who also had power to
„ fine them 3. *s.* 4. *d.* for every Book, whose price shall be enhan-
„ ced. —— But when they were by Charter corporated with Book-
„ binders, Book-sellers, and Founders of letters, 3. and 4. PHIL.
„ and MARY, and called the *Company of Stationers* —— they kickt
„ against the power, that gave them life &c. [p. 9.] Queen ELI-
„ ZABETH, the first year of her Reign, grants by Patent the Pri-
„ viledge of sole printing all Books, that touch or concern the Com-
„ mon Laws of ENGLAND, to TOTTEL a servant to her Ma-
„ jesty, who kept it intire to his death; after him, to one YEST
„ WEIRT, another servant to her Majesty; after him, to WEIGHT
„ and NORTON; and after them, King JAMES grants the same
„ Priviledge to MORE, one of the Signet; which Grant continues
„ to this day &c.

In hôc Scriptore duo sunt, quorum alterum gratìs dictum, alterum omnino falsum est. MOGUNTIÆ à quodam HARLEMENSIUM Typographorum fratre Artem primùm acceptam quòd solus contra omnium (quos adhuc novi) fidem affirmet, satìs est, cur id in dubium veniat. Quòd Prælum typographicum decem annis antè OXONII, quàm in ullo alio loco, præter MOGUNTIAM & HARLEMUM, instructum sit, falsum jam probavi; & ab hôc videtur ANTONIUS eundem, in quo versatur, errorem derivâsse.

Quæ ex LAMBETHANO Manuscripto descripsit, de eorum veritate cur dubitemus, non video. Ex iis itaque pauca mecum colliget Lector, alibi forsan non ediscenda.

1. Jo-

1. JOHANNES CUTHEMBERGUS, quem exortâ inter ipſum & FAUSTUM contentione ARGENTINAM migrâſſe ſcribit HENRICUS SALMUTH, HARLEMUM indè aliquando profectus eſt; ibíque primus Artem Typographicam à ſe inventam monſtravit, & ipſe anno 1459. exercuit. Quod ſi admittatur, contra LAURENTIUM COSTERUM, cui inventionis palma à BELGIS tribuitur, manifeſtè faciet.

2. Artis Typographicæ notitiam ante obitum HENRICI VI. i. e. annum 1460. OXONIENSIBUS primus dedit FREDERICUS CORSELLIS; quamvis nulla adhuc vulgò comparuerint ibi excuſa ante annum 1468. Exemplaria.

ANTONIUS à WOOD (loco ſuprà citato) FREDERICI CORSELLIS nominat ſucceſſorem THEODORICUM ROOD de COLONIÂ anno 1481. deinde JOHANNEM SCOLAR anno 1518.

Id præterea neutiquam eſt prætereundum (quod RICHARDUS ATKYNS pleniùs jam explicuit) quàm inſigni patrocinio Reges ANGLIÆ hanc Artem recèns natam foverint, ut ejus magiſtros in Regium cooptârint famulitium; quibus privilegiis eosdem munierint; quantâque caverint curâ, ne ullum ex perverſo tam utilis artificii uſu oreretur per nimiam effrænémque Præli libertatem incommodum.

Sufficiat mihi de Typographiæ apud ANGLOS originibus nonnulla ſummatim attigiſſe; quas ut rite ulteriùs proſequar, & porrò deducam, quoniam me non ſatìs inſtructum ſentio, alii cuidam indigenæ BRITANNICARUM Antiquitatum Librorúmque peritiori hoc negotium relinquo. Et utinam mihi vires æquæ ſuppeterent! Nulli profectò, ne quidem indigenæ, cederem in meritis Gentis illius erga rem litterariam prædicandis; quæ ſuis beneficiis exulem adeò cumulavit, ut me alienigenam fuiſſe penè obliviſcar.

Quæ hactenus dicta ſunt de Typographiæ originibus, ut redigantur in compendium:

1. Extra dubium eſt Artem illam diu fuiſſe excogitatam, tentatam, & exploratam; antequam ulla ejus opera perfecta in lucem prodierint.

2. Ex plurimorum conſenſu, credibile eſt anno circiter 1440. de illâ primùm cogitatum fuiſſe.

3. GUTEMBERGIUS, FAUSTUS & SCHŒFFERUS aut primi aut inter primos Inventores fuere; Et hi tres unà MOGUNTIÆ novum inventum promovere ſtuduerunt; ſecretúmque aliquandiu inter ſe occuluerunt, donec ex operariis famulíſque, ſinè quibus res transigi non poterat, quidam, aut forſan ipſe GUTEMBERGIUS, à FAUSTO diffidens, id foras eliminarent.

4. Anno

4. Anno 1455. res pecuniaria creandæ litis inftrumentum rei Litterariæ focietatem diremit; Et GUTEMBERGIUS MOGUNTIÂ difcedens aliò (ARGENTINAM juxta quosdam) fe recepit.

5. Probabile eft Artem initio per typos in tabulis incifos & immobiles tentatam; deinde typos mobiles ufurpatos, ligneos primùm denique fufiles; & unâ tantùm paginâ imprimi cœptum, donec utramque excudendi ratio intellecta fuerit.

6. Non conftat Librum ullum typis mobilibus impreffum anníque notatione fignatum ante annum 1457. prodiiffe; at liquet FAUSTUM & SCHŒFFERUM annis [1] 1457. & 1459. MOGUNTIÆ Libros edidiffe.

7. Anno 1459. GUTEMBERGIUS Artem exercebat HARLEMI; unde ex operariis quidam, FREDERICUS CORSELLIS nomine, pecuniâ fubornatus, clàm deductus eft OXONIUM, ut Artem ibi doceret.

Id demum obfervandum eft, primum Typographiæ in ullo loco inventæ tempus non effe computandum ab Anno, quo quis primùm ibidem prodierit Liber, præfertim fi ejus moles fuerit aliquanto grandior. Opera enim quædam longiora funt, quàm quæ poffint eodem anno incipi & perfici. Præterea neceffe habent Opifices fupellectilem totam, quæ bene multa eft, typographicam præparare, nonnulla tentamina edere; omnia, quæ non breve temporis fpatium poftulant, in promptu ut fint, providere; antequam aliquid momenti excudere aggrediantur.

Antequam ulteriùs pergam, meo propofito haud erit alienum, nonnulla exponere Typographiæ illi primigeniæ peculiaria.

Libri plerique omnes ab antiquis Artis Magiftris editi initialem Titulorum pompam, neglecto fæpe Authoris nomine, averfabantur; & Typographi, Loci, Temporísque defignationem in finem rejiciebant. Sunt, in quibus nulla aut [2] Typographi, aut loci, aut temporis, aut

1 Nihil adhuc novi, quo animum inducam credere, ullos eo tempore, præterquam MOGUNTIÆ à FAUSTO SCHŒFFERÓque, Libros excufos prodiiffe. Audivi (fateor) qui affereret à fe vifum DONATUM *Gothico* charactere apud QUENTEL COLONIÆ in parv. 4to. M.CCCCLVII. Ei tamen non potui, nifi fiam certior, fidem meam adftringere. *Ait* FLORAVANTES MARTINELLUS *in* Româ Sacrâ (utì in *Diar. Italic.* pag. 255. obfervat eruditiff. BERNARD. DE MONTFAUCON) *in Maximorum domo fub* NICOLAO *V. Anno* 1455. *typorum Artem admiratam* ROMAM *fuiffe, à* CONRADO SWEYNHEYM *&* ARNOLDO PANNARTZ *advectam*. JOANNES *tamen, Epifcopus* ALERIENSIS, *in Epiftolâ fuâ ad* PAULUM *II. Pontificem, ipfi gratulatur, quia præftantisfimi characterum imprimendorum auctores fub* PAULI *fecundi* VENETI *pontificatu* ROMÆ *Artem exercere cœperint.* Denique quo primùm tempore SWEYNHEYM & PANNARTZ ROMAM, ut Artem exercerent, venerint, definire non poffum: fed nihil hactenus comperi ROMÆ ab ullo Typographo ante illos, aut ab illis ante Annum 1467. editum.

2 In Libro, qui *Catholicon* vocatur, Typographorum nulla fit mentio; certum eft tamen à JOHAN. FUST & PETRO SCHŒFFER excufum. CHEVILL. p. 15.

aut [1] horum trium, fit mentio. Anni notatio [2] explicitis aliquando vocibus, numeralibus ſæpius litteris, indigitatur.

Character, quàm proximè poterat fieri, accedit ad Manuſcriptorum normam: [3] compendia litterarum in altero quoque propè vocabulo ubique obvia Lectoribus, niſi quibus id uſu fuerit familiare, ingratam injiciunt moram, incautos nonnunquam & præproperos in errorem inducunt: orationis ſenſum punctum ſimplex aut duplex diſtinguit; reliquorum enim ſtigmatum uſum, cùm ne verba ſint ambigua aut perplexa, tum ut in longiore periodo reſpiret Lector, ætas poſterior adinvenit.

Bibliopegis laborem collationíſque tædium nunc minuunt multa, quæ in vetustiſſimis editionibus aberant: viz. appoſiti ad ſupernam paginarum oram numeri; ſuppoſitæ infrà aut integræ aut mutilæ voces paginæ ſequentis indices; deinde *ſignaturæ* (quas vocant) ſive litteræ paginis ſubditæ foliorum in duernionis, quaternionis, octernionis *&c.* formam complicandorum & compingendorum notæ. Interjecto pòſt tempore uſu venerunt *regeſta*, & hujusmodi adjumenta, quæ ad ordinem conſervandum perneceſſaria viſa ſunt, poſtquam Libri in brevioribus voluminum paginis cæperint excudi; ab initio enim folii totius amplitudine Codices ſæpius evolvi ſolebant.

In *Latinis* litteris, utpote notioribus & facilioribus, prima tyrocinii rudimenta poſuit Ars Typographica, & in iisdem excolendis diu ſubſtitit, priusquam *Græcas* aggrederetur. Si qua fortè *Latino* Authore inſperſa occurreret *Græca* vox vel ſententia; [4] aut *Græci* characteres adeò imperfecti, distorti & deformes erant, ut ex conjecturâ potiùs quàm peritiâ efficti viderentur, ſenſúſque vel à conjectore ſagaciſſimo vix poſſet elici: aut ſpatia vacabant interlinearia, quæ manus *Græcarum* litterarum peritior ſuppleret. Hujusmodi lacunas [5] longo pòſt tempore Editiones paſſim nonnullæ retinuerunt: non (ut opinor) quòd *Græcorum* typorum inopiâ Typographi laborarent; ſed quòd omiſſus in Codice manuſcripto *Græci* Scriptoris locus, qui ad fidem authoritatémve *Latino* textui faciendam opus erat, unde deſumptus eſſet, adhuc ignoraretur.

Majus-

1 Libri, qui deſtituuntur notâ temporis, aut etiam Typographi & Loci nomine, ſeorſim in Catalogo locum ſuum habebunt.

2 Lege poſtea ſubſcriptiones Librorum.

3 CHEVILL. pag. 110. *Dans la Logique d'*OKAM *imprimée à* PARIS 1488. *fol. au* Clos Bruneau, *d'une belle lettre, il n'y a point presque de mot, qui n'ait quelque abbreviation.* —— *On met tant de ces abbreviations dans les Volumes du Droit, dans les Manuſcrits & dans les Imprimez, qu'on fut obligé de faire un Livre intitulé*, Modus legendi Abbreviaturas in utroque Jure, *imprimé in* 8. *à* PARIS *par* JEAN PETIT, 1498. *&c.*

4 Vide *Offic.* & *Paradox.* CICER. impreſſ. MOGUNT. 1465.

5 Vide MACROB. PARIS. 1515. apud BAD. ASCENS. & JOAN. PARO.

Majusculas plerumque Capitum aut Sectionum litteras initiales Typographus omittebat, ut alii Arti locum daret. Has enim *Miniculatores* sive *Illuminatores* (quorum Artificum genus ingeniosum cum Arte unà interiit) calamo producere solebant, minióque & variis colorum per totius infrà supráque ac utroque ab latere paginæ oras sparsorum luminibus, figurísque affabre pictis, [1] ad materiam aliquando Libri argumentúmque pertinentibus, universum marginem illustrare. [2] Antiquitus etiam, Librorum Capita & Titulos rubricâ notandi increbuit consuetudo.

Typographis prioribus eadem, quæ recentioribus, non ubique fuit Orthographiæ ratio, à superstitiosâ Manuscriptorum imitatione (recténe an secus, statuere haud meum est) derivata; qualis erat assiduus vocalis *e* pro diphthongo *æ* usus: sed his minutiis, de quibus aliquando in brevibus ad duos VIRGILII antiquas editiones ann. 1472. & 1474. [3] observationibus disserui, nunc supersedebo.

1 In curiosissimâ Clariss. viri RICHARDI MEAD M. D. (cujus insignia in me merita meo nunquam animo excident) Bibliothecâ vidi PLINIUM ann. 1472. in quo initialium litterarum illuminationes singulorum Librorum Argumentum exhibent. Viz. Initio Libri primi describitur PLINIUS sedens & scribens: 2. informis Mundi globosi figura: 3, 4, 5, 6. diversæ Tabulæ Geographicæ: 7. tres Sceleti: 8. duo Elephantes turrigeri: 9, 10. varia Piscium, & Avium genera: 11. Bombycum variæ ab ovo usque metamorphoses: 12. Numina ruralia: 13. Hortulanus arbusculas transmovens: 14. Homo ebrius in vineâ: 15. Puer humi cum pomis ludens: 16. Venator in sylvâ Cervum persequens: 17. Arbores in seminario dispositæ: 18. Agricolæ duo arantes: 19. multæ sationum species: 20. Puer melones legens, & mulier corbem gestans: 21. Rustica corollas nectens: 22. Tinctor vestium: 23. Vindemiator in vineâ: 24. Quidam Arborum radicibus assidens: 25. Quidam herbas legens: 26. Chirurgi duo, alter infirmi caput curans, alter venam incidens: 27. Pantheræ duæ, altera aconito gustato exspirans: 28. Medicus cum Libro, prope ægrum in lecto decumbentem: 29. ÆSCULAPIUS sub Serpentis figurâ: 30. Magus in magicarum figurarum circulo legens & Dæmon desuper advolans: 31. Urinatores: 32. Navis: 33. Puer sufflans ignem sub fornace fusoriâ: 34. Pictor pingens in tabellâ: 35. Metallorum fossor: 36. Duo lapicidæ: 37. Gemmarius inter varia gemmarum diversicolorum genera.

2 Rubricâ ornantur subscriptiones DURANDI 1457. CICERON. OFFIC. 1465. &c. Lege CHEVILL. pag. 111.

3 VIRGIL. 12. LOND. 1715.

PSAL-

PSALMORUM Codex : *per Joannem FUST,* *& Petrum SCHOEFFER.* (a) 4to. . . . . . . MOGUNTIÆ. 1457.

RATIONALIS Divinorum OFFICIORUM codex, Gulielmo Durando authore : *per Joannem Fust & Petrum Schœffer* (b) fol. . . . Moguntiæ. 1459.

CATHOLICON. (c) fol. . . . . Moguntiæ. 1460.

(a) PETR. LAMBEC. *Comment. de Bibliothec.* Vindebon. *Tom.* 2. *pag.* 989. & CHEVILL. pag. 15. *Presens Psalmorum Codex venustate capitalium decoratus, rubricationibúsque sufficienter distinctus, adinventione artificiosâ imprimendi ac characterisandi, absque calami exaratione sic effigiatus, ad eusebiam dei industriè est consummatus per Joannem Fust Civem Moguntinum & Petrum Schœffer de Gernszheim Anno Domini Millesimo* CCCClvII. *in Vigiliâ Assumptionis.*

(b) *Præsens Rationalis Divinorum Codex officiorum venustate capitalium decoratus, rubricationibúsque distinctus, artificiosâ adinventione imprimendi ac characterisandi, absque calami exarationibus sic effigiatus, & ad eusebiam Dei industriè consummatus per Johannem Fust civem Moguntinum & Petrum Gernszheim Clericum Diocesis ejusdem, Anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono. Sext. die Octob.*

(c) *Altissimi præsidio, cujus nutu infantium linguæ fiunt disertæ, quique nimio sæpe parvulis revelat, quod Sapientibus celat; hic Liber egregius Catholicon, Dominicæ Incarnationis Annis* M. CCCClx. *almâ in urbe Moguntinâ nationis inclytæ Germanicæ (quam Dei clementia tam alto ingenii lumine, donóque gratuito, cæteris terrarum nationibus præferre illustraréque dignatus est) non calami, styli aut pennæ suffragio, sed mirâ patronarum formarúmque concordiâ, proportione ac modulo impressus atque confectus est.*

Hinc tibi, sancte Pater, Nato cum Flamine Sacro,
Laus & honor Domino trino tribuantur & uno,
Ecclesiæ laude libro hoc Catholice plaude,
Qui laudare piam semper non linque Mariam.
Deo gratias.

De hujus libri Authore consule CHEVILL. pag. 15.

Ars Typographica, ne tam insigne beneficium sibi in unâ EUROPÆ parte claudi Nationes quererentur, GERMANIÆ, in cujus sinu velut in incunabulis delituerat, primósque infantiæ annos exegerat, fines exire statuit; & in Orbem passim suorum Artificum colonias emittere. Jam dictum est, quomodo è Continenti in Insulam ANGLIAM transierit; maturè quidem ante annum 1460. OXONIUM adducta: ubi ante annum 1468. licèt nil adhuc compererim, nil tamen excusum esse, nequaquam affirmaverim. Quisquámne ferme putaverit totum octennium in Arte tantùm ediscendâ transactum, nil tam diuturni intervalli in eâdem exercendâ omnino positum? Non profectò adeò obtusa pectora gerunt BRITANNI, Gens Artium & Disciplinarum capax. Credere itaque malo multa interiisse: quæ primùm excusa, cùm forsan pro debili temporum illorum eruditione viderentur esse minoris momenti, postea neglecta, aut per incuriam deperdita sunt; aut (quod mihi sit verisimilius) cùm deessent, qui hoc Antiquitatis genus consultò rimarentur, alicubi in Angulis adhuc delitescunt, donec fortè quis indè hæc eruat industrius istiusmodi rerum indagator. Aliquando enim insperato casu multa subitò è tenebris emergunt, de quibus vix fando aut legendo audivimus. Subitis his casibus plurima deberi Antiquitatis monumenta nos cùm prisca tum quotidiana docet experientia. Cujus notabile mox proferam testimonium.

Post primos Typographiæ Inventores FAUSTUM SCHOEFFERÚMque, primus se in conspectum dedit NICOLAUS JENSON, Natione *Gallicus*; cujus præsigne Opus typographicum, rarissimum sanè, ostendit mihi sæpe memorandus PEMBROKIÆ Comes; dignus, cui nil sit ignotum, aut in suâ desit Bibliothecâ, quippe cui nil æquè placeat, quàm suas opes litterarias in usus publicos communicare. Attende, Lector, & expecta, quod latuit hactenus plerisque ignotum. Is est Libri titulus.

QUESTA SIE UNA OPERA LA
QUALE SI CHIAMA DECOR
PUELLARUM: ZOE HONORE
DE LE DONZELLE: LA QUALE
DA RAGOLA FORMA E MODO
AL STATO DE LE HONESTE
DONZELLE.

Libri forma ad illam (utì vulgò aiunt) in 8vo. magìs quàm 4to. accedit; paginas 233. complectitur; quæque pagina 22. lineis, quæque linea 33. circiter litteris constat. Majusculæ Capitulorum primæ litteræ calamo ductæ sunt, & rubricâ illuminatæ. Character est Romanus, ad amussim formatus, characteribus ROBERTI STEPHANI,

VAS-

VASCOSANI aliorúmque iis συγχρόνων Typographorum PARISIENSIUM nequaquam inferior. Opus cùm Compoſitoris (quem vocant) ſeu Typothetæ tum Impreſſoris adeò exactum, ut ne quid minimum, quod offendat legentis oculos, occurrat. Charta, atramentum, typorum figura, linearum æquabilitas, vocum par distantia, idoneus marginum ſitus, omnia denique tanto nitore, tam justâ proportione, uniformi & univerſâ venustate conſpirant, qualem qui non acceperint oculis, animo vix concipient. In Libri calce hæc leguntur.

ANNO A CHRISTI INCARNA'
TIONE. MCCCCLXI. PER MAGI'
STRUM NICOLAUM IENSON.
HOC OPUS QUOD PUELLA'
RUM DECOR DICITUR FELICI'
TER IMPRESSUM EST.
LAUS DEO.

Loci, ubi imprimebatur, omiſſio, quæ NICOLAO erat minimè infrequens, nihil obſtabit, quin conjiciam id Opus elaboratum fuiſſe VENETIIS; in quâ Urbe Præli ſui ſedem fixit Princeps ille Typographus. O GALLIAM alumni olim tam celebris futuri natalibus illuſtrem! O VENETIAS tanti inquilini hospitio nobilitatas! O ſtupendum Artificem, Statuâ (ubi ubi vigent litteræ) dignum marmoreâ, niſi litteraria monumenta ſibi exegiſſet quovis apparatu magnificentiora, omni ære perenniora! Quæ ſi forent minùs rara, ſæpiúsque obvia litteratis ſe darent, quot ſtatim ex fœdis illis, quæ quotidie nobis obtruduntur, Editionibus evileſcerent! Illum FAUSTUS & SCHŒFFERUS paucis annis præceſſerunt; his ille longè præcelluit: indignatúsque id ſibi præreptum eſſe, ut è carceribus exiret prior, illud, quod unum erat reliquum & majus, arripuit; Et ut ex hoc ipſo, quòd fuiſſet in exeundo posterior, aliquam adipiſceretur laudem, impetu ſublimis animi præpete primus evolavit ad metam; minor futurus, ſi exiſſet prior. Puduit in limine cunctari; extemplo in ipſa Artis penetravit adyta. Quod GERMANI pedetentim & gradatim inceperant, GALLUS noster ingenio velociori confestim ad apicem perduxit: Et aut prima hujus tentamina fuere illorum initiis coævа; aut uno tentamine Artem incepit & perfecit, ſimul ac ſemel diſcipulus ac magister. Dum alii in re tendandâ & paulatim effingendâ occupabantur, hic morarum impatiens primam unà & ultimam admovit manum: Arſque mirâ tanti Artificis operâ ex incunabulis matura ac perfecta emicuit in lucem, ſéque in ipſo naſcendi articulo ſenſit & ſtupuit adultam; adeò ut prorſus dubium ſit, utrum magìs miremur, Artémne an Artificem; cui plus debeamus, illíne, quæ tot erudita

Scripta nobis nostrísque posteris conservavit, an huic, finè quo ea pro suorum Authorum dignitate prodire non potuissent, sinè quo Ars ipsa minùs utilis, minùs lepida & ornata, & penè iners jacuisset. Ignoscat, oro, Lector; si admiratione raptus in grandiori materiâ stylum tenuiorem exercuerim, meíque illius popularis laudes tentaverim, quæ eloquentiam vel TULLIANAM fatigâssent.

Ab anno 1461. ad 1470. nil novi, quod ex NICOLAI JENSON officinâ prodierit. Neque tamen ad id adducar, ut credam virum animi tam vividi in Arte, quam adeò fœliciter ornare incœperat, & mirum in modum consummaverat, per octennium integrum cessâsse desidem & otiosum. Nullus dubito, quin eodem, quo orsus erat, pede opus prosecutus fuerit; quamvìs aut temporum injuria aut Bibliothecæ alicujus tenebræ illius toto hôc longo intervallo laboris fructum aut miserè amissum aut adhuc latentem nobis inviderint. Non possum hìc (quod bonâ fiat veniâ, cùm præsertim se dederit occasio) non vehementer conqueri de jacturâ, quam Litteræ patiuntur, dum tot Bibliothecarum thesauri æternâ nocte damnantur. Libros, si celentur, rarissimos ibi concludi quid aliud est quàm perire? Nunquidnam damni ulla faciet Bibliotheca, si thesaurorum, quos continet, notitiam Respublica Litteraria habuerit? Nunquid de eorum, ubi innotuerint, pretio imminuetur? De quodam ponderis ingentis adamante audivi, cujus pretio accedebat momentum hoc non leve, quòd nesciretur. At suas ejusmodi merces suis institoribus permitto ipsorum ingenio & more æstimandas: non eâdem certè lance expenduntur litteræ. Docemur à Philosophis eandem esse de non existentibus & non apparentibus rationem. Si Litteræ per sui notitiam aliquid gloriæ deperdant, quanto majore in pretio erit earum ignorantia quàm cognitio? En quò brevì recidemus! Nempe in illud antiquum inscitiæ Chaos, ubi absorptæ salute propè desperatâ mergebantur Litteræ, cùm eas indè faustis auspiciis exemit Typographia. Apage damnosam hanc Librorum avaritiam. Agedum quisquis es Bibliothecæ exquisitæ aut possessor aut custos; an minùs tua hæc erit, aut magìs eris ejus Librorum peritus, si eos ibi reponi tecum juxtà intellexerit orbis litteratus? Audivi PARISIIS Prælo Regio mandari cæptum Regiæ Bibliothecæ Catalogum. Proh! quàm ineffabili frueremur beneficio; quàm latus nobis fieret in quamlibet eruditionis partem aditus, si celebrium omnium in EUROPÂ Bibliothecarum Catalogi ubique extarent! Quàm Lyncei essemus, ubi nunc aut nihil aut minus videmus! Quàm certiùs & fusiùs rara & laudata eorum, de quibus nunc ago, Typographorum opera recenserem, si Sti. MARCI, si AMBROSIANÆ, si VATICANÆ Bibliothecarum opes referarentur! Quàm largâ messe te, Lector, cumularem: ad quàm si quòd affero, comparetur, quantulum heu spicilegium! Qualecunque tamen potui, cui

cui nec ulla unquam fortunato facta eſt ea litterarum horrea inviſendi copia, neque obtigit cum doctis eorum locorum viris familiaritas. Pudet tam pauca de NICOLAO JENSON aliíſque huic coævis dicenda mihi ſuppetere, de quibus dici ſatìs, ut dignum eſt, non poteſt.

Scio interim non deeſſe, quibus aliquid vitii in numeris ſubolet; quíque putant, M. CCCCLXI. pro M. CCCCLXXI. ponendo errâſſe Typographum. Et ſi illi audiantur, ubi ſistemus dubitandi finem? Quoties enim cui libitum fuerit dubitare, numerorum errorem ſtatim cauſabitur. Expendamus tamen σκέψεως eorum rationes. NICOLAUM JENSON (aiunt) typis Romanis tam nitidis tam propè à Typographiæ incunabulis uſum vix fit veriſimile. Tum quæ cauſa eſſet, non vident, cur, qui tam bene incipiendo tantam ſui ſpem dederat, postea tamdiu ceſſaret. Primum illud, quod objiciunt, nunquam deſinet; & poterit æquè objici anno 1470. ac 1461. nam typorum illorum, quos ferè conſtanter adhibuit, primus fuit Inventor; ab illis enim longè diverſos minúſque pulchros uſurpaverunt non modò FAUSTUS & SCHŒFFERUS, ſed CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ; quorum illi anno 1457. hi 1467. excudere cœperunt. Objectum aliud jam partim dilui; pauciora habeo adjicienda. An temere eſt negandum, eum cœpiſſe, quod postea aliquandiu intermiſerit; aut affirmandum, eum intermiſiſſe, quòd nil toto illo intervallo excuſum mihi aut cuiquam alii adhuc occurrerit? Quoties vidimus Editiones rariſſimas ſeſe in conſpectum dare, quarum priùs fuerat dubia aut minima notitia, imò ſpes aliquando nulla? At pone nil excuſum ab éo prodiiſſe. Indè tamen nulla NICOLAO inuretur otioſæ ceſſationis nota. Qui enim annis duobus 1470. & 1471. undecim Librorum editiones protulit, annis ſanè præcedentibus otiari non poterat. Denique cur minùs annorum vacationi in NICOLAO quàm in aliis ignoſcetur? Ut enim multos & recentiores & antiquos Typographos omittam, FAUSTUS & SCHŒFFERUS, qui anno 1457. initium fecerant, annos 1458, 1461, 1463, 1464. intermiſerunt: Et biennii vacatio uno Libro ab illis; octennii, undecim Libris à NICOLAO compenſata eſt.

NICOLAUS ab anno 1470. ad 1481. *Latinè* optimos plurimóſque elegantibus typis purâque chartâ vulgavit Authores. Hujus Prælo ſuam operam commodavit OMNIBONUS LEONICENUS, in cujus ad Epiſcopum BELLUNENSEM [1] Epiſtolâ mentionem NICOLAI habemus honorificam. *Accedebant justæ preces* NICOLAI JENSON Gallici *alterius* (*ut verè dicam*) DÆDALI, *qui librariæ Artis mirabilis inventor, non ut ſcribantur calamo Libri, ſed veluti gemmâ* ima-

1 Quintilian. 1471.

imprimantur ac propè sigillo, primus omnium ingeniosè monstravit: ut huic viro, qui de re litterariâ tam bene meruit, nemo sit, qui non favere summopere debeat. Idcirco non difficulter impetravit, ut non solùm hoc opus [QUINTILIANUM] *verùm etiam utramque* CICERONIS *Artem corrigerem.* [1] PETRUS JUSTINIANUS *Venetarum* rerum Scriptor fatetur *in instituendis Musarum alumnis nobilissimo commento multum ei* VENETAM *civitatem debere.* Si ejus Editiones cum laudatissimis Typographorum priorum aut posteriorum operibus conferantur, Artem Typographicam agnoscemus adeò ab ipso perfectam, ut illi eam tantùm tentâsse, hi ei nihil ulterius addidisse videantur.

Subit interim mirari, cur NICOLAUS JENSON characteres, cùm *Romanos* haberet tam peculiari venustate præcellentes, *Gothicos* aliquando maluerit, in Bibliorum potissimùm, Theologorum ac Juridicorum editionibus. Quod sic ab eo factum non arbitror, quasi litteras humaniores pluris quàm Theologiam aut Jurisprudentiam æstimaret, & typis illas formosissimis, has non nisi deformioribus dignas judicaret: sed id potiùs consuetudini tribuendum est, quæ hujusmodi typos, lectu utcunque difficiles & visu deformes, Theologiæ, Jurisprudentiæ ac Philosophiæ, jure tanquam proprio, ac distinguendi magìs quàm infamandi causâ, assignavit. [2] *Gothicus* character ante NICOLAI adventum VENETIIS ignorabatur; quo cum socio [3] JOHANNE COLONIENSI usus est. In plurimis tamen Libris, cùm ille, tum alii celebres apud VENETOS Typographi eos adhibebant typos, qui à rudi & exiliore MOGUNTINORUM antiquorum formâ procul aberant, necdum abierant in atram *Gothicorum* crassitudinem; sed æquâ nitidâque aureæ mediocritatis proportione oculos legentium tenebant attentos juxtà & attonitos; ac [4] *Veneti characteres* κατ' ἐξοχὴν appellabantur. [5] GERMANOS certe, qui PARISIIS consederunt, quorúmque [6] postea fiet mentio, nostras hic GALLUS VENETIIS in Arte consummandâ longè multúmque superavit: non quòd meritam illorum famam elevare cupiam, aut industriam & laborem invidiâ obscurare; qui, licèt extranei, suam GERMANIAM GALLIÆ ita posthabuerunt, ut hanc tanto munere primi donaverint. Nequeo autem mihi temperare, quominus voto quantumvìs inani indulgeam, ut NICOLAUS ille [7] patriæ æquior fuisset, cúmque popula-

1 In 8. Libr. Histor. Lege CHEVILLERIUM. pag. 64.

2 CHEVILLIER, pag. 64.

3 CHEVILLIER, pag. 62, 63. ex SABELLICO. — *sed omnium maximè opibus & eleganti litterarum formâ multùm cæteros antecelluerunt* NICOLAUS JENSON *&* JOHANNES COLONIENSIS.

4 CHEVILLIER, pag. 62.

5 GERING, CRANTZ & FRIBURGER.

6 Vide ann. 1470.

7 CHEVILLERIUS p. 43. notat nonnullos Scriptores putâsse *Typographiam à* NICOLAO JENSONE *in* GALLIAM *asportatam* (uti ANGEL. ROCCH. *de Biblioth.* Vatic. pag. 412.) eúmque *ibidem in ipsâ* GALLIÆ *Metropoli Artem illam exercuisse*

pularibus suis Artis laudes, quas sibi conciliaverat, participâsset. Doleo equidem meæ patriæ (cujus amore vinci me nunquam pudebit) id solidæ & veræ gloriæ fuisse præreptum, ut indigenis magis quàm advenis Artis tam utilis beneficium deberet acceptum: in quâ [1] adeò insigniter NICOLAUS excelluit, ut inter [2] Scriptores quosdam lis de ejus natalibus oreretur; quorum gloriam GALLIÆ negatam alter GERMANIS, alter DANIS, injustissimè uterque & absurdissimè, arrogabat.

Postquam GERMANIA ITALIÂque novum hunc litterarum usum didicissent, non longo pòst tempore GALLIAM invisit Ars Typographica; cujus usum tres GERMANI in illud regnum induxerunt. Oculatus Testis, vir, non ut magìs alter, in his rebus versatus, cui me in hôc Opere multum debere agnosco, cujúsque nomen & merita ne magìs innotescant (quod plerumque evenire pudor est) summa vetuit modestia; ille, inquam, sæpius à me de Libro tam raro & minimè noto interrogatus, mihi affirmavit se [3] vidisse Biblia Latina; in quorum calce hos versus legerat:

> Jam semi undecimus lustrum *Francos Ludovicus*
> Rexerat, *Ulricus*, *Martinus* itémque *Michael*
> Orti *Teutoniâ* hanc mihi composuere figuram.

Cùm itaque LUDOVICUS undecimus CAROLO septimo anno 1461. 22. *Jul.* defuncto successerit eodem anno 15. *Aug.* coronatus, si semi-lustrum, id est, biennium cum semisse addatur, oportet Biblia hæc anno 1464. prodiisse. Si hæc autem PARISIIS (Loci enim nomen non additum ex viri Clariss. ore accepi) fuisse excusa conjectetur ex Typographorum nominibus, quos simul alibi excudisse non constat; non video, quî id conveniat cum iis, quæ doctissimus & accuratissimus Historiæ Typographicæ indagator CHEVILLERIUS in suo *de* Parisiensis *Typographiæ origine* [4] Tractatu prodidit; hos nempe Typographos anno 1470. Artem PARISIIS primùm instituisse; & Biblia in GALLIÆ regno [5] ante annum 1475. impressa non fuisse. Nodum hunc sagacioribus solvendum relinquo. De tribus illis Typographis agam, cùm ad annum 1470. pervenero. Præterea, si ambi-

cuisse (utì JACOB. HOFFMAN. in *Dictionar.* & HENR. PANTALEON. in secund. Tom. *Illustr.* German. & MELCH. ADAM. in *Vit.* Guttemb. & Faust. & MALLINKROT. in suâ *Dissertat.* p. 90.)

1 POLYDOR. VERGIL. *de Invent.* Lib. 2. Cap. 7. *Artem* NICOLAUS JENSON *primus mirum in modum illustravit.*

2 SABELLICUS eum *Teutonicum*, ISACIUS PONTANUS *Danum* appellat. Lege MALLINKROT. *Dissertat.* p. 52. & 83.

3 In Bibliothecâ Episcopi MORI nuper Academiæ *Cantabrigiensi* donatâ.

4 Part. 1. Chap. 2, & 3.

5 Part. 1. Chap. 5. pag. 74.

ambigatur, an Biblia hæc PARISIIS excusa sint; Liber, quem vidi, proximus probabit Artem ante annum 1470. in GALLIÂ, alibi quàm PARISIIS excoli cœptam.

[1] *Francisci Florii Florentini de amore Camilli & Æmiliæ Aretinorum liber, expletus est Turonis, editus in domo Guillermi Archiepiscopi Turonensis, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, pridie Calendas Januarii*: in 4to. aut 8vo. & adeò nitido (*Gothico* licèt) charactere, ut mirer tantam in ipsis initiis operis perfectionem, doleámque Typographi nomen omissum, ipsíque, quisquis fuerit, tantum laudis, quam certè meruit, ereptum.

Scrupulum, siquem vox *expletus* injecerit, eximet vox *editus*. Illa forsan sola, nisi hæc fuisset adjecta, tempus, quo Librum scribendi Author, non excudendi Typographus, finem fecerat, potuit indicare. Verbum autem *edere*, ex quo Typographiæ usus pervulgatus est, de eâ Librorum, quæ fit per Typos, emissione ferè semper dicitur. Præterea eidem Libro subjungitur *alius de duobus amantibus Libellus in Latinum ex Boccacio transfiguratus per Leonardum Aretini*; qui [2] anno 1443. obierat.

Id de Typographicæ Artis progressu observari dignum est; quòd, postquam in GERMANIÂ nata vires ad foras prodeundum idoneas collegisset, pede statim concitato ITALIAM petierit; & illud Orbis theatrum, illam omnigenæ doctrinæ olim sedem ac tot eruditorum virorum patriam, quò Disciplinæ undique omnes & politiora Artium liberalium studia quondam confluxerant, elegerit sibi, ut ibi suas opes spectandas exponeret, secúmque in suam patriam renascentes convocaret litteras.

Post MOGUNTIAM, nullus mihi occurrit, qui Typographiâ disertè designetur inclaruisse, locus ante [3] *Sublacense* Monasterium, in quo LACTANTII FIRMIANI *Institutiones* anno 1465. antepenult. *Octob.* in fol. cusæ fuerunt, optimo certè & *Romano* charactere. Opus profectò eâ Artis pompâ ad amussim exactum, ut nemo, qui viderit, nomen Typographi abesse non indignetur. Illud etiam non reticendum censeo, quòd loca quædam à LACTANTIO ex aliis Scriptoribus allata *Græcis* typis exarentur nitidissimis, quíque eos, quos postea SWEYNHEIM & PANNARTZ ROMÆ usurpabant, proximè referunt.

Anno 1466. Biblia *Latina* AUGUSTÆ VINDELICORUM JOANNES BEMLER excudit, cujus rei testem [4] MELCHIOREM ADAMUM

1 Hunc Librum, utì & plurimos alios, in cultissimâ JOHANNIS BRIDGES armigeri, cujus humanitati multum me debere agnosco, Bibliothecâ inspexi.

2 CALVIS. *Chronolog.*

3 De hôc Monasterio consule *Diar. Ital.* MONTFAUC. pag. 338.

4 In *Vitâ* JOAN. GUTTEMBERG.

MUM appellat Reverend. P. JACOBUS LE LONG in ſuâ *Bibliothecâ Sacrâ*, vir de Theologis in operoſo illo, & in methodum clariſſimam redacto Libro egregiè meritus. Et utinam ejus exemplum alios quoque ad parem in reliquis Scientiis & Artibus industriam excitaret!

ROMAM & VENETIAS potiſſimùm, urbes ITALIÆ totius celeberrimas, illam Terrarum aliquando caput; hanc Maris dominam Typographia inviſit, quas ſuis ſacris initiaret. Ubi adveniſſet ROMAM, ſe contulit in PETRI ac FRANCISCI DE [1] MAXIMIS fratrum domum, in quâ CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ, uterque *Germanus*, ſua collocaverunt præla, junctâque ſocietate & industriâ ſeſe operi typographico naviter accinxerunt.

Inter primos, quos in lucem ediderunt, Libros habentur CICERONIS *Epiſtolæ familiares* ann. 1467. & Sancti AUGUSTINI Opus *de Civitate Dei* ann. 1468. ut à duobus graviſſimis Scriptoribus, Hôc inter Sanctos *Latinæ* Eccleſiæ Patres, illo inter *Latinos* Authores principe, utroque Rhetoricæ magistro, auſpicarentur. Deinde per totum ſexennium vulgandis Tractatibus optimis tam ſacris quàm profanis, ad labores impigri, ſumptuum prodigi, invigilaverunt. Nil ſanè eſt in rem typographicam magìs injurioſum, quàm ſordidior lucri turpis cupido, & nimia in neceſſariis ſumptibus faciendis parſimonia. De hôc vitio olim ſic conquerebatur JOHANNES [2] FROBENIUS: —— *Quod nostra quidam imitati præfantur ſe duplo minoris Exemplaria vendituros, id non tam ridiculum eſt, quàm omnibus ſtudiis & ſtudioſis pernicioſum. Nos castigamus nostra pro virili, chartis bonis utimur, doctos ære magno conducimus. Quid illi faciant, aliorum esto judicium. Hoc unum non tacebimus, ſi res impreſſoria negotiatio pergat eſſe, ut quorundam arte cœpit quæstui modò ſtudentium, non tam hujus unquam inventionem fuiſſe rectis ſtudiis utilem quàm erit abuſus exitiabilis.* Hujus verò vitii neutiquàm affines fuiſſe antiquos illos Typographos convincunt plurima, quæ adhuc ſuperſunt & ſupererunt, Exemplaria; quorum charta, atramentum, character, opus ubique æquale, omnia quaſi recèns è prælo exirent, nitida oculos legentium invitant, delectant, rapiunt. Ad id præterea negotii plurimum momenti afferebat, quòd illis temporibus viri & doctrinâ & loco illustres prælis præeſſe ἐπανορθῶται & ἐργοδιῶκται non dedignarentur: inter quos JOHANNES ANDREAS ALERIÆ in CYRNO inſulâ Episcopus, & Papæ [3] Bibliothecarius, nomen primum meruit: quo manuſcriptos Codices ſubministrante,

1 Hujus familiæ mentionem facit Clariſſ. BERNARDUS DE MONTFAUCON in *Diar. Italic.* pag. 166. & 255.

2 In Præfat. ÆSOP. ann. 1517.

3 CHEVILLIER, pag. 199.

te, & præparante, typographicum opus emaculante, Epistolas nonnullis editionibus Præfationésque adſcribente, CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ tot ingeniorum fœtus angustioribus hactenus Bibliothecarum limitibus concluſos liberiùs tandem & longiùs exſpatiari, quíque privati antea tantùm juris fuerant, nunc publici eſſe juſſerunt. ROMA ſibi viſa eſt iterum Orbis caput, diu depoſitam litterarum dictaturam reſumpſiſſe, ſenectámque exuiſſe veterem, cùm illorum Typographorum arte CICERONEM, VIRGILIUM, OVIDIUM aliósque complures eruditionis Heroes & Anteſignanos ab inferis ad ſuperas auras evocatos mirata, ſuum ferè putaverit AUGUSTUM ſuósque cæteros revixiſſe MÆCENATES.

Nihil & Urbe ROMÂ & Orbe Christiano dignius præstare poterant CONRADUS & ARNOLDUS, quàm Patres Eccleſiæ *Romanæ* doctiſſimos Fideíque Catholicæ Propugnatores acerrimos in arenam producere, eâdémque lampade lucem litteris & Religioni præferre. Anno igitur eodem 1468. Opus AUGUSTINI *de Civitate Dei* eruditiſſimum; *Epiſtolas* HIERONYMI diſertiſſimas, cùm luminibus orationis tum viribus argumentorum inſtructas, vulgaverunt: ut Epiſcopo quaſi ſuccenturiatus accederet Presbyter; & in Urbe illâ primariâ, ubi puer olim liberalibus ſtudiis fuerat educatus, adultúsque prætextâ poſitâ * *Christi vestem ſuſceperat*, novæ quoddam vitæ initium ordiretur. Anno ſuperiore TULLIANAS dederant *Epistolas*, hôc dant HIERONYMIANAS; ex quarum collatione liqueat, quanto Ethnicum facundiâ anteeat Orator Christianus, quâ ſublimis ingenii dexteritate totas Authorum Profanorum opes in meliores rerum ſacrarum uſus prodigat, & Eccleſiæ conſecret. Has HIERONYMI *Epistolas* recognovit ANDREAS *Alerienſis*, ex cujus ad PAULUM II. Dedicatione eis præmiſſâ quædam hìc inſerere nec mihi neque (ut puto) Lectori erit molestum.

Tuis certè temporibus ad reliquas Dei gratias hoc etiam felicitatis Orbi Christiano acceſſit ac munus, ut pauperrimi quique parvâ pecuniâ Bibliothecas poſſint redimere. An parva tuæ Sanctitatis gloria, ut quæ Volumina vix centum aureis emi poterant aliis temporibus, viginti hodie ac minoris bene exarata & non mendoſiſſimè ſcripta redimantur? Quæ vix viginti aureis Lectori mercabantur, quatuor & viliùs nunc etiam emantur. —— *Ejusmodi enim eſt impreſſorum noſtrorum & characteres effingentium Artificum, ut vix inter hominum inventa, non modò nova ſed ne vetera quidem, quidquam excellentioris inventi poſſit referri. Dignè honoranda profectò* GERMANIA *eſt, utilitatum inventrix maximarum. Hoc eſt, quod glorioſa illa ac Cœlo digna anima* NICOLAI CUSENSIS, *Cardinalis Sancti* PETRI *ad vincula, peroptabat: ut hæc ſancta Ars, quæ oriri tunc videbatur in*

* Lege HIERON. *Epiſtol. ad* DAMAS. in 2do. Epiſtolar. tomo.

in GERMANIÂ ROMAM *deduceretur, jam vota illius* — *tuo tempore impleta ſunt.* — *Ego poſteris in his Scriptis conſtanter ſemper admirationi futurum trado præſtantiſſimos characterum imprimendorum Artifices ſub* PAULI *II.* Veneti ROMÆ *Artem exercuiſſe tanto artificio & induſtriâ hominum. Gratia nobis hæc Cœlitus per Divinum Paſtorem importata, ut minoris Libri ferè emi poſſint, quàm aliàs ſoleret redimi ligatura. Nunc igitur, ſumme Pontificum, manſuetiſſime & verè glorioſiſſime, Sancti* HIERONYMI *primum Volumen habe, habiturus deinceps ſtatutis temporibus ſemper nova tuæ Felicitatis indicia, quaſi frugum te digniſſimarum primitias, & fove ſub tuâ Protectione* CONRADUM *&* ARNOLDUM, Germanos *homines, Arte imprimendi præſtantes Artifices.*

Libri, qui hactenus emiſſi ſunt, *Latini Græcè* nihil ferè aut paucisſima admodum habebant admista. Quicquid ex illâ Linguâ CICERO ſuis Operibus inſeruit, aut [1] typis valde rudibus exprimebatur, [2] aut, lineæ ſpatio vacante, omnino omittebatur. Ut igitur illi vitio & huic defectui, quo Typographia laborabat, foret remedium, characteres *Græcos* ad veram exactámque Manuſcriptorum figuram & ſimilitudinem oportebat effingi & ex metallo fundi, eámque illorum copiam, quæ multò pluribus, quàm uni voculæ aut lineolæ, excudendis ſufficeret. Rei illi *Græcarum* Litterarum deſuetudo & inſcientia, tum earundem à *Latinis*, quibus ſolis Artifices inſueverant, discrepantia, difficultatem non minimam attulerant. Hanc tamen perruperunt CONRADUS & ARNOLDUS; *Græcarúm*que formarum neceſſariâ ſupellectile comparatâ, AULO GELLIO manus admoverunt; [3] Authorem *maximis Scriptoribus annumerandum, in quo vix queat ſcitu dignum quippiam inveniri, de quo pars ab eo aliqua non tractetur. Erat tamen dura imprimis provincia;* — *nam & multa* Latina *erant Librariorum negligentiâ depravata; & multo plura* Græca — *corrupta, trunca, manca. Ea quoque ipſa, quæ integra extabant, à* Latinorum *perpaucis propter* Græcitatis *inſcientiam intelligebantur. Temptavere quidam utriusque Linguæ non expertes hanc* Latinis *gemmam* — *detergere atque perpolire,* — *qui aut rei difficultate aut aliis occupationibus distracti,* — *ab Opere ſuſcepto destiterunt.* Hanc provinciam à reliquis desperatam ſibi depopoſcit *Alerienſis* Epiſcopus; & *opitulante* THEODORO GAZÂ, *viro non in unâ aliquâ ſeorſim facultate ſed in omnibus generatim animi ingenui diſciplinis doctiſſimo, multa* Latina *fecit veriora, & ut* Græca Latinè *legerentur, conſequutus eſt.* Opus illud GELLIANUM anno 1469. CONRADI & ARNOLDI prælo exivit, characteribus luculentis, Librorum

1 De hôc priùs dictum eſt ad edition. CICER. *Offic.* 1465.

2 Sic in CICER. *Epiſtol. ad Famil.* ROM. 1467. per SWEYNHEIM & PANNARTZ; ac *Epiſtol. ad* ATTIC. VENET. 1470. per JENSON.

3 Lege *Epiſtol. Epiſcop.* Alerienſ. *ad* PAUL. II.

brorum Argumentis rubricâ per calamum deſcriptis. Loci ex variis *Græcis* Authoribus (& vix ullo in alio *Latino* Scriptore plures occurrunt frequentiores aut prolixiores) allegati exhibentur *Græcè* impreſſi litteris ſanè (ſi hos in illo imprimendi genere conatus primos fuiſſe animadvertamus) ſatìs pulchris & elegantibus, textu bene emaculato, & ita diligenter (quod in inſolitâ & adhuc ignotâ apud Typographos Linguâ notari dignum eſt) correcto, [1] ut in duabus paginis lineas ſeptuaginta ſex non quidem breves complectentibus haud ſæpius quàm in vocibus quatuordecim erratum fuerit. Litteræ ſunt grandiori aliquantulum ſpecie, æquabili & rotundiore formaturâ, planóque & nativo ductu effictæ; nudæ prorſus, & omni accentuum ſpirituúmque apparatu destitutæ ſeorſim ſingulæ, ac nullis ligaminibus inter ſe cohærentes, nullâque abbreviandi artificioſâ methodo [2] conſtrictæ: nihil omnino lectionem reddit perplexam, niſi quòd plures aliquando voces nullo interjecto ſpatio continuatæ, & periodi nullo ſæpe aut perperam interpoſito puncto distinctæ, Lectorem, ubi finito ſenſu ıubſistat, dubium (niſi qui Manuſcriptis aſſueverit) aliquantiſper retardent.

Atticis Auli Gellii *Noctibus* Episcopus *Alerienſis* præmiſit doctam ad Paul. II. Pontif. *Rom.* Epistolam, in quâ collata in ſe rerum omnium penuriâ aliquando laborantem Papæ & Gulielmi Cardinalis *Ostienſis Rothomagenſis* nuncupati univerſique Cardinalium collegii beneficia gratus recolit. A Gulielmo Cardinale, cùm *molestis admodum inopiæ angeretur angustiis, centum ipſi mutuò numerati ſunt aurei; eíque diu licuit eſſe ſub placidiſſimo creditore, donec æs alienum diſſolveret, pecuniámque illi tandem redderet.* Idem postea Cardinalis ei, *quamprimùm* eum Papa *ad Eccleſiam* Alerienſem *ab* Accienſi *transtuliſſet*, *ſuæ benignitatis gremium denuo aperuit.* Papa præterea ei Sabacieñ. *Eccleſiam conferri conſenſit.* His maximis beneficiis donatus *vigilabat impendio magìs atque contendebat, ut quotidie meliùs placitura in medium proferret, hôc modo excelſa & delimata ingenia jugi hortatu provocans, ſi quo pacto conſequi poſſet, ut in hôc latisſimo recognitionum campo pertrahantur* &c.

Ad

1 Locus, qui hìc citatur, occurrit in A. Gell. lib. 10. c. 22. ex Platonis *Gorgiâ* deſumptus, quem libuit integrum perlegere. Errores, quot deprehendi, hìc ſubnotati ſunt; Et ſingulis numerus lineæ adnotatus; ut ex eorum paucitate Typographi diligentiam Lector agnoſcat.

In Pagin. anterior. lin. 8. χρομενον pro χρωμενον. 11. ανθροπειων pro ανθρωπειων. 30. παιδισυ pro παιδιου. 31. οτα pro ωτα.

In Pagin. posterior. lin. 5. συφυης pro ευφυης. 8. καταδεδικοτι pro καταδεδυκοτι. 11. εχω pro εχω. Ibid. φιλικος pro φιλικως. 15. φισιν pro φυσιν. 20. αγθεσθης pro αχθεσθης. 29. ετις pro ειτις. 31. μεγιστον pro μεγιστων.

In Pagin. proxim. anterior. lin. 1. Κενωσιν pro Κενοισιν. 2. ελαγχοντας pro ελεγχοντας.

2 Duæ tantùm voces ſunt abbreviatæ. In Pagin. anterior. lin. 3. & 9. ανων & ανοις pro ανθρωπων & ανθρωποις.

Ad GELLIANORUM Commentariorum calcem adjicitur elegiacum triginta octo verſuum Carmen ab *Alerienſi* Epiſcopo fortè compoſitum, & minimè pro eorum temporum captu aſpernandum: quod igitur Lectori hìc non invidebo.

Aulia mî quondam prædigna volumina clauſa.
Te pandente forem, jam, *Theodore*, lego.
Tu, quemcunque juvat mecum has evolvere Noctes,
Illas cum *Gazâ* me vigilâſſe tene.
Si minus eſt aliquid, ſuccurre ex parte virili.
Tu quoque ſi neſcis, rodere parce mea.
Ut nova preſſarent clari monumenta Magiſtri,
Edidimus gratìs: ſit procul invidia.
Quære tuos, quisquis habuiſti hos fortè, Libellos;
Atque fatere aliquid te didiciſſe meis.
Sparſimus in pluris facunda volumina chartas,
Ne noctis doctas nox fera detereret.
Cincta ſalo à *Cyrno* dat *Aleria* Scripta, *Latini*,
Hæc vobis: illi reddite vos melius.
Expoſita eſt doctis ingenti gloria Campo:
Ingenui neſcit Muſa latere viri:
Murmuret, ac dente laceret ſtudia iſta canino,
Ignoto quisquis malit hiare lare.
Sumitis? an taxos pavidi timuiſtis amaras?
Sumite: non omni eſt Corſica amara loco.
Ferre ſolet vobis hæc Inſula mollia vina.
Munere jam magni dat meliora Dei.
Radite, ſiqua minus *Gelium* redolere videntur.
Sed priùs albenti quærite digna loco.
Vos, Juvenes noſtri clariſſima lumina ſæcli,
Sumite vos *Aulum*, pectore, fronte, manu.
Pontificum ſummus & mundi gloria *Paulus*
Sacra magis (juſtum eſt) hæc quoque Scripta probat.
Antè illi dedimus divina Volumina noſtris
Teutonibus ficta: ille huic pius arce favet.
Fluxerat in mendas penè omnis charta *Latina*.
Cœpimus hæc: lapſæ det manus omnis opem.
Quid melius fieret, non nos noramus, amici:
Siquis majus habet, proferat in medium.
Noſtra piis tuta eſt, fidítque *Thalia* modeſtis
Judicibus: ſiqua es, invida turba, tace.
Sede *Petri Veneto Paulo* florente ſecundo
Egimus hæc *Romæ*. Gratia ſumma Deo.

JOANNES ANDREAS quo præceptore uſus fuerit, ſcire forſan non nihil intererit. Ipſum audiamus in Epiſtolâ ad PAULUM II. & MARCUM S^ti^. MARCI Cardinalem tribus LIVII Decadibus præfixâ,

fixâ. — VICTORINUM Feltrenſem — *quo viro altore uſus ſum atque præceptore* — *ego illo uſus ſum parente & magistro.* — Mantuæ LIVII *Decadum partem prælegentem audivi* — *ſi quid in recognitione profeci, auctori acceptum* VICTORINO *referatur.*

THEODORI GAZÆ, quem in GELLIO habuerat adjutorem, in PLINII editione opem ſenſit, & agnovit in ſuâ ad PAULUM II. Epistolâ. — *Juvit mirificè vir ſummæ eruditionis ac ſapientiæ* Theodorus *meus* Gaza; *atque ita quidem, ut absque illo neque ego nec, penè dixerim, mundus hoc munus fuerit impleturus.* Deinde paulò pòſt addit — *equidem, Pater Beatiſſime,* Plinianam *recognitionem ampliſſimo Domino meo temporali* Galeaz Sfortiæ *Vicecomiti Duci* Mediolani *inclytisſimo ſtatueram tuâ voluntate delegare; ſed existimavi aliquid me adhuc poſſe addere huic præstantiſſimo Operi: quod ſit deinceps illi Principi plus præbiturum voluptatis. Quare in proximam additionem recognitionémque hoc illi munus reſervavi.* — PLINIANÆ hujus editionis calci JOHANNES ANDREAS hæc ſubjunxit; quæ, quoniam accuratiſſimam ipſius diligentiam testentur, neutiquam hìc prætereunda cenſui. IRENEUS Lugdunenſis *Episcopus; item* JUSTINUS *ex Philoſopho Martyr; item cum divo* HIERONYMO EUSEBIUS Cæſarienſis *ſeram posteritatem adjurârunt, ut eorum deſcripturi Opera conferrent diligenter exemplaria, & ſolerti ſtudio emendarent: idem ego tum in cæteris Libris omnibus, tum maximè in* PLINIO *ut fiat, vehementer obſecro, obtestor, atque adjuro, ne ad priora menda & tenebras inextricabiles tanti ſudoris Opus relabatur.*

Sic *Alerienſis* Episcopi adlaborantis hortatu, ope & inſpectione aſſiduâ, CONRADI & ARNOLDI Typographêum per ſeptem annorum ſpatium creſcentibus in dies laboribus litterarios edidit partus, donec tandem neſcio quâ fati pudendi inclementiâ poſt multos labores exantlatos opésque exhaustas in eas ærumnarum angustias adducti ſunt, ut omnia ipſis jam forent desperata. Cùm itaque non ſuppeteret, quo importunæ paupertatis onus miſerum & grave amolirentur, ſupplicem ad Papam SIXTUM IV. ſuis & *Alerienſis* Episcopi verbis, dederunt * Epistolam anno 1472. 20. *Mart.* in quâ ſua opera ſuámque inopiam, nunquam ſatìs laudanda illa, hanc deplorandam, commemorant.

Io. AND. *ad* XYST. *IIII.*

— *Ut digneris miſericorditer occurrere, ſervuli tuæ Sanctitatis* Conradus Sweynheim & Arnoldus Pannartz, *Impreſſores nostri ac utiliſſimæ hujus fictoriæ Artis primi in* Italiâ *opifices implorant.* — *Vox impreſſorum ſub*

* Hæc legitur in initio quinti tomi Gloſſæ NICOLAI DE LYRÂ ann. 1472.

ſub tanto chartarum faſce laborantium & , niſi tua liberalitas opituletur, deficientium iſta eſt. — *Nos de* Germanis *primi tanti commodi Artem in* Romanam *Curiam tuam multo ſudore & impenſâ deceſſoris tui tempeſtate deveximus. Nos Opifices Librarios cæteros, ut idem auderent, noſtro exemplo incitavimus.* — *Indicem ſi perlegeris impreſſorum à nobis Operum, miraberis* — *vel chartas huic Librorum copiæ potuiſſe vel linamenta ſufficere* — *Impreſſi ſunt noſtro ſtudio Libri, qui in ſubjectis ſuo ordine tibi recenſebuntur.*

* [a] *Donati pro puerulis, ut indè principium dicendi ſumamus unde imprimendi initium ſumpſimus, numero trecenti.* CCC.

[b] *Lactantii Inſtitutionum volumina Octingenta viginti quinque.* DCCC. XXV.

[c] *Epiſtolarum familiarium Ciceronis volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[d] *Epiſtolarum ad Atticum volumina ducenta Septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[e] *Speculi humanæ vitæ volumina trecenta.* CCC.

[f] *Divi Auguſtini de civitate Dei volumina Octingenta viginti quinque.* DCCC. XXV.

[g] *Divi Hieronymi Epiſtolarum & Libellorum volumina mille & centum.* M. C.

[h] *M. Tull. Ciceronis de Oratore cum cæteris, volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[i] *M. Tull. Ciceronis operum omnium in philoſophiâ volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[k] *L. Apuleii Platonici cum Alcinoo, volumina ducenta ſeptuaginta quinque.* CC. LXXV.

[l] *A. Gelii noctium Atticarum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque.* CC. LXXV.

[m] *C. Cæſaris Commentariorum Gallici & civilium bellorum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque.* CC. LXXV.

[n] *Defenſionis Divi Platonis, volumina trecenta.* CCC.

o *P. Vir-*

* Litterulæ Libris ſingulis præfixæ indicant impreſſionis annum huic Epiſtolæ poſtea ſubjectum.

a De DONATI anno nil certi habeo ; ſed ex ipſius Epiſtolæ verbis videtur ejus editio reliquis omnibus præiviſſe. Artis ſcilicet ſuæ ſpecimen & rudimentum voluerunt eſſe Grammaticam : cujus *fundamenta*, teſte QUINTILIANO (*Inſtitut.* Lib. 1. cap. 5.) rerum illarum indice experientiſſimo ideóque optimo, *niſi fideliter jeceris, quicquid ſuperſtruxeris, corruet.* Neque tamen omnino certus ſum hìc deſignari DONATI Grammaticam, niſi quod DONATOS illos *pro puerulis* impreſſos affirment. Vix equidem puto hìc intelligi DONATI Commentarios in TERENTIUM, qui anno 1472. prodierunt. Ne id ſentiam, obſtant verba hæc, *unde imprimendi initium ſumpſimus.* b Ann. 1468. c 1467. d 1470. e 1468. f 1468. g 1468. h abſque anni notâ. i 1471. k 1469. l 1469. m 1469. n abſque

[o] *P. Virgil. Maronis operum omnium, volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[p] *T. Livii Patavini cum epitomate omnium decadum, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[q] *Strabonis Geographici, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[r] *M. Ann. Lucani, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[s] *C. Plynii Veronensis de naturali historiâ, volumina trecenta.* CCC.

[t] *C. Suetonii Tranquilli de duodecim Cæsaribus, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[v] *Div. Leonis Papæ Sermonum, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[x] *M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[y] *Continui I. Cathenæ aureæ D. Thomæ Aquinatis, volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[z] *Div. Cypriani Epistolarum, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[aa] *Bibliæ cum opusculo Aristeæ, volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[bb] *Silii Italici cum C. Calphurnio & Hesiodo, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[cc] *Orationum M. Tull. Ciceronis cum invectivis in Antonium, Verrem, Catilinam & cæteros, volumina ducenta septuaginta quinque.* CC. LXXV.

[dd] *P. Ovidii Nasonis Metamorphoseos & Elegiarum omnium, volumina quingenta quinquaginta.* D. L.

[ee] *Nicolai de Lyrâ, volumina mille & centum.* M. C.

Horum omnium voluminum summa —— efficit codices duodecies mille quadringentos septuaginta quinque; acervum quidem ingentem, & nobis Impressoribus tuis, quâ parte restat, intolerabilem —— ingens sumptus ad victum necessarius cessantibus emptoribus ferri ampliùs à nobis nequit, & ementes non esse nullum est gravius testimonium, quàm quòd domus nostræ satìs magna plena est quinternionum, inanis rerum necessariarum —— parati sumus pro Clementiæ tuæ arbitrio de nostrâ merce i. e. de impressis quinternionibus nostris tibi tot tradere, quot volueris, & quibus volueris. —— Tua incredibilis mansuetudo subveniat nobis de aliquo officio, unde possimus nos & nostros

que anni notâ. [o] nondum vidi. [p] absque anni notâ. [q] nondum vidi. [r] 1469. [s] 1470. [t] 1470. [v] 1470. [x] 1470. [y] nondum vidi. [z] 1471. [aa] 1471. [bb] 1471. [cc] 1471. [dd] 1471. [ee] 1471. 1472.

tros alere. Impensa est facta in solius Nicolai de Lyrâ *à nobis voluminibus tanta, ut amplius nihil nobis superſit ad vivendum. Si venderemus opera nostra, non solùm à pietate tuâ nihil peteremus, ſed ultro in præſentium temporum articulo, in quo te plurium egere non neſcimus, ipſi nostra offerremus; faciemúsque, quotiens tuo adjumento fortuna nobiscum uſa eſſe videbitur fronte ſereniore. Interea, Pater Sancte, adjuvent nos miſerationes tuæ, quia pauperes facti ſumus nimis.* —— XX. *Marcii*. M. CCCC. LXXII. *Pontificatûs tui Clementiſſimi anno primo.*

In Catalogo præcedente impreſſionis annus ſingulis Libris cùm non additus ſit, hunc ſupplere, quantum ad meam adhuc pervenit notitiam, viſum eſt.

Si itaque Exemplaria 12475. & Libri 28. eorúmque non exiguæ molis complures, cum annorum, intrà quos editi fuerunt, numero conferantur; typographicas impenſas operásque minimè ceſſâſſe conjiciemus.

Quàm iniquè fuit id comparatum, officinam adeò operoſam ſuo ipſius oneri ſuccubuiſſe! Exemplarium numerum Libris ſingulis non inconſultò addidi, ut Lector eos, quorum pauciora preſſa ſunt Exemplaria, rariores eſſe Libros intelligat. Hìc etiam obiter (leviusculi quantumvìs momenti eſſe videatur) lubet non præterire formam Codicum, quos illi excudebant Typographi, voce *Quinternionum* expreſſam; quinque ſcilicet folia, ſingula quatuor paginas complexa, ita erant ſub Prælo inſtituta, ut poſſent à Bibliopegis in ſe invicem compingi, & in unum Quinternionem aggregari.

Neſcio, an Conradus Sweynheim anno 1473. aut 1474. obierit; Arnoldus enim Pannartz anno 1475. ſolus impreſſit.

Oxonii apud Anglos anno 1468. 17. die *Decemb*. prodiit expoſitio Sti. Hieronymi in *Symbolum Apostolorum*; nullum verò Liber facit indicium, quis fuerit ipſius Typographus. Jam antea de primâ Typographiæ in *Britanniam* migratione ante annum 1460. & ejusdem apud *Oxonienſes* inſtitutione dictum eſt. Nondum autem ex quoquam ſcire mihi contigit, numquid ante annum 1468. in *Angliâ* impreſſum ſit. Quos deinceps postea progreſſus Ars illa reliquarum omnium adjutrix in Inſulâ hâc ingeniorum fertiliſſimâ habuerit, qualis Typographorum ſoboles ſeriéſque à primâ origine ad noſtra uſque tempora in variis hujus Regni locis ſucceſſerit, enarrare ſpeciatim non aggrediar. Res iſta adeò digna eſt, ubi nervos intendat ſuos peritior *Britannicarum* rerum Antiquarius, qualem me non eſſe planè confiteor. Nonnullos ſubinde, prout ad meam notitiam fortè pervenerint, Libros inſpergam, nec quicquam aliud volo à me Lector in præſentiâ expectet. Provinciam hanc, in quâ ſum tyro prorſus rudis & inexercitatus, accipere & adminiſtrare meliùs poterit Thomas Hearn,

Oxonienſis Academiæ non leve nunc ornamentum, Vir labore, eruditione, vitæ integritate ſpectatiſſimus. Ignoscat interim mihi vir doctiſſimus, quòd non modò ejus nomen honoris cauſâ hísce meis Annalibus inſeruerim, ſed & ipſius humeris cuivis ſtudiorum oneri non imparibus id laboris impoſuerim, ex quo ad *Anglæ* Gentis gloriam, ad Historiam ejusdem illustrandam, ad commune denique litterarum emolumentum magnum pondus acceſſurum nemo facilè non videat. Neque quidem id ſolùm in rebus, quæ ad *Britannicas* Inſulas ſpectant, ſed in Linguis quoque *Gallicâ*, *Italicâ*, *Hispanicâ*, modernísque reliquis, fieri velim. Opus hoc ingentis ſudoris ac diligentiæ multorúmque forſan annorum nonniſi à viro capacis ingenii, industriæ indefeſſæ; penitiſſimæque in reconditis publicarum privatarúmque Bibliothecarum monumentis cognitionis ſperandum eſt: aut; ſi majus id videatur, quàm quod ab uno poſſit expeti, inter plures, quorum ſinguli Historiam ſingulæ Gentis typographicam tractarent, diviſum levius fieret. Antequam ſuſceptum hoc fuerit & peractum, Typographicos Annales alios, quàm mutilos & valde imperfectos, frustra expectemus. Sed à meſſe illâ opulentâ, quam non niſi mente & ſpe licet percipere, ad meum manipulum redeundum eſt.

Altero poſt inſtructum à CONRADO SWEYNHEIM & ARNOLDO PANNARTZ Typographeum anno, ſcilicet 1468. ROMÆ alius inclaruit è *Germaniâ* Typographus, UDALRICUS HAN, cognomine Latino GALLUS: cui JOHANNES ANTONIUS CAMPANUS *Teramenſis* Episcopus eandem, quam illis *Alerienſis*, operam præstitit. Nihil certè huic UDALRICO magìs in gloriam cedere potuit, quàm quòd eum CAMPANUS eligeret potiſſimum, cujus curæ ſuas committeret lucubrationes, & in ejus laudibus celebrandis materiam (utì postea dicetur) carminibus ſuis quæſiverit vir adeò inſignis, & inter illius ævi optimos Poëtas æquè ac Oratores meritò numeratus.

JOANNES ANTONIUS CAMPANUS qualis quantúsque fuerit, ex MICHAELO FERNO *Mediolanenſi*, qui ejus & Vitam ſcripſit, & varios Tractatus, Orationes, Cenſuras, Epistolas ac Epigrammata in unum Volumen redacta anno 1495. edidit, comperiet curioſus Lector. Eruditione ſuâ in Curiæ *Romanæ* gratiam ſe inſinuavit. Purpuratos Præſules, *Papienſem* præſertim, *Senenſem*, *Saxoferratenſem*, & BESSARIONEM; Pontificésque ipſos, PIUM, PAULUM, XYSTUM; plurimósque Principes ſuo obſequio demeritus; Episcopus *Crotoniatum* primò conſtitutus, deinde ad uberiores *Teramenſis* Eccleſiæ reditus ſedémque honoratiorem evectus, postea in Eccleſiæ divi EUSTACHII Archipresbyteratum ſuffectus eſt. Neque quisquam erat, qui aliquando Cardinalem creatum iri non auguraretur; obtigiſſétque, niſi fata nimiùm properè PIUM abſtuliſſent. Quàm acri judicio

cio Veterum ſcripta perpenderit, declarant ejusdem in varios Authores cenſuræ; in centum triginta ſex QUINTILIANI *Declamationes*; in CIÇERONIS *Orationes*; in VICTORINUM *de Generatione Divinâ*, (quem nonnullas *Germaniæ* Bibliothecas evolvens invenit) in SUETONIUM (quem editum Cardinali *Senenſi* dicavit) in PLUTARCHI *Vitas* (quas diſperſas & à diverſis indè Interpretibus *Latinas* factas collegit) in LIVIUM, cujus *tres Decades Librariorum inſcitiâ magnâ ex parte depravatas juſſu Cardinalis* Papienſis *receperat emendandas, operoſam quidem rem & laboris plenam; dum multis Exemplaribus fretus corrigere aggreſſus eſt errores Librariorum, qui aut quod ipſi non capiant, nimium eſſe, aut quod non cernunt, obſcurum, aut quod inverſum eſt ſtudio Auctoris depravatum putant; quíque de Librariis emendatores facti ibi plus adhibent judicii, ubi minùs intelligunt. Horum ille depravationes, quas tantâ diuturnitate temporis tantâque barbarie neceſſe fuit eſſe quàm plurimas, emendavit, quàm potuit diligenter, ut huic novæ miræque induſtriæ impreſſorum ipſe quoque pro virili auxiliaretur: idem facturus in cæteris, quò non modò non carerent Libris Veterum eruditi, ſed & magna futura foret copia, & æquè pauperi atque diviti comparari exiguo poſſent. Adjecta ſunt ab illo omnium Librorum epitomata, eorum etiam, qui non extant, ut priscarum rerum notitiam habeamus ex his aliquam, ſimul ut quantam in* LIVIO *fecerimus jacturam, intelligamus.* ANTONII MORETI hortatu, in animo habuit aliquando idem, quod in LIVIO, etiam facere in QUINTILIANO: quem quanti æſtimaverit, conſtat ex ipſius ad MORETUM Epiſtola; quâ fateor me adeò captum, ut aliquam ejus partem non poſſim Lectori invidere. —— *De* Quintiliano *ſi judicium poscas meum, illud verè videor mihi afferre, deeſſe eloquentiæ quicquid à* Quintiliano *non diſcas; & ibi artem deſinere dicendi, ubi ultimum ejus fuit præceptum:* —— *& hunc aut parem* Ciceroni, *aut, ſi hoc magnitudo illa divini cœleſtísque ingenii non patiatur, haud multò inferiorem fuiſſe.* —— *Magnus quidem meâ ſententiâ* Cicero: *magnus* Quintilianus. *Sed eſt & in magnis quoque ſemper aliquid eminens; eſt & in quo ſuperentur: nec cuiquam ita tota natura ſe præbuit, ut non aliquid ſibi velit retentum, quod largiri & alteri poſſit. Ut rarò invenias celeritatem in eo eſſe eximiam, cui inſit & robur. Et arborum aliæ creſcunt ſublimiùs, aliæ latiùs effunduntur; parvis utrumque conceſſum eſt. Cumulata mihi quidem videtur in utroque eloquentiæ magnitudo, ſed aliter; hic in præcipiendo ſummus eſt habitus, ille in dicendo longè eminentiſſimus judicatus.* Quintilianus, *quibus armis pugnandum ſit, docuit:* Tullius *& oſtendit, quomodo vincamus, & ipſe ſemper cum victoriâ contendit. Illius ſtudia multum laudis in umbrâ conſecuta ſunt: hujus in foro multa plurimum gloriæ peperere. Et regnâſſe in Concionibus atque Subſelliis fertur* Quintilianus, *in Scholis & Claſſibus floruiſſe* Cicero. *Pugnacior ipſe multo,* Quintilianus *inſtruendis aliis aliquanto fortaſſe diligentior. Tum in ipſo quoque dicendi genere multum eſt intervalli.*

Magnificus & plenus Cicero, *hic sumptuosus & locuples. Ille amplus, sublimis, redundans; hic gravis, acer, elaboratus: alter naturâ ornatior, alter studio æquè expolitus.* Quintilianus *sententiis premit, & pondere* Cicero; *& his ipsis & viribus & sublimitate & amplitudine & majestate convellit, ut videri possint illi æquè multa spicula in manibus esse, huic plus telorum; & ille tentare pungeréque sæpius, hic altiùs vulnerare atque conficere. Tum citra vim illam sumptus in manibus* Quintilianus *acumine capit lectorem; sumptus* Cicero *gratiâ & candore delectat. Denique tanta vicinitas est, quanta videri inter eum potest, qui primus sit omnium in cursu, & eum, qui, nisi hic antecederet, ipse jam prævenisset. Est & in translationibus ac similitudinibus diversitas: in quibus visus est* Cicero *& adhibuisse modum, temperâsseque ingenio, & aliquanto fuisse distinctior, hic nescio an usque ad vitium nimius; non tamen ita conculcandus, ut & splendorem non afferat. — Nihil aut hic præcepit faciendum, quod ille antea non præstitisset; aut ille præstitit, quod hic postea non præceperit. Tanto* Quintilianus *inferior, quanto est ex arte dicere quàm scribere de arte præstantius; sed eo fortasse diligentior, quo instituendis rebus plus vigiliarum ars postulat quàm natura faciendis. Tum amplissimus ingeniorum laudator* Cicero, *judex æquissimus* Quintilianus. *Itaque mirâ se hic moderatione arbitrum inter* Græcos *nostrósque constituit, mirâ illorum laude nostrorum æmulatione judicium peragit: Et velut in medio ad gratiam positus multa concedit omnibus, nemini detrahit quicquam; ut non minùs sciisse eum rectè judicare existimes quàm voluisse.*

CAMPANO itaque, cùm in politioribus litteris esset exercitatissimus, nemo fuit ad adornandas veterum, qui tum situ & pulvere consumpti à plerisque negligebantur, Authorum editiones instructior: neque minima ULRICO HAN Typographo habenda est gratia, qui tam idoneo emendatore usus fuerit. Quâ de re FERNUS audiendus est. *Cùm* Vuldricus *quidam* Gallicus *tunc, qui formas in Urbem librarias nuper intulisset, interquiescere illum assiduis emendationibus non permitteret, rémque litterariam ex magnis difficultatibus inopiáque ad ingentem ubertatem gloriosissimo illo & divino opificio evocaret; in illum jocatus Carmen hoc edidit.*

Anser *Tarpeii* custos *Jovis*, unde, quòd alis
Constreperes, *Gallus* decidit; ultor adest
Vuldricus Gallus: nequem poscantur in usum,
Edocuit pennis nil opus esse tuis.

Quando illius impressiones scribendi necessitatem pennarúmque usum sustulisse viderentur. Hôc Tetrasticho solebat Typographus plerosque, quos imprimebat, Libros suámque Artem commendare: quod unde didicerit, FERNUS sic refert. *Nuper cùm* Umbriam *peragrarem, idem fortè, quod ego, iter facientem* Turcam *offendi. Is cùm me* Latinis *verbis salu-*

salutâsset, *credidi primo congressu vernaculum sermonem nostrum eum non tenere*; *atque ita* Latinis *parum quidem ut subitis pariter respondi. Ubi admodum me Litteras non callere deprehensum habuit*, *sed nec tamen prorsus ignorare*, *audentior factus cœpit sese ad conferendum componere. Mox percunctanti illi*, *quinam docti hâc tempestate in Urbe memorarentur*, *complures ego numeravi. At*, *inquit ille*, *nostra sæcula vobis in lucem unum* Campanum *non revexere*: *Ad nomen ego* Campani *obstupescens*, *quomodo ejus ipse notitiam haberet*, *cœpi studiosiùs perquirere. Ille inter* Turcas *divi* Pii *gloriam cum* —— *memorâsset*, *hunc quoque virum*, *inquit*, *in hâc præcelsâ Imperii Christiani Urbe* Româ *apud illum in litteris maximum fama prædicabat Oratorem facundissimum in eloquentiâ supremum. Cujus videndi cupidus cùm per juventutem* Italiam *peragrarem*, Romam *quoque appuli*: *ubi mox in vestram fidem receptus scripta illius complura coegi*; *quæ postea vitâ chariora semper mihi servavi. Pleraque etiam memoriæ mandavi. Atque ita memoriter cùm multa retulisset*, *illud ego Tetrastichum* [Anser Tarpeii *&c.*] *quod antè non audieram*, *memoriâ inter equitandem excepi.* Scribit FERNUS, CAMPANUM, cùm annos jam quinquaginta superâsset, anno ad millesimum quadringentesimum septuagesimo septimo, Idib. *Quintilib.* obiisse. Idem tamen FERNUS in nono CAMPANI Epistolarum Libro unam affert LAURENTIO DE MEDICIS datam *Terami* XVI. *Januarii*. M. CCCC. LXXX. Quapropter hìc vel illìc vitium esse in numeris oportet: quod corrigere ad meum nunc propositum non pertinet. Diu jam satìs in præbendâ CAMPANI notitiâ substiti; neque forsan diutius, quàm par fuit: quò sciat Lector, quàm dignos adjutores in suis initiis Ars habuerit Typographica.

De UDALRICI Typographi patriâ variant Scriptorum sententiæ; neque satìs convenit de tempore, hícne an CONRADUS & ARNOLDUS primi formas librarias *Romam* attulerint.

Hunc alii *Germanum*, alii *Gallum* volunt; inter hos FAERNUS, qui eum *Gallicum* scribit; inter illos JACOBUS WIMPHELINGIUS, & NAUDÆUS (*Addit. à l'Hist. de* LOUÏS *XI. chap.* 7.) qui CAMPANUM allucinatum esse existimant, quòd eum Natione *Gallum* putaverit. CHEVILLERIUS quæstionem non decidit; sed interim miratur CAMPANUM, cui, cujas fuerit, vix licebat ignorare, solâ Epigrammatis acuendi gratiâ, in re certè tunc temporis manifestâ voluisse de industriâ, quod sciebat, nescire. Nolo quidem infirmis rationibus UDALRICUM *Galliæ* asserere: neque unquam *Gallia* Typographorum præstantium adeò inops fuit, ut ei opus foret in re controversâ dubiam quærere gloriam. Tantum enim abest, ut ea fertilis ingeniosorum Artificum patria ex *Germanorum* albo in suum falsis aut incertis indiciis quenquam Typographum temere pertrahere necesse habeat, ut potiùs ex illâ, quâ semper in eo litteratorum Artificum genere abundavit, copiâ extiterint multi, qui in exteris

Natio-

Nationibus, utì in *Italiâ*, utilem hanc Artem summâ cum laude excoluerunt. Multis profectò impellor, ut credam UDALRICUM *Germanum*, non *Gallicum* fuisse. Extant enim Editiones, quæ id planè confirmant. Viz. *Ann.* 1468. CICER. de Orator. *impress. per* ULRICUM HAN DE WIENÂ: Ann. 1474. S. AUGUSTIN. de Civit. Dei *per* UDALRICUM GALLUM *Almanum & SIMONEM NICOLAI de Lucâ*: *Ann.* 1476. *Psalterium* JOHANNIS DE TURRECREMATÂ *per* LUPUM GALLUM *fratrem* UDALRICI GALLI *de Biennâ*. Hæc mihi satìs sunt, ut putem hunc ULRICUM sive UDALRICUM esse gente *Germanum*, oppido forsan *Viennensem*. Dictio *Han* Germanica *Gallum* significat; notátque WIMPHELINGIUS *errorem ideo emanâsse, quòd cognomen familiæ traductum fuit in Latinum, quod*, HERMOLAO BARBARO *auctore, nunquam fieri debet.* Nihilominus apud *Germanos* aliósque invaluit consuetudo, ut Barbaras suorum cognominum voces *Latinis* ejusdem significationis appellationibus mitigarent. Sic SCHOEFFER dictus est *Opilio*, LEICHTENSTEIN *Levilapis*, DES ROUGES *de Rubeis*, ESTIENNE *Stephanus*, &c. Neque erroris insimulandus est CAMPANUS, qui pro usitatâ inter Epigrammatum Scriptores libertate in voce factâ per ejusmodi mutationem æquivocâ ludens, festivè potiùs quàm seriò scribens, joco magìs quàm veritati studuerit.

Ad id aliud transeo, quod controversum est, utrúmne UDALRICUS an CONRADUS & ARNOLDUS *Romæ* Typographicen primi exercuerint. [1] His apertè palmam dat ANDREAS *Aleriensis*: cujus judicio stare licèt non verear, [2] Librorum editionibus præsertim fretus; haud magnâ tamen contentione decertabo, siquis hos & illum cùm conterraneos tum contemporarios affirmaverit.

UDALRICUS GALLUS anno 1474. socium in Arte habuit SIMONEM NICOLAI *de Lucâ*; neque ultra 1475. quicquam adhuc inveni ab illo impressum.

Dum celebres illi Typographi *Romæ* Artem illustrabant, *Venetiis* JOHANNES & VINDELINUS *de Spirâ*, par fratrum memorabile, in eâdem inclaruerunt anno 1469. sed illi [3] ante annum 1470. exactum defuncto hic aliquandiu fuit superstes. Pauci tamen Libri ab illo vel hôc excusi, nulli ultra 1477. mihi in notitiam venerunt; eâ autem

1 Vide priùs in Epistol. præfix. 5. tom. Gloss. NICOL. DE LYR. *Nos de Germanis primi, tanti commodi Artem* &c. At verò WIMPHELING. *Epit. Rer. German.* cap. 65. Udalricus, *cognomento* Han, *sub idem ferè tempus formas librarias, rem inauditam & nunquam Romanis visam, Romam attulit.* Sic NAUDÆUS in *Addit. ad Hist.* LUDOV. XI. *ann.* 1713. p. 134. & MENTEL. pag. 11. Lege CHEVILLIER, pag. 202.

2 Prima, quam novi, Editio CONRAD. SWEYNH. & ARNOLD. PANNARTZ fuit anno 1467. UDALRICI HAN, 1468.

3 Lege postea inscriptionem ad calcem S. AUGUSTIN. *de Civit. Dei*, anno 1470.

tem typorum elegantiâ, ut, quò pauciores, eò avidiùs à curiosis requirantur. Fertur [1] JOHANNES *Spirensis* primus vocularum sub ultimâ paginæ præcedentis lineâ ad interiorem oram positarum, quæ paginæ subsequentis initium indicent, usum excogitâsse.

VINDELINUS *Spirensis* [2] postquam Artem exercendo in *Italiâ* nomen assecutus fuisset, concessit in *Germaniam*, ubi largis illis Jurisconsultorum (BARTHOLI 1471. Abbatis *Panormitani* 1474.) Operibus imprimendis incubuit. Anno 1472. JOHANNEM *de Coloniâ* in excudendis PLAUTI Comediis socium habuit.

Anno 1469. *Reutlingæ* JOHANNES DE AVERBACH: proximo, CONRADUS WINTERS DE HOMBURCH *Coloniæ* civis; EMILIANUS DE ORFINIS *Fulginas* & JOANNES NUMEISTER innotuerunt; *Mediolani* quoque celebre nomen assecutus est ANTONIUS ZAROTUS *Parmensis*, JOHANNIS LEGNANI impendio; & usque ad ann. 1481. operam Libris non indiligentem navavit.

Non sanè possum satìs contemplari demiraríque sub ipsis Litterarum renascentium primordiis impigros mutuósque illorum Typographorum conatus: quantâ studiorum contentione & quasi æmulatione erecti in procurandis principum Authorum editionibus, quâ fieri poterat diligentiâ, desudando secum invicem concertabant. E. G. Impresserunt CICERONIS Epistolas Familiares *Romæ* 1467. SWEYNHEYM & PANNARTZ; *Venetiis* 1469. JOHANNES *Spirensis*: PLINII Historiam hic 1469. illi 1470. CICERONIS Epistolas ad BRUT. QUINT. & ATTIC. eodem anno 1470. *Romæ* SWEYNHEYM & PANNARTZ, *Venetiis* NICOLAUS JENSON: SUETONIUM eodem anno & Loco, *Romæ* 1470. SWEYNHEYM & PANNARTZ, ac UDALRICUS GALLUS. Hujusmodi plura ex Catalogo observare Lector poterit.

Infrequens non est apud illos veteres Typographos (quod sæpe nequeo non stomachari, eóque magìs, quòd nullam unquam afferri istius consuetudinis causam audiverim) impressionis annum aut locum celare, interdum & nomen Typographi. Aliquando tamen Typographum, latitare quantumvìs studentem, prodit proprius ejusdem character. Locum conjicere, modò non absit Typographi nomen, haud adeò difficile est. Annum etiam ex circumstantiis aut versuum (quibus tunc temporis valde indulgebant) in Librorum fine appendiculis, quantum licet, non raró assequimur. At veró de his omnibus singulísve, nisi conjectura ad veritatem proximè accesserit, temere pronunciare vix tutum est. Typorum enim, quibus Typographi utuntur contemporanei, similitudo sagacissimi conjectoris oculis poterit imponere.

1 Vide CORNEL. TACITUM ab ipso impressum; cujus fiet mentio in Catalog. Libror.

2 NAUD. *Addit. à l'Hist. de* Louïs X I. pag. 138. CAILLE, pag. 21.

ponere. Characteres CONRADI SWEYNHEIM & ARNOLDI PANNARTZ ab aliis, quàm NICOLAI JENSON & *Spirensium* inter se, distinguere multò facilius videtur. Illi in fine vocum litteram ſ longam uſurpant, litteræ i ſupernum punctum non imprimunt, diphthongis abſtinent: hi rotundiore & nitidiore litterarum gaudent formâ; NICOLAUS JENSON diphthongos æ & œ, JOHANNES *Spirenſis* ę pro æ adhibet.

Utinam equidem ſcirem multiformes litterarum, quibus illi utebantur Typographi, figuras adeò graphicè verbis depingere, ut certis indiciis earum inter ſe discrepantia ſtatim apparere poſſet, & ſuo Typographo ſua quælibet editio aſſignari! Res ea foret immane quantum operoſa, ſingulas Typographorum claſſes perlustrare; ſingularum in iisdem litterarum ductus minutulos, apices & fastigia, extremitatum curvaturas, lineolarum inclinationes & distantias, tenues ſubtiléſque articulorum juncturas, univerſam denique elementorum compoſituram, faciem & proportionem attentiùs conſiderare; & in varietate typorum incredibili ſtylum dicendi prodigialiter variare. Metuo ſanè, ut in materiâ tam variâ & multiplici verba deficerent. Non tamen parum ad hunc laborem levandum & rem tam utilem expediendam conduceret, ſi varia ex variis Typographorum veterum Editionibus ſelecta cùm Alphabetorum tùm integrarum ſententiarum ſpecimina tabulis æreis inciderentur; quibus, quoties opus eſſet, inſpectis, oculi acies, quam omnium illarum figuram ea, quæ in disquiſitionem venit, propiùs aſſimilat, diſcerneret. Interea, donec aut hæc aut alia quædam inſtituatur ratio, diligens Lector, ſi quis harum rerum ſatagat, uſu, qui optimus eſt magister, tandem parabit, ut queat diverſos Librorum Impreſſores, ubi abſunt nomina, dignoſcere: & curioſis frequenter oculis antiquas Editiones intuendo manibúsque evolvendo, ideas litterarum viſu creberrimo receptas fixáſque menti tam altè imprimere & fideliter retinere, ut illas animo (ſi verbo venia detur) exaratas cum iis, quæ ſubſunt oculis, conferendo probabile forſan de Editionis Typographo faciat judicium.

Quidam Typographi ad intelligendam temporis, quam gripho implicant, notam requirunt OEDIPUM, & ænigmaticâ circuitione uti, quàm apertè rem indicare, malunt. Alii per [1] Lustra quinquennalia, alii per Olympiadas annos computandos exhibent. Sunt inter hos, [2] qui, ut legentibus crucem figant, aut (quò loquar mitiùs) alieni ingenii periculum faciant, Olympiadas ſuas non (ut mos eſt plerisque antiquis) quadriennio, ſed quinquennio conſtare, inſolenti quâdam libertate, volunt, & à CHRISTI natalibus initium ſumere:

1 Sic GERING, CRANTZ & FRIBURGER in Bibliis *Latinis* ann. 1464. & 1476. impreſſis.

2 Sic Impreſſor Anonymus AUSONII ann. 1472.

re: [1] ſunt, qui nolunt rationem Olympiadum antiquitus fixam refigere; eásque juxta receptum olim quatuor annorum calculum metientes ad ſuam primitivam & veriorem Epocham reducunt.

Veteres Artis Typographicæ Magiſtri nullam in Librorum initiis paginam titulo aut Typographicis, quæ nondum erant in uſu, Inſignibus deſtinabant: ſed Impreſſoris, Urbis Anníque nomen ad finem rejici ſolebat; cum menſis ſæpe & diei notâ, quam adjiciendi conſuetudo diu inveterata tandem apud recentiores exolevit. Imò ne non ſatìs inſignis & circumſtantiis definita prodiret Editio, Æram aut *Romani* Pontificis, aut Imperatoris, ſummíve Magiſtratûs, qui in eo Loco tum rerum potiebatur, aſſignabant. Libri plerumque ornabantur ſplendidâ hujusmodi coronide; in quam ſæpe *ampullas* inferciebant & *verba ſesquipedalia*, quæ projecerunt poſteri, nec poſſemus absque riſu & cachinnis excipere. Iis tamen videtur eſſe faciliùs ignoſcendum, ſi Artis haud diu inventæ gaudio, nec immeritò, elati, in ejusdem ſuíque laudibus celebrandis fuerint aliquanto liberaliores; & turgidis inſcriptionibus cum tanto verborum (ſæpe vix [2] *Latinorum*) fuco ſtrepitûque Libros oneraverint: quas ætate illâ, ubi omne ignotum pro magnifico habebatur, inventionis novitas tolerabiles fecerat; noſtrâ autem, ubi admirationem familiaritas aut ſuſtulit aut imminuit, æquus Lector vix pateretur. At verò dum illi præ ardentiori gloriæ ſtudio ſe & ſua opera paulò intemperantiùs jactabant; contrà [3] alii, præ neſcio quâ modeſtiâ, obſtinato ſilentio ſe notitiæ ſubtrahebant, Libros Appendicibus non modò ſupervacaneis ſed etiam conſuetis neceſſariíſque deſtitutos emittentes. Adeò nihil apud eos erat medium; & in aliquâ parte, aut ab his aut ab illis peccabatur. Horum nihilominus obſcuræ negligentiæ minùs ægre, quàm ambitioſæ illorum diligentiæ, veniam dedero: illi enim id pavent, ne aliquid; hi, ut omnia ignoremus; & nemo eſt, qui ſibi plusculum, quàm nihil omnino, dici non maluerit.

DE

1 Sic Angelus Ugoletus *Parmenſis* in ſuâ Quintil. 136. *Declamat.* Editione, ann. 1494.

2 Ex Librorum veterum Inſcriptionibus, quas paſſim allego, Lector deprehendet illata vocum barbararum monſtra, & violatas aliquando ſyntaxeos, & (ubi verſus adduntur) Poëſeos leges. Cujusmodi exempla abunde accumularem, niſi metuerem, ne plus faſtidii, quàm voluptatis Lectori crearent tot barbarismi & ſolœcismi, nunquam niſi in illis litterarum tyrociniis condonandi. Balbutiem aliquando infantium patimur, adultorum odimus; fandi enim in illis ſolos requirimus conatus, in his perfectionem.

3 De his ſuprà dictum eſt, qui ſua nomina, aut impreſſionis annum, locúmve non apponunt.

DECOR PUELLARUM: *per Nicolaum JENSON* (a) 8. . . . . 1461.

BIBLIA LATINA: *per Joan. Fust & Pet. Schoeffer* (b) fol. . . . . Mogunt. 1462.

Biblia Latina: *per Ulricum GERING, Martinum CRANTS, & Michaelem FRIBURGER* (c) fol. . . . . 1464.

CICERONIS OFFICIA & PARADOXA: *per Joan. Fust & Pet. Schoeffer* (d) fol. . . . . Mogunt. 1465.

LACTANTII INSTITUTIONES. (e) fol. . . . . Sublaci. 1465.

Cicer. Offic. & Paradoxa: *per Joan. Fust & Pet. Schoeffer.* (f) fol. . . . . . . Mogunt. 1466.

Biblia

(a) De hôc Libro dictum est priùs.

(b) *Præsens hoc opus finitum ac completum, & ad eusebiam Dei industriâ in civitate Moguntinâ per Johannem Fust civem, & Petrum Schoeffer de Gernsheim Clericum Diœcesis ejusdem est consummatum anno Incarnationis Dominicæ M. CCCCLXII. in vigiliâ Assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ.* In *sacrâ* Jacobi le Long *Bibliothecâ* fit mentio alius Bibliorum Exemplaris (pag. 575.) cujus inscriptio ad calcem aliter se habet. *Præsens hoc opusculum artificiosâ adinventione imprimendi seu characterizandi absque calami exaratione in civitate Moguntinâ sic effigiatum, & ad eusebiam Dei industriè per Joannem Fust civem & Petrum Schoiffer de Gernsheim clericum Diœcesis ejusdem est consummatum anno incarnationis Dominicæ* M. CCCC. LXII. *in vigiliâ Assumptionis gloriosæ Virginis.*

(c) De his dictum est priùs.

(d) *Præsens Marci Tulii clarissimum opus Johannes Fust Moguntinus civis non atramento, plumali cannâ, neque æreâ, sed arte quâdam perpulchrâ Petri manu pueri mei feliciter effeci finitum. Anno* M. CCCC. LXV.

(e) *Sub anno dñi* M. CCCC. LXV. *Pontificatûs Pauli papæ II. anno ejus secundo. Indictione XIII. die verò antepenultimâ mensis Octobris. In venerabili monasterio Sublacensi.* Lactantii ibidem anno 1461. excusi mentio habetur in *Diar.* Italic. p. 255, 256, 349. sed virum clariss. (utì ex ipso accepi) ultima in numeris, quæ non satìs apertè comparebat, figura deceperat.

(f) *Præsens Marci Tulii* [&c. utì priùs] *sed arte quâdam perpulchrâ manu Petri de Gernshem pueri mei feliciter effeci finitum. Anno* M. CCCC. LXVI. *quartâ die Februarii.* Utrumque Tullii *Officiorum* & *Paradoxorum* Exemplar, quàm potui accuratè, contuli; permittente viro nobiliss. Domino Harley, qui multorum ex curiosâ suâ copiosâque Bibliothecâ Librorum notitiam mihi humanissimè præbuit: nec inveni quicquam, quo hoc ab illo differat, præter subscriptionem, quam hìc fideliter exscriptam apposui. In utroque subscriptio rubricâ imprimitur; utì & titulus, qui sic se habet: *Marci Tulii Ciceronis Arpinatis Consulisque Romani ac oratorum maximi, ad Marcum Tulium Ciceronem filium*

Biblia Latina : *per Johannem BEMLER.*
(a) fol. . . . . . AUG. VIND. 1466.

S. AUGUSTIN. de CIVITATE DEI.
(b) fol. . . . . 1467.

Cicer.

filium suum, officiorum liber incipit.

Ad finem *Officiorum* impressi sunt hi versus, quos, uti in Exemplaribus exprimuntur, exhibui:

Tulius Hesperios cupiens componere mores,
Edidit hos libros appellans officiorum;
Quo solo ferus extinctus est furor Catelinæ.
Conscilio superûm custos directus ad Urbem,
Lux orbis, patriæque salus, mens tota senatûs.
Hic plùs sole micat cruciatus propter honorem.

Hos versus sequuntur duo alii in duobus, quos vidi, membranaceis codicibus, sed manu scripti:

Excellunt cunctos hi libros philosophorum
Libri, quos fecit tres Tulius, officiorum.

Augustinus.

Sed in duorum altero sic:

Excellunt libros cunctorum philosophorum
Isti, quos fecit tres Tulius officiorum.

Ubicumque, sive in *Officiis* sive in *Paradoxis*, dictiones aut sententiæ *Græcæ* occurrunt, miserè â Typographis, ob Linguæ illius imperitiam, vexantur, & depravantur. En tibi specimen.

In *Offic.* Pro Κατόρθωμα habetur καθωχωϲμα.

Paradox. ὅτι μόνον τὸ καλὸν, ἀγαθόν. οτιμομομ το̄ καλοματαθομ. Eadem sententia corruptè sic excusa reponitur in *Paradoxo* secundo pro, ὅτι αὐταρκὴς ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. Ὅτι ἴσα τὰ ἁμαρτήματα καὶ κατηγορήματα.

Οτίϲαταακαρτμακατα καὶ τατωτωκα.

Hæc satìs ad demonstrandam illorum temporum barbaram *Græcos* characteres excudendi rationem.

Ad calcem adduntur *versus* 12. *Sapientum positi in epitaphio Marci Tulii Ciceronis.* Hæc omnia demum claudit HORATII Carmin. Lib. IV. Od. 7. cum hôc titulo:

Manlio Torquato Flaccus, de vitæ humanæ brevitate, per comparationem temporis, hæc;
Diffugere nives &c.

Hujus Odæ versus 25. ibi sic legitur;

Infernis neque à tenebris &c. neglectâ elisione; cujusmodi hiatus occurrit in optimis Scriptoribus; v. g. VIRGIL. *Æneid.* VI. ℣. 507. *Nomen & arma locum servant: te, amice, nequivi* -----

Nequis autem è Criticorum turbâ obstrepat, & queratur authoritatem *Virgilianam* in hunc *Horatianum* locum aptè non quadrare; neque easdem esse causas elisionis negligendæ in extremâ vocis *neque* syllabâ, quæ in *te* voce integrâ, monosyllabâ, productâ ante comma distinctivum; proferam ipsius HORATII textum *Carm. Lib.* III. *Od.* 14. ℣. 11. ----- *malè ominatis Parcite verbis.* Quam lectionem in editionibus antiquis servatam optimorum Interpretum suffragia fixerunt. Sic PERS. *Satyr.* III. ℣. 66. *Discite, ô miseri.* ----- Quod autem ad verbi *liberat* syntaxin attinet, usum præpositionis *ab* authoritas tam Scriptorum veterum quàm Grammaticorum comprobat.

Denique ne hujus lectionis tenacior videar meæ opinioni nimiùm indulgere, id afferam, quod alterius lectionis patronis magìs placebit: eos scilicet, qui excuderunt [*Infernis neque à tenebris* -----] abbreviatione [*n.* pro *enim.* quæ & in MSS. & in antiquis excusis frequens; *Infernis neque n. tenebris* ---] deceptos, *a* pro *n* reposuisse.

Nequeo hìc tacere, quid de his primitivis editionibus sentiam: scilicet earum authoritatem aliis omnibus esse præferendam, quippe quæ solâ Manuscriptorum Codicum fide nitatur.

(a) De his Bibliis lege priùs.

(b) M. CCCC. LXVII. *Pauli II. tertio: tertio regnante Frederico: Indict.* XV. 12. *Junii.* DEO GRATIAS. Sinè ullo Typographi aut Loci indicio.

Cicer. EPISTOL. ad FAMILIARES: *per Conradum SWEYNHEYM & Arnoldum PANNARTZ.* (a) fol. . . . . . ROMÆ. 1467.

Francisc. FLORII. de amore Camilli & Æmiliæ liber; item alius libellus de duobus amantibus ex Boccachio, LEONARDO ARETINO interprete: (b) 4to. *in domo Archiepiscopi.* . . . . . TURON. 1467.

THOM. AQUIN. Secunda secundæ: *per Petrum Schoiffer.* (c) fol. . . . Mogunt. 1467.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (d) fol. . . . Romæ. 1468.

D. HIERONYM. EPISTOL. *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (e) fol. . . . Romæ. 1468.

Ejusd.

(a) Ad hujus calcem hæc leguntur carmina:

Hoc Conradus opus Suueynheim ordine miro
Arnoldúsque simul Pannartz unâ æde colendi
Gente Theotonicâ Romæ expediere sodales.
In domo Petri de Maximo.

(b) *Prid. Cal. Januar.* De hôc Libro satis dictum est priùs.

(c) *Hoc opus præclarum* secunda secundæ *alma in Urbe Moguntinâ inclitæ nationis Germanicæ, quam Dei clementia alti ingenii lumine donóque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre illustraréque dignatus est, artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu charácterizandi absque ullâ calami exaratione sic effigiatum, & ad eusebiam Dei industriè est consummatum per Petrum Schoiffer de Gernsheim. Anno Domini* M. CCCC. LXVII. *Die sextâ mensis Martii.*

(d) Ad hujus Libri calcem eadem, quæ ad CIC. *Epistol.* 1467. carmina leguntur. JOAN. DE LA CAILLE (pag. 16.) hunc Librum refert ad ann. 1467. notátque ab eo, & CICER. *Epistol. famil.* characteres *Sancti Augustini* & *Ciceronis* vulgò vocatos nomina sua sumpsisse. At S. AUGUST. *de Civit. Dei* anno 1467. nullum Typographi nomen exhibet; qui verò anno 1468. prodiit, à CONRAD. SWEYNHEYM & ARNOLD. PANNARTZ excusus est.

(e) In hujus Libri fronte sic alloquitur PAULUM II. JOAN. ANDREAS: ------ *Tuis certè temporibus hoc etiam felicitatis Orbi Christiano accessit ac munus, ut pauperrimi quique parvâ pecuniâ Bibliothecas possint redimere. ---- quæ volumina vix centum aureis emi poterant aliis temporibus, viginti hodie ac minoris bene exarata & non mendosissimè scripta redimantur. Quæ vix viginti aureis lectori mercabantur, quatuor & viliùs nunc etiam emantur. Adde, quòd quicquid ingeniorum olim fuit, latebâtque penè in pulvere ac tineis, propter immensos labores ac pretia describentium nimia, sub tuo principatu cœptum est scaturire, & per omnem orbem uberrimo fonte diffluere. Ejusmodi enim est impressorum nostrorum & characteres effingentium artificium, ut vix inter hominum inventa non modò nova, sed ne vetera quidem, quidquam excellentioris inventi possit referri. Digne honoranda profectò Germania est, utilitatum inventrix maximarum. Hoc est, quod* ------ *anima Nicolai Cusensis, Cardinalis Sti. Petri ad vincula, peroptabat, ut hæc sancta Ars, quæ oriri tunc videbatur in Germaniâ, Romam deduceretur. Jam vota illius* ---- *tuo tempore impleta sunt.* ---- *Ego posteris in his scriptis constanter semper admirationi futurum trado præstantissimos characterum*

Ejusd. EXPOSITIO in SYMBOL. APOSTOLOR. (a) 4to. . . . Oxon. 1468.

Lactantii Institutiones : *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (b) fol. . . . Romæ. 1468.

IUSTI-

terum imprimendorum artifices sub Pauli II. Veneti pontificatu Romæ artem exercuisse tanto artificio & industriâ hominum. Gratia nobis hæc cœlitus ——— importata, ut minoris libri ferè emi possint, quàm aliàs soleret redimi ligatura. Nunc igitur, summe Pontificum ——— sancti Hieronymi primum Volumen habe, habiturus deinceps statutis temporibus semper nova tuæ felicitatis indicia ——— & fove Artis hujus utilissimæ sub tuâ protectione Conradum & Arnoldum, Germanos homines, Arte imprimendi præstantes artifices: &c.

In fine hi versus leguntur:

Aspicis illustres, lector, quicunque libellos,
Si cupis Artificum nomina nosse, lege.
Aspera ridebis cognomina Teutona forsan:
Mitiget Ars Musis inscia verba virûm.
Conradus Sweynheym, Arnoldus Pannártzque magistri
Romæ impresserunt talia multa simul.
Petrus cum fratre Francisco Maximus, ambo
Huic operi aptatam contribuere domum.

(a) Hic Liber reperitur in Bibliothecâ *Bodleianâ* apud *Oxonienses*, cujus Titulus sic se habet: *Incipit expositio sancti Jeronimi in simbolum Apostolorum ad Papam Laurentium.* Finis autem sic: *Explicit exposit̃i sancti Jeronimi in simbolo Apostolorum ad Papam Laurentium, Impressa Oxonie & finita Anno Domini* M. CCCC. LXVIII. XVII. *die Decembris.* Hunc Librum Bibliothecæ donavit Præsul ille Reverendus Dr. Barlow, qui in eodem Libro manu propriâ adscripsit hæc, Ruffini *est hæc expositio, non* Hieronymi; uti & quæ sequuntur, in ultimâ paginâ: Stephen Bateman *Dr. of Divinity & Chaplain to* Hen. Cary *Ld.* Hunsden *upon* Bartholomæus de Proprietatibus Rerum (*the Book was writ in Latin Ann.* 1366. *translated into English Ann.* 1397.) *in the last page* 426. *tels us, that* Bartholomæus *was first printed in English Ann.* 1471. *And then he adds* —— at which time Printing began first in *England* the 37th. year of Henry 6. *But he is manifestly mistaken, for this foregoing Book was printed Ann.* 1468. Oxon. *at least two yeas before.*

Hæc industrius Adolescens studens *Ædis Christi* à se ex ipso codice exscripta ad me transmisit. Certè, uti priùs dictum est, Typographia Oxonium invecta est sub finem Henrici sexti; at verò non regnavit ultra ann. 1461. ejúsque annus 37. in annum Christi non 1471. sed 1458. (quo circiter tempore Anglis innotescere Typographia potuit) incidit.

(b) In Libri initio post Capitum singulorum argumenta, sequuntur Lactantii *Errata, quibus ipse deceptus est, per fratrem Antonium Raudensem Theologum collecta.* Deinde

His Carminibus frater Adam Genuensis increpat fratrem Anthonium:

Hic male corripuit stolidis Antonius ausis
Auctorem: in variis causa pianda locis.
Non erat in tenebris errantis imaginis astrum
Dicere: vel nitidum luce carere jubar.
Denique cum sanctæ Ecclesiæ pia lumina constet
Obsequio ex tanto conticuisse viro.
Tu vero eloquio lingua interdicta Latino;
I cubitum: nam te pensitat eleborum.

En, Lector, Latinæ illis temporibus Poëseos & elegantiæ specimen. In fine Libri, *Hoc Conradus opus* &c.

In domo Petri de Maximo.
M. CCCC. LXVIII.

Adversùs Antonium istum *Raudensem* scripsit Laurentius Valla.

IUSTINIANI INSTITUTIONES cum Gloss. *per Pet. Schoyffer.* (a) fol. . . Mogunt. 1468.

RODERICI Zamorensis SPECULUM vitæ humanæ: *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (b) fol. . . . . . Romæ. 1468.

Cicer. de ORATORE libri tres: *per Ulricum HAN de Wienā.* (c) fol. . . Romæ. 1468.

Biblia Latina: *per JOHANNEM de AVERBACH.* (d) fol. . . . REUTLINGÆ. 1469.

Cicer. Offic. Paradox. de AMICIT. & SENECT. *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (e) fol. . . . . Romæ. 1469.

Ejusd. Epistol. ad Familiares: *per JOHANNEM de SPIRA.* (f) fol. . . . VENETIIS. 1469.

Ejusd.

(a) *Præsens Institutionum præclarum opus almâ in Urbe Moguntinâ inclitæ nationis Germanicæ; quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donóque gratuito cæteris orbis nationibus præferre illustraréque dignatus est: non atramento omni, non plumali cannâ neque æreâ, sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi sic effigiatum & ad eusebiam Dei industriè est consummatum per Petrum Schoyffer de Gernsheym anno Dominicæ incarnationis millesimo* CCCC. LXVIII. *vicesimâ quartâ die mensis Maii.* Miraris, puto, Lector, hìc & priùs, *Moguntinarum* inscriptionum affectatam non modò *grandiloquentiam*, sed insolentem prorsus & ἀσύντακτον ἀνακόλουθον syntaxin. *Dei clementia* —— *dignatus est.*

(b) In cujus fine sic; *Hoc Conradus opus* &c. *In domo Petri de Maximo.* M. CCCC. LXVIII.

(c) *Finiti & continuati sunt supradicti libri M. T. C. Romæ per Ulricum Han de Wienā anno Domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo. die quinto mensis Decembris.*

(d) Vide CHEVILLIER, pag. 77. CAILLE, p. 26. JACOB. LE-LONG, *Biblioth.* pag. 576.

(e) Ad Calcem Libri iidem versus, qui suprà, *Hoc Conradus opus* &c. *die* XXIIII. *Januarii*: *Romæ in domo Magnifici viri Petri de Maximo.* Adduntur etiam duodecim Sapientum versus positi in Epitaphio CICERONIS.

(f) Ad calcem Libri leguntur hæc:

Primus in Adriacâ formis impressit aënis
Urbe libros Spirâ genitus de stirpe Johannes.
In reliquis sit quanta, vides, spes, Lector, habenda,
Quom labor hic primus calami superaverit Artem.
M. CCCC. LXVIIII.

Ex hâc inscriptione colligi potest hunc Librum à JOHANNE *Spirensi* primum impressum fuisse. Quin etiam videtur JOHANNES *Spirensis* affirmare se *primum* VENETIIS Typographiam exercuisse. Quod si verum sit, NICOLAUS JENSON (de quo antea dixi) Librum (ut ibi conjeceram) VENETIIS anno 1461. imprimere non potuit. Ergo, nisi vitium sit in numeris, (quod vix est, cur in Typographo tam diligente admittamus) aut Liber ille ab eo alibi quàm VENETIIS impressus est, aut

JOHAN-

Ejusd. TUSCULAN. QUÆSTION. *per Ulric. Han.* (a) fol. . . . . Romæ. 1469.

PLINII NATURALIS HISTORIA: *per Johan. de Spirâ.* (b) fol. . . . Venetiis. 1469.

APULEIUS; & ALCINOI introductio in doctrinam Platonis, Episcopo Tropiensi interprete: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (c) fol. . . . . . . Romæ. 1469.

CÆSARIS COMMENTARII: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol. . . Romæ. 1469.

AULUS GELIUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pan.* (e) fol. . . . . Romæ. 1469.

LUCANUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (f) fol. . . . . Romæ. 1469.

DION.

JOHANNES *Spirensis* sibi plus justo arrogavit. Nec enim hujusmodi jactantia ignota erat antiquis illis Typographis, qui in eâdem Arte excolendâ rivales de primatu inter se contendebant; & ambitiosis Librorum inscriptionibus sibi totam quisque & quasi unicam laudem afferebant. Quâ tamen in re NICOLAUS JENSON mihi videtur fuisse cæteris modestior. Huic autem potiùs an illi debeatur incæpta VENETIIS Typographia, nihil velim intelligi à me tam temere dictum, quin ampliùs deliberandum censeam.

(a) *Romæ per Ulricum Han de Viennâ.* M. CCCC. LXVIIII. *die primo Aprilis.*

(b) Ad calcem libri hæc:

Quem modò tam rarum cupiens vix lector haberet;
Quíque etiam fractus penè legendus eram:
Restituit Venetis me nuper Spira Johannes;
Exscripsitque libros ære notante meos.
Fessa manus quondam, moneo, calamúsque quiescat:
Namque labor studio cessit & ingenio.
M. CCCC. LXVIIII.

De hâc primâ PLINII Editione lege *Memoires de Litterature, Tom. I. Part. II. Artic.* 4.

(c) Hanc Editionem curavit Cardinalis BESSARION: eámque ISAACUS CASAUBONUS (in suis ad APUL. *Apolog.* Castigationibus) omnium non modò primam laudat, sed & minimè Correctorum manus expertam & proinde minùs corruptam; idémque putat illum, qui tot monstra post illam Editionem primus protulerit, fuisse BERNARDUM *Philomathem Pisanum*, qui èam Editionem curavit, quæ Anno M. D. XXII. FLORENTIÆ prodiit.

(d) Cum Epistol. JOH. ANDR. Episcop. *Aleriens.* M. CCCC. LXIX. XII. *Maii. Romæ, in domo Petri de Maximis.*

(e) *Anno Christi* M. CCCC. LXIX. *Paulo regnante II. Anno ejus V. die vero XI. mensis Aprilis. In domo Petri de Maximis.* Id forsan non notatu indignum est, quòd in hâc primâ Editione nomen GELIUS per simplicem liquidam efferatur.

(f) Cum Epistol. JOH. ANDR. Episcop. *Aleriens.* ad PAUL. II. *Venet.* & in fine iidem versus, qui suprà, *Hoc Conradus opus* &c.

In LUCANI vitâ per POMPONIUM *Infortunatum* leguntur hæc: —— *Pharsaliam non finivit; cujus primos tres libros cum uxore correxit; quos inscitiâ depravatos cum reli-*

DION. CHRYSOSTOM. oratio de REGNO, Latin. Francisco de Picolhomineiis interprete. (a) 4to.

TITUS LIVIUS. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol. . . . . . . Romæ.

Cornel. TACITI ANNALES: *per Spiram* (c) fol.

Lactantius: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol. . . . . Romæ. 1470.

EUSEBII PRÆPARATIO EVANGELICA Latinè, Georg. Trapezuntio interprete: *per Nicol. Jenson.* (e) fol. . . . . Venet. 1470.

D. Hie-

quis septem Io. Andreas Antistes Aleriensis diligentissimè nostro tempore emendavit rogantibus Conrado & Arnoldo, qui, ne Lingua Romana pereat, Libros laudabili inventione imprimunt.

(a) Hic Liber in calce nullam habet Loci, Typographi, Annive notationem; sed in initio Epistola FRANCISCI DE PICOLHOMINEIIS *Senens.* S. EUSTACHII Cardinalis ad MAXIMILIANUM FEDERICI III. filium data est ex Urbe, Kal. *Jan.* M. CCCC. sexagesimo nono.

(b) Hanc LIVII editionem à se recognitam Episcopus *Aleriensis* PAULO II. & MARCO S. MARCI Cardinali dedicat; in cujus fine iidem versus leguntur, qui priùs in S. HIERON. Epist.

Nullum gerit editio anni indicium; sed conjicio prodiisse anno 1469. quòd *Liviana* VINDELINI editio, quæ 1470. prodiit, eandem, quam illa, habeat Episcopi *Aleriensis* Epistolam. Oportet itaque huic illam antecessisse; cúmque illa ROMÆ, hæc VENETIIS excuderetur; haud facilè credam utramque eodem Anno exiisse.

(c) In hôc Libro nulla est anni nota: sed in fine exhibentur versus sequentes:

Cæsareos mores scribit Cornelius; esto
Iste tibi codex; historiæ pater est.
Insigni quem laude feret gens postera, pressit
Spira premens, Artis gloria prima suæ.

Hunc anno 1468. prodiisse autumat CHEVILLERIUS pag. 39. & ex illo FABRICIUS in *Bibliothec. Latinâ.* Malo referre ad ann. 1469. quo JOHANNES *de Spirâ* PLINIUM à se editum *Laborem primum* vocat. Idem, cùm se *suæ Artis gloriam primam* appellat, videtur sibi plusculum, quàm par erat, arrogare. Ista tamen propriis laudibus indulgendi culpa non tota in Typographos transferenda est; sed in ejus partem vocandi sunt eorum temporum Poëtæ, qui Epigrammata in hujus vel illius Typographi, prout cujusque animo collibitum erat, laudes componendo suum ingenium exercebant. Lege NAUD. *Addit. à l'Hist. de* LOUÏS XI. *Ann.* 1713. *p.* 138.

Antequam ad annum proximum transeam, monebo Lectorem reperiri duos Libros anno 1469. MEDIOLANI excusos; at penès Catalogos, unde eos excerpsi, fides esto.

In Bibliothec. BARBERIN. *Aratoris Subdiaconi Cardinalis sacra Poësis* 8vo. & in WITTIAN. *Illustrium virorum epistolæ. fol. Romæ in domo Petri & Francisci de Maximis; præsidentibus Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz.* M. CCCC. LXX.

(d) Cum præfatione Jo. ANDR. ad Pontif. & versib. in fine, *Aspicis illustres* &c. In Epistolâ Jo. ANDREÆ hæc leguntur verba —— *sumant studiosi per nostros ingenuos opifices Lactantium Firmianum semel ab iis, iterúmque impressum: nonnullis in locis veriorem.* ——

(e) Cum hôc octasticho in editionis laudem:

Antonii

D. Hieron. Epistol. 2 Vol. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (a) fol. . . . . Romæ. 1470.

Eædem; 2 Volum. *per Petrum Schœffer.* (b) fol. . . . . Mogunt. 1470.

S. Au-

Antonii Cornazani in laudem Artificis Carmen.

Artis hic & fidei ſplendet mirabile numen,
Quod famâ Autores, auget honore Deos.
Hoc Jenſon Venetâ Nicolaus in Urbe Volumen
Prompſit, cui felix Gallica terra parens.
Jure placet tempus; Mauro Chriſtopherus urbe
Dux erat: æqua animo Muſa redacta ſuo eſt.
Quid magis Artificem peteret, Chriſtus & autor
Tres facit æternos ingenioſa manus.

(a) Cum Epiſtol. Jo. Andr. ad Pont. Max.

(b) Habetur in S. Victor. Bibliothec. Paris. in pergameno.

Epiſtolare beati Jeronimi cum introductorio per virum famatum in hâc Arte Petrum Schoiffer de Gernsheim.

In fine introductorii hoc diſtichon legitur;

Nunc memoris memor eſto tui, Jeronime Sancte,
Ne pereat, Chriſto veniam pro crimine dante.

Et in fine Libri,

Jam decet, ut noſtris concordent ultima primis.
Sit decus illi, qui dedit hoc opus initiare;
Et qui finire dedit ipſum, ſit decus illi.
Eſt decus Eccleſiæ pugilis tot ſcripta tenere:
Si quibus intendas, eſt decus Eccleſiæ.

*Igitur Sophronii Euſebii Jeronimi, Orthodoxi Eccleſiæ Chriſti propugnatoris clariſſimi, liber Jeronimianus, aut, ſi mavis, quod & ipſe velim, liber Epiſtolaris explicit; ut dignitas Jeronymiani egregio viro Joh. Andreæ permaneat, qui hoc ipſum zelo devotionis erga virum ſanctum affectus tempore priſco vulgavit in orbem. Eſt autem præſens opus Arte impreſſoria fœliciter conſummatum per Petrum Shoiffer de Gernshem in civitate nobili Moguntinâ, cujus nobilitati vir beatus Jeronimus, * ſcribens ad Ageruntiam de Monogamiâ, teſtimonium perhibet ſempiternum multis millibus incolarum ejusdem in Eccleſiâ pro fide Catholicâ ſanguine proprio laureatis.*

Huic Laudatori reddit Moguntia vicem,
Tot ſua ſcripta parans uſibus Eccleſiæ.

Anno Domini M. CCCC. LXX. *die ſeptimâ menſis Septembris, quæ fuit vigilia Nativitatis Mariæ.*

Da gloriam Deo.

Hæc omnia, quæ præcedunt, rubricâ imprimuntur. Deinde adjiciuntur hæc manu ſcripta:

Extrait du Necrologue de l'Abbaye de St. Victor de Paris. 1471. 3. *Kalend. Novembris.*

Anniverſarium honorabilium virorum Petri Schoeffer & Conrardi Henlif ac Johannis Fuſt civium de Moguntiâ impreſſorum librorum, nec non uxorum, filiorum, parentum, amicorum & benefactorum eorundem. Qui Petrus & Conrardus dederunt nobis Epiſtolas beati Hieronimi impreſſas in pergameno: exceptâ tamen ſummâ duodecim ſcutorum auri, quam præfati impreſſores receperunt per manus Domini Joannis Abbatis hujus Eccleſiæ.

De la Noüe Boüer Bibliothequaire de St. Victor.

Caille, pag. 14. *Il en fut pareillement donné un Exemplaire en velin à la Bibliotheque de* St. Germain des Prez *par le Cardinal* Briſſonnet *pour lors leur Abbé: & un autre auſſi en* 1477. *aux* Celeſtins *de* Paris, *par* Arturus *de* Montauban *Archevêque de* Bourdeaux, *qui avoit été Religieux chez eux.*

Mentel. pag. 79. *Divi Hieronymi Epiſtol. Anno* 1470. *Moguntiæ impreſſ. à Petro Schoeffero, Henlifio, & Joanne Fauſti filio.*

* *In Epiſtol. B. Hieron. ad Gerontiam viduam de Monogamiâ, hæc verba habentur:* Maguntiacum nobilis quondam civitas capta atque ſubverſa eſt, & in Eccleſiâ multa millia hominum trucidata.

S. Augustin. de Civit. Dei : *per Johannem & VINDELINUM de Spirâ, fratres.* (a) fol. Venet. 1470.

Idem de Eâdem : *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol. . . . . Romæ. 1470.

S. CHRYSOSTOMI HOMIL. in Evang. S. IOHAN. Latinè, Francifc. Aretino interprete. (c) fol. . . . Romæ. 1470.

LEONIS Magni Opera : *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol. . . . Romæ. 1470.

CONTINUUM five Catena Thomæ in Evangelia : *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (e) fol. . . . . . . Romæ. 1470.

HISTORIA LONGOBARDICA: (f) fol. *per Conradum WINTERS de Homburch civem.* . . . . . . COLONIÆ. 1470.

Cicer. de Oratore : *per Christophorum VALDERFER Ratisponenfem.* fol. . . Venet. 1470.

(a) In hujus editionis fine verfus fequentes leguntur :

Qui docuit Venetos exfcribi poffe Johannes
Menfe ferè trino centena volumina Plinî,
Et totidèm magni Ciceronis Spira Libellos ;
Cœperat Aurelì, fubitâ fed morte peremptus
Non potuit cœptum Venetis finire volumen.
Vindelinus adeft ejusdem frater, & arte
Non minor; Adriacâque morabitur urbe. 1470.

Lector non offendetur verfu brachycatalectico, de hujusmodi aliífque maculis, quas in illis Epigrammaticis ὑπογραφαῖς Poëtarum fudit incuria, aut Ars tum rudis parum cavit, à me jam præmonitus : ex his modò discat verfibus, quot PLINII Historiæ & CICERON. Epistolarum exemplaria anno præcedente, & quàm brevì, excuderit JOHANNES SPIRA, quóque anno obierit; quódque frater VINDELINUS ei fuccedens AUGUSTIN. *de Civit.* volumen ab illo cœptum abfolverit ; & postea VENETIIS Artem cum laude non minore exercuerit.

(b) In fine adduntur verfus, *Afpicis illustres* &c. Hanc Editionem BERNARD DE MONTFAUCON in *Diar.* ITALIC. pag. 255. primam fuiffe fcribit, cùm tamen (pace viri clariffimi) hanc binæ præcefferint, ann. 1467. & 1468.

(c) *Romæ, in St. Eufebii monasterio* M. CCCC. LXX. XXIX. *Octob.* Nomen Typographi non additur ; at conjicio forfan fuiffe GEORGIUM LAVER, cujus (uti & cœnobii S. EUSEBII) mentio fiet anno 1472.

(d) In fine hujus & fequentis Libri, *Afpicis illustres* &c. M. CCCC. LXX. CAILLE, pag. 26. memorat LEONIS I. *Pontif.* Romani *Opera in fol.* Coloniæ 1470.

(e) NAUD. *Addit. à l'Hift. de* LOUÏS XI. pag. 134.

(f) JACOBI DE VORAGINE *Legenda Sanctorum aurea*, quæ alio nomine dicitur *Historia Longobardica.*

Cicer. Epistol. ad ATTIC. BRUT. & QUINT. *per Nicol. Jenson.* (a) fol. . .	Venet.	1470.
Ejusd. Eædem : *per Conr. Sweynh. & Arnold. Pann.* (b) fol.	Romæ.	1470.
Ejusd. RHETORIC. & de INVENT. *per Nicol. Jenson.* (c) fol. . . .	Venet.	1470.
Plinii Natural. Histor. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol.	Romæ.	1470.
SALLUST. bellum Catilin. & Jugurth. *per Vindelin. Spir.* (e) fol. . . .	Venet.	1470.
Ejusd. Eadem: (f) fol.		1470.
Tit. Livii Histor. *per Vindelin. Spir.* (g) fol.	Venet.	1470.

IUSTI-

(a) Epistolæ suis titulis sive eorum, ad quos scribebantur, nominibus destituuntur. In fine hi leguntur versus:

Attice, nunc totus Venetâ diffunderis urbe,
Cùm quondam fuerit copia rara tui.
Gallicus hoc Jenson Nicolaus muneris orbi
Attulit ingenio Dædalicâque manu.
Christophorus Mauro plenus bonitate fidêque
Dux erat. Auctorem, Lector, opúsque tenes.
M. CCCC. LXX.

(b) Cum Epistolâ JOHAN. ANDREÆ Episc. *Aler.* ad PAUL. II. & ad finem sic subscribitur;

Romæ, in domo Petri & Francisci de Maximis juxta campum Floræ, præsidentibus Magistris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. M. CCCC. LXX.

(c) M. T. *Ciceronis ad Herennium Rhetoricorum novorum* Libri. M. T. *Ciceronis Rhetoricorum veterum libri.*

Emendata manu sunt exemplaria doctâ
Omniboni; quem dat utraque Lingua patrem.
Hæc eadem Jenson Venetâ Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro sub duce Christoforo.
M. CCCC. LXX.

(d) *Sub Romano Pont. Max. Paul. II. Veneto, impress. Romæ in domo Petri & Francisci de Maximis juxta campum Floræ, præsidentibus Magistris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. Anno Dominici natalis* M. CCCC. LXX. *Pontificatûs ejus felicissimi ac placidissimi* VI.

(e) In fine habetur numerus exemplarium impressorum
M. CCCC. LXX.

Quadringenta dedit formata volumina Crispi
Nunc, Lector, Venetis Spirea Vindelinus.
Et calamo libros audes spectare notatos,
Ære magìs quando littera ducta nitet.

(f) Hæc Editio nec Locum neque Typographum habet; sed Annum solùm in fine M. CCCC. LXX.

(g) In hâc Editione denuo excuditur Episcopi *Aleriensis* Epistola, utì priùs in Editione *Romanâ.* In fine adduntur versus quadraginta sex, cum Apostrophe ad LIVIUM; ex quibus sex tantùm exscribam :

Et Vindelino debebis tu quoque formis
Egregiè impressit has modò qui Decadas.
Et postea
Adde, quod & perpulchra effinxit & optima, cunctis,
Hoc etiam, ut placeant hæc monumenta tua.
Atque tot impressit, totum his jam possit in orbem
Diffundi atque ævum nomen in omne tuum.
M. CCCC. LXX.

IUSTINI Epitom. Trogi: *per Nicol. Jenson.* (a) fol. . . . Venet. 1470.

SUETON. TRANQUILL. de XII. CÆSARIBUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol. . . . . Romæ. 1470.

Idem. (c) fol. . . . Romæ. 1470.

VIRGILII BUCOL. GEORG. ÆNEID. *per Vindelin. Spir.* (d) fol. . . Venet. 1470.

TERENTII Comœdiæ: *per Antonium ZAROTUM impendio Johannis LEGNANI.* (e) fol. . . . . MEDIOLANI. 1470.

PRISCIANI Opera. (f) fol. . . . . . 1470.

Leon. Aretin. de BELLO ITALICO adversùs Gothos: *per EMILIANUM FULGINATEM & Joan. NUMEISTER.* (g) fol. . . . . . 1470.

Cicer.

(a) In cujus fine hæc:

Historias veteres peregrináque gesta revolvo
Justinus: lege me; sum Trogus ipse brevis.
Me Gallus Venetâ Jenson Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro principe Christophoro.
M. CCCC. LXX.

(b) Huic Editioni subscribuntur versus,

Aspicis illustres, Lector &c.

Præfigitur Episcopi *Alerjensis* ad PAUL. II. *Venet.* Epistola, in quâ se ait recognovisse eo tempore QUINTILIANUM. Quem aliquando ante ann. 1472. à CONR. SWEYNH. & ARNOLD. PANN. impressum fuisse constat ex Catalogo Librorum ab illis excusorum suprà sæpius memorato.

(c) Ad finem leguntur hæc:

Absolutus Romæ in pineâ regione viâ Papæ. Anno M. CCCC. LXX. *Sextili mense. Paul. Venet.* II. *Ann.* VI.

Typographus procul dubio fuit UDALRICUS HAN; quia eo semper utebatur CAMPANUS, cujus ad FRANCISCUM PICCOLOMINEUM Cardinal. *Senens.* Epistola huic editioni præmittitur.

(d) In fine sic:

M. CCCC. LXX.

Progenitus Spirâ formis monumenta Maronis
Hæc Vindelinus scripsit apud Venetos.
Laudent ergo alii Polycletos, Parrhasiósve,
Et quosvis alios id genus artifices.
Ingenuas quisquis Musarum diligit artes,
In primis illum laudibus afficiet.
Nec verò tantùm quia multa volumina, quantùm
Quòd perpulchra simul optimáque exhibeat.

(e) In fine sic:

Hoc opus quàm diligentissimè recognitum Johannes Legnanus imprimi curavit Mediolani operâ & impendio suo per Antonium Zarotum. M. CCCC. LXX. XIII. *Martii.*

(f) Hæc Editio nec Locum nec Typographum prodit; sed tantum *Ann. Dom.* M. CCCC. LXX. Nitida est & Venusta.

FABRIC. in *Biblioth. Lat.* 1712. p. 276. memorat *Libros tres de Vetulâ* (genuinis OVIDII Scriptis ridiculè annumeratos) Hexametris versibus descriptos cum præfatione LEONIS (Protonotarii sacri Palatii *Byzantini* sub VATACHIO Principe) COLONIÆ. 1470. Et in Supplement. pag. 211. *Martialis ex edit. Georg. Merulæ Alex. Venet.* 1470. fol. Idem forsan, cujus mox fiet mentio.

(g) *Emilianus de Orfinis Fulginas, & Joan-*

Cicer. Epistol. ad Familiar. *per Emilian. Fulginatem & Joan. Numeister.* (a) fol.

Cicer. Epistol. ad Familiar. (b) fol. . . . . . 1470.

Cicer. ORATIONES PHILIPPICÆ. *per Udalr. Gall.* (c) fol. . . . . Romæ.

Ejusd. de DIVINATIONE, FATO, LEGIBUS: *per Vindelin. Spir.* (d) fol. . . Venet.

QUINTILIANI INSTITUTIONES: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (e) fol. Romæ.

BESSARIONIS Cardinalis Sabini Nicæn. Patriarch. Constantinop. Libri quinque, & Liber de naturâ & arte adversùs Georgium Trapezuntium Cretensem calumniatorem Platonis Liber : *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (f) fol. . . . . . . Romæ.

MARTIALIS Epigrammata : *per Vindelin. Spir.* (g) 4to. . . . . Venet.

Tit.

Joannes Numeister Theutonicus, ejúsque socii impresserunt in domo ejusdem Emiliani Fulginei, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo.

(a) Absque anni notâ; sed ad calcem Libri hæc leguntur;

Emilianus auctor Fulginas: & fratres una
Ingenio prestante viri. Numeister & Auctor
Johannes Almanus recte qui plura peregit.
Tulli ducenta nuper pressere volumina recte,
Qua viserat probus Episcopus Aleriensis:
Fulginei acta vides & Laribus Emiliani.

En tibi, Lector, informem crassissimæ Minervæ fœtum!

(b) Absque Typographo & Loco.

(c) Absque Anno: cum præfatione CAMPANI ad *Senensem*; & his versibus in fine Libri;

Anser Tarpeii &c. *Constrepere*s &c.
Uldricus Gallus &c. *Edocuit* &c.
Imprimit ille die, quantum non scribitur anno:
Ingenio, haud noceas, omnia vincit homo.

(d) Cum hôc Epigrammate:

Raphael Zovenvozius Ister
P. Aluisio Donato patritio Veneto S. S.

Spira, tuum nomen toto celebrabitur orbe,
Qua Vindelini diceris esse parens.
Ordine qui tanto Ciceronis opuscula magni
Imprimit, ut fabrum Palladis esse putes.
Tu quoque Donata stirpis Venetique Senatûs
Gloria Aluisi, tu quoque dicis idem.

(e) Cum Episc. *Alerienf.* ad PAUL. II. Epistol. in cujus fine additur M. CCCC. LXX. Et ad Libri calcem versus: *Aspicis illustres, lector* &c. Ante SUETONIUM lucem aspexisse QUINTILIANUM credo, quòd Episcopus *Aleriensis* in suâ ad PAUL. II. Epistolâ SUETONII editioni præfixâ scribat *Quintilianum his diebus à se recognitum Artifices nostros* (utì vocat SWEYNHEYM & PANNARTZ) *priùs publicâsse.*

(f) Absque anni notatione; sed in fine leguntur versus: *Aspicis illustres, lector* &c.

(g) Sinè anni indicio: *Georgio Alexandrino Correctore*, cum hôc Epigrammate:

Raphaël

Tit. Livii Historia : *per Udalric. Gall.* (a) fol. . . . . . . Romæ. . .

Justini Epistome Trogi : *per Udalric. Gall.* (b) fol. . . . . . . Romæ. . .

QUINT. CURTIUS: *per Vindelin. Spir.* (c) fol. . . . . . . Venet. . .

SERVII COMMENTARII in Virgilium. *per Udalr. Gall.* (d) fol. . . . Romæ. . .

RODERICI SANTII compendiosa Historia Hispanica: *per Udalric. Gall.* (e) 4to. Romæ. . .

HORATII Opera. (f) 4to. . . . . . .

PLU-

Raphaël Zovenzonius Ister Vindelino Spirensi ob ejus incredibilem imprimendi solertiam. D. D.

* *Consummatissimus ille Martialis*
Impressus digitis Videlianis
Hic est: hic lepidus facetiarum
Princeps, & salis Attici Latinique.
Hunc hunc, Lector, emas, tibi futurum
Præclarum Comitem domi forisque:
Istri consilio tui poëtæ.

(a) *Studio Joh. Anton. Campani*, cum ejus Præfat. ad Cardinal. PAPIENS. sinè anno: sed in fine hi leguntur versus;

Anser Tarpeii &c.

de quibus mentio antea facta est.

(b) Sinè anno; sed in fine, *Anser Tarpeii* &c.

(c) Absque anno : sed in fine hæc leguntur;

Loquitur lector ad Vindelinum Spirensem Artificem, qui Q. C. reddit in lucem.

Vindeline, meæ priùs hic rediturus in auras
Spiritus, & Corpus linquet inane meum:
Quàm tua nobilitas, virtus, atque inclyta fama
Pectore labatur, candide amice, meo.

(d) Absque anno : cum his versibus in fine;

Anser Tarpeii &c.

* Versus procephalus.

(e) Absque anno. In fine leguntur hæc;

De mandato R. P. D. Roderici Episcopi Palentini auctoris hujus libri, ego Udalricus Gallus sinè calamo aut pennis eundem librum impressi.

In Libris quibusdam præcedentibus noluerunt Typographi certum impressionis annum definire. Tamen cùm eâdem silentii pertinaciâ suum quoque nomen non celaverint, indè conjecturam duxi hôc circiter tempore, quo in Catalogo inseruntur, Libros illos imprimi potuisse.

(f) Ad finem adduntur hi versus;

Hoc quicunque dedit Venusini carmen Horati,
Et studio formis correctum effinxit in istis,
Vivat; & æterno sic nomine sæcula vincat
Omnia; seu nunquam numeris abolebitur auctor.

Eò magis miror hìc omnes impressionis notas omnino sileri, Annum, Locum, imò & Typographum: quòd versibus fini appositis nec (ut eo tempore Poësis se plerumque habebat) incultis Typographi laudetur industria; ejúsque nomini, quod interim tacetur, optetur immortalitas. *Æternum nomen & silentium!* Quæ in terminis ipsis contradictio & pugna! Laudem certè meruit luculentus, quo Liber impressus est, character. Sed quò mihi excusa diligenter charta, si eadem (ut HORATII verba ipsa paulùm immutando imiter) *sileat*, quis bene

PLUTARCHI VITÆ Latine. (a) fol.

Typo-

bene fecerit ; ipſiúſque Typographi *meritis* ſua *invida obſtet taciturnitas ?* Si tamen in re tam ſtudioſè celatâ conjecturæ ſit locus ; ZAROTUM fortè hujus impreſſionis parentem fuiſſe ex typorum cum aliis, quos excudit, Libris collatorum ſimilitudine crederem. Id igitur mihi non ægre perſuaſit, ut hôc in loco Librum hunc, vagum licèt & quaſi fœtum à parente ſinè ullis indiciis expoſitum, prolem tamen parenti neutiquam inficiandam, recenſem; quòd ANTONIUS ZAROTUS hôc anno MEDIOLANI excudere cœperit.

(a) Hæ in lucem duobus Voluminibus prodierunt cum CAMPANI ad PICCOLOMINEUM Cardinalem Epiſtolâ : non nominato Anno, Loco aut Typographo. Cùm autem CAMPANUS UDALRICI GALLI prælo uti ſolitus ſit, has in hunc locum non forſan incommodè rejici poſſe arbitratus ſum. In CAMPANI, quam anteâ ex FAERNO dedi, notitiâ PLUTARCHI *Vitas* diſperſas & à diverſis indè Interpretibus *Latinas* factas eum collegiſſe obſervatum eſt.

Typographia, licèt in GERMANIÂ edita primùm in lucem fuerit, alibi maluit adolescere; & solum natale, cujus nescio quâ dulcedine plerique ducimur, ITALO commutare: ubi scilicet sub clementiori aëre cœlóque benigniori collocata, ac radiis ferventioribus animata, maturitatem citiùs assequeretur. Ibi olim cum toto suo Artium choro plenóque Scientiarium comitatu floruerant Musæ: eò jam quasi ad portum, post clades GRÆCIÆ tristissimas, sese appulerant deploranda Litteraturæ naufragia & vix superstites eruditionis ac eruditorum relliquiæ. Ibi Convenæ litterati sub generosorum Principum, MEDICÆÆ præsertim Domûs, patrocinio honestum hospitium nacti sunt: Et nullibi certè potuisset commodiùs hospitari Typographia, quàm ubi tot viri doctrinâ clari, extorres, bonis exuti, miserarum fortunarum solatium perfugiúmque invenerant. Paululùm intrà ITALIÆ præcipuè fines sese continuit, & viguit Ars illa; quam EUROPÆ partem magìs aliis omnibus coluisse, per totum reliquum hujus Centuriæ spatium, videtur. Haud diu fuit, antequam in GALLIAM commigraret; quò etsi inprimis non advenerit, nullibi majore animorum alacritate accepta aut industriâ exculta est, nullibi majora tandem cepit incrementa.

LUDOVICUM Undecimum, cujus in Litteras studium ab omnibus Historicis taceri [1] NAUDÆUS meritò conqueritur, silentio mihi minimè prætereundum censui: qui illorum è CONSTANTINOPOLEOS per barbaram tyrannidem populatæ stragibus Litteratorum exulum plurimos amicè acceptos liberaliter tractavit. Numerantur inter illos GREGORIUS TYPHERNAS, HERMONYNUS *Spartanus*, & TRANQUILLUS ANDRONICUS *Dalmata*; quorum operâ *Græcæ* Litteræ à solo patrio infœliciter proturbatæ in GALLIÂ auspicatò consederunt.

[2] LUDOVICUS ille, quo regnante prima Typographiæ notitia *Gallis* facta est, ut suâ gratiâ litteras, ad quas Ars illa restituendas venerat, dignaretur, Manuscripta omnia à CAROL. V. & VI. conquisita *Fonte Bellaqueo* PARISIOS transferri jussit, & in Regiâ *Luparensi* amplam, ubi reponerentur, Bibliothecam, cujus curam ROBERTO GAGUINO *Trinitariorum* Generali demandavit, ædificari: eámque magnâ Codicum manuscriptorum & impressorum copiâ ditavit. Regis hujus jussu Præsidens JOANNES DE LA DRIESCHE à *Parisiensibus* Medicæ Facultatis magistris Codicem RHASIS autographum, quem exscribendum curaret, oppigneratâ interim argenteâ quâdam, donec redderetur, supellectile, accepit. En Epistolam Regi à Medicis eâ de re scriptam.

Nostre

1 *Addit. à l'Hist. de* LOUÏS XI. Edit. 1713. p. 82, 83, 84.
2 Idem pag. 36, 37, 38.

Nostre souverain Seigneur, tant & si tres humblement que plus pouvons, nous nous recommendons à votre bonne grace, & vous plaise sçavoir, que le President Messire Jean de la Driesche nous a dit que lui aves rescript, qu'il vous envoyast totum Continens Rasis *pour faire escrire, & pource qu'il n'en a point, sçachant que nous en avons un, nous a requis, que lui voulussions bailler.*

Sire, combien que toujours avons gardé tres precieusement ledit livre; car c'est le plus beau & le plus singulier tresor de notre faculté, & n'en trouvet-on gueres de tel; neanmoins nous, qui de tout notre cœur desirons vous complaire, & accomplir ce qui vous est agreable, comme tenus sommes, avons delivré audit President ledit livre pour le faire écrire, moyennant certains gages de vaisselle d'argent, & d'autres cautions, qu'il nous a baillé en seureté de nous le rendre, ainsi que selon les statuts de notre Faculté faire ce doit, lesquels nous avons tous jurez aux saints Evangiles de Dieu garder & observer, ne autrement ne les pouvons avoir pour nos propres affaires. Priant Dieu, Sire &c. ce 29. *Nov.* 1471.

Hæc Medicorum *Parisiensium* cautela neutiquam nimia videbitur, si modò, quàm * cara & rara tunc temporis fuerint manuscripta bonæ notæ Exemplaria, animadverterimus. Nemo interim dubitabit de LUDOVICI Undecimi insignibus in rem litterariam meritis, quæ, absque NAUDÆO esset supplementi ad illius Historiam authore, in oblivione jacuissent. In re equidem non adeò levis momenti miror tam universum Historicorum silentium: quos quæ causa ad id dissimulandum adduxerit, investigare nequeo. Ignorare certè non poterant nil ferè magìs Principi non in gloriam modò sed etiam emolumentum verti, quàm bonarum litterarum patrocinium. Id optimè intellexit & confirmavit LUDOVICUS XIV. cujus regnum maximè & ornavit & stabilivit ea, quâ litteras prosecutus est, gratia. Sub ejus auspiciis eò crevit Ars Typographica, ut jam desit, quò ulteriùs progrediatur; in illo apice constituta, unde ab universo Orbe suspici posset; tanti, cujus nomine & favore ornata & fulta est, Monarchæ memoriam in omnium sæculorum posteritatem conservatura: Egregium sanè & (propè dixeram) præcipuum LUTETIÆ ornamentum; in quâ Urbe Artium matre & nutrice fixerat in primis suarum fortunarum sedem, à Metropoli deinceps in alias Urbes se diffusura; in quâ, quasi in arce quâdam & speculâ fundata, Regum virorúmque amplissimorum subsidiis & liberalitate hactenus sustentata, principatum tenuit.

* PARI-

* Si Lector scire voluerit, quàm cara fuerint & Exemplaria Manuscripta & Codices in primâ Typographiæ origine impressi, legat, quid de hâc re fusè differuerit idem NAUD. ibid. pag. 39. usque ad pag. 45.

* PARISIIS excepta eſt primùm in SORBONÆ domo; in quam † tres *Germani*, ULRICUS GERING *Constantienſis* cum ſociis MARTINO CRANTS, & MICHAËLE FRIBURGER aliàs DE COLUMBARIÂ, GULIELMI FICHETI *Alnetani* & JOANNIS LAPIDANI *Germani* SORBONÆ Doctorum operâ acciti, convenerunt, ſuæque Artis ſpecimina anno 1470. dederunt. Libri illi impreſſi ſunt, craſſo, rotundo Romano charactere; nigredine atramenti pulchrâ nitidâque; chartâ haud nimiùm albenti, ſed firmâ ſatìs & bene glutinatâ: ſinè litteris majuſculis; capitúmque initialibus, vacante ibi ſpatio poſtea coloribus illuminando; abſque titulis, voculis (quas vulgò dicunt) *reclamantibus*, ciphris paginarum indicibus, & litterarum alphabetico ordine diſpoſitarum ſignaturis: notis compendiariis referti. Quidam Libri à verſo folio ordiuntur: occurrunt lineolæ aliquando rubricatæ, litteræ nonnunquam ſemiformes, voces nonnullæ prælo cœptæ, calamo finitæ. Epiſtolis aliquibus impreſſis inſcriptio præit manuſcripta. Hæc ſcilicet erant Artis naſcentis rudimenta, in quibus brevis admodum facta eſt mora; nec ab his experimentis diu fuit, antequam ad uſum pleniorem magíſque perfectum formaretur.

Codices plurimi à tribus illis Typographis impreſſi, temporis, quo prodierunt, notatione deſtituuntur; annúſque & ordo non niſi ex circumſtantiis, inſcriptione putà Epiſtolarum, Epigrammatibus quibuſdam adjectis, aut characteris formâ, poteſt conjectari.

Præmonito hìc JOANNEM LAPIDANUM bis fuiſſe SORBONÆ Priorem anno 1467. & 1470. & GULIELMUM FICHETUM anno 1467. Rectorem egiſſe, ſed nondum gradum Doctoris conſecutum: Epiſtolæ GASPARINI *Pergamenſis* Litteris præfixæ partem ſubjungam, ex quâ Lector facilè intelliget has ann. 1470. eſſe excuſas.

„ Guillermus Fichetus Pariſienſis Theologus Doctor Joanni
„ Lapidano Sorbonenſis Scholæ Priori, Salutem.

„ Miſiſti nuper ad me ſuaviſſimas Gaſparini Pergamenſis Epiſtolas, „ non à te modò diligenter emendatas ſed à tuis quoque Germanis „ impreſſoribus nitidè & terſè tranſcriptas. —— præter alias complu- „ res litterarum graviores jacturas hanc etiam acceperunt, ut libra- „ riorum vitiis effectæ penè barbaræ videantur. —— quos ad hanc „ urbem

* Doctè & diligenter admodum id tractat CHEVILLERIUS, *L'Origine de l'Impr. de Paris.* Chap. 2. & 3.

† CHEVILL. p. 42, 43. Mr. NAUDE' dans ſon *Addit. à l'Hiſtoire de* LOUÏS XI. (p. 139. Edit. 1713.) de ces trois n'en fait que deux, & a cru que ce nom ULRIC étoit le ſurnom de MARTIN & de MICHEL. *Cette invention*, dit-il, *y fut apportée pendant le regne de* LOUÏS *XI. par deux* Allemands *nommez* MARTIN *&* MICHEL ULRIQUES. En quoi il a été ſuivi par Mr. LE GALLOIS dans ſon Traité *des plus belles Bibliotheques de l'*Europe. p. 162.

„ urbem è tuâ Germaniâ Librarios aſcivisti, quàm emendatos libros „ ad exemplaria reddunt! Idque túte macto ſtudio conaris, ut ne ullum quidem opus ab illis priùs exprimatur, quàm ſit à te coactis „ exemplaribus multis castigatum liturâ multâ. —— Scriptum apud „ Sorbonam velociſſimâ Ficheteâ manu.

Et ad Libri calcem hoc legitur Octastichum.

„ Ut ſol lumen, ſic doctrinam fundis in orbem,
„ Muſarum nutrix regia Pariſius.
„ Hinc propè divinam tu, quam Germania novit
Artem ſcribendi, ſuſcipe promerita.
„ Primos ecce libros, quos hæc industria finxit
„ Francorum in terris, ædibus atque tuis.
„ Michael, Udalricus, Martinúsque magistri
„ Hos impreſſerunt, ac facient alios.

Aliud etiam ad SALLUSTII finem.

„ Nunc parat arma virósque ſimul rex maximus orbis
„ Hostibus antiquis exitium minitans.
„ Nunc igitur bello ſtudeas, Gens Pariſiorum,
„ Cui Martis quondam gloria magna fuit.
„ Exemplo tibi ſint nunc fortia facta virorum,
„ Quæ dignè memorat Criſpus in hôc opere.
„ Armigeríſque tuis Alemannos annumeres, qui
„ Hos preſſere libros, arma futura tibi.

Bellum, quod hi verſus innuunt, à LUDOVICO XI. fuit CAROLO *Burgundiæ* Duci ann. 1470. indictum.

GULIELMI FICHETI ad multos Principes Præſuléſque, quibus ſuos *Rhetoricorum* Libros commendat, Epistolæ datæ ſunt omnes ann. 1471. præter unam ad ROLINUM Cardinalem ann. 1470. Idib. *Jul.* *Rhetoricorum* igitur Librorum impreſſio Idibus *Juliis* anni 1470. anteivit. FICHETI ad BESSARIONEM Cardin. Epistola hanc gerit ſubſcriptionem, *Ædibus Sorbonæ ſcriptum impreſſúmque anno uno & ſeptuageſimo quadringenteſimo ſupra milleſimum.* Eundem annum exhibet Epistola LAPIDANI ad PAULUM SENILEM in fine LAURENT. VALLÆ *Elegantiarum.* BESSARIONIS ad FICHETUM Epistola, quam ſuis *Orationibus* præfixit, ſcripta eſt ROMÆ 1470. *Decembri* Menſe; nec ergo videtur probabile has ante ann. 1471. excuſas fuiſſe. RODERICI *Speculum* (ut quidam vir clariſſ. autumat) ante GASPARINI *Epistolas* non forſan erat impreſſum, quòd cha-

racter harum recens adhuc, illius verò vetus & usu jam longo attritus appareat. Si cui hæ minùs arrideant de horum Librorum ordine conjecturæ, obstinatè neutiquam refragabor, modò hos, quos in ædibus SORBONÆ elaboratos constat, concedatur prodiisse ante ann. 1473. i. e. antequam illi tres Typographi illinc aliò migrarent.

Ex FICHETI Epistolâ priùs allatâ credo LAPIDANUM Operum, quæ sub trium illorum Typographorum prælis sudabant, correctorem atque emendatorem fuisse, utì & ERHARDUM WINDSBERG *Germanum* Medicinæ Doctorem, cujus hoc in Cynicis Epistolis extat Epigramma, pinguiori quidem Minervâ, & absurdâ omnino syllabæ unius quantitate.

* Plura licèt summæ dederis Alemannia laudi,
At reor hoc majus te genuisse nihil;
Quòd propè divinam summâ ex industriâ fingis
Scribens hanc Artem, multiplicans studia.
Felices igitur, Michael, Martinéque semper
Vivite, & Ulrice, hoc queis opus imprimitur.
Erhardum vestro & non dedignemini amore,
Cui fido semper pectore clausi eritis.

Eâdem præterea circiter tempestate, aliorum multorum Typographorum ductu in diversis *Italiæ* & *Germaniæ* Locis jam latè frequentari cœperat Typographia.

Inter *Germanos* floruit Ars illa; anno 1471. *Argentinæ* per HENRICUM EGGESTEIN; *Augustæ Vindelicorum* per JOANNEM SCHUSLER, & GONTERIUM ZAINER *de Reutlingâ*; *Coloniæ Agrippinæ* per PETRUM DE OLPE: Eodem anno, innotuit † ADAM ROT, Clericus *Metens.* Diœcef.

Anno

* JACOBUS MENTELIUS [in *Paranes. de ver. Typogr. Orig.* pag. 15.] hoc ERHARDI VUINDSBERG ad *Germanos* Librarios egregios MICHAELEM, MARTINUM atque UDALRICUM Epigramma refert, sed pessimâ fide depravatum, substitutis in primo versu vocibus *Tu Argentina* in locum genuinæ vocis *Alemannia*, ut scilicet Artis Typographicæ inventæ gloriam à *Moguntinis* ad *Argentinenses* transferret. Vox *Alemannia* (utì observat CHEVILLERIUS pag. 50, 51, 52.) in illarum Epistolarum exemplari, quod in *Sorbonæ* Bibliothecâ asservatur, planè comparet; quamvìs in altero, quod in Regiâ *Parisiensi* Bibliothecâ vidi, voces *Tu Argentina* manu cujusdam falsarii repositas & in verarum, quas quivis expunctas fuisse deprehendet, locum malè intrusas animadverterim. Præterea MENTELIUS has Epistolas *Strasburgi* (ut mos est suus, omnia in *Argentinensium* gratiam distorquendi causam quo jure quâque injuriâ arripiens) putat impressas; sed CHEVILLERIUS, collatione cum reliquis Libris ab iisdem Typographis *Sorbonæ* impressis factâ, ibidem etiam excusas veriùs conjectat.

† Quamvìs nomen Urbis in hôc anno non indicetur, puto tamen *Romam* fuisse, ubi postea anno 1474. impressit.

Anno 1472. ADAMUS *Ambergæ* (quæ eſt *Bavariæ Palatinatûs* caput) natus inclaruit. *Noribergæ* Artem exercuit ANTONIUS KOBURGER ejusdem civis, [1] *antiquo quidem rudiori typo, non niſi ſerò admodum admiſſis politioribus illis, qui à loco inventionis* Veneti *dicti ſunt. Huic, viro integerrimo atque litterariam rem gerentium laudatiſſimo* (diu enim illam Artem coluit) Epistolas Illustrium virorum *nuncupavit anno* 1499. JODOCUS BADIUS *Aſcenſius*, ex cujus Epistolâ viſum eſt pauca excerpere. — *rem digniſſimam facturum videor, ſi præstanti ac ferme incredibili multiplicandorum per Chalcographos Librorum & Authorum penè innumerabilium æternitati conſecrandorum dextimæ facilitati tuæ, Antoni ſuaviſſime, ſeptem & triginta primariæ Litteraturæ procerum Epistolas dicem.* — *Si quidem cùm ſis Librariorum facilè princeps & inter fideles atque honestos mercatores non inferiori loco poſitus; nihil principatu tuo dignius cenſeam, quàm hos tantos heroas in regales istos thalamos, omnis honestatis ac probitatis nimirum penetralia, benigniſſimè ſuscipere.* — *Litteratos omnes & colis & foves; pervigilémque curam ad bonos Codices verè, terſè, ac ſinè mendis imprimendos adhibes. Ad quam rem prudentiſſimè* (*ut cætera ſoles*) *magistrum Joannem Amerbachium, indefatigabili virum diligentiâ, & ſolertiſſimâ vitiorum expungendorum peritiâ, te delegiſſe accipio. Cujus quidem viri ſi omnes ſimiles eſſemus, nec alii inventa nostra* (*Teutonica dico*) *occuparent: longè pluris apud Litteratos haberemur.* — *Et nos ejusdem, licèt longo intervallo, & miratores & imitatores ſumus* &c. Ex his BADII verbis licet æstimare, quantum fuerit ANTONII KOBURGER inter ejus ὁμοτέχνες meritum.

A *Germaniâ* rurſus in *Italiam* tranſeo, cujus Urbes varias Typographi multi Artis ſuæ celebritate honestaverunt.

Anno 1471. [2] *Neapolim typorum artificium primus detulit Sixtus Rusſinger Argentinas, tantâ illìc à Ferdinando Rege & nobilitate exceptus gratulatione, ut non tantùm utrisque acceptiſſimus fuerit, ſed etiam ab ipſo Rege ampliſſimæ dignitates atque adeò Episcopatus ei ſæpius oblati fuerint, niſi omnibus illis patriæ amorem prætuliſſet, vir ob dignitatem ſacerdotalem & ſenium venerandus.*

Tarviſii GERARDUS DE LISÂ *Flandriâ* genitus Libros impreſſit. Inter *Venetos* Typographos (quibus optimis vix alia Urbs magìs abundavit) locum cumprimis obtinuerunt JOANNES ex *Coloniâ Agrippinenſi*, & CHRISTOPHORUS VALDARFER ſive BALDARFER *Ratisponenſis*; quorum ille ann. 1472. VINDELINO *Spirenſi*, ann. 1474. JOANNI MANTHEN *de Gheretzem* ſe aſſociavit; hic ann. 1476. *Mediolanum* officinam transtulit.

Anno 1472. *Bononiæ* & *Parmæ* Libri primùm impreſſi ſunt: *Romæ*,

1 MALLINCROT. *de Art. Typ.* pag. 87, 88.

2 MALLINCROT. Ibid. p. 84. CHEVILLER. p. 125.

mæ, [1] JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Meſſanenſis* Eques *Siculus*, GEORGIUS LAVER *Herbipolitanus*, LEONARDUS PELUGL cum eodem GEORGIO LAVER; *Paduæ*, BARTOLOMÆUS DE VALDEZOCHIO civis *Patavus* & MARTINUS DE SEPTEM ARBORIBUS *Prutenus*; *Veronæ*, JOHANNES *Veronenſis*; *Venetiis*, ANTONIUS *Bononienſis*, LEONARDUS ACHATES *Baſileenſis*, GABRIEL PETRI *Tarviſanus* (qui poſtea anno 1475. *Vicentiam* migravit); *Mantuæ*, GEORGIUS & PAULUS *Teutonici* Artem profitebantur.

Anno 1472. apud BELGAS *Daventriæ* initium habuit Res Typographica.

Poſtquam Ars Typographica *Lutetiæ* in *Sorbonæ* ædibus ſocietatis illius curâ jam triennium educata vires paulatim accepiſſet, alii quoque Typographi illorum priorum exemplo excitati aut ab ipſis edocti idem etiam artificii genus inſtituere decreverunt. [2] PETRUS enim CÆSARIS & JOHANNES STOL, *Germani* quidem, ſed in Academiâ *Pariſienſi* ſtudiis innutriti, induſtriâ junctâ, prælíſque inſtructis, iisdem veſtigiis inſiſtendo, eandem ſibi paraverunt gloriam. PETRUS CÆSARIS Magiſtri in Artibus gradum in Univerſitate meruerat, & cum ſocio JOHANNE STOL anno 1473. Libros ſuis typis impreſſos publicavit. Eidem anno 1486. *Sorbonæ* Doctores domum locaverunt viâ *Jacobæâ*, ubi ad Cygni & Militis inſigne usque ad 1509. habitavit. Gradum, quem apud Academicos adeptus fuerat, ſilentio præterire nolui; ut, quo in honore apud majores noſtros Ars eſſet Impreſſoria, intelligatur. Nondum enim à Liberalium & ingenuarum dignitate in plebeias ſervilium & mechanicarum tabernas deſcenderat; & quicunque in temporum illorum hiſtoriis verſati ſunt, ſciunt nihil olim fuiſſe magìs pervulgatum, quàm viros loco honeſto ortos, ordine aliquando eccleſiaſtico venerandos, imò infulis ornatos, nullos ferè non bonarum litterarum peritos, rerum typographicarum ſatagere.

[1] FICHE-

1 MALLINCROTIUS p. 84. mentionem ejus facit anno 1480. at certum eſt eum octennio antè *Romæ* Arti operam dediſſe. Imò anno 1472. Liber [*Pongie Lingua*, de quo poſtea in Catalogo] excuſus eſt, in quo præfatur JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Siculus* SIXTI IIII. familiaris MATTHEO DE MARCHO Abbati Monaſterii Sancti *Placidi*; ſcribítque —— *ſe jam ſecundum annum Romæ agere* —— *& impreſſiſſe Quintilianum, Suetonium, Leonem, Lactantium, Ambroſium de Officiis, Laurentii Vallæ Elegantiam, Horatii opuſcula* —— Quorum Librorum nullus adhuc mihi fuit obvius. Ejus meminit SIMLER. in Bibliothec. *Joannes Philippus de Lignamine Meſſanenſis Siculus ſcripſit ad Sixtum Papam* IIII. *De unoquoque cibo & potu, utili homini & nocivo & eorum primis qualitatibus.* Lubet interim obſervare, quanto in precio tum fuerit Ars Typographica; cui manum admovere docti omnium Ordinum viri & ex Sacerdotali & Equeſtri dignitate neutiquam erubeſcebant.

2 CHEVILLIER, Part. 1. Cap. 4.

[1] Ficheto discessum *Romam* ad Sixtum IV. Pontif. Max. & Lapidano reditum in *Germaniam* meditante anno 1473. Ulricus Gering cum duobus sociis, *Sorbonâ* relictâ, ædes in vico *Jacobæo* Sole aureo insignitas incoluerunt, prope Sanct. *Benedictum*, easdem forsan, quas Reuchlinus Joannis de Lapide in *Sorbonâ* discipulus sub idem tempus habitare se scribit. Videntur hi tres Typographi, cùm præla sua transmovere *Sorbonâ* pararent, veterem litterariam supellectilem confregisse, novámque in illius locum substituisse; cui conjecturæ locum dat novus librorum, quos postea excuderunt, character. Ulricus post annum 1477. impressit solus, sociis suis, quorum deinceps nulla mentio, fortè *Germaniam* reversis; &, ascito in suam societatem G. Maynyal, usque ad annum 1483. in vico Sti. *Jacobi* ad aurei Solis intersignium jugiter in Artis exercendæ curam incubuit.

Parisiis postea paulatim Artis notitia ad plures permanavit; annóque 1474. [2] Petrus Caron cœpit innotescere (cui Insigne Typographicum erat Sylva clausa, sive muris incincta, cum hôc vocabulo, *Franc-bois*); & [3] anno 1475. *April.* 6. Paschasius Bonhomme *Aspasii* filius unus è quatuor Librariis juratis constitutus est.

Aliis quoque in Locis inclarescebant quotannis plures Typographiæ studiosi; Arsque illa, quæ primis initiis tam diu intrà tam paucos sese continuerat, utilitatem suam, fecit, ut omnes ubique tandem cognoscerent.

Joannes Mentelius *Argentinas* anno 1473. decem Vincentii *Belvacensis* ingentes regali folio tomos suis typis edidit *opus* (ut [4] Jacobus Mentelius jactat) *plus viginti annorum*, *ac proinde priore* (ut ille Scriptor gloriabundus asserit) *quàm vel prima* Typographorum ullorum opera *tempore incœptum.* Joannes Mentelius *obiit*, *Sabbato post conceptionem Virginis Mariæ*, *anno* 1478. *& factus est ei pulsus cum campanâ magnâ*, *Dominicâ sequenti. Qui quidem pulsus ingentis campanæ illius fiebat tum tantùm denatis Principibus*, *aut aliquâ dignatione ac meritis supra profanum vulgus evectis hominibus.*

Laudem merere cœperunt celebres Typographi:

Anno 1473. *Lovanii*; Johannes *de Westphaliâ Paderbornensis*; qui anno proximo *Alosti*, & 1479. *Novimagii* impressit:
Noribergæ; Federicus Creusner, Johannes Sensenschmid *de Egrâ* & Henricus Koler *Moguntinus*:
Coloniæ; Arnoldus Terburnem:

L Anno

1 Chevillier, Part. 1. Cap. 5.
2 Caille, pag. 61.
3 Caille, pag. 61.
4 *Paranes. de Typogr.* p. 77, 78, 93.

Anno 1473. *Ulmæ*; JOHANNES ZEINER:
Bononiæ; BALDASER DE AZZOGUIDIS:
Venetiis; PHILIPPUS PINZIUS *Mantuanus*:
1 —— LEONARDUS AURL:
2 —— BARTHOLOMÆUS *Cremonensis*:
3 —— ALBERTUS DE SLENDAEL:

1474. *Coloniæ*; JOHANNES KOELHOFF:
Noribergæ; ANDREAS FRISNER *de Wunsidel* cum JOHANNE SENSENSCHMID:
Alosti; JOHANNES *de Westphaliâ* cum socio suo THEODORICO MARTINI:
Ferrariæ; ANDREAS GALLUS, CARNERIUS AUGUSTINUS BERNARDI Bibliopolæ filius:
Bononiæ; UGO RUGERIUS & DONINUS BERTOCHUS *Regienses*:
Paduæ; LAURENTIUS CANOZIUS:
Mediolani; PHILIPPUS DE LAVAGNIÂ:
Taurini; JOHANNES FABRI *Lingonensis* & JOHANNINUS DE PETRO:
Romæ; JOHANNES GENSBERG, SIMON NICOLAI *de Lucâ* cum UDALRICO GALLO *Almano*, GEORGIUS SACHSEL DE REICHENHAL & BARTHOLOMÆUS GOLSCH DE HOHENBART, Clerici:
4 *Januæ*; MATHIAS *Moravus de Olomuntz*, & MICHAEL *de Monacho*:

1475. *Eslingæ*; CONRADUS FYNER:
Neapoli; MATTHIAS *Moravus*, cum BLASIO MONACHO, ARNOLDUS de *Bruxellâ*, BERTOLDUS RYING de *Argentinâ*:
Vicentiæ; GABRIEL PETRI *Tarvisanus*, HERMANNUS LEVILAPIS:
Lubecæ; LUCAS BRANDIS de *Schafs*:
Placentiæ; JOHANNES PETRUS de *Ferratis Cremonensis*:
Romæ; JOHANNES NICOLAI, HANHEYMER DE OPPENHEIM & JOHANNES SCHURENER *de Bopardiâ*, G. TIBULLUS DE AMIDANIS *de Cremonâ*:

Anno

1. 2. 3 Ubi hi Typographi Arti suæ operam dederunt, definire nondum possum.

4 Id est, *Genuæ*. Sic Author Libri *Catholicon* dicti vocatur JOANNES *Januensis*, vel *de Januâ*, JEAN *de la Ville de Genes*. Lege CHEVILL. pag. 15. Is *Moravus* idem est forsan, qui anno 1475. *Neapoli* imprimebat.

Anno 1475. [1] *Argentinæ*; MARTINUS FLACHEN:
[2] ——— JOHANNES VURSTER *de Campidona.*

Hôc anno *Basileæ*, *Valentiæ* & *Goudæ* innotuit Typographia.

Nonnulli ex *Gallis* Typographi peregre, quàm domi, famam quærere maluerunt; inter quos tres *Italiam* migrantes, ibi celebre nomen ex re litterariâ adepti sunt: anno 1473. *Parmæ* STEPHANUS CORALLUS *Lugdunensis*: anno 1474. *Paduæ*, PETRUS MAUFER *Rothomagensis*; & *Venetiis*, JACOBUS DES ROUGES (*Latinè* JACOBUS DE RUBEIS, *Italicè* DE ROSSI) quorum ille anno 1480. *Veronæ*, hic 1475. & 1479. *Pinarolii*, Artis, quam uno loco circumscribere nolebant, egregia ediderunt Specimina.

Neque *Gallis* solum, sed & aliis multis Typographis usu venit, ut apud exteros potiùs quàm inter populares sua prœla figerent.

Anno 1476. *Mediolani* DIONYSIUS PARADISINUS, DEMETRIO CRETE recognitore, CONSTANTINI LASCARIS Grammaticam *Græcè* excudit. Librum integrum *Græcè* excusum hôc antiquiorem non novi. Character est venustus, mediocri inter majorem & minorem formâ; quali postea anno 1499. SUIDÆ Lexicon ibidem impressum prodiit. Quæcunque ferè hactenus *Græcis* typis donata lucem viderunt, ἀποσπασμάτια tantùm quædam fuerunt à *Latinis* Scriptoribus allegata & ipsorum Operibus inspersa: qualia præsertim occurrunt in AULO GELLIO & APULEIO ex CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ officinâ anno 1469. & BESSARIONIS Libris pro PLATONE Apologeticis ab iisdem sinè anni indicio *Romæ*, ac LACTANTIO in Monasterio *Sublacensi* anno 1465. evulgatis. Typi enim isti, quibus *Moguntini* in CICERONIS *Officiis* & *Paradoxis* nonnullas *Græcas* voces & gnomas expresserunt, esse in nullo loco merentur, quippe adeò deformes, ut legi non possint. Typi verò, quibus SWEYNHEYM & PANNARTZ & *Sublacenses* Typographi usi sunt, formam sanè præ se gerunt luculentam admodum & laudabilem. Imò *Græci* horum & illorum characteres figurâ totâ inter se adeò apparent consimiles, ut, nisi *Latini* aliquantum discreparent, duos illos, qui *Romæ* postea, eosdem fuisse, qui *Sublaci* antea suppresso nomine Artis initium fecerant, aliquando penè crediderim.

Maximos processus jam efficiebat Typographia, adnitentibus plurimis in variis *Europæ* partibus Artis illius Magistris: quorum vis magna ubique depellere tenebras litteris, diversásque litteratorum lucubratio-

1 Credo MARTINUM FLACHEN hôc anno excudisse *Argentinæ* (nam nomen loci in Libro, cujus mentionem faciet Catalogus, non adjicitur) quia ibi anno 1485. eum excudisse comperio.

2 Sinè loci indicio.

brationes in lucem producere, quâdam inter se æmulatione accensi omnes, conabantur.

Inclaruerunt

Anno 1476. *Parisiis*; PASCHASIUS BONHOMME:
Brugis; COLARD MANSION civis *Brugensis*:
Rostochii; fratres Presbyteri, & Clerici convocationis domûs *viridis horti*:
Paduæ; JOHANNES HEBERT:
Mediolani; DOMINICUS DE VISPOLATE:
Bononiæ; SIGISMUNDUS *de Libris*:
Venetiis; ANTONIUS BARTELEMÆUS, ANDREAS JACOBI *Katharensis*, ANTONIUS BARTHELEMÆUS, [1] FRANCISCUS RENNER *de Hailbrun* & NICOLAUS *de Francfordiâ*, MARCUS *de Comitibus* & socius ejus GIRARDUS *Alexandrinus*:
—— [2] LUPUS GALLUS frater UDALRICI GALLI:

Anno 1477. *Lugduni*; BARTHOLOMÆUS BUYER civis *Lugdunensis*:
Augustæ Vindelicorum; ANTONIUS SORGIUS civis *Augustensis*:
Spiræ; PETRUS DRACH:
Coloniæ; ARNOLDUS THERBURNEM:
Basileæ; MICHAEL WENKLER, [3] BERNARDUS RICHEL civis *Basileensis*:
Tarvisii; BERNARDUS *de Coloniâ*, MICHAEL MANZOLUS *Parmensis*:
Vicentiæ; NICOLAUS PETRUS *de Harlem* & HERMANNUS LICHTENSTEIN sive DE LEVILAPIDE *Coloniensis*:
Venetiis; BERNARDUS PICTOR & ERHARDUS RATDOLT *de Augustâ* & PETRUS LOSLEIN *de Langencen* Corrector ac Socius, PHILIPPUS CONDAM PETRI, Juvenis GUERINUS, JACOBUS DE FIVISANO *Lunensis*,

1 Hi duo anno 1478. usi sunt operâ LEONARDI de VUILD.

2 Nescio, an *Romæ* cum fratre Artem exercuerit.

3 Verisimile est eum hôc anno *Basileæ*, utì proximo, impressisse.

nensis, [1] GERARDUS *de Flandriâ*, [2] GABRIEL PETRI:

Anno 1477. *Parmæ*; AUGUSTINUS *Genoensis*:
Westmonasterii; GULIELMUS CAXTON:
[3] *Delphis* in *Belgio* ——

Anno 1478. [4] *Collæ*; GALLUS BONUS:
Tarvisii; [5] BARTHOLOMÆUS *de Confaloneris*:
Neapoli; JOHANNES ADAM *de Coloniâ* & NICOLAUS JACOBUS DE LUCIFERIS *de Neapoli*, CONRADUS GULDEMUND & BASILIUS *de Argentinâ*:
Florentiæ; NICOLAUS diocesis *Uratislaviensis*:
Cusentiæ; OCTAVIANUS SALAMONIUS *de Manfridoniâ*:
Mediolani; DOMINICUS *de Vispolate* & DIONYSIUS PALAVICINUS, LUD. & ALB. ER. *Pedemontani*:
Paviæ; FRANCISCUS DE S. PETRO:
Paduæ; ANTONIUS *de Carcano*:
Venetiis; CHRISTOPHORUS ARNOLDUS, ANTONIUS *de Bononiâ*, THEODORICUS *de Reynsburch* & REYNALDUS *de Novimagio Theutonici*, ANDREAS DE PALTASCECHES *Katharensis* & BONINUS DE BONINIS *de Raguziâ*, MARTINUS SARACENUS, CHRISTOPHORUS ARNOLDUS:
Lugduni; MARTINUS HUSZ & JOHANNES FIBER:
[6] *Genevæ* & *Bruxellæ* ——

Anno 1479. *Lugduni*; PERRINUS LATOMI *de Lotharingiis*:
Bononiæ; HENRICUS *de Coloniâ*:

Anno

1 Nescio, an idem fuerit, qui anno 1471. *Tarvisii* imprimebat, & GERARDUS DE LISÂ appellabatur.

2 Idem anno 1475. imprimebat *Vicentiæ*, & anno 1472. *Venetiis*.

3 Nomen Typographi non indicatur.

4 Hunc autem designat ALBERT. FABRICIUS in *Biblioth. Græc.* sed JOHANNES LA CAILLE, p. 29. rejicit ad annum 1471.

5 Hic forsan GABRIELEM PETRI socium habuit, quia idem Liber (uti postea in Catalogo notabitur) utriusque nomen gerit.

1 Absque Typographi nomine.

Anno 1479. *Parmæ*; ANDREAS PORTILIA:
Vicentiæ; STEPHANUS KOBLINGER:
Mantuæ : PAULUS JOHANNES DE BURSCHBACH *Alamanus Moguntinus*:
Mediolani ; LEONARDUS PACHEL & ULDERICUS SCIZENZELER:
Venetiis; NICOLAUS GIRARDENGUS, GEORGIUS WALCH *Almanus*:
Novimagii; [1] JOHANNES *de Westphaliâ*:
[2] *Zwol Hollandiæ* Oppido ——
[3] *Goudæ* —— —— ——

GASPA-

1 Hic JOHANNES *de Westphaliâ* in tribus Locis prælum instituit ; anno 1473. *Lovanii*; 1474. *Alosti*; 1479. *Novimagii*.

2. 3 Quis fuerit Typographus , incertum est.

* GASPARINI Pergamensis EPISTOLARUM opus. (a) 4to.

Luc. Ann. Flori de totâ historiâ Titi Livii Epitome in quatuor Libros divisa. 4to.

Sallust. Conjurat. Catilin. & Bell. Jugurth. 4to.

Guill. FICHETI Alnetani RHETORICORUM Libri tres. 4to.

EPISTOLÆ CYNICÆ; hoc est, Phalaridis Epistolæ à Franc. Aretino è Græco Latinè redditæ. Marci Bruti Epistolæ, cum Mithridatis ad eas rescripto, à Raimitio in Latinum translatæ. Cratis Cynici Epistolæ Latinæ è Græcis factæ ab Athanasio Constantinopolitano Archiensi Abbate. 4to.

BESSARIONIS Cardin. EPISTOLÆ tres, ad Guil. Fichetum, ad Bessarionem monachum & abbatem. Ejusdem ORATIONES tres, ad Italos de periculis imminentibus, de discordiis sedandis & bello in Turcam decernendo, (b) persuasio ad Italiæ principes ex auctoritate Demosthenis in Oratione pro ferendâ ope Olynthiis adversùs Philippum Regem Macedonum. 4to.

Guill. Ficheti EPISTOLÆ: I. ad Bessarionem Cardinalem. II. ad Sixtum IV. Pontificem Max. III. ad Renatum Regem Siciliæ. IV. ad Joannem Rolinum Episc. Edüensem & Cardinalem sub titulo S. Stephani in Celio monte. V. ad Guillelmum Quadrigarium Parisiens. Episcopum. 4to.

LAURENTII VALLÆ ELEGANTIARUM Linguæ Latinæ libri sex. Ejusdem tractatus de reciprocatione sui & suus. Ejusdem Liber in Errores Antonii Raudensis. Cum Præfatione Petri Pauli Senilis Regis Francorum Secretarii ad Joannem de Lapide, & gratulatoriâ Epistolâ Joannis de Lapide ad P. Paulum Senilem, de Laurentio Vallâ ab ipso recognito. fol.

IACOBI MAGNI Ord. Eremitar. S. Augustini SOPHOLOGIUM. (c) fol.

Rode-

* Hi decem sequentes Libri consuetis Typographiæ notis orbi, *Parisiis* tamen in *Sorbonæ* domo ab ULRICO GERING, MARTINO CRANTS, & MICHAELE FRIBURGER, annis circiter 1470. 1471. 1472. excusi fuerunt: quod satis firmat CHEVILLERIUS cap. 2. & 3. part. 1. *Origin. de l'Imprim. de* Paris.

(a) *Per Johannem Lapidanum Sorbonensis Scholæ Priorem multis vigiliis ex corrupto integrum effectum, ingeniosâ Arte impressoriâ in lucem redactum.*

(b) CHEVILL. p. 37. *C'est l'*Olynthiaca I. *de* DEMOSTHENE, que BESSARION *traduit en* Latin *avec des petites notes qu'il fait, pour exciter les Princes Chrétiens à prendre les Armes contre le* Turc.

(c) Cum hôc epigrammate *ad hujus operis conspectorem.*

Istuc

Roderici Zamorenſis Episcopi Speculum humanæ vitæ in duos Libros diviſum. (a) fol.

Biblia

Istuc clarorum contendunt dogmata patrum:
Doctos atque bonos ut faciant homines.
At quom non leviter poſſit percurrere quisquam
Auctores cunctos; multa neglecta manent.
Omnia doctorum quò ergo documenta legantur,
Hunc Jacobus Magni *condidit ecce Librum.*
Tu quoque ſi bonus eſſe velis ſapiénsque videri,
Quod manibus tractas, diſce Sophologium.
Quicquid enim veterum tetigit præceptio digna
Mille voluminibus, clauditur hôc opere.

(a) Hunc Librum Libris à Gering, Crantz & Friburger impreſſis annumerat Chevillerius p. 36. cujus tamen verba (pag. 49, 50.) de hôc Libro adjicere ſupervacaneum non duco. „ Mr. „ Naudé [pag. 139. Edit. 1713.] dit „ que ces *Allemands* ſe logerent au Soleil „ d'Or rue *St. Jaques*, & mirent premie- „ rement ſoubs leur preſſe le *Speculum vitæ* „ *humanæ* Roderici Zamorenſis *Epis-* „ *copi*, qu'ils dedierent à Louïs XI. „ comme un premier & aſſeuré témoigna- „ ge de leur induſtrie, ſans toutesfois y „ mettre aucune marque, qui pût dénoter „ le temps & l'année de cette impreſſion. „ Mais néantmoins nous pouvons aſſez pro- „ bablement conjecturer, que ce fût pour „ le plus tard environ l'an 1470. parce que „ *&c.*] J'aurois bien voulu voir cette Epî- „ tre dédicatoire à Louïs XI. Il faut „ qu'elle n'ait été miſe qu'à l'Exemplaire „ qu'ils préſenterent au Roy, & qui ne ſe „ trouve plus. Elle n'eſt point dans les „ deux, que j'ay vûs, dans celui qui eſt en „ *Sorbonne*, ni dans celui qui eſt aux *Ce-* „ *leſtins* de *Paris.* J'accorderois volontiers, „ que le *Zamorenſis* fut imprimé le pre- „ mier, n'étoit que le caractere me paroit „ avoir déja beaucoup ſervi, & bien plus „ uſé qu'aux Epîtres de Gasparin. „ Quant à ce qu'il dit que cette impreſſion „ fut faite dans la rue St. *Jaques* au *Soleil* „ *d'Or* ——— Il n'avoit point vû les Li- „ vres qu'on gardoit en *Sorbonne* &c. Et „ parce qu'il avoit vû quelques unes de „ leurs anciennes Impreſſions ——— qui a- „ voient été faites dans la rue St. *Jaques* au „ *Soleil d'Or* &c.

Caille, p. 61. & Chevill. p. 56.] Cæsaris & Stol imprimerent le *Speculum Vitæ humanæ* de *Zamora*, qui eſt *in fol.* dans la Bibliotheque des *Celestins* de *Paris*, où on lit,

Hos lege divinos, lector ſtudioſe, libellos;
Unde trahes vitæ commoda multa tuæ.
Hoc ſpeculum clarum manibus geſtare memento;
Quæ tua ſit vita, noſcere quisquis amas.
Nam tibi distinctum punctis ———
——— *perſinxit Regia* Pariſius.
Prefferunt Petrus Cæſaris *ſimul atque* Joannes
Stol, *quibus ars quod habet omne retulit eis.*

Biblia Latina; cum historiâ ARISTEÆ, Matthiâ Palmerio interprete: *per Conrad. Sweynheym, & Arnold. Pannartz.* (a) fol. . . . Romæ. 1471.

Biblia ITALICA, interprete Nicolao de Malermi: *typis Vindelini de Spirâ.* (b) fol. . Venetiis. 1471.

Biblia Italica, eodem interprete. (c) fol. . . 1471.

CYPRIANI Epistolæ: *per Conrad. Sweynheym, & Arn. Pannartz.* (d) fol. . . . . Romæ. 1471.

Eædem: *per Vindelinum Spirensem.* (e) fol. Venetiis. 1471.

PLVTARCHI APOPHTHEGMATA Laconica, Latinè; Francisco interprete, cum ejus præfat. ad Nicol. V: *per Vindelinum.* (f) fol. . . . . Venetiis. 1471.

Cice-

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*] cum Epistol. Jo. ANDR. ad PAUL. II. scriptâ 15. *Mart.* & in fine Libri, *Aspicis illustres* &c.

(b) LONG, *Biblioth. Sacr.*] cum NICOLAI DE MALERMI Epistolâ *Italicâ* ad LAURENTIUM Theol. *Venet.* & hujus responsione *Latinâ*: & in fine Libri, *Ad laudem Dei & Virginis Mariæ impressum est hoc Volumen Venetiis* (typis Vindelini de Spirâ) *Anno salutiferæ incarnationis filii Dei* M. CCCC. LXXI. *Kalendis Augusti.*

CHEVILL. p. 78.] On lit à la fin: *Impresso fu questo Volume nel alma patria de* Venetia *ne gl'anni di la salutifera Incarnatione del Figluolo di l'Eterno & Omnipotente Dio.* 1471. *in Kalende de Augusto.* Elle est sortie des Presses de *Vendelin* de *Spire*, comme il paroitra à ceux qui liront les vers *Italiens*, que *Jerôme Squarzafica* a mis sur cette Edition.

(c) LONG, *Biblioth. Sacr.*] cum Prologo S. HIERONYMI *Italicè* ex versione NIC. DE MALERMI. Absque Loci & Typographi nomine. M. CCCC. LXXI. *Kalendis Octobris.*

(d) Cum versibus, *Aspicis illustres* &c.

(e) Ad Calcem Libri hæc leguntur; *Loquitur Lector ad Vindelinum Spirensem, qui Cypriani Epistolas reddit in lucem.* M. CCCC. LXXI. Mira est profectò hæc subscriptio, in quâ videntur versus deesse, qui ad Q. CURTII ab eodem finè anno excusi calcem adjiciuntur. (Vide priùs.) JOHANNES DE LA CAILLE, [p. 28. *A' Spire fut imprimé en* 1471. Epistolæ Cypriani in folio. *Ce Livre est fort rare & très-recherché*] eodem errore ducitur, quo alii quos notat CHEVILLERIUS pag. 61. *Ces paroles ont imposé à* Jean * Saubert, *qui a fait la Liste des anciennes Impressions, qu'on garde dans la Bibliotheque de* Nuremberg; † *à l'Auteur de l'Edition d'*Oxford *des Ouvrages de ce Saint*; *à Mr.* ‡ Beughem, *& à d'autres*, *qui ont crû*, *que* Vendelin *l'avoit imprimé dans la Ville de* Spire.

(f) In fine Libri, M. CCCC. LXXI.

Impressum formis, justóque nitore coruscans
Hoc Vindelinus condidit Artis opus.

* *Histor. Biblioth.* Noriberg. p. 119. Spiræ 1471. *Epistolæ* Cypriani.
† *Oxon.* 1682. Præfat. *Ad manum habui vetustissimas editiones*: Spirensem *anni* 1471. *innominatam*, *cui nec patria nec ætas affigitur.*
‡ *Incunab. Typogr.* pag. 51.

Ciceronis ORATIONES : *per Conrad. Sweynheym , & Arn. Pannartz.* (a) fol. . . Romæ. 1471.

Eædem : *per Christophorum Baldarfer Ratisponensem* —— fol. . . . . . Venetiis. 1471.

Epistolæ Familiares : *per Nicolaum Jenson.* (b) fol. . . . . . Venetiis. 1471.

Eædem. (c) fol. . . . . 1471.

Eædem. (d) fol. . . . . 1471.

De FINIBUS : *sumptibus JOANNIS ex COLONIA Agrippinensi.* (e) fol. . . Venetiis. 1471.

Offic. Paradox. Amic. Seneƈt. de NATURA DEORUM; DIVINAT. Tusculan. Quæst. de FINIB. FAT. PETITIONE CONSULAT. Pars LIBELLI de PHILOSOPHIA; TIMÆUS; ACADEMIC. de LEGIBUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (f) fol. . . . . . Romæ. 1471.

TRISMEGISTUS, Ficino interprete: *per GERARDUM de LISA.* (g) 4to. . TARVISII. 1471.

PHALARIDIS EPISTOLÆ, Francisco Arhetino interprete: *per eund.* (h) 4to. Tarvisii. 1471.

PLI-

(a) Cum *Agrariis, Catilinariis, Verrinis, Philippicis.* ANDR. *Alerienf.* præfatur ad PAUL. II. — *M. Tullii quot potuimus Orationes unum in corpus nuper congregavimus* — In fine Libri, *Aspicis illustres* &c. M. CCCC. LXXI.

(b) M. CCCC. LXXI. *à Nicolao Jenson Gallico viventibus nec non & posteris impressum.*

(c. d) Hæ duæ Editiones sunt à præcedente & à se invicem diversæ, absque Loci & Typographi nomine.

(e) *Joanne ex Coloniâ Agrippinensi sumptum ministrante impressum.* M. CCCC. LXXI.

(f) In fine, *Aspicis illustres* &c. M. CCCC. LXXI. XX. *Sept.*

(g) In Libri initio,

FRAH. RHOL. Tarvisanus
GERAR. de LISA Scriptori
mei copiam fecit
ut ipse cæteris
majorem copiam
faceret.
Tarvisii.
M. CCCC. LXXI. *November.*

In fine, M. CCCC. LXXI. *die* XVIII. *Decemb.*

(h) Cum his versibus,

Qui modò notus erat nulli, positúsque latebat,
Nunc Phalaris *doƈtum protulit ecce caput.*
Flandria *quem genuit , primus namque are* Girardus
Tarvisii *hoc rarum* Lisa *notavit opus.*
M. CCCC. LXXI.
Tarvisii.

PLINII EPISTOLÆ. (a) fol. . . . . . 1471.

EPISTOLE de PHALARI traducte da Francisco Aretino di Greco in Latino, & di Latino in Vulgare da Bartolomeo Fontio Fiorentino. 4to. . . . . 1471.

BAPTISTA de ALBERTIS de AMORE. 4to. . . . . 1471.

Ejusd. de REMEDIO AMORIS. 4to. . . . 1471.

HISTORIETTA AMOROSA fra Lionora di Bardi e Hippolito Bondalmonte di Firenza. (b) 4to. . . . . 1471.

Cæsaris Commentarii : *per Nicolaum Jenson.* (c) fol. . . . . . . Venetiis. 1471.

Suetonius : *per Nicolaum Jenson.* (d) fol. . . Venetiis. 1471.

VALERIUS MAXIMUS : *Per Petrum Schoyffer.* (e) fol. . . . . Moguntiæ. 1471.

Idem : *per Vindelinum.* (f) fol. . . Venetiis. 1471.

OVI-

(a) Sinè Loco & Typographo ; sed in Editoris Epistolâ dedicatoriâ leguntur hæc : *Ludovicus Carbo Sal. Plu. dicit illustrissimo & Excellentissimo Principi Borsio , Duci Mutinæ ac Regii , Marchioni Æstensi , Comitique Rodigii. Gratulari licet sæculo nostro, Dive Borsi, Dux præstantissime ; in quo certè optimarum Artium studia maximè floreant ; eloquentia & legitima illa eruditio suum tandem decus agnoscat ; in pristinámque dignitatem restituta sit , adeò latè pateat Romana & Græca facundia , ut jam & Galli & Britanni bonos Oratores & Poëtas habere videantur : ad quam quidem rem commodissimum adjumentum præstiterunt nobilissima Germanorum ingenia , qui artificiosissimas imprimendorum Librorum formas excogitârunt , ut sapientissimorum Auctorum plurima simul eodem temporis momento Volumina in promptu essent ; omnésque utilissimi Codices & in magnâ copiâ & in leviore sumtu parari possent. ——— Imprimísque has Plinii secundi Junioris Epistolas operâ meâ emendatas correctásque impressoribus misi , ut quod rarissimum esse solebat , jam commune omnibus fieri incipiat* ———

(b) Sinè Loco & Typographo.

(c) *Nicolaus Jenson Gallicus Venetiis fœliciter impressit.* M. CCCC. LXXI.

(d) Cum his versibus,

Hoc ego Nicoleos Gallus *cognomine* Jenson
Impressi : miræ quis neget Artis opus ?
At tibi dum legitur docili Suetonius *ore ;*
Artificis nomen fac , rogo , Lector , ames.
M. CCCC. LXXI.

(e) *In nobili Urbe Moguntinâ Rheni.* M. CCCC. LXXI. VIII. *Cal. Jul. per Petrum Schœffer de Gernshem Artis impressoriæ magistrum.*

(f) Cum versibus in fine iisdem , qui priùs , *Impressum formis* &c.

OVIDII Opera: *per Conrad. Sweynheym, & Arnold. Pannartz.* (a) fol. . . . Romæ. 1471.

SILIUS ITALICUS; Studio Alerienf. Episcopi: *per Conr. Sweynheym & Arnold. Pannartz.* (b) fol. . . . . . . Romæ. 1471.

CALPHURNII BUCOLICUM. HESIODI OPERA & DIES carmine Latino per Nicolaum de Valle: *per eosdem.* (c) fol. . . . . Romæ.

Servii Commentarii in Virgilium: *per Christoph. Baldarfer Ratisponenfem.* (d) fol. . Venetiis. 1471.

ÆMILII PROBI Vitæ: *per Nicolaum Jenfon.* (e) fol. . . . . Venetiis. 1471.

POMPONIUS MELA. 4to. . . Mediolani. 1471.

EUTROPII Breviarium, cum Pauli Diaconi continuatione. fol. . . . Romæ. 1471.

Leonard.

(a) In Jo. Andr. Episcop. *Alerienf.* in *Cyrno* Epistol. ad Paul. II. leguntur hæc —— *Metamorphofeos opus* —— *quanquam inemendatum* —— *omnibus illius præstat operibus* —— *id nos per ætatem præsentem quafi ludentes inter majora Ciceronis orationum opera recognovimus. Cætera ejus Poëtæ opera quantâ curâ poffumus, congregamus; ut leniffimus Vates in duobus legi totus Voluminibus poffit. Romæ quinto decimo Kal. Aug.* M. CCCC. LXXI. *Pontificatûs tui feptimo.*

Et in fine Libri, *Afpicis illustres* &c.

Vidi etiam in Biblioth. Reg. *Parifienf.* [Ovid. *de Amor. Heroid. Trift.*] Librum ab iisdem impreffum, fed mutilum & cum Lucani 1469. editione compactum. In Catalogo Librorum à Sweynh. & Pann. Impreffórum (de quo priùs) recenfentur Ovidii *Metamorphofeos & Elegiarum omnium volumina.*

(b) *Die* V. *April. Summo Pont.* Paulo II. *Veneto Ann. Pont.* VII. Jo. An. *Episc. Alerien. in infulâ Cyrno recognitionem abfolvit diebus circiter* XV.

Cum verfibus *Afpicis illustres* &c.

(c) Sinè anni notâ, fed eodem fortè anno quo Silius, quia in Catalogo (de quo antea) recenfentur fic; *Silii Italici cum C. Calphurnio & Hefiodo volumina.*

(d) Cum his verfibus;

In commune bonum mandâsti plurima formis,
 Ratisponenfis *gloria* Christophore.
Nunc etiam docti das Commentaria Servî,
 In quibus exponit carmina Virgilii.
Divulgásque Librum, qui rarior effe folebat,
 Ut parvo precio quisque parare queat.
Hunc emite, ô Juvenes; operâ Carbonis *ad unguem*
 Correctus vestris ferviet ingeniis.
M. CCCC. LXXI.

Hic (ut puto) eft idem Ludovicus Carbo, de quo priùs; qui Plinii Epistolas curavit hôc anno excufas finè Loci & Typographi nomine. Eas igitur conjicio à Christophori Baldarfer prælo exiiffe.

(e) *Per M. Nicolaum Jenfon Venetiis.* M. CCCC. LXXI. *VIII. Id. Martias.*

Leonard. Aretin. de Bello Italico adversùs Gothos: *per Nic. Jenson.* (a) fol. . . Venetiis. 1471.

Quintiliani Institutiones : *per Nicol. Jenson.* (b) fol. . . . . . . Venetiis. 1471.

NONIUS MARCELLUS. fol. . . . . 1471.

Laur. Vall. de Ling. Lat. elegantiâ , & de Ego, Mei, Tui & Sui ad Joan. Tortellium Aretinum: *per Nicol. Jenson.* (c) fol. . . Venetiis. 1471.

IOAN. TORTELLII ARETINI COMMENTARII Grammatici de Orthographiâ dictionum è Græcis tractarum: *per Nicol. Jenson.* fol. . . . . Venetiis. 1471.

Lectura DOMINICI de Sancto Gemino super secundâ parte Decretalium : *per Adam ROT.* (d) fol. . . . . 1471.

DECRETUM GRATIANI:*per Henricum EGGESTEIN.* (e) fol. . . ARGENTINÆ. 1471.

BARTHOLI de Saxo ferrato LECTURA in 2^m. Justiniani Codicis partem: *per Sixtum RIESSINGER.* (f) fol. . NEAPOLI. 1471.

Ejusd.

(a) In fine hi versus;

Gallicus hunc Librum impressit Nicolaus Ienson;
Artifici grates, optime Lector, habe.
M. CCCC. LXXI.

(b) *Quintilianum eloquentiæ fontem ab eruditissimo Omnibono Leoniceno emendatum M. Nicolaus Jenson Gallicus viventibus posterisque miro impressit artificio: anno* M. CCCC. LXXI. *Maii die* XXI. *Deo gratias.* OMNIBON. *Leonicenus* in suâ ad MOYSEN DE BUFARELIS Episcopum *Belumnensem* Epistolâ sic conqueritur ----- *qui tertio antè Anno Librum ipsum auditoribus nostris exponere aggressus, ita vitiatum repereram* --- Videtur forsan innuere aliquam editionem, quæ præcesserat; nescio an eam, quæ ex officinâ SWEYNH. & PANN. Anno superiore prodierat. In hâc QUINTILIANI editione cap. 6. lib. 6. ad paginæ finem admissus est error unius integræ lineæ omissæ [Præcipiam igitur, ne, *quod effici non potest, aggrediamur, vitemus &* communia.]

(c) *Per me M. Nicolaum Jenson Venetiis opus feliciter impressum est.* M. CCCC. LXXI.

(d) MENTEL. *Parænes. de Ver. Typogr. Orig.* pag. 73. *nullâ calami exaratione, sed quâdam artificiosâ characterisandi & imprimendi inventione completa feliciter & operata per magistrum* Adam Rot, *Clericum* Metens. *Diœces. Anno Domini* M. CCCC. LXXI. *Die verò Lunæ ultimâ* Decembris.

(e) CAILLE, pag. 19. le commencement & la fin sont en rouge & noir, & d'une grandeur extraordinaire plus que *Charta magna.*

(f) Cum his versibus,

Ejusd. Lectura in tres Libros reliquos Codicis, *per eundem.* (a) fol. . . . .

Barthol. Commentar. Jurid. *per Vindelin.* (b) fol. . . . . 1471.

AUCTORITATES Decretorum, per Johannem Caldrini. *PETRUS de OLPE.* (c) fol. . . . . . COLONIÆ AGRIPPINÆ. 1471.

PAUL. OROSII CHRONOGRAPHIA: *per Johannem SCHUSLER.* (d) fol. . . . . . . Aug. Vindel. 1471.

Speculum vitæ humanæ: *per Gonterium ZAINER de Reutlingâ.* (e) fol. . . . Aug. Vindel. 1471.

Biblia Latina: *per Petrum Schoiffer.* (f) fol. Moguntiæ. 1472.

NICOL. de LYRA in Bibl. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (g) fol. . . Romæ. 1472.

Lactan-

Quas cernis mirâ Sixtus Theotonicus *Arte*
Parthenope impressit composuitque notas;
Ut quæ vel magnis numerosa Volumina haberi
Sumptibus haut poterant, copia larga foret.
SIXTUS RIESSINGER.

(a) Sinè anni notâ; sed iisdem typis, & in fine SIXTUS RIESSINGER.

(b) Cum his versibus:

Hos Wendelinus *clarâ virtute magister*
Transcripsit; celeri formula pressa pede.

NAUD. *Addit. à l'Hist. de* Louïs XI. p. 138. & CAILLE, p. 21.

(c) *Die Lunæ* 23. *Jun.*

(d) CAILLE, p. 28. In Biblioth. MAZARIN. *Orosii in Christiani nominis querulos Libri septem. fol. per Johannem Schusler Urbis Augustæ concivem impressi ann.* 1471. *circiter Junii Nonas septimas.*

(e) CAILLE, p. 28.

(f) JACOB. LONG, *Biblioth. Sacr.*] *Præsens hoc opus præclarissimum almâ in Urbe* Moguntinâ *inclytæ nationis* Germanicæ, *artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi absque ullâ calami exaratione sic effigiatum, & ad eusebiam Dei industriè consummatum per* Petrum Schoiffer de Gernsheim *Anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo in vigiliâ* Matthiæ *Apostoli.*

BRIAN. WALTON. *Prolegom.* IV. *ad Bibl. Polyglott.*] *Prima Bibliorum editio impressa (erat Latinæ vulgatæ)* Moguntiæ *anno* 1472. *teste* Lucâ Brugensi *præfat. Libri de Variantibus Scripturæ locis; aliam tamen illâ priorem quidam se vidisse dicunt.*

(g) Hic Liber distinguitur quinque Voluminibus.

1. Præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. Dein Genes. usque ad Paralipom. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXI. *XVIII. Nov.*
2. Usque ad Eccles. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XXVI. Mai.*
3. Usque ad Maccab. cum præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. Et in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XIV. Januar.*

4. Qua-

Lactantius: *per Vindelinum.* (a) fol. . Venetiis. 1472.

CASSIODORI HISTORIA Tripartit. ex Socrat. Sozomen. Theodor. *per Johannem Schusler.* (b) fol. . . . . Aug. Vind. 1472.

IOANNES SCOTUS in Sententias: *per ANTONIUM Bononiensem.* (c) fol. . Venetiis. 1472.

SEXTUS DECRETALIUM: *per Leonardum PELUGL & Georgium LAVER.* (d) fol. . . . . . Romæ. 1472.

Tractato ditto PONGIE LINGUA compillato per Dominico Cavalcha da vico Pisano: *per Johannem PHILIPPUM de LIGNAMINE.* (e) fol. . . . . Romæ. 1472.

Tractatus de INSTITUTIONE Simplicium CONFESSORUM, editus à pre fre Antonio ordinis fratr. prædicatorum: *per Georg. Laver.* (f) 4to. . . . . . . 1472.

ANTONIN. de VIRTUTIBUS: *per Antonium KOBERGER.* (g) fol. . . NORIBERGÆ. 1472.

Antonin. de CONFESSIONE: *per Georg. Laver.* —— 4to. . . . . . Romæ. 1472.

VUL-

4. Quatuor Evangelia.
5. Act. Epistol. & Apocalypf. cum præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XIII. Mart.*

(a) Cum his versibus:

Arguit hic hominum sectas Lactantius omnes
Septeno falsas Codice vera docens.
Sive Deum tangat turbato lumine cernens
Ira furor, gemino pernotat indè Libro.
Et Volucrum versu phœnix comprenditur uno,
Quæ nostro nunquam pascitur alma solo.
Hincque redemptoris nostri non carmina desunt,
Quæ positum è tumulo dulce canendo vocant.
Presserat hunc primò mundi caput inclyta Roma;
Pòst regina premit nempe colenda maris.
Impressum formis justóque nitore coruscans
Hoc Vindelinus condidit Artis opus.

(b) CAILLE, pag. 28.

(c) CAILLE, pag. 21.

(d) CAILLE, pag. 18.

(e) De hôc Libro vide quid dictum sit priùs.

(f) Cum his rhythmis;

Studio correcta diligenti sepeque lecta
Per Celestinum nomine sed re pulverinum,
Sancto in Eusebio degentem Cenobio,
Qui me scribebat, Ge. Laver nomen habebat
Rome versatus tunc, sed Herbipoli natus.
Anno milleno quater C. Sep. que deno
Bis uno juncto, sed mense sub februo.
Sub quarto Sixto pontifice Zeraphico.

(g) CAILLE, pag. 27.

VULTURII de Arte MILITARI liber: *per JOHANNEM Veronensem.* (a) fol. VERONÆ. 1472.

BARBATIÆ Jurisc. Opera. (b) fol. BONONIÆ. 1472.

BALDI Jurisc. Opera. (c) fol. . . PARMÆ. 1472.

HONORIUS de Imagine Mundi: Libellus de Vitâ & Moribus Philosophorum & Poëtarum: Alcinoi disciplinarum Platonis Epitoma, interprete Episcopo Tropiensi. (d) fol. . . 1472.

Plin. Natur. Histor. *per Nicol. Jenson.* fol. Venetiis. 1472.

Cæsar. Comment. *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (e) fol. . . . Romæ. 1472.

Suetonius: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* fol. . . . . . . Romæ. 1472.

Justin. Epitom. Trogi, & Florus: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (f) fol. . Romæ. 1472.

APPIANUS Latinè, Petro Candido interprete: *per Vindelinum.* (g) fol. . . Venetiis. 1472.

Tit. Livius: *per Conrad. Sweynheym & Arnold. Pannartz.* (h) fol. . . .. Romæ. 1472.

Strabo Latinè: *per Vindelinum.* (i) fol. . . Venetiis. 1472.

AN-

(a) *Johannes ex Veronâ oriundus Nicolai Cyrugiæ medici filius Artis impressoriæ magister hunc de re militari Librum litteris & figuratis signis suâ in patriâ primus impressit:* M. CCCC. LXXII.

(b. c) CAILLE, pag. 29.

(d) Episcopus *Tropiensis* affatur NICOLAUM *Cusensem* Cardinalem. M. CCCC. LXXII. *XXIIII. Novemb.*

(e) XXV. *August. In domo Petri de Maximis.*

(f) In fine; *Aspicis illustres* &c. *Romæ impresserunt talia multa simul.* M. CCCC. LXXII. *die* XXVI. *Septembris.*

(g) In fine;

Hic est Alexandrinus Appianus
A Candido Linguæ Latinæ patrono
Romanus, hunc impressit & Vindelinus,
Quem Spira nobilis parens Dædalei
Produxit ingenî faceti lepidique.

Carmen est Raphaëlis Zovenzonii Istri poëtæ.

(h) In fine, *Aspicis illustres* &c. *Romæ impresserunt talia multa simul. In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XVI. Julii.*

(i) Libri decem priores à GUARINO *Veronensi*, septem posteriores à GREGORIO *Thiphernio* translati.

Præfatur JO. ANDR. ad PAUL. II. *Venet.* —— *Guarini Veronensis & Gregorii Tifernatis (quibus Strabonis transferendi à Nicolao V. demandata erat provincia) sumptis exemplaribus ex Gregorii archetypis Asiam atque Africam describi feci. Guarini autem* Euro-

ANDREÆ de YSERNIA Comment. in CONSTITUTIONES Regni SICILIÆ: *per Sixtum Ruſſingerum.* (a) fol. . NEAPOLI. 1472.

CORPUS CANONICUM. (b) fol. Moguntiæ. 1472.

Apuleius. (c) fol. . . . . Romæ. 1472.

Cicer. Epistol. Famil. *per Conrad. Sweynheym & Arnold. Pannartz.* fol. . . . Romæ. 1472.

—— Offic. Parad. Amic. Senect. Somn. Scip. *per Vindelinum.* fol. . . . . Venetiis. 1472.

Cicer. Orationes: *per ADAMUM de AMBERGAV.* (d) fol. . . . . . . 1472.

Cicer.

Europâ perlectâ, quæ in eâ multa deerant fragmenta —— amicorum ope addi omnia procuravi. In quo Theodoro meo Gazæ atque Andronico Lappo, item Birago Græcè Latinéque doctiſſimis viris non exigua gratia eſt habenda. —— ne gurgustium quidem ipſum, unde prodirem, ante Pauli II. Veneti pontificatum feliciſſimum habui: priùs fui Accienſis Epiſcopus, ex quâ eccleſiâ poſt quadriennium poteſt quatuor cornuum vervex unus expectari. Nunc modestè illius mei Divini principis beneficio collocatus ſum in ſanctâ & quietâ Alerienſi Eccleſiâ —— vir cultus atque elegantiſſimus Pontremulenſis Nicodemus ad tuam ſanctitatem ducalis orator Mediolanenſis ornatiſſimus. Namque illum inter cæteros amicos meos veteres ſinceros ac vetustiſſimos magnâ ratione plurimùm veneror ——

R. Zovenzonius poëta Reverendiſſimo d. Jacobo Zeno Episcopo Patavino.

Orbis noſcere, lector, univerſi
Si tractus cupis, hos emas libellos
Strabonis: tibi nomine dicatos
Zeni præſulis optimi ſacrique,
Quo nil doctius eruditiúsque,
Nunc Antenorei vident Penates,
Impreſſos digitis Videlianis.

Vides, Lector, STRABONEM ante hunc annum apud SWEYNH. & PANN. excuſum, tam ex Jo. ANDR. Epiſtolâ, quàm ex Catalogo Librorum SWEYNH. & PANN. ſæpius memorato. Tempus autem primæ illius editionis nondum novi.

(a) MENTEL. pag. 14.

Hoc Martinus opus miro fecit ordine condì
Sumptibus & chartis Bibliopola ſuis.
Sixtus hoc impreſſit: ſed bis tamen antè reviſit
Egregius doctor Petrus Oliverius.
At tu quisquis emis, Lector ſtudioſe, libellum
Lætus emas; mendis nam caret istud opus.

Neapoli ſub Ferdinando Regis invictiſſimi aureo ſeculo & Augustâ Pace. M. CCCC. LXXII.

(b) Primam Corporis Canonici editionem hanc vocat ALB. FABRIC. in *Biblioth. Latin.* p. 847.

(c) Hanc tanquam primam editionem memorat THO. CRENIUS parte XI. *Animadverſ.* pag. 3. è JO. PRICÆO. FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 520. JO. PRIC. ad APUL. *Mileſ.* pag. 488. hanc & *Vicentinam* 1488. Principes vocat; & in Præfat. ad Lector. — *Vicentina anni* 1488. *editio omnium, Romanâ ann.* 1472. *exceptâ, quod ſcimus, prima.*

(d) Cum his verſibus;

Hoc ingens Ciceronis opus cauſásque forenſes,
Quaſi inter Patres dixit & in populo,
Tu quicunque leges, Ambergau natus ahenis
Impreſſit formis. Ecce magister Adam.

Cicer. TUSCULANÆ QUÆSTIONES: *per Nicol. Jenson.* (a) fol. . . . Venetiis. 1472.

PLAUTUS: *per Johannem de Coloniâ, & Vindelinum de Spirâ.* (b) fol. . . . Venetiis. 1472.

Virgilius: *per Leonardum ACHATEM.* (c) fol. . . . . Venetiis. 1472.

Virgil. Bucolic. Georg. Æneid. & reliqua opuscul. cum Priapeiis. (d) fol. . . . . . 1472.

Terentius: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (e) fol. . . . Romæ. 1472.

DONAT. in Terentium: *per Conrad. Sweynh. & Arn. Pann.* (f) fol. . . . . Romæ. 1472.

AUSONII (g) Peonii Poëtæ disertissimi EPIGRAMMATΩN Libri: PROBÆ CENTONÆ clarissimæ feminæ excerptum è Maronis carminibus ad testimonium Veteris Novíque Testamenti opusculum: Ovidii Consolatio ad Liviam: Calphurnii Bucolicum carmen: PUBL. Greg. TIFERNI HYMNI & alia Poëmata. (h) fol. . . . Venetiis. 1472.

DAN-

(a) In fine, *Nicolao Trono duce Venetiarum inclyto.*

(b) *Plauti Comœdiæ XX. Georgio Alexandrino emendatore. Impressæ operâ & impendio Joannis de Coloniâ Agrippinensi atque Vindelini de Spirâ. Venetiis.* M. CCCC. LXXII. *Nicolao Throno duce.*

(c) Editio hæc continet Bucolica, Georgica & Æneidem. In fine adduntur hi versus;

Urbs Basilea mihi, nomen est Leonardus Achates:
Qui tua compressi carmina, dive Maro.

Anno Christi humanati M. CCCC. LXXII.
Venet. Duce Nicol. Trono.

(d) Editio hæc continet *Bucolic. Georgic. Æneid.* & reliqua opuscula. In principio post Vitam & Versus variorum de Poëtâ & ejus Poëmate adduntur hæc,

M. CCCC. LXXII. *Nicolao Truno Principe Venetiarum regnante, quæ in hôc Volumine continentur, fœliciter impressa sunt.*

(e) CAILLE, pag. 17.

(f) In fine, *Aspicis illustres* &c. *Romæ impresserunt talia multa simul.* M. CCCC. LXXII. *die* X. *Decemb.*

Dubito, an SWEYNHEYM & PANNARTZ impresserint etiam TERENTII Textum, de quo nil certum comperi, præter testimonium JOHANNIS LA CAILLE, quem forsan in errorem induxisse potuit DONATI Commentariorum editio.

(g) In Vit. AUSON. Edition. ELIÆ VINETI, *Burdigalæ* anno 1580.] Pæonii *appellationem non aliunde ortam existimo, quàm quòd semidoctus quispiam, qui eundem putaret esse* Ausonium *patrem Medicum & filium* Ausonium *Poëtam*, Pæonium *pro Medico* Ausonium *Poëtam vocaverit.*

(h) Sinè Typographi nomine; sed annus sic designatur:

In

DANTIS CAPITULA Italicè : *per GEORGIUM & PAULUM Teutonicos.* (a) fol. . . . . MANTUÆ. 1472.

PRUDENTIUS. 4to. . . . . DAVENTRIÆ. 1472.

La COMEDIA di DANTE Alleghieri delle pene & punicioni de vicii & demeriti & premii delle virtu : *per Johan. Numeister.* (b) fol. . . . . 1472.

Franc. PETRARCHÆ laureati Poëtæ RERUM VULGARIUM FRAGMENTA, ex originali libro extracta in urbe Patavinâ; Italicè: *per BAR. de VALDE. & MARTIN. de SEPTEM ARBORIBUS.* (c) fol. PADUÆ. 1472.

PHILOCOPO composto per Johanne Boccacio: *impresso per GABRIELI di PIERO & del compagno PHILIPPO.* (d) fol. Venet. 1472.

Aul.

In fine *A nativitate Christi ducentesimæ nonagesimæ quintæ Olympiadis anno* II. VII. *Idus Decembres. Venetiis.*

Et post *Bucolic.* CALPHURN. *Anno incarn. Domin.* M. CCCC. LXXII. Ex hâc ergo duplici Anni designatione simul collatâ constat Olympiadas esse per quinquennale spatium computandas; aliter enim Computi utriúsque ratio non conveniet. Neque tamen hoc mirum videri oportet, nam hoc temporis spatium πενταετηρὶς etiam dicitur; ac ideo Poëtæ pro solido quinquennio acceperunt: *quinquennis Olympias* OVID. *de Pont.* Lib. 4. Eleg. 6. Consule not. LINDENBROG. in CENSORIN. *de die natal.* Edit. 1642. p. 139. & JOS. SCALIG. *Emend. Tempor.* Edit. 1629. p. 51.

Præterea notandus est primarum editionum in hujus rarissimæ feminæ nomine hallucinatio manifesta, quæ in illis *Proba Centona* appellatur. Error planè natus est, ex voce *Centones* (quâ ejus carmen significatur) malè intellectâ. Is error diu postea apud Typographos remansit, nam in editione *Parisiensi* JOAN. PETIT. ann. 1509. legitur *Probæ Falconiæ centone clarissime fæmine excerptum è Maronis carminibus ad testimonium veteris novique testamenti opusculum Centones.*

(a) *Magister Georgius & magister Paulus Teutonici hoc opus Mantuæ impresserunt adjuvante Columbino Veronensi.*

(b) In fine,

Nel mille quatro cento septe & due
Nel quarto mese a di cinque & sei
Questa opera gentile impressa fue
Jo maestro Johanni Numeister opera dei
Alla decta impressione & meco fue
El fulginato Evangelista mei.

(c) In fine;

* *BAR. de Valde. Patavus. F. F.*
Martinus de Septem arboribus Prutenus.
M. CCCC. LXXII. *Die* VI. *Novemb.*

(d) Nescio, an hic PHILIPPUS non idem fuerit, qui anno 1473. PHILIPPUS PINZIUS appellatur.

* i. e. *Bartolomæus de Valdezochio*; quod constat ex Libro *Secretta Ystoria* &c. 1473.

Aul. Gellius : *per Nicol. Jenson.* (a) fol. .	Venetiis.	1472.
MACROBIUS: *per Nicol. Jenson.* fol.	Venetiis.	1472.
AUTHORES Rei RUSTICÆ : *per Nicol. Jenson.* (b) fol. . . .	Venetiis.	1472.
Prisciani Opera. (c) fol.	. . .	1472.
ISIDORI ETYMOLOGIÆ : *per Gonterium Zainer de Reutlingâ.* (d) fol. . .	Aug. Vind.	1472.
SUMMA IOHANNIS NACH translata de Latino in Germanicam Linguam : *per Johann. Bamler.* (e) fol. . . .	Aug. Vind.	1472.
Catholicon: *per Petrum Scoeffer.* (f) fol.	Mogunt.	1472.
Biblia Latina. (g) fol. . . .	. .	1473.

S. Au-

(a) PETRUS LAMBECIUS in Prodromo suarum criticarum in AULI GELLII *Noctes Atticas* Lucubrationum ann. 1647. apud SEB. & GABR. CRAMOISY in 8vo. *Parisiis* edito hanc Editionem memorat. Hæc sunt ejus verba in præfatione ad Lectorem : *Adhibui in consilium duas omnium antiquissimas editiones, quas instructissima Bibliotheca Eminentissimi Card.* Mazarini *mihi suppeditavit, quarum una* Romæ *impressa est ab* Aldo Manutio *anno* Christi M. CCCC. LXIX. *altera* Venetiis *à* Nicolao Jenson M. CCCC. LXXII. Et postea pag. 19. *Absit ut* ALDUM Romanum, *qui primus hunc Auctorem dedit*, & Theodorum Gazam, *quo adminiculatore* Aldus *se usum esse fatetur*, *tanta condemnemus perfidia &c.* Et itefum p. 23. —— *in* Aldinâ *editione*, *quæ* Romæ *prodiit* M. CCCC. LXIX. Miror LAMBECIUM, *Romanam* editionem *Aldo* adjudicando, tam graviter erràsse.

(b) Hanc Editionem FRANCISCUS COLUTIA *Verzinensis* ipsi Typographo dedicat,

Nicolao Jenson Gallico Franciscus Colutia Verzinensis s. p. d.

Et hunc vocat *virum præstantis ingenii*, additque se ab eo rogatum *ut* PALLADII *opus de Agriculturâ emendaret.*

(c) Sinè Urbis aut Typographi indicio. Anni nota non in Libri totius calce sed paulò antè ad unius ex PRISCIANI operibus finem additur; quod aliquando in Editionibus illis antiquis evenire observavi, quasi voluerint Typographi isti lectorum oculos fatigare & industriam exercere.

(d) CAILLE, p. 28.

(e) *Johãnes Bamler in freytag vor Michaelis in der Keyserlichen Stat Augspurg.* Anno M. CCCC. *un in de* LXXIJ. *iare.*

(f) MENTEL. p. 90, 91. *Præsens hoc opus præclarissimum almâ in Urbe* Moguntinâ *inclytæ nationis* Germanicæ, *quam Dei Clementia tam alto ingenii lumine donóque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre, illustraréque dignata est, artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi, absque ullâ calami exaratione sic effigiatum, & ad eusebiam Dei est industriè consummatum*, *per* Petrum Scoeffer de Gernsheim, *Anno Dominicæ incarnationis* M. CCCC. LXXII. *in vigilio* Matthiæ *Apostoli.*

(g) LONG, *Biblioth. Sacr.*

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Petrum Schoeffer.* (a) fol. . . . . . . Mogunt. 1473.

EUSEB. de PRÆPARAT. EVANGEL. Latinè, interprete Georg. Trapezuntio: *per Leonhardum AURL.* (b) fol. . . . . . 1473.

Rationale Divinorum officiorum: *per Joannem ZEINER de Reutlingen.* (c) fol. . . . . . .

IOHAN. BOCCAC. de CLARIS MULIERIBUS: *per Johan. Zeiner de Reutlingen.* (d) fol. . . . . ULMÆ. 1473.

PETRI COMESTORIS HISTORIA SCHOLASTICA: *per Gintherum Zeiner.* (e) fol. . . . . 1473.

BOETII CONSOLAT. PHILOSOPH. cum COMMENT. THO. de AQUIN. *per Antonium Coburger.* fol. . . . Noribergæ. 1473.

BERNARDIN. de FESTIVITATIB. VIRGIN. *per Fredericum CREUSNER.* (f) . . . . Noribergæ. 1473.

RAINERI SUMMA: *per Johannem SENSENSCHMID de Egra & Henricum KOLER Moguntinum.* (g) fol. . . Noribergæ. 1473.

VITA

(a) Cum *Comment. Tho. Valois & Nicol. Triveth. In Urbe Moguntinâ partium Alemaniæ, per Petrum Schoiffer de Gernsheim* clɔ. cccc. Lxxiij. *die V. mensis Septemb.*

(b) Præfat. TRAPEZUNT. ad NICOL. IV. cum his versibus:

Artis hìc & fidei splendet mirabile numen;
Quod famâ auctores, auget honore Deos.
Quid magìs artificem peteret dux, Christus & auctor;
Tres facit æternos ingeniosa manus.
M. CCCC. LXXIII.
Leonhardus Aurl.

Hoc tetrastichon est pars octastichi in hujus Libri editione ann. 1470. memorati.

(c) CAILLE, p. 26. scribit impressum *Reutlingæ*; at verò *Johannem Zeiner, Reutlingæ* civis licèt fuerit, *Ulmæ* tamen impressisse ex Libri sequentis subscriptione liquet.

(d) *Liber Johannis Boccacii de Certaldo de mulieribus claris ad Andream de Acciarolis de Florencia Alteville Comitissam: per Johannem Zeiner de Reutlingen Ulme impressus.* M.CCCC. LXXIII.

(e) Locus impressionis non adjicitur; forsan *August. Vendelicor.* Ubi anno 1471. & 1472. impressit, teste JOHANNE LA CAILLE, p. 28. qui ibi eum malè appellat ZAIMER. Quo cognationis gradu GINTHERUS hic JOHANNEM modò memoratum attigerit, nescio.

(f. g) CAILLE, pag. 28.

VITA & TRANSITO & gli MIRACOLI del beatiffimo Hieronymo: *per BARTHOLOMÆUM Cremonenfem.* (a) 4to. . . . . . 1473.

De IMMORTALITATE ANIMÆ in modum dialogi: *per Johannem Philippū* (b) fol. . . . . 1473.

GUIDONIS de MONTE-ROCHERII MANIPULUS CURATORUM: *per Michaëlem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crants.* (c) fol. . . Parifiis. 1473.

NICOL. ORBELL. de Scient. MATHEMAT. *per BALDASEREM de AZZOGUIDIS.* (d) . . . Bononiæ. 1473.

VIN-

(a) Cum his verfibus;

Quem legis, impreffus dum ftabit in ære character,
Dum non longa dies vel fera fata prement;
Candida perpetuæ non deerit fama Cremonæ;
Phidiacum hinc fuperat Bartholomæus ebur.
Cedite chalcographi: millefima vestra figura eft;
Archetypas fingit folus at iste notas.

M. CCCC. LXXIII. *Nicolao Truno duce Venetiarum regnante impreffum fuit hoc opus feliciter.*

Locus impreffionis non apponitur; forfan *Venetiis*, quia nomen Ducis *Venetiarum* additum eft.

(b) *Italicè*, Authore *frate Jacobo Campharo di Genoa del Ordine de frati predicatori in Sacra Theologia licentiato in la univerfita de Oxonford.* M. CCCC. LXXIII. *die primâ Februarii. P. M. Sixti quarti anno ejus fecundo completum eft hoc opus in domo Johannis Philippi familiaris S.* Is fcilicet fuit JOHANNES PHILIPPUS *de Lignamine* SIXTI quarti familiaris, qui *Romæ* imprimebat. Vide priùs ann. 1472.

(c) CHEVILLIER, p. 68. *Completus eft Parifiis per induftriofos imprefforiæ Artis librarios atque magiftros Michaelem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crantz Anno Dominicæ incarnationis* 1473. *menfis Maii die* 21. *De Columbariâ* i. e. *de la Ville de Colmar*, quâ ortus erat *Michael Friburger.* CHEVILL. pag. 42.

CAILLE, p. 61. CHEVILL. p. 55, 56. Le *Manipulus Curatorum* de GUY DE MONTROCHER eft un des premiers Ouvrages de PIERRE CÆSARIS & JEAN STOL. Il fut imprimé l'année 1473. ainfi que rapporte Mr. NAUDE' dans fon *Addit. à l'hift. de* LOUÏS XI. (p. 139. Edit. 1713.) Et l'Univerfité, dans fes Repliques aux Réponfes des Libraires imprimées in 4to. l'année 1652, dit à la page 4. [Nous apprenons par des Livres, que ceux qui les ont imprimez étoient Maîtres és Arts, comme dans le Livre intitulé, *Manipulus Curatorum* GUIDONIS DE MONTE-ROCHERII, qui fut imprimé en l'année 1473. Il y a, *Per Venerab. virum* Petrum Cæfaris *in Artibus Magistrum, ac hujus Artis induftriofum artificem.*] GERING imprima auffi cette même année-là ce même Livre. Si c'eft la même impreffion, comme il eft probable, on doit dire que ces Apprentifs, après avoir levé une Imprimerie, s'affocierent auffi-tôt avec leurs Maîtres. ANTOINE DU VERDIER, dans fa *Bibliotheque* (p. 103.) fait mention d'un Roman, *l'Amant rendu Cordelier en l'obfervance d'amour, en rime.* 1473. Comme il ne nomme point les Imprimeurs, on le peut attribuer probablement à ces feconds.

(d) CAILLE, pag. 29.

VINCENTII BELVACENSIS SPECULUM: *per Johannem MENTEL.* (a) fol. . . 1473.

FRANCISC. de PLATEA de USUR. RESTITUT. & EXCOMMUNICATIONIB. (b) fol. . . . . Paduæ. 1473.

Secretta alcuna YSTORIA breve de re KARLO imperatore poi del nascimento & opere di quello magnifico Cavalieri nominato GUERINO & prenominato MESCHINO: *per Barthol. de Val de Zochio & Martin. de Septem arboribus.* (c) fol. . . . . Paduæ. 1473.

GENEALOGIÆ DEORUM Gentilium secundùm Boccacium. Ejusdem liber de Montib. Sylv. Fontib. Lacub. Fluminib. Stagnis seu Paludib. (d) fol. . . . . Venetiis. 1473.

SOLINUS de SITU & MIRABILIBUS Orbis: *per Nicol. Jenson.* fol. . . . . Venetiis. 1473.

Apuleius: *per Philippum PINZIUM Mantuanum.* (e) fol. . . . . Venetiis. 1473.

PETR. CRESCENTIUS de omnib. AGRICULTURÆ partibus: *per JOHANNEM de WESTPHALIA.* (f) fol. LOVANII. 1473.

Plinii Natural. Histor. *per Conrad. Sweynheym, & Arn. Pannartz.* (g) fol. . . . . Romæ. 1473.

POLY-

(a) CAILLE, p. 19. MENTEL. p. 78. & priùs de hôc ingenti Tomorum decem opere dictum est.

(b) CAILLE, pag. 31.

(c) *In Padua a di XXI. de Avrille. M. CCCC. LXXIII. Bartholomæus de Val de Zochio civis Patavus. Martinus de Septem arboribus Prutenus F. F.*

(d) *Id. Jan.* sinè Loci aut Typographi nomine.

(e) CAILLE, pag. 22.

(f) CAILLE, p. 30. Sed Biblioth. MAZARIN. *Petri de Crescentiis opus ruralium commodorum. per Johan. de Westphaliâ in Universitate Lovan.* 1474. 9. *Decemb.*

(g) ALBERT. FABRIC. *Biblioth. Latin.* pag. 405. Et *Memoires de litterature*, tom. 1. part. 2. pag. 276, 277. Horum μνημονευμάτων litterariorum author clariss. pag. 276. habet hæc ----- *l'Edition qui parût à* Venise *l'an* 1472. *chez* Nicolas Jenson, *&* *dont* Jean André *l'Evêque d'*Aleria *eut l'inspection.* Pace tamen viri doctiss. Episcopus *Aleriensis* non NICOLAI JENSON *Venetiis*, sed CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ *Romæ*, prælum cura-

POLYBIUS Latinè, Nicol. Perotto interprete: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (a) fol.	Romæ.	1473.
Commentarii IULII CELSI de rebus Caii Julii Cæsaris. Et Cæsar. Comment. de Bell. Gall. (b) fol.	. .	1473.
Virgilius: *per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* (c) fol.	Romæ.	1473.
CATULLUS: *per Stephanum CORALLUM.* fol.	Parmæ.	1473.
STATII SYLVÆ: *per Stephanum Corallum.* fol.	Parmæ.	1473.
Martialis Epigr. (d) fol. . .	Romæ.	1473.
Æmil. Probi vitæ. (e) fol. . .	Venetiis.	1473.
Cicer. Epistol. Famil. (f) fol. . . .	. .	1473.
ALEXANDRI GRAMMATICA. fol.	Venetiis.	1473.
Dante: *per Antonium Zarotum.* fol. . .	Mediolani.	1473.
Triomfi & Sonetti del Petrarch. fol. .	Venetiis.	1473.

Franc.

curabat. NICOLAI autem JENSON Editio *Veneta* anno 1472. eam exhibet *Alerienſis* Episcopi ad PAUL. II. Epistolam, quæ in *Romanâ* editione anni 1470. cujus curam gerebat, primùm excuſa eſt. Solent enim editiones ſubſequentes, quod habetur in præcedentibus, ſæpe repetere. Sic *Veneta* LIVII Editio ann. 1470. recudit Episcopi *Alerienſis* Epistolam, quam anteà *Romana*, Anno non indicato, at tamen prior, expreſſerat.

(a) Cum verſibus, *Aſpicis illustres* &c. *Romæ impreſſerunt talia multa ſimul.*
M. CCCC. LXXIII. *Die Jovis ultimâ Decemb.*

(b) Antiquo minuto abbreviato charactere, neque Loco nec Typographo nominatis. clɔ. cccc. Lxx. *tertio. Finiunt Libri Commentariorum Julii Cæſaris de bello Gallico.* LXXIII. neglectis majorum numerorum [M. CCCC.] notis.

(c) VIRGILII Opera cum aliis opusculis. *In almâ Urbe Româ —— non atramento, plumali calamo neque ſtylo æreo ſed artificioſâ quâdam adinventione imprimendi ſeu characterizandi opus ſic effigiatum eſt ad Dei laudem industriéque eſt conſummatum per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* M. CCCC. LXXIII. *Die* IIII. *Novemb. Sixti quarti tertio.* Ultima pagina chartarum registrum continet.

(d) Hanc editionem laudat SCRIVERIUS. *Biblioth. Lat.* FABRIC.

(e) Hâc editione uſum ſe testatur JOANNES SAVARO. *Biblioth. Lat.* FABRIC.

(f) Hanc editionem in *Biblioth. Latin.* affert FABRICIUS ex Catalogo HEINSII.

Franc. Petrarch. Bucolica: *impress. per Arnoldum TERBORNEM.* 4to. . . Colon. 1473.

Psalterium Latinum: *per Fredericum Creusner.* (a) . . . . Noriberg. 1474.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Uldaricum Gall. Almanum & Simonem Nicolai de Lucâ.* (b) fol. . . . . . Romæ. 1474.

Euseb. HISTORIA ECCLESIASTICA, per Rufinum è Græco in Latinum traducta. fol. . . 1474.

Lactantius: *per Udalricum Gallum Alamanum & Simonem Nicolai de Lucâ.* (c) fol. . . Romæ. 1474.

AIGUILLON de l'AMOUR DIVIN: *par Pierre CARON.* (d) 4to. . . . Paris. 1474.

PETRI de ANKARANO Consilia IURIDICA: *per Adam Rot Clericum Metens. Dioec.* (e) fol. . . . . Romæ. 1474.

HENRICI HARP SPECULUM: *per Petrum Schoeffer.* (f) fol. . . . Mogunt. 1474.

BREVIARIUM ROMANUM: *per JOHANNEM FABRI & JOHANNINUM de PETRO.* (g) fol. . . TAURINI. 1474.

ANTON. GUERNERII Papiensis tractatus de MULIER. ÆGRITUDINIB. fol. . . . . 1474.

Liber

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(b) IIII. *Februarii.*

(c) XII. *Februarii.* cum præfatione Episcopi *Aleriensis* datâ anno 1470.

(d) CHEVILL. p. 57. CAILLE, p. 61. *L'Aiguillon de l'Amour divin* de St. BONAVENTURE, traduit par JEAN GERSON.

(e) XXVII. *Junii.* sub SEXTO IIII.

(f) MALLINCROT. pag. 68. *Fr. Henrici Harp Speculum aureum decem præceptorum Dei, opus præclarum in nobili Urbe Moguntiâ, quam imprimendi Arte ingeniosâ gratuitóque dono gloriosus Deus plus cæteris terrarum nationibus præferens illustrare dignatus est, non atramento plumali æreâve pennâ cannâve, sed adinventione quâdam perpulchrâ per honorabilem virum Petrum Schoeffer de Gernsheim feliciter est consummatum Anno Dominicæ incarnationis.* M. CCCC. LXXIIII. *mensis Sept. Id. quarto.*

(g) *Bibliothec.* TELLERIAN. p. 210.

Liber Cibalis & Medicinalis PANDECTARUM MATÆI SYLVATICI medici de Salerno, Roberto Regi Siciliæ inſcriptus. (a) fol. . . . . . Neapoli. 1474.

Liber de HOMINE & conſervatione Sanitatis Italicè: *per Ugonem RUGERIUM & Doninum BERTOCHUM Regienſes.* (b) fol. Bononiæ. 1474.

Heſiodi THEOGONIA Latinis hexametris: *per ANDREAM GALLUM.* (c) 4to. FERRARIÆ. 1474.

Liber PRÆDICABILIUM Latinè: *per Johan. de Weſtphaliâ Paderbornenſem cum THEODORICO MARTINI.* (d) 8°. ALOST. 1474.

La PHISIONOMIE du Conciliator PIERRE d'APONO: *per Petrum MAUFER.* (e) . . . . . Paduæ. 1474.

THOMASINI de Ferrariâ opus QUADRAGESIMALE: *per Johannem KOELHOF.* (f) . . . . Colon. 1474.

HIEROCL. in PYTHAGOR. Latinè: *per Barthol. de Val.* (g) 4to. . . Paduæ. 1474.

Tho. Aquin. QUODLIBITA: *per Andream FRISNER. de Wunſidel & Johan. Senſenſchmid.* (h) fol. . . . . Noriberg. 1474.

QUÆS-

(a) 1. *April.*
(b) *Prima Julii.*
(c) BONINI MOMBRITII *Mediolanenſis* præfat. ad BORSIUM Ducem *Mutinæ* &c. in HESIODI *Theogoniam.*
In fine —— *Ad decus illustriſſimi quondam Ducis Borſii & domûs Estenſis; ad Bonnini Mombritii Heſiodique memoriam; Peregrini Priſciani nobilis Ferrarienſis operâ, per Andream Gallum Ferrariæ hoc opus impreſſum eſt Anno legis gratiæ* M. CCCC. LXXIIII.
(d) *In Alosto oppido Comitatûs Flandriæ per Johannem de Weſtphaliâ Paderbornenſem cum ſocio ſuo Theodorico Martini.* M. CCCC. LXXIIII. *Maii die ſexto.*
(e) CHEVILL. p. 65. NAUD. *Addit.* p. 137.
(f) CAILLE, pag. 26.
(g) AURISPÂ interprete, cujus præfatio ad NICOL. Pontif. V. —— *nuncios per diverſas mundi partes ad libros perquirendos tam Græcos quàm Latinos tuâ impenſâ miſiſti.* —— *Venetiis tuo juſſu libros aliquot emi, inter quos reperi Hieroclem ſuper verſibus Pythagoræ aureis* —— *Octogenarius jam* —— *ego hoc opusculum Latinum effeci* ——
Impreſſum M. CCCC. LXXIIII. *Patavii.* XV. *Kal. Maias.*
Bartholomæus de Val de Zoccho. F. F. TELOS.
(h) CAILLE, pag. 28.

QUÆSTIONES Joh. Scoti super 2°. Sententiarum à Thomâ Penket Anglico emendatæ: *impressæ per ALBERTUM de SLENDAEL.* fol. . . . . . . 1474.

VITA del IESU CHRISTO e de la sua gloriosa madre Vergene MARIA: *per Baldaser. de Azziguidi.* (a) fol. . . . Bononiæ. 1474.

TESORO de ser BRUNETTO. Latinè. (b) fol. . . . . . Tarvisii. 1474.

Librorum METAPHYSICÆ Aristotel. ab AVERROI Cordubensi commentatæ translatio: *per Laurentium CANOZIUM Lenenariensem.* (c) fol. . . . . Paduæ. 1474.

Gul. DURANTI SPECULUM tribus Voluminibus, & quarto Volumine Speculatoris cum additionibus Jo. An. & Baldi: *per Georg. Laver.* (d) fol. . . . . Romæ. 1474.

AMMIAN. MARCELLIN. *per Impressores Georg. SACHSEL de Reichenhal & Barthol. GOLSCH de Hohenbart clericos.* (e) fol. . . . . Romæ. 1474.

VALER. MAXIM. *per Joh. de Colon. ac Joh. Manthen.* (f) fol. . . . . Venetiis. 1474.

HERODOT. HALICARNASS. HISTORIÆ Latinè, Laur. Vallâ interprete: *per Jacob. Rubeum natione Gallicum.* (g) fol. . . Venetiis. 1474.

Justi-

(a) *Stampato in Bologna in casa d'Baldisera de li Azziguidi dieci de Decembre.* M. CCCC. LXXIIII.

(b) XVI. *Decemb.*

(c) *Finis impositus est nobilis Vincentini Johannis Philippi Aureliani & fratrum impensâ, operâ verò atque ingenio Laurentii Canozii Lenenariens. impress. Patavii.* M. CCCC. IIII. & LXX. III. *Kalendas Febr.*

(d) *Impress. Romæ per Venerabilem magistrum Georgium Laver de Herbipoli.* M. CCCC. LXXIIII. XV. *Martii.*

(e) Libri 14—26. A. SABINI Poëtæ operâ. *VII. Junii.*

(f) *Venetiis, impressoribus expositus fuit per Joh. de Colon. Agrippin. ac Joh. Manthen de Gherretshem* M. CCCC. LXXIIII. *qui unà fideliter viventes eosdem impressores ad hoc duxerunt.*

(g) CHEVILLERIUS, pag. 65. notat hunc RUBEUM perperam nominari JOHANNEM à NAUDÆO (*Addit.* pag. 135.) & JOHANNE LA CAILLE, (p. 21.)

Justinus Historicus: *per Anton. Zarotum.* (a) fol. . . . . Mediolani. 1474.

Quint. Curtius. (b) fol. . . . . 1474.

Cicer. Offic. Parad. Amicit. Senect. *per Ant. Zarotum.* fol. . . . Mediolani. 1474.

Cicer. Offic. Parad. Amicit. Senect. *per Johan. de Coloniâ Agrippinensem & Johan. Manthem de Gheretshem.* fol. . . . . . . Venetiis. 1474.

Eadem. (c) fol. . . . Neapol. 1474.

Virgil. cum opuscul. *per Philippum de Lavagnâ.* (d) fol. . . . . . . Mediolan. 1474.

Ovid. Opera: *per Jacobum RUBEUM.* (e) fol. . . . . . Venet. 1474.

Terentius. (f) fol. . . . . 1474.

Horatius: *per Anton. Zarotum Parmensem.* (g) fol. . . . . . . Mediolan. 1474.

Horatius: *per Carnerium AUGUSTINUM.* (h) 8vo. . . . . . . Ferrariæ. 1474.

PROPERTIUS. (i) . . . . . . 1474.

MANILIUS. (k) . . . . . . 1474.

GER-

(a) Cum his versibus;

Historias veteres peregrináque gesta revolvo
Justinus. Lege me: sum Trogus ipse brevis.
Quem manus Antonî Zarotho sanguine creti
Impressit solers, Insubribúsque dedit.
M. CCCC. LXXIIII. *Idib. Jun.*

Versus duo priores iidem sunt, qui in JUSTIN. 1470. ex edit. JENSON.

(b) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 445. vocat hanc primam CURTII editionem, quæ fuit apud CASPAREM BARTHIUM.

(c) *Vigesimâ quartâ Decembr.*

(d) Bucolic. Georgic. Æneid. Maphei Vægii supplementum Copa. Moretum. Diræ. Epigrammata. Culex. Pridpeia. 1474. *die* 14. *Junii.*

(e) *Hujus opera omnia, Medeâ exceptâ & triumpho Cæsaris, & Libello illo Ponticâ linguâ composito, quæ incuriâ temporum perierunt, Jacobus Rubeus natione Gallicus honestissimo loco natus impressit, Nicol. Marcello duce Venetiarum.* M. CCCC. LXXIIII.

(f) *Prid. Non. Aug.* Absque distinctione versuum.

(g) *Die* 16. *Martii.*

(h) In exemplari, quod vidi, deerant *Sermones* & *de Art. Poët.* Et hi versus addebantur,

Ferrariæ impressit regnante sub Hercule divo,
Regia quo gaudet nunc Lionora viro;
Carnerius puer Augustinus: cui dedit almam
Bernardus lucem bibliopola bonus.

(i) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 259.

(k) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 294. *Primus*

GERMANICI ARATEA PHÆNOMENA. (a)	Bononiæ.	1474.
VALER. FLACCI ARGONAUTICA: *per Ugonem Rugerium & Doninum Bertochum Regienses.* (b) fol.	Bononiæ.	1474.
CALDERIN. Comment. in MARTIAL. *per Jacobum de Rubeis.* (c) fol.	Venetiis.	1474.
CALDERIN. Comment. in MARTIAL. *per Joh. de Colon. & Joh. Manth.* fol.	Venetiis.	1474.
CALDERIN. Comment. in IUVENAL. fol.	Romæ.	1474.
A. SABIN. Paradox. in Juvenal. *per Georg. Sachsel & Barthol. Golsch.* (d) fol.	Romæ.	1474.
VARR. de LATIN. LING. & ANALOG. *per Joh. de Colon. & Joh. Manth.* fol.	Venetiis.	1474.
Sallust. *ductu & impensis Joh. de Colon. & Joh. Manth.* fol.	Venetiis.	1474.
Corpus Canonicum. (e) fol.	Venetiis.	1474.
SUPPLEMENTUM Summæ, quæ PISANELLA vocatur: *per Mathiam MORAVUM de Olomuntz & MICHAELEM de MONACHO socium ejus.* (f) fol.	IANUÆ.	1474.

AB-

mus edidit POGGIUS A. 1474. At verò in POGG. *Vit.* [præfix. ejus *Histor. Florent.* Edit. 1715.] pag. X. leguntur hæc: *Ibidem* [scil. in quâdam turri] MARCUS MANILIUS *Poeta inventus est, quem primò à* POGGIO *editum asserit* ALBERTUS FABRICIUS *anno* 1474. *Pace verò ejus dictum velim; hâc in re aliquantulum vir omni alioquin exceptione major defecit, méque ad eum commonendum ipsemet excitavit &c. Primam* MANILII *editionem ad eundem annum refert etiam* CORNELIUS BEUGHEN [in *Incunabul. Typograph.*] *nullâ* POGGII *mentione factâ.* Sed nec eo Anno inventum, nec *editum fuisse ex eo patet, quòd anno* 1459. 30. *mens. Octob. è vitâ decessit.*

(a) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 300. *Hanc editionem innuebat* Barthius *cum* Bononienses *membranas allegaret lib.* 47. *Adversar. c.* 18.

(b) *Die septimâ Madii.* Notandum est mensem *Maium* in antiquis illis inscriptionibus sæpe vocari *Madium.*

(c) *Venetiis Arte & ingenio diligentissimi impressoris Jacobi de Rubeis natione Gallici.* M. CCCC. LXXIIII. *Idibus Septembris. Nicolao Marcello duce Venetiarum.*

(d) *Per Georgium Sachsel de Reichenhal & Bartholomæum Golsch de Hohenhart Clericos. Millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto. IX. August.*

(e) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 847.

(f) *Januæ.* X. *Cal Julii. millesimo quadringentesimo* LIJ. *quarto.* ubi notæ [LIJ.] significant [LXX.]

ABBAT. PANORMITANI Comment. in DECRETAL. *per Vindelin. de Spirâ.* (a) fol. . . 1474.

Fest. Pomp. *per Joh. de Colon. & Joh. de Manth.* (b) fol. . . . . Venetiis. 1474.

Aul. Gell. (c) fol. . . . Romæ. 1474.

Tractatus de ORIGINE NOBILIUM. Epistola Poggii de INFELICITATE PRINCIPUM. Æneas Sylvius de MISERIIS CURIALIUM. SENEC. de REMEDIIS FORTUITORUM: *per Petr. Cæsaris & Joan. Stol.* (d) 4to. . . . . Paris. . .

CASUS breves Johannis ANDREÆ: *per Petr. Cæsaris & Joan. Stol.* (e) 4to. . Paris. . .

Biblia Latina. (f) fol. . . . . . . 1475.

Eadem: *per Antonium Coburger.* (g) fol. . Noribergæ. 1475.

Eadem: *per Johannem PETRUM de Ferratis Cremonensem.* (h) 4to. . . . Placentiæ. 1475.

Biblia Italica: *per Jacobum de Rubeis.* (i) fol. Pinarolii. 1475.

Biblia BELGICA. (k) fol. . . Coloniæ. 1475.

ELUCIDARIUS SCRIPTURARUM: *per Fredericum Creusner.* (l) fol. . . Noribergæ. 1475.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Nicol. Jenson.* (m) fol. . . . . Venetiis. 1475.

S. BER-

(a) Is Abbas *Panormitanus* fuit Nicolaus de Tudischis *Siculus.* Cum his versibus:

Abbatis pars prima, notis quæ fulget ahenis,
Est Vindelini pressa labore mei;
Cujus ego ingenium de vertice Palladis ortum
Crediderim: veniam tu mihi, Spira, dabis.
1474.

Naud. *Addit.* p. 138. Caille, p. 21.

(b) *Impensis Johannis de Coloniâ nec non Johannis Manthem de Gherrezem, qui unà fideliter degunt, impressioni diditur.* M.CCCC. LXXIIII. *XXIIII. Decemb.*

(c) Fabric. *Biblioth. Lat.* pag. 510.

(d. e) Chevill. p. 56. Ces Livres sont de même fabrique & de même caractere. Ceux qui n'ont point de datte peuvent être de l'année 1474.

(f) Absque Loco aut Typographo, duobus Voluminibus. 1475.

(g. h) Long, *Bibliothec. Sacr.*

(i) Long, *Bibliothec. Sacr.* ex Caille. pag. 21.

(k) Long, *Bibliothec. Sacr.*

(l) 3^{a}. *Feriâ ante Pentecost. die 6. Junii.*

(m) Chevill. pag. 64.

S. BERNARDI SERMONES : *per Petr. Schoeffer.* (a) fol.	Mogunt.	1475.
Joh. GERSON OPUSCULA. (b) fol. . . .		1475.
LEONARDI de UTINO SERMONES Aurei de Sanctis: *per Joh. de Colon. & Joh. Manthem.* 4to.	Venetiis.	1475.
Le LEGENDE de tutti li Sancti & le Sancte: *per Nic. Jenson.* (c) fol. . .	Venetiis.	1475.
Vite de Sancti Patri composte per il Sancto Hieronymo: *per Gabriel di Pietro di Tarvisio.* fol.	Venetiis.	1475.
S. GREGORII Magni HOMILIÆ 40. de diversis Evangelii Lectionibus : *per Michaëlem, Udalricum & Martinum.* (d) fol. . .	Paris.	1475.
Guillelmi Durandi Episcopi Mimatensis Rationale Divinorum Officiorum : *per Martinum, Ulricum & Michaëlem.* (e) fol. . .	Paris.	1475.
DIALOGO de Sancto Gregorio Papa: *impensis Joh. de Colon. & Joh. Manthen de Gherretzem.* fol.	Venetiis.	1475.
Il medesimo: (f) fol. . . .	Venetiis.	1475.
Roderici Zamorensis Episcopi Speculum Vitæ humanæ: *per Martinum Crants, Ulricum Gering, & Michaëlem Friburger.* (g) fol. . .	Paris.	1475.
Idem: *per Martinum FLACHEN.* (h) fol.		1475.
ROBERTI de LICIO opus QUADRAGESIMALE. (i) . .	BASILEÆ.	1475.

PETRI

(a) 14. *April. in nobili Urbe Moguntiâ Petrus Schoyffer de Gernsheym suis consignando scutis consummavit.*

(b) *Completum & finitum est hoc opus anno* M. CCCC. LXXV. 5. *Non. Mart.*

(c) *Per maestro Nicolo Jenson Franzose.* Et in fine Præfationis, *mille quatrocento septanta cinque.*

(d) *Die* 1. *mensis Octobris, sub rege Ludovico.*

(e) *Die* 13. *Aprilis.*

(f) Diversa ejusdem Libri Editio. M. CCCC. LXXV. *Vigesimo Aprilis. Venetiis. P. M. F.*

(g) *Die primâ August.*

(h) *A' Martino Flachen ex Basileâ civi progenito Arte impressoriâ in medium deditus feriâ tertiâ post festum beatæ Katharinæ anno millesimo quadringentesimo septuagesimo qnto.*

(i) CAILLE, p. 32.

PETRI NIGRI de Perfidiâ Judæorum tractatus: *per Conradum FYNER.* (a) . . . ESLINGÆ. 1475.

Tho. de Aquino Glossa continua super quatuor Evangelistas: *per Ant. Coburger.* (b) fol. Noriberg. 1475.

BARTHOLOMÆI PISANI ex ordine Prædicator. summa de CASIBUS Conscientiæ: *per Martinum, Michaelem, & Ulricum.* (c) fol. . . . . Parisiis. : :

SUMMA ALEXANDRI ALENSIS: *per Johan. de Colon.* (d) . . . . . Venet. 1475.

Nova Compilatio DECRETALIUM Gregor. IX. *per Nicol. Jenson.* fol. . . Venet. 1475.

Justiniani Institutiones: cum Glossâ: *per Johannem de Paderborn in Westphaliâ.* (e) fol. . Lovanii. 1475.

Justi-

(a) CAILLE, p. 32. Lege MALLINKROT. p. 88.

(b) *VIII. Augusti.*

(c) CHEVILL. pag. 69. NAUD. *Addit.* p. 139. 140. Absque anno; at cum his versibus;

Heus tu qui famam æternam cupis cumulare,*
Summâ Bartholominâ, aspice, ne careas:
Quam nitidè pressam Martinus reddidit, atque
Michael, Ulricus, moribus unanimes.
Hos genuit Germania, nunc Lutetia pascit,
Orbis miratur totus eorum opera.

CHEVILLERIUS (pag. 72.) putat hôc Anno imprimi hunc Librum potuisse, quòd sit eodem charactere, & eâdem fabricâ, quâ DURANDI *Rationale* ab iisdem hôc Anno impressum. Idem notat errorem MENTELII (p. 16.) qui scribit hunc Librum *primùm hoc loci* ab illis Typographis *vulgatum.*

(d) CHEVILL. p. 39. notat Registrum Chartarum primùm in *Italiâ* inventum in hôc Libro reperiri. At verò VIRGILIUS ann. 1473. per UDALR. GALL. *Romæ* excusus habet Registrum.

(e) Hæc leguntur rubricâ impressa;

Institutorum præsens opus insigne variis ex libris scriptis & impressis jurisperitorum industriâ perexactè emendatum ac per partes titulorum & paragraphorum juxta domini Johannis de Plateâ aliorúmque legum Doctorum præcepta limpidissimè distinctum Johannes de Paderborne in Westfaliâ almâ in universitate Lovanensi residens non fluviali calamo sed Arte quâdam characterisandi modernissimâ suo proprio signo consignando feliciter consummavit Anno incarnationis Dominicæ M. CCCC. LXXV. *mensis Novembris die* XXI. *sanctissimi in Christo Patris & Domini Domini Sixti divinâ providentiâ Papæ quarti Anno Pontificatûs quinto. Divi Friderici tertii Imperatoris semper Augusti imperii Anno vicesimo quarto, regni sui Romani tricesimo sexto, & Hungariæ decimo septimo: illustrissimi denique Principis Caroli Dei gratiâ Ducis Burgundiæ Brabantiæ &c. Principatûs Anno Octavo; generosi insuper Antistitis Ludovici de Borboen Leodiensis Dei gratiâ Præsulis anno XIX.*

* Aut potiùs *cupis æternam.*

Justinani Institutiones cum gloffâ. (a) fol. Romæ. 1475.

IOHANNIS MESUÆ PRACTICA de medicinis particularium ægritudinum: *per Bertoldum RYING de Argentinâ.* (b) fol. Neapoli. 1475.

Libro della Confolatione delle medicine fimplici folenni di Giovanni di Mefue: *per Johannem VURSTER de Campi dona.* fol. . . . 1475.

Hierocl. in Pythagor. verf. aur. Aurifpâ interprete: *per Arn. Pannartz.* (c) 4to. . . Romæ. 1475.

ARISTOTEL. de MORIB. ad Eudem. Latinè, Leonardo Aretino interprete: *per Johannem de Weftfaliâ.* (d) . . . Lovanii. 1475.

IOSEPHI Libri VII. HISTOR. Latinè: *per Arn. Pannartz.* (e) fol. . . Romæ. 1475.

Ptolom. Cosmographia: *per Hermannum LEVILAPIDEM.* fol. . . . Vicentiæ. 1475.

Æneæ Sylvii de Curialium miferiis liber. 4to. . . 1475.

Ejusdem HISTORIA BOHEMICA: *per Johan. Nicolai HANHEYMAR de Oppenheim & Johan. SCHURENER de Bopardiâ.* (f) fol. . . . . . . Romæ. 1475.

Epithoma Historiarum ac Chronicarum dictum RUDIMENTUM NOVITIORUM: *per Lucam BRANDIS de Schafs.* (g) fol. Lubecæ. 1475.

HERO-

(a) *In almâ Urbe Româ per Udalricum Gallum Alamanum aliàs Han, ex Ingelftat civem Wienenf. & correct. per Carolum de Alexandris de Perufio.* M. CCCC. LXXV. XVIII. *Cal. Aug.*

(b) *Cum Petri Apponi additione.* XII. *Januar.*

(c) *Romæ impreffum in domo clari civis Petri de Max. anno* M. CCCC. LXXV. *die* XXI. *Sept. per ingeniofum virum Arnoldum Pannartz.*

(d) *Per Joannem de Weftphaliâ in florentiffimâ Univerfitate Lovanienfi refidentem, non fluviali calamo, fed arte quâdam characterizandi moderniffimâ feliciter confummatum Anno Domini* M. CCCC. LXXV. *decimâ Junii.*

(e) *Impreffit Arnoldus Pannartz natione Germanus in domo Petri de Max.* M. CCCC. LXXV. XXV. *Novembris. Platyna emendavit.*

(f) *Anno Jubilei & à Nat. Chrift.* 1475. 10. *Januar.*

(g) Mentel. pag. 74. *Anno fecundùm*

HERODOTUS Latinè, Laur. Vallâ Interprete: *per Arnold. Pannartz.* (a) fol. . . Romæ. 1475.

DIOGEN. LAERT. Latinè, Ambrosio Camaldunensi interprete; ex recognitione Benedicti Brognoli: *per Nicol. Jenson.* (b) fol. . Venetiis. 1475.

LUCIANI poëtæ & oratoris de VERIS NARRATIONIBUS Libelli duo Latinè, Lilio Castellano interprete: *per ARNALDUM de BRUXELLA.* (c) 4to. . . Neapoli. 1475.

Suetonius: *per Philippum de Lavagniâ.* fol. Mediolani. 1475.

Sueton. de Grammaticis. Phalaridis Epistolæ Latin. interpr. Aretino. Fœliciter absoluta sunt A. M. CCCC. LXXV. Modest. de re Militari. De Magistratibus & Sacerdotiis. Plin. de Vir. Illustribus. Bernardin. Veronens. Comment. in Tibull. *G. TIBULLUS de AMIDANIS de Cremonâ imprimi fecit.* (d) 4to. . . Romæ. 1475.

Valer.

carnem Filii Dei, à Nativitate M. CCCC. LXXV. *ipsâ die sanctissimi Regis & Martyris Oswaldi, quæ est V. Augusti; sanctissimo in Christo Patre, ac Domino nostro, Sixto, Papâ IIII. Illustrissimo Domûs Austriæ, Frederico III. Romanorum Imperatore invictissimo, semper Augusto ac Pio, nunc Coloniæ existente: Imperiali in Urbe Lubicanâ, Arte impressoriâ speciali gratiâ Divinâ, animarum ob salutem fidelium inventâ, Epitoma istud in partes VI. juxta mundi ætates divisum, priùs alibi non repertum, quod placuit* Rudimentum Novitiorum *intitulari, Dei adjutorio, qui supernas res ac subterraneas feliciter, suaviter tranquilléque dispensat, per magistrum Lucam Brandis de Schafz feliciter est excusum atque finitum: ut pauperes solvere libros non valentes unum tantùm haberent hoc enchiridium, loco multorum semper ad manum librorum.*

(a) Cum his versibus:

Miraris, fuerim cùm scriptor Ionicus, unde est,
Quòd nunc Romanus perlegor Herodotus.
Magna quidem meritò referenda est gratia Vallæ:
Ille meam pulchre transtulit historiam.
Res igitur priscas, memorandáque facta virorum
Qui cupit ex uno discere, nostra legat.
Nam ne defuerint nostra exemplaria Romæ,
Arnoldi Artifices consuluere manus.
In quibus Andreas Aleriensis Episcopus olim
Extremam imposuit nec sinè laude limam.

Impressus Romæ: in domo nobilis viri Petri de Maximis. Anno salutis. M. CCCC. LXXV. *Die* XX. *mensis Aprilis. seden. Syxto.* IIII. *Pon. Max. Anno ejus quarto. DEO LAUS.*

In fine Libri habetur Registrum Chartarum. Ex versibus præterea discimus JOHANNEM ANDREAM Episc. *Aleriensem* hujus editionis curam habuisse.

(b) *Die* XIV. *Augusti.*

(c) *Die* VI. *Martii: regnante Ferdinando Siciliæ rege Anno sui regni decimo octavo.* Cum tabulâ quinternionum.

(d) *XVIII. Julii.*

Valer. Maxim. (a) fol. . . .	Parisiis.	1475.
Sallust. (b) 4to.	VALENTIÆ.	1475.
SENECÆ PHILOSOPHI Opera, sub Blasio Romero Monacho Populeti: *per Matthiam Moravum.* (c) fol. . . .	Neapoli.	1475.
Senecæ Epistolæ cum litteris ejusdem ad Paulum. (d) 4to.	Paris.	1475.
Cicer. Epistol. ad Familiar. (e) fol. . . .	. . .	1475.
Virgilius: *per Nicolaum Jenson Gallicum.* (f) fol.	Venetiis.	1475.
Idem, cum Comment. Servii: *per Jacobum Rubeum Gallicum.* fol.	Venetiis.	1475.
Servii Comment. in Virgilium. (g) fol.	. .	1475.
Statii Sylvæ cum COMMENT. CALDERINI: *per Arnold. Pannartz.* (h) fol.	Romæ.	1475.

Tibul-

(a) Absque Typographi nomine, sed tantùm *in nobilissimâ Parisius.* CHEVILL. pag. 56. putat à PETRO CÆSARIS & JOANNE STOL impressum.

(b) BARBERIN. *Bibliothec.*

(c) *Est impressum hoc opus in civitate Neapolis Anno* M. LXXV. (omissis centenariis) *Divo Ferdinando regnante.*

Gabrielis Carchani Mediolanensis in Artificem Carmen.

Jam penè abstulerat Senecæ monumenta vetustas,
Vixque erat hæc ullus cui bene nota forent
Tam bona; sed docti Mathiæ Scripta Moravi
Artificis non est passa perire manus.
Huic igitur meritas grates studiosa juventus
Pro tam sublimi munere semper agas.

(d) *Bibliothec.* MAZARIN. CHEVILLERIUS p. 56. hanc editionem PETRO CÆSARIS & JOANNI STOL adjudicat.

(e) *Bibliothec.* JO. GEORG. GRÆVII.

(f) *Virgilii opera feliciter finiunt Venetiis insignita per Nicolaum Jenson Gallicum* M. CCCC. LXXV.

(g) *Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Calendis Decembribus. Galeatio Mariâ Sfortiâ Vice-comite Mediolani* (ubi forsan liber impressus est) *duce quinto florente.* In hâc Editione voculæ paginæ sequentis indices (quas GALLI *reclames*, ANGLI *catch-words* vocant) variè disponuntur, aliquando ad exterius paginæ latus, nonnunquam sub extremæ lineæ medio, aut ad interiorem ejusdem marginem sitæ.

(h) *Hôc volumine Domitius inseruit:*
Sylvarum Statii Papinii libros quinque à se emendatos:
Commentarios, quos in Sylvas composuit:
Commentariolos in Sappho Ovidii, quos edidit:
Propertii loca obscuriora à se elucubrata:
Particulam ex tertio libro suarum observationum, ubi nonnulla explicata sunt, quæ ad Linguæ Latinæ rationem magnopere pertinent.
Totum opus quanti laboris fuerit, ex rebus, quas in eo reperies, facilè cognoscas.

 Im-

Tibullus, Catullus, Propertius. (a) fol.	Venetiis.	1475.
Martialis, cum COMMENT. CALDERINI: *per Joan. de Coloniâ, & Joan. Manthen.* (b) fol.	Venetiis.	1475.
IUVENALIS & PERSIUS: *per Joannem de Westphaliâ.* (c) fol. *in Academiâ*	Lovan.	1475.
Juvenalis cum COMMENT. CALDERINI: *per Jacobum de Rubeis.* (d) fol.	Venetiis.	1475.
OMNIBONI VINCENTINI in Lucanum COMENT. (e) fol.	Venetiis.	1475.
MARGARITA POETICA, sive Summa Poëtarum, Philosophorum &c. in unum Volumen collecta: *per Udalric. Gallum.* fol.	Romæ.	1475.
EXPOSITION. BERNARDIN. in Triumph. Petrarch. (f) fol.	Bonon.	1475.
POGGII Florentini FACETIARUM liber: *per Fredericum Creusner.* (g) fol.		1475.
IUNIANI MAII Parthenopæi liber, de priscorum PROPRIETATE verborum: *per Matthiam Moravum.* (h) fol.	Neapoli.	1475.

Biblia

Impressit Romæ âd ædes Maximorum Arnoldus Pannartz è Germaniâ. Idib. Sextilib. Anno à natal. Christian. M. CCCC. LXXV. *Xysto Pont. Max.*

(a) Fabric. *Bibliothec. Lat.*

(b) Caille, p. 22.

(c) *Per Johannem de Westfaliâ in Lovan. Academ. commorantem arte quâdam characterisandi modernissimâ.* M. CCCC. LXXV. *Septembris Vicesimâ.*

(d) *Diligentissimè arte & ingenio Jacobi de Rubeis natione Gallici* VIII. *Kal. Maias.* M. CCCC. LXXV. *invicto duce Petro Mocenico. Calderini commentarii —— editi Romæ, quum ibi publicè profiteretur. Kal. Septemb.* M. CCCC. LXXIIII. *Defensio Comment. Martial. & recriminat. adversus Brotheum. edit. Romæ K. Septemb.* M. CCCC. LXXIIII.

(e) Cum epigrammate decastichio, cujus hæc sunt sex postrema carmina:

Hoc falsò scripsisse ferunt juvenilibus annis;
Perlege, digna senis cognitione leges.
Non in Lucanum quicquam quod dignius extet,
Ex hôc ni rapiant, sæcula nostra dabunt.
Addidit Autorum Coradinus nomina, nilque
Sustulit, Omniboni quo minuatur honos.

Venetiis. M. CCCC. LXXV. XII. *Kal. Aug.*

(f) XXVII. *April.*

(g) *Hoc opus exiguum sculpsit Fredericus Creusner suâ fabrili arte, anno* M. CCCC. *septuagesimo quinto.*

(h) *Impressere Mathias Moravus impressor solertissimus & venerabilis monachus Blasius theologus* M. CCCC. LXXV. Idem fuit, cujus

Biblia Latina : *per Ulricum , Martinum , & Michaëlem.* (a) fol. . . .	Parif.	1476.
Eadem : *per FRANCISCUM de HAILBRUN , & NICOLAUM de FRANCFORDIA.* (b) fol. . . .	Venetiis.	1476.
Eadem , charactere Gothico : *per Nicolaum Jenfon.* fol.	Venetiis.	1476.
Eadem : *per Matthiam Moravum.* (c) fol. .	Neapoli.	1476.
Pfalterium Johannis de Turre-crematâ : *per Lupum GALLUM fratrem Udalrici Galli de Biennâ.* 4to.		1476.
REPERTORIUM PETRI Episcopi Brixienfis , duob. Volum. *per Andream Frisner Bunfidelenfem & Joannem Senfenfchmid civem Nurembergenfem.* (d) fol. . . .	Nuremb.	1476.
Hieronym. Epistolæ : *per Antonium BARTHELEMÆUM.* (e) fol. . .	Venetiis.	1476.
Lactantius : *per FRATRES PRESBYTEROS & CLERICOS congregationis domûs viridis horti.* (f) fol. : . :	ROSTOCHII.	1476.

Eufeb.

jus anteà in SENECÆ operibus hôc Anno facta eft mentio.

(a) In fine hæc leguntur carmina;

Jam tribus undecimus lustris Francos Ludovicus
Rexerat, Ulricus, Martinus, itémque Michaël
Orti Teutoniâ hanc mihi compofuere figuram
Parifii Arte fuâ: me correctam vigilanter
Venalem in vico Jacobi Sol aureus offert.

Tria lustra à LUDOV. XI. regni initio efficiunt Annos quindecim; LUDOVICUS XI. cœpit regnare 1461. 15. *Aug.* Hæc igitur Biblia excufa funt anno 1476. fic computatur in *Biblioth. Sacr.* LONG. Sed CHEVILL. p. 74. initium LUDOV. XI. in ann. 1460. 25. *Jul.* rejicit , & impreffioni Bibliorum annum 1475. affignat.

(b) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(c) LONG , *Biblioth. Sacr.*] legitur ad Calcem ; *Editum opus & emendatum accuratiffimè ac diligenter impreffit* Matthias Moravus *vir fingulari arte ingenióque in Urbe* Neapoli , Ferdinando *Rege invicto , Anno Christi Dei millefimo quadringentefimo feptuagefimo fexto.*

(d) *Millefimo quadringentefimo feptuagefimo fexto , feptimo* Octob. *fedente* SIXTO *VII. Pont. Max. Pontificatûs fexto.*

(e) CAILLE , p. 22. Idem (ut puto) qui anno 1486. vocatur ANTONIUS BARTHOLOMÆI Impresforum difcipulus.

(f) *Per fratres Presbyteros & Clericos congregationis domûs viridis horti ad Sanctum Michaëlem in oppido Rostochienf. partium inferioris Sclaviæ , prout facultas & industria tulit, emendatè fatìs & accuratè confummat.*

 millefimo

Euseb. Histor. Ecclesiastic. Latinè, Ruffino interprete : *per Johannem Philippi de Lignamine Messanensem.* fol. . . . . . Romæ. 1476.

Boet. Consolat. Philosoph. cum Comment. Tho. de Aquino : *per Antonium Coburger.* (a) fol. . . . . . . Nuremb. 1476.

LEONARDI de UTIN. ex Ord. Præd. SERMONES de Sanctis. (b) fol. . . . . 1476.

LEGENDA Aurea JACOBI JANUENSIS ex Ord. Præd. *pulchre transcripta per Martin. Crants, Udalr. Gering & Mich. Friburger impressoriæ Artis magistros.* (c) fol. . . Paris. . .

ANGELI de ARETIO Tractatus de CRIMINIBUS : *per Martin. Udal. & Michael.* (d) fol. . . . . . Paris. 1476.

Justinian. Institut. cum not. Accurs. *per Petr. Schoeffer.* (e) fol. . . . . . Mogunt. 1476.

FRANCISCI de PLATEA Tractatus RESTITUTIONUM, de Usuris, & Excommunicationum : *per Martinum, Udalricum & Michaëlem.* (f) fol. . . . . . Paris. 1476.

GULIELM. OCKAM DIALOG. (g) fol. . . . . Paris. 1476.

QUÆS-

millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Quinto Idus Aprilis.

(a) *Prid. Id. Nov.*

(b) CHEVILLERIUS [pag. 69. 1476. at pag. 73. 1475.] putat Impressores fuisse CRANTS, GERING, & FRIBURGER, quamvis eorum absint nomina.

(c) CHEVILLER. p. 69. hanc in [*ultimâ Martii*] annum 1476. conjicit, licèt annus non exprimatur.

(d) CHEVILL. p. 69. *die 7. Septemb.*

(e) MENTEL. pag. 91. & MALLINKROT. p. 68. an. D. M. CCCC. LXXVI. 10. *Ka. Jun. Sanctiss. in* CHRISTO *P. ac Dom. D.* Sixto *Pap. IV. invictissimo Dom. D.* Frederico *Roman. Imperat. semper August. generoso Dom.* Diethero *de* Isenburg *electo & confirmato* Moguntino *in nobili Urbe* Moguntiâ Rheni *impressoriæ Artis inventrice elimatricéque primâ, præsens Institutionem opus præclarum* Pet. Scoeffer de Gernsheim *suis consignando scutis omnipotente favente Deo feliciter consummavit.*

(f) 4tâ. *Januar.* Hôc anno in hujus Libri editione (uti observat CHEVILLER. pag. 39.) hi Typographi signaturis uti inceperunt.

(g) CHEVILL. p. 56, 57. „ C'est des „ Presses de *Cæsaris* & *Stol*, qu'est sortie la „ belle Edition du Dialogue d'*Ocham* en „ deux Volumes *in fol. Parisii anno* 1476. Mr. „ *Naudé* (Addit. p. 140.) l'attribue à *Ge-* „ *ring*,

QUÆSTIONES Div. Thomæ de Veritate disputatæ: *per Arnold. Pannartz.* (a) fol.	Romæ.	1476.
AVICENNÆ CANONES: *per Johannem HEBERT.* (b) . . .	Paduæ.	1476.
GAIETANI de THIENIS VINCENTINI expositio in meteor. Aristotel. *per Petrum Maufer.* (c) . . .	Paduæ.	1476.
Alberti Magni Libri 5. MINERALIUM: *per Petr. Maufer.* (d) . . .	Paduæ.	1476.
GALLEOTTI MARTII Narniensis REFUTATIO objectorum in Librum de Homine à Georg. Merulâ: *per Jacob. Rubeum.* (e) 4to.	Venetiis.	1476.
Bocace du DECHIET des NOBLES hommes & femmes: *par Colard MANSION.* fol.	Brugis.	1476.
Les *CHRONIQUES* de St. *DENIS*: *par PASQUIER HONHOMME.* (f) fol.	Paris.	1476.
Plin. Natur. Histor. *per Stephanum Corallum Lugdunensem.* (g) fol.	Parmæ.	1476.

Chro-

„ *ring* & ses Associez. Il est plus probable, „ qu'elle est de *Cæsaris* & de *Stol.* J'ai comparé les Impressions des uns & des autres: „ je n'ai point trouvé que *Gering* ait jamais „ eu de lettres semblables à celles que l'on „ voit dans ce Dialogue, au lieu que j'ai „ remarqué que les majuscules A, B, E, F, „ G, H, I. *&c.* que l'on y voit, sont aussi „ les mêmes dans le *Zamora* & le *Casus breves* de ces derniers. Tous ces Livres ne „ sont point Gothiques; ils sont en lettres „ Romaines; *&c.*

(a) *Vigesim. Januar.* charactere parvo & diverso ab illo, quo priùs uti consueverat. Observandum est ARNOLDUM PANNARTZ, postquam solus imprimere cæperat, typos alios adhibuisse, quàm qualibus antea cum CONRADO SWEYNHEYM utebatur.

(b) CAILLE, pag. 31.

(c) *Per me Petrum Maufer Normanum Rothomagensem civem in Studio Patavino* 1476. 1. *Aug.*

(d) 20. *Septemb.* Hunc librum *Rothomagi* impressum falsò scribit LA CAILLE, pag. 39.

(e) *Per Jacobum Rubeum natione Gallicum hujus Artis peritissimum Anno millesimo CCCC. LXXVI.*

(f) CAILLE, pag. 61, 62.

(g) *Regnante Galeac. Mariâ Mediolani duce quinto.*

Chronica, quæ fasciculus temporum dicitur: *per Johannem VELDENER.* (a) fol. *in Universitate* . . . . . Lôvanienf. 1476.

DIODORI SICULI LIBRI sex Latinè, Poggio interprete; Cornel. Tacit. de morib. Germanorum: *per ANDREAM JACOBI Catharensem.* (b) fol. . . Venetiis. 1476.

Cæsar. Comment. de bell. Gall. (c) fol. . Romæ. 1476.

Justin. Epitom. Trogi: *per Christophorum Baldarfer Ratisponens.* fol. . . . . Mediola. 1476.

Valer. Maxim. *Impress. ad petitionem SIGISMUNDI de LIBRIS.* (d) fol. . . . Bonon. 1476.

Plin. Natur. Histor. ITALICE, Christoph. Landino interprete: *per Nicolaum Jenson.* fol. . . . . . Venetiis. 1476.

Liv. Histori. ITALICE, Rugero Ferrario interprete. (e) fol. . . . Romæ. 1476.

HISTOR. LEON. ARETIN. ITALICE, Donato Acciaiolo interprete: *per Jacobum de Rubeis.* (f) fol. . . . . Venetiis. 1476.

HISTOR. POGGII, ITALICE, Jacob. Poggio interprete: *per Jacob. de Rubeis.* (g) fol. Venetiis. 1476.

PLIN.

(a) *In universitate Lovaniensi, per quend. devot. Carthusien. usq; ad Sixt. IV. concepta, per me Johannem Veldener summâ diligentiâ majoriq; impensâ nonnullis imaginibus ad finem usq; deducta, & proprio sigillo signata: sub anno M.CCCC.LXXVI. q̃rto Kalendas Januarias; secundùm stylum Romanæ curiæ: de quo sit Deus benedictus. Amen.* Et infrà, exhibetur JOHANNIS VELDENER sigillum.

(b) *Prid. Kal. Febr.*

(c) *Biblioth.* JO. GEORG. GRÆV.

(d) *XXIIII. Decemb.*

(e) Tribus Voluminibus. XXX. *di Maggio.* M. CCCC. LXXVI. *in nella cita di Roma appresso al palatio di Sã. Marco.* Notandum est, quòd in secundi Voluminis fine mendosè imprimatur *quattuor centesimo sexagesimo* [pro *septuagesimo*] *sexto.*

(f) *Tradotta in Vulgare per Donato Acciaioli* XXVII. *d'agosto* M. CCCC. LXXIII. *Impresso à Vinegia per lo diligente huomo mäestro Jacomo di Rossi de natione Gallo.* M. CCCC. LXXVI. XII. *Febraio.*

(g) *Tradotta di Lingua Latina in Lingua Toscana do Jacopo suo figlivolo: impress. à Vinegia per l'huomo di optimo ingegnio mäestro Jacopo di Rossi de Natione Gallo.* M. CCCC. LXXVI. *a Otto di Marzo.*

PLIN. EPISTOLÆ, ex recognitione Juniani Maii Parthenopæi: *per Matthiam Moravum.* (a) fol.	Neapoli.	1476.
Omniboni Leoniceni ORATIO de Laudib. Eloquentiæ, & PRÆFATIO in Tullii Oratorem cum Commentario. (b) fol. . .	Vicentiæ.	1476.
Terent. cum Comment. Donat. & Calphurn. *per Jacob. Rubeum.* (c) fol. . . .	Venetiis.	1476.
Juvenalis & Persius: *per Anton. Zarotum.* fol.	Mediolani.	1476.
Sylv. Statii cum Calderin. Comment. (d) fol.	Romæ.	1476.
NON. MARCELLUS: *per Nicolaum Jenson.* fol.	Venetiis.	1476.
Priscian. *per Johannem de Coloniâ, & Johan. Manthen de Gherretzen.* fol. . . .	Venetiis.	1476.
Priscian. *impensis MARCI de COMITIBUS sociique ejus GIRARDI ALEXANDRINI.* fol.	Venetiis.	1476.
Laur. Vallæ GRAMMATICA LATINA: *per Jacobum Rubeum.* fol. . . .	Venetiis.	1476.
PAPIÆ VOCABULARIUM. *per DOMINICUM de VESPOLATE.* (e) fol.	Mediolani.	1476.
Franc. Philelfi SATYRARUM hecatostichon decades decem: *per Christoph. Valdarfer Ratisponensem.* (f) fol. . . .	Mediola.	1476.

Fran-

(a) *Millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, mense Julii. Impressit Matthias Moravus vir singulari ingenio & arte. Recognovit Junianus Maius Parthenopæus rhetor publicus summâ curâ summâque diligentiâ.*

(b) PHIL. LABB. *Biblioth.* pag. 344.

(c) *Per Jacobum Gallicum mirâ arte ac diligentiâ.* M. CCCC. LXXVI. VIII. *Cal. Sept.*

(d) *Romæ interpretatus est* 1475. *Cal. Sextilib.*

(e) *XII. Decemb.*

(f) *Quibus manum extremam imposuit Mediolani* M. CCCC. XLVIIII. *Impressæ Mediolani per Christophorum Valdarfer Ratisponensem hujus eximiæ Artis imprimendi consummatissimum magistrum; Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Idib. Nov.*

Francisci Petrarchæ CANTILENÆ cum Francisci Philelfi ENARRATIONIBUS, Italicè: (a) fol. . . . . Bononiæ. 1476.

LASCARIS GRAMMATICA GRÆCA GRÆCE, ex recognitione Demetrii Cretis: *per DIONYSIUM PARAVISINUM.* (b) 4to. . . . . . Mediola. 1476.

Biblia Latina: *per Antonium Coburger.* (c) fol. Noriberg. 1477.

Eadem: *per Bernardum RICHEL civem Basileensem.* (d) fol. . . . . 1477.

Eadem, Italicè, ex interpretatiône Nicolai de Malermi: *per Antonium Bononiensem.* (e) fol. Venetiis. 1477.

Biblia Italic. *per Gabrielem de Piero Trevisanum.* (f) fol. . . . . Venetiis. 1477.

Ead. GERMANICE. (g) fol. . . Noriberg. 1477.

Ead. Germanicè: *per Antonium SORGIUM.* (h) fol. . . . . . Aug. Vind. 1477.

Ead. Belgicè. (i) fol. . . . DELPHIS. 1477.

Bi-

(a) *Ad instantiam & petitionem Sigismundi de Libris.*

(b) *Die XXX. Januar.*

(c) *Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, Augusti verò Kl. tertio. Insigne Veteris Novique Testamenti opus cum canonibus, Evangelistarúmque concordantiis impressum in regiâ civitate Nurnbergensi per Anton. Coburger civitatis ejusdem incolam.*

(d) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(e) LONG, *Biblioth. Sacr.*] duob. Volumin. In fine prioris legitur, *Completa sunt Biblia rubricata per me Marinum Venetum Ord. Prædicat.* & in fine posterioris, *Perfecta sunt hæc Biblia, summo studio correcta, & Venetiis magnâ vigilantiâ Mag. Antonii Bononiensis excusa, Sixto IV. Pont. Max. regnante Andreâ Vendrâmino inclyto Venetiarum Principe.* 1477.

(f) CHEVILL. p. 79. & LONG, *Biblioth. Sacr.*] cum præfatione HIERONYM. SQUARZAFICI, qui MALERMUM in his concinnandis plurimùm juvit.

(g) CHEVILL. p. 79. & LONG, *Biblioth. Sacr.* Reverend. P. LE LONG in *Bibliothec. Sacr.* mentionem facit Bibliorum *Germanicorum* finè Anno, Typographo, aut Loco, quæ his putantur priora, quibúsque in fine annum 1467. adscripsit eadem manus, quæ Librorum & Capitum rubricas ac litteras majores initiales supplevit.

(h) LONG, *Biblioth. Sacr.*] Ad calcem hujus Editionis leguntur *Germanicè*, quæ sequuntur; *Præ omnibus aliis antea impressis Bibliis Germanicis.*

(i) CHEVILL. p. 79. & LONG, *Biblioth. Sacr.* Horum Bibliorum tria erant Exemplaria in Bibliotheca ADRIANI PAUW.

Biblia Belgicè. (a) 4to. . . . Delphis. 1477.

NOV. TESTAMENT. GALLICE, ex verſione Guiarti des Moulins, recognit. & emendat. ſtudio Juliani Macho & Petri Farget: *per Bartholomæum BUYER.* (b) fol. . . LUGDUNI. . .

EXEMPLA S. SCRIPTURÆ ſecundùm ordinem literarum collecta. (c) 4to. . . Pariſ. 1477.

S. ATHANASII Comment. in EPISTOL. S. PAULI, Latinè, Christophoro de Perſonâ interprete: *per Georg. Sachſel, & Barthol. Golſch.* (d) fol. . . . . Romæ. 1477.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Matthiam Moravum.* fol. . . . . . Neapoli. 1477.

La LEGENDE des nouveaux Saints reveüe & corrigée par frere Julien de l'Ordre de St. Augustin: *per Bartholomieu Buyer.* (e) fol. à Lyon. 1477.

LEONARDI de UTINO ex Ord. Præd. SERMONES quadrageſimales de legibus: *per Martin. Udalr. & Michaël.* (f) fol. . . Pariſ. 1477.

SECUNDA Pars SUMMÆ Fratris ANTHONINI Archiep. Florent. *per Petrum DRACH.* (g) fol. . . . SPIRÆ. 1477.

DECI-

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(b) LONG, *Biblioth. Sacr.*] Absque Anno. At annus 1477. conjici poteſt ex charactere rudi & impolito, eodem prorſus, quo Liber ejusdem Authoris inſcriptus *la Legende des nouveaux Saints &c.* 1477. cujus mox fiet mentio. Hoc Novum Testamentum *Gallicum* JOHANNES LA CAILLE, (pag. 41, 42.) anno 1500. impreſſum ſcribit.

(c) *Impreſſa Pariſius in Sole aureo, Anno à nativitate Domini nostri Jeſu Christi M. CCCC. LXXVII. Die penultimâ menſis Januarii.* Hujus Impreſſores forſan GERING, CRANTZ & FRIBURGER fuerunt.

(d) *Bibliothec.* BARBERIN. & CAILLE, pag. 18.

(e) *Colligez de Vincent Historial. Imprimée par Bartholomieu Buyer citoyen de Lyon ſur le Rosne, le Vingtiême d'Aouſt l'an mil quatre cens ſeptante ſept.* NAUDÆUS (*Addit. à l'Histoir.* &c. p. 140.) ſcribit ſe Librum *Lugduni* impreſſum non vidiſſe antiquiorem *Pandectis Medicinæ* MATTHÆI SYLVATICI *ann.* 1478.

(f) *Pariſius in Sole aureo in vico S. Jacobi prope S. Benedictum per honorabiles viros Martinum, Udalricum, & Michaëlem anno 17. Domini nostri Regis Ludovici Undecimi die Ultimâ menſis Octobris.* Hunc Annum CHEVILLERIUS (p. 38, 70, 72.) aſſerit fuiſſe 1477. quia initium Regis LUD. XI. regni figit ann. 1460. uti antea obſervatum eſt. Si autem regnare cœperit ann. 1461. annus impreſſionis erit 1478. CHEVILLERIUS (p. 38.) monet titulos & Ciphras huic Libro ab Impreſſoribus apponi.

(g) *Viceſim. Auguſt.*

DECISIONES ROTÆ ROMANÆ: *per Petr. Schoeffer.* (a) . . . . Mogunt. 1477.

COLIBET. Joh. DUNS: *impensis Joh. de Colon. & socii ejus Joh. Manthen de Gherretzem.* (b) fol. . . . . Venetiis. 1477.

Lombard. Sententiar. Libri IV. *per Vindelin. de Spirâ.* (c) fol. . . . . . . Venetiis. 1477.

ANTON. ANDREÆ super 12. Libros metaphysicarum QUÆSTIONUM: *expensis NICOLAI PETRI de Harlem de Hollandiâ Almani coadjuvante Hermano de Levilapide* (i. e. Lichtenstein) *de Coloniâ.* (d) fol. . . . Vicent. 1477.

Liber MORALITATUM magnarum: *per Antonium Sorg civem Augustensem.* fol. . . . . 1477.

Decretum Gratiani cum not. Bartholom. Brixiani: *per Nicol. Jenson.* fol. . . . Venetiis. 1477.

BONIFACII VIII. Opera, viz. SEXT. DECRETAL. *per Michaëlem WENKLER.* (e) fol. . . . . . . Basileæ. 1477.

PRACTICA nova juris. (f) fol. . Lugdun. 1477.

DECRETA SABAUDIÆ operâ Petri Care: *per Johannem Fabri Lingonensem.* fol. Taurini. 1477.

BAPTISTÆ Marchionis Palavicini Episcopi Regiensis Historia flendæ CRUCIS, & alia opuscula: *per AUGUSTINUM Genoensem.* (g) 4to. . . . . . . Parmæ. 1477.

ANTON.

(a) MENTEL. pag. 91. & MALLINKROT. p. 68. *Anno* M. CCCC. LXXVII. *Prid. Non. Jan. gravi labore maximisque impensis Romanam post impressionem opus iterum emendatum antiquarum novarúmque decisionum suis cum additionibus Dominorum de Rotâ in civitate Moguntiâ Artis impressoriæ inventrice & elimatrice primâ Petrus Scœffer de Gernsheim suis consignando scutis arte magistrâ feliciter finivit.*

(b) *VII. Octob.*

(c) *Literis æneis impress. decimâ Mart.* Charactere Gothico.

(d) 12. *Maii, in clarâ civitate Vicentinâ.*

(e) CAILLE, p. 32.

(f) *Lugduno Franciæ Urbe præstantissimâ opus illud exactum est sub anno* M. CCCC. LXXVII.

(g) *Mense Decembri.*

ANTON. ANDREAS de PRINCIPIIS rerum Naturalium: *per Petrum de Harlem & Hermanum de Levilapide.* (a) fol. . . . . Vicentiæ. 1477.

Sophologium Fratris Jacobi: *per Martinum Crantz, Udalricum Gering, & Michaëlem Friburger.* (b) fol. . . . . . Parif. 1477.

Chronica, five Fafciculus temporum: *per Petrum Drach civem Spirenf.* (c) fol. . . . . . 1477.

PII II. HISTORIA rerum ubique gestarum: *per Joannem de Coloniâ, fociúmque ejus Joannem Manthem de Gheretzem.* fol. . . Venetiis. 1477.

YSTORIA de re Karlo & opere de Meschino: *per GERARDUM de FLANDRIA.* (d) fol. . . . . . Venetiis. 1477.

HISTORIA TROIANA Guidone de Columpnâ authore: *per Arnoldum Therburnem.* (e) 4to. . . . . . . Coloniæ. 1477.

CORIOLAN. SCIPION. DALMATÆ MOCENICI Imperatoris gestorum libri tres: *per Bernardum PICTOREM, & Erhardum RATDOLT.* 4to. . . . . Venetiis. 1477.

DIONYS. de fitu Orbis, Latinè, Antonio Bechariâ Veronenfi interprete: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Augustâ, unâ cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac focio.* 4to. . . . . . Venetiis. 1477.

Pompon. Mel. (f) 8vo. . . . Venetiis. 1477.

Pompon. Mel. *per Bernardum Pictorem & Erhardum Ratdolt de Augustâ unâ cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac focio.* 4to. . . Venetiis. 1477.

Appian.

(a) CAILLE, p. 39.
(b) *Anno millefimo CCCC. LXXVII. die I. menfis Junii.*
(c) *Octavo Kalend. Decemb.*
(d) *In Venexia. A di* XXII. *de Novembre.* M. CCCC. LXXVII. *inclito Venetiarum duce Andreâ Vendramino. Gerardus de Flandriâ impreffit.*
(e) *A Guidone de Columpna Meffanenfi Judice edita* 1287. *impreffa per Arnoldum Therburnem Colonia commorantem* 1477. *die penult. Nov.*
(f) *XV. Nov.*

Appian. Latinè, Petro Candido interprete: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Augustâ unà cum Petro Loslein de Langencen correctore ac socio.* fol. . . . . . Venetiis. 1477.

PLIN. de VIRIS ILLUSTIBUS. (a) 4to. . . . . . . Venetiis. 1477.

Cæsar. Comment. *per Antonium Zarotum.* (b) fol. . . . . Mediolan. 1477.

DICTYS Cretensis, & DARES Phrygius. (c) 4to. . . . . . . Mediolan. 1477.

Cicer. Rhetoric. libri ad Herenn. (d) fol. Paris. 1477.

Offic. Paradox. Amicit. Senect. Somn. Scip. (e) fol. . . . . Paris. 1477.

De Finib. Tuscul. Quæstion. (f) fol. . Paris. 1477.

Familiar. Epistol. (g) fol. . . . . Paris. 1477.

Cicer.

(a) *Biblioth.* BODLEIAN.

(b) *Die X. Februarii. Hoc opus diligenter emendatum Antonius Zarothus Parmensis hujus præclaræ artis magister politissimus, quàm maximâ potuit diligentiâ, impressit.*

(c) FABRIC. *Bibliothec. Lat.*

(d) *Capitalibus litteris ac paragraphis distincti: Parisii impressi nitidè tersè atque perpolitè in vico Sancti Jacobi juxta domum prædicatorum.* M. CCCC. LXXVII. *quarto Kal. Nov.*

(e) *Impress. Parisius in vico Sancti Jacobi sub intersignio viridis follis prope prædicatores.* M. CCCC. LXXVII. *mensis Augusti.*

(f) Absque Anno; sed ad calcem leguntur hæc;

Erhardus Ciceronianæ lectionis amatoribus Sa. P. Di.

Cum Epigrammate septem distichorum, quorum tria ultima hæc sunt: —— *Cicero*:

Quem si Cephaleis vulgaribus annotavi
His libris, veniam, lector humane, dabis.
Nos quoque quom legeris, pretium ne, quæso, relinquas,
Artificum ingenuæ quod meruere manus.
Pro quibus optandi mihi si nunc copia adesset,
Tam bene promeritis commoda mille precer.

Is ERHARDUS fuit ERHARDUS WINDSBERG, cujus antea in Editione Epistolarum Cynicarum *Parisiensi* aliud memoratum est Epigramma ad tres illos Typographos *Germanos*, qui *Parisiis* ann. 1470. Artem profiteri inceperunt. Horum trium Librorum ultimus, nescio, an eodem, quo duo primi, Anno excusus fuerit.

(g) *Impress. Parisius in vico Sancti Jacobi in intersignio follis viridis.* M. CCCC. LXXVII.

Hos quatuor proximè præcedentes Libros quibus Typographis afferam, ignoro. Horum duo, quibus *intersignium viridis follis* adjicitur, non possunt MARTINO, UDALRICO & MICHAELI, quorum intersignium erat *Sol aureus*, adjudicari. Primus eundem forsan, quem hi duo, habuit Typographum, cùm idem notetur locus *domus Prædicatorum in vico Sancti Jacobi.* MARTINUS autem UDALRICUS & MICHAEL *in vico* etiam *Sancti Jacobi*, sed *prope Sanctum Benedictum* habitabant. Eo circi-

Cicer. Familiar. Epist. *per JACOBUM de FIVIZANO.* (a) fol. . .	Venetiis.	1477.
ASCON. PEDIAN. in Oration. Cic. *per Johann. de Coloniâ & Manthen de Gheretzem.* fol.	Venetiis.	1477.
Terent. cum Comment. Donat. & Calphurn. *per Hermannum Levilapidem Coloniensem.* (b) fol.	Tarvisii.	1477.
Horatius. (c) fol. . . .	Tarvisii.	1477.
Horatius: *operâ & impensis Philippi Lavagniæ civis Mediolanensis.* (d) fol. . .	Mediol.	1477.
Horatius: *per Philippum CONDAM Petri:* (e) fol.	Venet.	1477.
Lucanus: *per Juvenem GUERINUM.* (f) fol.	Venetiis.	1477.
MACRI Philosophi liber de naturis, qualitatibus & virtutibus octuaginta octo HERBARUM: *per Arnoldum de Bruxellâ.* (d) fol. .	Neapoli.	1477.

Liber

circiter tempore *Lutetiæ* etiam Artem exercebant PETRUS CÆSARIS & JOANNES STOL, quos illorum Librorum Impressores forsan fuisse conjicio, eò præsertim quòd *litteris capitalibus* (quas per vocem *Cephaleis* ERHARDUS intelligit) *distincti* dicantur. CHEVILLERIUS enim (p. 56, 57.) majuscularum A, B, E, F, G, H, I. *&c.* usum in PETRI CÆSARIS & JOANNIS STOL Editionibus frequentem observat. Eorum forsan intersignium erat *follis viridis*, quamvìs PETRUS CÆSARIS aliud (scil. *Cygni & Militis*) anno 1486. (CHEVILL. pag. 57.) postea usurpaverit.

(a) *Per Jacobum de Fivizano Lunensem.*

(b) *XIV. Kl. Octob.* Is HERMANNUS hôc eodem anno & 1475. *Vicentiæ* impressit.

(c) Ad finem, in Epistol. CALPHURNII *Brixiensis* ad MARCUM AURELIUM leguntur hæc —— *is qui in Lucanum verbosissimas expositiones & ejiciendas impressit, quas sub nomine Omniboni præceptoris mei sacrilegè edidit. Manes certè Omniboni me orant, ut illum à tantâ contumeliâ vindicem. Nónne ego Omnibonum intus & in cute novi? Nunquam has ineptias effudit* ——Hi Commentarii excusi sunt 1475.

(d) *Tertio Id. Maii.*

(e) *Die XV. Septemb. dicante* (falsò pro *ducante* verb. barbar. pro *ducis munus obeunte*) *Joanne Mozenico.*

(f) Cum his versibus;

Quàm veniant grandes Lucani in carmina Musæ,
Et quantum excellat dicendi fulmine Vates,
Judicet, altiloquas nôvit quicunque Sorores.
Certè ego divino paulum cessisse Maroni
Crediderim, Phœbo digna & majora locutum.
Incertos belli eventus civiliáque arma
Cognatásque acies & summa pericula rerum
Scripserit ardenti meliùs quis carmine Vates?
Quásve ferat Latius gentes aut Gallicus axis,
Aut Oriens, quibus aut animis in bella ruentes?
Quid toga, quid sævi pariant discrimina Martis:
Emptor, habes: tantum moneo observare poëtam,
Ergo cape, & Juvenem Guerinum ad sydera tollas,
Lucanum Venetâ doctè qui impresserit urbe.

M.CCCC.LXXVII. *Die* XIIII. *Maii.*

(g) Hexametris Latinis. *Anno millesimo* qua-

Liber Franc. Petrarchæ, quem composuit in amorem Lauræ, Italicè: *per Arnold. de Bruxellâ.* (a) fol. . . . . . . Neapol. 1477.

Triumphi Franc. Petrarchæ Italicè: *per Arnold. de Bruxellâ.* (b) fol. . . . . Neapoli. 1477.

Dante: *per Vindelinum de Spirâ.* (c) fol. . Venet. 1477.

Aul. Gell. *per Andream Jacobi Catharensem.* (d) fol. . . . . . . Venetiis. 1477.

Junian. Mai. de verborum priscorum proprietate: *per BERNARDUM de COLONIA.* fol. . . . . . Tarvisii. 1477.

Tartell. Comment. de Orthograph. *sumptu Michaëlis MANZOLI Parmensis.* fol. Tarvisii. 1477.

SOCRATES'S SAYINGS: *by William CAXTON.* (e) 4to. . . . WESTMONASTERII. 1477.

Biblia

quadringentesimo septuagesimo septimo: die nonâ mensis Maii.

(a) *Impress. Neapoli regnante Ferdinando illustrissimo Siciliæ, Hierusalem & Hungariæ rege, anno ejus* XVIIII. *ab incarnatione* M. CCCC. LXXVII. *De mense Martii: Vicesima ejusdem: per me Arnoldum de Bruxellâ.*

(b) *Die tertiâ Aprilis.*

(c) *Gothico* charactere: & ad calcem leguntur hæc:

Finita el opra del inclito e divo
dante alleghieri florentin Poëta,
la cui anima sancta alberga lieta
nel ciel seren ove sempre il sia vivo.
Dimola benuenuto mai sia privo
deterna fama che sua mansueta
lyra opera comentando il Poëta
per cui il texto a noi intellectivo.
Christofal berardi pisaurense detti
opera e facto indigno correctore
per quanto intese di quella i subjetti.
De spiera vendelin fu il stampatore
del mille quatro cento e settanta setti
correvan gli anni del nostro signore.

(d) *Andreâ Vendrameno duce Venetiarum inclyto.*

(e) *A book of sayings of the Philosopher Socrates, translated out of Latin into French by Jehan de Teonville Provost of Paris, and out of French into English by Wydewyll Erle Ryvers —— emprynted by me William Caxton at Westmestre* M. CCCC. LXXVII. —— *The Work was by the erl's desire overseen by Caxton* ———

Caxton me fieri fecit.

Librum in *Angliâ* impressum & Typographi nomine signatum vidi nullum hôc antiquiorem. Celeberrimi hujus CAXTONI operâ jam dudum anno (utì priùs dictum est) circiter 1460. in *Angliam* Ars Typographica inducta est; in quâ penitus perdiscendâ & tractandâ, minimè dubito, quin se ab eo tempore exercuerit, rarissimi licèt codices ante ann. 1480. ab illo impressi occurrant. Paucorum, quos hísce Annalibus inspergam, notitiam debeo THOMÆ RAWLINSON Armig. viro horum studiorum amantissimo & peritissimo, cujus auxilium in meis omnibus de re Typographicâ

Biblia Latina, Gothicè: *per LEONARDUM de WILD pro Francisco de Hailbrun & Nicolao de Francofordiâ.* (a) fol. . . Venetiis. 1478.

Biblia

graphicâ lucubrationibus lubens & gratus agnosco.

Caxtonum non in Arte tantùm sed & in Re litterariâ haud leviter verſatum ex Libris ab ipſo in vernaculam Linguam converſis impreſſiſque comperimus; in quorum præfationibus ſolebat multa, quæ ad ipſius vitam pertinent, inſerere.

En pauca ex libro Hiſtoriarum *Trojanarum*, qui quo Anno fuerit ab eo excuſus, diſertis verbis non exprimitur.

„ The recuyell of the Hiſtories of Troye
„ drawn out of divers books of Latin into
„ French by Raoul le Fevre chaplain to
„ Philip Duc of Bourgogne in the yere a
„ thouſand four hundred ſixty four, and
„ translated out of French into Engliſh by
„ William Caxton mercer of the city of
„ London at the Commandment of Mar-
„ garet Ducheſs of Bourgogne &c. Which
„ translation was begun in Brugis the firſt
„ of March the yere a thouſand four hun-
„ derd ſixty and eight, and finiſhed in Co-
„ len the XIX. of September the yere a
„ thouſand four hunderd ſixty and enleven
„ &c. when I remember myſelf of my un-
„ perfitneſſe in both languages—in France
„ was I never, and was born and lerned
„ myne Engliſh in Kente in the Weeld,
„ where Engliſh is ſpoken broad & rude
„ —— and have continued by the ſpace of
„ XXX. years for the moſt part in the
„ Countries of Braband, Flandres, Holland
„ & Zeland —— The Ducheſs of Bourgo-
„ gne ſiſter to the King of England, when
„ ſhe had ſeen V. or VI. quairs, found a
„ defaute in myn Engliſh, which ſhe com-
„ manded me to amand, and to continue
„ and make an end of the reſidue—whos
„ command I durſt not diſobey, becauſe
„ I am a ſervant unto her Grace, and re-
„ ceive of her yerely fee and other many
„ good and greate benefits —— age cre-
„ peth on me daily and febleth all the bo-
„ dy —— I have practyſed and lerned at
„ my great charge and diſpenſe to ordain
„ this ſaid book in prynt after the manner
„ and forme, as ye may here ſee, and is
„ not written with pen and ink as other
„ book be ——
„ *Pergama flere volo, fata Danaïs data ſolo,*
„ *Solo capta dolo, capta redacta ſolo.*

[Cum duodecim aliis hujusmodi carminibus.]

„ Thus endeth the ſecond Book of the
„ Recueil of the Hiſtories of Troy ——
„ which work was began in Brugis, conti-
„ nued in Gaunt, and finiſhed in Coleyn
„ in the yere a thouſand four hundred
„ LXXI.

„ The third book of the deſtruction of
„ Troy translated of late by John Lidgate
„ monk of Burye —— His work is in ry-
„ me —— I have now good leizer in Co-
„ leyn —— I have delibered in my ſelf to
„ take this laboure in hand ——

Conſtat igitur Gulielmum Caxton in *Cantii* Comitatu natum circa ipſa Artis Typographicæ vix adhuc natæ primordia; liberaliter educatum; mercaturam *Londini* didiciſſe, & exercuiſſe; deinde Regiones exteras viſendi avidum in *Belgio* & *Germaniâ* (ubi forſan non nihil de Typographiæ ortu acceperat) triginta ferè annos exegiſſe; ad litteras, ad libros maximè ex aliis Linguis in vernaculam convertendos, animum applicuiſſe; ſub Henrici VI. regno exeunte Typographiæ in *Angliam* inducendæ inſerviiſſe; inductam gnaviter promoviſſe; induſtriâ ſuâ Margaretæ Henrici VII. ſororis gratiam annuúmque ſtipendium meruiſſe; poſt varias peregrinationes ætate jam in ſenium vergente *Weſtmonaſterii* demum conſediſſe, ibíque Artem illam novam ſtrenuè ab ann. 1477. ultra 1490. exercuiſſe. Hæc breviter, donec viri tam inſignis vitam è tenebris erutam nobis fuſiùs doctus aliquis explicet antiquarius.

(a) Long, *Bibliothec. Sacr.*

Biblia Latina, Gothicè: *per THEODORICUM de Reynsburg & REINALDUM de Novimagio.* (a) fol. . . . Venetiis. 1478.

Biblia Latina, cum canonibus Evangelistarúmque Concordantiis Menardi Monachi: *per Anton. Coburger.* (b) fol. . . . Norimberg. 1478.

Lactantius: *impendio providorum virorum Johan. de Coloniâ, Johannísque Manthen de Gheretzem sociorum.* (c) fol. . . . . Venetiis. 1478.

Lactantius: *per ANDREAM de PALTASICHIS Catarensem & BONINUM de BONINIS socios.* (d) fol. . . . Venetiis. 1478.

De immortalitate animæ in modum Dialogi, Italicè: *Octavianus SALAMONIUS de Manfridoniâ.* 4to. . . . . CUSENTIÆ. 1478.

PETR. de PERGAMO super omnia Thom. Aquinatis opera: *per Bernardum Richel.* (e) . . . . . Basileæ. 1478.

TERTIA Pars SUMMÆ Thomæ: *per Joh. de Colon. & Joh. Manthem.* (f) fol. . Venetiis. 1478.

Le LIVRE des Saints ANGES compilé par frere François EXIMINES de l'ordre des freres mineurs. (g) fol. . . GENEVÆ. 1478.

CONFESSIONALIS beati Antonini Archiep. Florentini: *per Johannem ADAM de Poloniâ.* (h) 4to. . . . . Neapoli. 1478.

IOANNIS NIDER ex Ord. Præd. CONSOLATORIUM timoratæ conscientiæ: *per Magistrum Ulricum cognomento Gering.* (i) 4to. Parif. 1478.

Psalte-

(a) *Opera & impensis Theodorici de Reynsburch & Reynaldi de Novimogio Theutonicorum & sociorum.*

(b) *Millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo: Novemb. verò Idus quarto.*

(c) *XXVII. August.* cum iisdem versibus, qui priùs, *Arguit hic hominum* &c. anno 1472.

(d) *XII. Martii.*

(e) CAILLE, pag. 32.

(f) *Prid. Id. Maii.*

(g) *Le XXIII. de Mars.*

(h) *Stampato Neapoli per Johannem Adam de Polonia cum litteris & instrumentis nobilis viri Nicolai Jacobi de Luciferis de Neapoli, sumptibus verò utriusque mutuis. I. Febr. millesimo* CCCC. LXXVIII.

(i) *Die 16. Decembris.*

Psalterium Latinè secundum stylum Romanæ curiæ. (a) 4to. . . . . Neapoli. 1478.

Expositio Joannis de Turre-crematâ super Psalter. *per Petr. Schoeffer.* fol. . . . Mogunt. 1478.

Jacobi de Voragine liber de Vitis Sanctorum: *per Christophorum ARNOLDUM.* (b) fol. Venetiis. 1478.

MISSALE Romanum : *per Anton. Zarotum.* (c) fol. . . . . Mediol. 1478.

Manipulus curatorum, authore Guidone de Monterocher. *per Udalr. Gering.* (d) 4to. . Paris. 1478.

PAULI de S. Mariâ BURGENSIS SCRUTINIUM Scripturarum : *per Petr. Schoeffer.* (e) . . . . . . Mogunt. 1478.

CARLERII CONSULTATIONES. (f) fol. . . . . BRUXELLÆ. 1478.

FRED. de SENIS super PERMUTATIONE BENEFICIORUM: *per FRANCISCUM de S. PETRO.* (g) fol. . PAVIÆ. 1478.

DECRETUM GRATIANI cum Glossâ : *per Nicol. Jenson.* (h) fol. . . . Venetiis. 1478.

MUNDINI ANATOME omnium humani corporis interiorum membrorum : *per ANTONIUM de CARCANO.* (i) fol. . Paduæ. 1478.

Albert. Magn. de Animalibus : *per Simonem Nicolai de Lucâ.* (k) fol. . . . Romæ. 1478.

(a) *Anno Millesf. quadringentes. septuages. octavo. Neapoli.* 20. *Novemb.*

(b) *Vivente duce Andreâ Vendramino.*

(c) CHEVILL. pag. 112.

(d) *Die* 4. *mensis Junii.*

(e) CHEVILL. p. 52. & CAILLE, p. 15. à la fin duquel sont ces mots avec les armes de SCOEFFER. *Anno Domini* 1478. *ad* VII. *Idus Januarias R. in Christo Pat. D.D. Diethero Archipræsule Moguntino, in nobili civitate Moguntiâ, domicilio Minervæ firmissimo, Petrus Schoëffer de Gernsheim arte magistrâ suis consignando scutis feliciter finivit.*

(f) CAILLE, p. 42.

(g) CAILLE, p. 40.

(h) CHEVILL. p. 64.

(i) CAILLE, p. 31.

(k) *Opus impressum per Simonem Nicolai de Lucâ hujus laboratorii dominum, Romæ millesimo* CCCC. LXXVIII. *secund. April.*

PETR. CRESCENT. de AGRICULTURA, Italicè: *per NICHOLAUM.* (a) fol.	FLORENTIÆ.	1478.
CORNEL. CELS. de Medicina: *à Nicolao impressus.* (b) fol. . . .	Florentiæ.	1478.
Matth. Sylvatici Pandectæ : *per Martinum SARACENUM.* fol. . . .	Venetiis.	1478.
Matth. Sylvatici Pandectæ : *per Martinum HUSZ & Jo. FIBER.* (c) fol. . .	Lugduni.	1478.
Aristotelis opera quædam logica : *per Udalr. Gering.* (d) fol.	Paris.	1478.
DIOSCORIDES Latinè. (e) fol. .	. . .	1478.
VEGETIUS de re MILITARI. (f) 4to.	Romæ.	1478.
Pompon. Mel. *per Francisc. Renner de Hailbrun.* 4to.	Venetiis.	1478.
Tit. Liv. *per Philipp. de Lavagniâ.* fol. .	Mediolani.	1478.
Tit. Liv. Italicè: *per Antonium de Bononiâ.* fol.	Venetiis.	1478.
Plin. Epistol. *per Philipp. Lavagn. Mediolanens.* (g) fol.	Mediolan.	1478.
Plutarchi Vitæ, Latinè : *per Nicol. Jenson.* (h) fol.	Venetiis.	1478.
Valer. Maxim. à Bono Accursio Pisano emendatus. (i) fol.	Venetiis.	1478.
Cæsar. Comment. *per Philipp. Lavagn.* (k) fol.	Mediolan.	1478.

Sallust.

(a) *Per Nicholaum diocesis Vratislaviensis.* XV. *Jul.*

(b) NICOLAUS hic idem est, qui impressit Librum præcedentem.

(c) *Millesimo* CCCC. LXXVIII. *Aprilis* XXVII. *in Lugduno. Anno Ludovici undecimi* XVII. NAUDÆUS (*Addit. à l'Histoire* &c. pag. 140.) nullum librum *Lugduni* impressum hôc antiquiorem viderat.

(d) CHEVILL. pag. 70. Absque anno. Visum est tamen in hunc annum reponere, quo UDALRICUS GERING solus impressit.

(e) FABRIC. in *Biblioth. Græc.* affert hanc editionem ex BIGOTIANÂ Bibliothec.

(f) FABRIC. in *Supplement. Biblioth. Lat.*

(g) 4. *Kal. Mart.*

(h) *Die* 11. *Januar.*

(i) *P.F.* M.CCCC.LXXVIII. *KL. IULII. S.F. B.R. Venetiis impressit. Z.F.* Quid hæ litteræ significent, conjicere nondum potui.

(k) M. CCCC. LXXVIII. *Sexto Id. April.*

Salluft. *opere & impensâ Philippi Petri.* (a) fol. . . .		1478.
Senecæ opera Moralia Declamationes & Epistolæ: *per Bernard. de Colon.* fol. . .	Tarvifii.	1478.
Cicer. de Oratore : *per Andream Catharensem.* (b) fol.	Venetiis.	1478.
Virgilius: *per Udalricum Gering.* fol. . .	Parif.	1478.
Horatius : *per Philippum Condam Petri.* (c) fol.	Venet.	1478.
Martialis: *impensis Philippi de Lavagniâ.* 4to.	Mediolani.	1478.
CALPHURNII ECLOGÆ. (d) 4to.	Parmæ.	1478.
ENARRATIONES GEORG. MERULÆ Alexandrini in Juvenalem: *per BARTHOLOM. de Confoloneris.* (e) fol. . .	Tarvifii.	1478.
Eædem: *per Gabrielem Petri.* (f) fol. . .	Venetiis.	1478.
ALBERTI EYB MARGARITA POETICA de Arte dictandi ac practicandi Epistolas: *per Ulricum Gering.* (g) fol. . .	Parif.	1478.
FRANC. OCTAVII EPISTOLARUM de Amoribus liber : *per Conradum GULDEMUND.* (h) 4to.	Neapoli.	1478.
COMMENT. deli Triumphi del Petrarcha per BERNARDO da Sena: *per Theodorum de Reynsburch & Reynaldum de Novimagio.* (i) fol.	Venetiis.	1478.

Dantis

April. Philippus Lavagnia Mediolanensis imprimi fecit Mediolani.

(a) *Millesimo* CCCC. LXXVIII. XXII. *Junii.* Idem (ut puto) qui anno 1477. vocatur PHILIPPUS CONDAM PETRI.

(b) *Anno millesimo* CCCC. LXXVIII. *die* XX. *August.*

(c) *Die* XV. *Septemb. ducante Joanne Mozenigo.*

(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

(e) Item *Adversus Domitii Commentarios in Martialem : Annotationes in Ligarianam Ciceronis: Argumentum Epistolarum Ciceronis ad Lentulum de vi & ordine suffragiorum.*

(f) Cum iisdem , quæ in præcedente, *duce inclyto Andreâ Vendramino.*

(g) CHEVILL. pag. 70. *die penultimâ Novemb.*

(h) *Ope & impensis Basilii de Argentinâ.* III. *Id. Martias.*

(i) *VI. Februar.*

Dantis Comedia cum Commentariis Italicè: *per LUD. & ALB. ER.* (a) fol. . .	Mediolan.	1478.
NICOLAI PEROTTI RUDIMENT. Grammaticæ Latinæ: *per Dominicum de Vispolate & Dionysium Palavicinum.* fol. . .	Mediola.	1478.
Biblia Latina: *per Perrinum LATOMI de Lotharingiis.* (b) fol.	Lugduni.	1479.
Eadem, Gothicè: *per Nicolaum Jenson.* (c) fol.	Venetiis.	1479.
Eadem: *per Antonium Coburger.* (d) fol.	Norimberg.	1479.
Eadem. (e) fol.	Colonia.	1479.
Biblia Belgica. (f) fol. . . .	GOUDÆ.	1479.
S. Augustin. de Civit. Dei, cum Comment. Thomæ Valois & de Nicolai Triveth: *per Michael. Wenkler.* (g) fol.	Basileæ.	1479.
BONAVENTURÆ SERMONES de Tempore & de Sanctis. (h) fol. . . .	ZVVOL.	1479.
PAUL. FLORENTIN. de Quadragesimali: *per Leonardum PACHEL, & Uldericum SCIZENZELER.* (i) fol. . . .	Mediola.	1479.
ROBERTI Episc. Aquin. SERMONES Quadragesimales: *per Francisc. Renner de Hailbrun.* 4to.	Venetiis.	1479.

Brevia-

(a) *Edente Martino Paulo Nidobeato Novariensi. DIVA. BO. MA. cum dulci nato. IO. GZ. ducibus feliciss. Liguriæ validâ pace regnantibus, operi egregio manum supremam LUD. & ALB. ER. Pedemontani amico Jove imposuerunt. Mediolani urbe illustri. Anno Gratiæ* M. CCCC. LXXVIII. *V. ID. F.*

MP. N. N. CVM. GV. T. FA. CV.

(b. c. d. e. f) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(g) *Aurel. Augustini civitatis orthodoxæ sideris præfulgidi de Civitate Dei opus præclarissimum binis sacræ paginæ professoribus eximiis id commentantibus, rubricis tabulâq; discretum præcelsâ in Urbe Basiliens. partium Alemaniæ, quam non solùm aëris clementia & fertilitas agri, verùm etiam imprimentium subtilitas reddit famatissimam, ad laudem Trinitatis Individuæ civitatis Dei præsidis: ingenio & industriâ Mihahelis Wenkler, anno salutis nostræ post* M. & CCCC. LXXIX. VIII. *Kl. Aprilis operosè est consummatum.* Infrà exhibetur WENKLERI sigillum.

(h) CAILLE, p. 42.

(i) CAILLE, p. 32.

Breviarium Parisiense. (a) 8vo.		1479.
Boet. de Consolat Philosophic. *per Jacobum de Rubeis.* (b) fol.	Pinerolii.	1479.
MAMOTRECTUS : *per Nicol. Jenson.* (c) 4to.	Venetiis.	1479.
Quæstiones secundi secundæ beati Thomæ. fol.	Venetiis.	1479.
SPECULUM Aureum animæ peccatricis. (d) 4to.	Paris.	1479.
Vite di Sancti padri : *per Hermannum Lichtenften.* fol.	Vicentiæ.	1479.
Corpus Canonicum. (e) fol.	Venetiis.	1479.
DIGESTUM Novum : *per Petrum Maufer.* (f) fol.	Paduæ.	1479.
Decretales : *per Nicol. Jenson.* (g) fol.	Venetiis.	1479.
Sextus Clementinæ & Extravagantes : *per Nicol. Jenson.* fol.	Venetiis.	1479.
Decretales : *per Petrum Schoeffer.* (h) fol.	Mogunt.	1479.
Joan. de ANANIA super Quinto Decretal. *per HENRICUM de COLONIA.* (i)	Bononiæ.	1479.
EPISTOLA de SIMONIA vitandâ in receptione Novitiorum ad religionem, per reverend. magistr. Engelbertum Cultificis Sacr. Theol. professor. ord. prædicatorum : *per Joan. de Westfaliâ.* (k) fol.	NOVIMAGII.	1479.

RO-

(a) CHEVILL. p. 113.
(b) M. CCCC. LXX. *nono. Octavo Kl. Novemb.*
(c) *Expositiones & correctiones vocabulorum libri, qui vocatur Mamotrectus, super totam Bibliam, cum aliis tractatibus de Ortographiâ, accentibus, mensibus Hebræorum &c. Venetiis anno* 1479. *nonas Kalend. Octobris, per inclytum virum Nicolaum Jenson Gallicum.* Gothico parvo charactere.
(d) 16. *Septemb. Mill. CCCC. LXX. nono.*
(e) FABRIC. *Biblioth. Lat.*
(f) CAILLE, p. 31.
(g) *Maio.*
(h) CAILLE, p. 15.
(i) CAILLE, p. 29.
(k) 9. *Julii.*

ROBERT. CARACZOL. de Litio Collecta magistralia de Formatione hominis moralis : *per Federicum Creusner.* (a) fol. . . Norimberg. 1479.

Chronica, quæ dicitur Fasciculus temporum: *per Georgium WALCH Almanum.* (b) fol. Venet. 1479.

Albert. Magn. de Animalibus : *per PAULUM JOANNIS de BURSCHBACH.* (c) fol. . . . . . Mantuæ. 1479.

IOHAN. SIMONETÆ Commentarii de reb. gest. Francisci Sfortiæ Mediolanens. Duc. *per Antonium Zarotum.* (d) fol. . . Mediol. 1479.

PLATINÆ VITÆ Pontificum : *per Joan. de Coloniâ, & Joan. Manthem.* (e) fol. . Venetiis. 1479.

Plin. Natur. Histor. *ductu & impensis Michaëlis Mazzoli Parmensis.* (f) fol. . . . Tarvis. 1479.

Justin. Epitom. Trogi : *per Philippum Condam Petri.* (g) fol. . . . . Venetiis. 1479.

Cicer. Rhetoric. & de Juvent. *per Philippum Condam Petri.* fol. . . . . Venetiis. 1479.

HUBERT. CLERIC. Crescentinatis Comment. in Cicer. EPISTOL. FAMILIAR. *per Hermanum Coloniensem Levilapidem.* fol. . . . . . . Vicentiæ. 1479.

Terentius cum Comment. Donat. recognit. a Francisco Dianâ: *per Nicolaum GIRARDENGUM.* (h) fol. . . . . Venetiis. 1479.

Virgi-

(a) *Nurmbergæ, per Fredericum Creusner incolam civitatis ejusdem.* M. CCCC. LXXIX.

(b) *Edita in Universitate Coloniæ Agrippinæ à quodam devoto Cartusiensi, & impressa Venetiis industriâ atque impensâ Georgii Walch Almani. Anno* 1479. Typis Italicis.

(c) *Per Paulum Johannis de Burschbach Alamanum Moguntinens. dioces. Millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Duodecimâ Januar.* Nescio, an idem sit qui anno 1472. vocatur tantùm PAULUS.

(d) Annus adscribitur Epistol. *Philelf.*

(e) *III. Id. Junii.*

(f) 8. *Cal. Sept.*

(g) *Ducante Johanne Mozenico inclyto duce.* XII. *Decemb.*

(h) XV. *Decemb.*

Virgilius: *impensâ & operâ Andreæ PORTILIÆ.* (a) fol.	Parmæ.	1479.
Horatius: *per Philip. Condam Petri.* (b) fol.	Venet.	1479.
Juvenalis: *per Jacobum de Rubeis.* (c) fol. .	Pinarolii.	1479.
Joan. Tortel. Comment. de Orthograph. *per Stephanum KOBLINGER.* fol. . .	Vicentiæ.	1479.
Nic. Perott. Rudiment. Gramm. Latin. *per Udalric. Gering.* fol.	Parif.	1479.

Rubri-

(a) *Quarto. Id. Maii.*

(b) *Ducante Joanne Mozenico inclito duce.* M. CCCC. LXXVIIII. *Die* XVIII. *Septemb.* Hîc libet obfervare HORATII editionem in hujus PHILIPPI officinâ excufam; unam quidem (ut puto) fed fub trium annorum 1477, 1478, 1479. notatione prodeuntem, imò menfis die eodem ann. 1477, 1478. at diverfo 1479.

(c) CAILLE, p. 21. & 42.

Rubricarum usus à primis Typographiæ Magistris ad posteros deinceps manavit. Anno [1] 1470. UDALRICUS GERING rubricis suos insignivit Libros. Color ille ardens, cujus lux alterius nigri tenebras gratâ misturâ temperat, Divinorum præsertim [2] Officiorum, [3] Jurísque civilis Libris videtur assignatus. Colorum præcipuorum ternio, Litterarum nigrore ruboréque chartæ albicanti impressis, non potest non admodum oculos delectare. Missalia, Breviaria & Ecclesiastici hujusmodi Codices rubricis solebant distingui. Breviaria jam excudi cœperant [4] *Taurini* 1474. & [5] *Venetiis* 1477. 8°. Missalia primus prælo subjecit anno 1478. *Mediolani* [6] ANTONIUS ZAROTUS. In rubricis imprimendis colorem iis proprium [7] nonnulli postea absurdè neglexerunt Typographi, & in locum ejus substituentes atrum maluerunt sumptibus ridiculè parcere, quàm id, quod & ipsa ratio & operis elegantia suggerebant, laudabilius sequi.

UDALRICUS GERING, qui inprimis in *Sorbonæ* Collegio & postea in vico *Jacobæo* ad *Solis aurei* insigne suum Typographêum habuerat, [8] anno 1483. exeunte in *Sorbonæ* vicum cum totâ supellectile migravit, ubi domum (quam vocabant *ad Buxum*) à *Sorbonicis* Doctoribus conduxit, novem libras quotannis, dum ibi viveret, solvendas cum iisdem pactus. Postquam ad suos veteres amicos jam propiùs accessisset, in eorum consuetudinem se penitus immersit nunquam dein-

1 CHEVILL. p. 111.] „ *Ulric Gering* „ instruit vrai-semblablement à *Mayence* „ avoit aussi imprimé en rouge dès l'année „ 1470. le titre de la Lettre de *Fichet* au „ Cardinal *Rolin*. Mais il employe ici cette „ couleur dans toute sa beauté & son éclat „ à chaque page du Livre.

2 CHEVILL. p. 111. Pfalter. *Mogunt.* 1457. & DURANDI Rational. 1459.

3 JUSTINIAN. 1468.

4 *Biblioth.* TELLERIAN. p. 210.] per JOHAN. FABRI & JOHANNINUM DE PETRO.

5 Ibid. pag. 210. per FRANC *de Hailbrun.*

6 CHEVILL. p. 112. Missali, quod impressit, Romano hæc carmina adjiciuntur:

Antoni patriâ Parmensis gente Zarote,
Primus Missales imprimis arte libros.
Nemo repertorem nimiùm se jactet. In arte
Addere plus tantum quàm peperisse valet.

7 CHEVILL. p. 111. „ Quelques Libraires de *Cologne* (ou plutôt d'*Hollande*) „ de *Lyon* & de *Paris*. Et pag. 113. Quant „ au Breviaire de *Paris*, le plus ancien que „ j'aye vû est imprimé in 8°. en rubriques „ noires. Il est dans la Bibliotheque de M. „ l'Archevêque de *Reims*. Voici ce qu'on „ lit a la fin : [*Ad laudem Dei omnipotentis, ejúsque intemeratæ genitricis & Virginis, totiúsque Curiæ cœlestis, actum atque perfectum extitit præsens Ordinarium seu Breviarium*, Parisiensi *Ecclesiæ accommodum, in ipsâ præclarâ* Parisiorum *Urbe; adjunctis diligenter ipsius Ecclesiæ Constitutionibus seu Ordinationibus, quibus facillimè, quæ singulis Horis psallere debeas, poteris agnoscere. Quod quidem opus præclarum quàm plurimorum hortatu Ecclesiasticorum Virorum id impigrè atque sollicitè deposcentium incœptum, tandem Deo duce extitit rite ac feliciter consummatum anno Domini* 1479. *in Vigiliâ Annunciationis Dominicæ ante Pascha. Deo gratias.*] „ Comme on ne peut point dire certainement qui en fut l'Imprimeur, aussi n'est-il point clair pas ces paroles, que l'année „ 1479. soit plûtôt celle de l'Impression, „ que celle où la composition du Breviaire „ fut achevée.

8 CHEVILL. pag. 83.

deinceps nisi morte divellendam. Eos (ut matrimonio non erat implicitus) adibat frequenter, de rebus litterariis consulebat, operum typographicorum exemplaribus donabat. UDALRICI vicinitas & amicitia *Sorbonicæ* Societati haud minimo fuit emolumento. Hæc enim, quæ istis temporibus & [1] nomine & re pauper audiebat, promptum semper sensit illius auxilium, quoties præsentem pecuniam res angustior exigeret.

Anno 1480. *Parisiis* cœpit innotescere ANTONIUS VERARDUS, quo vix alius Typographus majorem Librorum copiam in lucem edidit. Artem per vicennium exercuit indefessus eâ certè laude, ut paucissimos ex coævis pares habuerit. Characteres, quorum usus illi constanter & perpetuò placuit, *Gothicam* figuram referebant adeò tamen nitidi & speciosi, ut nil in eis esset, quo generis illius typi solent oculis minùs arridere. Libris sermone *Gallico* imprimendis egregiam ac ferè totam impendit operam, inter quos maximam ei gratiam debent [2] Historiarum fictarum Scriptores. Ingentia vulgavit hujus farraginis volumina de LANCELOTO TRISTANO reliquísque errabundis Equitibus, quos Amor & laudis cupido varios casus volvere, catenatos labores adire impulerat. Fabulosis hujusmodi commentis eâ tempestate plerique delectabantur. Ædes habuit VERARDUS [3] super Ponte Nostræ-Dominæ ad insigne Sancti JOHANNIS Evangelistæ. Libros aliquando (qui etiam mos erat multorum eo tempore Typographorum) duabus sui nominis initialibus litteris A. V. signabat cum hôc tetrasticho:

„ Por provoquer (I H R) ta grant misericorde,
„ A tous pecheurs faire grace & pardon,
„ Anthoine Verard humblement te recorde,
„ Tout ce qu'il a, il tient de toy pardon.

[4] JOANNES LA CAILLE, ANTONII GERARDI Typographi ann. 1480. mentionem facit; at metuo, ut unâ erraverit litterâ, & GERARDUM pro VERARDO appellaverit.

Hôc eodem anno *Venetiis* rei typographicæ maximum adjumentum afferebat [5] OCTAVIANUS SCOTUS [6] *Modoetiensis* [7] vir nobilis; quo impensas largè ministrante Typographi BONETUS LOCATELLUS anno 1487. & BARTHOLOMÆUS DE' ZANI de *Portesio*

1 CHEVILL. p.84.] Vocabatur *Congregatio pauperum Magistrorum Parisius in Theologicâ facultate studentium.*

2 CAILLE, p. 63.] —— „ Particulie- „ rement des Romans, dont il y a plus de „ cent Volumes imprimés sur du Velin, „ ornés de tres belles migniatures.

3 Anno 1489.

4 Pag. 62.

5 Vide ann. 1480.

6 Vide ann. 1481.

7 Vide ann. 1490.

Portesio anno 1492. & 1498. plurimum in Arte profecerunt. Libri ipsius sumptibus impressi litteras O S M nominis indices gerebant. Non profectò est, quòd miremur Typographiam in suis initiis tantos progressus fecisse, cùm viri ortu & opibus insignes Arti promovendæ manus admoverent.

Anno quoque 1480. *Romæ* famam meruit EUCHARIUS SILBER aliàs FRANCK, [1] natione *Alemanus*, [2] diocesis *Herbipolensis*; cui in *campo* FLORÆ Typographêum fuisse [3] comperio, ubi anno 1498. laboribus typographicis incumbebat. Dictioni Germanicæ *Silber* significatio causam dedit illius vernaculum nomen *Græcis* & *Latinis* vocabulis ([4] *Argyrius*, [5] *Argenteus*) exprimendi. [6] Hic EUCHARIUS *Venetis* characteribus usus est.

Anno 1481. *Basileæ* innotuit JOHANNES AMERBACHIUS; quem [7] JOHANNES LA CAILLE scribit antea ann. 1469. *Reutlingæ* Biblia Sacra impressisse. Sed suspicor ei imposuisse nominum AMERBACH & AVERBACH similitudinem; [8] JACOBUS enim LE LONG, vir subtili judicio nec facilè in errorem ducendus, teste SAUBERTO in *Bibliothecâ Norimbergensi*, JOANNEM AVERBACH Bibliorum anno suprà dicto Impressorem memorat.

De AMERBACHIO [9] antea ex BADII ad ANTONIUM KOBURGER Epistolâ prædixeram, eum esse *indefatigabili virum diligentiâ, & solertissimâ vitiorum expungendorum peritiâ*, & ab ANTONIO KOBURGER aliquando ad Codicum emendationem delectum. Unde indubitatam duco conjecturam, eum (quales plerique ex antiquis Typographi) humanitatis politioris studiis fuisse instructissimum. Conjecturâ certiorem fidem facit JOANNIS LAPIDANI ad ipsum AMERBACHIUM [10] Epistola, in quâ eum *in Artibus liberalibus* Parisiensem *magistrum* compellat, laudátque, quòd Libris emendatè & accuratè imprimendis *vigilem curam apponere* soleret. LAPIDANI testimonio

1 Vide ann. 1490.
2 Vide ann. 1481.
3 Vide ann. 1498.
4 Vide ann. 1481.
5 Vide ann. 1492.
6 CHEVILL. p. 62.] „ Toutes ces Impressions en bonnes lettres, & plusieurs „ autres, donnerent de la reputation aux „ Editions de *Venise*. C'étoit pour cette „ raison qu'elles étoient les plus estimées, „ & que les Libraires des autres Villes, qui „ vouloient relever le prix de leurs Editions, avoient soin d'avertir qu'elles étoient faites avec des Caracteres de *Venise*; comme fit un Libraire de *Pavie*, „ qui fit imprimer in *fol.* par *Antoine Lambilion*, les Oeuvres de *Virgile*, avec les „ Commentaires de *Servius* en 1492. Et „ *Euchar Silber*, qui imprima à *Rome* les „ Ouvrages d'*Antoine Campanus* en 1495. „ tous deux mirent à la fin de ces Editions: „ *Impressum Characteribus Venetis*.
7 Pag. 26.
8 *Biblioth. Sacr.* pag. 576. & 455.
9 Anno 1470, ubi *Antonii Zaroti* mentio facta est.
10 Vide ann. 1492. AMBROS. *Opera* ab *Amerbachio* impressa.

timonio eò magìs credendum arbitror, quia LAPIDANO præceptore *Parisiis* olim usum fuisse [1] comperimus; cúmque nemo cuiquam, quàm suo præceptori, notior sit, nemo veriùs, quàm præceptor, quale fuerit discipuli ingenium, perspicere potest, & æquiorem de ejus dotibus ferre sententiam.

Libet autem in AMERBACHII elogium testes plures citare, viros probatos, quorum suffragiis meritum hujus clarissimi Typographi ratum habeamus. JOHANNES REUCHLINUS, qui [2] LAPIDANUM *in Grammaticis apud* Sorbonam *audiverat*, in sui *de Verbo mirifico* Libri præfatione suum condiscipulum AMERBACHIUM collaudat [2] *arte, ingenio præstantem, miro characterum artificio nobilem, & variis disciplinis eruditum.* Audiamus jam ERASMUM in ejus ad Archiepiscopum *Toletanum* Epistolâ Divi AUGUSTINI Operibus præfixa, anno

1 CHEVILL. p. 34.] „*Jean d'Amerbach* Imprimeur de *Basle*, qui avoit étudié à *Paris* sous *Jean de Lapierre*, & y „ avoit pris le degré de Maître és Arts, „ consultoit son sçavant Maître, & alloit „ jusques dans sa solitude pour avoir son „ avis sur le choix des Livres, qu'il devoit „ imprimer. On le voit par une Réponse, „ que lui fit ce docte Religieux, qui est imprimée à la tête du Livre de TRITHEME, *De Scriptor. Ecclesiast.* édition de *Paris* 1512. in 4o. L'Impression des Epîtres „ de saint *Augustin*, qu'entreprit cet habile Imprimeur en l'année 1493. se fit par „ son conseil, comme aussi celle qu'il avoit „ faite l'année précedente des Ouvrages de „ S. *Ambroise*, dont il revit les manuscrits, „ les mit en ordre, distingua les Livres & „ les Chapitres, y mit des Titres, en fit „ les Sommaires & la Préface. Ce qu'il a „ fait aussi à quelques autres Livres, dont „ parle *Tritheme*, qui a donné le Catalogue des Ouvrages, qu'il a composez sur „ la Grammaire, sur la Philosophie & sur „ la Théologie, parmi lesquels il s'en trouve un intitulé, *Resolutiones dubiorum circa Missarum celebrationem occurrentium.* „ Ce petit Traité fut si bien reçû des Ecclesiastiques, pour qui il étoit fait, & on „ le trouva si utile, qu'il fut réimprimé en „ differentes Villes, & en differentes formes *in* 12. *in* 8o. *in* 4o. à *Paris* trois fois, „ à *Constance* deux fois, à *Basle*, à *Deventer*, à *Cologne*, à *Strasbourg*, à *Leipsic*, à „ *Anvers*, à *Venise*, & à *Padouë*, où on „ lui donna ce titre, *Decisiones aureæ circa* „ *suum circa Missarum celebrationem occurrentium.* Ses Ouvrages de Philosophie furent imprimez, à *Basle* par son Disciple „ *Jean d'Amerbach.*

Hæc Epistola, quam memorat CHEVILLERIUS, præfixa est etiam TRITHEMII editioni *de Scriptor. Ecclesiast.* 1494. *in fol.* cujus partem exscribere non gravabor.

Docto ac præstanti viro domino Johanni de Amerbach *in Artibus liberalibus* Parisiensi *magistro; Frater* Johannes de Lapide *monachus Ordinis* Carthusieñ. *sacrarum litterarum humilis & indignus ejusdem studii professor, plurimam in Domino salutem optat.*

Exhibuisti mihi nuper, amantissime frater in Domino, Librum quendam à reverendo doctissimóque patre domino Johanne de Trittenhem *abbate in* Spanhem *editum, &* de Ecclesiasticis Scriptoribus *prætitulatum, postulans ut eum legendo respicerem; & si dignum tuâ impressione censerem —— te operam daturum, ut res citiùs perficeretur, spondebas. Ego dilectioni tuæ (cui nichil me negare fas est) morem gerere cupiens —— legi (quanquam apud te jam definitum suspicarer, quid esses facturus) Quo diligenter —— examinato non reperi ullum opus oportunius his nostris temporibus —— Habes, vir optime, quid de ostenso mihi libro sentiam —— Quam ob causam meo non solùm consilio sed & hortatu atque rogatu curare velis, ut —— impressioni tuæ illum subjicias —— Vale, frater amantissime: ex domo* Carth. Basil. *V. Calend.* Septembris, *anno Domini Mill°. CCCC. XCIIII.*

2 CHEVILL. pag. 35.

3 CHEVILL. pag. 128.

anno 1529. datâ. —— *Illud dolendum tantum Ecclesiæ thesaurum tam serò per Typographos prodiisse in publicum, quem maximè referebat versari in omnium manibus. Deterrebat nimirum illos impendiorum magnitudo.* [1] *Primum hoc egregium facinus ausus est, vir singulari pietate* Joannes Amerbachius, *re sat beatus, sed animi dotibus longè beatior, quem nec sumtus immensi, nec in conquirendis undecunque Exemplaribus instantia, nec in conferendis tædium, nec operis difficultas, nec distractionis alea, nec ulla res alia deterruit, quominus totum* Augustinum *redderet omnibus communem. Non huc invitavit virum quæstûs amor sed sincera pietas, quam omnes illius Præfationes spirant, ac revocandi priscos illos Ecclesiæ Doctores studium, quos videbat ac dolebat propemodum antiquatos. Proinde non dubito, quin illius manibus bene precentur omnes, qui per* Augustini *libros ad pietatem profecerunt. Idem in universas* Hieronymi *lucubrationes majore etiam studio molientem Deus ad superos evocavit. Eam tamen provinciam tribus filiis* Brunoni, Basilio *&* Bonifacio, *quos in hoc curârat trium peritiâ Linguarum instituendos, moriens delegavit, per quos non minore studio quàm fide peractum est, quod optimus pater voluit. Sic enim illos & ad pietatem & ad eruditionem educârat, ut quodammodo se major ac melior in illis superesset, hodiéque supersit. Nam natu maximus tantùm in fata concessit. —— Hic erat illorum* (scil. Monachorum aut Abbatum) *proprius labor, quem homo laïcus suâ sponte suscepit. Atque in* Augustino *quidem tantum adhibitum est ab illo curæ, studii, vigilantiæ, quantum illa tum ferebat ætas, rudior adhuc & perpaucos habens in hôc genere litterarum exercitatos.* ——

Idem Erasmus in suâ ad Archiepiscopum *Cantuariensem* Epistolâ Divi Hieronymi operibus præfixâ anno M. D. XVI. Kalen. *April.* datâ in Amerbachiorum laudibus multus est. —— *idem fecimus & in* Hebraïcis, * *verùm hâc sanè in parte, quod minùs nostro Marte*

1 Chevill. pag. 128.] „Il l'acheva „ l'année 1506. en *Gothique*, après y avoir „ apporté tout le soin & toute la diligen- „ ce possible pour rendre une Edition cor- „ recte; mais il n'eut pas les meilleurs Ma- „ nuscripts, & ne fut pas assez secouru pour „ en faire un juste discernement & une par- „ faite critique.

* Lege Epistol. Erasm. Edit. *Lugd. Batav.* 1716. in fol.

Pag. 154. Erasm. Leon. X. 1515.] *Plurium attulerunt momenti fratres* Amerbachii, *quorum & impendiis & sudoribus cum* Frobenio *communicatis hoc negotii potissimum peragitur. Quæ quidem domus in hunc usum ab ipsis fatis parata videtur, ut ejus operâ revivisceret* Hieronymus. *Pater, vir omnium optimus, tres filios in hoc* Græcis, Hebræis *ac* Latinis *litteris curârat instituendos. Ipse decedens liberis suis studium hoc velut hæreditarium commendavit, quicquid erat facultatum huic negotio dedicans. Atque optimi juvenes pulcherrimam provinciam, ab optimo patre mandatam, graviter obeunt, sic mecum partiti* Hieronymum, *ut quod ab Epistolaribus Libris superest, id ad illorum pertineat curam.*

Pag. 143. Idem Cardinali Grymano. 1515.] —— *offendi* Basileæ *quosdam ad id operis* (scil. Hieronymi editionem) *accinctos, imò jam aggressos: præcipuè* Johannem Frobenium —— *necnon tres doctissimos juvenes fratres* Amerbachios, *Hebraïcarum quoque litterarum pulchrè doctos.*

Pag. 1121. Idem Petro Decimario. 1528. 16. *Septemb. Basileæ.*] —— Glareanus & Amerbachius *te salvere jubent ex animo* ——

Ibid.

Marte poteramus, *aliorum suppetiis præstitimus*, *præcipuè fratrum* Amerbachiorum, Brunonis, Basilii *&* Bonifacii, *quos optimus pater* Joannes Amerbachius *velut instaurandis bonis Authoribus genitos*, *trium Linguarum peritiâ curavit instruendos. Atque hi sanè paternum animum & expectationem vicerunt etiam*, *nihil antiquius ducentes* Hieronymi *gloriâ*, *& hâc gratiâ nec impendio parcentes nec valetudini. Quorum equidem auxilio libenter sum usus*, *quòd* Hebræorum *litteras degustâssem veriùs quàm didicissem.* ——

En virum, Lector, cujus similes hæc novit ætas, nescio an ullos, certè paucissimos! Quot Linguarum peritiam ad rem typographicam rectè administrandam opus esse credebat AMERBACHIUS, cùm multi nostris nunc temporibus in suâ vernaculâ vix sint satis exercitati! Per turpem Artificum imperitiam evenit, ut Ars antiquâ suâ dignitate spoliata in grande litteratorum dedecus evilescat.

AMERBACHIUS, haud ignarus quàm grave humeris onus imposuisset, circumspiciens quem posset in laborum partem vocare, nemi-
nem

Ibid. Idem ANDR. ALCIATO. 1528. 16. *Septemb. Basileæ.*] Amerbachius *vir ad unguem factus partem eam tuarum litterarum*, *quæ nostri mentionem faciebat amanter veriùs quàm honorificè.* ——

Pag. 133. UDALRIC. ZASIUS ERASMO. 1513.] —— *tua admirabilis humanitas*, *quam noster ille* Bonifacius, *adolescens virtute & doctrinâ clarus*, *prædicare non cessat* ——

Pag. 138. Id. ad eund. 1514.] Bonifacius *te plurimâ salute impertit*, *cui post amœna illa humanarum litterarum vireta*, *insuetus est ad durinsculos Juris Civilis scopulos callis* ——

Pag. 1733. ERASM. BOTZEMO. 1528.] —— Bonifacium Amerbachium *Juris Cæsarei professorem* ——

Pag. 138. Idem ULR. ZASIO. 1514.] —— Bonifacium *non uno nomine unicè diligo*, *de quo sanè summam spem concepi.* ——

Lege Pag. 195. Epistol. ZASII ad ERASMUM. 1516.

Pag. 348. ERASM. ZASIO 1518.] —— Bonifacio Amerbachio *juvene omnibus rebus affatim expolito* ——

Pag. 350. ERASMUS BONIFACIO AMERBACHIO *Basileâ* 31. *August.* 1518. dat Epistolam, in quâ *suo sæculo gratulatur*, quòd *præclara studia*, *tot jam sæculis penè sepulta*, *toto terrarum orbe reflorescant*, & conqueritur de magnâ litterarum *ante annos plus minus octoginta* ignorantiâ.

Pag. 670. Idem ad ALCIATUM 1521.] —— Bonifacius Amerbachius, *candidus ac bene vocalis præco laudum tuarum* —— *lucubrationes tuas habet in deliciis* ——

Lege & Pag. 715. Ejusd. aliam ad eund. 1522. & Pag. 1075. ad BILIBALDUM, 1528.

Pag. 1289. ERASM. ad JOAN. ALEXAND. *Brassicanum*. 1520.] —— Bonifacius Amerbachius, *cujus phrasis meâ sententiâ non ita multùm cedit* Politianicæ. ——

Pag. 1474. Id. ad PAUL. SADOLETUM. 1533.] —— *Dialogum* de studiis rectè instituendis *per* Bonifacium Amerbachium *acceperam*, *priusquam tu mitteres.* ——

Pag. 1532. Id. ad ZASIUM. 1514.] —— Bonifacium *juvenem juxtà modestum atque eruditum*, *quæso ne graveris meo nomine salutare.* ——

Quòd hôc in loco testimoniis ERASMI congerendis immoratus sim, ab re non fuit. Volui palàm facere, quantus fuerit JOANNES AMERBACHIUS, quanto in honore & ipse & ipsius familia apud viros istius sæculi ingenuos & eruditos; quàm curam habuerit, ut filii bonis litteris innutriti rem promoverent litterariam; quàm bene hi parentis optimi curæ & spei responderint; quantus longævo parenti accesserit fœlicitatis cumulus, ut ante obitum filios non modò adultos sed & omni laude cumulatissimos cerneret.

nem invenit huic rei magìs idoneum, quàm FROBENIUM: [1] quem ideo ad ſe *Baſileam* accivit ſocium in *Latinis* Patribus excudendis futurum. Illi plurimùm placuit uſus characteris *Gothici*: quem alio nigriorem ideóque legentium oculis minùs gratum, diu tamen jam admiſerant [2] celebres Typographi, inter *Germanos* anno 1471. HENRICUS EGGESTEIN *Argentorati* in GRATIANI *Decreto*; multi præcipuè inter *Venetos*, qui, ſuis typis nitidioribus poſtpoſitis, hunc inſuaviorem induxerunt, ſuóque exemplo alios quoque aliorum locorum Typographos in eandem conſuetudinem pertraxerunt; adeò ut *Gothicæ* illæ editiones maximam decimæ quintæ centuriæ partem occupaverint. Miror equidem hanc characteris formam fuiſſe non modò uſurpatam, verùm à plerisque laudatam. [3] Sic enim legitur in editione SCOTI apud JOANNEM *Colonienſem*, & JOAN. MANTHEN ann. 1477. *Sublimi litterarum effigie.* Et in *Conciliator. Medicin.* 1483. *Charactere jucundiſſimo M.* JOANNIS HERBORT Alemani, *cujus vis & ingenium facilè ſupereminet omnes.* Et *le* BARTHELEMI CHASSENEUZ ſur les *Coutumes de* BOURGOGNE apud JOANNEM *de* JONVELLE *Lugduni* 1523. *Elegantiſſimis typis.* Et *Pſalter. in uſum dioceſ.* Pariſ. *apud* NICOLAUM PREVOST Pariſiis 1525. *opus pulchro litterarum charactere politiſſimum.* Quamvìs autem illa characterum figura ad aliam ne comparanda quidem ſit, aliquando tamen his editionibus ſuus nonnullus nitor haud deeſſe mihi videtur, præſertim ubi minutior eſt iste *Gothicus*, asperámque nigredinis nimiæ injucunditatem duritiémque nonnihil emollit exilior litterarum ductus. Ea characterum exilitas editionibus *Gothicis Div.* AUGUSTIN. *de Civit. Dei* VENETIIS ann. 1470. à GABRIELE PETRI & anno 1475. à NICOLAO JENSO excuſis quandam ſanè (ut puto) gratiam conciliat. Characterem utrúmque, *Gothicum* aliúmque, ut ſimul miſceret in AMBROSII editione anno 1492. neſcio, quid AMERBACHIO perſuaſerit. Hoc opus in tres partes distribuit. Libri primæ partis (præter tractatum *de officiis*) & ſecundæ omnes charactere *Gothico*, reliqui primæ & tertiæ *Romano* exarantur. Hunc morem imitati ſunt [4] aliquot postea Impreſſores. HENRICUS STEPHANUS & SIMON COLINÆUS in *Promptuario* MONTHOLON. anno 1520. prima ordinis Alphabetici vocabula *Gothicè* excuderunt. Idem fecit in ſecundo ſui *Theſauri* volumine ann. 1543. non in primo, ROBERTUS STEPHANUS. In Lexicis videmus plerumque vocem vernaculam *Gothicis*, Latinam *Romanis* litteris exhiberi. [5] *Gothicis* Impreſſionibus imò & quibusdam aliis aliud accedebat incommodum ipſo charactere gravius, nimirum quòd ſyllabæ vocum & voces plurimæ, aliquando penè omnes, abbre-

1 CAILLE, p. 32.
2 CHEVILL. p. 104. usque ad p. 109.
3 CHEVILL. p. 106, 107.
4 CHEVILL. p. 107.
5 CHEVILL. p. 110.

abbreviatæ tot istorum compendiorum notulis implicarentur, & innecterentur, ut Lectoribus crucem figerent magis quàm lectioni lucem adderent, & ob eam ipsam causam ingens hujusmodi Editionum neglectarum numerus interiret. Compendiaria ista imprimendi ratio à manuscriptis Codicibus, quorum figuras *Moguntini* aliíque Typographi æmulari studebant, manavit. Scribæ malebant voces nectere quàm moras; quos imitati Impressores per hæc forsan compendia chartarum impensis magis quàm legentium labori pepercerunt. Hanc arbitror βραχυγραφίαν sermoni *Græco* longè meliùs convenire, & in illo formosius aliquid ac nonnihil artificii venustioris præ se ferre. Hanc optimi inter antiquos retinuerunt Typographi, quam à suis Libris eliminando quid elegantiæ *Græcis* litteris addiderint è recentioribus nonnulli, nondum satis video. Sed de his paulò prolixiùs agendi se dabit occasio. Ad AMERBACHIUM redeo: quem [1] post typographicos ferè quinquaginta annorum labores vitâ & Litterariis, quæ obierat, munus summâ cum laude functum hôc postea Epitaphio decoravit filius natu minimus BONIFACIUS:

[2] *EPITAPHIUM.*

JOANNES AMERBACHIUS hîc cubat
Cum Barbara Ortenbergia singul. pudicit. fœmina,
Ac *BRUNONE BASILIO*que, filiis,
Præproperè quidem hinc ereptis.
Sed ante tamen eruditione sua trilingui
Per laboriosiss. Hieronym. operum recognitionem
Quibus nunc Docti ubique gentium fruuntur,
Orbi toto commendata.
BONIFACIUS AMERBACHIUS
Parentibus & fratribus optimis,
Sed & *MARTHÆ FUCHSIÆ*
Uxori suæ Christianarum virtutum dotibus incomparabili,
Cum Ursula ac Hertexe duabus filiolis
Hîc quiescenti:
Item sibi ipsi liberis suis superstitibus
FAUSTINÆ, BASILIO, JULIANÆ,
Posterísque in humanæ fragilitatis memoriam
F. C.
Parentibus, fratribúsque jam olim, uxore verò in ipso ætatis flore cum filiolis haud ita dudum expectandi censorii novissimique diei ergo collocatis. Anno M. D. XLII.

Latini

1 Scilicet ab anno 1480. usque ad annum 1528, quo anno ERASMUS ad ALCIATUM scribens ejus mentionem facit. Sed Idem in Epistol. ad Archiepiscop. *Toletan.* Divi AUGUSTINI Operibus præfixâ anno 1529. datâ, eum vitâ decessisse scribit. In eâdem Epistolâ scribit filium AMERBACHII natu maximum *in fata concessisse*: nempe (ut censeo) BRUNONEM, cujus matrimonium fortè innuit, cùm ad GERBELIUM scribens anno 1518. (lege Epistolar. pag. 35.) *Scis*, ait, BRUNONI *quoque* AMERBACHIO *esse*, *quod amplectatur in somnis.*

2 CAILLE, pag. 33.

Latini jam ex omni penè Facultate & Scientiâ Libri in eruditorum manus per plurimas paſſim *Europæ* partes Typographicæ Artis auxilio venerant. *Græca* autem Lingua non adeò frequentabatur; nec à primâ Artis origine usque ad annum 1480. ullus Liber mihi occurrit integer eo ſermone excuſus præter LASCARIS Grammaticam ann. 1476. Eandem anno 1480. rurſus edidit, ſed verſione *Latinâ* inſtructam, JOHANNES CRESTONUS *Placentinus* Monachus; idem qui etiam ſequente anno [1] Pſalterium *Græcè* & *Latinè* impreſſum LUDOVICO DONATO Episcopo *Bergomenſi* nuncupavit. Tunc primùm pars Bibliorum *Græcorum* aliqua imprimi cœpta; primúmque ſpecimen in *Græcis*, utì antea [2] in *Latinis*, à Pſalterio ſumptum. Tunc primùm *Græcus* textus cum interpretatione *Latinâ* ſociatus eſt, ut *Græcarum* Litterarum rudiores (quales erant illis temporibus adhuc plerique) uſu crebro paulatim exerciti perdiſcerent tandem hâc magìs familiari duce & comite ignotiori illi aſſueſcere. Monacho illi *Placentino* juſtiſſimæ à posteris debentur gratiæ, qui otium & horas tam bene collocaverit; cujus diligentiam ſi omnibus ſui Ordinis libuiſſet imitari, litteræ non tamdiu ſepultæ & incultæ jacuiſſent. Suas etiam, quas meruit, gratias habuiſſet Typographus, niſi maluiſſet ſuum nomen taceri. At, quia *Mediolani* Editio prodiit, exiit forſan à DIONYSII *Paraviſini* prelo, qui ibidem LASCARIS Grammaticam anno 1476. *Græcè* emiſerat. Laudem, ſi non parem, ſaltem proximam, poſt *Germaniam*, ſibi jure vindicare poteſt *Italia*. *Moguntiæ* Ars primùm inventa fuit & tentata; ſed *Latinas* ſolas excoluit litteras: necdum enim *Græcas* ſciebant perfectè Typographi; quas licèt Authoribus quibusdam *Latinis* immiſcere tentaverint infeliciter [3] *Moguntini*, feliciùs & meliore ſucceſſu [4] *Sublacenſes*, [5] *Romani* & [6] *Veneti*; Codex tamen totus *Græco* ſermone non eſt impreſſus, donec tam arduum Typographiæ opificium numeris omnibus abſolutum ad umbilicum perduceret *Mediolani* anno 1476. DIONYSIUS *Paraviſinus*.

Quotannis jam latiùs per *Europam* nomen increbreſcebat typographicum, in regionibus præſertim *Italis*, & nullibi magìs quàm *Venetiis*.

Cele-

1 LONG; *Biblioth. Sacr.*] In Epiſtolâ dedicatoriâ hæc leguntur: —— *circiter ſeptuaginta loca correximus Græcam veritatem ſecuti. Verba, quæ deerant, ſuis locis addidimus. Unum te, Præſul memorande, ignorare nolo: Pſalterium, quod Ambroſianum dicitur, in paucis imò in nullis à Græco diſcrepare.* —— *feci & ipſe in hôc Pſalterio: non tamen ut Græcis ſchematis uterer, ſed ut Græcè diſcere volentibus morem gererem, verbum verbo reddidi.* ——

2 Anno 1457.

3 CICER. *Offic.* per FUST & SCHOEFFER. *Moguntiæ.* 1465.

4 LACTANT. *Sublaci.* 1465.

5 LACTANT. 1468. AUL. GELL. & APULEIUS 1469. per SWEYNH. & PANN. *Romæ.*

6 AUL. GELL. & MACROB. 1472. per NIC. JENS. *Venetiis.*

Celebres extitere anno 1480. *Venetiis*; PETRUS PIASIUS *Cremonensis*; BARTHOLOMÆUS BLAVIUS *Alexandrinus*, & ANDREAS TORESANUS *de Asulâ*; [1] LUCILIUS SANTRITER & FRANCISCUS THEODORUS:

Tarvisii; BERNARDINUS CELERIUS *de Luere*:
Neapoli; FRANCISCUS *de Dino Florentinus*:
Vicentiæ; HENRICUS LIBERARIUS:
Brixiæ; [2] BONINUS DE BONINIS *de Ragusiâ*:
Goudæ; [3] GERARDUS LEEU:
Coloniæ; HENRICUS QUENTEL:
in Civitate *Austriæ*; GERARDUS *de Flandriâ*:
—— —— [4] JOANNES *Vercellensis*:
[5] *Cadomi* —— —— ——

Anno 1481. *Venetiis*; BAPTISTA *de Tortis*; LUCAS DOMINICI *Venetus*; [6] PHILIPPUS *Venetus*; JOANNES *de Forlivio* & GREGORIUS fratres:
Vicentiæ; JOANNES *Rennensis* & [7] DIONYSIUS BERTOCHUS:
Florentiæ; NICOLAUS *de Laurentio*:
Monteregali; DOMINICUS *de Nivaldis* & filii:
Regii; PROSPER ODOARDUS & ALBERTUS MAZALI *Regienses*:
Noribergæ; CONRADUS LEONTORIUS:
Daventriæ; RICHARDUS PAFRADIUS:
Oxonii; THEODORICUS ROOD:
[8] *Lignis* —— ——

Anno 1482. *Romæ*; STEPHANUS PLANCK *Paduanus*:
Venetiis; THOMAS *Alexandrinus* & socii:
Mediolani; JOANNES ANTONIUS *de Bonaso*:
Tarvisii; PAULUS *de Ferariâ* & DIONYSIUS *de Bononiâ*; *idem* DIONYSIUS ac PEREGRINUS ejus socius:

Anno

1 De his lege plura in sequenti Catalogo.
2 Is BONINUS migravit *Veronam* ann. 1482, 1483.
3 Anno 1485. *Antuerpiam* migravit.
4 Ubi hôc anno Artem exercuerit, mihi nondum constat: sed imprimebat *Tarvisii* ann. 1482, 1485. *Venetiis* 1486.
5 Absque nomine ullius Typographi.
6 Nescio, an idem qui antea PHILIPPUS CONDAM PETRI.
7 DIONYSIUS hic erat *Regiensis*, & *Regii* impressit ann. 1496.
8 Hujus Loci meminit LA CAILLE, p. 43. sed finè ullius Typographi nomine.

Anno 1482. *Veronæ*; [1] BONINUS *Ragusii* genitus:
Paduæ; MATTHÆUS CERDONIS *de* [2] *Windisch-gretz*:
Vicentiæ; LEONARDUS *Basileensis*; JACOBUS *Dusensis*:
Florentiæ; [3] ANTONIUS MISCOMINUS:
Brixiæ; BARTHOLOMÆUS *Vercellensis* [4] Bibliopola:
Regii; BARTHOLOMÆUS BOTTONUS aliàs BRUSCHUS *Regiensis*:
Bononiæ; HENRICUS *de Harlem*, & JOANNES *de Nordlingen*:
Aquilæ; ADAM *de Rotwil Alamanus*:
Ulmæ; LEONARDUS HOL *Ulmæ* civis:
Argentorati; [5] MARCUS REINHARDI *de Argentinâ*, ac NICOLAUS PHILIPPI *de Gernsheym* socii.
[6] *Pisæ* & *Erfordiæ* ——— ———
——— ——— [7] PETRUS *Ungarus*:

Anno 1483. *Venetiis*; JOANNES dictus *Magnus* HERBORT *de Siligenstat Alemannus*; ANTONIUS *de Stratâ Cremonensis*; PLATO *de Benedictis*; BERNARDINUS *de Benaliis Bergomensis*; [8] JACOBUS BRITANNICUS *Brixianus* & [9] JOANNES *de Forlivio*; NICOLAUS *de Contengo Ferrariensis* & [10] PETRUS MAUFER; [11] BERNARDINUS *de Celeris de Luere*:
Brixiæ; MINIATUS DELSERA *Florentinus* & [12] BONINUS DE BONINIS *de Ragusiâ* socii:

Anno

1 Idem (ut non dubito) qui antè 1480. & postea 1483. vocatur BONINUS de BONINIS.

2 Vide ann. 1485. in Catalogo sequente.

3 Hic solebat suis Editionibus adjicere duas sui nominis litteras majusculas initiales simul in unam conjunctas AM.

4 Constat hunc BARTHOLOMÆUM fuisse Typographum ex inscriptione Libri, quæ in sequenti Catalogo legitur. Sed olim idem erat Typographus & Bibliopola; & nescio an non optandum esset, ut etiam nunc utroque officio unus fungeretur. Turpissima virorum illiberalium avaritia cum rerum omnium præterquam lucri ignorantiâ intolerabili conjuncta hanc nostro sæculo invidit felicitatem.

5 Ii eodem hôc anno *Argentinâ Lutetiam* migraverunt.

6 Nulla in iis Locis Typographorum nomina affert JOANNES LA CAILLE.

7 Loco non nominato.

8 Hic postea imprimebat *Brixiæ* 1485.

9 Hic JOANNES cum fratre suo excudebat anno 1481.

10 MAUFER cùm antea *Paduæ* 1474, *Veronæ* 1480. Artem exercuisset, tertiò migravit *Venetias*, quò tunc omnes confluebant Typographi, tanquam ad suæ Artis arcem & metropolim.

11 Hôc anno Locus, ubi imprimebat, non adjicitur; at proximo, *Venetiis*.

12 BONINUS anno 1480. imprimebat solus.

Anno 1483. *Parisiis*; ANTONIUS CAILLAUT, & LUDOVICUS MARTINEAU:
Lugduni; GULIELMUS LE ROY vel [1] REGIS:

Anno 1484. *Venetiis*; ANDREAS *de* BONETIS *de Papiâ*; BERNARDINUS *de Novariâ* & [2] BERNARDINUS CELERIUS *de Luere* socii:
Lubecæ; STEPHANUS ARNOLDI:
Coloniæ; [3] JOANNES GULDENSCHAYFF:
Noribergæ; GEORGIUS STUCHS *de Sultzbach*:
Viennæ; [4] PETRUS SCHENCK:
Parisiis; GEORGIUS MITTELHUS; [5] DIONYSIUS JANOT:

Anno 1485. *Venetiis*; PAGANINUS DE PAGANINIS *Brixiensis*; PEREGRINUS DE PASQUALIBUS & [6] DIONYSIUS DE BERTOCHIS *Bononienses*; ANTONIUS BACTIBOVIS *Alexandrinus*:
Lugduni; JOHANNES FABRI:
Antuerpiæ; [7] GERARDUS LEEU:
[8] *Cremonæ*, *Heildelbergæ*, & [9] *Gandavi* ——

Anno 1484. *Lipsiensibus* primùm innotuit Typographia; de cujus in eam Urbem introductæ historiâ optimè meruit vir clariss. [10] GOTTFRIDUS

1 Sic nomen vernaculum *Latinè* vertit ann. 1488.

2 Hic BERNARDINUS *Tarvisio*, ubi ann. 1480. imprimebat, *Venetias*, magnum illud Typographiæ receptaculum, se recepit.

3 JOANNES LA CAILLE. (p. 27.) alium affert *Coloniensem* Typographum, JOANNEM GULDEM: quem (donec fiam certior) suspicor non alium fuisse à GULDENSCHAYFF, sed abbreviato tantùm inter imprimendum nomine.

4 Hic anno 1500. Artem *Lugduni* exercuit.

5 CAILLE pag. 62.] „ DENIS JANOT épousa JEANNE *de* MARNEF „ fille de Libraire, de qui il eut DENIS. „ Il avoit pour devise autour de sa marque, *Amor Dei omnia vincit*, Amour „ par tout, tout par amour, par tout amour.

6 Notandum est anno 1486. nominari *Pelegrino di Pasquali è Domenico Bertocho da Bologna compagni.* Nescio an idem hic, qui anno 1485. DIONYSIUS dicitur, aut huic aliquâ cognatione proximus. Præterea anno 1481. memoratur alius DIONYSIUS BERTOCHUS *Regiensis*, *Vicentiæ* tunc Typographus, postea ann. 1496. *Regii.* Denique DIONYSIUS hic BERTOCHUS solum quater vertisse videbitur; ejus enim prima mentio *Vicentiæ* anno 1481, *Tarvisii* anno 1482. cum socio suo PEREGRINO (quem eundem esse puto ac PEREGRINUM *de* PASQUALIBUS) *Venetiis* anno 1485, denique *Regii* anno 1496.

Feliciter certè Arti typographicæ id cessit, quòd ejus professores locum sæpe mutarent. Crebris enim hujusmodi migrationibus faciliùs & citiùs spargebatur illius notitia.

7 Is antea ann. 1480. *Goudæ* imprimebat.

8 Harum Urbium meminit JOANNES LA CAILLE (p. 84.) sinè nomine Typographorum.

9 Consule *Bibliothecam* ADRIANI PAUW, ubi etiam tacetur Typographi nomen.

10 Lege ejus *Bibliothec. Lipsiens.* ann. 1711.

FRIDUS CHRISTIANUS GOËTZIUS *Lipsiæ* Prætor & Bibliothecarius, cujus ipsa verba hìc excerpta subjicere non pigebit.

—— —— „ haud erit, cur tradamus oblivioni *MARCUM* „ *BRANDT*, primum Artificis nomen, quod investigare licuit, „ sub cujus incude [a] ALBICI Archiep. *Pragensis* & *Bohemiæ* Regis „ olim Archiatri *Praxis medendi* &c. A. M. CCCC. LXXXIV. in „ 4. prodiit aut *GREGORIUM BOETTICHER*, qui *ICto-* „ *rum* nonneminis *Prælectiones publicas in Authent. habit.* &c. M. „ CCCC. XCIII. in fol. formis suis impressas dedit. Multo minus „ ad tenebras relegandus *Wolffgangus MOLITOR*, aliàs STOECK- „ LIN dictus, de *Monaco*, Baccalaureus *Erffurtensis* & civis *Liptzen-* „ *sis*, qui [b] doctorum virorum fuit fautor excellentissimus, & M. „ CCCC. XCVI. [c] PRISCIANUM duobus libris minoris formæ „ distinctum, ÆNEÆ item SYLVII Opuscula nonnulla in 4. plu- „ rimáque alia in sequentibus annis stanno suo descripsit. Hujus sup- „ par fuit ætati *Jacobus THANNER*, seu, ut *Latinè* vocitari ma- „ lebat, ABIEGNUS, *Herbipolensis*, magnam in Autoribus veteris „ & recentioris ævi vulgandis laudem adeptus, inter quos OVIDIUM „ *de remedio Amoris* M. CCCC. XCVIII. & LUCIANUM *de Vitis* „ *omnis generis variarúmque Sectarum Philosophorum* M. CCCC. XCIX. „ excusum referre possumus: utique cùm VIRGILII *Æneida* MDV. „ publicaret ejusdem non minùs quàm Urbis honori hoc tetrastichon „ cecinit GREGORIUS LATICEPHALUS *de Konitz*:

„ Hoc opus Abiegnus vir doctus in arte Jacobus
„ Absolvit nitidum: Lips ubi pulchra nitet:
„ Lips urbes vincit studiis doctissima cunctas;
„ Hìc totas sedes diva Minerva tenet.

„ Æquales ferè THANNERO dixeris Baccalaureum *MARTI-* „ *NUM LANTZBERG*, itidem *Herbipolensem*, *MELCHIO-* „ *REM BAERNIUM*, *VALENTINUM SCHUMANN*, „ omnes in re chalcographicâ versatissimos. Veruntamen intrà incu- „ nabula sua primáque tyrocinia tum temporis substitisse judicabimus „ Artium nobilissimam: siquidem characteribus utebatur antiquum „ scribendi ductum æmulantibus multísque abbreviaturis non sinè le- „ gentium tædio refertis; ad maturitatem autem robúrque virile de- „ mum pervenisse, cùm *VALENTINUS PAPA*, & quem ar- „ tis suæ *Dædalum* rectè nominaveris, *ERNESTUS VOEGE-* „ *LINUS Constantiensis*, officinas hìc suas aperiissent. Hæc enim „ præ-

a SCHENCK. *Biblioth. Med.* p. 21. Lipſ. 1506. *impr.*
b V. PETR. RAVEN. *Comp. Jur. Can.*
c ANDR. RIVINUS *de Typogr.* pag. 20.

„ præcipuè inter reliquas tantùm *caput extulit*, *quantùm cupressi inter* „ *lenta viburna*; atque exterorum etiam gymnasiis typographicis, vel „ *Aldinis*, vel *Juntinis*, vel *Gryphianis*, vel *Plantinianis*, & siquod „ aliud celebrius istâ vidit ætate *Europa*, seu æris fusilis, tam *Græci* „ quàm *Latini*, elegantiâ, seu curatissimâ descriptione nequicquam „ facilè concessit. Ingens illa optimorum Librorum brevì produxit „ agmen, cujus primum quasi pilum constituunt, quæ JOACHIMUS CAMERARIUS *Papebergensis* —— emisit —— scripta —— „ Quò magìs itaque miramur & MALLINCKROTIUM & CAILLIUM —— hanc tam splendidam, tam præstabilem officinam silentio planè præterivisse. Sanè quanto amore complexus sit VOEGELINUM CAMERARIUS —— & quale precium incudi ejus „ chalcographicæ statuerit, vix meliùs quàm ex ipsiusmet Epistolâ „ ad GEORG. SIGISMUNDUM SELDIUM Consiliarium Cæsareum „ M. D. LXIV. scripta * cognoscemus. *Est apud nos vir cùm litterarum doctrinâ non vulgariter instructus, tum ingenio valens, & studio* „ *industriâque spectatus* ERNESTUS. *Is Officinam exprimendi Libros typis* „ *chalcographicis instituit. Adhibet autem multo majorem & delectum edendorum Scriptorum & in elaborando diligentiam, quàm vulgus eorum, qui* „ *modò quæstum istum frequentant, facere consuevit: atque in apparando penè* „ *fortunas facultatésque suas omnes consumpsit. Tantum enim abest, ut conatus ipsius adjuventur à Bibliopolis, ut, nescio quâ invidiâ, horum ille etiam* „ *iniquitate non parum prematur. Nunc confugit ad spem propemodum extremam obtinendæ defensionis & protectionis suorum operum, laborum, sumptuum ab Imperatoriâ Majestate, quâ fretus* &c. Summa totius Epistolæ huc redit, ut Privilegium Cæsareum VOEGELINO exoraret: „ quo etiam impetrato explicatioribus velis is navigare, novísque „ subinde typis fundendis sumtus suggerere potuit. Quin & Tabernam „ librariam simul exercuit, preli sui usum ANDREÆ SCHNEIDERO, JO. RHAMBÆ & JO. STEINMANNO institoribus „ fortè suis qui in calce Librorum nominati occurrunt, permittens, „ eâ tamen lege, ut typorum vel impensarum præstitarum honorifica „ mentio fieret, nec minus *Arcæ Fœderis* imaginem insigne suum, illi „ semper præfigerent. Sub idem tempus MICHAEL LANTZENBERGER, JACOBUS APEL aliíque operas etiam alebant typographicas: quanquam *Vœgeliniana* Officina singulis palmam præriperet; quippe quæ in filiis VALENTINO, PHILIPPO & GOTTHARDO aliquandiu floruit, & *Heidelbergam* quoque nobilem coloniam ablegavit. —— quæ præ cæteris *Germaniæ* Urbibus *Francofurti* ad *Mœnum* Lares suos stabiliverat negotiatio Libraria, huc sensim „ diverteret hospitalem dextram porrigentibus GROSSIIS & SCHURERIS, Bibliopolis ista tempestate longè latéque clarissimis.

In

* LII. Ep. 6. pag. 116. sequ. ed. *Wechel.*

In describendis *Lipsiensis* Typographiæ origine & incremento sentio me ultra hujus centuriæ limites longè evagatum ; sed malui sub uno intuitu omnia Lectori exponere, quàm, quæ de illâ clariss. Goëtzius simul scripsit, distrahere, & in alium locum differre. Nunc in ordinem redeo.

Annus 1484. meruit maximè celebrari, quòd tunc *Soncini* (quod est Ducatûs *Mediolanensis* oppidulum) *Judæorum* Typographorum *Italorum* operâ *Hebræi* characteres lucem primùm aspexerint.

Paucissimos *Hebraïcè* impressos ante ann. 1500. Libros inspicere mihi contigit: viz. *Pentateuchum Hebraïcum* cum *Chald. Paraphras. Ulyssipone* 1491. fol. & *Biblia Hebraïca*, *Brixiæ* 1494. 8°. in quibus memoratu dignum est, quòd, quoties in textu Dei nomen occurrit, littera Daleth pro He substituatur ; v. g. יהוד pro יהוה, אלדים pro אלהים. Id, monente viro doctissimo Jacobo le Long, observavi.

Libet hìc, quæ clarissimus * Chevillerius de *Hebrææ* Typogra-

* Chevill. p. 264, 265.] „ Les premieres Impressions en Langue & Caractére *Hebraïques*, ont été faites par les „ *Juifs* d'*Italie* à *Soncino*, petite Ville du „ Duché de *Milan*, & les premiers Imprimeurs furent le Rabbin *Josué* ; & le „ Rabbin *Moyse* fils du Rabbin *Israël Nathan* „ de *Soncino*, qui descendoit d'un *Juif Allemand* de la Ville de *Spire*. Cette famille „ se multiplia, & porta l'Imprimerie dans „ quelques Villes d'*Italie*, comme à *Brescia*, à *Boulogne*, à *Rimini*, à *Fano*, à *Pesaro*, où ont été faites des Impressions „ *Hebraïques*, avec l'inscription, que c'étoit „ par des Imprimeurs de *Soncino*, ou de la „ famille de *Soncino*. Après ce premier „ tems les *Juifs* & les *Chrétiens* firent des „ Impressions en *Hébreu* dans plusieurs autres Villes de l'*Europe*, à *Venise*, à *Cremone*, à *Mantouë*, à *Sabionetta*, à *Verone*, à *Ferrare*, à *Padouë*, à *Livourne*, à „ *Naples*, à *Riva*, à *Isna*, à *Basle*, à *Cologne*, à *Hanau*, à *Francfort* sur l'*Oder*, à „ *Prague*, à *Lublin*, à *Cracovie*, & autres „ Lieux, & dans quelques unes de la *France*, de l'*Espagne*, de l'*Angleterre* & de la „ *Hollande*. Le Rabbin *Ghedalia*, dans son „ Livre intitulé *Scialscheleth Hakkabala*, marque le tems, que commença l'Impression des Livres *Hébreux*, & dit que ce „ fut l'an du Monde 5240, qui revient à „ l'année *Chrétienne* 1480. Le Pere *Jules* „ *Bartolocci*, qui a fait la recherche des premieres Impressions de ces Livres, rapporte ses paroles, que voici en *François*: „ *En ce tems les Imprimeurs de* Soncino *étoient en reputation. Ils exercerent l'Art de* „ *l'Imprimerie plusieurs années, & mirent* „ *sous la Presse un grand nombre de Livres* „ Hébreux, *au grand avantage de la Nation* „ Juifve.

„ De cette Imprimerie de *Soncino* sont „ sortis, le Livre intitulé *Miuchar Happeninim*, qui fut imprimé *in quarto* l'an du „ Monde 5244. c'est-à-dire, l'année *Chrétienne* 1484.

Idem. p. 265, 266.] „ Ce fut ce R. „ *Gherson* qui porta l'Imprimerie à *Constantinople*, où il fit plusieurs Impressions „ jusqu'en l'année 1530. en laquelle fut imprimé le Livre intitulé *Michlol*. Les *Juifs* „ l'établirent aussi à *Salonique*, & dans quelques autres Villes de l'Empire *Ottoman*. „ Mais ce font ces deux Villes-là où ils ont „ le plus imprimé de Livres *Hébreux*. On „ en voit d'imprimez à *Salonique* en l'année „ 1493. & à *Constantinople* en l'année 1506. „ dans le Siécle précedent : & dans le présent Siécle l'année 1652.

Idem. p. 266, 267.] „ Avec toutes ces „ recherches de l'origine de l'Impression „ *Hébraïque*, s'il est vrai ce que *Buxtorfe* „ écrivoit l'année 1613. que *Joseph Scaliger* „ avoit une Grammaire *Hébraïque* du Rabbin *Moyse Kimhi* intitulée, *Mahala Scevile Haddas*, qui avoit été imprimée en

„ *Sicile*

pographiæ origine tradidit, ipsius verbis (cùm accuratioribus non possim) describere.

„ *Sicile* il y avoit plus de 152. ans: *Habuit*
„ Josepus Scaliger *impressum in* Siciliâ *ante*
„ *annos* 152. (Paroles que *Buxtorfe* son fils
„ n'a point changées dans la seconde Edi-
„ tion qu'il a fait faire du Livre de son pe-
„ re l'année 1640. *in* 8°. à *Basle*;) on pour-
„ roit dire, que l'Impression *Hébraïque* a
„ commencé bien plûtôt que ne dit le Rab-
„ bin *Ghedalia*, & avec lui le P. *Bartolocci*;
„ qu'elle a paru en *Sicile* avant les Impri-
„ meurs de *Soncino* environ l'année 1461.
„ & que c'est cette Grammaire de *Moyse*
„ *Kimhi*, qui est le plus ancien Livre im-
„ primé en *Hébreu*. Il est bien certain,
„ qu'on a de très-anciennes Impressions de
„ cette Grammaire. Il y en a une dans la
„ Bibliotheque de *Sorbonne*, qui est faite à
„ *Ortona* dans l'*Abruzzo* au Royaume de
„ *Naples*, la seconde année de *Charles* Roi
„ de *Sicile* & de *Jerusalem*, c'est-à-dire,
„ de *Charles* VIII. Roi de *France*, qui est
„ celle de 1496. où il est marqué, que c'est
„ la troisiéme Impression de cette Gram-
„ maire. Ce qui est un témoignage, qu'il
„ y en avoit encore deux autres Editions
„ plus anciennes. *Corneille Beughem*, dans
„ sa Liste intitulée *Incunabula Typographiæ*,
„ parle d'une ancienne Edition *Hébraïque*,
„ qui fut faite à *Boulogne* en *Italie* l'année
„ 1471. page 126. *R. Obadia Sephorno*, *Lux*
„ *populorum. Liber Hebraïcus sic dictus. Bo-*
„ *noniæ* 1471. Mais pour assûrer la verité
„ de ces anciennes Impressions, & faire
„ cesser tout le doute qu'on peut en avoir,
„ il faut attendre qu'on marque les Biblio-
„ theques, où elles sont gardées, & que
„ quelcun en donne plus de lumiere.

Biblia Latina: *per Franciscum de Hailbrun.* 4to.	Venetiis.	1480.
Eadem: *impens. Octaviani SCOTI.* (a) 4to.	Venet.	1480.
Ead. cum summariis & concordantiis Menardi Monachi: *per Jo. Zainer.* (b) fol. .	Ulm.	1480.
Ead. *per Anton. Coburger.* (c) fol. . .	Noriberg.	1480.
Ead. cum postillis Nicolai de Lyrâ, 7 vol. (d) fol.	Colon.	1480.
Bibl. Germanic. 2 vol. *per Antonium Sorg.* (e) fol.	Aug. Vind.	1480.
Beati Hieronymi Epistolæ. (f) fol. *in Urbe*	Parmensi.	1480.
Euseb. Præparat. Evangel. Latinè, interprete Georg. Trapezuntio: *impressit Michaël Manzolinus.* (g) fol.	Tarvis.	1480.
Vita del Sancto Hieronimo: *per Michaele Manzolo da Parma.* (h) 4to. . .	Tarvis.	1480.
JOSEPHI OPERA Latinè, Ludovico Condratâ interprete: *per Petrum Maufer Gallicum.* (i) fol. *in inclytâ civitate* . .	Veronæ.	1480.
Josephus de la bataille Judaïque translatée de Latin en *FRANÇOIS*: *pour Antoine VERARD.* (k) fol.	Paris.	1480.
Duranti Rationale Divinor. Officiorum: *per Hermannum Lichtenstein.* fol. . .	Vicent.	1480.
Joan. de Turre-cremata tractatus de *POTESTATE PAPAE & CONCILII* generalis: *per Henricum QUENTEL.* (l) fol. . .	Colon.	1480.
Beat. *GREGORII* magni *MORALIUM* opus per Bartholomeum Cremonen. correctum: *per Reynaldum de Novimagio Teutonicum.* (m) fol.	Venet.	1480.

Hugon.

(a. b) Long, *Biblioth. Sacr.*

(c) Long, *Biblioth. Sacr. Maii Kl. Octavo decimo.*

(d. e) Long, *Biblioth. Sacr.*

(f) Pars 1a. *M.CCCC.LXXX. die XVIII. Januar.* Pars 2a. *M.CCCC.LXXX. Id. Maiis.*

(g) *Prid. Id. Januar.*

(h) *XXVIIII. de Marzo.*

(i) *Octav. Kal. Jan. Pont. Max. Sixto IV. Venetorum duce Joanne Mocenigo.*

(k) 7me. *de Decembre. M.CCCC. quatre vingt.* (l) Caille, p. 26.

(m) *Quarto decimo Junii, duce Joanne Mozenigo.*

Hugon. Cardinal. ſpeculum Eccleſiæ, & ſacerdotum; Guillelmi Saphonenſis modus conficiendi Epiſtolas; ſpeculum aureum animæ peccatricis: *per Udal. Gering & G. MAYNYAL.* (a) 4to. . . . . . Pariſ. 1480.

Summa in virtutes Cardinales & vitia illis contraria, corúmque remedia, ad partem tertiam libri de naturalibus exemplis: *per Ulric. Gering & G. Maynyal.* (b) fol. . . . . Pariſ. 1480.

Le Pelerinage de l'Ame: *per Antoine GERARD.* (c) fol. . . . Pariſ. 1480.

Matthei ſylvatici liber Pandectarum medicinæ, emendat. per Matthæum Moretum Brixianum: *impendio Joannis Coloniæ Agripinenſis Joannísque Manthen Gheretzem ſociorum.* (d) fol. . Venet. 1480.

Platynæ opuſculum de *OBSONIIS*, ac de honeſtâ voluptate, & de valetudine: *impenſis & expenſis Gerardi de Flandriâ.* (e) 8o. *in Civitate* . . . . . . Auſtriæ. 1480.

Thymage or myrrour of the world tranſlated from French into Engliſh: *by Caxton.* (f) fol. . . 1480.

Hiſtory of England, together wth. the Hiſtory of Ireland, taken out of Polychronicon. (g) fol. . . . . Weſtminſt. 1480.

Franchini *GAFURII* Laudenſis Theorica *MUSICÆ*: *per FRANCISCUM de DINO Florentinum.* —— 4to. . . Neapol. 1480.

Chronica, nunc ſecundò emendata: *impreſſ. curâ impnſíſque Erhardi Ratdolt de Augustâ.* (h) fol. . . . . . . Venet. 1480.

Strabo,

(a) CHEVILL. p. 70. 29. *April.*
(b) CHEVILL. p. 71. 16. *Aug.*
(c) CAILLE, p. 62.
(d) 6. *Id. Octob.*
(e) *Venetiarum duce inclyto Johanne Mocenico, nono Kalendas Novembris.*
(f) *Began the ſecond of January M.CCCC. LXXX. and finiſhed the VIII. of March the ſame year.* CAXTON *me fieri fecit.*
(g) *Aug.* 18. Nec dubito, quin per CAXTON.
(h) *XXIIII. Novemb.*

Strabo, Latinè Guarino interprete: *per JOHANNEM Vercellensem.* (a) fol. . . . . . 1480.

Solini rerum memorabilium collectanea: *per Andream Portiliam.* (b) 4to. . . . . Parmæ. 1480.

Solin. de mirabilib. mundi: *per BONINUM de BONINIS de Ragusiâ.* (c) . BRIXIÆ. 1480.

Ex gestis Romanorum Historiæ notabiles moralizatæ: *per Girardum LEEU.* (d) 4to. . Goudæ. 1480.

DIONYS. HALICARN. HISTOR. Latine, Lappo Birago interprete: *per Bernardinum CELERIUM de Luere.* (e) fol. . Tarvisii. 1480.

Tit. Liv. *per Anton. Zarotum.* (f) fol. . Mediolani. 1480.

Tit. Liv. *per Michaelem Manzolinum Parmensem.* fol. . . . . 1480.

Pauli *POMPILII* Liber. L. Annæi *SENECÆ VITA* ad Joannem Lopim decanum Valentinum: *per Eucharium SILBER aliàs Franck.* (g) 4to. . . . . Romæ. 1480.

Cæsar. Comment. *per Michaelem Manzolinum Parmensem.* (h) fol. . . . . Tarvisii. 1480.

Valer. Maxim. *per Leonardum Pachel & Uldericum Scinczenzeller.* (i) fol. . . . Mediolan. 1480.

Cicer. de Finibus: *per Philippum Condam Petri.* (k) fol. . . . . Venet. 1480.

Cicer.

(a) *Joannes Vercellensis propriâ impensâ viventibus posterísque exactissimâ diligentiâ imprimi curavit. M. CCCC. LXXX. Septimo Kal. Septemb.* Hic *Tarvisii* ann. 1482, 1485. *Venetiis* imprimebat anno 1486.

(b) *XIII. Cal. Januar.*

(c. d) CAILLE, p. 42.

(e) *Bissexto Kal. Martias.*

(f) *Has tres Titi Livii decadas Petrus Justinus Philelfus quàm diligentissimè recognovit: impressit Mediolani opifex consummatissimus Antonius Zarothus operâ & impensis Johannis Legnani.* 10. *Cal. Novemb. regnantibus Mediolani ducibus Bonâ & Johanne Galeacio Mariâ Sphortiâ. anno* 1480.

(g) *Die Martis XVI. mensis Februari.*

(h) *Quos Michael Manzolinus Parmensis Librariorum solertissimus suo sumptu fieri curavit, Tarvisii* M. CCCC. LXXX. *Prid. Cal. Quintil. Recognitore Hieronymo Bononio Tarvisino.*

(i) *Sexto decimo Kalendas Augustas.*

(k) *Die* 6. *Novemb. regnante Johanne Mocenego.*

Cicer. Orationes: *per Nicolaum G.* (a) fol. . . . Venet. . . . 1480.

Cicer. Epistol. Famil. cum Comment. Hubertini Clerici Crescentinatis. fol. . . . Venet. . . . 1480.

Virgil. cum Comment. Servii: *arte Petri PIASII Cremonensis, Bartholomæi BLAVII Alexandrini & Andreæ TORESANI de Asulâ.* (b) fol. . . . Venetiis. . . . 1480.

Terent. cum castigationib. Pomp. Læti. (c) . . . Parmæ. . . . 1480.

Horatii Epistolæ. (d) . . . CADOMI. . . . 1480.

Ovidii opera: *per me Baldaserem de Azzoguidis civem Bononiensem.* fol. . . . Bononiæ. . . . 1480.

Ovidii omnes libri qui extant: *eos quàm accuratissimè emendatos à Barnabâ Celsano Vicentino impressit Hermanus Coloniensis Lichtenstein.* (e) fol. . . . Vicentiæ. . . . 1480.

Ovid. Metamorphos. edente Domitio Calderino: *operâ & impensâ Andreæ Portiliæ.* (f) fol. . . . Parmæ. . . . 1480.

Eædem: *arte Jacobi de Rubeis natione Gallici.* (g) fol. . . . Pinerolii. . . . 1480.

Sil. Italic. (h) fol. . . . 1480.

Juvenal. cum Comment. Calderini: *per Henricum LIBERARIUM.* — fol. . . . Vicentiæ. . . . 1480.

Martial. cum Comment. Calderin. & Georg. Merulæ. fol. . . . Venet. . . . 1480.

Alberti de Eyb Margarita, sive Oratorum omnium, Poetarum, Historicorum ac Philosophorum Eleganter dicta. (i) fol. . . . 1480.

Joh.

(a) X. *Martii. G.* (ut opinor) significat *Girardengum*, cujus mentio ann. 1479. facta est.

(b) *Die primo August.*

(c) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.* pag. 10.

(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 239.

(e) *Sex. Id. Maii.*

(f) *Id. Maii. Joanne Galeazio Mariâ Mediolani illustrissimo duce regnante feliciter.*

(g) *M. CCCC. Octuagesimo. intrà Kal. Febr.*

(h) Biblioth. HEINS.

(i) *Decimâ quintâ Julii.* sinè Typographi & Loci nomine.

Joh. Bochacii ad Flametam Pamphili amatricem libellus, materno sermone editus. (a) 4to. . . 1480.

Constant. Lascaris compendium 8. orationis partium Gr. Lat. Joanne Monacho Placentino interprete. —— 4to. . . . . Mediolan. 1480.

Non. Marcell. & Fest. Pomp. & Varr. de Ling. Lat. (b) fol. . . . . . Parmæ. 1480.

Francisci *NIGRI GRAMMATICA LATINA* : *per Joan. Lucilium SANTRITER & Franc. THEODORUM.* (c) 4to. . Venet. 1480.

Tortellii Commentarii : *per Herman. Liechtenstein Coloniensem.* (d) fol. . . . Vicentiæ. 1480.

Junia-

(a) *Die XX. Septemb.*

(b) Bibliothec. BARBERIN. & MAZARIN.

(c) *C. Joannes Lucilius Santreiter de Fonte salutis : omnibus studiosis adolescentib. fœlicitatem dicit.*

Expulerat triplici faciles gens barbara Rhero
Pierides quondam Castaliaque Deas.
&c. &c. &c. &c.
Tunc ego, quem Musis genuit Cyllenius aptum,
Quid facerem, positis artibus usque meis.
&c. &c.
Et patriam liqui tunc patriósque Lares.
Ac Venetas subitò cœpi lustrare lacunas.
&c.
Tunc mihi se lætæ retulerunt undique nymphæ.
&c.
Et ducunt placidas Francisci protinus ædes:
* *Quem anymphus genuit Niger avitus Aruns.*
&c.
Hic mihi prima meæ visa est fortuna salutis:
&c. &c.
† *Et quia non aliud est charite majus*
Officium, prompsi grammata docta Nigri:
Hos quibus adductus Parnassi ad limina sacri
Impressi libros & monumenta sui.
&c. &c.

* † Hi versus mendosè sic excuduntur.

Sed quia jam Rhenus faciles admittere Musas
Dicitur &c. &c.
Nunc tua me lætum excipient bona mœnia civem,
Inque sinu patriæ nunc moriturus ero.
Sed priùs à nobis parva hæc munuscula sume;
Quæ mihi doctoris sunt monumenta mei.
Cui referes dignas quum tanto munere grates;
Lucili memor es, patria chara, tui.
Valete ἀείδηκοι.
Santriter Helbronnâ genitus de gente Joannes
Lucilius prompsit grammata docta Nigri.
Herbipolisque satus socio sudore lacunis
Hoc Venetis Francus fert Theodorus opus.
Anno salutis M. CCCC. LXXX. XII.
Cal. April. Impressum est hoc opus Venetiis duce Virtute & comite fortunâ.

Hæc exscripsi, ut nonnullam LUCILII SANTRITER notitiam Lector non desideret.

(d) *Die Ultimâ mensis Octobris.*

TORTELLII Opus hoc insigne excudi inprimis curaverat HIERONYMUS BONONIUS, ex cujus dedicatoriâ ad CONSTANTINUM ROBEGANUM Notarium *Tarvisanum* Epistolâ excerpere nonnulla visum est.

—— *Ante laboriosissimum hoc opus quæ Orthographiæ apud* Latinos *habebatur ratio? Nulla prorsus.* Latinitas Græcitatis *commercio egebat ; usque adeò ut neutram meritò nôsse puta-*

Juniani Maii Parthenopei liber de priscorum proprietate verborum : *Bartholomæus Confalonerius Brixienſis impreſſor ſolertiſſimus impreſſit.* (a) fol. . . . . . Tarviſii. 1480.

Biblia Latina. (b) fol. . . . . 1481.

Ead. Gothicè : *per Leonardum Wild de Ratisbonâ.* (c) fol. . . . . Venet. 1481.

Biblia Latina cum poſtillis Nicolai de Lyrâ: *impenſis curâque Johannis de Coloniâ, Nicolai Jenſon & ſociorum.* (d) fol. . . . . 1481.

Eadem:

putaretur, *qui alteram tantum ſciret.* Græcæ *dictiones ex cujusque arbitrio ſcribebantur*: *nec ullus rationi aderat modus.* —— *profiteor* —— *me* —— *operam dediſſe*, *ut archetypa haberentur in exemplar* —— *cujus rei* Blaſium Lignaminium Patavinum —— *teſtem appello.* *Is* Tortellii *ſui pro ſolitâ in omnes humanitate mihi copiam cùm feciſſet*, *omne hâc in re conſilium meum planè intellexit.* —— *ſi qui tamen characteres inverſi*; *litteræ duplicatæ*, *ubi ſimplices debuiſſent poni*, *aut è contra*; *alia pro aliâ*, *exilis pro denſâ*, *repetita ſyllaba*, *aut prætermiſſa inter legendum occurrerint*; *non meæ inſcitiæ*, *verùm celeritati Librariorum tribuatur. Nec tamen tales hi erunt errores*, *ut non facillimè caſtigaturus ſit culpam in me nullam relaturus benignus interpres.* ——

Ejusdem Hieronymi *Carmen in primi Impreſſoris commendationem.*

Tingere diſpoſitis chartas quicunque metallis
Cœpit, *& inſignes edidit ære notas*;
Mercurio genitore ſatus, *genitrice Minervâ*,
Proditus æthereæ ſemine mentis erat.
Non illum Cereris, *non illum cura Lyæi*,
Terrenæ tenuit non opis ullus amor.
Copia librorum cupidis modò rara Latinis
Cùm foret, *auſpiciis illius ampla venit.*
Improbus innumeris librarius antè talentis
Quod dabat, *exiguâ nunc ſtipe vendit Opus.*
Hiſtoriæ venere Titi, *ſe Plinius omni*
Gymnaſio jactant Tullius, *atque Maro.*
Nullum opus (*ô noſtri felicem temporis artem!*)
Celat in arcano bibliotheca ſitu.
Quem modò rex, *quem vix princeps modò rarus habebat*,
Quisque ſibi librum pauper habere poteſt.
Redditus hâc etiam nuper Tortellius arte
Plurimus &c. ——

(a) *Prid. Kal. April.* Ex Epiſtolâ recognitoris habe, Lector, hæc pauca, quæ ſequuntur. *Bartholomæus Parthenius Gir. Franciſco Throno Ludovici F. Patritio Veneto S.*

—— *Noſter ſecundus huic Operi labor non mediocriter profuit*, *Nam præterquam quòd multa addidimus*, *quæ Impreſſorum culpâ* (*ut puto*) *in Latinum omiſſa erant*, *innumerabilibus etiam ferè dictionibus Græcis adjunximus derivationes*: *quandoquidem hiſce in Codicibus*, *qui tam Neapoli quàm alibi impreſſi fuerant*, *ubique Græcæ dictiones deeſſent* —— *Noſtram igitur recognitionem* —— *tibi dicamus* &c.

(b) Long, *Biblioth. Sacr.*] Charactere perpulchro, abſque nomine Loci & Typographi, cum his verſibus ad calcem:

Fontibus ex Græcis & Hebræorum libris
Emendata ſatìs & decorata ſimul
Biblia ſum; *præſens Superos ego teſtor & Aſtra*,
Eſt impreſſa nec in Orbe mihi ſimilis.
Singula quæque loca cum Concordantiis extant;
Orthographia ſimul quàm bene preſſa manet.

(c) Long, *Biblioth. Sacr.*

(d) *Exactum eſt hoc opus cum poſtillis Nicolai*

Eadem: *per Conradum LEONTORIUM.* (a) fol.	Noriberg.	1481.
Biblia Itailca Malermi: *impens. Octaviani Scoti.* (b) fol.	Venet.	1481.
Nicol. de Lyr. in Bibl. 5. vol. addito textu, cum additionibus Pauli Burgensis & replicis Mathiæ Thoringi; Edit. à Fran. Monelienſi & Paulo Mercatello: *per Johan. de Coloniâ, Nic. Jenson & socios.* fol.	Venet.	1481.
Psalter. Græc. cum Latinâ recognitione Joannis Crestoni Placentini monachi. (c) 4to. .	Mediolani.	1481.
ORIGEN. contra *CELS.* interprete Christophoro Personâ Romano. fol. . . .	Rom.	1481.
S. ATHANAS. EXPLANATIONES Symboli, Orationis Dominicæ, salutationis Angelicæ &c. ex Tho. Aquin. codicibus collectæ. (d) 4to.	Rom.	1481.
Fratris Guillermi Postill. in Evangel. *per Johan. Koelhoff de Lubeck Coloniæ civem.* (e) fol.	Colon.	1481.
Breviarium Ecclesiæ Bituricensis: *per Petrum de Piasiis.* (f) 8vo.	Venet.	1481.
Libri exemplorum: *per Richardum PAFRADIUM.* (g) 4to.	Davent.	1481.
Nicolai de Lyrâ Postillæ morales: *per Paulum Joan. de Butschbach.* (h) fol. . .	Mantuæ.	1481.

Bibliæ

colai de Lyrâ cúmque additionibus per Paulum Burgensem editis ac replicis Matthiæ Dorinck. Prid. Cal. Sextil.

(a) Long, *Biblioth. Sacr.*

(b) Long, *Biblioth. Sacr. Sixto IV. Pont. Max. & Joanne Mocenigo Venetiarum duce.*

(c) *XX. Septemb.*

(d) Barberin. Bibliothec.

(e) *In Vigiliâ assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ.*

(f) Chevill. pag. 112. ex Biblioth. Tellerian.

(g) Mallinkrot, p. 89.

(h) Caille, p. 42. *Impressum hoc opus Mantuæ per Paulum Joan. de Butschbach anno 1481. regnante ibidem felicissimè illustrissimo D. Domino Federico de Gonzaga Marchione tertio.*

Bibliæ auctoritatum & ſententiarum, quæ in decretorum & decretalium compilationibus ſolent induci, tabula per Johannem Caldrini juris Canonici doctorem compilata, & per Thomam Dorniberg de Memmingen ejusd. facultatis doctorem correcta : *impreſſa exactiſſimè per Petrum Drach Spirenſem.* fol. . . . . . . 1481.

Boet. de Conſol. Philoſoph. cum Comment. Tho. Aquin. *per Johannem Koelhoff de Lubeck.* (a) fol. . . . . . . Colon. 1481.

Fr. *HERMANNI* dialogus. (b) . LIGNIS. 1481.

Bartholomæus Anglicus de Proprietatibus rerum. (c) fol. . . . . . Colon. 1481.

COLLATII de excidio Hieroſolymitano libri quatuor. (d) 4to. . . . Mediolan. 1481.

The laſt ſiege and conqueſt of Jeruſalem: *by William Caxton.* (e) fol. . . Weſtm. 1481.

Legende de Sancti per Jacobo de Voragine: *per Octaviano Scoto Modoetienſe.* (f) fol. . Venet. 1481.

BALDUS de *PERUSIO* ſuper Codicis primo, ſecundo & tertio: *diligenter emendatus atque impreſſus ductu & impenſis ſummorum virorum Johannis de Coloniâ, Nicolai Jenſon Sociorúmque.* (g) fol. . . . . 1481.

Corn. Celſ. de Medic. *per Leonardum Pachel & Ulderichum Sinczenzeler.* fol. . . Mediola. 1481.

CORO-

(a) *Die Viceſimo quinto Maii.*
(b) CAILLE, p. 43.
(c) Bibliothec. ADRIAN. PAUW. pag. 185.
(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 724.
(e) *With many histories therein compriſed; translated & reduced out of French into Engliſh by me ſimple perſon William Caxton, which book I preſent unto the moſt Christen King Edward the fourth. Which book I began in March the 7th. and finiſhed the 7th. of Juin. M. CCCC. LXXXI. and the 21. Year of Edward the fourth and in this Month ſet in form, and enprinted the XX. day of November the Year aforeſaid in the Abby of Weſtmunſter by the ſaid William Caxton.*
(f) *XXIII. de Zugnio.*
(g) *Octavo Idus Januarii.*

CORONA florida medicinæ per Antonium *GAZIUM* Patavinum: *per JOHANNEM de Forlivio & GREGORIUM fratres.* (a) fol. Venet. 1481.

Platyn. de Vit. Pontific. *impens. Antonii Koburger.* (b) fol. . . . . Nuremberg. 1481.

Pii II. Abbreviatio supra Decades Blondi ab inclinatione Romæ ad tempora Johannis 23. Pontificis maximi. fol. *D. D. L D. S. P. V.* . . 1481.

Pii Pontif. Epistolæ: *per Ant. Zarot.* fol. . Mediol. 1481.

Opuscul. Vincent. Bellovac. *per Johannem AMERBACH.* (c) fol. . . Basil. 1481.

Herm. Trismegist. Latine, Ficino interprete: *per LUCAM Dominici fil. Venetum* (d) 4to. Venetiis. 1481.

Sententiosa atque studio digna expositio venerabilis Alexandri super tertium librum de animâ: *impress. per me Theodoricum ROOD de Coloniâ* (e) *in almâ Universitate* . . Oxon. 1481.

Fasciculus temporum: *impress. impensâ & arte mirâ Erhardi Rodolt de Augustâ.* (f) fol. . . . 1481.

Plin. Natur. Histor. *per Andr. Portiliam.* (g) fol. . . . . Parmæ. 1481.

Plin. Natur. Histor. Italicè per Christoph. Landin. *opus Philippi Veneti impressum.* (h) fol. Venet. 1481.

Tit.

(a) *XX. Junii.*
(b) *III. Id. August.*
(c) CAILLE, p. 32.
(d) *Lucas Dominici F. Venetus mirâ imprimendi arte praeditus impressit Venetiis M. CCCC. LXXXI. XV. Maii.*
(e) *XI. die Octob.*
(f) *XII. Calend. Jan.*
(g) *Octavo Id. Jul.* cum his versibus;

Andreas prodesse volens Portilia multis
Gratum opus impressit Plynion aere suo.
Temporibus priscis hunc bibliotheca tenebat
Principis & Magni divitis atque ducum.
Nunc emit omnis eum civis, quem gloria tangit;
Hunc emit argento pauper, & ore legit.
Factis aere notis debet cum divite pauper,
His debet, quisquis discere multa cupit.
Arte tuâ gaudere potes, Portillia, multùm;
Quæ facit, ut vivant omnia Scripta. Vale.

(h) Nescio an hic PHILIPPUS idem sit, qui antea PHILIPPUS CONDAM PETRI; & postea PHILIPPO DE PIERO.

Tit. Liv. Italicè : *impress. per Octaviano Scoto.* (a) fol. . . . . . Venet. 1481.

Saluſt. *per Baptistam de TORTIS.* fol. . . Venet. 1481.

Q. Curtius: *per Anton. Zarotum impendio Joannis Legnani.* (b) fol. . . . . Mediolan. 1481.

Cicer. Offic. Paradox. Seneċt. Somn. Scip. *per Eucharium Archirion diocesis Herbipolensis.* (c) 4to. Rom. 1481.

Cicer. Offic. cum Comment. Petri Marſi: *per Baptistam de Tortis.* (d) fol. . . Venet. 1481.

Cicer. Rhetoric. cum comment. Victorini: *per Baptistam de Tortis.* (e) fol. . . . Venet. 1481.

Tully of old age, and of friendſhip in English: *by William Caxton.* (f) fol. . . . . 1481.

Terent. ſinè distinctione verſuum. (g) fol. Neapol. 1481.

Horat. cum Comment. Porphyrion. & Acron. ex emendatione Raphaelis Regis. fol. . . . . . 1481.

Ovid. Epistol. cum Comment. Volſci: & epistol. Sapph. cum Georg. Alexandrini interpretat. & opuscul. de pulice, philomelâ, remedio amoris, medicamine faciei, nuce: *per Baptistam de Tortis.* (h) fol. . . . . . Venet. 1481.

Catull.

(a) *XXVIII. de Giugno.*

(b) *XXVI. Martii.*

(c) *Die Vicesimâ Junii.* Notanda eſt vocis *Archirion* ſcriptura: hic enim *Eucharius* eſt *Silber*, qui Latinè *Argenteus*, Græcè *Argyrios* vocari ſolebat.

(d) *Die XII. Octob.*

(e) *XXIIII. Januar.*

(f) *The boke of Tulle of old age translated out of Latin into Frenſh by Laurence* de primo facto *at the Commandement of the noble prynce Lowis Duc of Bourbon, & enprynted by me ſymple perſon William Caxton into Engliſh at the playſir ſolace and reverence of men growing into old age, the XII. day of Auguſt, the yere of our Lord M.CCCC.LXXXI.* Tullius de Senectute *was translated by the ordenaunce and deſyre of the Noble Ancient Knight Sr. Johan Fastolf of the Countee of Norfolk banerette living the age of fourſcore years.* Tullius de Amicitiâ *translated into our maternall Engliſh tongue by the Noble famous Erle the Erle of Wurcester ſon & heir to the Lord Typtoft. When I had enprynted the boke of old age, which the ſaid* Tullius *made, me ſeem'd it according, that this ſaid boke of friendſhip ſhold follow, bycauſe there cannot be annexed to old age a better thing than good and very friendſhip. A Declamation, which laboureth to ſhew, wherein honour ſhold reſt. The orations of* Cornelius Scipio *&* Gaius Flamineus *before the ſenate to obtain Lucreſſe the daughter of* Fulgeus *&* Claudia.

Explicit per Caxton.

(g) *XXVIII. die Maii.*

(h) *XV. Decemb.*

Catull. Tibull. Propert. *à Prospero ODOARDO & Alberto MAZALI Regienſibus.* fol.	Regii.	1481.
Catull. Tibull. Propert. & Statii Sylv. Item Carmen Johannis Calphurnii de Joannis Inderbachii Pontificis Tridentini laudibus, & interitu beati Simonis à Judæis mactati : *per Jouannem RENENSEM & Dionyſium BERTOCHUM.* fol.	Vicent.	1481.
Sil. Italic. (a) fol.	Parmæ.	1481.
Commento di Christophoro Landino ſopra la comedia di dante: *impreſſo per NICHOLO di LORENZO dellamagna.* (b) fol. . .	Florent.	1481.
Comment. deli triumphi del Petrarcha per Bernardo de Sena : *per Leonardum Wild de Ratisbonâ.* fol.	Venet.	1481.
Quintiliani Declamationes : *per Lucam Venetum Dominici F.* (c) fol. . . .	Venet.	1481.
Æſopi fabulæ Latino carmine : *per DOMINICUM de NIVALDIS unà cum filiis.* (d) fol.	MONTE-REGALI.	1481.
Fiametta del Boccaccio: *per magistro Philippo de Piero.* 4to.	Venet.	1481.
Laur. Vallenſ. in Anton. Raudenſ. *per Lucam.* (e) 4to.	Venet.	1481.
Bibl. Latin. *per Marcum REINHARDI de Argentinâ ac Nicolaum PHILIPPI de Gernsheym ſocios.* (f) fol.	Argentor.	1482.
Ead. *per Ant. Coburger.* (g) fol. : :	Noriberg.	1482.

Ead.

(a) *XVI. Novemb.*
(b) *A di XXX. d'Agosto.*
(c) *IIII. Non. Auguſt.*
(d) *Octava Madii.*
(e) Cum his duobus verſibus totidémque in iisdem mendis:

Impreſſit mira Lucas hunc arte libellum;
Qui legis, artificis approbes ingenium.
M. CCCC. LXXXI. 4. *Octob.*
Hic *Lucas* idem qui *Dominici F. Venetus.*

(f) Cum iisdem verſibus, qui priùs ad calcem Biblior. 1481.
(g) LONG, *Biblioth. Sacr.*

Ead. cum postillis Nicol. de Lyrâ: *per Renner de Hailbrun.* (a) fol. . . .	Venet.	1482.
Psalter. Latin. cum expositione Joannis de Turre-crematâ: *impress. per Joannem Fabri Lingonensem.* (b) fol.		1482.
Athanas. contra *GENTILES*, Latinè, interprete omnibono Leoniceno: *per LEONARDUM Basileensem.* (c) fol. . . .	Vicentiæ.	1482.
Concordantiæ authoritatum sacræ Scripturæ juxta ordinem librorum Bibliæ, in quibus locis juris Canonici reperiantur, per Joannem Nivicellensem Abbatem collectæ: *per Jo. Koelhoff Coloniæ civem.* (d) fol.		1482.
Johannis *NYDER* ordinis Prædicatorum expositio præceptorum *DECALOGI*: *exarat. per Udalricum Gering.* (e) 4to. . *in Urbe* .	Paris.	1482.
Leonis Magni sermones & Epistolæ: *per Lucam Venetum Dominici filium.* (f) fol. . .	Venetiis.	1482.
BERNARDI opera: *per Jo. Koelhoff de Lubeck.* (g) fol.	Colon.	1482.
Boët. Consolat. Philos. cum Not. (h) 4to.	Colon.	1482.
Marsilii Ficini Florentini *THEOLOGIA PLATONICA* de animarum immortalitate: *per Antonium MISCOMINUM.* (i) fol. .	Florent.	1482.
CONSILIA FRANCISCI de Accoltis. (k) fol.	PISÆ.	1482.
Compilatio Decretalium Gregorii IX. cum glossis emendata: *per Joan. Anton. de BONASO.* fol.	Mediolan.	1482.

Ugonis

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(b) Sinè Loco. CAILLE, p. 43. putat hunc librum *Lingonibus* excusum, forsan quia JOANNES FABRI erat *Lingonensis*. At verò anno 1474. *Taurini* Artem exercebat.

(c) *Cal. Februar.*

(d) *Tertiâ die post Mauricii martyris festum.*

(e) *Die IX. Junii.*

(f) *Sept. Id. August.*

(g) CAILLE, pag. 27.

(h) Biblioth. ADR. PAUW.

(i) *VII. Id. Novemb.*

(k) CAILLE, pag. 43.

Ugonis *BENCII* Senensis *CONSILIA* ad diversas ægritudines perutilia : *impress. per JOHANNEM de Noerdlingen & HENRICUM de Harlem.* (a) fol. . . . . 1482.

Tractatus de proprietatibus rerum editus à Bartholomæo Anglico ordinis fratrum minorum: *per Petrum UNGARUM.* (b) fol. . . . . 1482.

Aristotel. Physic. & Metaphysic. Latinè : *per Philippum Venetum.* (c) fol. . . . Venet. 1482.

Gabrielis *ZERBI* Veronensis quæstiones *METAPHYSICÆ* : *per Johannem de Nordlingen & Henricum de Harlem Socios.* (d) fol. . . Bonon. 1482.

La traduction du Miroir de la vie humaine: *per Nicolaum Philippi & Marcum Reinhardi.* (e) Paris. 1482.

LUTREUS de Animâ. (f) . . . Erford. 1482.

HYGIN. ASTRONOMIC. *per Erhard. Ratdolt.* (g) . . . . . . Venet. 1482.

ÆGID. Roman. de *REGIMINE* Principum : *per Stephanum PLANCK Paduanum.* (h) fol. . . . . . . Rom. 1482.

Continuation of Ranulph's Polychronicon : (i) fol. . . . . 1482.

Blond. Flav. Rom. Triumph. *per BARTHOLOMÆUM Vercellensem bibliopolam.* (k) fol. . . . . . . Brixiæ. 1482.

Ejusd.

(a) *Tertio Octob.* Locus hìc non adjicitur, sed hi Typographi hôc annô *Bononiæ* imprimebant.

(b) *Nov. XXI.* finè loco.

(c) *Millesimo CCCC. LXXXII. Prid. Non. April.*

(d) *Kalendis Decemb.*

(e) Caille, p. 61. „ *Nicolas Philippi* „ & *Marc Reinhardi* vinrent de *Strasbourg*, „ & imprimerent la Traduction du *Miroir* „ *de la Vie humaine* 1482.

(f) Caille, p. 44.

(g) Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 307.

(h) Caille, p. 18.

(i) First translated out of *Latin* by *John Trevisa* Chaplain to the L^d. *Berkley*, and then continued by *Caxton*; printed 2. *Jul.* 1482.

(k) *Hoc opus rectissimè scriptum per* Bartholomæum Vercellensem *Bibliopolam* Brixiæ *impressum fuit quàm diligentissimè anno à Christianâ salute quadringentesimo Octogesimo secundo supra millesimum*, Benedicto Priolo, Humfredo Justiniano *patritiis* Venetis &

Ejusd. Rom. Instaurat. *per Boninum Ragusii genitum.* (a) fol. . . . . . Veron. 1482.

Pomp. Mela; & Prisciani ex Dionysio de situ orbis interpretatio: *Erhardus Ratdolt Augustensis impressit.* (b) 4to. . . . . Venet. 1482.

PTOLOM. COSMOGRAPHIA Latinè, Nicolao Donis Germano interprete, cum tabulis Geographicis: *per Leonardum HOL Ulmæ civem.* (c) fol. . . . . . . Ulmæ. 1482.

Rei Rusticæ authores; Cato & Varro; Columella; Rutilius: *per Bartholomæum BOTTONUM aliàs BRUSCHUM Regiensem.* (d) fol. . . . . . Regii. 1482.

Titi Livii Decades à Lucâ Porro recognitæ: *per Joannem Vercellium.* fol. . . . Tarvisii. 1482.

Vite de Plutarcho tradu&te de Latino in vulgare per Baptista Alexandro Jaconello Reatino: *Stampate per maestro ADAM de ROTWIL Alamano Stampatore excellente.* (e) fol. . . AQUILÆ. 1482.

Sallust.

& Urbis & agri Brixiani *Magistratibus perquam honestis.*

Urbs antiqua tulit Vercella Bartholomæum,
Hoc qui impressit opus: Brixia, nosce virum
Quandoquidem tibi non minùs ac sibi profuit ille,
Prastinet hunc librum plurima nôsse volens.
Laus Deo.

(a) BONINUS hic *Brixiæ* 1480, *Veronæ* 1483, *Veronæ* & *Brixiæ* 1482. imprimebat.

(b) 15. *Cal. August.*

(c) *XVII. Cal. August.* GER. JOH. VOSS. (*de Scient. Mathem.* p. 413.) scribit *anno M. CCCC. LXXX.* Nicolaum Donis *in Cosmographiam* Ptolomæi *emisisse opus mirandum, cum novis tabulis.* Et idem addit, *Auctor* Marsilius Ficinus *ad* Federicum Urbinatium *Ducem. Sed utrùm typis editus sit, ambigo.*

(d) *Cato & Varro. Impressit Bartholomæus Bottonus aliàs Bruschus Regiensis. M. CCCC. LXXXII.*

Columella. Barthol. Botton. al. Brusch. Regiensis impress. Regii, duce Hercule imperante, M. CCCC. LXXXII.

Rutilius. Bartholom. Bruschus al. Botonus Regiensis, Regii. M. CCCC. LXXXII. Non. Jun.

Priscorum quicunque studet monumenta doceri,
Terrarum & cultus, arma, Deósque simul:
Hos legat antiquos, Varronem, túmque Catonis
Scripta, Columellam, Palladiúmque legat.
Rura canunt, rurisque Deos: his vita magistris
Desuevit quernâ pellere glande famem.
Impressit Regii nuper volumina quorum
Optimè Bottonus nomine Bartholomeus.

Quàm malè ultimum hoc distichon claudit præcedentia satìs certè elegantia!

(e) *XVI. de Septemb.*

Salluſt. *per Leonardum Pachel unà cum Ulderico Scinczenzeller ejus ſocio.* (a) fol. . .	Mediolan.	1482.
Cæſaris Commentarii: *operâ & expenſis Octaviani Scoti Modoetienſis.* (b) fol. . .	Venet.	1482.
Valer. Max. cum Omniboni Leoniceni interpretatione: *per Joannem de Forlivio & ſocios ejus.* (c) fol.		1482.
Cicer. Epistol cum Comment. Hubertin. Clerici: *per Bapt. de Tortis.* . . .	Venet.	1482.
Cicer. Tusculan. Quæſt. cum Comment. *operâ Johannis de Forlivio & ſociorum ejus.* (d) fol.	Venet.	1482.
Cicer. Offic. Amic. Senect. Paradox. cum Comment. Marſi, Omniboni, & Philetici: *per Bapt. de Tortis.* (e) fol.	Venet.	1482.
SYNONYMA Ciceronis: *per Matthæum CERDONIS impreſſ.* (f) 4to. . .	Paduæ.	1482.
Quintilian. Declamationes CXXXVI: *per Lucam Venetum Dominici F.* (g) fol. . .	Venet.	1482.
Quintilian. Institution. *per DIONYSIUM Bononienſem ac PEREGRINUM ejus ſocium.* (h) fol.	Tarviſ.	1482.
Plauti Comœdiæ emendatæ per Georgium Alexandrinum: *operâ & impendio PAULI de Ferariâ atque Dionyſii de Bononiâ.* (i) fol. .	Tarviſ.	1482.
Virgil. cum Comment. Servii: *per Reynoldum de Novimagio.* fol.	Venet.	1482.
Terent. cum Comment. Donati. fol. . .	Venet.	1482.

Horat.

(a) *Nono Calend. Febr.*
(b) *XII. Cal. Sept.*
(c) *XVIII. Junii.*
(d) *Auguſt. IX.*
(e) *Die XXVI. Sept.*
(f) *Die 4. Decemb.*
(g) *Exactiſſimè recognitas Lucas Venetus Dominici F. ingenioſus artifex iterum diligenter impreſſit Venetiis M. CCCC. LXXXII. Nonis Juniis.* Idem enim eas antea impreſſerat 1481.
(h) *XXII. Octob.*
(i) *Die XXI. Junii, Joanne Mocenigo duce.*

Horat. cum Landini interpretat. *per Antonium Miscominum.* (a) fol. . . . . Florentiæ. 1482.

Propertii Elegiographi libri; Antonius Volscus recognovit : *impreſſit fidiſſimè Eucharius Silber.* (b) 4to. . . . . Romæ. 1482.

Juvenal. cum Comment. Calderini : *per Baptistam de Tortis.* (c) fol. . . . Venet. 1482.

Perſ. cum Comment. Barthol. Fontii : *per Bapt. de Tort.* (d) fol. . . . . Venet. 1482.

Perſ. cum Comment. Barthol. Fontii : *per Renaldum de Novimagio Theutonicum.* (e) fol. . Venet. 1482.

Martial. Epigram. cum comment. Calderini : *per Baptistam de Tortis.* (f) fol. . . Venet. 1482.

Martial. Epigram. cum Comment. Calderini : *diligentiâ THOMÆ Alexandrini & ſociorum ejus.* (g) fol. . . . . . . Venet. 1482.

Claudian. Impreſſit *JACOBUS Duſenſis.* (h) fol. . . . . . Vicent. 1482.

Jo.

(a) *Nonis Augusti.* POLITIANI Odam in LANDINI laudem ab eo ſcriptam hìc legere Lectori erudito non erit ingratum.

„ Ad HORATIUM: Ode Dicolos Tetrastrophos ANGELI POLITIANI.

„ Vates Threicio blandior Orpheo
„ Seu malis fidibus ſistere lubricos
„ Amnes, ſeu tremulo ducere pollice
„ Ipſis cum latebris feras.

„ Vates Æolii pectinis arbiter:
„ Qui princeps Latiam ſollicitas chelyn
„ Nec ſegnis titulos addere noxiis
„ Nigro carmine frontibus:

„ Quis te à barbaricâ compede vendicat?
„ Quis frontis nebulam dispulit: Et ſitu
„ Deterſo levibus reſtituit choris
„ Curatâ juvenem cute?

„ O Quàm nuper eras nubilus: & malo
„ Obductus ſenio! quàm nitidos ades
„ Nunc Vultus referens docta fragrantibus
„ Cinctus tempora frondibus!

„ Talem purpureis reddere ſolibus
„ Lætum pube novâ poſt gelidas nives
„ Serpentem poſitis exuviis ſolet
„ Verni temperies poli.

„ Talem te choreis reddidit & Lyræ
„ Landinus Veterum laudibus æmulus,
„ Qualis tu ſolitus Tibur ad uvidum
„ Blandam tendere barbiton.

„ Nunc te deliciis nunc decet & levi
„ Laſcivire joco, nunc puerilibus
„ Inſertum thyaſis aut fide garrulâ
„ Inter ludere virgines.

(b) *Ante Id. Mart.*
(c) *III. Augusti.*
(d) *XIIII. Martii.*
(e) *XXIIII. Decemb.*
(f) *XV. Julii.*
(g) *Prid. Id. Jun.*
(h) *Sex. Cal. Jun.*

Jo. *SULPICII* Verulani *GRAMMATICA* Latina. 4to. . . . . . Noriberg. 1482.

Alexandri Grammatici Opus interpret. Lud. de Guaschis ; & Æſopi vita & fabulæ Latinè per Rimicium. (a) fol. . . . Venet. 1482.

Bibl. Latin. *per Franciſcum Renner. de Hailbrun.* 4to. . . . . . Venet. 1483.

Eadem. (b) fol. . . . . 1483.

Eadem : *integerrimis expolitíſque litterarum characteribus Joannis dicti Magni HERBORT de Siligenſtat Alemanni.* (c) fol. . . . Venet. 1483.

Bibl. Germanic. *per Anton. Coburger.* (d) fol. Noriberg. 1483.

Eadem. (e) fol. . . . . Aug. Vind. 1483.

Poſtill. Nicol. de Lyr. in Pſalmos : *per Udalr. Gering.* (f) 4to. . . . . Pariſ. 1483.

Opus *VITÆ CHRISTI* ſecundùm ſeriem Evangelii per Ludolphum de Saxoniâ Carthuſienſem : *per Anton. Koburger.* (g) fol. . . . . 1483.

La Legende Dorée : *by William Caxton.* (h) fol. at . . . . . Weſtm. 1483.

Sanct. Antonini Summula confeſſionis : *per ANTONIUM de STRATA Cremonenſem.* (i) 4to. . . . . . Venet. 1483.

Liber

(a) *Biblioth.* BERNARD. p. 13.

(b) LONG, *Biblioth. Sacr.*] Cum iisdem verſibus ſuprà ann. 1481. memoratis.

(c) LONG, *Biblioth. Sacr. Pridie Calendas Novembris.*

(d) LONG, *Biblioth. Sacr.*] *Hoc illuſtriſſimum opus totius Sacræ Scripturæ, dictum Biblia, præ omnibus antea impreſſis Germanicis, puriùs, clariùs & veriùs juxta communem dialectum Germanicam, cum ſummâ curâ & magnâ diligentiâ ſecundùm Latinum textum examinatum & diſtinctè punctatum, cum inſcriptionibus plerorumque capitum & pſalmorum, eorum argumentis & occaſione, & cum pulchris figuris hiſtoriarum* (ligno inciſis) *hìc finit.*

(e) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(f) *In vico Sti. Jacobi ad interſignium ſolis aurei, die quintâ Novembris.*

(g) *In B. Jacobi profeſto.*

(h) 1re. *Année de Richd. III.*

(i) CAILLE, p. 23.

Liber Lotharii de utilitate conditionis humanæ: *per Antonium CAILLAUT & Ludovicum MARTINEAU.* (a)	Parif.	1483.
The Pilgrimage of the foul translated out of French into Englifh with fomewhat of addition: *emprinted by William Caxton.* (b) fol. *at*	Weftmeftr.	1483.
CONFESSIO AMANTIS; the confeffion of the lover made by Johan Golver born in Walys in the time of King Richard the fecond: *emprinted by me William Caxton.* (c) fol. *at.* .	Weftmeftr.	1483.
BOECE de Confolation en *FRANCOIS* translaté par Jehan de Meun à la requéte de Philip IV. Roy de France; & livre des *ENEIDES* compilé par Virgile translaté de Latin en Francois: *par Guillaume le ROY.* (d) fol. *à*	Lyon.	1483.
Dion. de Regno: *per PLATONEM de BENEDICTIS.* (e) 4to. . . .	Venet.	1483.
Tractatus de arte bene vivendi & moriendi. (f) 4to.	Parif.	1483.
Sextus Decretalium, Clementinæ & Extravagantes ex Fran. Monelienfis recognitione, additis etiam gloffis: *per Bartholom. de Alexandriâ & Andr. de Afulâ.* fol.	Venet.	1483.
Avicennæ Medicina: *per Petrum Maufer & NICOLAUM de CONTENGO Ferrarienfem.* (g) fol.	Venet.	1483.
THEOPHRAST. de PLANT. Latinè, Theodoro Gazâ interprete: *per Bartholomæum Confalonerium de falodio.* (h) fol. . .	Tarvifii.	1483.

Eufeb.

(a) Caille, p. 62.

(b) *Finifhed the fixth day of Juyn, the firft yere of King Edward the fifth.*

(c) *Finifhed the* 2^d^. *of* 7^ber^. *the firft year of Richard the* 3. *in the year a thoufand CCCC. XXXXIII.* Notandum eft hìc denarios numeros pro vigenariis accipi.

(d) *Le dernier de Septembre, l'an mil quatre cens LXXXIII.*

(e) Caille, p. 23.

(f) *Impreffus Parifius in domo Campi Gaillardi retro Collegium Navarræ, millefimo quadringentefimo octuagefimo tertio: decimâ Decembris.* In *campo Gaillardo* Guido Mercator imprimebat anno 1489.

(g) *VIIII. Cal. April.*

(h) *XX. Febr.*

Euseb. Chronic. Latinè, Hieronymo interprete: *per Erhardum Ratdolt.* (a) fol. . Venet. 1483.

CALENDARIUM Johannis de Monteregio: *per Erhardum Ratdolt.* (b) 4to. . . . . 1483.

ALFONS. TABUL. Astronomicæ: *per Erhardum Ratdolt.* (c) 4to. . . . . 1483.

Direction for the keeping of the feasts of the whole year: *by Caxton.* (d) fol. . . Westm. 1483.

Catonis præcepta cum version. & comment. Anglicè: *by Caxton.* (e) fol. . . Westm. 1483.

Jacobi Philippi Bergomensis *SUPPLEMENTUM* chronicarum: *per BERNARDINUM de BENALIIS Bergomensem.* (f) fol. . Venet. 1483.

Blondi Historiarum Decades: *per Octavianum Scotum.* (g) fol. . . . . Venet. 1483.

Plin. Histor. *per Raynald. de Noviom.* (h) fol. Venet. 1483.

Plin.

(a) Hæc editio decoratur rubricis, quales postea HENRICUS STEPHANUS pater in suâ ejusdem editione exhibuit.

Rubris litteris excuditur sequens inscriptio: *Erhardus Ratdolt Augustensis solerti vir ingenio maximâ curâ plurimis undique comparatis exemplaribus Eusebii libros chronicos ac reliquas in hôc Volumine de temporibus additiones non parvo studio impensisque emendatissimè impressit. Venetiis duce inclyto Joanne Mocenico, Romanorum imperatore Phrederico III. anno imperii sui 44. anno sa —— Gloria -- lutis* 1483. *Idibus Septembris. Deo.* Voces *Gloria Deo* nigris, reliquæ omnes rubris characteribus imprimuntur.

(b) *Johannes Lucilius Santriter Helbronensis lectori S.*

Cui dedit ingenium Divina potentia, & artes
Qui bene Dædaleas solus in orbe tenet;
Hoc Augustensis Ratdolt Germanus Erhardus
Dispositis signis undique pressit opus.
Vivat ut hic semper, volventes fata sorores,
Nam prodest multis, Lector amice, roga.
Anno S. 1483. *Id. Sept. Venetiis.*

(c) 4. *Non. Jul.*

(d) *June the last.*

(e) *Cato's Disticks, which booke has ben translated into Englysh by Mayster Benet Burgh late Arche-deken of Colchestre and hye Canon of St. Stephens at Westmestre and by cause of late came to my hand a book of the said Caton in Frensh, which reherseth many a fair lernynge and notable ensamples, I have translated it out of Frensh into Englysh, which I present unto the city of London —— I William Caxton citezeyn and conjurys of London. ——— Noble Clerk named Pogius of Florence, Secretary to Pope Eugenye and Pope Nycholas, which had a noble and well stuffed library, being asked which was the best book of them all, said he held Cathon glosed for the best book of his library ———*

Et ad libri calcem sic legitur;

Cathon translated out of Frensh into Englysh by William Caxton in thabbay of Westmynstre M. CCCC. LXXXiij. fyrst year of King Rychard the thyrd. XXiij. of Decembre.

(f) 23. *Augusti.*

(g) *XVII. Cal. Aug.*

(h) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

Plin. Epistolæ: *per Joannem Vercellium.* 4to. Tarvisii. 1483.

Joannis de *MANDEVILLE ITINERARIUM.* (a) 4to. . . . . . Zwol. 1483.

Vultur. de Arte Militari: *per Boninum de Boninis.* (b) fol. . . . . . Veron. 1483.

Idem Italicè traduct. per Paulo Ramusio de Arimino: *impress. cum industria di Bonin di Boninis.* (c) fol. . . . . . Veron. 1483.

Cicer. Epistol. Familiar. cum Comment. Hubertini Clerici Crescentinatis: *accuratissimè optimóque charactere impensis Andreæ de Asulâ Bartholomeique Alexandrini sociorum.* (d) fol. . Venet. 1483.

Cicer. Offic. Parad. Amicit. Senect. fol. . Neapol. 1483.

Cicer. Rhetoricæ Veteris libri 4. cum Comment. Marii Fabii Victorini: *per Joannem de Forlivio & JACOBUM BRITANNICUM Brixianum.* (e) fol. . . . . Venet. 1483.

Terent. cum comment. Donati: *per Andr. de Asulâ, & Barthol. de Alexandriâ socios.* (f) fol. Venet. 1483.

Horat. cum comment. Landini: *per Joannem de Forlivio & socios.* —— fol. . . . Venet. 1483.

Lucan. (g) fol. . . . . Parmæ. 1483.

Sil. Italic. cum Comment. Marsi: *per Baptistam de Tortis.* (h) fol. . . . . Venet. 1483.

Juvenalis cum comment. Calderini: *per Baptist. de Tort.* (i) fol. . . . . Venet. 1483.

(a) CAILLE, p. 42.

(b) Cum his versibus ad calcem;

Dantis tertii Aligeri.

Quisquis funesto validas sub Marte cohortes,
Et sequitur missas per freta salsa rates;
Ille Ragusæum tollat super astra Boninum,
Ingeniόque viri præmia digna ferat:
Impressit quoniam, quonammodo bella gerantur,
Machina vel quatiat mœnia quæque solo.
Veronæ impressum M. CCCC. LXXXIII. XIII. Febr.

(c) *L'anno del mille e quatro cento LXXXIII. a di XVII. de Februario.*

(d) *Prid. Cal. Febr.*

(e) *XVII. Julii.*

(f) *Prid. Non. Dec.*

(g) *Bibliothec.* GRÆVII.

(h) *VI. Maii.*

(i) *Die XXII. Julii.*

Juvenal. cum comment. Calderini : *per Leonardum Pachel & Ulderic. Scinczenzeler socios.* (a) fol.	Mediolan.	1483.
Juvenal. cum comment. Calderini : *per Thomam de Alexandriâ.* (b) fol.	Venet.	1483.
Martial. cum Comment. Calderin. (c) fol.	Mediolan.	1483.
Thomæ Medii patritii Veneti fabella, *EPIROTA*: *per BERNARDINUM de CELERIS de Luere.* (d) fol.		1483.
Æneæ Sylvii Epistolæ : fol. *per Joan. de Westfal. commorantem in Universitate*	Lovan.	1483.
Macrobius : *per Boninum de Boninis de Raguziâ.* fol.	Brixiæ.	1483.
Apuleius. (e) fol.	Venet.	1483.
Non. Marcell. de proprietat. ferm. (f) fol.	Brixiæ.	1483.
Terent. Varr. de Ling. Lat. *per Boninum de Boninis de Ragusiâ & MINIATUM DELSERA Florentinum socios.* (g) fol.	Brixiæ.	1483.
Pompeius Festus : *per Boninum de Boninis de Ragusiâ.* (h) fol.	Brixiæ.	1483.
Isidor. Origin. (i)	Venet.	1483.
Vall. Elegant. Latin. (k) fol.	Venet.	1483.
Nic. Perotti Rudimenta Grammatices. fol.	Neapol.	1483.
Bibl. Latina : *Characteribus magistri Johannis dicti magni Herbort de Selgenstat Alemani.* (l) 4to.	Venet.	1484.
		Eadem.

(a) *XVI. April.*
(b) 19. *Julii.*
(c) Fabric. *Biblioth. Latin.* p. 462.
(d) Sinè Loco; at hic Bernardinus *Venetiis* anno 1484. impressit.
(e) Biblioth. Gudian.
(f) *XVII. Julii.*
(g) 16. *Jun.*
(h) 18. *Jun.*
(i) Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 769.
(k) *Biblioth.* Adr. Pauw.
(l) —— *qui* (*salvâ omnium pace ausim illud affirmare*) *cæteros facilè omnes hâc tempestate supereminet*; *Olympiadibus Dominicis, Anno verò M. CCCC. LXXXIIII. Prid. Cal. Maii.*

Eadem. (a) fol.	Norimberg.	1484.
Eadem: *per Joannem Zainer Ulmensis opidi incolam.* (b) fol.		1484.
Biblia Italica: *per Andream Paltasichis de Cattharo.* (c) fol.	Venet.	1484.
Biblia Germanica in *SAXONICAM* dialectum versa: *per Stephanum ARNOLDI.* (d)	Lubecæ.	1484.
S. Augustin. *MEDITATION.* Soliloq. Enchirid. &c. *per Andream de BONETIS de Papiâ.* (e) 4to.	Venet.	1484.
Rationale Divinorum Officiorum Guilhelmi Minatensis Ecclesiæ Episcopi. —— fol.	Argentinæ.	1484.
Missale Romanum: *per Georgium STUCHS de Sultzbach.* (f) 4to.	Nurmberg.	1484.
Tractatus de Christi corpore: *per Georgium MITTELHUM.* (g)	Paris.	1484.
MINCHAR Happeninim HEBRAICE. (h) 4to.	SONCINI.	1484.
Jacob. de Voragine Legendario in Lingua Volgare: *per Andr. Paltascichis de Catharo.* fol.	Venet.	1484.
Petri de *HARENTALIS* collectarii expositio super Psalterium: *per Joannem GULDENSCHAYFF.* (i) fol.	Colon.	1484.
Goschalci *HOLEN* Præceptorium novum de Præceptis Divinis: *per Joannem GULDEM.* (k) fol.	Colon.	1484.

Franc.

(a. b. c) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(d) MALLINKROT, p. 88.
(e) —— *de 12. abusionum gradibus; beatâ vitâ; assumptione Virginis; divinatione Dæmonum; honestate mulierum; curâ agendâ pro mortuis; verâ ac falsâ pœnitentiâ; cordis contritione; contemptu mundi; cognitione veræ vitæ. Confessionum libri* 13. *De Doctrinâ Christianâ libri* 4. *De fide ad Petrum. De vitâ & moribus Clericorum. De verâ religione. De vitâ S. Augustini. Tractatus de Spiritu & animâ. XXIII. Julii.*
(f) Rubricis insignitum.
(g) MALLINKROT. p. 89.
(h) CHEVILL. p. 225.
(i. k) CAILLE, p. 27.

Franc. Ximer. de Vitâ Christianâ. (a) fol. Valentiæ. 1484.

Le *GUIDON* en François de maitre Jean Falcon medecin de Montpelier : *par Denis JANOT.* (b) . . . . . Parif. 1484.

Albici praxis medendi: *per Marcum BRANDT.* (c) 4to. . . . . . . Lipsiæ. 1484.

Johannis *BACHONIS* Anglici tertius fuper fententias : *impreff. impenfis Ludovici Martineau provinciæ Turoniæ.* (d) fol. . . Parif. 1484.

Boët. de Confol. Philofoph. cum comment. *per Joan. de Weftfaliâ.* fol. . . . Lovan. 1484.

Liber Ptolomei quatuor tractatuum cum centiloquio : *per Erhardum Ratdolt.* (e) 4to. . Venet. 1484.

Blondi Historiarum Decades , unà cum Abbreviatione Pii Pont. Max. *per Thomam Alexandrin.* (f) fol. . . . . . Venet. 1484.

Manilius cum comment. Laurentii Bonincontri. fol. . . . . . Romæ. 1484.

Cicer. Offic. cum comment. Petri Marfi : *per BERNARDINUM de NOVARIA & Bernardinum Cellerium de Luere ad imprimendum focios.* (g) fol. . . . . . Venet. 1484.

Metamorphofe d'Ovide moralifée par Thomas Waleys : *imprimée par Colart Manfion.* (h) fol. Bruges. 1484.

Joan. *BIFFI* Mediolanenfis *MIRACULA.* (i) 4to. . . . . . Romæ. 1484.

Senecæ opera. (k) fol. . . . . Neapol. 1484.

La

(a) Caille, p. 44.

(b) Caille, p. 62.

(c) Caille, p. 44. & *Gottfridus Christianus Goetzius* Prætor & Bibliothecarius *Lipfienfis* in *Lipf.* Bibliothec. Edit. *Lipf.* M. D. CCXI.

(d) *Januarii* 15.

(e) 15. *Januar.*

(f) *IIII. Kal. Jul.*

(g) *Die XII. Octob.*

(h) *Imprimé en la noble Ville de Bruges en Flandres par Colart Manfion citoien de icelle au mois de May l'an mil quatre cens IIII. XX. IIII.*

(i) *XI. Martii.*

(k) Fabric. *Biblioth. Lat.* & Biblioth. Barberin. cum Epistolis D. Pauli ad Senecam & Senecæ ad Paulum.

La Bufe de Cour : *par Pierre SCHENCK.* (a) fol.	VIENNE.	1484.
Biblia Latina. (b) fol.		1485.
Bibl. Germanica. (c) fol.	Argentor.	1485.
Nicolai de Lyrâ Glofa ordinaria unà cum Postillis : *per PAGANINUM de Paganinis Brix.* (d) fol.	Venet.	1485.
Concordantiæ Bibliorum : *per Ant. Coburger.* (e) fol.	Noriberg.	1485.
PONTIFICALE Romanum , ftudio Auguſtini Patricii de Picolomin. & Joannis Burkardi : *per Stephan. Plannk.* fol. . .	Rom.	1485.
FORTALITIUM Fidei : *impenſis Antonii Koberger.* (f) fol.	Nuremb.	1485.
Libellus de modo confitendi & pœnitendi : 4to. *per me Gerardum Leeu in mercuriali oppido.* (g)	ANTVERPIÆ.	1485.
Le proces de Belial à l'encontre de Jheſus tranſlaté de Latin en François par frere Pierre Ferget Docteur en Sorbonne : *imprimé par Johannes Fabri.* (h) 4to	Lyon.	1485.
Libri quatuor Joannis Gerſon cancellarii Pariſienſis de imitatione chriſti : *per Dionyſium & Peregrinum ejus ſocium Bononienſes.* 4to.		1485.
Theſaurus novus Sermonum : *per Martin. Flach.* (i) fol.	Argent.	1485.
F. GUGONIS de PRATO FLORIDO Sermones de Sanctis. (k)	HEIDELBERGÆ.	1485.

LEO-

(a) CAILLE, p. 44.
(b. c) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(d) *Aprilis XVIII.*
(e) CAILLE, p. 28.
(f) *VI. Id. Octob. Indictione III.*
(g) 28. *Januar.*

(h) *Imprimé à Lyon ſur le Rosne , quinziéme d'Octobre.* Hic JOHANNES FABRI imprimebat *Taurini* ann. 1474.
(i) CAILLE, p. 19.
(k) CAILLE, p. 44.

LEONARD. de *NOGAROL.* de Beatitudine: *per Henric. Liberarium.* (a) fol. . . Vicent. 1485.

BECHINATH OLAM, Hebraïcé. (b) Soncini. 1485.

Joan. Bacho ſuper 3. & 4. part. Sententiarum: *per Ludovicum Martineau.* (c) fol. . . . Pariſ. 1485.

Vita S. Hieronymi: *per Peregrinum de Paſqualibus & Dionyſium de Bertochis Bononienſem.* (d) 4to. . . . . Venet. 1485.

Boet. conſol. Philoſoph. de diſciplinâ Scholarium cum comment: *per Joannem de Weſtfaliâ.* fol. . . . . . . Lovan. 1485.

Boet. Conſol. Philoſoph. cum explicat. Belgicâ. (e) fol. . . . . . Gandavi. 1485.

Johannis Jacobi *CANIS COMPENDIOLUM* in librum Juſtiniani Inſtitutionum, Latinis verſibus: *per Matheum Cerdonis de Windiſchgretz.* (f) 4to. . . . . . Paduæ. 1485,

Johannis Jacobi Canis Juris utriusque Conſulti de modo in jure ſtudendi libellus: *impreſſit magister Matheus.* 4to. . . . . Paduæ. 1485.

Divi de Garbo *CHIRURGIA*, cum tractatu ejusd. de Ponderibus: *per Andream Gallum.* (g) fol. . . . . . . Ferrariæ. 1485.

Hermol. Barbar. *CASTIGAT.* in *PLIN.* Histor. (h) . . . . . . Cremonæ. 1485.

Petr. Paul. *VERGERII* Justantinopolitani libellus de moribus ingenuis ac liberalibus ſtudiis: *per Jacobum Britannicum Brixianum.* (i) 4to. . . . . . Brixiæ. 1485.

Plu-

(a) Caille, p. 39.
(b) Chevill. p. 265.
(c) Caille, pag. 62. & Chevill. pag. 104.
(d) Caille, p. 23.
(e) Biblioth. Adr. Pauw.
(f) *Die* 24. *Martii.*
(g) Caille, p. 45.
(h) Caille, p. 44.
(i) *XXVIIII. Novemb.*

Plutarch. de *LIBERIS EDUCANDIS* Lat. cum Guarini Veronenſis præfatione; Magn. Baſil. de inſtitutis Juvenum Lat. cum Leonardi Aretini præfatione : *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (a) 4to. . . . . Brixiæ. 1485.

Plutarch. de *VIRTUTIBUS MULIERUM*, Lat. Alamano Ranutino cive Florentino interprete: *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (b) 4to. Brixiæ. 1485.

GUARINUS Veronenſis de brevibus clarorum hominum inter ſe *CONTENTIONIBUS* à Plutarcho collectis nuper in Latinum converſis: *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (c) 4to. . Brixiæ. 1485.

Leon. Baptiſt. *ALBERT.* de re *ÆDIFICATORIA* : *operâ Nicolai Laurentii Alamani.* (d) fol. . . . . . Florent. 1485.

Hygin. Astronomic. *per Erhardum Ratdolt de Augustâ.* (e) 4to. . . . . Venet. 1485.

Albohazen liber completus in judiciis ſtellarum: *per Erhardum Ratdolt de Augustâ.* (f) fol. Venet. 1485.

Faſcicul. Temporum : *Erhardus Ratdolt Auguſtenſis impreſſioni paravit.* (g) fol. . . Venet. 1485.

History of the noble & valiant Knyght Parys & the fair Vyenne the daughter of the doulphin of Viennois. (h) fol. *by William Caxton of* Weſtminſter. 1485.

Guilielmi *CAORSIN* Rhodiorum Vicecancellarii oratoris præcellentiſſimi magistri Rhodi ad Innocent. Papam VIII. *ORATIO.* (i) fol. . . . . 1485.

Platyn.

(a) *VI. Decemb.*
(b) *XXIII. Martii.*
(c) *XXIX. Martii.*
(d) *Quarto Kalendas Januarias.*
(e) *Januarii die Vigeſimâ ſecundâ.*
(f) 4. *Non. Jul.*
(g) *VI. Id. Sept. Venetiis inclyto principe Johanne Mocenico.* Hunc Librum ERHARDUS RATDOLT dedicat NICOLAO MOCENICO Magnifici D. FRANCISCI patritio *Veneto.*
(h) *Translated out of French into Engliſh by William Caxton of Weſtminſter finiſhed the laſt of Auguſt.* M. CCCC. LXXXV. *and emprynted the* XIX. *of Decemb. the ſame year.*
(i) *Habita coram Pont. ac ſacro Cardin. Senatu;*

Platyn. de Vitis Pontificum : *impensâ Joannis Vercellensis.* fol. (a) . . . . 1485.

Tit. Liv. à Lucâ Porro recognit. *per Joannem Vercellensem.* fol. . . . Tarvis. 1485.

Cicer. de Oratore ad Quint. fratrem cum comment. Omniboni Leoniceni ; item de perfecto Oratore ; Topica ; Partitiones ; de claris oratoribus ; de petitione consulatûs ; de optimo genere oratorum ; Æschin. & Demosthenis orationes contrariæ Latinè : *per Bartholomæum Alexandrinum & Andream Asulanum.* (b) fol. . Venet. 1485.

Cicer. Epistol. Familiar. cum Comment. Hubertini Clerici Crescentinatis : *per Baptistam de Tortis.* (c) fol. . . . . . Venet. 1485.

Horatii opera cum comment. Porphyrionis & Acronis : *per Anton. Zarotum Parmensem, Impensis Augustini MARIÆ CONAGI.* fol. . Mediolani. 1485.

Ovid. Fasti cum comment. Pauli Marsi : *Antonius BACTIBOVIS Alexandrinus imprimendum curavit.* (d) fol. . . . Venet. 1485.

Ovid. Epistol. cum comment. Anton. Volsci Privernatis , & Ibis cum comment. Calderini : *per Thomam de Alexandriâ.* (e) fol. . . Venet. 1485.

Statii Achilleis cum comment. Johan. Britannici. fol. . . . . . . Brixiæ. 1485.

Juvenal. cum comment. Calderini : *per Baptistam de Tortis.* (f) fol. . . . Venet. 1485.

Martial.

Senatu ; Prælatorum & curialium frequentiâ adstante. V. Kal. Febr. M. CCCC. LXXV.

(a) *X. Februar.*

(b) *III. Non. Martias.*

(c) 24. *Maii.*

(d) *Religiosæ literariæ sodalitati Viminali & universæ academiæ Latinæ ad viventium posterorúmque usum Pauli Marsi Piscinatis Poëtæ Romani fideliss. Fast. interpretationem Antonius Bactibovis Alexandrinus Venetiis imprimendam curavit* M. CCCC. LXXXV. XXVII. *Augusti , & à constitutâ sodalitate ann. VII. d. r. Car. Divi Clemẽ. rectore pont. Firman. & Nestore Malvis Præfectis. Pomponio Læto. P. Astreo & Paulo Marso censoribus.* IX. *Cal. Januar.*

(e) *Die X. Junii : regnante duce Joanne Mocenico.*

(f) *XXX. Martii.*

Martial. cum comment. Calderin. *per Bapt. de Tortis.* fol.	Venet.	1485.
Oratoriæ Artis *EPITOMA* per Jacobum *PUBLICIUM* Florentinum : *per Erhardum Ratdolt Augustensem.* (a) 4to.	Venet.	1485.
Macrob. *per Boninum de Boninis de Ragusiâ.* fol.	Brixiæ.	1485.
Aul. Gell. Correctore Marco Scaramucino de Palatiolo : *per Boninum de Boninis de Ragusiâ.* (b) fol.	Brixiæ.	1485.
Papiæ Dictionar. *per Andr. de Bonetis de Papiâ.* fol.	Venet.	1485.

(a) *Prid. Cal. Febr.*

(b) *Die tertio Martii*, cum his versibus:

Siquem Cecropiâ clarum Latiâque Camænâ
Esse juvat, Geli Scripta probanda legat.
Attica nox luci nunquam cessura diurnæ
Ad varias artes quàm bene monstrat iter!
En tibi, docta cohors, Marcus correxit ad unguem,
Quem tulit Adriaco Brixia Marte potens.
Siquid erit falsi, veniam dabis; inscia turba
Forsitan huic nocuit, dum celerabat opus.

ἔῤῥωσο ἀναγνώστης.

Mallem legere ἀναγνώστας: neque tamen est, cur & ἀναγνώστης omnino rejiciatur.

Florere admodum jam incipiebat Typographêum *Soncini* aliquot abhinc annis à *Judæis* erectum. Librorum Sacrorum partem, Prophetas ſcilicet priores, anno 1486, fœliciter vulgaverunt; ſucceſſûque prospero alacriores accinxerunt ſeſe ad univerſum Bibliorum *Hebraicorum* opus imprimendum, quod intrà biennium finem accepit operâ ABRAHAMI F. Rabbi HHAIIM. [1] ABRAHAMUS ille *Piſauri* in *Venetorum* ditione natus eſt.

Anni 1486. & 1488. non ſolùm *Hebræorum* Codicum editionibus, ſed *Græcorum* etiam, inclaruerunt. *Mediolanenſes* (ut antea dictum eſt) *Venetis* (qui hactenus cum reliquis Typographorum & numero & peritiâ contenderant, & palmam tuliſſe videbantur) eripuerunt tamen, ne eſſent in *Græcæ* Typographiæ perfectione primi: *Veneti* verò viciſſim ſuperari & præverti indignantes vetuerunt, ne eſſent ſoli; annóque 1486. (decennio poſtquam *Mediolani* excudi *Græcè* cœptum eſt) in Sacris Litteris dederunt Pſalterium, in prophanis HOMERI *Batrachomuomachiam*. Illud excudit ALEXANDER, hoc LAONICUS, ambo *Cretenſes*. Pſalmi [2] charactere vetuſtiſſimo & ſingulari excuſi [3] *Latinam* in calce inſcriptionem cum Typographi & Urbis nomine annique menſis & diei indiciis gerunt. *Ranarum muriúmque pugna* litteris etiam antiquam formam lectûque difficillimam referentibus exaratur. Notis proſodicis, accentibus putà & ſpiritibus, voces afficiuntur. Titulum totius operis hunc rubricâ excuſum prima præfert pagina:

Ὁμήρου Βατραχομυομαχία, ἐν δέ τισι Τίγρητος τοῦ Καρός.

Poëmatium Verſus Heroici & Politici [4] MICHAËLIS cujusdam τοῦ Ἀποςόλη claudunt, quibus opusculum ipſum & HOMERUS laudatur, [5] TIGRES autem ipſius author fuiſſe affirmatur. Editionem hanc commendat id imprimis, quòd rubro & nigro characterum colore inſigniatur; hôc ſcilicet textus ipſe, illo Scholiaſtæ cujusdam expoſitio *Græca*, repræſentetur; ità tamen ut ſingulis carminibus interlineare ſuperſtet Scholium. Illa amborum colorum alternatio gratam oculis exhibet imaginem. Nullam adhuc vidi, quæ Scholiaſten hunc contineret, præter hanc, editionem; unde conjicio eam ſemper fuiſſe rariſſimam & quàm pauciſſimis notam. Ad hujus Editionis calcem leguntur hæc:

1 Ἐν

1 Lege illorum Bibliorum inſcriptionem in LONG, *Biblioth. Sacr.*

2 LONG, *Biblioth. Sacr.*

3 Lege Catalogum ſequentem.

4 Hunc puto eſſe MICHAELEM APOSTOLIUM *Byzantium* Parœmiographum; ac FABRIC. in *Biblioth. Græc.* monet illius verſus Politicos in laudem *Batrachomyomachiæ Homericæ* memorari à LABBEO pag. 193. *Bibliothec. Nov. MSS.*

5 FABRIC. in *Biblioth. Græc.* ſcribit Authorem *Batrachomyomachiæ* à quibusdam no-

[1] Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας τριάδος, τοῦ πατρὸς
Καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
Συνθέσει ἐμοῦ Λαονίκου Κρητὸς καὶ πρωτοθύτου χανίων· ἐν ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἕκτῳ· μηνὶ Ἀπριλλίῳ, εἰκοστῇ δευτέρᾳ, εἰς Ἐνετίαν.

Mediolanum & *Venetia* jam habebant, de quo meritò gloriarentur, quòd apud ſe primùm Libri *Græci* lucem vidiſſent. *Florentia* tamen, licèt illis poſterior, erubuit vinci, & id tandem produxit, quod omnes quantaſcunque moras compenſaret. Quicquid hactenus ab illis in *Græcâ* Typographiâ præſtitum fuerat, nihil erat niſi velitationes quædam & præludia ſeu προγυμνάσματα, ſi cum illo, quod interim *Florentia* moliebatur, opere conferantur. Quid enim tenuis manipulus ad plenam meſſem? Quid LASCARIS Grammatica ad totius eruditionis *Græcæ* & *Latinæ* [2] fontem? Quid TIGRETIS opuſculum ad HOMERI *Iliadem* & *Odyſſeam*? Quid mures & ranæ eorúmque certaminum commentum planè fabuloſum ad *Trojanos* & *Græcos* Heroas? Operoſo hôc & præſtantiſſimo HOMERI inter omnes Poëtas principis volumine duobus tomis comprehenſo orbem eruditum anno 1488. donavit *Florentia*; quæ, dum aliæ Urbes in limine & initiis tantùm, conatibus adhuc immaturis, ſubſiſterent, primo & uno ſed ingenti gravíque molimine ad ipſum culmen voluit pervenire, vetuítque quicquam relinqui, quo ſuperari poſſet. Editione illâ, ſi chartæ ſolidæ colorem & pompam, ſi nitidam characterum figuram, æquata marginum intervalla, juſtam linearum diſtantiam, totum denique impreſſionis ordinem & diſpoſitionem ſpectes, nil certè aut antea aut poſtea elegantius comparuit. Primas Rhapſodiarum ſingularum litteras omiſit Typographus ſpatio ampliſſimo dato, ubi Illuminator (ſic ejuſmodi Artifices olim vocaverunt) litteram affabre depictam variíſque colorum generibus lucentem calamo duceret; nec ſpatium illud ſolum ſed marginem etiam exteriorem, unà & forſan interiorem, illuminaret

nominari PIGRETEM, ARTEMISIÆ fratrem, teſtibus PLUTARCHO & SUIDÂ. Τίγρης Κὰρ ἐξ Ἁλικαρνάσσου &c. SUID. H. STEPH. *Schediaſm.* lib. 6. ſched. 22. dicit ſe incidiſſe in Exemplar, ubi Poëmatium hoc adſcriptum eſſet TIGRETI *Cari* vel PIGRETI.

1 Eadem nuncupatio Sacroſanctæ Trinitatis legitur in inſcriptione ad calcem Pſalterii ſuprà memorati. Typographis enim tunc mos erat, pius quidem, breves doxologias [*Laus Deo* aut *Deo gratias*, ut in pluribus à NICOLAO JENSON excuſis Libris] adjicere; quaſi Artis Typographicæ inventionem eſſe Divinum quoddam munus agnoſcerent.

2 Πηγήν τινα τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου τοῦτε ἀνθρωπίνου βίου παράδειγμα, καὶ οἷον φωστῆρα τῶν ἄλλων ποιητῶν Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων, τῆς τε ἄλλης περὶ λόγους παιδείας ἡγεμόνα. —— CHALCONDYL. in præfatione ad HOMER. *Florent.* 1488.

minaret. Propriorum Nominum initia majusculæ non distingunt litteræ; neque quidem [1] carminum, nisi ubi aliquam orationem, aut novum sententiæ filum orditur Poëta. Quò autem principis hujus Editionis authores & adjutores meliùs cognoscat Lector, ex duabus Præfationibus, illâ *Latinâ*, hâc *Græcâ*, ea, quæ ad illud propositum maximè pertinent, adjiciam.

„ Bernardinus Nerlius Petro Medicæ
„ Laurentii filio S.

„ Cùm doctissimorum virorum —— sententiâ Græcas litteras La-
„ tinis —— pernecessarias esse animadverterem —— nonnullos littera-
„ rum Græcarum studiosos ob inopiam Librorum magno affici in-
„ commodo —— decrevi Græcum aliquem Authorem, qui & —— no-
„ bilissimus —— & perutilis foret, imprimendum suscipere. Quod &
„ si arduum & perdifficile videbatur, tamen cùm ea, quæ ad hoc
„ opus conficiendum necessaria erant, in hâc nostrâ civitate concur-
„ rerent, ejusmodi occasionem minimè prætermittendam putavi.
„ Nam ut omittam Nerii fratris liberalitatem, & Joannis Accaioli
„ auxilium, Demetríque Cretensis dexteritatem, id imprimis mihi
„ oportunum fuit —— quòd ad hanc rem Demetrium Chalcondylem
„ Atheniensem nactus eram, virum —— tempestate nostrâ doctissi-
„ mum, præceptorémque meum, quo hujusmodi Opus accuratissimè
„ recognosci posset. —— itaque ex illius consilio Homerum ut ve-
„ tustate primum, ita etiam divino quodam ingenio summum poëtam
„ ac litterarum fontem elegi: qui quidem ob incuriam atque negli-
„ gentiam librariorum ita sui dissimilis videbatur, ut in nullo ferè co-
„ dice quamvìs perveteri integer agnosceretur. Quamobrem erudi-
„ tissimi sanè viri operâ, qualem Demetrium nactus est, summopere
„ indigebat: qui —— ipsa Homeri Opera singulari diligentiâ summó-
„ que studio cum Eustathii commentariis conferens examinavit atque
„ emendavit; cujus quidem viri diligentiam aut nihil arbitror præ-
„ teriisse, aut siqua præteriisse videbuntur, ea certè vel dubia quæ-
„ dam sunt vel ejusmodi, ut ea in tali tantóque opere justus æquús-
„ que rerum æstimator non magnifaciat. Adhæc non solùm Homeri
„ opera quæcunque reperiuntur, quæque ejus feruntur, imprimenda
„ curavi, verùm etiam his adjeci * Herodotum, Plutarchum atque
„ Dionem, qui & poëtæ vitam litteris diligentissimè mandaverunt,
„ & sensus utriusque divini operis —— discusserunt. —— Quæ omnia
„ cùm

1 In Editione *Batrachomuomachiæ* supradictâ versuum initia majusculis sæpius ornantur.

* Nunc primum est, cùm aliquid horum Authorum *Græcè* typis excusum fuerit.

„ cùm jam ad optatam metam perducta ſint, multóque feliciùs quàm „ ab initio exiſtimâram, annuente Deo, ſucceſſerint; conſtitui, Petre Medices, ut hæc omnia nomine tuo impreſſa ederentur, quem „ à pueritiâ Græcis inſtitutum litteris cognovi, videóque in Homeri „ præſertim lectione quotidie verſari. —— Vale. Florentiæ, Idibus „ Januariis. M. CCCC. LXXXVIII.

Δημήτριος ὁ χαλκονδύλης τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

—— ἐπεὶ δὲ εὕρηται μὲν πάλαι κοινὸν ἀγαθὸν τοῖς φιλολόγοιστε καὶ σπουδαίοις εἰς εὐπορίαν βιβλίων Λατινικῶν, λέγω δὲ τὴν τούτων ἐντύπωσιν, ἐποθεῖτο δὲ τοῦτ᾽ αὐτὸ κἀν τοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλίοις, οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα μέχρι καὶ νῦν ἑαυτὸν ἐς τοῦτο καθεῖναι, ὅ, τι καὶ λόγου ἄξιον, δεδιὼς (οἶμαι) τὴν τοῦ πράγματος δυσχέρειαν, τῶν τινες ἐκ τῆς περιφανοῦς πόλεως Φλωρεντίας εὖ πεφυκότων νέοι καλοίτε κἀγαθοὶ φιλομαθεῖστε καὶ φιλέλληνες δύο μὲν ἀδελφὼ Βέναρδος καὶ Νέρις τὼ Νερλλίω, τρίτος δὲ σύν τούτοις ἑταῖρος αὐτοῖν Ἰωάννης ὁ Ἀκκίολος, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἐπιπνοίᾳ τινὶ ἀνεφάνησαν εὖ μάλα πρόθυμοι ἐς τόδε τὸ ἔργον. Συμβουλευσάμενοι δὲ κἀμοὶ περὶ τούτου, καὶ συναινοῦντά με καὶ συνεπισπεύδοντα πρὸς τοὔργον εὑρόντες, πρὸσδὲ καὶ τὴν παρ᾽ ἐμοῦ βοήθειαν ἐπαγγελλόμενον, ἔτι καὶ μᾶλλον ὥρμησαν ἐγχειρῆσαι τῷ πράγματι μηδὲν ὑπερθέμενοι. Καὶ δῆτα σύμπασαν τὴν Ὁμήρου ποίησιν, Ἰλιάδατε καὶ Ὀδύσσειαν, ἔτι δὲ Βατραχομυομαχίαν, καὶ τοὺς ὡς Ὁμήρου φερομένους Ὕμνους· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν συγγραφέων τοὺς μὴ μόνον τὸν βίον αὐτοῦ συγγεγραφότας, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ὅσης ὑπεροχῆς καὶ κάλλους καὶ τέχνης τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα συνέθετο, φρασήσαντας, ταῦτα δὴ πάντα ἐν μιᾷ βίβλῳ δι᾽ ἐντυπώσεως περιλαβεῖν ἐγνωκότες, ἐπιμελείᾳτε πάσῃ, ὧν ἔδει πρὸς ταῦτα, καὶ τύχῃ χρησάμενοι ἀγαθῇ, καλόντε καὶ τέλειον πάντη τὸ ἔργον ἀπετέλεσαν, τῆς δυνατῆς καὶ παρ᾽ ἡμῶν διορθώσεως τετυχηκός. Σφόδρα γὰρ ἡμῖν πλειόνων ἕνεκα διὰ σπουδῆς ἐγένετο, ἐφ᾽ ὅσον οἷόντε ἦν διορθώσασθαι τάτε Ὁμήρου ποιήματα προσχρησαμένοις καὶ τοῖς τοῦ Εὐσταθίου ὑπομνήμασι, καὶ τὰ τῶν συγγραφέων περὶ αὐτοῦ πεποιημένα. Ἐι δέ τι καὶ διέφυγεν ἡμᾶς ἐν τοσαύτῃ πραγματείᾳ, συγγνώμης ἂν ὑπὸ τῶν εὐγνωμόνως κρίνειν ἐθελόντων δικαίως ἀξιοῖτο. —— Δεῖ μέντοι μὴ ἀγνοεῖν, ὡς ἔντε τῇ Βατραχομυομαχίᾳ καὶ τοῖς Ὕμνοις ἐνιαχοῦ διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφθορὰν, οὔτε ὁ τῶν ἐπῶν εἱρμὸς οὔτε μὴν τὸ τῆς διανοίας ὑγιὲς ἀπαρτίζεται. Παραπλησίως δὲ κἀν τῷ Δίωνος συγγράμματι. Ὀυ μὴν ἀλλὰ τάτε τῆς Βατραχομυομαχίας καὶ τῶν Ὕμνων ὁλόκληρά γε τυγχάνοντα, ὀυ φαύλως ἂν ἴσως εἶχε. Διεφθαρμένα δὲ ὑπὸ τοῦ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς περὶ ταῦτα τῶν λογίων ἀμελείας, οὐκ ἂν πολλὴν τὴν ζημίαν ἐπιφέροιεν τοῖς φιλομαθέσι &c. &c.

Typographia videbatur ἀκμὴν quandam & maturam ferè ætatem conſecuta, poſtquam in *Latinis*, *Græcis* & *Hebraïcis* litteris ſuorum laborum tam luculenta edidiſſet ſpecimina. Difficultates & pericula, quæ cunctis magni momenti rebus recèns inventis à ſuâ inventione ad fixum ſtatum interveniunt, perruperat; nec quicquam nunc ſupererat,

rat, nisi ut gloriam & laudem, quam nacta fuerat, tueretur & amplificaret; caverétque, ne per supinam Artificum inertiam litteræ ad paucos (utì olim) reciderent. *Italiæ* hæc prima Artis hactenus debemus incrementa, nec deinceps in illâ *Europæ* parte feliciſſimâ defuerunt, qui operam haud indiligentem darent, ne minùs sibi quàm antecessoribus à posteris deberetur. Quamvìs autem *Italiæ*, quod meruit, invidere nolim, quæ facem præferens suo exemplo aliarum studium excitaverit & accenderit; nolo tamen harum meritis quicquam detrahere, quæ exemplis tam nobilibus commotæ nil solennius habuerunt, quàm ut exemplaria sibi proposita imitarentur, & aliquando excederent. Suos *Gallia* paulatim educavit & protulit Typographos, qui (ut in proximâ centuriâ describetur) diu hujus Artis principatum tenuerunt: cujus quoniam hìc mentio incidit, tacere non possum JOANNEM TRECHSEL natione *Germanum*, qui anno 1487. *Lugduni* Officinam aperuit typographicam. Ex hujus filiâ JODOCO BADIO *Ascensio* in matrimonium datâ orta est Typographorum prosapia illustris, quorum operibus litterariis *Galliam* adeò ornatam & ditatam postea cernemus, ut priorum nulli cesserint, primásque sibi usque vindicaverint *Parisienses* Typographi. Sed de his suo loco.

Variis in *Europæ* locis famam adepti sunt sequentes Typographi:

Anno 1486. *Moguntiæ*; ERHARDUS REUWICH de *Trajecto* inferiori:
Monasterii; JOANNES LIMBURGUS:
Ulmæ; JOHANNES REGER, operâ & impensis JUSTI DE ALBANO de *Venetiis*:
Venetiis; [1] GULIELMUS de *Tridino* de *Monteferrato*; [2] BERNARDINUS de *Tridino* ex *Monteferrato*:
Papiæ; [3] ANDREAS BONETIS;
Vicentiæ; HENRICUS *à Sancto Urso*:
Veronæ; PAULUS FRIDENPERGER:
Lovanii; ÆGIDIUS *vender* HEERSTRATEN:
Abbatis-Villæ; [4] JOANNES DU PRE' & PETRUS GERARD:
Basileæ; [5] NICOLAUS KESLER:

Parisiis;

1 Is cognominabatur *Animamia*. Vide ann. 1490. in Catalogo.

2 Nescio, an is BERNARDINUS ullâ cognatione GULIELMUM attigerit, aut tantùm fuerint conterranei.

3 CAILLE, p. 40. Suspicor tamen errorem hanc esse, nam ANDREAS *de* BONETIS *Venetiis* imprimebat anno 1484; cùm autem esset *Papiensis*, JOHANNES LA CAILLE credidit hunc *Papiæ* artem exercuisse.

4 Hic JOANNES ann. 1488. *Parisios*, 1489. *Lugdunum* migravit.

5 Hic 1487. impressit *Antuerpiæ*.

Anno 1486. *Parisiis*; [1] ROBINET MACE'; [2] JOHANNES BONHOMME:
[3] *Meminingæ*; *Toleti*; oppido S[ti]. *Albani* ——

Anno 1487. *Reutlingæ*; JOHANNES OTHMAR:
Venetiis; [4] JOANNES HAMMANI *de Landoiâ*, & JO. EMERICH *de Udenhem*; BONETUS LOCATELLUS impensis OCTAVIANI SCOTI; [5] BARTHOLOMÆUS DE ZANIS *de Portesio*; [6] HERMANNUS LICHTENSTEIN:
Bononiæ; JOANNES WALBECH & [7] HENRICUS *de Harlem*:
Parisiis; PETRUS LEVET; JOANNES CARCHAGNI; [8] PETRUS RUBEUS:

Anno 1488. *Augustæ Vindelicorum*; [9] ERHARDUS RATDOLT:
Argentinæ; JOHANNES PRUS:
Gaietæ; [10] JUSTUS:

Tubin-

1 „ Il eut plusieurs Freres, qui exercerent la Librairie; JEAN MACE' Libraire demeurant à *Rennes*, & RICHARD MACE' Libraire en l'Université de *Caen*. CAILLE, p. 49. & 62.

2 Frere de PASQUIER (1476.) CAILLE, p. 62.

3 Nescio nomina Typographorum.

4 Is JOANNES HAMMAN *de Landoiâ* dictus erat *Hertzog*. Vide ann. 1492. in Catalogo.

5 Hic Libris suis litteras B. Z. initiales sui Nominis aliquando imprimere solebat. Hunc morem antea jam notavi frequentissimum; quæ satìs diu increbuit consuetudo.

Sic V. S. i. e. *Uldericus Scinscenzeler*. LUCAN. 1491.
A. L. *Antonius Lambillio*. VIRGIL. 1492.
I. T. *Joannes de Tridino*. JUVENAL. 1492.
Z. T. Idem *Joannes de Tridino*. PERS. 1499. & SALLUST. 1500. Nam *Zane* pro *Joanne* apud *Italos*.
F. M. *Franciscus de Mazalis*. DIONYS. HALIC. 1498.
B. R. *Bernardus Rizus de Novariâ*. Supplement Chronic. 1490.

Sic etiam post 1500. } I. P. *Joannes Parvus*; H. S. *Henricus Stephanus*; S. C. *Simon Colinæus*; I. L. *Joannes Lodoicus Tiletanus*. &c. Longum esset singula hujusmodi exempla enumerare. Typographi quidam suis scutis Libros consignabant, utì *Schœfferus*, & inter *Parisienses* post ann. 1500. *Gourmontius* &c. Alii insignibus, quæ ad suum nomen alluderent, utebantur; utì *Benedictus Fontana*, qui sumptus *Philippo Pincio* suggerebat, adjiciebat fontem cum litteris B. F. & post ann. 1500. *Simon de Colines*, cuniculos cum litteris S. D. C. *Federicus Morellus*, morum &c. Plures epigraphas & lemmata in variis Linguarum generibus, quisque ad suum arbitrium, nec rarò ratione sui nominis habitâ, addebant.

6 Hic ann. 1475. *Vicentiæ* imprimebat.

7 Hic priùs anno 1482. innotuerat.

8 Ante hunc *Petrum Rubeum*, neminem ex Typographis novi, qui impressoris Regii titulum gereret. Hic forsan affinis fuit *Jacobo Rubeo* antea anno 1474. memorato.

9 Hic cùm apud *Venetos* Arte imprimendi plus decennium excelluisset, *Augustam* migravit famam non minorem consecuturus.

10 Hic JUSTUS forsan idem est, cujus mentio priùs anno 1486.

Aa 2

Anno 1488. *Tubingæ*; FREDERICUS MEYNBERGER:
Eistetæ; MICHAEL REISER:
Venetiis; THEODORUS DE RAGAZONIBUS [1] *de Azulâ* [2] *Bresanus*; BERNARDINUS DE CORIS *Veronensis*; GEORGIUS ARIVABENUS *Mantuanus*; [3] JOANNES RUBEUS [4] *de Vercellis*; HIERONYMUS *de Sancti Veneti* & JOHANNES LUCILIUS [5] SANTRITER *de fonte salutis* impensis BOLANI patritii:
Mediolani; BENIGNUS & [6] JOHANNES ANTONIUS *de* BONASO fratres:
Mutinæ; DOMINICUS ROCOCIOLA:
Bononiæ; BENEDICTUS HECTORIS Librarius operâ [7] PLATONIS Impressoris *Bononiensium*:
Lugduni; MICH. TOPIE *Pedemontanus*, & JACOBUS HERENBERCLE *Alemanus*; [8] JANON CARCAIGNI:
Rothomagi; JOHANNES *le* BOURGOIS:
[9] *Tolosæ* ———

Anno 1489. *Argentinæ*; [10] JOHANNES REYNARDUS aliàs *de* GRUNYNGER *Argentinensis*:
Venetiis; MATTHÆUS CAPEASA *Parmensis* impensâ & operâ LUCANTONII *Florentini*; SIMON *de Luero* & [11] BERNARDINUS *de* CHORIS *de Cremonâ*; CHRISTOPHORUS *de* PENSIS *de Mandello*:

Bononiæ;

1 Vide ann. 1490. in Catalog.

2 Vide ann. 1495. in Catalog.

3 Nescio, an hic RUBEUS eâdem familiâ ortus fuerit cum JACOBO & PETRO antè nominatis.

4 Vide ann. 1490. in Catalog. Idem dicitur JOANNES ROSSO *Vercellensis*, qui anno 1495. operam locabat LUCÆ ANTONIO JUNTÆ. Et hunc non alium arbitror, quàm qui anno 1480. dictus est JOANNES *Vercellensis*.

5 Hujus SANTRITER mentio priùs facta est anno 1480.

6 Hic jam inclaruerat anno 1482.

7 Hic vocatur etiam PLATO *de Benedictis*. Vide Catalog. ann. 1491. Nescio annon idem sit, qui anno 1499. JOANNES ANTONIUS *Platonides Benedictorum* Bibliopola civis *Bononiensis*.

8 Hic forsan affinis fuit JOHANNI CARCAGNI, qui ann. 1487. *Parisiis* imprimebat.

9 CAILLE, p. 46. nomen Typographi non indicat.

10 Quamvìs hîc nomen Urbis non adjiciatur, vix tamen dubito de *Argentinâ*, ubi annis 1496. & 1498. eum impressisse certum est. Affinis forsan fuit MARCI REYNHARDI *de Argentinâ*, cujus mentio 1482.

11 Hic anno præcedente memoratur.

Anno 1489. *Bononiæ*; [1] BACIELIERIUS cognomento *de* BACIELIERIIS *Felsineus* civis:

Papiæ; ANTONIUS *de* BIRRETIS, & [2] FRANCISCUS *de* GIRARDENGHIS:

Parisiis; [3] GULIELMUS CARON, JOHANNES BELIN & [4] JOHANNES DU PRÉ; [5] GUIDO MERCHANT; [6] PHILIPPUS PIGOUCHET; [7] DURANDUS GERLIER; [8] MICHAEL LE NOIR:

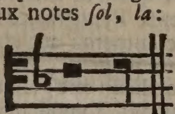
1 Idem forsan, qui BAZALERIUS *de Bazaleriis*, & BASALERUS *de Basaleris* ann. 1493.

2 Hic FRANCISCUS *de* GIRARDENGHIS de *Papiâ* migravit postea *Venetias*, ubi floruit anno 1492. Affinis forsan fuit NICOLAI GIRARDENGI, qui ann. 1479. *Venetiis* imprimebat.

3 Affinem puto fuisse PETRO CARON, de quo 1474.

4 Hic anno præcedente *Parisiis*, & anno 1486. *Abbatis-Villæ* Artem exercebat. JOHANNES LA CAILLE, pag. 41. scribit eum hôc anno 1489. & postea 1493. *Lugduni* Libros edidisse. Nisi error alicubi lateat, eum oportet eodem anno 1489. *Parisiis* & *Lugduni* habitâsse.

5 CAILLE, p. 66.] „ Il avoit pour „ marque *le chant gaillard* représenté par les „ deux notes *sol*, *la*:

fides
ficit.

sol. la.
G. M.

„ Avec une Foy représentée par deux „ mains jointes ensemble, pour faire allu- „ sion à ces paroles *sola fides sufficit*, tirées „ de l'Hymne *Pange lingua.*

6 CAILLE, p. 66.] „ Il mettoit ordi- „ nairement au bas de ses Livres; *impres-* „ *sum autem fuit opus præfatum Parisiis cha-* „ *ractere nitidissimo & jucundissimo.*

7 CAILLE, p. 65.] „ Libraire juré. Il „ avoit pour devise *l'étrille fauveau*, repré- „ sentée par une étrille, une faux & un „ veau, avec ces mots, *Deum time, pau-* „ *peres sustine, memento finis. JESUS.* „ De Librariis juratis & non-juratis CHEVILLERIUS consulendus est, qui hâc de re fusè differit Part. 4. Cap. 3. PASCHASIUS BONHOMME admissus est Juratus Librarius Universitatis 1475. 6. *April.* Ibid. p. 345.

8 CAILLE, p. 64, 65.] „ Il avoit pour „ marque une rose en face sur un fond „ de sable soutenus par deux Mores, & une „ autre pour timbre, le tout faisant allusion „ à son nom avec ces vers;

„ *C'est mon desir de Dieu servir,*
„ *Pour acquerir son doux plaisir.*

„ Il eut plusieurs enfans, & est un de „ ceux, qui ont le plus imprimé de son „ temps. Voici son Epitaphe, qui se lit „ dans l'Eglise de Saint Benoist.

„ *Cy-dessous gist honnorable homme MI-* „ *CHEL LE NOIR, en son vivant Li-* „ *braire, & Bourgeois de* Paris, *qui trépassa* „ *le XXIX. jour de* Septembre *mil VC. XX.* „ *lequel ensemble* Jeanne Teppere *sa fem-* „ *me, ont fondé en l'Eglise de ceans tous les* „ *Samedis de l'an à perpetuité une Messe basse* „ *du jour avec memoire des Trepassez, que les* „ *Marguilliers de ladite Eglise sont tenus fai-* „ *re dire à six heures du matin, & faire tin-* „ *ter l'une des cloches de lad: Eglise. Et à la* „ *fin le Prestre dira* De profondis, Inclina, „ Deus veniæ, & Fidelium, *& aspergera* „ *de l'eau beniste sur la fosse dudit Defunt.* „ *Et pour assigner ladite fondation, qui est au-* „ *torisée par Messieurs les Chanoines & Cha-* „ *pitre de lad: Eglise, ont donné plusieurs* „ *biens plus a plein declarez es titres sur ce* „ *faits. Et s'il étoit que ladite rente fust ra-* „ *chetée, lesdits Marguilliers ou successeurs* „ *seront tenus convertir lesdits deniers en une* „ *autre rente, tellement que ladite Messe puis-* „ *se avoir cours à toûjours.*

„ *Priez Dieu pour eux, & pour tous Tre-* *passez.*

NOIR; [1] WOLFGANGUS HOPYL *Alemanus.*

Anno 1489. *Lugduni*; JOHANNES CLEIN *Alemanus*; MATTHIAS HUSM *Alemanus*:

[2] *Agro Caregio*: *Senis* ——— ——— ———

Anno 1490. *Venetiis*; BERNARDINUS *de* RENATIS; [3] BERNARDUS RIZUS *de Novariâ*; [4] JACOBUS *de* PAGANINIS *Brisiensis*; PETRUS *Veronensis*:

Mediolani; PHILIPPUS *de Montegatiis* impensis [5] presbyterorum ANDREÆ LELII & FRANCISCI TANTII:

Florentiæ; FRANCISCUS BONACCORSI:

Papiæ; GABRIEL *de* GRASSIS:

Mantuæ; [6] VINCENTIUS BERTOCHUS [7] *Regiensis*:

Anno

1 CAILLE, pag. 65.] „ Il avoit pour „ marque un Chesne & une Cigogne. „ Anno 1501. habitabat in vico *divi Jacobi* ad insigne *Sancti* GEORGII. Multa sunt, quare non ægre credam in ejus officinâ HENRICUM STEPHANUM primum Artem didicisse; cùm duo simul excuderint anno 1502; & ex characterum similitudine facilè pateat longam fuisse inter eos consuetudinem.

2 Sine nomine Typographorum.

3 Idem (ut puto) qui ann. 1492. BERNARDUS RICIUS *de Novariâ*; qui imprimebat impensâ JOANNIS DOMINICI DE NIGRO Medicinæ Doctoris. Nescio tamen an idem sit, qui antea ann. 1486. BERNARDINUS *de Novariâ.*

4 Fuit ex eâdem (ut opinor) familiâ, quâ PAGANINUS *de* PAGANINIS *Brixiensis* ann. 1485.

5 Sic solebant illis temporibus viri cujuscunque ordinis rei typographicæ suppetias ferre.

6 Eâdem (ut suspicor) stirpe ortus, quâ DONINUS BERTOCHUS, qui *Bononiæ* excudebat ann. 1474. Eodem etiam nomine DIONYSIUS *de* BERTOCHIS, sed *Bononiensis*, qui floruit *Venetiis* annis 1485. & 1490. uti & DOMINICUS BERTOCHUS itidem *Bononiensis* anno 1486.

In multis antiquorum horum Typographorum appellationibus confusionem, quam dirimere difficile est, parit sæpe notationis varietas. Nonnunquam solùm agnomen aut cognomen exprimitur, unde, cùm idem plurimis ex familiâ diversâ ortis agnomen, aut ex eâdem cognomen esse possit, inter homonymos discrimen non semper fit obvium. Porrò quoniam nihil frequentius occurrat, quàm varia nominum, præcipuè barbarorum, orthographia, & crebra barbarorum nominum in *Græca* aut *Latina* (ut molliora fiant pronuntiatu) deflexio, hinc etiam error vel attentissimo potest subrepere. Denique agnomini aut cognomini nomen aut urbis aut patriæ aut utrumque adjicitur; & ibi facilior, quàm in aliis, habebitur distinctio. Præterea Typographis mos erat cognationis aut commercii aut utriusque societatem mutuam jungere. Alii aliquando suo, aliquando alieno ære; aliquando soli, aliquando conjuncti Typographiam exercebant; impensam hic, ille operam suppeditabat: Sic onus, quoties uni gravius videbatur, inter binos aut plures divisum fiebat levius. Quidam Typographi in uno loco continere se nolentes solum sæpe vertebant, ut Ars sua foret communior & utilior. Omnia hæc attentè & sigillatim excutienda sunt, siquis historiam condere velit typographicam; multas oportet scrutari Bibliothecas, plurésque Libros omnimodi generis evolvere; qualem certè laborem non defugi aut defugiam, quoties ulla mihi laboris & temporis in hisce rebus impendendi se dabit occasio. Lector interim his parvulis meis conatibus & conjecturis ignoscet, quandocunque in flexuosis itineris tam inexplicabilis anfractibus aberrare contigerit.

7 Vide annum 1492. in Catalog.

Anno 1490. *Genevæ*; JACOBUS ARNOLLET:
Lugduni; PETRUS MARESCHAL; JOANNES *de la* FONTAINE:
Parisiis; [1] GODEFRIDUS *de* MARNEF; [2] JACOBUS MALIETI:

Nullibi, quantum novi, (si *Venetias* excipias) magìs quàm *Parisiis* increvit Typographorum numerus, quorum Ars (utì in primis dictum est) suam *Sorbonæ* debet originem. [3] Res *Lutetiæ* Libraria, quæ Scribis sive Stationariis, Bibliopolis, Religatoribus, & Illuminatoribus constabat, multis jam annis ante Typographiæ inventionem, erat penès Universitatem. Regiis diplomatibus plena in illam hujus authoritas diu steterat communita. Nihil enim est æquius, quàm illos, qui Libris serviunt, his, qui præsunt, subjici; illos, qui eis compingendis & distrahendis solùm operam dant, ab ipsis eorum Authoribus aut Censoribus leges accipere. Pacto vix ullo faciliùs, altiùs aut latiùs, quàm Libris malis, universæ reipublicæ noceri potest. Iis porrò, qui boni sunt & utiles, multum utilitatis decrescit, nisi tersè & emendatè exeant. Præterea plerique imperiti (qualibus nil quicquam injustius) hoc genus homines mercenarii ad omne turpe lucrum emancipati mercibus his librariis pretium justo grandius statuunt, quod fraudi fit emptoribus tenuioris fortunæ, quorum inter litteras longè major copia reperitur. Hísce incommodis ut occurratur, visum est totum librariæ rei jus potestatémque iis permittere, quibus curæ esset, ne per malos Libros sani mores detrimentum acciperent, & ut nimia Librariorum avaritia, certum cuique Libro pretium indicendo, coerceretur. Ea igitur cura Universitati *Parisiensi* antiquitus fuerat delegatá. [4] Eandem illam potestatem post Typographiæ inventionem Universitas exercuit. Nemo enim non videt majus tunc, quàm antea, fore periculum, si istud Universitatis imperium abrogaretur. Quin imò Typographi in suorum Librorum inscriptionibus sese Universitatis ministros libenter agnoscebant, cum se sæpius nominarent,

[1] Uni-

1 *Guido Mercator*, *Godfrido de Marnef imprimebat*. CAILLE, p.66, 70. „Ils étoient „ trois freres, tous habiles Imprimeurs & „ Libraires, qui ont été associez, & ont „ imprimé quelquefois ensemble. Ils avoient „ une marque representée par trois symboles, des Gruës qui font un nid en volant, „ un Perroquet qui parle, un Pelican qui „ donne la vie à ses petits, & trois bastons „ sur lesquels sont les premieres lettres de „ leurs noms; sçavoir G. qui signifie *Geoffroy*, *E. Enguilbert*, & *J. Jean*, *EN*„*GUILBERT* eut plusieurs enfans, en„ tr'autres *JEAN*, & *ENGUILBERT*, „ qui allerent s'établir à *Poictiers*, où ils „ imprimerent plusieurs Livres vers l'an „ 1550.

2 Impressionis locus licèt non adjiciatur, vix dubito, quin idem sit, qui vocatus JACOBUS MAILLET anno 1491. impressit.

3 Lege CHEVILL. p. 301. usque ad p. 320.

4 Lege CHEVILL. pag. 520. usque ad pag. 410.

[1] Univerſitatis *Pariſienſis* Librarios, Bibliopolas, Librarios juratos; in Univerſitate Bibliopolas, aut Chalcographos adſcriptitios; Librarios Regios & Univerſitatis Religatores, aut è contra Univerſitatis Librarios & Regis Religatores. Hìc obiter placet obſervare varia eorum, qui in re librariâ occupabantur, ante & poſt Artis inventionem, nomina; Scribas ſeu Stationarios, Bibliopolas, Religatores, Illuminatores, Typographos ſeu Chalcographos vel Impreſſores. Scribarum officio finem impoſuit Typographiæ uſus. Illuminatorum artificium locum diutius obtinuit, donec apud Typographos litteras [2] in Librorum & Capitum initiis omittendi conſuetudo teneretur: loco tamen paulatim ceſſit, poſtquam initiales illæ adhiberi & demum florentes (quas vocant) litteræ frequentari cepiſſent. Illæ diu ante ann. 1500, Hæ poſt illas apud celebriores [3] Typographos, introductæ ſunt. Initialibus illis abſtinendi mos ferò admodum penitus exolevit. [4] Sunt enim, qui in ejuſdem Libri editione alicubi omiſerunt, alibi admiſerunt. [5] Sunt etiam, qui in diverſis ejuſdem Operis locis & initiales negligebant, & florentes inducebant. Porrò cùm primùm initiales in uſum venerunt, erant plerumque [6] minuſculæ; ſpatiúmque relinquebatur à Typographis vacuum, quod literas iſtas minuſculas producendo & coloribus variis ornando Illuminatorum operâ repleretur. Minuſcularum initialium uſum longo tempore continuaverunt non

1 Chevill. p. 321, 322.

2 Mallinkrot. p. 102. — „Fuiſſe „antiquitus ſimpliciorem & minùs venuſtam Typographiæ faciem ex iis qui ſuperſunt Codicibus videre eſt. Et ſi enim „in principio, quæ ſcriptis Libris mangonizandis adhiberi conſueta erat miniatura, etiam ad impreſſos tranſlata fuerit; „tamen celeriter illa, utpote operoſior & „plurimum temporis abſumens, deſiit, „poſtquam venditores animadvertiſſent, „merces ſuas etiam iſto lenocinio deſtitutas, facilè emptorem invenire. Hinc evenit, ut plurimi adhuc ſuperſint Codices „primævo illo tempore excuſi, quibus capitales quæ vocantur literæ penitus abſunt, eò quod impreſſoribus propoſitum „fuiſſet, abſolutâ excuſione illas è minio „adjicere, quod poſtmodum, feſtinatâ in „avidos emptores diſtractione, integrum „non fuit: prout etiam non paucos illorum temporum reperias, quibus miniatæ „illiuſmodi initiales literæ non typorum, „ſed pennæ miniſterio ac pictæ conſpiciuntur. Ut autem ab ipſis titulis & inſcriptionibus incipiam, nihil hôc tempore, ut publicè ſcimus, Librorum frontiſpiſciis pulchrius eſt, quando vix alicujus nominis & pretii Liber exit, qui non „chalcographicarum imaginum Emblemata præferat (hoc novitium admodum inſtitutum eſt, & noſtrâ demum memoriâ „uſurpari cœptum) ac præterea Librorum „contenta copioſiſſimâ ferè rubricâ proſcribat, licèt fatendum ſit, ut eſt omnium „rerum abuſus & ambitus, quòd jactantior „& ventoſior titulatura credulos emptores „ſubinde miſerè decipiat.

3 Has, & quidem pulcherrimas, uſurpaverunt Joannes Tacuinus, Henricus Stephanus primus, Colinæus, Robertus Stephanus, & Vascosanus: Vide Ovid. *Faſt.* apud Jo. Tacuin. 1502. *Pſalter. Quinc.* apud H. Steph. 1509. *Promptuar.* Monthol. apud H. Steph. & S. Colin. 1520. *Bibl. Lat.* apud R. Steph. 1527. Cicer. *Tuſcul. Quæſt.* apud Vascos. 1533. *&c.*

4 Dionys. Halic. Latinè, apud Franc. de *Mazalis* 1498.

5 Ovid. *Triſt.* apud Jo. Tacuin. 1499.

6 Sophol og. *Pariſ.* 1477.

non inferioris notæ Chalcographi, ALDUS putà (præſertim in Libris *Italico* charactere impreſſis) & [1] COLINÆUS in ùtroque. Quod ſpectat ad Capitales ſive Majuſculas, & Florentes litteras, Illæ ab [2] *Argentoratenſibus*, hæ à *Venetis* primùm impreſſæ ſunt. Has *Venetiis* anno circiter 1477. [3] ERHARDUS RATDOLT *Auguſtenſis* fertur inveniſſe; illas eodem tempore *Pariſiis* [4] ERHARDUS WINSBERG excoluiſſe. Sed poſtquam hæc breviter in tranſcurſu de initialibus (ſeu capitalibus ſive minuſculis) & florentibus dicta ſunt, à diverticulo ſermo repetendus eſt, & ad reliquas Artis Librariæ adminiſtros revertendum. Unus olim opifex Librarius trium aliquando res agebat, Typographi ſcilicet, Religatoris & Bibliopolæ. In variis illis mihi jam enumeratis eorum, qui circa Librorum opificium verſantur, claſſibus primæ videntur Typographis deferendæ, proximæ Bibliopolis, Religatoribus & (quos nunc vocamus) Stationariis chartaceæ ſupellectilis venditoribus poſtremæ. In illis enim vulgarem (ſi res iſta rectè adminiſtraretur) requirimus [5] eruditionem. In his ultimis, nihil aliud deſideratur, quàm ut album à nigro ſciant diſtinguere; & horum plerique vix altiùs crumenâ ſapiunt. Ars illorum proximè ad liberales aſſurgit; horum ad mechanicas & plebeias eſt releganda.

[6] Totum Librariorum *Pariſienſium* corpus parebat Univerſitati. Illi non alii, quàm hujus miniſtri, cenſebantur: huic jusjurandum præſtare; hujus judicium ſubire; hujus decretis & ſententiæ ſe ſubjicere, quoties in delinquentes aut multâ aut amotione animadvertere viſum eſſet, tenebantur. Bibliopolarum & Typographorum officinas viſitandas obeundi, Librorum [7] pretium ſtatuendi, cenſuram agendi,

1 *Charactere Romano*, SALLUST. 1543. *Italico*, LUCAN. 1543.

2 MENTEL. *de Typogr. Orig.* p. 64. —— „ ab Arte inventâ triginta plus annis ab *Ar-* „ *gentoratenſibus* primò impreſſæ, & capi- „ tales ideo nuncupatæ; quòd ab iis (ait „ *Godefridus de Tory*, Opere dicto, *Champ* „ *Fleury*) ſuas editiones inciperent, & Li- „ brorum capita ordirentur.

3 Idem MENTEL. p. 65. —— „ quas „ à florum figuris, quibus erant intermix- „ tæ, *Florentes* dixere.

In Libro, cui titulus *Coriolani Cepionis Dalmate Petri Mocenici imperatoris geſta*, 8vo. *Venet.* per BERNARD. PICTOREM & ERHARDUM RATDOLT cum PETRO LOSLEIN, ann. 1477. folium ſecundum habet Q Capitalem non illuminatum, ſed impreſſum.

4 Lege priùs in Catalog. CICER. *Rhetor. ad* HERENN. & *Tuſcul. Quæſt.* ann. 1477.

5 Lege CHEVILL. pag. 347. quod ex antiquâ conſuetudine nemo niſi idoneus & ſufficienti litteraturâ inſtructus Librarii officium capeſſere permitteretur.

6 CHEVILL. p. 327. usque ad p. 410.

7 CHEVILLERIUS pag. 373. optimè obſervat, quantum inter veteres & recentiores Librarios interſit. Illi emptores pretio exiguo invitabant, hi immodico abſterrent. Illi igitur ſæpe damnum faciebant, horum plurimi ingentem quæſtum. En Epigrammatum, quibus illi alliciebant emptores, nonnulla.

BURIDAN. *Dialectic. per*
JO. CARCAIN. 1487.

Eia, age, & exiguis eme docta volumina nummis;
Atque cupita brevi culmina calle pete.

 Corp.

di, [1] privilegia concedendi integra huic erat potestas.

Typographi *Parisienses* se in Universitatis fide & clientelâ esse palàm profitebantur, cùm ejus insignia suis Libris affigerent: [2] quidam sola, [3] alii cum Regis scuto conjuncta; [4] nonnulli Regis, *Parisiensis* Urbis & Universitatis arma consociabant. Mos tamen ille publica illa

Corp. Jur. Canonic. per GERING. 1500.

Ne fugite ob pretium; dives paupérque, venite;
Hoc opus excellens venditur ære brevi.

Thes. Lat. Ling. per ROB. STEPHAN. 1543.

Immensum modico vanundatur ære Volumen:
Uberior fructus: consule quæque boni.

Audiamus jam contrà aliquot versus ex CORNELII KILIANI Epigrammate, in quo sic emptores alloquitur Bibliopola:

Nemo horum invisus nostræ intret limina portæ,
Nulli horum libros nostra taberna negat;
Si mercem carè caram sibi comparat emptor,
Et pretium largus munificè numerat. &c.

Ingens ille & injustus, qui ex merce libraria conraditur, quæstus accrevit (ut puto) maximè, ex quo Typographus, Religator & Bibliopola in uno non convenerunt. Ars enim illa non illos, qui in Libris imprimendis & amiciendis tantum laboris impendunt, sed hunc, qui venalem proponit, ditat. Typographi mercenarii querelam à CORNELIO KILIANO scriptam (CHEVILL. p. 578.) hi duo versus concludunt:

Noster alit sudor te, Bibliopola, tuique
Consimiles; quibus est vile laboris opus.

Nihil tamen horum velim dictum intelligi in Bibliopolas, qui lucro honesto contenti, omnem bonæ mentis conscientiam nondum abegerunt. Est etiam, cùm vectigal Libris indictum justè causari possint. Infelicia tempora, per quæ Musis immunibus esse non licet!

CHEVILL. p. 368. & 315.] Universitas olim *Parisiensis*, quò Librariorum avaritia coerceretur, Librorum *Taxatores* solebat instituere; per quos cavebat, ut singulorum pretium singulis adjiceretur. Catalogi (pag. 371.) habentur ann. 1546., 1552, 1562. unà cum pretiis impressi Librorum à LODOICO TILETANO, REGINALDO CALDERIO & CHRISTIANO WECHELO excusorum. Habetur & SIMONIS COLINÆI. Sunt Indices Librorum in ROBERTI STEPHANI Bibliopolio venalium tum à STEPHANO patre, tum à COLINÆO vitrico excusorum: uti & Librorum in ROBERTI STEPHANI officinâ, ann. 1546. & 1552. atque GULIELMI MORELII, ann. 1560. & CHRISTIANI WECHELI in GESNER. *Pandect.* lib. 13. His omnibus pretium, quo Liber quisque constabat, additur.

1 CHEVILL. p. 391.] Post publicum approbationis testimonium ab Universitate denunciatum imprimendi privilegium à Rege aut Curiâ indulgebatur (vide CLICTOV. *Anti-Luther.* apud SIM. COLIN. 1524. & *Comment.* ANSELM. *in Epistol.* PAUL. *apud* PONCET. LE PREUX. 1533.) aliquando à *Parisiensi* Prorætore aut Suppræfecto (vide *Histor. Typographor.* Parisiens. pag. 21.)

2 WOLFGANG. HOPYL. & H. STEPHAN. in Astronomic. 1503. H. STEPHAN. & S. COLIN. in MONTHOLON. *Promptuar.* 1520.

3 CHEVILL. p. 323.] ANTON. CAILLAUT in *Meditat.* BERNARD. 1485.

4 DURANDUS GERLERIUS in GAGUIN. *Compend. de gest.* FRANC. 1497. ubi in Libri initio cernuntur rubro colore depicta tria scuta, Regis supernè, subtus Universitatis ac Urbis, cum his Versibus circumeuntibus:

Honneur au Roy & à la Court;
Salut à l'Université,
Dont n̄re bien procede & sourt;
Dieu gart de Paris la cyté.

Lege plura apud CHEVILL. p. 323. usque ad 326. & *Histor.* STEPHAN. p. 9. *Histor. Typograph.* Parisiens. p. 7. Hîc obiter notandum est apud CHEVILLERIUM (p. 324.) GERLERIUM perperàm DAVIDEM nominari.

illa insignia Libris apponendi nec ab omnibus neque semper fuit receptus. Maluerunt plurimi propria sibi quædam insignia additis sæpe lemmatibus illustrata excogitare. Neque ullo [1] fas erat alterius insigne usurpare; ut scirent emptores, ex quâ officinâ Liber, quemcunque voluerunt, petendus esset.

In honorem Universitatis antiqui plerique *Parisienses* Typographi ad suarum Editionum calcem ejus [2] mentionem non sinè laude faciebant.

[3] Librariis *Parisiensibus* locus commorandi antiquitus pro cujusque sententiâ non erat, sed intrà Universitatis aut Palatii limites terminabatur; qui cùm postea angustiores viderentur, [4] alibi etiam officinas passim sitas legimus.

1 Lege *Code* HENRY. Liv. II. Tit. II.

2 DION. *Areop.* per HIGMANUM & HOPYLUM in almâ *Parisiorum* Scholâ. 1498.

Psalter. Quinc. per HENR. STEPHAN. in clarissimo *Parisiorum* Gymnasio. 1508.

CLICTOV. *improbat. Articul.* LUTHER. impress. in almâ *Parisiorum* Academiâ in officinâ SIMONIS COLINÆI, 1533.

Ejusd. *Propugnac. contra* LUTHER. apud celeberrimam *Parisiorum* Academiam in officinâ SIM. COLIN. 1526.

RAVIS. TEXT. *de clar. mulierib.* opus excudebat SIMON COLINÆUS in celeberrimo totius terrarum orbis *Parisiensi* gymnasio. 1521. Lege plura apud CHEVILL. p. 326.

3 Lege CHEVILL. p. 364. UDALRICUS GERING & BERTHOLD. REMBOLT in vico *Sorbonico* (ann. 1494.) in Regali Academiâ *Parisiensi* (ann. 1500.) commorabantur. In vico Sancti *Jacobi* ann. 1477. erat Typographêum. Is vicus à Typographis solebat maximè frequentari (*Histor. Typograph.* Parisiens. p. 95.) è regione Scholæ decretorum habitabant HENR. STEPHANUS (Vide *Promptuar.* MONTHOL. 1520.) & ejus filii ROBERTUS & CAROLUS (vide *Histor.* STEPHANOR.) & COLINÆUS (vide *Histor. Typograph.* Parisiens.)

4 Lege CHEVILL. p. 365, 366. *Dialectica* BURIDANI ann. 1487. habet hos versus:

Parisii Sancti Pons est Michaëlis in Urbe.
Multa illic Ædes: notior una tamen.
Hanc cano, quæ sacri Baptistæ fronte notata est:
Hìc respondebit Bibliopola tibi.
Vis Impressoris nomen quoque nôsse? Joannis
Carcain nomen ei est: ne pete plura. Vale.

VERARDUS super Pontem vulgò dictum *Nôtre Dame* (ann. 1488.) ædes habuit.

Bibl. Latin. (a) fol. . . . . . . 1486.

PROPHETÆ PRIORES HEBRAICE absque punctis cum Comment. R. David. Kimhi. (b) fol. . . . . Soncini. 1486.

Psalter. Græc. *per ALEXANDRUM.* (c) 4to. . . . . . . Venet. 1486.

S. Augustin de la cité de Dieu, en FRANCOIS : *par Jean du PRE' & Pierre GERARD.* (d) fol. . . . . Abbeville. 1486.

Div. Thom. continuum in quatuor Evangelistas : *per Andream de Asulâ & Thomam de Alexandriâ.* (e) fol. . . . . . Venet. 1486.

Libri XXII. Ultimi de Morali di S. Gregorio Volgarizati : *per Nicolo Lorenzo della magna.* Firenze. 1486.

Sanctarum *PEREGRINATIONUM* in montem Syon ad Christi Sepulchrum in Jerusalem, atque in montem Synai ad divam Virginem & martyrem Katherinam opusculum : *per Erhardum REUWICH de Trajecto inferiori impressum.* (f) fol. . . in civitate . Mogunt. 1486.

Breviarium *PAULINI* Florentini. (g) . Meminingæ. 1486.

Petri *XYMENES* Confutatorium errorum contra claves Ecclesiæ nuper editorum. (h) Toleti. 1486.

Concordantiæ Bibliorum & Canonum : *per Henricum de Coloniâ.* (i) fol. . . Bonon. 1486.

Joan.

(a. b) Long, *Biblioth. Sacr.*

(c) Long, *Biblioth. Sacr. In nomine Sanctæ Trinitatis, Patris, Filii & Spiritûs Sancti; excudi hunc librum ego Alexander ex Chandace urbe Cretæ, filius sapientissimi & celeberrimi Domini Georgii Presbyteri τοῦ Ἀλεξάνδρου anno millesimo quadringentesimo octogesimo sexto, mensis Novembris die decimâ quintâ, Venetiis.*

(d) „ Dix premiers livres de Monseigneur S. Augustin de la cité de Dieu „ translatés par Raoul de Preulles. Imprimé en la Ville d'Abbeville par Jean du „ Pré & Pierre Gerard merchans libraires, „ achevé le XXVIII. de Novembre, l'an „ mil quatre cens quatre vingt & six. Les „ sept derniers livres imprimez par les mêmes à Abbeville, VII. d'Avril, mil quatre cens quatre vingt & six, après Pasques.

(e) *XV. Cal. Mai.*

(f) *XI. Febr.*

(g. h) Caille, p. 45.

(i) Caille, p. 29.

Joan. de *BECTIS* Ord. Carmelit. Expoſitio in Decalogum : *per Ægidium VENDER HEERSTRATEN.* (a) fol. . .	Lovan.	1486.
Le *DIALOGUE* du Crucifix & du Pelerin par Guillaume *ALEXIS* : *per Robinet MACE.* (b)	Pariſ.	1486.
Juſtiniani Inſtitutiones cum gloſâ : *per Michaelem Wenkler.* fol.	Baſil.	1486.
Abuchare *MUGAMEL* inſignis medici opera : *per Jacobum Britannicum.* (c) fol. .	Brixiæ.	1486.
Jo. Michael. *SAVONAROL.* de ægritudinib. à capite ad pedes : *per Andream Bonetis.* (d) fol.	Papiæ.	1486.
SIMON. Senuenſ. clavis Sanationis ; *per GULELMUM de TRIDINO de Monteferrato.* (e) fol.	Venet.	1486.
Gaëtani Thienenſis expoſit. in Ariſtot. de Animâ : *per HENRICUM à SANCTO URSO.* (f) fol.	Vicent.	1486.
Textus Sententiarum : *per Nicolaum KESLER.* (g) fol.	Baſil.	1486.
The lynage of Coot Armuris; & how gentillmen ſhall be knowyn from ungentylmen &c. The blaſyng of all maner armys in Latyn, French & Engliſh. The bokys of hawkyng & huntyng with other pleſuris dyverſe &c. fol. translatyt and compylt togedyr at ſeynt	ALBONS.	1486.

Matthæi

(a) CAILLE, p. 31.
(b) CAILLE, p. 62.
(c) CAILLE, p. 43.
(d) CAILLE, p. 40.
(e) CAILLE, p. 23.
(f) CAILLE, p. 39. hunc vocat *Hieronymum à Sancto Viſio.* Neſcio, an erraverim reponens *Henricum à Sancto Urſo*, ut ſcilicet idem ſit ; qui imprimebat *Vicentiæ* anno 1488.

(g) *Anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, octavo Nonas Martii, non atramentali pennâ cannâve ſed quâdam ingenioſâ arte imprimendi, cunctipotenti aſpirante Deo, in egregiâ urbe Baſileenſi Nicolaus Keſler feliciter conſummavit.*

Matthæi *COLACII* cognomento Siculi Calabræ urbis Neocastri civis libellus de verbo *CIVILITATE* & de genere Artis, in Victorinum & Quintilianum; de Rhetoricæ fine; & quædam epistolæ: *per Bernardinum de Novariâ.* 4to.	Venet.	1486.
Book of good manners composed by frere Jaques le *GRAUNT* Religious of the order of St. Augustin: *per Caxton.* fol.	. . .	1486.
Leonardi *NOGAROLI* de mundi æternitate liber: *Henricus Librarius Vincentinus impressit.* (a) fol.	. . .	1486.
Le Livre des *RURAULX* composé par Pierre des Crescens, & translaté en *FRANCOIS*: *imprimé par JEHAN BONHOMME.* (b) fol.	Paris.	1486.
La *FONTAINE* de toutes sciences du Philosophe Sydrack: *pour Ant. Verard.* (c) fol.	Paris.	1486.
IKKARIM per R. Joseph. Albo. (d)	Soncini.	1486.
Ptolom. Geographia Latinè, Nicolao Donis Germano interprete: *per Johannem REGER.* (e) fol.	Ulmæ.	1486.
Joseph. Antiquit. Ruffino interprete: *per Joannem Vercellensem.* (f) fol. . .	Venet.	1486.
Johan. Simonetæ Commentarii rerum gestarum à Francisco Sfortiâ Mediolan. Duce: *per Anton. Zarotum.* (g) fol. . . .	Mediol.	1486.
Plin. Natur. Histor. (h) fol. . .	Venet.	1486.

Cicer.

(a) *Prid. Kal. Febr.*

(b) *XV. d'Octobre. M. CCCC. IIII XX & six.*

(c) *XX. de Febr. Mil CCCC. huitante & six.*

(d) CHEVILL. p. 265.

(e) *Impress. Ulmæ operâ & expensis Justi de Albano de Venetiis per provisorem suum Johannem Reger anno* 1486. 12. *Cal. Aug.*

(f) *XXIII. Octob.*

(g) *Nono Kal. Octob.*

(h) *Biblioth.* BIGOT.

Cicer. Libri duo de Inventione cum Franc. Maturantii & Ant. Mancinelli Comment. (a)	Venet.	1486.
Aul. Gell. (b) fol. . . .	Venet.	1486.
HOMERI BATRACHOMUOMACHIA Græcè, cum Græcis Scholiis: *per LEONICUM Cretensem.* (c) 4to. . .	Venet.	1486.
Virgil. cum Comment. Servii: *per ANTONIUM Antonium Bartholomei impressorum discipulum.* (d) fol.	Venet.	1486.
Lucretius cum Argumentis rerum: *per Paulum FRIDENPERGER.* (e) fol. .	Veron.	1486.
Ovid. Metamorphos. de remed. amor. in Ibin. Fast. Trist. Pont. de Pulic. Philomel. Medicam. Faciei. Nuce, Consol. ad Liv. (f) fol. .	Venet.	1486.
Horat. cum comment. Landini: *per BERNARDINUM de Tridino ex Monteferrato.* fol.	Venet.	1486.
Catull. cum comment. Parthenii (g); Tibull. cum comment. (h); Propert. cum brevib. elucubration. (i) *per Boninum de Boninis de Ragusiâ.* fol.	Brixiæ.	1486.
Persius cum notis Joannis Britannici Brixiani: *per Jacobum Britannicum Brixianum.* (k) fol.	Brixiæ.	1486.
Juvenal. cum comment. Georg. Vallæ: *per Anton. de Stratâ Cremonensem.* (l) fol. .	Venet.	1486.

Lucanus

(a) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.*
(b) FABRIC. *Biblioth. Lat.*
(c) 22. *April.*
(d) *Mense Octobri.*
(e) *Paulus hunc impressit Fridenperger in Veronâ, Qui genitus est in Pataviâ Alamagnæ Ab incarnatione Christi M.CCCC.LXXXVI. Die Vigesimo octavo Septembris. Calen. Octobris.*

Notandum est *Alamagnæ* hìc poni pro *Alemaniæ* i. e. *Germaniæ*: & *Pataviâ* significare *Passaw*. At diei & mensis notationem non intelligo.

(f) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 266, 279.
(g) *XI. Cal. Mai.*
(h) *XVIII. Febr.*
(i) *XVII. Cal. April.*
(k) *XVII. Febr.*
(l) *Die VIII. Novembris: Augustino Barbarico imperante.*

Lucanus cum omniboni Vicentini Commentariis : *per Jacobum Britannicum Brixianum.* (a) fol. . . . . . . Brixiæ. 1486.

Rudolphi *LANGII* nobilis Weſtphali & Monaſterienſis Canonici *CARMINA* : *per Joannem LIMBURGUM.* (b) . . MONASTERII. 1486.

Petrarch. Sonetti è Canzone con interpretatione del Francisc. Philelf. *per Pelegrino di Pasquali e DOMENICO BERTOCHO da Bologna compagni.* (c) fol. . . . . . Venet. 1486.

Andreæ *BUTTERII* Ceraſiani *GRAMMATICA* Latina : *Elaborata in Officinâ Michaelis Wenkler.* fol. . . . . Baſil. 1486.

ALEXANDER Grammaticus cum brevi & utili expoſitione. (d) fol. . . . Baſil. 1486.

Bibl. Latin. (e) fol. . . . . 1487.

Eadem. (f) 4to. . . . . Venet. 1487.

Eadem : *per Nicol. Kesler.* (g) fol. . . Antverp. 1487.

Eadem. (h) fol. . . . . Baſil. 1487.

Eadem cum poſtillis Nic. de Lyrâ, 5. vol. (i) fol. . . . . . Noriberg. 1487.

Biblia Gallica : *per Anton. Verard.* (k) fol. Pariſ. 1487.

Biblia Germanica. (l) fol. . . . Aug. Vind. 1487.

Pſalter.

(a) *VI. Non. Maias.*
(b) MALLINKROT. p. 89.
(c) *VIII. April.*
(d) Per eundem, ac præcedens Liber, Typographum, ut ex characteris ſimilitudine conjicio.
(e. f. g. h. i) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(k) LONG, *Biblioth. Sacr.*] Vulgò *Bible Hystoriale* vel *Historiée*, charactere Gothico, ex verſione GUIARTI *des* MOULINS cum ejus gloſſis ex ſcholaſticâ PETRI COMESTORIS hiſtoriâ excerptis, & cum prologo JOANNIS DE RELY, cujus operâ hæc editio juſſu CAROLI VIII. *Francorum* Regis adornata eſt & recognita. 2 vol. in folio. *Pariſiis*, ANTONII VERARD, anno non indicato, circa annum 1487.
(l) LONG, *Biblioth. Sacr.*

Pfalter. Belgicè. (a) 8°. . .	Delph.	1487.
S. CHRYSOSTOM. libri tres de *PROVIDENT.* Latinè : *per Theodoricum Martini.* (b) 4to.	Aloft.	1487.
S. Auguftin. *OPERUM* Vol. *PRIMUM*: *per Johannem TRECHSEL.* (c) fol. .	Lugdun.	1487.
MISSALE ad ufum Ecclef. Parifienfis : *per Jo. HAMMANUM de Landoiâ & Jo. EMERICH de Udenhem.* (d) fol. . .	Venet.	1487.
Opus Originale *RUPERTI* Abbatis, Tuicienfis de *VICTORIA* Verbi Dei : *per Antonium Sorg civem Augustenfem.* fol. . .	. . .	1487.
JOANNIS Friburgenfis Summa Confeffariorum : *per Joannem OTHMAR.* (e) .	Reutling.	1487.

Guidon.

(a) Long, *Biblioth. Sacr.*

(b) *Edit. à fratre Ambrofio Abbate generalis ordinis Camaldulen. qui transtulit è Græco in Latinum vitam Sancti Joannis Crifostomi, quam dicavit Sigismundó Imperatori: Impreff. per me Theodoricum Martini, in oppido Alosten. Comitatûs Flandriæ, die XXII. Marcii Anni* 1487. Idem hic Theodoricus Martini excudebat *Alosti* cum Johanne *de Weftphaliâ* anno 1474. Excudit etiam postea *Antuerp.* 1509. & *Lovan.* 1516. Infigne habuit fcutum viti appenfum duabus litteris T. M. fui nominis initialibus infcriptum ; fubjecto fuo nominè integro *THEODRIC9 MARTINI* : aliquando anchoram duplicem fuspendebat , quæ hanc geffit infcriptionem *THEODO. MARTIN. EXCUDEBAT* ; quam hæ cingebant fenteutiæ ,

Η' ΙΕΡΑ ΑΓΚΥΡΑ. *Sacra ancora.*

Sacra hæc ancora non fefellit unquam.
Semper fit tibi nixa mens honesto.
Ne tempestatum vis auferat, ancora facra,
Quò mentem figas, eft jacienda tibi.

ἐν ὄινῳ ἀλήθεια.
Πολλάκις ἐν ὄινου κύμασιν τις ναυαγεῖ.

(c) Caille, p. 40.

(d) Caille, pag. 23. & Chevill. p. 112.] „ Meffieurs de l'Eglife de *Paris* „ firent imprimer leur Meffel à *Venife* l'an- „ née 1487. Il y a de l'apparence , que c'eft „ la premiere impreffion , qui en fut faite. „ —— Je n'ai point pû decouvrir , où on „ gardoit cette ancienne Impreffion du Mes- „ fel de *Paris*; mais il eft bien certain, qu'el- „ le eft dans cette Ville, puisque l'Univer- „ fité dans le *Recueil d'Actes* imprimé *in* 4to. „ l'année 1652. dont nous parlerons dans „ les Chapitres premier & cinquiéme de la „ quatriéme Partie , cite cette Edition , & „ rapporte ces termes du commencement „ & de la fin. [*Incipit Miffale fecundùm* „ *ufum Ecclefiæ* Parifienfis. . . . . . . *Ad* „ *laudem Dei omnipotentis ejúsque intemeratæ genetricis & Virginis , in cujus honorem* „ *fundata eft Sacra Ecclefia* Parifienfis , *totiúsque Curiæ cœlestis* , &c. *Actum &* „ *completum extat arte Imprefforiâ in* Venetiarum *præclarâ Urbe* , &c. *Impreffori-* „ *bus quidem* Jo. Hammani de Landoia *&* „ Jo. Emerich de Udenhem *anno Domini* „ 1487. *die* 10. *menfis* Novemb.]

(e) Caille, p. 26.

Guidon. de Monte-rocher. Manipulus curatorum : *per Petrum LEVET.* (a) 4to. . Parif. 1487.

Boet. de Confolat. Philofophic. & de Scholarium disciplinâ, cum Comment. Thom. de Aquin. fol. . . . . 1487.

JOANNES Magistri *QUÆSTIONES* fuper totâ philofophiâ naturali : *per Bonetum LOCATELLUM expenfis Octaviani Scoti.* (b) 4to. . . . . . Venet. 1487.

Summæ Anthonini Archi-præfulis Florentini pars prima : *operâ ac impenfis Petri Drach Confularis Spirenf. Civitatis.* (c) fol. . . . . . . 1487.

Joannis *BURIDANI* Summula de Dialecticâ : *per Joannem CARCHAGNI.* (d) fol. . Parif. 1487.

Quodlibeta Guillermi Holkam minoritæ : *per Petrum RUBEUM impreſſorem Regium.* 4to. Parif. 1487.

Johannis *SERMONETÆ* disputata : *per Uldericum Scinzenzeler.* (e) fol. . . . Mediolan. 1487.

Tho. à Kemp de Imitat. Christi : *per Andr. Frisner de Wunfidel & Jodn. Senfenfchmid.* (f) Noriberg. 1487.

Mich. Savonarol. medici opus de *PULSIBUS*, urinis &c. *per Henricum de Harlem & Joannem WALBECH.* (g) fol. . . Bonon. 1487.

PETRI de Abbano & *ARNALDI* de Villâ novâ tractatus de Venenis : *per Matheum Cerdonis.* (h) 4to. . . . . 1487.

Barthol. *MONTAGNAN.* de urinarum judiciis : *per Matthæum Cerdonis de Windifchgrez.* (i) 4to. . . . . . . Paduæ. 1487.

Plin.

(a) Caille, p. 64.
(b) 3. *Cal. Jun.*
(c) *M. CCCC. Octuagefimo feptimo. Kalend. Octob.*
(d) Caille, p. 63.
(e) *XXII. Novemb.*
(f) Caille, p. 28.
(g) Caille, p. 29.
(h) *Per Matheum Cerdonis de Windifchgretz* 1.4.8.7. *die* 18. *Decemb.*
(i) Caille, p. 31.

Plin. Natur. Histor. *per Martinum Saracenum.* (a) fol.	Venet.	1487.
Valer. Maxim. cum Omniboni Leoniceni interpretatione: *per Leonardum Pachel & Uldericum Sinſcenceler Theutonicos.* (b) fol. . .	Mediola.	1487.
Valer. Maxim. cum comment. Oliv. Arzignan. *arte & impenſis Joannis Forlivienſis Gregoriiq; fratrum.* (c) fol.	Venet.	1487.
M. Anton. Sabellici Decades rerum Venetarum: *arte Andreæ de Toreſanis de Aſulâ.* (d) fol.	Venet.	1487.
Cicer. de Divinat. (e) fol.	Venet.	1487.
Cicer. Epistol. Famil. cum comment. Hubertin. Clerici Creſcentinatis. fol. . .	Venet.	1487.
Joannis Jacobi Canis pro Juriſconſultorum collegio in adventu Petri Barocii Episc. Patavini *ORATIO* habita Paduæ. (f) 4to.		1487.
Antonii *URSATI* in adventu Petri Barocii ad populum *CONGRATULATIO.* (g) fol. habita in gymnaſio . . .	Patavino.	1487.
Terent. cum comment. Donati & Calphurnii: *per Andream de Paltaſcichis Catarenſem.* (h) fol.	Venet.	1487.
Ovid. Epistol. cum comment. Volſci; Sapph. & Ibis cum comment. Domitii: *per BARTHOLOM. de ZANIS de Porteſio.* (i) fol. .	Venet.	1487.
Tibull. cum comment. *per Andream de Paraſciſchis Catarenſem.* (k) fol. . . .	Venet.	1487.
Catull. cum comment. Anton. Parthenii Laſicii Veronenſis. (l) fol.	Venet.	1487.

Juvenal.

(a) *Die XIIII. Maii: regnante Augustino Barbarico.*
(b) *Die 7. Maii.*
(c) *VIII. Martii.*
(d) *XXI. Madii.*
(e) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(f) *Habita die XXV. Junii.*
(g) *Habita ſecundo Kal. Julii.*
(h) *V. Id. Novemb.*
(i) *XXIIII. Novemb.*
(k) 18. *Cal. Jan.*
(l) Fabric. *Biblioth. Lat.*

Juvenal. cum comment. Calderini : *per Bartholom. de Zanis de Porteſio.* (a) fol. . . . Venet. 1487.

Michaëlis *VERINI* Florentini Disticha Moralia. (b) . . . . . Florent. 1487.

BAPT. MANTUANI carmen contra poëtas impudicè loquentes. (c) 4to. . . Rom. 1487.

Bartholom. *PAGANELLI* Prignani Mutinenſis poema de vitâ quietâ : *per Albertum de Mazalibus.* (d) 4to. . . . Rhegii. 1487.

Il commento delli triumphi del Petrarcha composto per il philoſopho Bernardo de monte Illicinio da Siena : *per Bernardino da Novara.* (e) fol. . . . . Venet. 1487.

Gli libri del Cecho Asculano : *per Bernardinum de Novaria.* (f) 4to. . . . Venet. 1487.

Catholicon Frat. Johannis Genuenſis : *per Hermannum Liechtenſtein.* (g) fol. . . Venet. 1487.

Biblia HEBRAICA cum punctis : *per ABRAHAM fil. Rabb. Hhaiim.* (h) fol. . Soncini. 1488.

Pſalter. Latin. *per Petrum Levet.* (i) 4to. . Pariſ. 1488.

Pſalter. cum Hymnis ſecundùm Curiam Romanam : *per THEODORUM de RAGAZONIBUS.* (k) 4to. : . . . Venet. 1488.

Aurea

(a) 3. *Octob.*

(b) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.* p. 290.] Ejus disticha moralia viderunt lucem *Florent.* A. 1487. quo ipſo ille diem obiit.

(c) *Die XX. Octobris.*

(d) *XI. Cal. Sept.*

(e) *a di XVIII. Aprile.*

(f) *XVIIII. Decemb.*

(g) 7. *Cal. Decemb.*

(h) CHEVILL. pag. 265. LONG, *Biblioth. Sacr.*] Ad calcem Pentateuchi leguntur hæc verba : *Et abſolutum eſt opus ministerii, Viginti quatuor, ſapiens ad docendum legem in Israel excellens & Illsutris Joſua Selomo (videat ſemen, producat dies vitæ, amen) filius illustris ſapientiſſimi Israel Nathan, feriâ tertiâ XI. menſis Iiar anno* בכמח *juxta minorem ſupputationem, manu minimi in familiâ ſuâ, fidelis chalcographi, Abraham F. illustris Rabbi Hhaiim felicis momoriæ, ex viris piis terræ Piſauri Bononiæ, Impreſſum opus Soncini.*

(i) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(k) *XXVI. Septemb.*

Aurea Hymnorum expositio : *per Petrum Levet.* (a) 4to.	Paris.	1488.
Opusculum Thomæ Aouinatis de Esse ac Essentiâ : *impressione Joannis Lucilii Santriter de fonte Salutis, & HIERONYMI de Sancti Veneti Sociorum, impensis Francisci Bolani patritii.* (b) 4to.	Venet.	1488.
Dialogo de S^{to}. Gregorio Papa : *impresso per maestro Justo.* (c) fol. . . . . in	GAIETA.	1488.
S. Thom. Opuscula castigata & correcta per P. Soncinatem Ord. Præd. *per BENIGNUM & Joannem Antonium de Bonaso fratres.* (d) fol.	Mediolan.	1488.
ROSARIUM Virg. Mar. *per Janon. CARCAIGNI.* (e) 4to. . . .	Lugduni.	1488.
Comment. Tho. de Valois in S. Augustin. de Civit. Dei. (f)	TOLOSÆ.	1488.
Augustin. de Civit. Dei, cum Comment. Tho. Valois & Nicol. Triveth : *per Joannem Westfal.* (g) fol.	Lovan.	1488.
OBSEQUIALE sive Benedictionale Eistetense : *per Michaëlem REISER.* (h) .	*EISTETÆ.*	1488.
Gabrielis *BIEL* expositio Canonis Missæ : *per Fredericum MEYNBERGER.* (i) 8vo.	*TUBINGÆ.*	1488.
DIRECTOIRE de la Conscience par l'Evêque de Cavaillon. (k) fol. . . .	à Lyon.	1488.
Jacobi de Voragine liber Sanctorum ac Festorum. (l) 4to.	Venet.	1488.

Divæ

(a) *IX. Decemb.*

(b) *XIX. Cal. Mart.*

(c) *M. CCCC. Octanto Octo.. XXIIII. de Marzo.*

(d) CAILLE, p. 32.

(e) CAILLE, p. 40.

(f) CAILLE, p. 46.

(g) *Impress. in almâ Universitate Lovaniensi, quæ Brabantiam haud parum præ cæteris ornatam reddit ; ingenio ac industriâ Joannis Westfalensis. Anno M. CCCC. LXXXVIII. XIIII. Kalendas Octobris.*

(h. i) CAILLE, p. 46.

(k) 20me. *de May.*

(l) 3 *Non. Nov.* Quamvìs Typographi nomen non adjiciatur, facile est OCTAVIANUM SCOTUM *Mocloetiensem* conjicere ex symbolicâ ejus notâ cum initialibus sui nominis litteris O S
M

Divæ *CASSANDRÆ* Fidelis Virginis Venetæ Epistolæ : *diligentiâ Lucillii Santriter Helbronensis.* 4to. . . . . 1488.

Joannis Gerſon Cancellarii Pariſienſis liber de imitatione Christi , & de contemptu omnium Vanitatum mundi : *arte atque impenſis Erhardi Ratdolt viri ſolertis.* 4to. . . . . Auguſtæ. 1488.

Opus Pandectarum medicinæ : *per Martinum Saraceni.* (a) fol. . . . . Venet. 1488.

SALADINI medici compendium Aromatariorum : *per BENEDICTUM HECTORIS Bononienſem.* (b) fol. . . . . Bonon. 1488.

Boët. de Conſolat. Philoſoph. cum comment. & Gerſon. de Conſolat. Theolog. *per Joannem Koelhoff de Lubeck Coloniæ civem.* (c) fol. . . . . 1488.

Boetii Arithmetica: (d) 4to. *impreſſa per Erhardum Ratdolt viri ſolertiſſimi eximiâ induſtriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellet nominatiſſimus* —— . . . Auguſtæ. 1488.

Alexandri Aphrodiſii *PROBLEMATA* Georg. Vallâ Placentino interprete ; Ariſtotelis *PROBLEMATA* Theodoro interprete; & Plutarchi *PROBLEMATA* Joanne Petro Lucenſi interprete à Calphurnio emendata : *per Antonium de Stratâ Cremonenſem.* (e) fol. . . . . . . Venet. 1488.

Albert. Magn. *COMMENT.* in lib. *PHYSICOR. per Johannem de Forlivio.* (f) fol. . Venet. 1488.

Ariſtot. *ETHIC. GALLICE.* (g) fol. . Pariſ. 1488.

Apuleii opera : *per Henricum de Sancto Urſo.* (h) fol. . . . . . Vicent. 1488.

Premier

(a) Caille, p. 23.
(b) Caille, p. 29.
(c) *Ipſo die beati Johannis Chryſostomi.*
(d) *Menſis Maii die Vigeſimâ.*
(e) *III. Non. Januarii.*
(f) Caille, p. 23.

(g) *VIII. de Septembre , mil CCCC quatre vingt & huict ſur le pont Notre Dame à l'image de St. Jehan l'Evangeliste.* Hinc Antonium Verard ſinè dubio conjicio.

(h) *Die nonâ Auguſti.* cum Epiſtolâ Joannis Andreæ Epiſcopi *Hylarienſis* (ſic

Premier Volume de la *FLEUR* des *HISTOIRES* : *par Pierre le Rouge imprimeur du Roy.* (a) fol. . . . . Paris. 1488.

Tierce partie de Lancelot du Lac ; compilé par Gaultie Map : *imprimé par Jehan du Pré.* (b) fol. . . . . . Paris. 1488.

Roman du Roy Artus & des compagnons de la table ronde : *ce present & premier Volume a été imprimé en l'hôtel de Gaillard le Bourgois par Jehan le BOURGOIS.* (c) fol. . . *ROUEN.* 1488.

PEREGRINATION de oultre mer en terre saincte par frere Nicole le Huen : *imprimé par Michelet TOPIE de Pimont & Jacques HEREMBERCLE d'Alemagne.* (d) fol. . à Lyon. 1488.

Joannis *ANGELI* artium liberalium magistri opus Astrolabii plani : *per Erhard. Ratdolt.* (e) 4to. . . . . . Aug. Vind. 1488.

Rufi Festi Avieni Interpret. Phœnomen. Arat. & Dionys. de situ Orb. & descript. Oræ Maritimæ ; item Arati interpret. per Germanic. & Cicer. & Seren. de Medicin. *arte Antonii de Strata Cremonensis.* (f) 4to. . . . Venet. 1488.

COMMENTAIRES de Cesar translatés par Robert Gaguin. (g) fol. . . . . . . 1488.

L'Art de *CHEVALERIE* selon Vegece : *par Ant. Verard.* (h) fol. . . . Paris. 1488.

Valer.

(sic falsò vocatur pro *Aleriensis*) ad BESSARIONEM Cardinalem editioni olim *Romanæ* 1469. præfixâ ; in quâ ANDREÆ verba hæc de PLINIO majore habentur. — *C. Plinium difficillimum illum omnium, qui scripserunt, propter mendas Authorem, quem in præsentiâ cum meo Theodoro Gazâ eruditissimo in manibus teneo, vel mediocriter absolvam* —— Hâc APULEII *Vicentinâ* 1488. usus est PRICÆUS in suâ Metamorphoseôn editione.

(a) *Mil CCCC IIII^xx & VIII. au mois de Juillet.*

(b) *Mil CCCC IIII^xx & VIII. XVI. de Septemb.*

(c) *L'an mil CCCC. IIII^xx & huict. XXIIII. de Novemb.* (d) 28. *Novemb.*

(e) *Erhardi Ratdolt Augustensis viri solertis eximiâ industriâ & mira imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc Augustæ Vindelicorum excellet nominatissimus.* 27. *Cal. Nov.*

(f) *Octavo Cal. Nov. Victore Pisano recognitore.*

(g) *l'An Mil CCCC. Octante VIII.*

(h) *XXVI. de Juing, mil CCCC. quatre vings & huit.*

Valer. Max. cum interpretatione Oliverii Arzignanensis : *arte & impensis Bernardini de Benaliis.* (a) fol. . . . . Venet. 1488.

Cicer. Epistol. Familiar. cum comment. Hubertini Clerici Crescentinatis : *per BERNARDINUM de CORIS Veronensem.* (b) fol. Venet. 1488.

Cicer. Philippic. cum enarrationibus Francisci Maturantii Perusini : *per Henricum de Sancto Urso.* (c) fol. . . . . Vicent. 1488.

Homeri *OPERA OMNIA* Græcè : *labore & industriâ DEMETRII Mediolanensis Cretensis sumptibus BERNARDI & NERII TANAIDIS NERILII Florentinorum.* (d) fol. . Florent. 1488.

Propert. cum comment. Volsci : *per Andream de Parasciscbis Catarensem.* (e) fol. . . Venet. 1488.

Martial. cum duob. comment. (f) fol. . Venet. 1488.

Juvenal. & Perf. cum not. Calderin. (g) fol. Venet. 1488.

SIDON. APOLLIN. cum comment. (h) fol. . . . . Mediolan. 1488.

EPISTOLARUM proponendarum *IMITATIONES* Lovanii in collegio Lilii editæ ac emendatæ à Carolo Viruli : *per magrm Guillm Regis.* (i) fol. . . . . Lugduni. 1488.

Baptistæ Mantuani *PARTHENICE*, Bononiæ edit. III. Id. Febr. M. CCCC. LXXXI. *Impress. castigatissimè curâ Cæsaris de Nappis, impensâ Benedicti Hectoris librarii, operâ PLATONIS diligentissimi impressoris Bononiensium.* (k) 4to. . . . . . Bononiæ. 1488.

Bartho-

(a) *VIIII. Nov.*
(b) *V. Decemb.*
(c) *VIIII. Junii.*
(d) *Nono Decemb.*
(e) *Kal. Febr.*
(f. g) *Biblioth.* ADR. PAUW.
(h) *Biblioth.* WITTIAN. pag. 71. At FABRICIUS *Biblioth. Lat.* p. 635, 636. scribit lucem adspexisse SIDONII Carmina & Epistolas *Mediolani* primùm ann. 1498.
(i) *Die prim. Jul. millesimo CCCC. octuagesimo octavo.*
(k) *XVI. Cal. Nov.*

Bartholom. Paganelli Prignani Mutinensis *ELEGIÆ* : *per Dominicum ROCOCIOLAM.* (a) 4to. . . . . *MUTINÆ.* 1488.

Sonetti di Petrarcha con la interpretatione di Francesco Philelfo : *per Bernardino da Novara.* (b) fol. . . . . . Venet. 1488.

Triumphi del Petrarcha con expofition. Bernardo da monte Illicinio da Siena : *per Pelegrino di Pasquali e Domenico Bertocho da Bologna compagni.* (c) fol. . . . . . Venet. 1488.

Francisci Philelfi Epistolarum libri fedecim: *ftudio & diligentiâ Joannis RUBEI.* (d) fol. Venet. 1488.

Francisci Nigri *OPUSCULUM* fcribendi epistolas : *arte & impenfis Hermanni Liechtenftein Colonienfis.* (e) 4to. . . . . . Venet. 1488.

DIONYSII Novarienfis *COMM.* Ling. Lat. (f) fol. . . . . 1488.

VARILOQUUS compilatus per Johannem *MELBER*: *per Johannem PRUS.* 4to. . Argent. 1488.

Jo. Sulpicii Verulani de 8. partib. Orat. libellus. 4to. . . . . Venet. 1488.

Lascaris Grammatica Græca interpretata per Joannem monachum Placentinum : *per Leonardum de Bafileâ.* (g) 4to. . . . Vicent. 1488.

Prisciani opera : *per Georgium ARIVABENUM Mantuanum.* (h) fol. . . Venet. 1488.

Nestoris Dionyfii Vocabularium : *per Gulielm. de Tridino.* —— fol. . . . . 1488.

Bibl.

(a) *VII. Octobr.*
(b) *à die XII. Zugno, imperante Augustino Barbadico.*
(c) *VIII. Aprile.*
(d) *XXVIII. Januar.*
(e) *Nonis Februariis.*
(f) *Biblioth.* BERNARD.
(g) CHEVILL. pag. 236.] 18. *Kal. Julii.*
(h) CAILLE, p. 23.

Bibl. Latin. *impenſ. Octaviani Scoti.* (a) fol.	Venet.	1489.
BERACHOT & *BEITZA.* (b) .	Soncin.	1489.
S. Auguſtin. *EXPLANATIO PSALMORUM*: *per Johannem de Amerbach.* fol. .	Baſil.	1489.
Liber expoſitorius totius Bibliæ, ac aliorum, quæ in Eccleſiâ recitantur, qui Mammotrectus appellatur. fol.	Argent.	1489.
Rob. *HOLCOT* in Librum Sapientiæ. (c) 4to.		1489.
Miſſale ad uſum Eccleſ. Pariſienſis : *per Gulielm. CARON*, *Joan. BELIN*, & *Joan. Dupré.* (d) fol.	Pariſ.	1489.
Breviarium Argentinenſe : *impreſſ. per Johan. REYNARDUM aliàs de Grunynger.* 8vo.		1489.
Jo. Nyder. manuale confeſſorum : *per Jo. Bonhomme.* (e) 4to.	Pariſ.	1489.
Guid. de Monte rocher. manipulus curatorum : *per Philippum PIGOUCHET.* (f) 4to. .	Pariſ.	1489.
Guillermi Pariſienſ. Epiſc. liber ſuper ſeptem Sacramentis : impreſſ. per Johannem Bonhomme librarium Univerſitat. Pariſienſ. 4to. .	Pariſ.	1489.
Idem : *impreſſ. per Georgium Mittelhuf prope parvum pontem in interſignio argenteæ clavis.* (g) 4to.	Pariſ.	1489.
BONAVENTUR. Cardin. *DIALOGUS* hominis interioris reſpondentis & animæ quærentis : *in campo Gaillardi per Guidonem Marchant.* (h) 4to.	Pariſ.	1489.

JOHAN-

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(b) CHEVILL. p. 265.] Deux traitez du Talmud.

(c) 21. *Octob.* CHEVILL. p. 98. hunc Librum impreſſis à GERING & REMBOLT annumerat.

(d) CHEVILL. p. 111. Sed CAILLE, pag. 66. per DUPRE' ſolum.

(e) CAILLE, p. 63. & *Biblioth.* MAZARIN.

(f) CAILLE, p. 66.

(g) *In Vigiliâ Sancti Mathei.*

(h) *Anno milleſ°. quadring°. octuageſ°. nono. die duodecimâ Martii.*

JOHANNIS de Sancto Geminiano Sermones funebres : *per Johannem CLEIN Alemanum.* (a) 4to. . . . . Lugduni. 1489.

Opus perutile Sermonum Dominicalium totius anni Thesaurus novus nuncupatus: *per Martin. Flach.* fol. . . . . . Argent. 1489.

Johannis *ESCHUID* viri Anglici summa *ASTROLOGIÆ* : *operâ & curâ Joannis Lucilii Sanctiter Helbronensis Germani, impensis Francisci Bolani eloquentissimi olim viri Candiani patritii Veneti.* (b) fol. . . . . Venetiis. 1489.

COMPILATIO LEUPOLDI Duc. Austriæ filii de Astrorum Scientiâ : (c) 4to. *Erhardi Ratdolt Augusten. Viri solertis eximiâ industriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellit nominatissimus* —— . . Augustæ Vindelii. 1489.

ALBUMASAR de magnis conjunctionibus & annorum revolutionibus: *per Erhard. Ratdolt.* (d) 8vo. . . . . . Aug. Vindel. 1489.

COMMUNILOQUIUM sive summa collationum Joannis Gallensis. (e) fol. . . Argentin. 1489.

Fr. Baptistæ *TROMALAM* Ord. Min. Rosella casuum : *per Joannem ANTONIUM de BIRRETIS & FRANCISCUM de GYRARDONGHIS.* (f) 4to. . . Papiæ. 1489.

SUMMA Joannis de Turre-crematâ : *per Eucharium Silber aliàs Franck Alemanum.* (g) fol. . . . . . . Rom. 1489.

Hiero-

(a) CAILLE, p. 41.

(b) *Non. Jul.*

(c) *Quinto Id. Jan. M.CCCC.LXXXIX. currente.* Hanc editionem ERHARDUS RATDOLT ipse dedicat : *Reverendissimo in Christo Patri & Domino Udalrico de Fronsperg Pontifici Tredentino Erhardus Ratdolt Augusten. impressor salutem p. dicit.*

(d) *Magistri Johannis Angeli viri peritissimi diligenti correctione, Erhardique Ratdolt viri solertis eximiâ industriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc Augustâ Vindelicorum excellit nominatissimus : pridie Kal. Aprilis.* 1489.

(e) *Finita in die Sancti Urbani.*

(f) CAILLE, p. 40.

(g) CAILLE, p. 18.

Hieronymi *MANFREDI* centiloquium de medicis & infirmis : *Hoc opus exactum per BACIELIERIUM cognomento de Bacielieriis Felfineum civem.* (a) 4to. . . . . Bonon. 1489.

Lombardi Sententiæ cum conclusionibus Henrici *GORICHEM : impensis & operâ Nicolai Keslers civis Basileensis.* (b) fol. . . . . . . 1489.

MARTIN. Magist. de Fortitudine : *per Wolfgangum HOPYL Alemanum.* (c) fol. . Paris. 1489.

Aristot. *POLITIC.* & OEconomic. Gallicè : *par Ant. Verard.* (d) fol. . . . Paris. 1489.

MENSA PHILOSOPHICA. 4to. *opus impressum* . . . . . . Heidelberg. 1489.

Philosophia Naturalis Joannis *VERSORIS* philosophi : *per Matthiam HUSM Alemanum.* Lugdun. 1489.

Jo. Buridan. Quæstiones in libros Ethic. *per Durandum GERLIER.* (e) fol. . . Paris. 1489.

NICOLAI de Orbellis Logic. Summula unà cum textu Petri Hispani cum aliis quibusdam : *impress. per Bernardinum de Choris de Cremonâ & Simonem de Luero.* (f) fol. . . . . Venet. 1489.

A book of Xpyne of Pyse drawn out of Vegecius de re militari. (g) fol. . . . . . . 1489.

Le Chevalier deliberé en la mort du Duc de Bourgogne : *par Michel le NOIR.* (h) 4to. Paris. 1489.

Pompon. Læti compendium Historiæ Romanæ : *per Bernardinum Venetum.* (i) 4to. . Venet. 1489.

Desi-

(a) *XII. Cal. Decemb.*

(b) *Anno post millesimm. quatérque centesm. octogeso. nono. Tert. Cal. Decemb.*

(c) Caille, p. 65.

(d) *VIII. d'Aoust, mille quatre cens quatre vings & neuf, par Antoine Verard demourant à Paris sur le Pont Nostre Dame à l'image St. Jehan l'Evangeliste.*

(e) Caille, p. 65.

(f) *7. Novemb.*

(g) *Translated from French into English by the Command of Henry VII. XXIII. of January the IIII. year of his reign by Will. Caxton : which translation was finished the VIII. of July the same year, and emprynted the XIIII. of July next following.*

(h) Caille, p. 64.

(i) *XXIII. April.*

Desiderii *SPRETI* de amplitudine Urbis Ravennæ : *per Matthæum CAPCASAM Parmensem.* (a) 4to.	Venet.	1489.
Imperatorum Romanorum Vitæ à Julio Cæsare ad Numerianum ex variis Scriptoribus : *per Bernardum Novarienſem.* (b) fol . .	Venet.	1489.
NUPTIÆ illuſtriſſimi Ducis Mediolani, Stephano Dulcinio authore : *per Anton. Zarotum.* (c) 4to.	Mediol.	1489.
Auctores cum gloſſâ octo libros ſubſcriptos continentes, videlicet Catonis, Theodoti &c. *per Johannem Dupré.* (d) 4to. . . .	Lugduni.	1489.
Cicer. de Oratore ad Herenn. cum comment. *per Ulder. Scinzenzeller.* (e) fol. . .	Mediola.	1489.
Virgil. Bucol. Georg. Æneid. cum comment. Servii, Donati, Landini & Calderini; Veggei lib. 13. Æneid. Catalecta, Priapeia, Eleg. in Mecænat. obitum, Coppa, eſt & non, vir bonus, Roſæ, Culex, Diræ, Ætna, Ciris, Moretum, cum comment. Calderini : *per Georgium Arrivabenum.* (f) fol.	Venet.	1489.
Ovidii opera : *impenſâ & operâ LUCANTONII Florentini à Matheo Capcaſâ Parmenſi accuratiſſimè impreſſa.* (g) fol. . .	. .	1489.
Manilii Aſtronomicon, P. Stephano Dulcinio emendante : *per Anton. Zarot.* (h) . .	Mediola.	1489.
Aul. Gell. *per Bernardinum de Choris de Cremonâ & Simonem de Luero.* (i) fol. . .	Venet.	1489.

Baptiſt.

(a) 4to. *Septemb.*
(b) *Kal. Octobr.*
(c) *Operâ & impenſâ ſpectabilis Viri D. Jo. Antonii Corvini de Arretio vir in hâc re ingenioſiſſimus Antonius Zarotus Parmenſis impreſſit Mediolani M. CCCC. LXXXVIIII. Idib. Aprilib.*
(d) Caille, p. 41.
(e) *X. Febr.*
(f) *Quinto Cal. Quintil.*
(g) *Prid. Cal. Jan.*
(h) 5. *Id. Sept.*
(i) *Die XIII. Aug.*

Baptist. Mantuani de *CALAMITATIBUS* suorum temporum libri : *impressi solerti animadversione Francisci Cereti Parmensis*, *impensis Benedicti Hectoris Bibliopolæ Platonisque ejusdem Impressoris civium Bononiensium.* (a) 4to. . . . Bonon. 1489.

CLAUSULÆ Epistol. Ciceronis. (b) fol. à *SIENNE.* 1489.

Francisci ars Epistolandi : *per Girardum Leeu.* (c) 4to. . . . . Antverp. 1489.

Sulpicii Verulani libellus de 8. partibus orationis ; Donati de figuris opusculum ; Verulani de componendis epistolis, de scansione & syllabarum quantitate : *per CHRISTOFORUM de PENSIS de Mandello.* (d) 4to. . . . Venet. 1489.

Marf. Ficin. de *TRIPLICI VITA.* (e) 8vo. . . . . . in agro CAREGIO. 1489.

Bibl. Latin. Gothicè, correcta per Stephanum Parisetti : *per Jacobum MALIETI.* (f) fol. . . . . 1490.

Bibl. Germanica. (g) 4to. . . . August. 1490.

Eadem. (h) 4to. . . . . . Noriberg. 1490.

Pentateuch. Hebr. & Chald. absque punctis, cum comment. Rasi. (i) 4to. . . . . . 1490.

JAD HASAKA Rambam. (k) fol. . Soncini. 1490.

Lactant. *per Theodorum de Ragazonibus de Azulâ.* (l) fol. . . . . . . Venet. 1490.

S. Hieron. Epistolæ : *per BERNARDINUM de RENATIS.* (m) fol. . . . Venet. 1490.

Sermo-

(a) *Cal. April. regnante Joanne Bentivolo secundo.*
(b) CAILLE, p. 47.
(c) CAILLE, p. 46.
(d) *IIII. April.*
(e) *XVI. Septemb.*
(f. g. h. i) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(k) CHEVILL. p. 265.
(l. m) CAILLE, p. 23.

Sermones D. Augustini ad Heremitas : *per Bernardinum RIZUM de Novariâ.* 8vo. .	Venet.	1490.
S. Augustin. de Civit. Dei, cum not. Nicol. de Triveth. (a) fol.	Basil.	1490.
S. AMBROS. opera : *per Leonardum Pachel.* (b) fol.	Mediol.	1490.
S. EPHREM opera : *per Jacobum Britannicum.* (c) fol.	Brixiæ.	1490.
PASSIONALE Christi : *per Jacobum ARNOLLET.* (d)	Genevæ.	1490.
Opus *TRIPERTITUM* : *per Petrum MARESCHAL.* (e)	Lugd.	1490.
USUARDI MARTYROLOGIUM ad usum Ecclesiæ Parisiensis : *per Guidonem Mercatorem.* (f) fol.	Parif.	1490.
Machabri chorea versibus Alemanicis edita, & à Petro Desrey Tricatio emend. *per Guid. Mercatorem pro GODEFRIDO de MARNEF.* (g) fol.	Parif.	1490.
Opuscula S. Thomæ de Aquino : *ingenio & impensâ Hermanni Lichtenstein Coloniensis.* (h) 4to.	Venet.	1490.
ALEX. HALENS. Summa universæ Theologiæ : *per Joh. Ant. de Birretis & Franc. Girardengum.* fol.	Papiæ.	1489. / 1490.
CONTEMPLATIONES Joan. Cardin. de Turre crematâ : *per Steph. Planck.* fol.	Romæ.	1490.
TRACTATO de la Patientia compilato dal compositore Spechio di croce : *impress. per Dionysio de Bertocho da Bolognia.* (i) 4to. . .	Venet.	1490.

PE-

(a) *Biblioth.* ADR. PAUW.
(b) CAILLE, p. 32.
(c) CAILLE, p. 43.
(d) CAILLE, p. 42.
(e) CAILLE, pag. 41.] „ contenant
„ trois Traitez, *des Commandemens de Dieu*,
„ *de la Confession*, & *l'Art de bien mourir*,
„ traduit de JEAN GERSON.
(f. g) CAILLE, p. 66.
(h) *VII. Idus Septembris, Augustino Barbadico Venetiarum principe.*
(i) *a di XX. de Decembrio.*

PETRI de Aliaco Cardinalis Cameracensis *CONCORDIA* Astronomiæ cum Theologiâ & Historicâ narratione: (a) 4to. *Johannis Angeli correctione Erhardique Ratdolt mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellit nominatissimus*	August. Vindel.	1490.
SUMMA ANGELICA authore Angelo de Clavasio: *per Theodoricum Martinum Alostanum.* (b)	Alosti.	1490.
Liber de medicinâ Averrois: *per Joannem de Forlivio & Georgium fratrem.* (c) fol. .	Venet.	1490.
La *CHIRURGIE d'ALANFRANC* trad. du Latin par Guillaume Yvoire: *par Jean de la FONTAINE.* (d) 4to. . . . à	Lyon.	1490.
PETR. de *APONO CONCILIATOR* differentiarum philosophorum, & præcipuè medicorum: *per GABRIELEM de GRASSIS.* (e) fol.	Papiæ.	1490.
Galeotti *MARCII* Narniensis Liber de Homine, cum Georg. Merul. in Galeot. & rursus Galeotti refutatione objectorum: *impress. per PHILIPPUM de Montegatiis impensis Presbyterorum Andreæ LELII & Francisci TANTII.* (f) fol.	Mediola.	1490.
Præclarum opus Valesci de Tharanta medici, quod PHILONIUM dicitur: *per Joan. Trechsel.* (g) fol.	Lugd.	1490.
Fasciculus temporum: fol.	Venet.	1490.
Supplementum Chronicarum: *per Bernardum Rizum de Novariâ.* (h) fol.	Venet.	1490.

(a) 4. *Nonas Januarii.*

Erhardi Ratdolt fœlicia conspice signa,
Testata artificem, quâ valet ipse, manum.

(b) MALLINKROT. p. 89.
(c) CAILLE, p. 23.
(d) CAILLE, p. 41.
(e) CAILLE, p. 40.
(f) *Tertio decimo Calendas Decembres.*

(g) CAILLE, p. 40. A la fin duquel sont ces rimes:
„ Laus & honor sint nostro Creatori,
„ Qui finem imposuit præsenti labori:
„ Completum est Philonium jussu Salvatoris;
„ Liber utilissimus & magni valoris.

(h) *Decimo quinto Madii regnante inclito duce Augustino Barbadico.*

Joh. Simonet. Comment. rerum gestar. à Franc. Sfortiâ, Italicè, interprete Christophoro Landino: *per Anton. Zarotum.* —— fol. .	Mediola.	1490.
Cæfaris commentarii cum Raymundi Marliani indice urbium, fluminum, locorum: *per Theodorum de Ragazonibus de Afulâ.* (a) fol. .	Venet.	1490.
Historiæ Augustæ Scriptores fex; five Vitæ Imperatorum Romanorum à Julio Cæfare usque ad Numerianum à diverfis auctoribus eleganter compofitæ: *per Joannem Rubeum de Vercellis.* (b) fol.	Venet.	1490.
Sueton. de Vit. Cæfar. cum comment. Sabellici: *per Baptift. de Tortis.* (c) fol. . .	Venet.	1490.
Pauli Pompilii liber de L. Annæi Senecæ Vitâ: *impreff. per Eucharium Silber alias Franck.* (d) 4to.	Rom.	1490.
Salluft. *per Eucharium Silber.* 4to. . .	Rom.	1490.
Diogen. Laert. Latinè, Brognolo interprete: *impenfis nobilis viri Octaviani Scoti civis Modoetienfis.* (e) 4to.	Venet.	1490.
RAPHAELIS REGII Epistolæ Plinii, quâ libri Historiæ Natural. Vespafiano dedicantur, enarrationes; ejusdem in quibusdam locis Perfii, Val. Maximi, Tullii de Officiis, Quintiliani, disputationes: *per Gulielmum Tridinenfem cognomento Anima mia.* (f) 4to. . .	Venet.	1490.
Senec. opera Philofophica, Declamatoria & Moralia: *per Bernardinum de Cremonâ & Simonem de Luero.* (g) fol.	Venet.	1490.

Plinii

(a) *XIII. Jul.*

(b) *Habes, candide lector, Cæfarum Vitas parvo ære, quas olim anxius quærebas, maximâ lucubratione à viris præstantiffimis emendatas. Quæ omnia accuratiffimè Venetiis impreffa funt per Joannem Rubeum de Vercellis ànno M.CCCC.LXXXX. XV. Julii.*

(c) *XV. Febr.*

(d) *Die Martis XVI. Menfis Februarii.*

(e) *Decimo quinto Calend. Januar.*

(f) 10. *Cal. Jun.*

(g) *V. Octob.*

Plinii Epistolæ : *per Eucharium Silber aliàs Franck natione Alemanum.* (a) 4to. . . Romæ. 1490.

Matthæi *ROSSI* Epistolæ familiares : *per Vincentium BERTOCHUM.* (b) fol . . Mantuæ. 1490.

RECUEIL des Histoires Troyennes composé par Raoul le Fevre : *imprimé par Michel Topie & Jaques Herenberch.* (c) fol. . . Lion. 1490.

Cicer. de Invent. cum comment. Victorini. (d) . . . . . . Venet. 1490.

Cicer. Rhetoric. cum comment. G. Vallæ. (e) fol. . . . . . Venet. 1490.

Cicer. Epistol. ad Brut. Quint. Attic. ex recognitione Bartholomæi Saliceti Bononienfis & Ludovici Regii : *per Eucharium Silber alias Franck natione Alemanum.* (f) fol. . . . Romæ. 1490.

Plauti Comediæ, olim magnâ ex parte emendatæ per Georg. Merulam Alexandrinum, nunc recognitæ per Eufebium Scutarium Vercell. *Impressæ in officinâ egregii mancipis Ulderici Scinzenzeler ipfius & magistri Joannis Legnani operâ & impendio.* (g) fol. . . . . . Mediolan. 1490.

Virgil. cum comment. Servii : *per Udalr. Scinzenzeler.* fol. . . . . . Mediolan. 1490.

Virgil's Æneis translated or rather epitomiz'd from the French in profe by Caxton : printed by him. (h) fol. . . . . 1490.

Horat. cum comment. Acron. Porphirion. & Landini : *per Georgium Arrivabene Mantuanum.* (i) fol. . . . . . . Venet. 1490.

Stat.

(a) *Post diem XIIII. Calendarum Aprilis.*
(b) Caille, p. 42.
(c) *Le dixiéme d'Octobre, mil quatre cens quatre vings & dix.*
(d) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(e) *Biblioth.* Adr. Pauw. p. 208.
(f) *Post. XVI. Calend. August.*
(g) *Kalend. Decemb. Joanne Galeatio Mariâ Sf. Vic. Sex. Duce.*
(h) 22. *Jun.* 1490. cum Symbolicâ Wilhelmi Caxtoni notâ, ejúsque nominis compendio W. C.
(i) *Prid. Non. Febr.*

Stat. Theb. Achill. & Sylv. cum comment. Lactant. & Calderini : *per JACOBUM de PAGANINIS Brisiens.* (a) fol. . .	Venet.	1490.
Martial. Epigram. cum comment. Calderini: *per Uldericum Scinzenzeler.* (b) fol. . .	Mediola.	1490.
Ausonii Peonii poëtæ epigrammata : *per Ulderichum Scinzenzeler.* (c) fol. . .	Mediolan.	1490.
Æsop. Latin. carm. cum commento optimo : *per JACOBUM de Bredâ.* (d) 8vo. .	Davent.	1490.
Ioan. Jovii Pontani lib. de Fortitudine bellicâ & heroicâ: *per Mathiam Moravum.* (e) 4to.	Neapoli.	1490.
Franc. Petrarch. Capitul. è Sonetti con comment. *per PIERO Veroneso.* (f) fol. .	Venet.	1490.
HISTORIA de Calumniâ novercali : *per Gerardum Leeu.* (g) 4to.	Antwerpiæ.	1490.
Convivio di Dante Alighieri Fiorentino : *per Ser Francisco BONACCORSI.* (h) 4to. .	Florentiæ.	1490. Jun.

(a) *XXIIII. Decemb.*

(b) *Die XX. Septemb.*

(c) *XV. Septemb.* curâ *Julii Æmylii* FERRARII *Novariensis*, qui in fine sic Librum claudit: --- *Habes, Ambrosi*, (Ambrosio enim Varisio Rosat. Librum dicat) *Ausonium impressum & à multis expectatum, quem si depravatum offenderis, tum impressorum incuria tum mihi Competitorum certaminibus vexato & curis ingentibus obruto imputabis, qui impressoribus assidere nec praesse quivi* ———

(d) Ad calcem. *Finit Æsopus fabulator præclarissimus cum suis moralisationibus ad nostram instructionem pulcherrimè appositis. Impressus Daventriæ per me Jacobum de Bredâ, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo. quartâ die mensis Novembris.*

(e) Cum his versibus;

Emptor, siquid habet vitî hic libellus
Pontani modò promptus è Minervâ,
Moravi & modò pressus officinâ;
Nil magnum, nihil est quod extimescas,
Peccat nescio quid leve & pusillum.
Quod peccat, tamen hâc tibi in tabellâ
Monstrat, ne redibendus esse possit,
Neu fidem illius uspiam requiras.

Hìc subjicitur Catalogus erratorum quatuor.

Reliqua accuratissimè impressa leges.

Impress. Neapoli per Mathiam Moravum atque emendatissimum accuratissimè anno M. CCCC. LXXXX. XV. Septemb. regnante Ferdinando rege inclyto.

(f) *Soneti coreti & castigati per me Hieronymo Centone Paduano. a di XX. de April.*

(g) *VI. die Novemb.*

(h) *Nel anno mille quatro cento novanta, a di XX. di Septembre.*

Jun. Mai. de Proprietat. (a) fol. . . . . 1490.

Ultimâ

(a) *XXIII. Februarii.* BAYLE, *Diction.* dans les Remarques B.] *Maius publia un Livre à Naples l'an* 1475. de priscorum proprietate verborum ; *qui fut reimprimé dans la même Ville l'an* 1490. *La seconde impression est pleine de fautes d'impression* (Vide Nicol. Toppi Bibliothec. Neapolit. pag. 168.) *mais il se loue beaucoup des imprimeurs de la premiere.* Accedit (*sic in præfatione alloquitur* Ferdinandum *Regem*) ad hæc, quòd *Germani* folerti ac incredibili quodam invento nuper novam quandam imprimendi rationem invenerunt ; præcipuè *Matthias Moravus* vir summo ingenio summâque elegantiâ in hôc genere impressionis effloruit. Quem consilio *Blasii* monachi *Romerii* viri sacris litteris instituti ac sanctis moribus probati hâc nostrâ urbe excepisse gratulamur : qui quidem tantum Librorum omnis generis proventum attulit, ut magnam adepti oportunitatem videantur, qui litterarum studio ad gloriam comparandam enituntur. *In* BÆLII *Dictionario non fit mentio editionis secundæ anno* 1480.

Ultimâ Centuriæ decimæ quartæ decade ineunte laudem inter primos meruit *Joannes* [a] FROBENIUS Typographus *Basiliensis.*

Hic *à puero ad bonas incubuit litteras, atque primis rudimentis in patriâ* Hammelburgi Franconiæ *perceptis ad* Basiliensem *Academiam se contulit. Ibi magnâ diligentiâ Artibus & Linguis operam dedit, & eruditionis non gregariæ nomen sibi comparavit. Postea ut litterarum studia, quod unicè in votis habebat, commodiùs juvaret & illustraret, typographicis sese dedidit.* [b] *Consilio deinceps non contemnendo, unà cum* Adamo Petri de Langendorff *oriundo eodem ex* Hammelburgo *populari, celeberrimorum tunc temporis Typothetarum* Joh. Ammerbachii & [c] Joh. Petri *amicitiam & amorem sibi conciliavit. Eóque favore impetrato labores suos illis uterque obtulerunt, in corrigendos Codices impendendos. Nec minùs acceptis promissis sedulò admodum ea, quæ facienda susceperant, peregerunt. Unde factum est, ut tanto in hanc ipsam Artem, omnium Artium certè utilissimam, amore flagrare* Frobenius *inciperet, à quo retrahi haud unquam potuit.* Quo anno FROBENIUS hic noster in lucem editus sit, certò scire nondum licuit. Si conjecturæ detur locus, temporísque, [d] quo floruerit AMMERBACHIUS, [e] quo FROBENIUS ipse Artem exercere cœperit, [f] quóque obierit, ratio justa habeatur, sub [g] ipsis Typographiæ initiis ortum fuisse probabile est. Vix quicquam majus aliud in re litterariâ urbi *Basileæ* contigit, quàm quòd ibi suam officinam instituerit FROBENIUS, haud sinè *Desiderii* ERASMI auxiliis. Binos hos viros coætaneos & [h] coævos, licèt non populares, idem erga litteras studium ita conjunxit, ut mutuo amore, & [i] plusquam fraterno, hic illum prosequeretur.

Quoniam autem major temporis, quod FROBENIUS Libris excudendis impendit, portio ultra annum 1500. excurrit, plenior FROBENII notitia in illum locum, ad quem magìs pertinet, rejicienda est. Interim lector *Basileâ Lutetiam* ad *Parisiensem* Typographum, cujus antea memini, revocandus est.

Ulricus GERING, cujus amicum erga Patres *Sorbonicos* animum antea laudavi, anno 1493. eosdem beneficio afficiendi occasionem datam am-

a Lege ADAM. in *Vit.* German. *Philosoph.* pag. 63.

b ZELTNER. Corrector. Centur. ' pag. 202. 203.

c Legimus apud LA CAILLE, pag. 34. Concordantias Bibliorum à *Joanne* FROBENIO patre cum *Johanne* PETRI *Langendorf* anno 1496. (sic enim legendum, non 1596.) excusas. Id etiam affirmat CHEVILLERIUS pag. 129. Non tamen *Johannis* PETRI mentionem facit. Quo affinitatis gradu se attigerint *Adamus* & *Johannes* PETRI *de Langendorf*, nil certum habeo.

d Ann. 1481.

e Ann. 1491.

f Ann. 1527.

g Ann. circiter 1460.

h ERASMUS natus anno 1466. mortuus 1536.

i ERASM. in *Epistol. ad* EMSTEDIUM dat. 1527. *Fratris Germani mortem moderatissimè tuli, Frobenii desiderium ferre non possum.*

amplexus, id viciſſim ab eis accepit, quo potiri ſemper exoptaverat. [a] Cùm enim camera, ubi ſita erat antiqua Collegii Bibliotheca, præ vetustate concidiſſet, patribúsque ad detrimenta ædium collapſarum ſarcienda nihil ſuppeteret, quinquaginta libras Turonenſes in præſentiâ contulit, totidem brevì ad ædificium perficiendum in promptu fore, & plura majoráque deinceps in commune ſocietatis commodum à ſe destinatum iri pollicitus. Domûs *Sorbonicæ* Proviſor & ſocii eo dono (neque ſumma, leviuscula licèt nunc videatur, istis temporibus erat erubescenda) promiſſísque amplioribus vehementer permoti, ut benefactis cum viro tam liberali certarent, ei jus hospitii perpetuum & [b] litteris ſuo ſigillo obſignatis ratum fecerunt.

Eodem

a CHEVILL. p. 84.

b Litteras illas (utì à CHEVILLERIO pag. 85. usque ad p. 88. deſcribuntur) ſubjiciam.

Copie des Lettres d'Hospitalité dans la Maiſon de Sorbonne, données à Ulric Gering premier Imprimeur de Paris, par M. le Proviſeur de cette Maiſon.

„ JOANNES Luillier Sacræ Theolo-
„ giæ Profeſſor, miſeratione divinâ Mel-
„ denſis Episcopus, Proviſor Domûs ſeu
„ Collegii de Sorbonâ Pariſiùs fundati, di-
„ lectis nobis in Christo Priori, & Colle-
„ giatis dictæ Domûs, ſalutem in Domino
„ & ſinceram charitatem. De vitæ ac mo-
„ rum honestate providi viri Ulrici Gue-
„ rin Impreſſoris Librorum Constantienſis
„ Diœceſis ſufficienter informati, eóque
„ ſpecialiter moti, quòd idem Ulricus pro
„ ædificatione camerarum loci dictæ do-
„ mûs, in quo erat antiqua Libraria præ-
„ dicti Collegii, eidem Collegio liberaliter
„ dedit & conceſſit ſummam quinquaginta
„ librarum Turonenſium pro unâ vice, ſpe-
„ rantes eundem Ulricum ampliora dicto
„ Collegio bona facturum, ipſum Ulricum
„ id instanter requirentem, in hospitem
„ dictæ Domûs admittendum duximus,
„ eidémque manſionem, hospitium, & ca-
„ meram in ipſâ Domo, quandiu vixerit
„ in humanis, & ibidem habitare voluerit,
„ decernimus fore aſſignandas, prout aſſig-
„ navimus, aſſignamus & concedimus per
„ præſentes: ita ut ſibi liceat in dictâ Domo
„ Sorbonæ reſidere, nec non cum cæteris
„ ſociis, ſicut eorum alter, ſe habère, ac
„ liberè hospitari, hospitióque hujusmodi
„ exinde in futurum ejus vitâ comite uti &
„ gaudere, absque eo quod à camerâ ei-
„ dem pro ſuâ habitatione in dicto Colle-
„ gio conceſſâ disturbari, & à quoquam
„ etiam ſocio dictæ Domûs expelli, aut ad
„ transportandum de eâ ſua mobilia bona
„ cogi valeat, & absque eo quod locagium,
„ ſeu aliquam ratione dicti hoſpitii & habi-
„ tationis dictæ cameræ penſionem nobis,
„ ſeu dicto Collegio imposterum ſolvere
„ teneatur. Nos enim ab hujusmodi loca-
„ gio & penſione præstandis, mediante
„ prætactâ quinquaginta librarum Turo-
„ nenſium ſummâ, per eum, ut præmitti-
„ tur, pro unâ vice præstitâ & datâ, quie-
„ tum, liberum & immunem eſſe volui-
„ mus, volumúsque ac nos voluiſſe decla-
„ ramus.
„ Quocirca vobis Priori, & Collegiatis
„ antedictis earundem mandamus ſerie Li-
„ terarum, quatenus dictum Ulricum in
„ Hospitem dictæ Domûs recipere, & ad-
„ mittere cum ſuis mobilibus bonis, came-
„ rámque in ipſâ Domo eidem distribuere,
„ & realiter aſſignare, nec-non ipſum à
„ præstatione locagii & penſionis ſupradic-
„ tæ liberum & immunem tenere, ſeu ea
„ omnia & ſingula fieri facere curetis. Da-
„ tum apud Germiniacum Episcopi, Mel-
„ denſis Diœceſis, ſub ſigillo Cameræ nos-
„ træ, anno Domini 1493. die Sabbathi
„ poſt Aſcenſionem Domini 18. menſis Maii.
„ DEJOCI, de mandato Domini.

Extrait de l'Acte, par lequel la Societé de Sorbonne confirme à Ulric Gering le droit d'hospitalité.

„ FURENT preſens en leurs perſon-
„ nes venerables & ſcientifiques Perſonnes,
„ Mai-

Eodem circiter tempore *Ulricus Bertholdum* REMBOLT popularem ſuum, ſed diœceſis *Argentoratenſis*, in re typographicâ ſocium ſibi adſcivit; ambóque in *Sole aureo* vici *Sorbonici* usque ad ann. 1508. omni ſtudio Arti incubuerunt.

Ulricus, poſtquam jam hactenus ab initio typos *Romanos* Libris imprimen-

„ Maitres Guillaume de Querquu Compagnon & Prieur, Jean Cordier, Jean Jaquelin, Pierre Voleau, Gilbert Fournier, tous Compagnons Bourſiers & Maitres en Theologie: Charles Guerin, Pierre de Fontenay, Claude Rongnart, François de Sagonge Procureur, & Jean Boyan, tous Bacheliers en Théologie, Compagnons & Bourſiers dudit College de Sorbonne, fondé à Paris, faiſans & repreſentans la plus grande & ſaine partie des Compagnons & Bourſiers d'icelui College, d'une part: & Ulry Guerin Imprimeur de Livres, & Ecolier étudiant en l'Univerſité de Paris, demeurant à Paris en la ruë de Sorbonne en ſon nom, & pour lui, d'autre part: Diſant lesdites Parties, &c. Et finablement pour conſideration de ce que dit eſt, & auſſi en faveur des grands biens, que ledit Ulry Guerin a eu propos & volonté de faire, & qu'il a faits audit College, & qu'il eſperoit que plus fera au temps avenir, & moyennant la ſomme de cinquante livres tournois par lui de nouvel baillée & délivrée audit College, ſe tiendroient & tiennent pour contens, & en quitteroient & quittent ledit Ulry, &c. Iceux Prieur & Compagnons Bourſiers d'icelui College de Sorbonne de leur bon gré, bonne volonté, propre mouvement, & certaine ſcience, ſans force, fraude, erreur, ſeduction, contrainte, ou décevance aucune, ſur ce bien conſeillez, pourvûs, aviſez & déliberez, comme ils diſoient, reconnurent, & confeſſerent és Preſentes, & par devant lesdits Notaires, &c. iceux don, & Bail (du Proviſeur) deſſusdits, avoir ratifiez, confirmez & approuvez, & par la teneur de ces preſentes Lettres, ratifient, confirment, approuvent, & ont pour bien agréables, voulans & conſentans qu'ils vaillent, tiennent & fortifient leur plein & entier effet, force & vertu, en tous leurs points & articles. Et d'abondant, au lieu d'icelle chambre ainſi à lui indiſtinctement baillée par ledit Proviſeur, iceux Prieur & Compagnons Bourſiers dudit College, baillerent & donnerent, baillent & donnent par ces Preſentes audit Ulry Guerin ladite Hoſpitalité, avec un bûcher par bas, deux chambres faiſant les ſecond & tiers étages, & tout le deſſus, le tout ayant vûë ſur ruë, & étant des appartenances dudit College, &c. avec faculté de pouvoir faire par ledit Ulry, tenir audit bûcher toutesfois que bon lui ſemblera, & de pouvoir mettre esdits lieux, ainſi à lui baillez, un homme étudiant, & un Clerc ou deux, de bonne vie & renommée, & honnête converſation, pendant le temps qu'il ne ſe tiendra pas esdits lieux, ſans & que ores ne pour le temps avenir ledit Ulry ſoit tenu ſa vie durant en payer autre choſe audit College, que ladite ſomme de cent livres tournois ainſi par lui baillée à deux fois audit College, ne qu'on le puiſſe mettre hors desdits lieux ſa vie durant, non plus que l'un desdits Compagnons Bourſiers dudit College. Lesquelles ratification, confirmation, approbation, conſentement, bail, don, & toutes & chacune les autres choſes deſſus dites, & en ces lettres contenuës & écrites, lesdits Prieur, Compagnons & Bourſiers deſſus nommez, promirent & jurerent par la foi & ſerment de leurs, la main miſe au pix, en paroles de Prêtres, avoir agréables, tenir fermes & ſtables à toûjours, ſans aller, venir, faire ou dire contre par eux, &c. Furent faites & paſſées doubles, &c. c'eſt à ſçavoir par lesdits Cordier, Jaquelin, Voleau, Guerin, Sagonge, Fontenay & Rongnart, le vendredy neufieme; par ledit Fournier le Samedy dix-ſeptiéme; & par ledit Querquu le Mercredy vingt & uniéme jour de May l'an 1494. Signé, Lorage & Lauteault.

primendis adhibuisset, ad [a] *Gothicos* usurpandos sese cum aliis *Parisiensibus* Typopraphis, ad quos mos ille à *Germaniâ* aliísque exteris Nationibus deductus fuerat, rapi unà passus est.

[b] VIRGILIUM tamen illum Poetarum principem, qui ab ipsius officinâ ann. 1498. emissus est, *Romano* charactere excudit. Hoc opus iterum recognovit *Paulus* MALLEOLUS in Universitate *Parisiensi* Regentis & in Eloquentiâ Professoris muneribus functus. Quam enim antea hujus editionem fecerat, ob characteris deformitatem & immensam erratorum copiam pro suâ agnoscere noluit. [c] In Epistolâ dedicatoriâ dolet *rei-publicæ & calamitatem & ruinam cominus ingruentem ob Impressorum incuriam, ignorantiam, vecordiam atque execrabilem congerendi & accumulandi libidinem.* Queritur insuper, quòd, siquem Librum bonum & utilem diligenti operâ magnísque sumptibus à quovis impressum viderint, *ii mox arrepto exemplari, non tam spe quæstûs quàm æmulatione ducti, ab archetypo usque adeò exorbitantes, inconcinnè ac miserè illud opus imprimant, imò opprimant.* Incusat *temerarios quosdam, ne dicam falsarios, qui audent aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum*, Urbis scilicet ob Artem typographicam claræ nomen suis turpissimis impressionibus, [d] pretii augendi gratiâ, affigentes. Aliis porrò [e] *prævaricatoribus Chalcogra-*

a CHEVILL. p. 104. 105. 106. recenset nomina Typographorum tum *Parisiensium*, cùm aliorum, qui iis usi fuerunt.

b CHEVILL. p. 109. 120. 205. 206. 207. 210. 211.

c CHEVILL. p. 206. 207.

d CHEVILL. pag. 207.] „ Il apporte „ l'exemple d'une Impression des Decretales, dont la plus grande partie des Exemplaires coutoient beaucoup plus que les autres sous une fausse souscription qu'on y mettoit, qu'elles étoient imprimées à *Venise*. *Benoist Hector*, bon imprimeur de la Ville de *Boulogne* en *Italie*, & qui faisoit de très-belles Editions, voyant qu'on mettoit son nom à des Impressions fort imparfaites & peu correctes, pour les mieux vendre aux dépens de sa reputation, qu'on lui faisoit perdre par cette fausseté, fut contraint de prendre un chiffre par où l'on pût connoître certainement ses Editions. Il le dit dans celle qu'il fit *in fol.* du *Justin* & du *Florus* l'année 1505. *Emptor attende quando vis emere Libros formatos in Officinâ meâ excussoriâ. Inspice Signum, quod in Liminari paginâ est, ità numquam falleris. Nam quidam malevoli Impressores Libris suis inemendatis & maculosis apponunt nomen meum, ut fiant vendibiliores. Quo pacto & mihi, & nomini doctissimi* Philippi Beroaldi *derogant, vel potiùs derogare intendunt.*

e CHEVILL. pag. 210. 211. *Cet Auteur n'auroit point approuvé ce qu'on appelle les* Variorum *d'Hollande.* Equidem ut verum fatear, pace clariss. virorum, qui his [Variorum] Libris manus admoverunt; illa miscellanea panniculorum hinc indè assutorum farrago non mihi magìs placet, quàm Horatiana *membris undique collatis tabula.* Id scilicet sibi impensè plaudunt hujusmodi consarcinatores, quòd aliorum labori sumptibúsque levandis consuluerint, dum operosas veterum Scriptorum lucubrationes mutilant; criticâque quâdam licentiâ ex multis paucula, quasi sola aut potissima lectu digna, seligunt, suóque calculo comprobant; reliqua omnia, tanquam inutilia, censoriâ suâ falce amputant, ac tenebris damnant. At certè delectus, ubicunque instituendus est, nemini vix omni ex parte satìs placet, nisi quem suo quisque judicio habuerit: quíque mihi quid placere aut displicere oporteat, pro suo arbitrio dictandi jus sibi insolenter arrogaverit, haud minùs ridiculè agere videtur, quàm qui ex suo gustu, quid mihi sapiat, æstimans, quem ex

cographis, *imò veriùs* κακογράφοις crimen intentat; qui, *ut numerum augerent Interpretum*, *nec tamen plus assumerent papyri*, Ant. Mancinellum *in Bucolica Georgicáque adjicientes*, *&* Servium *&* Donatum *&* Landinum *probatissimos Interpretes per universum opus laceros*, *mancos & exanimes reddiderunt.* —— *Quorundam præterea eò malignitatis & impudentiæ processit avaritia*, *ut*, *dum suæ utilitati consulant*, *aliorum & dignitati & famæ insidiari non vereantur*; *qui*, *ut imprimenda per eos venaliora pretiosiorâque efficiantur*, *ineptissimos quosque Libellos &* [a] *Commentaria eloquentissimorum nominibus titulísque insigniunt.* Hactenus *Paulus* MALLEOLUS; cujus in eos, qui Artem optimam ad vilem usum & sordidum lucrum pessimè convertentes corruperunt, querelæ eò sunt justiores, quòd juxta Adagium *corruptio optimi sit pessima.*

[b] *Ulricus* GERING, cujus industriâ Typographiam *Parisienses* primùm didicerunt, characteres ab initio non nisi *Latinos* habuit; deinceps *Græcos*, sicubi foret necessarium, (& id quidem parcè neque nisi in nonnullis vocibus aut lineis solitariis) introduxit: utì in [c] VIRGILIO & [d] PEROTTI *Cornu-copiæ* passim occurrere observatur.

Corpus

ex variis ferculis appositis cibum sumam, imperare voluerit. Sua cuique est faciendæ optionis libertas, quâ qui cedant, rarissimos invenies.

a CHEVILL. pag. 211.] „ Il apporte „ l'exemple des Commentaires qu'ils mirent au *Salluste* sous le nom de *Laurent* „ *Valle*: au *Valere Maxime*, & au CICERON *de Amicitiâ*, sous le nom de *Omnibonus Leonicenus*; qu'il appelle *Commentarios nugacissimos falsò inscriptos*. Il n'oublie point de dire ce qu'on a fait à lui-même, & qu'on a mis sous son nom une fort méchante Edition du *Virgile*. Et puis il se récrie; *Proh Jupiter! itá-ne invertemus* Horatianum *illud*: *Pressoribus atque Poëtis quodlibet audendi semper manet æqua potestas.*

b CHEVILL. p. 146.

c CHEVILL. Ibid.

d Hujus Editio lucem vidit ann. 1500. pulcherrima certè, sed abbreviaturis sæpius in Commentariis occurrentibus paulò refertior (CHEVILL. p. 114.) In illâ duplex est characterum genus: *Gothico* titulus Libri, superníque singularum paginarum tituli; *Romano* reliqua omnia exhibentur. Epigrammatum sive MARTIALIS textus litteris largioribus, commentarii minutioribus; in commentariis voces è textu desumptæ, & Authorum, quos citat PEROTTUS, nomina majusculis exprimuntur. Epigrammatis cujuslibet, & in idem commentariorum initialis littera capitalis est, florida, & icunculis plerumque insculptis decorata. Pagina quælibet duabus expanditur columnis: anteriori folii cujuslibet paginæ ciphra superior imprimitur; litterali inferiùs signaturâ singuli distinguuntur quaterniones. Voculæ *reclamantes* nullæ, quarum usus jamdiu inter *Venetos* (ann. circiter 1468. CHEVILL. p. 39.) notus nonnisi serò ad *Parisienses* descenderat; vix ante ann. 1520. (juxta CHEVILL. p. 38.) Has tamen *Ulricus* GERING ann. 1508. (in HUGON. *Exposit. in quat. Evang.*) adhibuit. Usus signaturæ *Parisiis* ann. 1476. (PLATEA *de Usur.* Lege CHEVILL. p. 38.) & 1477. (*Sopholog.*): ciphrarum ann. 1477. (*Sermon.* LEONARD. *de Utin.* Lege CHEVILL. p. 38.) institui cœperat. *Græcum* Alphabetum præfixit *Ulricus* suæ PEROTTI commentariorum editioni, in quâ plurima leguntur *Græcis* litteris excusa; neque tantùm vox passim una aut altera, sed plures interdum lineæ ex ARISTOPHANE (fol. 19.) HOMERO (fol. 48. 106. 202.) GALENO (fol. 81.) PHILOSTRATO (fol. 115.) &c. allatæ; in quibus excudendis majorem desiderarem diligentiam nisi in primis rudimentis erranti faciliùs impetraretur venia.

Corpus Juris Canonici, licèt antea variis in Locis & olim [a] *Moguntiæ* (quod notat RHENANUS) *procusum*, *cùm impressoria Ars id loci felicissimis Germanorum auspiciis primùm exerceri cœpisset*, *per annos jam multos* (utì ex *Joannis* [b] CHAPPUIS Epistolâ discimus) *frequentissimis omnium votis desiderabatur*. Opus hoc haud exiguis sumptibus nec minori labore peragendum *Ulricus* noster, adjutore socio *Bertholdo* REMBOLT, adnitentibus unà & notulas quasdam tabulásque adjicientibus viris duobus in hâc scientiâ exercitatis *Joanne* CHAPPUIS & VITALI *de Thebis*, ad exitum tribus Voluminibus felicissimè tandem perduxit. Paginam unamquamque quinque séxve onerant columnæ, distinguit duplex litterarum color, [c] ruber & niger. [d] Epistolam in Typographorum laudem conscripsit *Joannes* GAISSER; necnon [e] Epigrammata addidit *Joannes* CHAPPUIS, cujus labori in illâ editione corrigendâ & ornandâ plurimum debetur. [f] Quamvìs tamen Opus

a CHEVILL. p. 116.

b CHEVILL. Ibid.

c Quid *Angel.* ROCCHA in *Biblioth.* Vatican. (p. 117.) de rubricis scripserit, omittere hìc nolui. *Phœnix Cadmi frater Phœnicibus litteras tradidisse fertur. Phœnix rubedo seu purpura interpretatur; & ob hanc causam* (*ut ait Isidor. Lib. I. Etymolog.*) *in librorum vel capitum fronte litteræ rubeæ scribi & imprimi solent, ut hôc commento Phœnices litterarum authores ostendantur. Hinc Ovid. Nec titulus minio &c.*

d CHEVILL. pag. 117. „ Elle est imprimée dans le Sexte. [Joan. Gaisser socius Sorbon. & in sacrâ paginâ Baccalaur. formatus, clarissimis solertissimísque viris Udalrico Gering & Bertholdo Rembolt, artis Impressoriæ Architectis primariis felicitatem. „ *Il dit dans cette Epître*: „ Ego verò cum Volumen Decretalium superiore anno à vobis impressum diligenter revolverem, eximiâ illius pulchritudine, rectissimo ordine, & totius operis integerrimâ veritate mirificè delectatus, arbitrabar nullum unquam opus consummatius imprimi posse. Sed vicissim, fateor, Amantissimi Viri, judicium meum hujus Sexti & Clementinarum diligentissimâ Impressione. „ *Il conclud sa Lettre par ces termes*: „ Simul ut Literati intelligant omnes, quantum vobis debeant, quorum gratiâ præclarissimum illud opus, nec laboribus, nec impensis parcentes, absolutissimè impressistis. Valete felices. Ex famosissimo Collegio Sorbonæ 13. Calend. Decemb. anno 1500.]

e On lit dans le Decret de 1501.

Ante hæc tam nitidum Pressorum sæcula nullum,
Hoc ut Opus cernis, expoliere manus.
Præclarum torvâ non spectes fronte Volumen,
Lumina ne tollat sanguinolenta Deus.

On lit dans les Decretales de 1504.

Hellespontiacis mergi deberet in undis
Ausus tam nitidum carpere livor opus.
Nil facit ad tersos cumulata pecunia libros;
Nulla tenet similes Bibliotheca notas.

On lit dans le Sexte de 1500.

Exüet antè suos Juris studiosus amictus,
Quàm tam præclarum non sibi quærat opus.
En age rumpe moras primævo flore Juventus,
Vertice cum cano turba senilis ades.

f CHEVILL. p. 110. & 111. „ Le Jurisconsulte Chappüis, qui travailla à l'Edition du Code Justinien, que l'on voit dans la Liste, devoit le faire imprimer de belles lettres & sans abbreviations, s'il vouloit que les Vœux, qu'il fait pour la durée de son Ouvrage, fussent accomplis quand il dit:

Iste recens duret nullo violabilis ævo,
Nec ruat in cineres aut cava busta Liber.
Et licèt omne rogus vel Templa sacrata prophanet,
Non rapiat tamen hoc flamma rogalis opus.

„ Et

Opus hoc tanti constiterit, plausûque publico exceptus fuerit, eviluit denique aut periit cum hujusmodi Libris *Gothico* charactere impressis, cujus deformior figura & βραχυγραφία lectoribus temporum recentiorum infrequens & ingrata obstiterunt, quominus ad nostra usque tempora Codices illi suam tuerentur dignitatem, ullúmque vel locum, nisi in obscurioribus Bibliothecarum veterum angulis, haberent.

Ulricus tandem noster, postquam annos quadraginta rebus litterariis promovendis sedulò invigilâsset; nec tantùm Libris sed litteratis etiam, illis lucem donando, horum inopiam sublevando, optimè consuluisset; 23. *Aug.* 1510. *Parisiis* decessit; suíque nominis memoriam intercidere vetuit, suas facultates universas inter *Sorbonæ* & *Montis-acuti* Collegia tabulis supremis partitus. [a] Horum legatorum inscriptiones in Collegii utriusque ædibus pendent affixæ, hujus *Latino*, illius vernaculo sermone nuncupatæ.

„ Udelricus Gueringc natione Germanus, unus ex primis Typo-
„ graphis, qui adhuc vivus multas eleemosynas hujus domûs pauperi-
„ bus erogaverat, tandem suo Testamento legavit ipsi Pauperum
„ communitati, anno Domini 1510. mediam suorum bonorum par-
„ tem, & debitorum tertiam; ex quâ pecuniâ empta est Villa d'An-
„ net sita juxta fluvium Matronam. Emptæ sunt quoque domus de
„ Veseley, quæ pars est hujus Collegii protensa à mediâ Areæ parte ad
„ Collegium Divi Michaelis usque, & ædificatæ sunt Grammatico-
„ rum Classes.

„ Ce College de Sorbonne pour le grand Legs Testamentaire, qu'il
„ a accepté & receu, à lui fait par feu de bonne memoire Maître Ul-
„ ric Gering, en son vivant Imprimeur de Livres en cette Ville de
„ Paris, où il trépassa le 23. Août 1510. est tenu & obligé de mettre
„ & entretenir audit College, aux dépens d'icelui par chacun an à toû-
„ jours, quatre Boursés & Boursiers, de la qualité d'autres jadis fon-
„ dez par Maître Robert de Sorbonne, & outre le nombre d'icelui.
„ Item, plus de mettre & entretenir audit College, deux Docteurs
„ ou Licentiez en Théologie, qui seront tenus chacun jour ordinai-
„ rement à toûjours, lire publiquement és Ecoles dudit College la
„ Sainte Bible, l'un le matin du Viel Testament, l'autre après midi
„ du nouvel. Lesquels Lecteurs auront pour ce dudit College, le
„ salai-

„ Et il est arrivé de son Edition Gothique „ du Gratien tout le contraire de ce qu'il „ s'étoit flatté, lors qu'il écrit en sa manie- „ re; qu'on ne la sçauroit payer de l'or; que „ son Livre demeurera toûjours, & que l'or „ prendra fin. Car les copies de son Edition „ ont été presque toutes les matieres des „ flammes, & il en reste peu aujourd'hui „ dans les Bibliotheques, pendant que l'or „ demeure toûjours fort précieux & très- „ bien conservé.

Non posset Liber hic fulvo mercarier auro.
Hoc perit, hic numquam deperiturus erit.

[a] CHEVILL. p. 89, 90, 91. CAILLE. p. 58, 59. MENTEL. p. 16, 17, 18.

„ ſalaire & profit chacun par moitié de quatre autres Bourſes. Le
„ tout ſelon qu'il eſt plus a plein contenu en l'Accord & Contract
„ ſur ce fait & paſſé, multiplié audit College par devant deux Notai-
„ res du Châtelet de Paris le dixiéme jour de Mars 1532. entre les
„ Prieur, Compagnons & Bourſiers dudit College, d'une part ; &
„ Maitre Jean Coignet Prêtre, ſeul ſurvivant Executeur dudit Tes-
„ tament, d'autre.

„ *Laus Deo. Pax vivis. Requies defunctis. Amen.*

[a] Huic in extremo vitæ diſcrimine laboranti adfuerunt *Sorbonæ* Doctores, quorum hoſpes jam annis plùs tredecim vixerat; nec quicquam auxilii, quo viri tam munifici corpus ægrum animámque recedentem ſolari poſſent, in ſe claudi paſſi ſunt. [b] De ſepulturæ loco inter Hiſtoricos ambigitur ; in Collegio *Sorbonæ* alii, alii *Montis-acuti* humatum tradunt. [c] CHEVILLERIUS ex conjecturâ putat ejus cadaver in S^ti^. COSMI Æde, quæ ipſius erat parœchia, terræ fuiſſe mandatum, cujus rationes lectori diſcutiendas relinquo. Ubicunque tam inſignis Typographi reliquiæ conquieſcant; hujus certè [d] animæ requiem precandi ex ſolenni ſtatuto 23. *Aug.* quotannis Sodalitium *Sorbonicum* religione perpetuâ tenetur.

Poſt exequias præclaro huic *Germano* Artifici, qui primus *Pariſienſes* Typographicen docuit, ſolutas, altiùs paulò regrediendum eſt, & ex *Galliâ Italiam* verſùs migrandum.

Jam antea obſervavi in *Italiâ* primùm *Græcorum* Librorum Typographiam floruiſſe; *Mediolanúmque*, *Venetiam*, ac *Florentiam* in eâ reliquis præcuriſſe. Laudem illam, quam meruerunt, quomodo ſibi aſſerere, & viam, quam inſtituerunt, tenere perrexerint, ſupereſt inquirendum.

Florentiæ Poetarum Princeps revixerat; [e] *Mediolani* anno 1493. ISOCRATES in Oratorum veterum decuriâ clariſſimus diligentiâ *Demetrii* CHALCONDYLÆ, [f] *Florentiæ* anno 1496. LUCIANUS inter Sophis-

a CHEVILL. p. 95.
b Id. p. 95, 96.
c Id. p. 96, 97.
d Id. pag. 97.
e Ad calcem : ἐν Μεδιολάνῳ διορθωθὲν ὑπὸ Δημητρίου Χαλκονδύλου· τυπωθὲν δὲ ὑπὸ Ἑῤῥίκου τοῦ Γερμανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ Ἐκποντρεμούλου. Τὸ δ᾽ ἀνάλωμα πεποιήκασιν οἱ τοῦ ἡγεμόνος Μεδιολάνου Βαρθολομαῖος Σκύασος, Βικέντιος Ἀλίπρανδος, Βαρθολομαῖος Ῥόζωνος ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ τρίτῳ, Ἰανουαρίου εἰκοστῇ τετάρτῃ.
f Ad calcem : Φλωρεντίᾳ ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἕκτῳ· Nullum comparet Typographi nomen. Forſan ex *Juntino* prælo prodiit. Character tamen alius mihi videtur, ac ille, quo *Philippus* JUNTA in ORPHEO 1500. uſus eſt. Conjecturæ nihilominus meæ cauſam juvat, quòd illa, quæ titulum gerit, pagina non eodem tempore (nam [AI] primus ſignaturæ numerus non illam, ſed ſequentis folii primam afficit) ſed multis pòſt annis excuſa & addita fuerit. Fidem ipſe faciet titulus. Τὰ δὲ ἔνεστιν ἐντῶδε τῷ βιβλίῳ. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ. Φιλοστράτου εἰκόνες. Φιλοστράτου νεωτέρου εἰκόνες. Τοῦ αὐτοῦ

Sophistas & Declamatores vario & doctò pariter acutóque progymnasmatum genere præcipuus, in publicum prodierunt.

Typographiæ *Græcæ* multum hactenus debebant Grammatica, Poësis & Rhetorica. Neque habebat Historia, cur se prorsus neglectam quereretur cùm HERODOTI inter Historicos antesignani Opusculum *Florentinæ* HOMERI editioni præfixum fuisset. Theologiæ etiam in Psalterio *Mediolanensi* fuerat litatum. Philosophia una restabat, in quâ illustrandâ nullus adhuc sese exercuerat Typographus. Exortus est tandem, qui & hanc hactenus intactam aggrederetur, & illas omnes alias Artes ac Scientias typis suis è tenebris Manuscriptorum, in quibus paucioribus notæ latitabant, in lucem protraheret, *Aldus* MANUTIUS; qui *Romam* & *Venetiam* Urbes *Europæ* celeberrimas, suis illam Natalibus, hanc Arte, celebriores reddidit. Vir ille Typographorum omnium, qui *Græcis* editionibus inclaruerunt, coryphæus, in commune bonarum litterarum commodum natus, cujus [a] *quis industriam, patientiam, vigilias æquet?* qui non unam aut alteram litteraturæ partem, non hunc illúmve in hâc aut illâ Lingua Authorem, sed universam penè disciplinæ ἐγκυκλοπαιδείαν, cunctos penè in illo orbe egregios Scriptores ornavit; vir, inquam, ille dignus est, in cujus vitâ perlustrandâ diutius & attentiùs moremur.

Aldus MANUTIUS *Romanus* [b] anno circiter 1445. natus est; non longo pòst tempore quàm [c] excogitata fuerat Ars Typographica. Commodùm sanè evenit, quòd tam peritus Artifex illi Arti, cujus aliquando futurus erat studiosissimus cultor, ferè coætaneus nasceretur. Educatione doctrinâque puerili liberaliter institutus est; in quibus [d] *se multum debere Veronensibus* agnoscit; *nam à Gaspare Veronensi peregregio Grammatico didicit Romæ Latinas litteras, à Baptistâ Guarino* Veronensi *Ferrariæ & Latinas & Græcas.* Operæ pretium est audire, quid consilii det litterarii ludi-magistris suâ ipsius experientiâ edoctus.

[a] *Alte-*

αὐτοῦ Ἡρωϊκά. Καλλιστράτου ἐκφράσεις. Τοῦ αὐτοῦ βίοι σοφιστῶν. In illâ primâ editione LUCIANI solius continentur Opera. PHILOSTRATI autem utriusque imagines & reliqua prodierunt (utì ad horum finem legitur) *Florentiæ sumptu Philippi Juntæ Florentini, anno à Nativitate Domini XVII. supra mille* (centenariis neglectis) *mense Octob. Leone X. Pontif.* Character utriusque editionis non unus est; LUCIANI major, qui ad eum propè accedit, quo SUIDAS 1499. excuditur; reliquorum minor, qualem in Libris post 1500. à JUNTÂ editis cernimus. Utramque tamen, diversis quidem temporibus, at ex eâdem officinâ profectam puto; ut eodem (quod & titulus suprà memoratus faciendum indicat) volumine observavi plerumque compactam.

a Lege Epistol. *Baptist. Egnat.* ad *Erasm.* in Editione Epistol. *Erasm.* 1706. p. 1608.

b *Aldum* haud multò minorem annis septuaginta decessisse testatur *Erasmus* in Epistol. pag. 788. Lege & pag. 507. ubi *Erasmus* affirmat se *Aldum* plus minùs annis viginti grandiorem: eum obiisse anno 1515. ex *Musuri* Epistolâ Grammaticæ *Græcæ* præfixâ, datâ Idib. *Nov.* 1515.

c Lege priùs pag. 6.

d Lege Epistolam *Theocrito, Hesiodo, &c.* ann. 1495. præfixam.

[a] *Alterum est* (affatur Magistros) *quod meminisse vos velim, nequid nisi doctissimorum Authorum ediscere cogatis adolescentulos; imò ne grammaticas quidem regulas, nisi compendia quædam brevissima, quæ teneri facilè memoriâ queant. Laudo eos ediscere, sed tantùm ut illas assiduè, accuratéque legant, nomináque & verba declinare optimè sciant. Nam dum lucubrationes nostras vel carmine, vel prosâ oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (ut mihi quidem videtur) multis modis. Primum quòd quæ summo labore edidicerunt, dediscunt paucis diebus: quod ego & puer olim, & juvenis, compositis etiam à me regulis, sum sæpe expertus. Nam cùm generum regulas, præteritorúmve summâ curâ memoriæ mandâssem, perbrevì obliviscebar. Idem cæteris quoque evenire existimo. Præterea difficultate tum materiæ, tum styli, eò desperationis veniunt, ut & Scholas, & literas fugiant, & studia, quæ amare nondum possunt, maximè oderint. Tum eo ipso tempore, quo nostra ediscunt, faciliùs, meliúsque vel Ciceronis aliquid, vel Virgilii, aliorúmve illustrium possent ediscere, olim & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cùm Alexandri carmen ineptum de arte grammaticâ, præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigisse, plurimum doleo. Addite quòd cùm incultos, & barbaros discimus, tales, ac potiùs incultiores & ipsi evadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque esse deteriores. Quapropter optimos, & statim & semper legendos putat Quintilianus, atque eorum candidissimum quemque, & maximè expolitum. Tum de Cicerone sic inquit. Cicero (ut mihi quidem videtur) & iocundus incipientibus quoque, & apertus est satìs: nec prodesse tantùm, sed etiam amari potest: tum (quemadmodum Plinius præcipit) ut quisque erit Ciceroni simillimus.* ALDUS noster sub præceptoribus suis eos fecit profectus, ut ipse etiam præceptor celebris evaserit, & [b] *Albertum* PIUM *Carpensium* Principem *à teneris unguiculis educaverit & instituerit.* Sua enim ei doctrina consuetudinem virorum illâ tempestate insignium pepererat. En speciminis loco [c] Litteras binas inter ipsum & POLITIANUM mutuas.

ALDUS MANUTIUS Romanus Angelo Politiano, S. D.

Annum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me, ut vel Dei (ut aiunt) nedum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferrariâ Mirandulam contuli ad Joannem Picum, Principem ætatis nostræ doctissimum, quòd & amaret literatos viros, & faveret ingeniis. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiarissimus meus, tuam mihi græcam, quod ad se dederas, ostendit epistolam, ornatè quidem & doctè, atque copiosè scriptam: quæ non à Romano viro,

a Lege Præfationem ejus Grammatic. Latin.

b Lege Epistolam ARISTOTEL. *Phy-sic.* ann. 1497. præfixam.

c Lege POLITIAN. Epistol. Lib. 7.

viro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata videbatur. Quamobrem cœpi, mi Angele, amare te vehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis antè mensibus, quàm ad te scriberem, excessit è vitâ. Cujus interitu ita quidem moveor, ut multis annis gravius nihil & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & græcis literis sanè quàm doctus, meíque amantissimus. Non possum igitur non mœrere, tali amico orbatus, quamquam meo magìs ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facillimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beatè semper vixit, non sum nescius. Quapropter malum si quod accidit, meum est. Ivit, inquam, ille Ticinum, ego verò Mirandulâ Carpum perrexi: quò cùm aliquot pòst mensibus venisset & Picus noster, Rusticum mihi ostendit tuam, quæ, mi Angele, mirificè auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspici facilè potest, quantum abundes ingenio, quanti homo sis studii, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec vereor tibi me adulari ducas, εἰ σαυτὸν γινώσκεις. Scis enim quàm ipse scripserim esse impendio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit is ipse Picus, & dicit quoties in tui incidimus sermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcius Bononiensis, homo verus, ac integer vitæ, scelerísque purus, necnon, quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, nec potui ad te non aliquid literarum dare, ut posses omnia de me tibi constantissimè polliceri. Incredibilis enim erga doctissimum quemque meus est amor, qui me etiam coëgit, ut ad te scriberem, peterémque, ut me, pro tuâ erga studiosos viros humanitate, inter tuos, mi Angele, connumerares: quod ut facias, te, quantum possum rogare, rogo. Quod profectò feceris, si me uteris familiarissimè, mihíque, quoties usu venerit, non secus jusseris, ac cuivis ex domesticis tuis. Sic enim tua virtus postulat, facítque, ut sim tuus, quoad vivam. Vale. Carpi. V. Calend. Novembr.

ANGELUS POLITIANUS
Aldo Manutio Romano suo, S. D.

Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perspicuè declarant, non modò quàm sis homo doctus, verum etiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuum minimè triviale, cultum quinimmo, subactúmque velut exercitatione multâ, sparsúmque denique fruge bonâ veterum lectionum. Tum epistolam sic laudas nostram, Græcè scriptam quippe ad Græcum hominem, magìs ut amorem videaris habuisse in consilio, quàm judicium. Sed tamen utcunque sit, equidem tibi vel ob id placuisse eam lætor, quòd quanto ego tibi fuero doctior, tanto minùs fortasse pœnitebit amicitiam te nostram tam cupidè, tam vehementer expetîsse. Facit autem, ut in eâ mihi epistolâ faveam, nonnihil Emanuel ipse Adramyttenus, qui respondens ita prorsus ultra modum laudavit, ut omnibus me suis Græcis, quicunque aliquot antè seculis scripserunt, homi-

hominem citra mare natum, non dubitaverit anteferre. Jurare illum ſolitum quoque Picus meus literis ſignificat, dum legeret hanc epiſtolam, ne ipſas quidem tam eſſe Athenas Atticas. Quare placerem profectò mihi Græci hominis teſtimonio, niſi Cretenſis fuiſſet Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notavit Epimenides: qui tamen & ipſe Cretenſis, ut mentiri non minùs potuerit: ideóque non mendaces illi. Sic ergo verus Epimenides, atque ita rurſus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum Ψευδόμενον. *Mihi tamen extra jocum veros eſſe omnino Cretenſes libet. Jam quoniam de epiſtolâ me amo, ne palpum quidem rejiciam, quod obtrudis Ruſtici nomine: monſtrum enim prorſus, immo autem ſcelus inexpiabile, ſi laudatori ſuo Poëta non crederet. Sed cupio præſens te præſente frui aliquando, ſi quidem abſens ita delectas. Accipio verò jam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Picus noſter receperit. Ille, inquam, Picus, cujus nunquam nec ceſſavit ingenium, nec erravit judicium. Alexandro Sartio quotidie plus debeo, tibíque eſſe eum familiarem ſummopere gratulor. Vir eſt profectò ſyncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingenioſus, experiens. Hunc velim meo nomine plurimâ ſalute impertias, quando me aſſiduè laudat, eſtque non inter poſtremos Pici noſtri familiares. Vale.*

[a] Quibus præterea familiariter innotuerit, partim diſcimus ex variis Epiſtolis, quas pleriſque Libris à ſe editis præfixit, & de quibus poſtea ſuo loco ſigillatim dicetur. Nemo mihi videtur ad Typographiam exercendam acceſſiſſe *Aldo* meliùs inſtructus; cùm præter bonam diſciplinæ frugem, quam ex privatis hactenus ſtudiis collegerat, virorum, in quorum amicitiam ſe inſinuaverat, cùm ſcientiâ tum dignitate clarorum, auxilium ſperare poſſet. Eo potiſſimùm tempore in *Italiâ* vigebat litterarum præcipuè *Græcarum* ſtudium; quod & ab ipſo [b] *Aldo* legimus obſervatum. *Neceſſariam* (ait) *eſſe Græcarum litterarum cognitionem hominibus noſtris ita jam omnes exiſtimant, ut non modò adoleſcentuli, quorum jam maximus numerus, verùm & ſenes ætate noſtrâ Græcè condiſcant. Olim apud Romanos Catonem unum accepimus didiciſſe Græcas Litteras in ſenectute. Noſtris verò temporibus multos licet videre Catones, hoc eſt ſenes in ſenectute Græcè diſcere. Nam adoleſcentulorum ac juvenum Græcis incumbentium litteris jam tantus ferè eſt numerus, quantus eorum qui Latinis. Et propterea Libri Græci vehementer ab omnibus inquiruntur; quorum quia mira paucitas eſt, ego adjuvante Chriſto Jeſu ſpero me brevì effecturum, ut conſulam tantæ inopiæ; nec tamen ſinè meo magno incommodo & labore & jacturâ temporis. Sed ſuccurrendum eſt ſtudioſis bonarum litterarum. Et quanquam incidimus in turbulenta tempora & tumultuoſa ac miſera, quibus magìs Arma quàm Libri tractantur, tamen niſi factâ bonorum*

a *Petrus* CRINITUS eum *Aldum noſtrum* vocat in Epiſtol. ad *Alexand.* SARTIUM. Lege POLITIAN. Epiſtol. Lib. 12.

b Lege ejus Epiſtolam ARISTOTELIS *Organo* an. 1495. præfixam.

norum Librorum copiâ non conquiescam. Hinc possumus intelligere, quo animo sese huic Arti excolendæ dederit. Jam quo primùm anno ad id studii se adjungere incœperat, anno scilicet circiter 1490. ex ipsius [a] verbis clarè indicatur. *Dura quidem* (inquit) *provincia est, bonarum litterarum studiosi, emendatè imprimere Latinos Libros; durior accuratè Græcos: durissima non depravatè vel hos vel illos duris temporibus. Quânam Linguâ curem ipse imprimendos Libros: & quo tempore, videtis. Postquam suscepi hanc duram provinciam (annus enim agitur jam septimus) possem jurejurando affirmare me tot annos ne horam quidem solidæ habuisse quietis. Pulcherrimum, utilissimúmque esse inventum nostrum, omnes uno ore dicunt, laudant, prædicant. Sit ita certe. Inveni tamen ipse, quo excrucier modo, dum vobis prodesse cupio; bonósque Libros suppeditare. Quare qui me visunt, amicis soleo dicere modò Græcum illud proverbium,* Κίχλα χέζει αὑτῇ κακὸν, *hoc est, Turdella sibi malum cacat: quod honestiùs Plautus; Ipsa sibi avis mortem creat. Aiunt enim non nisi per avium alvum redditum nasci viscum, maximè palumbis & turdis: hæc enim est natura (inquit* PLINIUS *in naturali historiâ) ut nisi maturatum in ventre avium non proveniat. Modò illud,* Κακὰ ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. *Nam ita flare Cæcian scribit* ARISTOTELES, *ut non propellat nubes, ut alii venti, sed, ut ad sese vocet, ac trahat. Sic mihi evenit: mihi ipse malum peperi; immensa mihi paravi incommoda, immensos labores. Sed me ipse consolor: vel quòd gratissimas esse video lucubrationes meas, ac plurimum prodesse omnibus, majoríque in dies emolumento futurum: vel quod multi* ἐκ τῶν βιβλιοτάφων *jam liberant è carceribus Libros: venalésque exponunt. Quod ego brevì futurum interminatus sum, cùm nullum à quoquam commodo vel horam accipere librum possem. Sum equidem voti compos. Jam passim offeruntur ultro Græca volumina: mittuntúrque venalia ad Bibliopolas. Ad me quoque plurima missa sunt.*

Quod ALDUS primum emisit suorum in Typographiâ laborum specimen, fuit *Poëmation* MUSÆI *de* Herone & Leandro, [b] *Græcè* &*La-*

a Lege Præfationem *Thesauri Cornu-copiæ* excusi anno 1496. ALDUS in Epistolâ ad *Joannem* TABERIUM in suâ editione STEPHANI *de Urbibus* ann. 1502. hæc habet; *Eodem anno, quo vexari bello cœpit* Italia, *difficillimam hanc ego imprimendorum Librorum provinciam accepi.* Hinc CHEVILLERIUS conjectat ALDUM *Græcè* imprimendi cepisse initium (p. 235.) ---- *l'année que commença la guerre d'*Italie, *qui fut celle de* 1494. *en laquelle* Charles *VIII. Roi de* France *passa les Alpes pour aller conquerir le Royaume de* Naples. *Et ce fut par l'*Aristote *qu'il commença*: At certè verum est nullos ab ALDO excusos Libros (quantum sciam) ante annum 1494. Sed nihilominus certum est eum antea, quicquid ad Artem necessarium esset supellectilis comparando, tempus aliquod posuisse; neque verisimile est eodem anno incepta fuisse & finita, quæ annis 1494. & 1495. prodierunt Volumina. Itaque duplicem illam Epocham sic concilio. ALDUS officinam instruere omnémque typographicam supellectilem comparare incepit anno 1490. Liber autem ex ejus prelo primùm exivit impressus anno 1494. Hunc mox Librum proferam, quem puto ARISTOTELIS *Organo* (quod ann. 1495. lucem aspexit) præivisse.

b CHEVILLERIUS p. 236. 237. mentionem

& *Latinè* in 4to. Huic quidem annus non adjicitur; sed dubitare, quin Aristoteli (cujus volumen primum anno 1495. excusum est) præiverit, non patitur Aldi Epistola, quam hìc adjicere non pigebit.

Ἄλδος ὁ Ῥωμαῖος τοῖς σπουδαίοις εὖ πράττειν.

Μουσαῖον τὸν παλαιότατον ποιητὴν ἠθέλησα προοιμιάζειν τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ τῶν σοφῶν τοῖς ἑτέροις αὐτίκα δὴ ἐμοῦ ἐντυπησομένοις, τοῦ τε εἶναι αὐτὸν ἥδιστον ἅμα καὶ λογιώτατον, καὶ μάλιστα ὡς ἂν εἰδῆτε τὰ περὶ τούτου τῷ Οὐιδίῳ δανεισθέντα δαιμονίως τῷ ὄντι καὶ εὐφυῶς, καὶ ὅπως αὐτὸν ἐμιμήσατο ἐν ταῖς Ἡροῦς καὶ Λεάνδρου πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς. Λαμβάνετ' οὖν τουτὶ τὸ βιβλίδιον, οὐ προῖκα μέντοι, δότε δὲ τὰ χρήματα, ἵν' ἔχω καὶ αὐτὸς πορίζεσθαι ὑμῖν πάσας τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρίστας βίβλους. Καὶ ὄντως εἰ δώσετε, δώσω· ὅτι οὐκ ἔχω ἐντυποῦν ἄνευ χρημάτων πολλῶν. Πιστεύετε τοῖς οὐκ ἀκινδύνως ἐμπειρατοῦσι, καὶ πάντων μάλιστα οὑτωσὶ λέγοντι Δημοσθένει· Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων· οὐ μὴν φιλοχρημάτως ἔχων, μᾶλλον δὲ τοῖς τοιούτοις ἀπεχθανόμενος ταῦτάγε εἴρηκα. Καίτοι χρημάτων ἄνευ ἀδύνατον εὐπορεῖν ὧν ὑμεῖς ὑπερβαλλόντως ἐφίεσθε· αὐτοὶ πολλῷ μόχθῳ καὶ δαπάνῃ πεπονηκότες διατελοῦμεν. Ἔρρωσθε.

Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις δαπάνῃ καὶ δεξιότητι Ἄλδου τοῦ φιλέλληνος καὶ Ῥωμαίου.

[a] Nonnulli Aldum putaverunt Libros *Græcos* primum excudisse, cùm tamen *Græca* Typographia [b] *Mediolani* jam octodecim antea annis innotuerit. Ea tamen Aldo laus debetur, quòd licèt ante ipsum *Mediolani*, *Florentiæ* & *Venetiis Græcè* excudi cœptum fuerit, ipse unus Editionum numero omnes priores vicerit Typographos. Urbs *Veneta* Tyographorum numero hactenus à primâ usque Artis origine alias omnes superavit. Tandem effecit Aldus, ut sese ipsa superaverit, & quicquid antè præstitum fuerat, minimum sit, si ad *Herculeos* Aldi & *Aldinæ* per multos postea annos familiæ labores conferatur.

Vir ille, quàm Linguæ *Græcæ Latinæ*que peritus fuerit, [c] variis, quæ

tionem nullius Libri *Græcè* & *Latinè* excusi facit ante Procli *Sphæram* ann. 1499.

a *Angel.* Roccha in *Biblioth.* Vatican. pag. 412. quem citatum lego in *Jugement des Sçavans Tom. I. Part. I. pag.* 3. & 4. Et *Henr.* Stephan. in *Querimon. Typograph.* Et Aldi Epitaph.

Tam clarum quòd nomen habent, totúmque per orbem
Sunt vaga Graiorum tot monimenta virûm,
Hoc debent Aldo Musarum quotquot alumni,
Qui graphicis primus tradidit illa typis.

Gesner. *Pandect.* Lib. II. in Epistol. ad *Paul.* Manut. *Exemplaria Græca ante Patrem tuum aut nulla, ni fallor, aut pauca, nec eâ industriâ typis publicata sunt.* Pauca quidem ante Aldum excusa sunt; attamen in quibus industria & typorum elegantia desiderari neutiquam mihi videtur. Intuere, Lector, Homeri *Florentinam* 1488. & Isocratis *Mediolanensem* 1493. Editiones.

b Ann. 1476. Lascaris *Grammatica* Græcè excusa est.

c Horum plerorumque deinceps passim habebitur mentio.

quæ in utrâque scripsit, Opusculis (viz. Epistolis, Epigrammatibus, Grammaticis, Librorum Præfatiunculis, Commentariis, Interpretationibus) testatus est. Peritiæ adeò universæ indefessam conjunxerat [a] industriam ac diligentiam; de quâ audiendus est M. MUSURUS. *Quòd*

a CHEVILL. pag. 126. „ *Alde Manuce* „ fut si curieux de la réputation d'être con- „ nu non-seulement pour sçavant homme, „ comme il étoit dans la verité, mais aussi „ pour excellent Imprimeur, & très-cor- „ rect dans ses impressions.„ *Angel.* ROCCH. *Biblioth.* Vatican. pag. 110. *Aldus enim senior publicæ consuluit utilitati, dum impressoriam Artem miro excoluit studio, ut Latinam Linguam & Græcam, quas optimè callebat, in pristinum splendorem, Joanne Baptistâ Alberto, Nicolao Peroto Episcopo Sipontino, Francisco Philelpho, Jo. Jucundo, Theodoro Gazâ, Trapezuntio, Lascare, Chrysolorâ, Musuro, Urbano & Bessarione ad eandem rem præstandam in scribendo adlaborantibus typis perpulchris restitueret.* Et pag. 412. *Quamvìs autem hæc Ars à pristino illo splendore degenerârit; characteribus exceptis, qui nunc pulchriores sunt, & in majori extant varietate, addito item multarum rerum ornatu; non defuerunt tamen nostrâ ætate Viri eruditissimi, publicam utilitatem adamantes, & honorem magìs quàm quæstum sectantes, qui ipsam diligenter excoluerunt, & in maximâ conservârunt existimatione. Quos inter, Aldus Pius Manutius senior primum hâc in re locum occupavit, atque ita, ut omnibus in rebus quicquid exacti, quicquid pulchri, quicquid denique boni appareat, id ipsum Typographiæ Aldinæ nomine ex proverbio nuncupari soleat: fuit enim doctissimus, ac non minùs re, quàm cognomine, Pius, omnique laude dignus. Audivi enim ab eis, qui cum eo diu versati sunt, duo ad summum folia singulâ quâque hebdomadâ imprimi solere, cùm hodie totidem ferè in singulo quoque prælo quotidie cudantur, nullâ præstitâ multis in locis accuratione, quin etiam (proh scelestum ac nefarium facinus) posthabito correctore. Hinc fieri non potest, quin Libri multis consperfi mendis atque hæresibus imprimantur. Huic sanè rei Principes Civitatum non solùm privatæ sed publicæ etiam utilitati consulentes, toto conatu invigilare deberent. —— Artis enim typographicæ usus si sit bonus, quantum indè boni nascatur, vix unquam dici posset: si autem sit malus, alterum tantum mali ex eo oriri necesse est. Studendum igitur est, ut Ars typographica rectè & cum splendore tractetur, non secus atque Aldus fecit, quem magnâ ex parte imitati sunt Badius Ascensius, Frobenius, Junctæ, Sebastianus Gryphius, Christophorus Plantinus, & alii perpauci: sed, ut verum dicam, nunc à splendore illo desciverunt.* De *Pii* cognomine postea dicetur. De duobus tantùm foliis singulâ quâque hebdomadâ impressis hæc scribit CHEVILLERIUS pag. 126. „ Il est „ difficile d'accorder ce fait avec le grand „ nombre d'Impressions qui sont sorties des „ Presses de cet Illustre Imprimeur, & par- „ ticulierement avec ce qu'il dit dans la Pré- „ face à l'*Euripide Grec* de 1503. *in* 8°. où „ il assure *Demetrius Chalcondylas*, à qui il „ dédie ce Livre, qu'il imprimoit chaque „ mois un bon Auteur, dont il donnoit plus „ de mille exemplaires, *quandoquidem mil-* „ *le & amplius boni alicujus Auctoris volumi-* „ *na singulo quoque mense emittimus.* Ce qui „ donna sujet à *Erasme* d'écrire dans ses „ *Proverbes*, qu'*Alde* faisoit une plus vaste „ Bibliotheque que celle du Roi *Ptolomée-* „ *Philadelphe*, dont toute l'étenduë, si „ grande qu'elle fut, étoit bornée par les „ murailles du Palais d'*Alexandrie*; au lieu „ que celle de *Manuce* n'avoit point de bor- „ nes, & s'étendoit jusqu'au bout du mon- „ de: ALDUS *Bibliothecam molitur, cujus* „ *non alia septa sunt quàm ipsius Orbis. Chil.* „ 2. *Centur.* 1. *Prov.* 1. Sans nous arrêter à „ ce que dit *Roccha*, l'exactitude de ce doc- „ te Imprimeur de *Venise*, & la correction „ de ses Impressions, est connuë de tous „ les Sçavans. Il dit lui même dans sa sup- „ plique au Pape *Leon* X. qui est au *Platon* „ *Grec* de 1513. que sa plus grande passion „ étoit d'imprimer les Auteurs très-corrects, „ & de ne mettre entre les mains des gens „ de lettres, que de beaux Livres; qu'il „ avoit un si grand regret, quand il voyoit „ des fautes dans ses Editions, que s'il avoit „ pû, il les auroit rachetées d'autant d'écus „ d'or, qu'il y en restoit; *sic doleo, ut, si* „ *possem, mutarem singula errata nummo* „ *aureo.* Et dans sa Préface sur la Logique „ de son *Aristote Grec*, il assure qu'il avoit „ avec

Quòd ego nunc in hâc almâ civitate, in hôc totius Italiæ firmamento, ſingularíque virtutum ac laudatarum Artium domicilio Græciæ priscos Autores enarrem illustri frequentíque auditorio juvenum nobiliſſimorum; quòd à probis omnibus diligar & commender: quòd denique mei voti compos effectus ſim (nihil enim mihi fuit unquam optabilius, quàm ut Græcæ Linguæ propaginem, quæ Turcarum crudelibus lacertis exciſa radicitus, ſolo in patrio miſere jacebat, apud Italos redivivo germine pullulare viderem) id totum non ſolùm Illustriſſimo Senatui Veneto, qui bonarum literarum cultores ampliſſimis præmiis ſemper fovit, ac liberaliter evexit: Verùm etiam Aldo Manutio, qui libros ſtudioſæ juventuti ſuppeditavit, à me referri debet acceptum. Cùm enim admirandus ille vir publicas rationes privatis anteponeret, nulli ſumptui parcens, nullum prorſus laborem detrectans, propriæ tam pecuniæ profuſus,

„ avec lui pluſieurs gens de lettres très-habiles, pour l'aider à rendre ſes Editions fort correctes. Dans celle qui eſt aux Livres de Phyſique de ce même Philoſophe, il ajoûte, qu'il pouvoit ſe vanter, que ſes Impreſſions étoient plus correctes que les Originaux, ſur qui elles étoient faites: *Dicere queo, quidquid meo labore formis excuditur, ipſis Exemplaribus longè correctius ac magis perfectum exire ex ædibus nostris.*

„ Mais c'eſt de ce dernier fait dont il n'eſt pas loüé univerſellement de tous les gens de lettres. Par où il a prétendu relever quelques-unes de ſes Editions, c'eſt par cela même qu'il les a renduës ſuſpectes & moins eſtimables; ou en ne les rendant point conformes aux bons Manuscrits, & les corrigeant ſelon ſes propres conjectures; ou en copiant trop ſcrupuleuſement ceux qui étoient fautifs. C'eſt pourquoi *Erasme* dans ſa Lettre à *Goclenius* ſe plaignoit de *Michel Bentius*, qu'il avoit fait imprimer ſes Proverbes avec les Citations d'*Homere* & de *Ciceron*, priſes des Editions corrompuës d'*Alde*: *Nam* Michaël Bentius *contulit quædam loca à me citata ex Græco* Homero *ab* Aldo *excuſo, item ex* Cicerone Aldino, *cum* Aldina *ſint depravatiſſima.* Et dans la Lettre qu'il écrit au Chanoine de *Constance Jean Betzemius*, en lui envoyant le Catalogue de ſes Ouvrages, il parle de quelques Livres de *Plutarque*, dont il dit: *Hoc unum erat incommodi, quòd* Aldus *hoc Opus excudit ſequutus Exemplar multis locis depravatum.* To. I. *Oper.* ERASM. Néanmoins dans une autre Lettre à la page 148. de l'Edition citée de *Leyden*, il excuſe *Alde*, & fait tomber tout le blâme ſur quelques Precepteurs, dont il dit qu'il ſe ſervoit le plus ſouvent pour donner au Public les anciens Auteurs: *Officina* Veneta *dedit nobis* Festum Pompejum *egregiè depravatum: non inſimulo* Aldum, *ſolet ille tales operas alicui Pædagogo committere.* C'eſt peut-être pour cette raiſon que ce grand homme, à qui la Republique des Lettres a tant d'obligation, a témoigné quelquefois du chagrin ſur ſes Editions, & qu'il a fait paroître qu'il n'en étoit pas tout-à-fait content. Il écrit dans ſa ſupplique au Pape, que nous avons citée, qu'il n'écoutoit point les flatteries qu'on lui diſoit ſur ſes Impreſſions: *Sed ego non credulus illis, nullum enim adhuc dedi Librum, in quo mihi ſatisfecerim.* „ CHEVILL. p. 234. „ Nous devons remarquer ce qu'a écrit de ce grand homme, *Jacques Zuinger* dans le *Theatrum Vitæ humanæ* de *Baſle* 1604. p. 3713. où il dit, qu'il étoit ſi appliqué à ſon Imprimerie, qu'après avoir donné le tems neceſſaire à ſes affaires domeſtiques, il ſe renfermoit auſſi-tôt pour voir les Manuſcrits *Grecs* & *Latins*, lire les Lettres que les Sçavans lui écrivoient de tous les Royaumes, & faire les Réponſes; que rien ne lui étoit plus à charge, que les viſites inutiles, qui lui faiſoient perdre ſon tems; que pour s'en délivrer honneſtement il avoit fait écrire ſur la porte de ſon Cabinet, ces paroles: *Quisquis es, rogat te* Aldus *etiam atque etiam, ut ſi quid eſt quod à ſe velis, perpaucis agas, deinde actutum abeas, niſi tamquam* Hercules *vene-*

fusus, quàm vitæ prodigus extitit : ut communi studiosorum [a] *utilitati prospiceret.*

Hæ fuerunt egregiæ *Aldi* MANUTII dotes; quibus quàm bene usus sit, meliùs videbimus, dum singula ejus Opera typographica ordine persequimur.

ALDUS, postquam in ÆSOPI fabulis prælusisset, & parvum illud sed egregium virium suarum specimen dedisset, ingens opus, quale nullum antea prodierat, Philosophica ARISTOTELIS & THEOPHRASTI scripta, quinque voluminibus produxit. Hunc ingentem fœtum, non uno partu, sed intrà annorum quatuor intervalla, *Aldinum* edidit prælum. [b] *Concessum est eidem* ALDO *inventori ab illustrissimo Senatu* Veneto, *nequis queat imprimere neque hunc Librum neque cæteros, quos is ipse impresserit, neque ejus uti invento.*

Characteres, quorum [c] inventor dicitur, & quibus in *Psalterio*, ÆSOPO, ARISTOTELE, ARISTOPHANE, HESIODO, THEOCRITO, & Grammaticis primus & solus usus est, sunt facie paulò grandiore, rotundiore formâ, cultu eleganti & luculento; variis & frequentissimis litterarum compendiis ornati. Venustatem certè quandam *Græcis* editionibus afferre eásque quasi flosculis multiplicibus inspergere mihi videntur hujusmodi compendia.

Psalterium Græcum (cui primum modò, religionis gratiâ, locum dedit) ordine impressionis si non primum at sanè inter primos ALDI Libros

„ *veneris suppositurus humeros : semper enim* „ *erit quod & tu agas, & quotquot huc attulerint pedes.* Paroles, qu'emprunta de lui „ cet habile Professeur en Langue *Grecque*, „ & depuis Imprimeur à *Basle*, *Jean Oporin*, pour les mettre aussi sur le sien.

a Lege ejus Epistolam ad *Grolierium* Græcæ *Aldi* Grammaticæ præfixam, ann. 1515. datam.

b Hæc formula legitur ad calcem ARISTOT. *Logic.* 1495.

c ALDUS majorum horum characterum inventor jure merito vocatur, cùm ab aliorum Typographorum & antiquiorum & coætaneorum typis discrepent. Amplâ suæ figuræ crassitudine ad eos, quibus HOMERI Βατραχομυομαχία 1486. excusa est, satìs accedunt. Formam autem referunt non adeò antiquam, sed tamen (nisi quòd tot vocum syllabarúmque compendiis abundent) lectu haud ita difficilem.

Typi Βατραχομυομαχίας iidem sunt cum litteris Manuscriptorum codicum in Clariss. MONTFAUC. *Palæograph.* p. 274. I. II. III. & p. 297. Τιτῶν &c. & p. 324. Τῷ καιρῷ &c.

Typi LASCARIS *Grammat.* 1476. & HOMERI 1488. & ORPHEI 1500. (qui inter se similes prorsus mihi videntur) sunt *Aldinis* exiliores.

Typi, quibus *Joannes* BISSOLUS & *Benedictus* MANGIUS PHALARIDIS *Epistolas* 1489. & SUIDAM 1499. excuderunt, sunt propè pares illis minoribus, quibus ALDUS in imprimendis ARISTOPHANIS scholiis, ARATO, DIOSCORIDE, NICANDRO, & Epistolis diversorum usus est.

Zacharias CALLIERGUS in *Etymologico* & SIMPLICIO 1499. typorum figuram adhibuit *Aldinâ* non minorem, nec multùm illi abbreviationibus cedentem, variam tamen, pressiorem, nec omnino adeò nigram.

Litteræ majusculæ in Edition. LASCAR. 1476. HOMER. 1488. *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. & ORPH. 1500. sunt ejusdem figuræ, neque tam planæ, quàm illa, quam ALDUS, BISSOLUS & MANGIUS elegerunt.

Libros fuiſſe affirmabo. Anni indicio deſtituitur; opus eſt igitur conjecturâ. Eodem, quo ARISTOTELES, aliíque ſuprà memorati, charactere excuditur. Paginis ſubſunt [a] *ſignaturæ*, & voculæ [b] *reclamantes*; nullæ autem paginarum numerum indicant [c] *ciphræ*. In ARISTOTELIS *Organo*, quod 1495. prodiit, ſignaturis ſolis ALDUS uſus eſt; in *Cornu-copiæ*, quod 1496. ſignaturas, reclamantes & ciphras adhibuit. Iſtius ergo *Pſalterii* editio, hôc forſan prior, illo poſterior fuerat. Hæc ſingulari opere artificióque ab ALDO, pro ut materiæ dignitas poſtulabat, perfecta eſt: in duas diſtributa partes, quarum prior Pſalmos 76., poſterior reliquos cum aliis Teſtamenti utriusque Hymnis continet. Pars utraque Iambis *Græcis* in DAVIDIS laudem clauditur. Primam utriusque paginam ornant marginales limbuli, quibus etiam ſinguli Pſalmi diſtinguntur. Pſalmi uniuscujusque litteræ initiales ſunt (quas vulgò dicunt) *florentes*; titulos verò & primas omnium verſuum litteras rubricæ inſigniunt. Ad calcem, *nullum registrum*, *ſed ſignaturarum ordo.* "Ἅπαντα [d] τετράδια, πλὴν τοῦ I. ἐκεῖνο γὰρ τριάδιον. Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις ἐν [e] οἰκείᾳ (repone potiùs οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ [f] Μανουτίου. Pſalterio [g] *Græca* JUSTINI *Decadyi* ad ſuos populares Epiſtola præfigitur.

Anno

a. b. c. d De technicis hisce vocibus typographicis [viz. ſignaturis, reclamantibus, ciphris, regiſtro, quinternis &c.] Et quod tempore in *Græcas* Editiones earum uſus introductus fuerit, poſtea dicetur.

e Nam *οἰκεία patriam*, ſeu *ſolùm patrium* ſignificat, *οἰκία domum.* Vocem utramque, eodem tamen ſenſu, (ſi modò non ſit is error præli) ALDUS uſurpavit. Idem in hujusmodi ſubſcriptionibus nomen loci, ſæpius ἐν Ἐνετίαις, aliquando Ἐνετίῃσι, expreſſit. Has ſubſcriptiones Linguâ, aut unâ tantùm, *Græcâ* vel *Latinâ*, aut utrâque efferebat. Annum impreſſionis Litteris numeralibus *Romanis*, aut etiam *Græcis* majusculis, aliquando & minusculis quoque declarabat.

f Hujus ſui nominis orthographiam variavit *Aldus*: Μανούτιος *Manutius*, Μανούκιος *Manucius.*

g Ἰουστῖνος ὁ Δεκάδυος τοῖς ἐν Ἑλλάδι γραικοῖς, εὖ πράττειν. —— Ἄλδος τοὐπίκλην Μανούτιος ἐκ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἕλκων τὸ γένος, ἀνὴρ βίῳ τε καὶ λόγῳ κεκοσμημένος. Οὗτος ἀρετῆς ζήλῳ καὶ τῇ πρὸς τὰ ἡμέτερα κηδεμονίᾳ τε καὶ στοργῇ, τὴν τῶν γραμμάτων τούτων εὐαρμοστίαν καὶ σύνθεσιν τῇ τοῦ οἰκείου νοὸς ἐφεῦρεν ὀξύτητι. Ἐῶ γὰρ λέγειν τὸν χαρακτῆρα, ὅπερ οὐκ ἄν τις τῶν ἐπὶ τὸ καλλιγραφεῖν χειροσόφων ἐχάραξεν ὡραιότερον. Τούτῳ τοιγαροῦν περὶ τούτων κοινολογούμενος, οὐ μόνον ξυναινοῦντα καὶ προτρεπόμενον, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτὸν οἴκοθεν ὡρμημένον εὗρον εἰς ταῦτα, καὶ τὴν ἐμὴν ἐπὶ πλέον χρησταῖς ἀγγελίαις ἐπιτείνοντα. Τὴν γὰρ Μωσέος πεντάτευχον, σὺν τῇ τῆς παλαιᾶς διαθήκης πάσῃ λοιπῇ πραγματείᾳ, Ἑβραϊστί, Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστί, οὐκ εἰς μακρὰν ἐκδώσειν εὐηγγελίσατο σὺν Θεῷ. Ὧν ἀκούσας αὐτὸς μὲν ὥσπερ ἔνθους ὑφ' ἡδονῆς ἐγεγόνειν, εἴγε τὰ ἡμέτερα πεπαλαιωμένα τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαις ἤδη τυγχάνοντα, νῦν (ὡς ἀετοῦ νεότης) ἀνακαινίζεσθαι μέλλουσιν. Ἐκεῖνον δὲ τοῦτε τῶν καλῶν ἔρωτος καὶ τῆς χρηστῆς προαιρέσεως ἐμακάρισα. Οὐ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμίᾳ (ἀνώτερον γὰρ, ἀνελευθερίας ἁπάσης ἴσμεν οἱ πεπειραμένοι τὸν ἄνδρα) θείῳ δὲ μᾶλλον ζήλῳ πρὸς ταῦτα κεκίνηται. Τοῦτον τοίνυν συνεργὸν εὑρηκὼς πρὸς τὰ κάλλιστα, ἔδοξέ μοι τὴν θεόπνευστον βίβλον τῶν θείων πρῶτον ἐντυπῶσαι ψαλμῶν, τόν τ' ἀρίστως ταύτην καὶ ἀξίως τοῦ ἐν αὐτῷ συνθεμένου πνεύματος προφήτην ἅμα καὶ βασιλέα, ὥσπερ τινὰ πρόδρομον καὶ κήρυκα διαπρεύσιον τῶν μετ' οὐ πολὺ τυπωθησομένων ἡμῖν θείων προεκπέμψαι γραφῶν.

Anno 1495. ex *Aldinâ* officinâ prodiit ARISTOTELIS *Organum*; cui præeunt [a] *Aldi* MANUTII *Romani* dedicatoria ad *Albertum* PIUM Principem *Carpensem* Epistola *Latinè*, & duæ *Græcè* ad Lectorem Præfationes, hæc [b] *Scipionis* CARTEROMACHI *Pistoriensis*, illa [c] *Alexandri* BONDINI; cum *Græcis* Epigrammatibus, altero CARTEROMA-φῶν. Ὅυτι εἰς μακρὰν γὰρ καὶ τὸ τετράδιον, καὶ ἃ καλεῖν ἡμῖν ἔθος πεντηκοστάριον, μεθ' ὃ τὴν παρακλητικὴν Θεοῦ συναιρομένου τυπώσομεν. Πολλήν τε καὶ μεγάλην τὴν χρείαν παρέχεται καὶ ἐξαίρετον δ' ἡ θεία τῶν Ψαλμῶν αὕτη βίβλος· περὶ ἧς φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, μᾶλλον συμφέρειν τῷ κοσμῷ σβεσθῆναι τὸν ἥλιον, ἤπερ τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτην ὁσημέραι μὴ ψάλλεσθαι. — Ὑμεῖς δ' ἀνὰ χεῖρας λαβόντες — τὴν τῶν εὐχῶν χορηγίαν ἀντίδοτε, Ἄλδῳ μὲν τῷ φιλέλληνι, ὡς δεξιότητι φύσεως ἐφευρετῇ τούτων γραμμάτων γεγενημένῳ χαρακτῆρος (ὡς εἴρηται) ἐμοὶ δ' ὡς οὕτω θερμῶς προθυμησαμένῳ τε τυπωθῆναι, καὶ μηδενὸς ἀμελήσαντι τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ὀρθότητα· ὑγιέστατα γὰρ ἐντετύπωται καὶ ὀρθότατα. Ἔρρωσθε.

In hâc Epistolâ laus *Aldi* celebratur, qui vocatur φιλέλλην ab illo, quo ardebat, *Græcarum* litterarum studio. Ipse etiam suo nomini hunc titulum adjicere gaudebat. (lege postea anno 1497.) Quod in Epistolâ suprà allatâ promittitur de Pentateucho & Vetere Testamento *Hebraïcè*, *Græcè* & *Latinè* ab *Aldo* imprimendis, utì & de τετραδίῳ & πεντηκοσταρίῳ, fuisse unquam præstitum non novi. Sed multa & magna animo capace vir ille vitâ vel longissimâ dignus agitabat, quæ non licuit exequi. Miremur potiùs eis, quæ executus est, tempus suffecisse. Minimum est prorsus, quod *Aldus Hebraïcè* excudit. Occurrit (inter POLITIANI Opera ann. 1498. Lib. *Miscellan.* cap. 83.) pars versiculi initio Psalmi 65. Habemus præterea quasdam lineolas in *Hypnerotomachiæ* (ann. 1499.) quaternionis b paginis penultimâ & ultimâ *Hebraïcè* impressas. Characteris figura hîc minor est, illîc major; utraque verò optima, quâ equidem meliorem ullibi vix vidi. In eâdem *Hypnerotomachiâ* (quaternionis h pagin. penult.) nonnihil legitur *Arabicis* litteris, quæ autem non excusæ sunt, sed in tabulâ incisæ.

a *Aldus* in illâ Epistolâ laudat PICUM *Mirandulam Alberti* PII avunculum nuper defunctum, & *Pici* comites *Hermolaum* BARBARUM ac *Angelum* POLITIANUM. Celebrat *Alberti* PII in *Græcas* litteras studium, ingenium, eloquentiam; ejus curam in Libris *Latinæ*, *Græcæ* & *Hebraïcæ* disciplinæ perquirendis, doctissimísque Præceptoribus multâ pecuniâ conducendis. Promittit à se imprimendos fore Commentatores ARITOTELIS, AMMONIUM, SIMPLICIUM, PORPHYRIUM, ALEXANDRUM, PHILOPONUM, & THEMISTIUM paraphrasten; item Grammaticos, Poëtas, Oratores, Historicos, & quicunque profuturi studiosis videbuntur. Scribit se habere complures coadjutores viros doctissimos; quorum auxilio Libri ipsius exirent in manus hominum quàm emendatissimi: in quibus erat *Alexander* BONDINUS Artium & Medicinæ Doctor egregius, ac *Græcarum* litterarum doctissimus.

b CARTEROMACHUS commendat Logicæ studium. De eo ERASMUM audiamus (Epistol. pag. 788. Epistolâ datâ *Basil.* 1. *Mart.* 1524.) Bononiæ *primùm videre contigit* Scipionem Carteromachum, *reconditæ & absolutæ eruditionis hominem, sed usque adeò alienum ab ostentatione, ut, ni provocâsses, jurâsses esse litterarum ignarum. Cum eo pòst Romæ fuit mihi propior familiaritas. Et decessit haud multò major annis quadraginta duobus.*

c Ἀλέξανδρος Ἀγαθήμερος (sic enim *Græcè* vertit nomen BONDINUS) φυσικὸς τῷ τοῦ ὄντως φιλοσοφεῖν ἐραστῇ, εὖ πράττειν.

Χρόνος ἦν, ὅτε μόνον περὶ ποιητικήν τε καὶ ῥητορικὴν τέχνην κατεγενόμην, ἡγούμενος δήπου ταύτην τῶν ὄντων εἶναι τὸ ἄκρον, οὔπω φιλοσοφίας ἐπιγευσάμενος. Νυνὶ δὲ &c. Λοιπὸν ἂν οὖν εἴη γέ σοι ἔργον τόγε νῦν εἶναι, τῷ μὲν Ἄλδῳ τῷ φιλέλληνι, τῷ τὰ γράμματα ἐξευρηκότι, ταύτην τε τὴν βίβλον ἐπιμελῶς τε καὶ ὀρθογράφως ἐντυπωθεῖσαν παρεσχηκότι πλείστην, ἐμοὶ δὲ τῷ ταύτην διορθώσαντι, εἰ μὲν οὐ πλείστην, ἀλλ' ἱκανὴν τὴν χάριν ἔχειν. Ἔρρωσο.

ROMACHI tetrasticho, altero *Aldi* hexasticho. Huic volumini apponuntur ſignaturæ, infra paginas quaterniorum indices. Ad calcem PORPHYRII, Ἔπαινος, τιμὴ καὶ δόξα χριστῷ Ἰησοῦ τῷ λυτρωτῇ ἡμῶν. Ad calcem ARISTOTELIS *Categoriarum*, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀμήν. & ad calcem totius libri τῷ Θεῷ δόξα τε καὶ χάρις. Ἀμήν. *Registrum Operis. Impreſſum Venetiis dexteritate Aldi Manucii Romani. Calendis Novembris.* M. CCCC. LXXXXV.

Anno 1497. prodierunt ARISTOTELIS libri novem de historiâ, quatuor de partibus, unus de inceſſu, unus de motu, quinque de generatione Animalium; tres de Animâ; Parva (quæ vocant) Naturalia; de Spiritu; coloribus; phyſiognomicis; mirabilibus; dogmatibus XENOPHANIS, ZENONIS & GORGIÆ; atomis lineis; THOPHRASTI libri de piſcibus; vertiginibus; laſſitudinibus; odoribus; ſudoribus. Hoc ſecundum volumen eidem [a] *Alberto*, cui etiam tres proximi, dedicatur. Huic apponuntur non tantùm ſignaturæ, ſed & Ciphræ in adverſâ quâque foliorum paginâ ſupernæ, & Reclamantes (utì vulgò appellantur) voculæ. Ad calcem, *Registrum quinterniorum.* Ἅπαντά εἰσι πεντάδια πλὴν τοῦ XX τελευταίου, ὅπερ ἐστὶ τετράδιον. *Omnes ſunt quinterni præter XX quaternum.* Ἐν Ἐνετίαις, ἐν οἰκίᾳ Ἄλδου τοῦ Μανουτίου. X. HHHH. [b] ΔΔΔΔΠΠ. γαμηλιῶνος φθίνοντος τρίτῃ. *Venetiis in domo Aldi menſe Januario.* M. III. D. Hìc in fine voluminis ſeorſim imprimitur ARISTOTELIS liber decimus de Animalium historiâ, cùm hâc monitione; *En tibi, lector cariſſime, fragmenta ea, quæ* [c] *Gaza in proœmio de Animalibus in nonnullis codicibus tum Græcis tum Latinis inveniri ait; quæ ſuo fortaſſe loco impreſſa legeres, ſi ſuo tempore in manus nostras veniſſent. Nunc verò hôc loco adjecta maluimus, quàm te iisdem qualibuscunque fraudari. Vale.*

Eodem

a In *Aldi* Epiſtolâ leguntur hæc. *Quòd ſi hos de animalibus libros cum iis conferes, quos miro ſucceſſu Theodorus Gaza, licèt Græcus homo, tamen & Latinè & Græcè eruditorum omnium ætatis ſuæ facile Princeps, fecit Latinos, brevì quantum profeceris non pœnitebit. Ibi enim utriusque linguæ proprietatem licet cognoscere: quod & nobis & Græcis eſt apprime neceſſarium. Nullus eſt (mihi crede) Græcus liber, in quo faciliùs disci Græca Lingua poſſit ab hominibus nostris propter Theodorum. Sic Græcè didicit Hermolaus Barbarus, ſic Picus Mirandula avunculus tuus, ſic Hieronymus Donatus, ſic Angelus Politianus, ſummo viri judicio, ſummo ingenio, ac undecumque doctiſſimi; Sic denique quicunque Græcas literas callet temporibus nostris. Idem & tibi, mi Alberte, cenſeo faciendum, ut cùm, & tu non mediocri ſis ingenio, iis, quos prædixi & eloquio par fias, & ſcientiâ. —— Conſuluit labori nostro Franciscus Caballus multi homo ſtudii, philoſophúsque doctiſſimus, ac excellens Venetiis medicus. Is enim libellum de ordine librorum Aristotelis in philoſophiâ accuratè quidem, & eruditè compoſuit, quem ipſi brevi excuſum formis publicabimus.* Hunc Librum CABALLI nondum vidi.

b Hìc omittitur ΙΔΙ

c *Theodor.* GAZ. in Epistol. ad XYST. IV. ante libros de Animal. *Latinè* verſos & excuſos 1492. ſic ſcribit. *Sunt exemplaria tum Græca tum Latina, quæ habeant fragmentum quoddam historiis additum: ſed id cauſas quasdam materiales agentésque generationis humanæ exponit, non historiam complectitur. Itaque non inter historiæ libros hoc ego ponendum duxi; ſed ſi collocandum uspiam eſt, libris de Generatione, meo quidem judicio, conjungendum eſt.*

Eodem anno paulò pòst subsecuti sunt [a] Libri ARISTOTELIS octo de Physico auditu, quatuor de Cœlo, duo de generatione & corruptio-

a *Aldus Manutius Bassianâs Romanus Alberto Pio Principi Carpensi. S. P. D.*

Pisistratus tyrannus, vir multâ doctrinâ & eloquentiâ, liberalium disciplinarum libros Athenis publicè ad legendum præbuisse primus dicitur, ac duosdequinquaginta libros Homeri Iliada & Odysseam, dispersos, ac confusos, ut qui variis locis & temporibus à Poetâ recitati, effusique, cùm vagaretur, fuerant: in eum, qui nunc est, ordinem redegisse, & quodammodo consuisse. Unde ῥαψωδία & singulis libris & universo operi (ut quidam volunt) est inditum nomen παρὰ τὸ ῥάπτειν ϗ τὴν ᾠδήν. Proposuerat enim vir ille de re litterariâ optimè meritus dignum præmium iis, qui Homeri carmen aliquod attulissent. Quâ re facile fuit dispersum carmen colligere aurum promittenti. Quin imò (tanta est vis nummorum) majoris spe muneris quamplurimi dati sunt subdititii versus: quos postea Aristarchus gravi judicio grammaticus notavit, atque obelisco transfixit. Utinam mihi idem liceret, jucundissime Princeps. Colligendis enim corrigendísque accuratè omnibus Aristotelis & Theophrasti operibus parcerem certè nulli impensæ. Non me voluntate & studio superavit Pisistratus, sed divitiis. Verùm, quia labor omnia vincit improbus, brevì spero futurum, ut pleraque omnia Aristotelis & Theophrasti veniant in manus studiosorum excusa typis nostris, quatuor voluminibus. En primum absolvimus: & quod etiam in Logicis fecimus, in tuo nomine publicamus, ut intelligant studiosi tibi etiam se debere, si mihi debent. Nam non modò assidue adjuvas provinciam nostram opibus tuis, sed agros quoque fertilissimos, amplissimósque te mihi donaturum palàm dicis. Immo oppidum amœnum ex tuis ita meum futurum polliceris, ut in eo æquè ac tu jubere possim. Quod facis, ut bonorum librorum & Latinè & Græcè commodiùs faciliúsque à me ibi fiat omnibus copia, constituatur etiam academia: in quâ relictâ barbarie bonis litteris, bonísque artibus studeatur; ac tandem, secentos annos & plus eo glandem depasti homines, vescantur frugibus.

*—— Utinam viveret ille Joannes Picus avunculus tuus, quem immaturâ morte raptum semper deflebimus. Nam cùm suâ, quamvìs magnâ, tamen adhuc crescenti doctrinâ; tum te sororis & Joanne Francisco Pico Galeoti fratris filio, acerrimè (ut facitis) philosophantibus superaret omnium fortunam. —— Illud vehementer dolendum ex tot, quæ composuit Theophrastus (non pauciora enim quàm Aristoteles scripsit, quod in ejus vitâ licet videre) hos tantummodo, eósque non integros & correctos, sed mutilatos, ac mendosos, cùm inscitiâ librariorum, hominúmque incuriâ, tum præcipuè durâ, gravíque offensâ temporum inveniri, atque adeò raros, ut eorum, quæ legis, unum duntaxat exemplar habere potuerim in totâ Italiâ. Qualescunque igitur habere potui, imprimendos curavi, sperans, sicubi latent, meliores in lucem aliquando exituros à studiosis qui mendosos hos legerint, quæsitos perdiligenter. Aristotelis verò & quæ nunc legenda damus, & quæ mox Deo favente daturi sumus, multum certè elaboravi, ut, tum quærendis optimis & antiquis libris; atque eâdem in re multiplicibus, tum conferendis, castigandísque exemplaribus, quæ dilaceranda impressoribus traderentur, periréntque ut pariens vipera, in manus hominum venirent emendatissima. Id ita sit nécne, sunt mihi gravissimi testes in totâ ferè Italiâ, & præcipuè Venetiis Thomas Anglicus homo & Græcè & Latinè peritissimus, præcellénsque in doctrinarum omnium disciplinis; Et Gabriel meus, Brassicellæ natus, vir impensè doctus, ac rei litterariæ censor acerrimus, altérque Quintilius * Justinus etiam Corcyræus miro ingenio adolescens, Gracéque sanè quàm eruditus. Ferrariæ verò Nicolaus Leonicenus & Laurentius Maiolus Genuensis, quorum alter philosophorum ætatis nostræ, medicorúmque omnium facilè princeps, librorum omnium Aristotelis, quos ipse haberet, mihi copiam humanissimè fecit: alter præstanti vir ingenio, & maturo judicio, ac omnibus bonis artibus præditus, omnes propè Aristotelis libros summâ curâ summóque studio contulit cum libris Leoniceni nostri meo rogatu. Idem & ipse Venetiis accura-*

* Nescio, an fortè is sit JUSTINUS *Decadyus*, cujus antea memoratam habemus Epistolam *Græce* præfixam.

ruptione, quatuor de Meteorologicis, unus de Mundo ad ALEXANDRUM; PHILONIS, de mundo; THEOPHRASTI de igne, ventis, lapidibus; Anonymi, de signis aquarum & ventorum. His præmittuntur Vita ARISTOTELIS ex LAERTIO & *Joanne* PHILOPONO, THEOPHRASTI ex LAERTIO, & Historia GALENI de philosopho. Ad calcem; ῞Απαντα Τετράδιά ἐστιν πλὴν τοῦ * καὶ CΓ καὶ K. ἐκεῖνα γὰρ τετράδια. *Sunt omnes Quaterni exceptis * & CΓ & K. illi enim terni.* Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις τῇ κασσιτερίνῃ χειρὶ ἐν οἰκείᾳ (repone οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ Μανουτίου Ῥωμαίου καὶ φιλέλληνος. Θαργηλιῶνος φθίνοντος. X. HHHH. ΙΔΙ ΔΔΔΔΠΙΙ. α. υ. ϛζ. *Excriptum Venetiis manu stanneâ in domo Aldi Manutii Romani & Græcorum studiosi Mense Februario.* M. III. D.

Eodem anno post spatium trimestre editi sunt a Libri THEOPHRASTI decem de plantis, & quatuor de plantarum causis; ARISTOTELIS & ALEXANDRI *Aphrodisiensis* Problemata; ARISTOTELIS Libri de Mechanicis; ejusdem & THEOPHRASTI de Metaphysicis. Ad calcem tabula quinternorum, quaternorum & ternorum. Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις ἐν οἰκείᾳ (repone, uti priùs, οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ Μανουτίου. Ἑκατομβαιῶνος νουμηνίᾳ. X. HHHH. ΙΔΙ: ΔΔΔΔΠΙΙΙ. α. υ. ϛζ. *Excriptum Venetiis in domo Aldi Manutii. Calendis Junii.* M. III. D.

Anno demum 1498. finitum est ARISTOTELIS quintum & ultimum

accuratissimè feci, non sinè adjumento virorum doctorum, qui & Venetiis sunt & Patavii. Quanquam minus fieri potuit: nequid his libris desideraretur. Quod non meâ quidem culpâ factum est (nam hoc verè queo dicere, quicquid meo labore formis excuditur, ipsis exemplaribus longè correctius, ac magis perfectum exire ex ædibus nostris) verum tum hominum, qui ante nos fuerunt, tum edacium temporum, quæ tandem cuncta immutant, consumunt. —— Non multò pòst publicabimus cætera Aristotelis, & Theophrasti in tuo nomine. Hinc omnis commentarios in Aristotelem dabimus: præterea divini Platonis omnia opera, & quotquot in illum extant commentaria. Dabimus etiam & Hippocratis & Galeni omnia & cæterorum illustrium, qui in medicinâ scripserunt. Condonabimus deinceps mathematicos omnis. Quid quæris? Efficiam profectò (si diu vixero) ne desint boni libri bonarum litterarum & liberalium artium studiosis. Vale.

a *Aldus* in Epistolâ ad ALBERT. PIUM habet hæc. *In his imprimendis eâ usus sum curâ, ut si cui alius atque ego feci, constituendus ordo videbitur, facilè id queat pro arbitrio suo. Quare autem nos hôc ordine usi sumus, alibi cognosces. Illud certò scias cum cæteris studiosis, omnia à nobis in durâ hâc, & sumptuosâ provinciâ fieri accuratissimè. Quod sicubi non factum videbitur, quòd quædam dari meliora potuerint, videte ne sitis ingrati, cùm nocte, dièque, vel supra vires vobis laborem. Quod tamen facio perlibenter. Nec ab incœpto unquam desistam, nisi effecero, quod sum pollicitus. Nullis profectò parcam sumptibus quamvis magnis. Parvifaciam labores omnis, etiam si in voluptate vivere, & in ocio esse semper possim. Es enim tu mihi optimus testis, an potiores Herculis ærumnas credam, sævósque labores, & Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali. Natus enim homo est ad laborem, & ad agendum semper aliquid viro dignum, non ad voluptatem, quæ belluarum est, ac pecudum.* Cura ea, quam *Aldus* se in hôc volumine adhibuisse scribit, est hæc, ut singuli tractatus, qui in eo continentur, suo quique novo signaturarum & ciphrarum ordine incipiant.

mum [a] Volumen Libros ejus Ethicos, Politicos, & Oeconomicos complectens. Ad calcem, *Registrum.* Ἅπαντα πεντάδια, πλὴν KKKK δυαδίς, XXXX καὶ ΓΓΓΓ τεραδίων. ↓↓↓↓. καὶ KKKK. ἑξαδίων. *Omnes quinterni præter* KKKK *duernum.* XXXX. & ΓΓΓΓ *ternos* ↓↓↓↓. *&* KKKK. *sexternos. Venetiis.* M. II. D. *Mense Junio. apud Aldum.*

Dum larga horum Philosophorum volumina sub prælo sudabant, *Aldus* nullis laboribus fractus, ut lectoris tædium levaret, ejúsque animum continuâ lectione Philosophicâ fortasse fessum materiâ subinde variâ reficeret, Poetarum quorundam & Grammaticorum Opera interjecit.

Anno itaque 1495. THEOCRITI Idyllia triginta, HESIODI Opera, THEOGNIDIS sententias, PYTHAGORÆ Carmina aurea, & PHOCYLIDÆ Poëma cum aliis ejusdem materiæ Opusculis emisit, & [b] *Baptistæ* GUARINO præceptori suo dicavit. Ad calcem; *Im-*

a *Ald.* in Epistol. ad *Albert.* PIUM. —— —— *Oeconomica potiùs fragmenta quædam, quàm liber integer & absolutus videbuntur. Atque utinam id omne, quod est à Leonardo Aretino in Latinum traductum, dare potuissem. Quod ut haberemus, Romam, Florentiam, Mediolanum, in Græciam, ad ipsos quoque divisos toto orbe Britannos, & quò non? misimus nec nisi, quod etiam Venetiis habebatur, accepimus. Atque hic est sextus mensis, ex quo penè absolutos hos libros, dum id, quid deerat, expectaremus, non sinè magno incommodo intermisimus: hoc est secundum à Leonardo tralatum librum, qui Latine incipit, Probam mulierem. Qui cùm à nobis nusquam inveniretur, in ejus locum aliud quoddam, etsi ad politica magìs, quam ad œconomica spectare videtur, studiosis damus, daturi & id parum, quod deest, cùm primum haberi poterit. Videant igitur quidam vel ingrati, vel invidi, vel malevoli, quàm sit difficile qualescunque, nedum emendatos imprimendos curare Aristotelis libros, cæterorúmque illustrium perraros inventu.* —— *Mihi in tanto odio & invidiâ improborum hominum, id valde gaudendum est, quòd industriâ nostrâ potissimùm, maximisque laboribus effectum est, quod maximè cupiebamus. Ut scilicet rejiciendas ineptias, & barbariem, Græcísque auctoribus, & bonis artibus dandam operam, jam omnes, qui recto sunt judicio, censeant cœperintque plurimi exemplaria Græca-nocturnâ versare manu, versare diurnâ.*

b *Aldus Manucius Romanus Baptistæ Guarino præceptori suo S. P. D.*

En tibi, Magister doctissime, Theogonia Hesiodi, quam petis à nobis, interpretaturus publicè discipulis tuis. Addidimus ejusdem Poetæ Scutum, ac Georgicorum libros: nec non Theocriti Idyllia seu opuscula triginta: Item moralia versu elego Theognidis poetæ antiquissimi; cujus & Plato in legibus: & Isocrates meminit in orationibus. Nec deest Phocylides: quem antiquis ethographis annumerat Isocrates ad Demonicum. Operæpretium etiam visum est addere interpretationem maximi Planudii ejus libelli, qui incipit: Cùm ego animadverterem. Quem fama est fuisse Catonis cujusdam. Sed quicunque fuit, doctus fuit & lectu dignus. Cujus sententiæ cùm esset Planudius Græcis quoque legendum tradidit versu hexametro & doctè quidem & eleganter. Hanc interpretationem in membranâ abhinc trecentis annis & plus eo scriptam litteris propè exesis, ut vix dignosci possent, vidisse se retulit mihi Franciscus Roscius juvenis plenus fide; & Græcè & Latinè apprime doctus. Nec mirum est; nam & ipse ex tuâ fœlici Veronâ oriundus, quæ mater & alumna est & semper fuit doctissimorum hominum. Inseruimus & alia quædam profutura studiosis: quæ in fronte libri impressa licet videre. Siqua tamen leges incastigata, magister doctissime, tam hic quàm in cæteris libris: quos ego ad communem studiosorum omnium utilitatem curo imprimendos (nam

Impressum Venetiis characteribus ac studio Aldi Manutii Romani cum gratiâ &c. M. CCCC. XCV. *Mense Februario.*

Anno

(nam esse aliqua non eo inficias) non mihi imputes : sed exemplaribus. Non enim recipio me emendaturum libros : nam in quibusdam Oepido conjectore opus esset. Ita enim mutilati quidam sunt & inversi, ut ne ille quidem, qui composuit, si revivisceret, emendare posset. Sed curaturum summo studio, ut vel ipso exemplari imprimantur correctiores. Sic in Apollonio grammatico fecimus, sic in hôc libro in iis, quas addidimus eclogis, rati satius esse aliquid habere quàm nihil. Quod incorrectum est, si lateat, rarò vel potiùs nunquam emendatur. Si verò prodit in publicum, erunt multi, qui castigent saltem longâ die. Sic in Fabio Quintiliano: sic in C. Plinio nepote: sic in nonnullis aliis factum videmus, qui quotidie emendantur, quotidie pristinæ elegantiæ & candori propiùs accedunt. Sed periniqui sunt & ingrati, siqui sunt, qui me accusent. His ego nihil imprecarer, nisi ut quemadmodum ego ita & ipsi curarent aliquando imprimendos Græcos libros. Sentirent certè longè aliter, sed hæc satis. Hunc verò librum tibi dicamus Præceptor Excel. &c. Fabric. in *Biblioth. Græc.* lib. 3. pag. 436. Exemplo hujus editionis, quod apud me est, *Dan.* Heinsius manu suâ adscripsit: *Ex hâc Theocriti editione videntur quædam non vulgaria in reliquis recentioribus posse emendari.*

Nonnulla sunt, in hâc Theocriti Idylliorum triginta editione, quæ scire lectorem non pœnitebit. Quædam his admiscentur, quæ & Moscho & Bioni adscribuntur. Post Idyllia 18. priora, sic se habet reliquorum ordo.

Ἐπιτάφιος Βίωνος.
Εὐρώπη.
Μόσχου Ἔρως δραπέτης.
Κηριοκλέπτης.
Ἐπιτάφιος Ἀδώνιδος.
Βουκολίσκος.

Θεοκρίτου Ἁλιεῖς
Μεγάρα γυνὴ Ἡρακλέους.
Θεοκρίτου Διόσκουροι.
Θεοκρίτου Ἐραστής.
Σύριγξ.
Εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν.

Præterea hujus ejusdem editionis duo diversa vidi Exemplaria ; quæ in quibus invicem discrepant, indicandum est.

In Idyllio, quod inscribitur Μέγαρα, alterum horum duorum Exemplar post versum 13. Σχέτλιος, ὃς τόξοισιν &c. statim subjungit finales Idyllii, quod inscribitur Ἐπιτάφιος Βίωνος, versus, incipiens à versu 35. τῶ μέλιτος τῶ σῶ &c. Porrò in Idyllio, cui titulus Διόσκουροι, idem post vers. 184. Ὣς δ' ἄυτως Κάστωρ &c. statim subjicit octo versus finales ex Helenæ Epithalamio, Εὐτεκνίην Κυπρὶς &c. usque ad Ὕμαν ὦ Ὑμέναιε &c. Idem Exemplar post ultimum Idyllium addit duos breves tractatus, Γένος Θεοκρίτου, & Περὶ εὑρέσεως τῶν βουκολικῶν, qui licèt in Libri fronte promittantur, in altero tamen Exemplari deficiunt, cujus scilicet ternio Θ post versus in locum aliorum mendosè repetitorum restitutos duobus his tractatibus spatium non reliquerat. Tamen in utroque, cùm ternionis hujus paginæ dissentiant, idem est Registrum. Denique in utroque σύριγξ figura est dispar, & Idylliorum quorundam tituli diversi.

Μέγαρα γυνὴ Ἡρακλέους.
Διόσκουροι, κοινῇ Ἰάδι.

Μισῶν φιλέοντα.

Ἦχημα Μουσῶν, ἢ Θεοκρίτου Σύριγξ. Τῷ Πανί.

Μέγαρα γυνὴ Ἡρακλέους, Δωρίδι.
Θεοκρίτου Διόσκουροι, κοινῇ Ἰάδι, ἐγκωμιαστικόν.
Θεοκρίτου Ἐραστὴς, Δωρίδι διηγήματα. (Repono ex aliis editionibus διηγηματικόν.)
Τῷ Πανί.

Anno eodem [a] THEODORI Grammaticam, & Opusculum de menfibus, APOLLONII Syntaxin, & HERODIANI tractatum de numeris vulgavit. Ad calcem Grammaticæ THEODORI, Τέλος τοῦ (repone τοῦ) τετάρτου τῶν εἰς τέσσαρα τοῦ Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγῆς. Καὶ Ἰησοῦ χριστῷ πλείστη χάρις. Postea *Registrum præcedentium quaterniorum.* Ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις δεξιότητι Ἄλδου Μανουκίου τοῦ Βασιανέως. Ad calcem APOLLONII, *Registrum tantùm Apollonii. Impressum Venetiis in ædibus Aldi Romani octavo Calendas Januarias.* M. CCCC. LXXXXV.

Anno 1496. *Thesaurum Cornu-copiæ* & *Hortos* ADONIDIS, i. e. variorum de re Grammaticâ opusculorum fyllogen, luce donavit. Huic præmittuntur Præfationes quatuor, duæ * *Aldi* & * POLI-

a *Aldus Manucius Romanus Lectori. S. D.*

Non fum nescius, ftudiofe lector, hanc Apollonii Theodorique grammaticen visum iri tibi primò duriusculam atque infuavem: deinde cùm eam accuratè relegeris & facilem & iocundam. Nam Theodorus (fi dictionem attenderis) videbitur tibi dulcis, eloquens, & planè Atticus, nihilque prætermififfe, quod fit neceffarium volenti Græcè difcere. Si verò doctrinam atque ordinem (Pace aliorum dixerim) folus docere bonas litteras cæterorúmque grammaticorum facilè princeps. —— Apollonio, fi eum tibi legendo feceris familiarem, magnopere delectaberis ac proficies. Eft enim doctus, elegans, varius & peracutus; hic eft, de quo fic in procemio meminit Priscianus. Quid enim Herodiani artibus certius? Quid Apollonii fcrupulofis quæftionibus enucleatius inveniri queat? Et in eodem. Quamvis ad Herodiani fcriptorum pelagus & ad ejus patris Apollonii fpaciofa volumina, compendiofa existimanda fint fcripta librorum meorum. Eum verò effe, de quo Priscianus, potes ex ejus vitâ colligere, quæ impreffa eft in principio ipfius libri de conftructione, in quâ filii quoque Herodiani fit mentio. Edidit uterque de arte grammaticâ immenfa volumina, quæ legiffe videtur Priscianus. Nos autem ut aliis plurimis in quâvis fcientiâ pretiofiffimis libris vel hominum incuriâ, vel infœlicitate temporum, his quoque caremus. Vix extant Apollonii quatuor libri de conftructione, qui quales fint ftudendo tu ipfe cognosces. Illud non te fugiat, exemplaria habuiffe me quamplurima curaffeque ut quàm emendatiffime imprimerentur, neque quicquam aufum aut addere aut diminuere. Sperabam enim cùm cæteros Apollonii libros tum hos quoque de conftructione habiturum nos aliquando correctiores, & quotcunque etiam fcripfit Herodianus filius, fi quo in carcere indignè & miferabiliter detenti latent fqualidi fuliginofique & corrofi blattis. Miror obiter *Aldum* in fuâ fuperiore epistolâ, ubi leguntur hæc [*Item quæ Græci: paffiones nos dicimus*] fpatiolum illud vacuum reliquiffe, quafi typorum Græcorum, quibus vox πάθη imprimeretur, penuriâ laboràffet.

* *Aldus Manucius Bafianâs Romanus ftudiofis omnibus S. P. D.*

—— Spero fore illud, ut fiqui funt tam pravo ingenio, ut communi omnium bono mœreant, aut rumpantur invidiâ: aut fuccumbentes mœrori miferè conficiantur, & denique fuspendant fe, quandoquidem quæcunque extant Aristotelis volumina, videbunt brevì nostris excufa formis. Imprimentur propédiem & commentarii. Jam ferè omnes coegi. Incumbite vos, quæfo, incumbite bonis litteris: quando ego vobis adjuvante Christo IESU Deo optimo maximo optimum quenque librum fuppeditabo. Ecce habetis opus oppidò quàm utile & neceffarium quem κέρας Ἀμαλθείας, *quem* κῆπος Ἀδώνιδος, *quem jure Thefaurum appellaverim. In eo enim ferè omnia repofita funt, quæ defiderare quis poffit ad perfectam abfolutámque cognitionem litterarum Græcarum & eorum præcipuè quæ leguntur apud poetas, qui verba variis figuris, ac linguis,*

[a] POLITIANI *Latinè*, totidem [b] CARTEROMACHI & [c] CAMERTIS,

linguis, ita ſæpe immutant, ut facilius ſit Nili caput, quàm alicujus temporis thema, aut principium invenire, &c. —— *librum Copiæ-cornu hortósque Adonidis, & theſaurum dicimus propter ſummam, quæ in eo eſt, rerum bonarum copiam. Primus labor in eo fuit Guarini Camertis, & Caroli Antenorei Florentini hominum multi ſtudii, ac in Græcarum litterarum lectione frequentium. Hi ſimul ex Euſtathio, Etymologico, & aliis dignis grammaticis accepere hæc canoniſmata: digesſeréque per ordinem litterarum: nec ſinè adjumento, & conſilio Angeli Politiani, viri ſummo ingenio, ac impenſè docti. Secundus verò labor meus fuit: qui ea omnia recognovi non parvo labore, cum iis conferens, unde excerpta voluminibus fuerant. Multa enim addidi, plurima immutavi adjuvante interdum Urbano divi Francisci fratre optimo: à quo brevi habebitis quas ſummâ curâ, ac doctiſſimè compoſuit in Græcam Linguam introductiones.* —— *Postremò illud nolo vos ignorare, bonarum litterarum amantiſſimi, notâſſe me asteriscis, quæ obscura, conciſa & depravata viſa ſunt, obeliscis verò, quæ ſuperflua judicavi. Cur autem aliqua ſigno alterutro annotanda, prætermiſerim, habui multas cauſas. Sed præcipua fuit angustia temporis. Peto igitur à vobis, ſiqua in tanto opere non placuerint, quòd vel reprehendenda vel non plana videantur, ne mihi ſuccenſeatis, ſed iis, ſi audebitis, unde accepta ſunt: vel bellis potiùs exterarum gentium: quibus & Græcia & Italia ſemper obnoxia fuit. Mendoſorum enim eſt exemplarium culpa, non mea. Nihil magìs depravatum grammaticis; fragmentata omnia; nihil abſolutum, nihil integrum. Quanquam hic liber (ut dixi) theſaurus eſt,* κέρας τε Ἀμαλθείας ϗ κῆποι Ἀδώνιδος, *quoniam in eo uno fere omnia congesta ſunt, quæ digna ſcitu in aliis leguntur. Itaque ſi inter tot laudanda aliquid minùs probandum legeritis, mementote illius Horatiani præcepti: Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis offendar maculis: quas aut incuria fudit, aut humana parum cavit natura. Estote igitur impreſſionis nostræ æqui judices, affectíque beneficio minimè ingrati: & miſeremini laborum nostrorum. Valete.* Ut lector ſpecimen habeat horum, quorum hic mentio fit, Asteriscorum & Obeliscorum, conſulere poterit ſequentes locos hujus *Theſauri*, viz. fol. 6. pag. 2. in voce Ἄϊδι. fol. 62. pag. 2. in voce Ἐσκοροδισμένος. fol. 95. p. 1. in voce Κρήγυον. fol. 76. p. 1. in voce Ἠθῆθαι.

a *Angelus Politianus Varino Camerti ſuo S. D.*

Conſulis me, Varine, de novi operis editione, quo tu videlicèt inclinationes omnes paulò remotiores Græcæ Linguæ breviter ac dilucidè pérque ordinem litterarum complexus es. Ego verò te, ut edas, quàm maximè adhortor: quippe uſui magno futurum Græca discere cupientibus tibíque immortalem gloriam pariturum. Mihi certè (quid enim diſſimulem?) gratiſſimum facies; nam cùm te ſemper habuerim quaſi eximium inter discipulos utriusque linguæ meáque tibi in litteris etiam arcana retexerim: quod tu homo gratiſſimus libenter & profiteris & prædicas: nimirum ſcilicet ad me quoque portio aliqua tuæ tantæ laudis redundabit. Hoc idem (puto) & Carolus ipſe tuus Antenoreus honestus adolescens exoptat, ejusdem tecum laboris particeps. Quid autem dixi, tuus, ac non potiùs noster, quando utrique pariter operam dedit?

b CARTEROMACHUS laudat *Varini* CAMERTIS in *Græcis* litteris peritiam. CAMERTEM in loco ſuprà citato non *Varinum* ſed *Guarinum* ALDUS appellat. Sic ARISTOBULUS in Epigrammate huic libro præfixo Γαάρινος. Ipſe ſe in ſuâ Epistolâ dicit Βαρῖνος.

c Suam Epistolam ſcribit ad *Petrum* MEDICEM, quem laudat ob magnos ipſius in Linguâ *Græcâ* progreſſus. πολλά (inquit) εἰσι ϗ ἄλλα, ὦ χαριέστατε, ἅμε προὔτρεψαν πρὸς σὲ γράφειν· ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἡ εὔνοια, ἣν πόλλα ἔτη πρὸς σε ἔχων διατελῶ. Πῶς γὰρ οὐκ ἀνόητος καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιος οὐκ εἰκότως δόξαιμι, ὃς ἤδη δέκα ϗ δύο ἔτη ὅλα παρὰ τῷ Θωμᾷ τῷ Ἀντηνορέῳ ϗ τοῖς αὐτοῦ υἱοῖς πολίταις βελτίστοις καὶ σοὶ εὐνουστάτοις ϗ πιστοτάτοις βιώσας, εἰ μή σε μεγάλως καὶ ὑπερφυῶς ἀγαπῴην. Ἔτι ϗ ἄλλο κατὰ πολὺ προὐκαλέσατό με· Ἄγγελος γὰρ ὁ Πωλιτιανὸς, ὃς ἐμὲ Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ μονονουχὶ ἐκ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων ἐπαίδευσε, σὸς γέγονε διδάσκαλος.

MERTIS *Græcè*; cum *Græcis* POLITIANI, ARISTOBULI, CARTEROMACHI & [a] ALDI Epigrammatibus. Ad calcem, *Registrum Quaterniorum. Venetiis in domo Aldi Romani summâ curâ laboréque præmagno. Mense Augusto.* M. IIII. D.

Anno

λος. Ει οὖν, ὦ Πέτρε, σοὶ μὴ ἀνατιθείην πάσας ἐμοῦ τὰς ἀγρυπνίας καὶ τοὺς πόνους, πῶς αὐτῷ τὰ δίδακτρα ἀποδιδοίην; Ἰδοὺ οὖν πρῶτον τῶν πολλῶν καὶ θαυμαστῶν σου ἀρετῶν ἕνεκα &c. —— μάλιστα συναιρομένου καὶ βοηθοῦντος τοῦ Καρίλλου τοῦ Ἀντηνορέου νεανίσκου οὐ μετρίως ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γλώττῃ πεπαιδευμένου πολὺν χρόνον πονήσας ταῦτα τὰ κανονίσματα περὶ τῶν ῥημάτων —— συνείλοχα &c. —— διεξελήλυθα οὖν μετὰ πάσης σπουδῆς ὅλον τὸν Εὐστάθιον, γραμματικὸν δηλαδὴ ἔνδοξον, καὶ τοῦ Ὁμήρου ἐξηγητὴν χρησιμώτατον. Ἀνέγνωκα δὲ καὶ τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν, καὶ ἄλλους τινὰς ἐξηγητὰς, κἀκ τούτων ἁπάντων ταῦτα τὰ καλὰ καὶ πάνυ ἀναγκαῖα σπουδαίων χάριν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἐξελεξάμην. &c.

a En *Aldi* Epigramma Dialecto Doricâ conscriptum:

Λῆς γνῶν Ἡσίοδον, καὶ Σιμιχίδαν, καὶ Ὅμηρον,
Ποιητάς τ' ἄλλως; τὰν λαβὲ πραξομέναν.
Κ' εἰς γὰρ Λατοΐδα γλυκερὸν δῶ, κ' εἰς τε πορευσεῖ
Μεσά ῥ' ἀηδονέων ἄλσεα Πιερίδων.

In nullis ferè Libris impressis frequentiores, quàm in duobus his Grammaticorum voluminibus, abbreviationes vidi, quas à manuscriptis codicibus traxerunt Typographi. *Abbreviationes* (uti scribit Doctiss. MONTFAUCON in *Palæograph. Græc.* pag. 341.) *Græci Calligraphi à nono sæculo summopere frequentant: etenim ante istud ævum, cùm unus in Libris uncialium literarum usus esset, infrequentius abbreviatum deprehendimus: abbreviationésque istiusmodi lectu faciles sunt, & obviæ.* ——— *Priscæ abbreviationes numero paucæ, omissis aliquot unius vocis literis, & superpositâ lineâ designabantur: sunt autem illæ,* ΘC, Θεὸς, KC, κύριος. ANOC, ἄνθρωπος, ΦΙΛΑΝΟC, φιλάνθρωπος, OYNOC, οὐρανὸς, ΠΗΡ, ΠΡC, ΠΡΙ, ΠΡΑ, ΠΡΕC, πατὴρ, πατρὸς, πατρὶ, πατέρα, πατέρες, *& similiter*, MHP, MPC, μήτηρ, μητρὸς *aliæque paucissimæ. Quæ tamen in Bibliis, aliísque Christianorum Libris, quia passim occurrunt, Calligraphorum operam summopere minuebant. Similitérque hæ abbreviationes in omnibus cujusvis ætatis Codicibus frequenter occurrunt* IHΛ, *pro* Ἰσραὴλ, IΛHM, *pro* Ἱερουσαλὴμ, ΔΑΔ *pro* Δαυίδ. ——— *In vetutissimis codicibus, perinde atque in recentioribus,* IC *scribitur pro* Ἰησοῦς, XC, *pro* χριστὸς, KC, *pro* κύριος, Iω, *pro* Ἰωάννης, YC *pro* υἱὸς, *& in casibus obliquis* YY *pro* υἱοῦ, *quemadmodum &* XY *pro* χριστοῦ, ΘY *pro* Θεοῦ, KY *pro* κυρίου. *In Dativo autem* Θῳ, Kῳ, Xῳ, Θεῷ, Κυρίῳ, Χριστῷ. *Pariter* CHP, CPOC, CPI, CPA, σωτὴρ, σωτῆρος, σωτῆρι, σωτῆρα. CPIOC, CPIA, σωτήριος, σωτηρία. CTPOC, CTPOU, CTPῷ, σταυρὸς, σταυροῦ, σταυρῷ. Θ'κος, Θεοτόκος. *Hæ, inquam, omnes abbreviationes in Codicibus Græcis cujusvis ætatis, & in Codicibus etiam unciali, quadro & rotundo charactere descriptis observantur: & si quæ aliæ in iisdem reperiantur, eæ admodum paucæ sunt: ubi notandum est, aliam non infrequenter in iisdem ipsis Codicibus occurrere; videlicet N per lineolam suprà positam expressum, ut* TH, τὴν, ΨYXH, ψυχὴν, ΛΟΓΟ, λόγον, *maximè autem in fine linearum. Hæ item suprà memoratæ abbreviationes in exemplaribus charactere unciali oblongo ac deflexo exaratis, quæ ad octavum vel nonum sæculum pertinent, passim observantur. Sub hæc autem nono circiter sæculo, quando Librarii Tachygraphorum ductus, nexúsque literarum, ut expeditiùs currerent, adoptârunt, notas etiam & abbreviationes Notariorum passim frequentare cœperunt; alii plùs, alii minùs pro cujusque arbitrio: jámque decimo sæculo emissam videmus Exemplarium hujusmodi copiam. Sunt autem quædam adeò perplexè descriptæ, ut non tironibus modò; sed etiam peritis negotium facessant, occasióque lapsûs sint.* Hactenus vir Antiquitatis *Græcæ* peritissimus. Lineam illam

Anno 1497. edidit URBANI Grammaticam *Græcæ* Linguæ; & Lexicon *Græco-Latinum* cum AMMONII catalogo vocum ſimilium & diſſimilium; & indice nominum tacticorum; aliíſque hujusmodi brevibus tractatibus; adjecto ad finem *Latino* alphabeto; quod ut in gratiam eorum, qui Græcas litteras diſcere concupiſcunt, componeret, nec impenſæ, nec labori ſe peperciſſe teſtatur.

Anno 1498. ad *Græcæ* Poeſeos genus adhuc apud Typographos intentatum & novum, nempe ſcenicum, ALDUS ſe convertit: & novem ARISTOPHANIS Comœdias *Græcis* ſcholiis illuſtratas excudit, *Danieli* CLARIO *Parmenſi* * nuncupatas, cum Græcis *Marci* MUSURI

lam (de quâ modò) Typographi veteres (ALDUS præſertim & poſt illum *Robertus* STEPHANUS in Novi Teſtamenti editionibus) uſurpabant non ſolùm in vocibus abbreviatis, ſed etiam in Propriis Nominibus deſignandis: ſic ALDUS, ſive Nomina Propria incipiebant à majuſculâ, utì Βαρῖνος; ſive à minuſculâ, utì ἡσιόδον, ὅμηρον (vide 7. paginam *Hortor.* ADONID.) Sìc poſtea *Henricus* STEPHANUS. (vide Edit. Poet. Græc. ann. 1566. pag. ultim. 2di. vol.)

Vir eruditiſſ. in ſuâ *Palæographiâ* (p. 345. 346. 348. 353. 356. 359. 365. 370.) utiles inſeruit tabulas, abbreviationum ſingularium, Nominum Propriorum, notarum Rhetoricarum, Muſicarum, Monetarum, Menſurarum & Ponderum. (Lege ad calcem DIOSCORID. & NICAND. ann. 1499. ἔκθεσις τῶν σημείων καὶ χαρακτήρων; ἔτι περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ἰατρικῶν.) Plurimum ad *Græcam* καλλιγραφίαν conferret, qui technicarum omnium in Arte etiam Grammaticâ vocum compendia, & alia multa, ex his præcipuè duobus Grammaticæ Voluminibus, cæteríſque etiam tum ab ALDO, tum ab aliis celebribus Typographis excuſis codicibus, colligeret. Quamvìs enim in pleríſque *Græcis* Grammaticis reperiantur hujusmodi abbreviationum indices, non tamen hic adeò demeſſus eſt campus, quin ſatìs larga meſſis curioſo harum rerum indagatori ſe offerat: opus certè perutile φιλέλλησι futurum, qui manuſcriptorum lectioni aſſueſcere voluerint, & errores, in quos incidiſſe aliquando peritiſſimos viros obſervatur (*Palæolog. Græc.* p. 342. 343.), devitare.

* ALDUS in ſuâ Epiſtolâ ſic: *Perbeati illi mihi videntur*, Clari *vir doctiſſime*, *qui hòc tempore in ſummâ bonorum Librorum copiâ liberalibus diſciplinis operam daturi Græcè diſcunt: facilè enim ac brevì Græcam Linguam, niſi ipſi ſibi defuerint, conſequentur; in quâ multis ſæculis nullus ferè ex Latinis, culpâ magìs temporum quàm ingeniorum, excelluit: facillimè Græcis literis adjutricibus omnium laudatarum artium procreatricem philoſophiam callebunt, nec medicinam minús. Errant meo judicio multùm, qui ſe bonos Philoſophos Medicóſque evaſuros hòc tempore exiſtimant, ſi expertes fuerint literarum Græcarum. Quibus &* Ariſtoteles, *quicquid ad Dialecticen, ad Philoſophiam & naturalem, & transnaturalem, & moralem, quicquid ad Rhetoricen & Poeticen pertinet, doctiſſimè ſcripſit.* ALDUS igitur noverat ARISTOTELEM de Rhetoricâ & Poëtica ſcripſiſſe. Hos tamen Philoſophi Tractatus nondum viderat; quos nequaquam inter reliqua, quæ excudit, illius Opera omiſiſſet. Redeo ad ſupradictam ALDI Epiſtolam. ---- *Optimè igitur tu, mi* Clari, *in præſtanti iſtâ & opulentâ urbe* Raguſio *juventuti conſulis, qui eam & Græcè & Latinè ſimul, ut præcipit* Quintilianus, *ſummo ſtudio, ac fide jam multos annos publico conductus ſtipendio doces; quod ut tibi factu facilius ſit, mitto ad te* Ariſtophanem, *ut illum non modò legendum, ſed ediſcendum quoque diſcipulis præbeas tuis; quem in tuo nomine publicare voluimus, ut conjunctionem ſtudiorum, amoríſque noſtri, quo poſſem munere, declararem, & præſertim cùm tu, etſi de facie non novimus, aſſiduis tamen me afficias beneficiis. Eſſem profectò ingratiſſimus, ſi te valde amantem, non redamarem. Accipe igitur novem* Ariſtophanis *Fabulas; nam decimam* Lyſiſtraten *ideo prætermiſimus, quia vix dimidiata haberi à nobis potuit. Sint ſatìs hæ novem cum optimis & antiquis (ut vides) commentariis, quibus Græcè*

SURI [a] Præfatione & *Scipionis* CARTEROMACHI [b] Epigrammate. Ad calcem, *Registrum.* Ἅπαντά ἐστι τετράδια, πλὴν τῶν δ. ο. Π. πεντάδων, καὶ τῶν Φ. Ζ. Τ. τριαδίων, καὶ τοῦ Μ. διαδίου. *Omnes ſunt quaterni, exceptis* δ. ο. Π. *quinternis, & Φ. Ζ. Τ. ternis, & M. duerno. Venetiis apud Aldum. M. II. D. Idibus Quintilis.* In ARISTOPHANIS Textu ſpecimen Græcorum ſuorum majorum (quantum adhuc videre contigit) ultimum; in ſcholiis minorum, ſed elegantiâ illis majoribus non abſimilium, primum dedit; quibus uti in reliquis deinceps Libris usque ad hujus centuriæ finem maluit.

Eodem anno, POLITIANI non multò antè morte præmaturâ erepti Operibus omnibus vitam reddidit longiorem, his præmiſſâ ad *Marinum* SANNUTUM *Leonardi* filium patritium *Venetum* [c] Epiſtolâ. *Venetiis in ædibus Aldi Romani menſe Julio. M. II. D. cum Registro.*

Anno

Græcè discere cupientibus nihil aptius, nihil melius legi poteſt, non meo ſolùm judicio, quod non magnifacio, ſed etiam Theodori Gazæ *viri undecunque doctiſſimi, qui interrogatus quis ex Græcis Auctoribus aſſiduè legendus foret Græcas literas discere volentibus, Respondit, ſolus* Aristophanes, *quòd eſſet ſanè quàm acutus, copioſus, doctus, & merus Atticus. Hunc item* Joannes Chryſostomus *tanti feciſſe dicitur, ut duodetriginta Comœdias* Aristophanis *ſemper haberet in manibus, adeò ut pro pulvillo dormiens uteretur. Hinc itaque & eloquentiam & ſeveritatem, quibus eſt mirabilis, didiciſſe dicitur. Ego ſic aſſiduè legendum à Græcis cenſeo* Aristophanem, *ut à nostris* Terentium; *quem quòd ſemper legeret,* M. Tullius *familiarem ſuum appellabat. Vale.* Venetiis *tertio Idus* Julias. M. II. D.

a Μάρκος Μουσοῦρος ὁ Κρὴς τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

Ἄχαρι μὲν τοῦ παρόντος, ὦ φιλέλληνες, Ἄλδος ἔπραξεν ἡμῖν Ἑλληνικῶν εὐπορεῖν βιβλίων, ἀφ᾽ ὧν ἔστι τὴν μὲν φύσιν τῶν ὄντων καταvοεῖν, τὰς δὲ περὶ τὸ ἦθος ἀρετὰς καὶ κακίας διαιρεῖν, καὶ τίνι συλλογιζομένους μεθόδῳ τ᾽ἀληθὲς μετέρχεσθαι προσήκει, μανθάνειν. Ἃ γὰρ τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων καὶ ἐς ἡμᾶς σωθέντα διατελεῖ, δαπάνης φεισάμενος οὐδεμιᾶς ἐνετύπωσεν, ἐφ᾽ ᾧτε δεξιὸς τοῖς εἰλικρινοῦς παιδείας ἐφιεμένοις τόγε ἐς αὐτὸν ἧκον γενέσθαι. Νῦν δὲ θεωρῶν καὶ σκοπῶν τοῖς φιλοσοφοῦσι μετὰ τὴν τῶν λεπτῶν καὶ μετεώρων ἀνάγνωσιν ἐνδεῖν τινα καὶ ψυχαγωγίαν, δι᾽ ἧς τὴν διάνοιαν ἔχοιεν ἂν ἀπειρηκυῖαν ἀνεῖναι, παιδιὰν ἡμῖν οὐ πάντως ἀσπούδαστον ἐπενόησε, μηδοτιοῦν ἡρμοσμένοις καιροῦ, τὰς Ἀριστοφάνους θυμέλας οὐ μόνον ἀγομένων Διονυσίων Ἀθήνησιν, ἀλλ᾽ αἰεὶ προχείρους καὶ πανταχοῦ θεᾶσθαι παρασκευάσας.
—— Οὐ μόνον τὰς ἐξηγήσεις συνείρειν ἠργολαβήσαμεν πεφυρμένας τέως, ὡς ἴσασι καὶ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ τυπωθείσας ἤδη ἐπιτετράμμεθα διορθοῦν. Αἱ δὲ τῶν χαλκογράφων ἁμαρτίαι κάρηνά εἰσι Λερναῖα τῆς παλιμφυοῦς Ὕδρας πολυπλοκώτερα, καὶ τῆς Ἰόλεω ἐπικουρίας δεόμενα. Ὅσῳ γὰρ ἐξεκόπτομεν, τοσῷδε πλείους ἡμῖν ἀνεφύοντο, τοῦ τὸ μὲν μεταβάλλειν, τὸ δὲ προστιθέναι, τὸ δ᾽ ἀφαιρεῖσθαι τῶν στοιχείων ἀφορμαί. &c.

b Σκιπίωνος Καρτερομάχου τοῦ Πιστοριέως.
Ὅσσῳ τῶν προτέρων πλείους ποτὲ τ᾽ἀνδρὸς ἐφεῖντο,
Τόσσῳ παυρότεροι εἶχον Ἀριστοφάνην.
Νῦν δ᾽ ὀλίγου, πάρα μὲν πᾶσιν, καὶ πᾶσιν ὀπηδεῖ.
Μηδένα τῶν πάντων, πῶς γὰρ, ἀναινόμενος.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντες τὸν ἐρώμενον ἔσχετ᾽ ἐρασταὶ,
Χρὴ γ᾽ Ἄλδῳ πολλὰς εὐθὺς ἔχειν χάριτας·
Ἄγνωστον δ᾽ αὐτῷ καὶ πλείονας ὅστις ὀφείλει,
Ἢ ἡμεῖς, ἢ καὶ αὐτὸς Ἀριστοφάνης.

c In quâ ſic ALDUS: —— *quanquam es doctiſſimus, ſemper tamen cùm veterum tum neotericorum legis aliquid, memor* Pliniani *illius, nullum eſſe tam malum librum, qui ali-*

Anno 1499. duos Epistolarum à variis Authoribus Græcè ſcriptarum libros *Antonio Codro* URCEO dedicavit. Ad calcem Libri primi, *Græca Marci* MUSURI *Epiſtola*, *Regiſtrum & ſignaturarum ordo*; *Venetiis apud* ALDUM. *Menſe Martio* (die 29. utì ex Epiſtolâ * MUSURI

aliquâ in parte prodeſſe non poſſit. Ex quo itaque accepiſti Angeli Politiani *ſummo viri ingenio & ſingulari doctrinâ lucubrationes excudi formis in ædibus noſtris, me, ut editionem accelerem, hortari non deſinis, quòd ſummi ingenii labores præſtanti ipſe ingenio legere concupiſcas, addito tamen Græco adagio* σπεῦδε βραδέως. *Quare tibi* Politiani *quæcunque habere potuimus Opera,* Marine *ſuaviſſime, dicata muneri mittimus. Quæ verò ea ſint, in Indice, qui ſtatim poſt Epiſtolam legitur, licet videre. Quòd ſi quid doctas auris tuas offendet tanquam parum elaboratum & cultum, ſcito non eſſe hæc edita ab ipſo, ſed ab amicis, & præcipuè ab* Alexandro SARTIO Bononienſi *litteratis omnibus pergrato viro, qui amiciſſimi viri quæcunque habere potuit Opera multùm ac diu & accuratè quæſita imprimenda curavit. Et igitur digniſſimus veniâ* Politianus *noſter, ſiquid in ejus ſcriptis deprehendetur vitii; quandoquidem emendaturus, ſi licuiſſet, erat: immo ſi annos ſuos vixiſſet, & Leges ex Pandectis, quæ olim* Piſanæ *fuerunt, in priſtinam, quod cœperat facere, lectionem reſtituiſſet, commentarióſque in illas, quod prædicabat, non barbarè ſed more Romano & doctiſſimè confeciſſet. Cœperat etiam fœliciter & miro ſucceſſu à barbaris Philoſophiam ipſam aſſerere. Pollicebatur quoque intrà decennium liberaliſſimas artes omnis & vivâ voce & ſcriptis ſe luculentiſſime enarraturum. O immaturam & crudelem mortem, quæ maximè ſœvit in ſumma ingenia! O jacturam ſemper dolendam! Quàm multa vir ille ſcitu digniſſima poſteris reliquiſſet, quæ fortaſſe nunquam ſcientur! Sed utinam & ſecundam centuriam Miſcellaneorum & Epiphyllidas & in* Tranquillum, *in* Terentium, *in* Statium, *in* Quintilianum *ingenioſas & doctas annotationes & alia quàm plurima, ex quibus vel centum facere centurias potuiſſet, habuiſſemus! Prodiiſſent & illa in publicum profutura hominibus; quæ (ut audiò) quidam* Florentiæ *occultant, ut edant pro ſuis.* Ante Græca *Politiani* Epigrammata habemus hanc *Zenobii Acciaioli* Epiſtolam. *Angeli* POLITIANI *Græca Epigrammata, ſicut in archetypo volumine ſcripta erant, publicanda curavi. Non quòd ea cenſerem judicio auctoris ad æternitatem probata; ſed ut bonis adoleſcentibus ad certam ſpem profectus extarent; cùm* Politianum *viderent in hôc quoque genere ſcriptionis, in quo Latini paulummodo muſſitantes gloriari ſolemus, eo tamen ſtudio ac diligentiâ proceſſiſſe, ut horum permulta penè puer conſcripſerit. Quædam verò inambulanti etiam aut cœnanti veluti repentino calore fuſa ipſi ſciamus. In quîs tamen ipſis (ut mihi quidem videtur) ejusmodi multa ſunt, quorum ſi facilitatem ac copiam reputâris, magni quidem ingenii* Politianum *ſed & multæ lectionis fuiſſe oſtendant; planéque indicent, quantum vir ille operæ pretium facere potuerit, ſi perficere, quæ cogitabat, per importunum obitum licuiſſet: Ut quòd effecit, laude digniſſimus, quòd non potuit, veniâ ac commiſeratione cenſendus ſit.* Florentiæ *Kal.* Decemb. 1495. Epigrammatibus pleriſque annum æræ Chriſtianæ aut ſuæ ætatis (primo 1471. ætatis 17. ultimo 1493.) adjunxit *Politianus.*

* Ὡς μὲν Ἐνετίῃσι τὸ παρὸν ἐνετυπώθη βιβλίον, καὶ ὅτι παρ' Ἄλδῳ, καὶ ὡς οὐκ ἄνευ προνομίου, καὶ ὅτι μουνυχιῶνος φθίνοντος τρίτῃ χιλιοστῷ υ ἐννενηκοστῷ θ' ἀπὸ τῆς θεογονίας ἔτει, ταῦτα δὴ οὔτε πρὸς ἐμοῦ λέγειν, οὔτε τῶν φιλολόγων οὐδεὶς ἄνποτε τῆς τοιαύτης ἀπειροκαλίας οὐδὲν ἀπόναιτ' ἂν ἀγαθόν. —— Ἔτι κἀκεῖνο πάντας εἰδέναι βουλοίμην, μάλιστα μὲν ἡμῖν τοῦ ἄριστα διορθώσεως τὴν πραγματείαν ἕξειν μελῆσαν. Εἰ δέ τι που παρέδραμεν, ἢ διεστραμμένον εἶναι γράμμα, ἤτι τοιοῦτον, οἷον οὐδὲ τοῖς ἄκρῳ φασὶ δακτύλῳ τῆς Ἑλληνικῆς γευσαμένοις φωνῆς, ἐμποδὼν ἂν πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου γενέσθαι. Ἐν μέντοι τοῖς Ἀλκίφρονος ἔστιν οὗ τὰ τῆς ἐννοίας διημαρτῆσθαι, μηδὲν ἡμῶν παρὰ τὰ ἐν ἀντιγράφοις ἀνηκέστως οὖσι διεφθαρμένοις ῥιψοκινδύνως καινοτομεῖν τολμησάντων. Ὅθεν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἂν εἰ καὶ μάλα φορτικὸν εἰπεῖν ὑποστειλαίμην, μηδένα τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ τοιάδε μεταχειριζομένων, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, οἷς ἡμεῖς ἐνετύχομεν, ἀντιγράφοις, ὑγιέστερον ἂν ταύτην ἐπανορθῶσαι τὴν βίβλον &c.

SURI liquet) *M. ID.* Ad initium secundi, *Aldi* [a] *Epistola ad Urceum quinto decimo calendas Maias M. ID. data.* Ad calcem, *Registrum cum signaturis.* Ἐνετίῃσι καὶ τοῦτο παρ᾽ Ἄλδῳ τοῖς φθάσασιν ὁμοιοτρόπως. *Venetiis apud Aldum, eâdem, quâ cætera, conditione.*

Eodem Anno in Medicorum gratiam DIOSCORIDEM & NICANDRUM in [b] *Hieronymi* DONATI patritii *Veneti* nomine suo ære excusos publicavit, scholiis in hunc veteribus adjectis. Ad calcem DIOS-

a *Aldus Manutius Romanus Antonio Codro Urceo S. P. D.*

Collegimus nuper, Codre doctissime, quotquot habere potuimus Græcas epistolas, easque typis nostris excusas, duobus libris publicamus, præter multas illas Basilii, Gregorii, & Libanii, quas, cùm primum fuerit facultas, imprimendas domi servamus. Auctoris verò, quorum Epistolas damus, sunt numero circiter quinque & triginta, ut in ipsis libris licet videre. Has ad te, qui & Latinas & Græcas litteras in celeberrimo Bononiensi gymnasio publicè profiteris, muneri mittimus, tum ut à te discipulis ostendantur tuis, quò ad cultiores litteras capessendas incendantur magìs, tum ut apud te sint Aldi tui μνημόσυνον *& pignus amoris. Vale Venetiis quintodecimo calendas maias M. ID.*

b Quem sic in Epistolâ ALDUS alloquitur. *Nescio quid sit*, Donate *Vir integerrime, addo etiam doctissime, quòd ex eo tempore, quo non parvo meo incommodo, & labore, renascentibus in* Italiâ *bonis litteris, quocunque potui modo, cœpi opem afferre, omnia mihi adversa, nunc hominum perfidiâ, nunc temporum infelicitate, contigerint. Nisi id* Græcorum *infortunio adscribendum est. Quòd ærumnosi futuri sint, quicunque ex nostris* Græcitati *opitulantur: quod etsi quidam joco solent dicere, multis tamen id ita esse probari exemplis potest. Quòd verò majore in dies animo perstiterim in proposito, & nunc maximè perstem, illud sæpe commemorans,*
Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito,
mecum ipse demiror, atque eò magìs, cùm excrucier, ac penè opprimar laboribus, & juvet opprimi, juvet esse miserum. Video meliora, probóque, deteriora sequor: *nam tempus rem quàm carissimam perdens, mihi obsum, ut aliis prosim. Sed feram æquo animo mea damna, dum prosim; nec si vixero, ab incœptis unquam desistam, donec quod semel statutum mihi est, perfecero. Et quanquam majora viribus aggressi sumus, cùm domi nostræ ea ad Latinam, Græcámque & Hebraicam Linguam formis publicandam summo studio, assiduóque labore cudantur, quæ admirationi omnibus futura speremus, tamen (faveat Deus) bene ac pulchre omnia perficientur. Interea* Dioscoridem, *ac* Nicandrum *damus, rati gratissimos, atque utilissimos fore studiosis omnibus, atque iis maximè, qui sunt in* Plinianâ *lectione versati. Scis enim plurima esse in* Dioscoride, *quæ mutuatus videtur* Plinius: *quòd utrumque sæpe legeris, alterúmque cum altero accuratè contuleris. Hunc igitur librum, quò plus auctoritatis foret hisce laboribus nostris, in tuo nomine ære nostro excusum publicare voluimus: quod tibi humanissimo omnium non ingratum fore existimabamus. Quare velim hunc etiam benignâ fronte suscipias, méque de hôc quoque labore, ut facis, ames. Quanquam illud fortasse in* Dioscoride *displicebit, simplicia quædam, quæ aliis quàm Græcis appellantur nominibus, in contextu esse inserta, eáque in margine potiùs imprimenda fuisse censebis. Sed id nos idcirco fecimus, quoniam in contextu in omnibus ea legimus exemplaribus. Præterea quia non absurdum videbatur, etiam quo apud alias gentes nomine simplicia appellarentur,* Dioscoridem *voluisse docere; & præsertim cùm ipse militem se fuisse, ac multam terram peragrásse dicat in proœmio: sed in contextû ne, an in margine legantur, parvi referre existimo. Illud magìs puto dolendum, nonnulla ex iis nominibus esse incorrecta: quæ tamen unusquisque sibi, correctius nactus exemplar, emendare poterit. Nos, quæ habere potuimus, dedimus. Vale.* Venetiis *octavo Idus* Julias *M. ID.* Ex hâc Epistolâ constat ALDUM nil intentatum liquisse, ut omnibus litteratis in omni Linguâ prodesset; & *Hebraicæ* etiam Typographiæ non minùs quàm *Latinæ* & *Græcæ* se accingere aliquando voluisse.

DIOSCORIDIS, post alphabeticas, quæ signaturis inserviunt, litteras, Ἅπαντά ἐστι τετράδια πλὴν τοῦ τελευταίου, τοῦτο γὰρ πεντάδιον. *Omnes sunt quaterni, præter novissimum; is enim quinternus.* Ad calcem NICANDRI, A. B. Γ. Δ. τετράδια. Ε δὲ τετράδιον. *Venetiis apud Aldum. Mense Julio. M. ID.* Sequuntur deinde Scholia in NICANDRI *Alexipharmacorum* Librum ampliora cum ἐκθέσει Mensurarum & Characterum. Scholia hæc in binis paginarum singularum columnis disposita typis *Græcis* aliam formam, exiliorem nempe, nec adeò nigram, (qualis in Libris post 1500. ab ALDO impressis) referentibus excusa sunt.

Eodem anno, cùm omnes cujuslibet Artis & Scientiæ studiosos demerendi occasionem nullam omitteret, veteres ex *Græcis* & *Latinis* Astronomicos in corpus unum redactos, hos partim antè vulgatos, illos hactenus ineditos, typis elegantissimis publicavit. *Julium* MATERNUM ex *Scythicis* oris nuper allatum sub * *Guidi* PHERETRII *Urbini* Ducis nomine produxit. Ad calcem, *Venetiis in ædibus Aldi Romani mense Junio. M. ID. Nequis impune integros hos ac emendatos Materni libros, hinc ad annos decem, formis iterum queat excudere, cautum est.* Signaturarum tabella. MATERNUM sequitur [a] MANILIUS; hunc ARATI Vita è *Græco* in *Latinum* versa *Aldo* MANUTIO interprete; dein *Arateæ* [b] GERMANICI, CICERONIS, [c] AVIENI trans-

* *Operæ pretium mihi videtur*, Guide Pheretri *Dux ill. ut quæcunque volumina formis excudenda curamus, præfatione aliquâ veluti clypeo quodam munita exeant in manus hominum, &, quò sit illis plus auctoritatis, viris vel doctrinâ vel dignitate, vel utroque perinsignibus dedicentur.* —— *Quapropter* Julium Maternum *sub tuo fœlici nomine ære nostro excusum publicare voluimus, tibíque dono mittere*, Guide *Princeps doctissime, rati fore tibi gratissimum, quòd integer & absolutus abusque* Getis *in* Italiam *redeat, suósque revisat, & patriam. Nam qui vagabatur priùs, valdequam depravatus erat, ac mutilus & ferè dimidius.* —— Venetiis *decimo sexto Calendas* Novem. *M. ID.* Hanc Epistolam sequitur alia ad Cardinalem *Hyppolytum* ESTENSEM Epistola *Pescennii Francisci* NIGRI *Veneti* Doctoris anno 1497. (nam eo primùm editus est hic Author) data; in quâ scribit se *non parvo labore, operâ, industriâ, vaframento, periculo, lucubratione, ad superos deduxisse ab inferis* Firmicum *integrum, emendatum, tersum, politum*: Et in eâdem præterea mentionem facit suæ *triplicis* Grammaticæ. *Latinam* tantùm ejus Grammaticam anno 1480. excusam vidi.

a Excusus est antea ann. 1484.

b Hæc GERMANICI versio priùs prodiit ann. 1474. ALDUS (ut FABRICIUS observat in *Biblioth. Lat.*) edidit hôc titulo; *Fragmenta* ARATI Phœnomenon *per* Germanicum *in Latinum versi cum commento in* Siciliâ *reperto. Propriè verò hoc quod vocat commentum non est commentarius in* Arati *Metaphrasin, unde* H. Grotius *illud tanquam alienum in* Arateis *suis prætermisit: sed ut* Jo. Fellus Oxoniensis *Episcopus in suâ* Eratosthenis *editione pulchre observavit; Latina versio catasteris morum* Eratosthenis, *additis quibusdam excerptis è* Nigidii Figuli *Sphærâ Græcanicâ, & recentioribus quibusdam è* Plinio, Fulgentio Planciade & Isidoro *de naturâ rerum assumentis. Persuasit sibi nempe* Fellus *commentarium istum (quicquid* Scaliger *aliíque viri docti aliter senserint)* Germanici *ipsius esse (quod &* Politiano *c.* 38. *Misc. &* Barthio *pridem visum) ab eóque non* Aratum *modò sed &* Eratosthenem *translatum esse Latinè.*

c Antè prodiit ann. 1488.

translationes; ARATUS postea cum THEONIS scholiis, & PROCLI Sphæra, *Græcè*; Eadem *Latinè*, interprete *Thomâ* LINACRO, cum ejus dedicatoriâ ª ad ARCTURUM *Cornubiæ Walliæ'*que Principem præfatione, & * ALDI ad *Albertum* PIUM, *Gulielmi* GROCINI *Britanni* ad ALDUM Epistolis. Ad calcem, *Registrum quinternionum. Venetiis, curâ & diligentiâ Aldi Ro. Mense Octob. M. ID. cui concessum est ab Ill. S. V. ne hos quoque libros alii cuiquam impune formis excudere liceat.*

Sub

a BAYLE, Diction. dans les Notes B.] Cependant *Erasme* raconte, que cet Ouvrage fût dedié à *Henri* VII. &c. *Erasmi* verba in Epistolâ ad *Germanum Brixium* ann. 1530. 30. Jan. datâ [lege in Epistol. pag. 1263.] sunt hæc ------ Thomam Linacrum, *qui Sphæram* Procli, *ab alio nescio quo utcunque versam, exactiùs transtulit.* ------ Thomæ Linacro *pessimè cessit, quòd* Proclum *à se denuo versum Regi hujus patri dicârat.* Andreas *quidam* Tolosates, *præceptor* Arcturi *Principis & in regnum paternum successuri, nisi mors antevertisset, cæcus adulator, nec adulator tantùm, sed & delator pessimus, Regem admonuit hoc libelli jam olim fuisse versum à nescio quo; & erat, sed miserè. Hanc ob causam Rex & munus aspernatus est, & in* Linacrum *velut in impostorem inexpiabile concepit odium.* Hunc *Erasmi* locum citat *Albert. Fabric.* in *Biblioth. Græc.* p. 518. vol. 8. En tibi, Lector, ipsam *Linacri* Epistolam.

Ad Illustrissimum ARCTURUM Cornubiæ Valliæ'*que Principem*, Thomæ LINACRI Britanni *in* Procli Diadochi *Sphæram præfatio.*

Cùm statuissem, ARCTURE *Princeps Illustrissime, & totius ævi tui decus, pro meâ incredibili erga te pietate summâque observantiâ, mearum lucubrationum monumentum aliquod tibi nuncupare; succurrebat in primis* Procli *Sphæra, dignum (ni fallor) opus, cui tu præsertim aliquam partem studiorum tuorum impertias. Quippe qui secundus ex omni majorum numero extitisti, qui gentili syderis nomine vocarere. Huc accedit, quòd non parum adjumenti præstabit, vel ad Poëtarum lectionem (cui te incumbere miro jam successu cœpisse intelligo) vel ad celebrium locorum situs naturæ'que cognitionem: quæ reliquam quoque ætatem post publicas sollicitudines jucundissimâ voluptate recreet atque reficiat. Neque enim ea cognitio aliâ ratione parabilis est præsertim tibi, cui per occupationes regni peragrare orbem minimè licebit, quàm ex iis Libris, qui prorsus intelligi sinè Sphæræ notitiâ non possunt. Id quod firmissimis rationibus addicerem, nisi vererer, ne nimiùm longa præfatio operis compendio parum quadraret. Feci itaque tibi è Græco Latinum* Proclum *de Sphærâ differentem: non quòd antea Latinè de eâ proditum etiam ab homine nostrate non sit, sed quòd multo certè meliùs à* Proclo. *Ut taceam, siquid in nostrate requirimus, quod etiam per alium è nostris quoquo modo sarciri non fuerit fortassis alienum. Hanc, inclyte Princeps, tuâ occasione legent studiosi. Leges et tu, cùm tibi commodum videbitur, maximâ indidem (nisi nimiùm operis amore labor) cum spe fructûs. Simul illud interim admonitus, siquid ex eâ Linguâ desideras, in quâ omnis humanitatis monumenta sunt condita, sunt vel tuorum publicis studiis, vel tuis, quæ magìs etiam publica sunt, conducere putâris, non deesse ex* Britannis *tuis, qui tibi nonnihil fortassis in eâ re gratificari possint. Utinam tam possint quàm velint! Sed nunc* Proclum *ipsum, si libet, loquentem audies, perinde tamen ac si in Græciâ esset: ad cujus certè horizonta Sphæram pinxit. Quod ita statim in ingressu operis significâsse non fuerit fortassis ab re.*

* Duas has Epistolas hìc adjicere operæ pretium duxi.

Aldus MANUTIUS *Ro. Alberto* PIO *Carporum Principi S.P.D.*

Et si scio à plerisque me tarditatis crimine accusari, ALBERTE, *præsidium meum, quòd plurimum differre videar, quæ toties pollicitus sum studiosis dare, tamen has litteratorum querelas æquo animo ferendas ducimus, tum quia possum vel graviora perferre, dum pro-*

 sum;

Sub hujus anni finem prodiit ſcripta Italicè *Hypnerotomachia* POLIPHILI, *ubi humana omnia nonniſi ſomnium eſſe docet, atque obiter plurima ſcitu ſanè quàm digna commemorat. Cautum eſt, nequis in dominio Ill. S.V. impune hunc Librum queat imprimere.* Liber hic *Leonardi* CRASSI *Vero-*

ſum, tum etiam, quòd ſum ipſe mihi optimus testis, me ſemper habere comites (ut oportere aiunt) Delphinum *&* Ancoram. *Nam & dedimus multa cunctando, & damus aſſiduè. Cùm igitur ſuperioribus diebus curâſſem imprimenda* ARATI *Phœnomena cum* THEONIS *enarratione, viſum eſt illis adjungere* PROCLI *Sphæram, & eò magìs quòd eam* Thomas LINACRUS Britannus *doctè & eleganter Latinam nuper fecerit, ad méque nostris excudendam formis miſerit. Eſt enim opuſculum —— quod ipſe* Linacrus *noster ——* ARCTURO *Principi ſuo —— nuncupavit ——' Et nos nostrâ curâ impreſſum ad te legendum mittimus —— à* Thomâ Linacro *ſummâ tibi familiaritate conjuncto interpretatum. Qui utinam &* SIMPLICIUM *in* ARISTOTELIS *Phyſica, & in ejuſdem Meteora* ALEXANDRUM, *quos nunc ſummâ curâ Latinos facit, ad me dediſſet, ut & illos unà cum* PROCLO *ad te mitterem. Eóſque & alios in Philoſophiâ Medicinâque perutiles Libros aliquando dabit, ut ex eâdem* Britanniâ, *unde olim barbaræ & indoctæ literæ ad nos profectæ* Italiam *occupârunt, & adhuc arces tenent, Latinè & doctè loquentes bonas artis accipiamus, ac* Britannis *adjutoribus fugatâ barbarie arces nostras recipiamus, ut eâdem hastâ ſanetur, à quâ illatum eſt, vulnus. Horum ego Latinitatem & eloquentiam admiratus,* Gulielmi Grocini *viri Græcè & nedum Latinè peritiſſimi atque undequoque doctiſſimi, quam ad me doctam quidem & elegantem dedit, Epiſtolam ſubjungere placuit, ut pudeat Philoſophos nostros barbarè & ineptè ſcribere, æmulatíque* Britannos, *non dico grandævi,* γερόντιον γὰρ ψιττακὸς ἀμελεῖ σκυτάλην, *ſed cæteri omnes Latinè & doctè philoſophentur. Sed quòd in eâ me plurimùm laudat, facit amicè.* Vene. *Pridie idus* Octob. *M. ID.*

Gulielmus GROCINUS *Britannus*
Aldo MANUTIO *Romano*
S. P. D.

Rediit in Britanniam *nuper amicus meus ſummus, idémque tuus,* Alde *humaniſſime,* Thomas Linacrus, *ſalvus (eſt Deo Gratia) & incolumis. Is cùm tua ſingularia in ſe merita abunde mihi expoſuiſſet, facilè perfecit, ut te vel hôc ſolo nomine mirificè diligerem, perinde gratum existimans quicquid in eum contuleris officii, ac ſi in me ipſum contuliſſes. Debent enim eſſe* τὰ τῶν φίλων κοινά. *Quanquam (neque enim diſſimulare fas eſt) nonnihil jam in me ipſum profiteor eſſe à te & privatim & publicè collatum. Adeò me tibi jam triplici nomine, vel amici, vel meo, vel (quod omnia complectitur) publico, debere præ me fero. Atque ut de publico in omnes beneficio pauca commemorem, id mihi videtur ejusmodi, ut haud ſciam, quid potiſſimum mirer, aut laudem; ingenium an judicium; fiduciam an industriam; felicitatem an benignitatem. Non enim potuiſſes neque ſinè ſummò ingenio mirum illud artificium ad imprimendas præſertim Græcas litteras excogitatum aſſequi. Neque ſinè acerrimo judicio in deligendis Authoribus, quorum impreſſa volebas opera, ídque contra* Ciceronis *cenſuram*, Aristotelem Platoni *anteponere. (In quo etiam ego tuæ nimirum accedo ſententiæ, ut qui inter ſummos Philoſophos* Aristotelem *&* Platonem *tantum intereſſe arbitrer, quantum (pace omnium dixerim) inter* πολυμαθῆ *&* πολυμυθῆ.) *Neque ſinè incredibili fiduciâ rem tantam præſertim in maximis difficultatibus temporum aggredi. Neque ſinè mirâ diligentiâ, inchoatam inter tot impedimenta perſequi. Denique quid videri poteſt aut felicius quàm poſſe aut benignius quàm velle litteratiſſimos quoſque tuo demereri obſequio? Quocirca cùm tuum istud tam latè pateat munus ampliſſimum, ut orbem terrarum propemodum obstrinxeris memoriâ beneficii ſempiternâ; cúmque præterea huc acceſſerit tuum in nos, nos, inquam,* divíſos toto orbe Britannos, *privatum munus, idémque cum ipſo publico munere conjunctiſſimum; fatear neceſſe eſt nos (ſi modò grati eſſe volumus) non ſolùm cum cæteris omnibus, ſed etiam plus quàm cæteros omnes tibi debere. Et quanquam major eſt magnitudo beneficii tui, quàm ut parem tibi pro eo gratiam referre poſſimus, nos tamen nunquam pudebit accepti, magìs quàm te pœnitebit*

Veronensis (utì ex ejus Epistolâ ad GUIDONEM *Urbini* Ducem liquet) sumptibus impressus est, elegantissimo Romano charactere, eodem quo MATERNUS & MANILIUS, cum multis (quæ ligneis tabulis incisæ sunt) figuris. In fine sic, *Tarvisii cùm decorissimis Poliæ amore lorulis distineretur misellus Poliphilus. M. CCCC. LXVII. Kalendis Maii.* Noli verò, Lector, credere hunc esse impressionis annum*; hunc enim scrupulum tibi eximet ultima (quæ erratorum lineas quinquaginta novem plenas complectitur) pagina. *Gli Errori del libro fatti stampando, liquali corrige cosi*; & ad calcem, *Venetiis mense Decembri M. ID. in ædibus Aldi Manutii accuratissimè.* Ullum ante hunc (longissimum sanè) Indicem Libris suis *Aldum* adjecisse non novi.

Typographicos jam tandem *Aldi* labores † præcipuos ad decimum quintum usque sæculum deduximus. Quos per reliquum deinceps suæ vitæ spatium exsudaverit, in proximo horum Annalium volumine dicetur. Nec (ut puto) mihi succensebit lector, quòd in singulis *Aldinarum* Editionum Epistolis, Præfationibus, Epigrammatibus evolvendis & examinandis nimium operæ consumpserim: cùm ex nihilo ferè meliùs deprehendi possit & *Aldi* ingenium & rei Litterariæ illis temporibus status; quibus & quorum auspiciis hæc creverit; quàm ille fuerit, utì in prælo, ità & in stylo, emendatus; quàm in studiorum suorum sociis & adjutoribus æquè ac patronis deligendis peritus; quan-

bit collati; quod ne fiat, summopere curabimus. Noster item Linacrus *nuntiavit mihi te rem multo magis admirandam moliri, jámque statutum habere, ut Libros Sacros Veteris quidem Testamenti trifariàm, Latinè, Græcè & Hebraïcè, Novi autem bifariàm Græcè & Latinè imprimas: Opus planè arduum & Christiano viro dignissimum. In quo, si modò perficere licebit, non modò cæteros omnes, qui unquam in hôc genere floruerunt, sed etiam te ipsum longo intervallo superabis. Age igitur, mi* Alde, *auspicare tandem opus, quod cogitas, & quod jamdiu parturis, aliquandò parias. Non enim adduci possum, ut credam, posse opus tam Divinum secundis carere successibus. Nam quod ad nos attinet, nihil planè prætermittemus, quod huic rei futurum adjumento videbitur. De iis, quæ tibi à nobis privatim debentur, noli laborare. Curavimus, ut prope diem satìs tibi fiat. Vale. ex urbe* Londino *VI. Calen. Septembr.* Hanc *Grocini* Epistolam Sphæræ *Procli* additam memorat *Erasmus* in Epistol. ad *Bud.* (vid. pag. 184.) *Erasmus Grocinum* ex animo venerari se scripsit (Epistol. pag. 136.) Hunc etiam *Latimerus* (Epistol. ad *Erasm.* pag. 294.) *meminit virum multifariâ doctrinâ, magno quoque & exercitato ingenio, duos continuos annos litteris solidam operam dedisse sub summis doctoribus*, Demetrio Chalcondyle & Angelo Politiano. *Grocinus* (utì *Erasmus* notat in Epistol. ad *Latimer.* (p. 379.) *primùm in* Angliâ *Græcæ Linguæ rudimenta didicit. Pòst in* Italiam *profectus audivit summos viros; sed interim lucro fuit illa priùs à qualibuscunque didicisse.* Is (utì *Erasm.* ad *Gaverum* Epistol. p. 789.) *haud multò post* [Coletum] *periit, præter Theologiæ professionem, in omni genere disciplinarum usque ad morositatem exactè versatus. Is tamen ut ad multam vixit ætatem, ita nil scriptum reliquit.* (Eóque gratiorem lectori fore ejus, quam modò attuli, Epistolam judico.) *Attactus paralysi plùs minùs annum ipse sibi superstes fuit.* De *Coleti* vitâ & obitu lege *Erasmi* Epistolam ad *Jodocum Jonam* (pag. 451.) anno 1519. datam, item aliam ad *Gaverum.* (pag. 789.)

† Aliæ enim aliquot *Aldi* editiones occurrent in Catalogis sequentibus, ad quos remitto lectorem; præsertim ann. 1494. & 1495.

quantum denique fuisse illum oporteat, quem docti in universo orbe viri propè omnes tanti fecerunt.

Veterum, qui de *Græcis* litteris optimè meruerunt, Typographorum *Aldus* fuit præcipuus, non tamen solus.

Anno 1497. *Rhegii* selectas ÆSOPI Fabulas impressit *Dionysius* BERTOCHUS *Græcè* & *Latinè*, cum *Boni* ACCURSII *Pisani* ad Ducalem Quæstorem *Johannem Franciscum* TURRIANUM * Epistolâ: *Florentiæ*, anno eodem, TARRÆI & DIDYMI parœmiarum *Græcam* Authore ZENOBIO Epitomen *Philippus* JUNTA.

Anno proximo, *Mediolani* prodierunt PHALARIDIS, APOLLONII & BRUTI Epistolæ *Græcè*, cum *Latinâ* interpretatione, ex ædibus [a] BARTHOLOMÆI *Justinopolitani*, [b] GABRIELIS *Braschellensis*, *Joannis* BISSOLI & *Benedicti* MANGII *Carpensium*: item anno 1499. SUIDÆ Lexicon *Græcè*, impensâ & dexteritate D. *Demetrii* CHALCONDYLI, *Joannis* BISSOLI, *Benedicti* MANGII *Carpensium*; cui præfiguntur [c] *Græcus Stephani* NIGRI inter Bibliopolam & studiosum

* Epistola hæc est: *In superiore codice, ut nôsti, imprimi curavimus* Æsopi *Fabulas Græcis & litteris & verbis; subdidimúsque earum interpretationem secundùm* Rynucium Thettalum *virum meâ sententiâ & doctum & disertum. Nunc verò, quo major liberis tuis ac facilior aditus sid ad utramque Linguam & Græcam & Latinam, quasdam electiores Fabulas, quæ in communi sunt nostrorum hominum usu, ita singulatim in eisdem paginis informari curavimus, ut in eodem latere habeatur ex dexterâ parte Græcus, ex sinistrâ autem Latinus sermo. Hôc enim pacto verbum quasi verbo respondebit sinè longâ inquisitione &c.*

a Libro hæc ejus Epistola præfigitur:

Bartholomæus Justinopolitanus Petro CONTARENO *patritio Veneto S.*

Cùm omnium atque adeò quotidianis querelis rei litterariæ calamitas deploretur, quæ Librariorum Impressorúmque incuriâ in dies diffunditur latiùs, incredibile dictu, nec minùs fœdum, nullos tam diu bonarum artium cultores extitisse, qui sacratissimum litterarum numen velut à profanis assererent, mysteriúmque hoc (ut ita dicam) imprimendorum librorum, si non studiorum antistites, at initiati vel cum sordium suspicione susciperent. Hôc verò tempore non desunt, qui hoc verè publicum negotium privato otio libentissimè præferant, hôc maximè freti, quòd invidorum impetus, quos non defuturos jam nunc satis perspectum est, te patrono facilè sustinere posse confidant. Suscipe per Deos, vir clarissime, jacentium litterarum clientelam te dignam. ---- Illud verò non dissimulandum putavi, non deesse, qui quæ Phalaridis *feruntur, eas à* Luciano *scriptas suspicentur. Has tantùm verbum verbo Latinas reddemus disjunctisque voluminibus ita collocabimus, ut pagina paginæ, & versus versui fidelissimè respondeant; cui adminiculo studiorum velut infantia innitatur, & in cæteris, quas intactas hôc consilio reliquimus, profectûs vires experiri possit. Vale.* Ad calcem libri, *Privilegio multâ indictâ vetatur, nequis ad decem annos imprimere possit, nec alibi impressa vendere usquam locorum ditionis inclyti & felicissimi S. Veneti.*

b Hunc eundem puto esse GABRIELEM *Brassicellæ* natum, quem antea ab *Aldo* (in Epistol. præfix. *Aristotel.* 3 vol. ann. 1497.) laudatum legimus.

c Διάλογος Στεφάνου τοῦ Μέλανος.

Βιβλιοπώλης καὶ Φιλομαθής.

ΒΙ. Δεῦρ' ἴθι, Φιλομαθὲς, εἰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐρᾷς τάχα φωνῆς.

ΦΙΛ. Τί ποιήσων; εἰπέ μοι διὰ τάχους. Οὐ γάρ μοι σχολή ἐστιν.

ΒΙ. Θεασόμενος τοιγαροῦν ταύτην τὴν βίβλον, τὴν νεωστὶ, ὥσπερ ὄψει, τετυπωμένην καὶ μετέπειτα ὠνησόμενος. Πολλῶν γάρ ἐστι ποικίλων καὶ παντοδαπῶν μεστή. Ὁρᾷς δὲ τὸ πάχος αὐτῆς

αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος. Οὐδὲν γάρ ἐστιν οὔτε παρὰ ποιηταῖς οὔτε παρ' ἱστορικοῖς καὶ λογογράφοις οὕτω δύσκολον καὶ σκοτεινὸν, ὅπερ οὐκ εὐχερὲς καὶ σαφὲς ποιεῖ· ἑρμηνεύει γὰρ ὡς πλεῖστα καὶ χρησιμώτατα.

ΦΙΛ. Οὐκ οἶσθα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τὸ πανταχῆ τεθρυλλημένον· ὁ πολλὰ λαλῶν πολλὰ καὶ σφάλλεται.

ΒΙ. Οἶδα πῶς γὰρ οὔ· ἀλλ' ἥκιστα ἡ τοῦ Σουίδα πολυφωνία ἐνέχεται τῇ παροιμίᾳ. Τὸν γὰρ περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων λέγοντα, πολλὰ καὶ λέγειν ἀναγκαῖον. Καὶ δὴ καὶ Σουίδας πάμπολλα συντεμὼν ὀλίγους περιείληφε. Καὶ τὸ τῶν μελισσῶν μάλιστα ἐμιμήθη. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖναι ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσιν, οὕτω καὶ Σουίδας, καὶ ἁπλῶς οἱ σπουδαῖοι καὶ ἐλλόγιμοι τῶν ἀνδρῶν πολλῶν μὲν ἀπόπειραν λαμβάνειν εἰώθασιν· ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ χρήσιμα καὶ κάλλιω συλλέγειν.

ΦΙΛ. Εὖ γε νὴ τὸν Ἀπόλλω καὶ καλῶς ἔφης· καὶ σοι χάριν ὁμολογῶ. Ἡ οὖν τῆς βίβλου τιμὴ πόση τίς ἐστι.

ΒΙ. Χρυσῶν τριῶν.

ΦΙΛ. Λάμβανε δὴ, καὶ δὸς τὴν βίβλον.

Dialogum hujusmodi Concordantiis Bibliorum *Latinè* præmisit *Frobenius*, quem integrum suo *de* Parisiensis *Typographiæ Origine* Tractatui *Chevillerius* pag. 129. inseruit.

„ *Jean Froben* imprima, dans la Ville de „ *Bâle*, la Concordance de la Sainte Bible: „ il en fit une Edition *in fol.* l'année 1496. „ & une autre en 1525. au lieu de Préface „ il mit au premier feuillet de cette dernie- „ re un Dialogue, où il dit, que, quoi qu'il „ soit très-difficile de ne point se tromper „ dans l'Impression des Chiffres, lorsqu'il „ y en a beaucoup à imprimer; néanmoins „ il y a pris garde de si près, qu'il n'y a „ point fait de faute. Comme cette ma- „ niere de faire des Préfaces n'a pas été „ commune parmi les Imprimeurs, & que „ ce Dialogue est un témoignage de la ca- „ pacité de *Froben*, nous le rapporterons „ ici tout au long. *Jean Maréchal* Impri- „ meur de *Lyon*, qui remit cette Concor- „ dance sous la Presse l'année suivante, „ trouva ce Dialogue si fort à son goût, „ qu'il voulut bien le mettre dans son Edi- „ tion.

„ EMPTORIS & *Joannis* FROBENII *Dialogus*.

„ EMPTOR. Quid apportas, Librorum parens *Frobeni*? FROBEN. Quod „ tu quidem emptum, Ego verò vendi- „ tum velim. EMP. Est igitur aliquod „ Opus novum? FROB. Neque novum, „ neque vetus, sed vetus novum. EMPT. „ Tu quidem nunc Oedipodem agis res- „ pondens & non respondens. FROB. „ Sed non diu torqueberis ænigmate. Vi- „ des elenchum divinorum Voluminum, „ aut si magis delectat te titulus receptus „ quàm Latinus, *Concordantiam Bibliæ.* „ EMP. Quoties hoc Opus nobis renasci- „ tur? FROB. Renascitur, sed vestro „ bono. Sol quotidie renascitur sed idem. „ Hoc Opus toties redit; sed usquè me- „ liús. EMP. Fateor, *Frobeni*, pulcherri- „ mum esse victoriæ genus, si quis in re- „ bus honestis vincat seipsum. FROB. At- „ qui in hôc Opere sic ipse mecum certa- „ vi, ut ipse mihi ulterioris victoriæ spem „ præripuerim. EMP. Solent quidem is- „ tud egregii Artifices opere quopiam re- „ licto, in quo quidquid ars, quidquid in- „ dustria posset, consumerent, nec sibi „ spem ullam majoris gloriæ reliquam fa- „ cerent. FROB. Verum; sed *Apelles* „ suam *Anadyomenem* non absolvit: Ego „ meum Opus perfeci. EMP. Nihil igitur „ hìc, quod desideretur? FROB. Scis „ esse naturam hujus operis, ut difficilli- „ mum sit præstare, ne quid erroris sit in „ numeris. Hìc sic advigilatum est, ut hanc „ omnium difficillimam difficultatem inde- „ fatigabili curâ vicerim. Et non pauca „ sunt adjecta, quæ in prioribus Editioni- „ nibus non habebantur. EMP. Gratulor „ equidem studiis. Cæterùm ex hoc laboris „ genere non multum est gloriæ. FROB. „ Fateor, sed hôc plus à vobis debetur gra- „ tiæ. EMP. Interea non vereris, ne tibi „ perpetuis istis laboribus contrahas se- „ nium? FROB. Quid facias, huc natus „ sum, & si quid senii contractum fuerit, „ vobis in manu est depellere. EMP. Quo- „ nam pacto? FROB. Si promptè & ala- „ criter emeritis, quod damus. EMP. An „ non metuis crimen impietatis, qui prosti- „ tuas Liberos tuos? FROB. Nequa- „ quam, nam hos Liberos vobis genero, „ non mihi. EMP. Expecto indicaturam.

„ FROB.

diosum Dialogus, * Latina *Antonii* MOTTÆ Epigrammata; [a] Epistola *Joannis* MARIÆ *Catanei* ad *Albertum* PIUM Latina, [b] *Demetrii*

„ FROB. Admove aurem. EMP. Hui!
„ perchare. FROB. Aufer, inspice. Si
„ pœnitebit contractûs, referto mercem,
„ ac recipito pretium. EMP. Benignè tu
„ quidem dicis. FROB. Vulgaris laus est
„ benignè dicere. *Frobenianum* est plus præs-
„ tare factis quàm dictis. EMP. Accipe
„ monetam probatam. FROB. Accipe
„ mercem æquè probatam: quod utrique
„ nostrûm vertat benè.

Hic *Niger* (cujus suprà attuli Dialogum Græcum) est ex *Casali majore Cremonensis* agri, cujus Dialogum habemus eruditissimum (*Mediolan.* 1517.) ubi (pag. 42.) comperimus ipsum *consuevisse quatuor viros quàm sæpissime suâ oratione celebrare, quos inter utriusque literaturæ peritissimos principatum facilè obtinere ingenuè fatebatur*, Demetrium *scilicet* Chalcondylem *præceptorem suum qui jamdiu in hâc nostrâ inclytâ civitate publico conductus stipendio Græcas docet literas*; Joannem Lascarum, *qui nunc* Venetiis *honorificentissimè Regium agit legatum*; Marcum Musurum Cretem, *qui* Patavii *publicè profitetur*; Aldum Romanum, *cujus operâ ac studio respublica literaria plurimum adaucta est*; Demetrium *tamen* Chalcondylem *cæteris, cùm ætate ac rerum usu, tum vel maximè doctrinarum orbe præferre.* ------ *Quid mihi* Demetrii *humanitatem memoras? quem omnes tam Latini quàm Græci, qui ejus consuetudine usi sunt, humanissimum, doctissimum, prudentissimum, continentissimúmque prædicare nunquam desistunt? Non ne* Stephanus Niger *præceptor noster, qui ei tot annos assiduam operam dedit, quique semper inter intimos ejus familiares extitit, tantam ait esse* Demetrii *integritatem, tantam eruditionem, tantam frugalitatem, tam candidos mores, ut ætatis nostræ mortalium nemini postponendus videatur?* ---- pag. 43. *Salvus sis*, Demetri *præstantissime, juventutis* Mediolanensis *moderator.*

* En duo ejus Epigrammata:

Antonius MOTTA.

Demetri, *æternos debet tibi mundus honores,*
Quòd dignum quòd tam nobile tradis opus,
Debet Motta *magìs, caro cui tanta resultat*
Gloria discipulo, te duce quanta datur.

Antonius MOTTA.

Olim Phocis *erat doctis celebrata Poetis,*
Unde novum exhausit funditus Ascra *melos,*
Proximus huic Helicon, *rivo forte æmulus illi*
In quo tam expressit nobile Smyrna *Sophos.*
Cadmeas Dircæus *olor volitare per arces*
Dictus & immenso est perstrepuisse sono.
Dignius Insubri Suidæ *decus exit ab urbe,*
In cujus lapsa est Græcia *tota sinum.*

a Sic scribit ille. —— *Quis post hanc divinam imprimendi Artem, Librum aliquem suis undique numeris absolutum publicavit? nisi characteribus decoris insignitum? emendatore optimo illustratum? utilitate publicâ necessarium? Ego autem non negaverim jam plurima utriusque Linguæ Volumina per eruditos in lucem venisse, quæ splendoris multum & utilitatis secum attulere; sed qui eam, quam* Suidas *Græcus, absolutionem sit consequutus, nullum facilè contenderim.* —— *Latebat in tenebris paucorum factus tam preciosus Autor, & ab omnibus indies desiderabatur. Nullus opem ferebat, nec poterat. Tandem ad hanc provinciam reservatur vir Atticæ facundiæ princeps* Demetrius Chalcondyles *præceptor noster. Non ut cæteri Græcorum studiosis tantam felicitatem invidit; sed ducem se constituens egregios hujus Artis & industrios artifices* Joannem BISOLUM & Benedictum MANGIUM Carpenses *accersivit, per quos typis in melius reformatis, additis etiam plerisque & magnæ, & admirandæ gratiæ, quippe qui in eo genere præstantissimi sint, & præter conditionem & ætatem suam pluribus multoties collatis Exemplaribus emendandum, imò excolendum, & renovandum* Suidam *aggreditur; tanto studio & diligentiâ usus, ut obscura detexerit, inversa correxerit, manca suppleverit, & ut demum quod sentio dicam, in illo expoliendo Autorem ipsum superaverit. Debes itaque plurimum illis*, Alberte *vir Clarissime; nam post Græca tot tibi dicata Volumina, quibus enixè oblectaris, nullum, neque majus, neque utilius dicari potuit* &c.

b Sic ille in Epistolâ: Τὸ παρὸν βιβλίον Σουίδα τετύπωται μετὰ ὑπὸ Βενεδίκτου Μαγγίου καὶ Ἰωάννου Βισόλου τῶν Καρπαίων. Ὧν ὁ μὲν εὐφυὴς ὢν καὶ πεῖραν οὐκ ὀλίγην ἐσχηκὼς ἐν

τῇ

ftrii CHALCONDYLI Græca. Ad calcem, quaternionum tabella; & [a] Latini aliquot *Joannis* SALANDI ad CHALCONDYLUM & Lectorem versus. Typographicum insigne duo rami cum litteris Typographorum initialibus I. B. & B. M. & lemmate [*sudavit & alsit*]: quo nullum sanè poterat commodius excogitari.

Eodem hôc anno, *Venetiis*, lucem aspexerunt *Etymologicum magnum*, & SIMPLICII Commentarius in ARISTOTELIS *Categorias*, Græcè,

τῇ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐαρμόστῳ συνθέσει, σπουδῇ τε καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος, οὐδὲν παρῆκεν ἐς δύναμιν τῶν εἰς ὀρθὴν σύνταξιν καὶ συμμετρίαν τῶν πρὸς ἄλληλα στοιχείων καὶ συλλαβῶν συντεινόντων· εἰ μή πού τι ἐν τοσούτῳ συντάγματι παρεωράθη. Ἰωάννης δὲ ἄριστος ὢν γραμματογλύφος, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν γραμμάτων, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν, εἰς ἄκρον ἐκμιμησάμενος τοιοῦτον χαρακτῆρα γραμμάτων ἀποτελέσας ἔχει, οἷόν ἐστιν ὁρᾶν ἐν τῷ βιβλίῳ. Τοιοῦτοι μὲν οἱ τυπώσαντες. Ὁ δὲ τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίου πεποιηκώς Δημήτριός ἐστιν ὁ Χαλκονδύλης ὃς πλείοσιν ἀντιγράφοις χρησάμενος, κἂν τούτοις πᾶσιν οὐ σμικρ' ἄττα ἁμαρτήματα εὑρηκὼς, ὧν τὰ πλείω ἐν ἅπασιν ὡσαύτως ἐτύγχανον ὄντα, πολλὰ μὲν φιλοπονήσας καὶ διασκεψάμενος ἐπηνόρθωσεν. Ἔστι δ' ὧν οὐχ οἷός τ' ἐγένετο τῆς προσηκούσης διορθώσεως τετυχηκέναι. Ἀλλὰ τὴν μὲν τῆς λέξεως ἑρμηνείαν διὰ σπουδῆς ἔχε διαφυλάξαι. Τὴν μέντοι παρεισαγομένην ῥῆσιν πρὸς σαφήνειαν τῆς λέξεως ἡμαρτημένην οὖσαν, ὡς εἶχεν, ἀφῆκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λέξεις ἐνίας, αἵτινες τὸ παράπαν οὐχ ὑπῆρχον ἐν Σουίδᾳ, ἄλλοθέν ποθεν συλλέξας προσετέθηκεν. ———— Τὸ δε βιβλίον οὕτω τοι σπάνιον καὶ πολύτιμον ἦν ἔντε τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ὡς τὸν τοῦτο κεκτημένον μέγα φρονεῖν ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον κέρας Ἀμαλθείας καρποῦσθαι. Νῦν δὲ διὰ τῆς ἐντυπώσεως ἀφθονίας τοῦ βιβλίου γεγονυίας ἔξεστι τοῖς φιλομαθέσιν ὀλίγου κτωμένους ἀπολαύνειν· καὶ τῆς τε ποικιλίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν πολυμαθίας γευσαμένους χάριν εἰδέναι τοῖς μετὰ πόνου πολλοῦ καὶ δαπάνης τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον βιβλίον φροντίσασι γενέσθαι.

a *Joannes* SALANDUS, *D. Demetrio* CALCHONDILO.

Majestas, decus: & nitor vetustus,
Argoi eloquii perire visus:
Et torpere gravi priùs veterno,
Sermo Cecropius: Sophôsque Achæum,
Nostrâ à cognitione jam remotum
Propter barbariem parum ferendam
A censoribus utriusque Linguæ,
Quum frustra appeteretur in Poetis,
Gressu liberiore concitatis:
Et campo uberiore devagatis,
Quúmque omnis quereretur ordo Phœbi,
Esse interprete nunc opus perito:
Et Musæ Argolicæ locum rogarent
In terris Latii feracis atque
Scirent Hesperiæ sinum beatum;
Demetri, auspiciis bonis in oras
Venisti has Italas polúmque nostrum
Græcâ ut Pallade tunc parum vigente
Posses erigere, & juvare tristes,
Mœstas Pierides favore nullo
Graii nectaris, aut decore cultas;
Qui præter reliquos tuos honores
Et præconia multa, quæ mereris
Longis usibus, arte, vel lepore
Nobis Attica scripta quo resolvis
Tantâ cum gravitate, cum tenore
Constanti, ut videaris ore fari,
Quo priùs cecinere, qui hæc dederunt:
Sudam en multiplici vocabulorum,
Et rerum serie gravem, frequentem
Letheis in aquis latere suetum,
A nostris manibus malè evolutum,
Auras in superas redire cogis,
Accedente meo simul sodali,
Charo compatre tempus omne amando,
Non stulta ratione, sed peritâ
Mottâ cum Mariâ meo Johanne
*Sed præstante operam, * manum & artem*
Inter calchographos locum tenente
Primum nunc Benedicto in orbe nostro
Assumpto in socium suo Joanne,
Per quos in historias vocabulique
Si quid quæsieras & aucuparis
Hoc Sudâ duce non potest latere.

Sic

* Repone forsan *manúmque.*

cè, [a] sumptibus *Nicolai* Blasti, labore & industriâ *Zachariæ* CallierGI *Cretensium*. Ad Libri utriusque calcem, [b] Registrum quaternionum; cum insigni (quo plerumque usus est CallierGus) typographico, aquilâ scilicet expansâ bicipite coronatâ, litteris Z K pectori adfixis. Exaratur etiam in utroque symbolicum nominis [ΝΙΚΟΛΑΟϹ ΒΛΑϹΤΟϹ] compendium, uvarum palmitibus (alludendo ad vocis βλαςὸς etymon) incinctum; signo crucis cum litteris IC & XC sacri nominis indicibus superimposito. Rubricis tituli & initiales capitum litteræ fulgent, utì & superni paginarum capitalium margines vocibus [ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ] hinc indè ad latera appositis. Etymologico præfiguntur [c] Græca *Marci* Musu-

Sic nostrâ in regione qui tenebat
Vix tectum breve seu larem pusillum,
Jam regnat ditione fretus amplâ,
Lector candide * *Valere jusse.*

Idem ad Lectorem.

Qui plenis monumenta soles haurire labellis,
Attica qui Græcis fontibus orsa trahis,
Huic Sudæ infudes, largo qui ut copia cornu
Fondit opes animi pabula magna tui.
Motta tibi Antoni, Mariâ en tibi amice Joannes,
Debebit Graiæ Pallados auctus honor.
Tantum opus aggressus per quos Demetrius edit,
Castigátque, operi quæ minus apta putat,
Quod superest, lector, pretio haud absterrite magno,
Magnum opus illud emas; maxima messis inest.

a *Etymologici* Exemplar est magnificentissimum; cujus singulæ paginæ binas columnas continent. Τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν ἐντυπωθὲν πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Ἐνετίαις ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς Κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός. παραινέσει δὲ τῆς λαμπροτάτης τε καὶ σωφρονεστάτης Κυρίας Ἄννης θυγατρὸς τοῦ πανσεβεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου Κυρίου Λουκᾶ νοταρᾶ ποτὲ μεγάλου Δουκὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητὸς, τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων Ἑλληνικῶν ἐφιεμένων. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐννάτῳ. Μεταγειτνιῶνος ὀγδόῃ ἱσαμένου. Sic elegantissima hæc *Etymologici* editio conjunctis utriusque sexûs subsidiis peracta est. Rarum sanè ac laudabile litteraturæ illo tempore florentis argumentum!

Τὸ Σιμπλικίου ὑπόμνημα εἰς τὰς δὲ κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἐντυπωθὲν πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Ἐνετίαις· ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς Κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς· πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητὸς, τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων Ἑλληνικῶν ἐφιεμένων. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐννάτῳ. Πυανεψιῶνος πέμπτῃ φθίνοντος.

b Ἡ τῶν τετραδίων ἰθυντής.

c Μάρκου Μουσούρου τοῦ Κρητός.

Ἔκποθεν ἀφράστοιο φανεὶς φύγα δ' ἔτραπεν ἄφνω
Αἰετὸς οἰωνῶν ὑψιπέτης ἀγέλην.
Τεθρίππων ἐπιβὰς, σέλας ἠμάλδυνεν ὁμαίμου
Ἥλιος, ἡ δ' ἄστρων φροῦδον ἔθηκε φάος.
Τοὺς δὲ χαρακτήρων ἀπεχάσσατο τῶνδε τὰ πρόσθεν
Γράμματα καὶ ῥίνης ἔκγονα καὶ δονάκων.
Θηεῦμαι γλυφανῆς πῶς τις σμίλης κοπίδεσσι
Ξέσσε περιπλέκτων ὄρχατον ὧδε τύπων.
Πῶς δὲ μεταξὺ τόνους γραμμῶν στίρξεν ἀάπτους
Ἰθυτάτων, φθόγγοις πάντας ἐπικρέμασας.
Ἀλλὰ τί θαυμαίνω Κρητῶν φρένας; οὓς ποτ' ἔφερμαῖς
Πατρὸς, Ἀθηναίη δαίδαλα πολλὰ δάεν.
Κρὴς γὰρ ὁ τορνεύσας· τὰ δὲ χαλκία Κρὴς ὁ συνείρας·
Κρὴς ὁ καθ' ἓν στίξας· Κρὴς ὁ μολιβδοχύτης.

Κρὴς

* Vidi in exemplaribus quibusdam reponi ad marginem *jam*, in aliis legi scriptum, *te valere jusso*.

MUSURI & [a] *Joannis* GREGOROPULI *Cretensium* in suorum popularium artísque (quâ excelluerunt) typographicæ laudem Epigrammata, & [b] illius ad *Patavii* Scholasticos Epistola.

Anno 1500. Ejusdem BLASTI sumptibus, & (ut conjicio, nam hujus nomen non adjicitur) CALLIERGI industriâ prodiit Græcus *Ammonii* PARVI *Hermiæ* in quinque PORPHYRII voces [c] Commentarius.

Eodem [d] anno, ex *Philippi* JUNTÆ officinâ ORPHEI *Argonautica* & hujus PROCLIque *Lycii* Hymni exierunt.

Nullum hi duo Libri in calce habent Registrum.

Com-

Κρὴς δαπανᾷ νίκης ὁ φερώνυμος· αὐτὸς ὁ κλείων
Κρὴς τάδε. Κρησὶν ὁ Κρὴς ἤπιος αἰγίοχος.
Τοὶ γὰρ ἅμ᾽ εὐχώμεσθα· πέλοι γενετῆρα χορηγοῦ
Μὴ δίχα μαντοσύνης οὔνομα παιδὶ θέμεν·
Νικῷ δ᾽ ἀντιπάλους. νεῦσε Ζεύς· οἱ γὰρ ἀφ᾽ ἱρῆς
Ἑλλάδος Ἑλλάνων παισὶ πρέπουσι τύποι.

a Ἰωάννου Γρηγοροπούλου τοῦ Κρητός.

Ἄνθεα γραμματικῆς δρέψαι ποθέων ξένε, τάνδε
Λάζευ ἀφειδήσας βύβλον ἐπωφέλιμον.
Τὰν πᾶσ᾽ οὐκ ὀλίγων δαπάνης προὔθηκεν ἑτοίμην
Νικόλεως ὁ Κρὴς, Βλαστὸς ἐπωνυμίην.

b Μάρκος ὁ Μουσοῦρος τοῖς ἐν Παταβίῳ
σχολαστικοῖς εὖ πράττειν.

Οἱ μὲν Ἑλληνικῶς ἐντυποῦν ἐγχειρήσαντες ἕκτον ἔτος ἤδη τουτὶ, οὐκ ἀπεικότως ηὐδοκιμήκασιν. ------ [Hic annus, qui hìc designatur, est 1493, cùm typographia Græca maximè cœperit exerceri. Antea tamen, licèt non ita frequenter, Græcæ occurrunt elegantissimæ editiones.] ------ τὰ κυριώτατα τυγχάνει μέρη Νικόλεώς τε ὁ Βλαστὸς, καὶ Ζαχαρίας ὁ Καλλιέργης, ἄμφω Κρῆτε καὶ πολίτα ἐμώ. Ὧν ὁ μὲν οὕτως ἐναργῆ καὶ θαυμαστὰ σημεῖα τῆς ἰδίας ἐξήνεγκεν ἐλευθερίας, ὡς βέλτιον εἶναι ταύτην εὐφημεῖν ὄψει κρίνεσθαι δυναμένην. Ὁ δὲ φιλοπόνως τὰ περὶ τὴν τέχνην, εἴπερ τις ἄλλος, ἐμμελετήσας, οὕτω τραχεῖάν τινα καὶ μεστὴν ἱδρῶτος ὡδοιπόρησεν, ὡς πολλοὺς ὑπάρξαι πολὺ ἐλπίσαντας ἐκ μέσης αὐτὸν ἀναστρέψειν καμόντα. Ἀλλ᾽ ὅμως ἤνυσε, καὶ πρὸς τὸ τέρμα χαίρων ἀφῖκται, καὶ μονονοὺ παρὰ τοῖς πλείοσιν ὑμῶν ἀνηγόρευται στεφανίτης· λέγω δὲ δι᾽ οὓς ἐξεπόνησε τύπους μηδενὸς κατ᾽ ἴχνη χωρῆσαι τολμήσας διὰ τῆς παρανόμου γραφῆς. Ἐπὶ δὴ τούτοις οὐ κατερραθύμησεν, ἀλλὰ χρυσέας ὑποστήσας κατὰ Πίνδαρον (Olymp. Od. 6. v. 1.) εὐτυχεῖ θαλάμῳ κίονας τοὺς χαρακτῆρας, ἠπείχθη καὶ θεητὸν πῆξαι τάχιστα μέγαρον. Ἀρχὴν δὲ πασῶν ἐπικαιροτάτην ἐποίησε· καὶ πρὸς ἣν τὰ ἑκάστοτε τυπωθησόμενα καθιστάμενος, ἥκιστα ἂν ἁμάρτοι. Ἐκείνης γὰρ τῆς βίβλου κατήρξατο &c. —— Ἡ δὲ διόρθωσις, περὶ ἧς οὐ χεῖρον οὐδὲ τοῦ λόγου πάρεργον εἰπεῖν, ἐργώδης ὑπῆρξε καὶ χαλεπὴ διενεγκεῖν, κατ᾽ ἔνδειαν ὑγιῶς ἐφ᾽ ἅπασιν ἔχοντος ἀντιγράφου. Ὧν γὰρ ἦν εὐπορία, ταῦτ᾽ εἰ καὶ ἄλλως παλαιὰ καὶ ἀξιόπιστα, ἀλλ᾽ οὖν ἀταφῆ καὶ γρίφων ἀνάμεστα, καὶ διὰ τοῦτό τινος εἰκαστοῦ Οἰδίποδι παραπλησίου δεόμενα. &c. —— Τοῖς δὲ νεωστὶ τουτοισὶ Γραικοτύποις οὐδὲν ἧττον καθ᾽ ὁδὸν προχωρήσει τὰ τῆς εὐδοκιμήσεως· οἷς ἀπόχρη μόνον ὑμῶν, ὦ φιλέλληνες, ἐπιτυχεῖν εὐμενῶν. &c.

c Ὑπόμνημα εἰς τὰς πέντε φωνὰς ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου Μικροῦ τοῦ Ἑρμείου. ------ Ἐνετίῃσιν ἐτυπώθη δαπάνῃ τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς, οὐκ ἄνευ μέντοι προνομίου. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ, σκιροφοριῶνος ἐννάτῃ φθίνοντος· ἐπὶ ἄρχοντος Αὐγουστίνου Βαρβαδίκου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ταύτην εὐτυχῶς ἡνιοχοῦντος.

d *Anno ab incarnatione M. CCCCC. Die XIX. Septem. Impressum Florentiæ impensâ Philippi Juntæ bibliopolæ. Siquos errores in hôc opere, lector, invenies, qui properantes oculos nostros subterfugerint, eos pro judicio tuo emendabis. Vix fieri potest, ut non tales interveniant.*

Compluribus jam tum *Aldinis* tum aliis *Græcorum* Librorum editionibus enumeratis & expositis ; vocibus quibusdam Typographorum technicis, de quorum apud Libros *Cræcè* præsertim impressos usu me dicturum fore antea receperam, locum hìc dabo.

Signaturarum, reclamantium, ciphrarum, registrorum nullus usus fuerat in primis, qui *Græcè* prodierunt, Libris E. G. in LASCARIS [a] Grammaticâ ann. 1476. in [b] ÆSOPI Vitâ & Fabulis [c] ann. 1480.

Primæ usu venerunt Typographis signaturæ cum registro ad calcem posito ; utì in *Batrachomuiomachiâ* anno 1486. ubi signaturæ sic exprimuntur Latinis figuris: .i.ii.|i.ii.|i.iii.|i.iiii.| in secundo quaternione, .ii.i.|ii.ii.|ii.iii.|ii.iiii.| in tertio, iii.i.|iii.ii.|iii.iii.| iii.iiii.|| Et ad libri finem Registrum sic disponitur;

ἀρχόμενος
πάντα
τρωζάρταο
οὐδέποτ' ἐ

i

φίλοι

a Impressum *Græcè* integrum Codicem hôc antiquiorem non vidi; idémque innuit huic præfixa Græcè & Latinè DEMETRII *Cretensis* Epistola. ——— *Quapropter cùm multùm mente plurimùm verò experientiâ laboravimus, vix tandem inveni, quonam modo libri quoque Græci imprimerentur, tum litterarum compositione, quæ varia & multiplex penès litteras Græcas existat, tum maximè locis accentuum servatis; quod profectò arduum erat, nec parvâ indigebat consideratione.* ——— Postea docet, quàm necessarium fuerat à Grammaticis incipere. Vix dubium est, quin huic editioni corrigendæ *Demetrius* CHALCONDYLES, qui scripsit Epistolam, præfuerit.

b Huic præfigitur Latina *Accursii* Epistola.

Bonus ACCURSIUS Pisanus *doctissimo ac sapientissimo Ducali Quæstori* Johanni Francisco TURRIANO *salutem plurimam dicit.*

Cùm animadverterem quanto in pretio & apud Platonem *& apud universam vetustatem* Æsopus *habitus fuerit, existimavi me facturum rem non indignam, si Græcas ejus Fabellas & Vitam unà cum Latinâ interpretatione imprimi curarem : quo divulgarentur inter omnes, & eas ad te omnium primum, qui gravissimus & doctissimus sis, dono mitterem.* ——— *Ex earum lectione consules liberis tuis, quò tibi sint, ut cæteris in rebus, tum in doctrinâ eloquentiâque simillimi. Non enim me latet non licere tibi per occupationes tuas harum rerum lectioni operam dare : at ne indiges quidem, qui & scribendo & loquendo ornatissimus sis & eruditissimus. Verùm liberi tui, si huic rei studuerint, reddentur propediem & docti & diserti in primis, quos tu plurimum cupis esse, excultâ quâdam ac perpolitâ litteraturâ, quam intelligis nemini posse è nostris hominibus absolutè contingere, ubi Græcarum litterarum omnino sint rudes.* Ante hunc annum Libros Græcè cum Latinâ seorsim interpretatione impressos non novi. Idem omnino hujus, qui præcedentis, Libri character; ambo *Mediolani*, & forsan ab eodem Typographo excusi.

c Hìc lector monendus est meum, quod habeo, exemplar mancum esse, nec quicquam aliud præter Vitam Æsopi Græcè continere ; neque ideo me posse annum, nisi ex conjecturâ, assignare. Biblioth. Barberin. & Fabric. Biblioth. Græc. *Æsopi vita & fabulæ per Rimicium in Latinum versæ. Mediol.* 1480. 4to.

φίλοι
ἄσπις
ἐ͂ιδον γὰρ
ἡνίκα
ii

φυτερῖον
τῷ βάλε
τῦ δ᾽ ἔβαλε
ε὎ μὴ γὰρ
iii

In Homeri Editione 1488, nullum registrum: sed signaturæ exprimuntur litteris Romanis majusculis; A, AII, AIII, AIIII. BI, BII, BIII, BIIII. CI, CII, CIII, CIIII. &c. Hæ signaturæ, quæ plerumque sub extremâ paginæ lineâ poni solent, aliquando reperiuntur ad extremæ lineæ latus locatæ, utì G III.

Isocrates editio *Mediolanensis* ann. 1493. habet signaturas & Registrum.

In *Anthologiâ* 1494, aliísque Libris, ubi [a] litteræ majusculæ solæ adhibentur, Registrum non invenio. Signaturas indicant litteræ Græcæ majusculæ in *Anthologiâ* & Callimacho; AI, AII, AIII, AIIII. BI &c. ΓI &c. aliquando ad ultimæ aut penultimæ lineæ latus positæ; utì in *Antholog.* AII, AIII. Latinæ minusculæ in *Gnomis* & Musæo; aI, aII, aIII, aIIII &c. ad ultimæ nonnunquam lineæ latus; utì bIII, bIIII. Græcæ minusculæ in Apollon. *Argon.* 1496. αι, αιι &c. βι, βιι &c. etiam ad ultimæ lineæ [b] latus; utì ει, ειι, ειιι, ειιιι.

Signaturæ indigitantur per litteras Græcas aut Latinas, majusculas aut minusculas, aut seorsim aut conjunctas; quarum singularum in variis editionibus specimina subjiciam.

Isocrat. . .	1493.	α, αιι, αιιι, αιιιι &c. AI, AII, AIII, AIIII &c.
Psalter. Græc. Aldi: .		α, αιι, αιιι, αιιιι &c.
Aristotel. Vol. I.	1495.	A, AII, AIII, AIIII. B &c. C &c. Δ &c. E &c. F &c. N, NII, NIII, NIIII. a, aII, aIII, aIIII &c.
Gaz. *Gramm.* &c. .	1495.	α, αιι, aIII, aIIII. bβ, bβιι, bβιιι, bβιιιι. cγ, cγιι, cγιιι, cγιιιι. &c. a &c. AA &c. BB &c. CΓ &c.

Theo-

a De his postea agam.
b In aliis etiam Libris idem reperitur: utì *Orph.* 1500.

THEOCRIT. &c.	1495.	A.A.I.| A.A II &c. B.B.I. &c. Γ.C.I &c. AA. *αα.*| AA. *ααιι* &c. BB. ββ &c. *αa*, *ααιι* &c.
LUCIAN.	1496.	AI, AII, AIII. BI, BII, BIII, BIIII. *αι*, *αιι*, *αιιι*, *αιιιι* &c. *δi*, *δii*, *δiii*, *δiiii* &c. *ααι*, *ααιι* &c.
Hort. ADON.	1496.	*I, *II, *III, *IIII, * v. a*α* &c. AA &c. BB &c. CΓ &c.
ÆSOP.	1497.	*α*, *αii*, *αiii*, *αιιιι*. b, bii, *βιιι*, *βιιιι*. *γ*, *γii*, *γιιι*, *γιιιι*. *δ*, *διι*, *διιι*, *διιιι*.
ARISTOTEL. Vol. 2.	1497.	aa *αα*, aa *αα ιι*, aa *αα* 3, aa *αα* 4, aa *αα* 5, bb ββ, bb ββ *ιι*, bb ββ *ιιι*, bb ββ *ιιιι*, bb ββ *ιιιιι*. &c. AA &c. BB &c. ΓΓ &c.
ARISTOTEL. Vol. 3.	1497.	*, *II &c. ☩, ☩ II &c. +I, +II &c. ⚬I, ⚬II &c. a*α*, &c. A &c. B &c. CΓ &c.
ARISTOTEL. Vol. 4.	1497.	+. aaa *ααα* &c. AAA &c. BBB &c. CCC ΓΓΓ &c. AAA aaa &c. BBB bbb &c. ΓΓΓ ccc &c. *α*' a, *α*' a2 &c. *β*' b &c. AAA *ααα* &c.
Dictionar. Gr. Lat.	1497.	a &c. b &c. I &c. K &c. L &c. A. &c. B &c. C &c. O &c. P &c.
ARISTOTEL. Vol. 5.	1498.	*αααα* &c. AAAA &c.
ARISTOPHAN.	1498.	1, 2, 3, 4, *α*, *αii* &c. A &c. B &c. Γ &c.
PHALARID. *Epistol.*	1498.	*αα*, *αα ii* &c.
Epistol. Varior.	1499.	*, * *ii* &c. *α*, *αιι* &c. A &c. B &c. Γ &c.
DIOSCORID.	1499.	*, **ii* &c. *α*, *αii*, *αiii* &c.
NICAND.	1499.	A, A ii, A iii, A iiii. B, B II, B 3, B 4. Γ, Γ II, Γ III, Γ IIII &c.
ARAT.	1499.	N, N II, N III, N IIII, N 5 &c.
SUID.	1499.	*αi*, *α ii* &c. *ααα i* &c. A &c. B &c. Γ &c. AA *i* &c.
Etymolog. & SIMPLIC. } HERMIÆ *comment.*	1499. 1500. }	A*α*, A*β*, A*γ*, A*δ*, A*ε*. B*α*, B*β*, B*γ*, B*δ*. Γ*α* &c. AA*α*, AA*β*, AA*γ*, AA*δ*.
ORPH.	1500.	*αi*, *αii*, *αiii*, *αiiii*, &c.

* Biblio-

[a] Bibliopegis plurimùm proderat [aa] Registrum aut Regestum; quod etiam [b] series chartarum, & alicubi [c] Speculum, [d] Græcè Ἰθυτὴς vocabatur. Illud in Libri fine omnes suo ordine, quæ Signaturis serviebant, litteras, unà cum initialibus priorum [e] aliquot in unâquâque signaturâ foliorum vocibus, collectas exhibebat. Quoniam verò id sæpè in grandioribus Voluminibus adeò excrescebat, ut plures [f] paginas occuparet, visum est in compendium redigere.

Signaturis igitur solis in unam plurésve lineam aggregatis, subnotare mos erat, quoties singulæ multiplicabantur: si enim semel, vocabantur [g] *unerniones*; bis, [h] *duerni*, [i] διάδια vel (quod malim) [k] δυάδια; ter, [l] *terni*, [m] τριάδια vel [n] τριάδοια; quater, [o] *quaterni* [p] τετράδια vel [q] τετράδοια; quinquies, [r] *quinterni* [s] πεντάδια vel [t] πεντάδοια; sexties, [v] *sexterni* [x] ἑξάδια; sive [y] *duernones*, *terniones*, *quaterniones*, *quinterniones*; vel [z] *quadernones*, *quinternones*.

Brevem hujusmodi signaturarum σύλλαβον in Græco ALDI *Psalterio* habemus.

α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ.

Ἅπαντα τετράδοια, πλὴν τοῦ ι, ἐκεῖνο γὰρ τριάδοιον. Eodem modo etiam in * aliis.

[a] In nonnullis Libris adduntur Registrum & Syllabus; [b] est, ubi, neglectis Registro & Syllabo, sola fit mentio multiplicationum. Illìc aliquid abundare, hìc nimium deesse mihi videtur. [c] Alibi Registro subjicitur, non Syllabus signaturarum, sed tantùm multiplicium ratio. [d] Registrum aliquando occurrit; ubi mendosè deest aliquot foliorum signatura. Hactenus de Signaturis & earum Registris: jam de Recla-

a CHEVILLER. pag. 39.

aa De his vocibus lege DAUSQ. *Orthograph.* Vol. 2. ann. 1632. pag. 269.

b JOSEPH. Gr. *Basil.* 1544. ALD. *Orthograph. Venet.* 1566.

c Enarrat JUVENAL. per *Georg.* MERUL. ann. 1478. *Junian.* MAI. *de priscor. proprietate verbor.* ann. 1480.

d *Etymologic.* & SIMPLIC. ann. 1499.

e Duorum in duernis, trium in ternis, quatuor in quaternis, quinque in quinternis, sex in sexternis. Vide ARISTOTEL. 1. vol. 1495. *Hort.* ADONID. 1496. ARISTOTEL. 5. vol. 1498.

f ARISTOTEL. 2. vol. 1497.

g *Icones* PHILOSTRAT. &c. ALD. 1522.

h, i, l, m, o, p, r, s. ARISTOPHAN. 1498.

k ARISTOT. 5. vol. 1498. Epistol. varior. 1499.

n ARISTOT. 3. vol. 1497.

q, t. ARISTOT. 4. vol. 1497.

u, x. ARISTOT. 5. vol. 1498.

y DEMOSTHEN. apud *Ald.* 1504. & ÆSOP. apud Eund. 1505.

z *Jun.* MAI. *de propriet.* 1480.

* ARISTOTEL. vol. 4. 1497. DIOSCORID. & NICAND. 1499. SUID. 1499. Negligitur hic Syllabus in ÆSOP. 1497. *Etymologic.* & SIMPLIC. 1499. uti & Registrum in PHALARID. *Epistol.* 1498.

a *Lexic. Gr. Lat.* 1497. ARISTOT. 5. vol. 1498. ARISTOPHAN. 1498. POLITIAN. 1498.

b ARISTOTEL. 3. vol. 1497. Ἅπαντα τετράδοιά ἐστιν πλὴν τοῦ * καὶ CΓ. καὶ K. ἐκεῖνα γὰρ τριάδοια.

c ARISTOTEL. 2. vol. 1497.

d *Hort.* ADONID. 1496. ubi omittitur * primus quinternio.

Reclamantibus & Ciphris dicendum. [a] Registrum recentiores omnino neglexerunt Typographi; nam Signaturæ, Reclamantes & Ciphræ Bibliopegis sufficiunt.

Voces (quas dicunt) *Reclamantes* anno 1495. in [b] *Aldinis* Editionibus frequentari cœptæ; in ARISTOTELIS Volumine primo nullæ. In *Hortis* ADONIDIS ann. 1496. infra ultimam signaturæ cujuslibet paginam, in *Psalterio* infra alias etiam paginas, infra penè omnes in reliquis ARISTOTELIS Voluminibus [c] aliísque sitæ occurrunt. Hæ autem *Reclamantes* semper posteriori paginæ, nunquam anteriori, solebant supponi. Utrique has supponere mos erat paulò [d] recentior.

Ciphras superiori paginarum anteriorum oræ affixit ALDUS [e] anno 1496: postea autem [f] ipse & [g] alii neglexerunt. Has tandem [h] utrique foliorum paginæ cœperunt imprimere. *Thomas* ANSHELMUS (utì [i] observavit CHEVILLERIUS) in suâ [k] HESYCHII editione in binis columnis excusâ ciphras infrâ in utrâque paginâ sub singulis columnis in parte mediâ disposuit.

Signaturas primùm & [l] *Ciphras* celebres centuriæ sequentis Typographi,

a Lege CHEVILLER. pag. 39. „ Mais „ pour être tout-à-fait seur, il faut encore „ lire quelquefois les deux dernieres lignes „ d'un feuillet, & les deux premieres du „ suivant avec réfléxion, s'il y a de la suite „ & du sens.

b THEODOR. *de mensib. ann.* 1495. THEOCRIT. HESIOD. 1495.

c ARISTOPHAN. 1498. POLITIAN. 1498. DIOSCORID. & NICAND. 1499. ARAT. 1499. *Epistol. Varior.* 1499. &c.

d *Theodor.* GAZ. *Gramm. Gr.* lib. 1. apud FROBEN. ann. 1516.

e *Hort.* ADONID. Sic ARISTOTEL. vol. 2. 3. 4. 1497. 5. 1498.

f *Dictionar. Gr. Lat.* 1497. ARISTOPHAN. POLITIAN. 1498. DIOSCORID. NICAND. *Astronom. Epistol.* 1499.

g SUID. apud CALLIERG. 1499. Reclamantes & Ciphræ omittuntur in LUCIAN. 1496. ÆSOP. 1497. PHALARID. *Epist.* 1498. *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. HERM. & ORPH. 1500.

h ALD. in DEMOSTH. 1504.

i Pag. 38.

k Ann. 1514.

l Signaturis & ciphris usi sunt *Henr.* STEPHANUS 1504. in ARISTOTEL. *Physic. & Metaph. Lat. Franc.* REGNAULT & *Ægid.* GOURMONT 1510. in PLIN. *Epist. Sim.* COLINÆUS 1520. in CLICTOV. *doctrin. moriend.* Ciphras omiserunt aliquando GOURMONT 1508. in TISSARD. *Opusc. Grammat.* & 1528. in ARISTOPHAN. *Græc.* BADIUS 1505. in HORAT. *Rob.* STEPHANUS 1526. in PRISCIAN. *de Accent.* & 1527. in MONES. *de Accent.* VASCOSANUS 1532. in *Thom.* MAG. *&c. Græc. Andr.* BOUCARDUS 1531. in VIRGIL. *Conr.* NEOBARIUS 1539. in *Ocell.* LUCAN. *Græc.* Ciphras in mediâ paginarum omnium fronte posuit *Phil.* JUNTA 1516. in *Enchirid. Grammat. Græc.* utì etiam *Aldus* in suâ editione *Lucianeâ* 1503. qui in Græcâ Proverbiorum collectione (1505. ad calcem *Æsop. Fabul.*), ubi singulæ paginæ binis columnis imprimuntur, ciphras suprà in mediâ singularum columnarum parte distribuit. Has FROBENIUS neglexit 1515. in *Epistol. quorund. Viror.* & paginis omnibus affixit 1518. in *Epistolis* ERASM. *Rob.* STEPHANUS paginæ solùm anteriori affigebat 1526. in *Præcept. Theodidact.* Denique etiam posteriori 1530. in CICER. *Topic. Jo. Lodoic.* TILETANUS paginæ utrique 1536. in ASCON. *Comment.* & 1545. in ARISTOPHAN. *Thesmoph. Græc.* Sed tantùm anteriori 1542. in PLIN. *de Vir. Illust.* & 1544. in OVID. *Epist.*

praphi, priorum exemplo ducti, ac tandem (licèt aliquantulo parciùs feriúsque) [a], *Reclamantes* in fuis Editionibus obfervârunt.

In his Artis Typographicæ minutiis, nefcio an fuerim paulo occupatior. Multum autem abeft, ut hanc exhauferim materiam. Quot enim Libri effent attentiùs evolvendi! fed Lector hôc meo interim labore erit contentus, & forfan non minùs, quàm ego, defatigatus; præfertim cùm hæc typographica adminicula in Bibliopegorum potiùs quàm Lectorum ufum excogitata ad exteriorem Libri habitum potiùs quàm fenfum pertineant. Ciphrarum tamen ufum nunquam meliùs fenfimus, quàm cùm Librorum Indices (res, incertum, magísne laboriofa an neceffaria) componi cœperint.

Aggrediar jam id, quod antea promiferam, præstare, & Græcarum Capitalium ufum in antiquis Editionibus explicare.

Anno 1494. *Joannes* LASCARIS litterarum Græcarum Capitalium ufum *Florentiæ*, *Laurentio Francisci de* ALOPÂ *Veneto* Impreffore, induxit. Eâ characterum fpecie excufi prodierunt Libri fequentes; in 4to.

ANTHOLOGIA *diverforum Epigrammatum*; *Florentiæ*, per *Laurentium Francisci de* ALOPÂ *Venetum*. III. Idus *Augusti*. M. CCCC. LXXXXIIII.

APOLLONII *Rhodii Argonauticωn Libri quatuor*, *cum Scholiis Græcis*; *Florentiæ*, anno millefimo quadringentefimo nonagefimo fexto.

EURIPIDIS *Medea*, *Hippolytus*, *Alcestis*, *Andromacha*.

CALLIMACHI *Hymni*.

GNOMÆ *Monostichoi ex diverfis Poetis fecundùm ordinem Alphabeticum*: & *Poëmatium* MUSÆI.

His plures, qui capitalibus excufi fint, Libros nondum vidi. Audivi tamen, qui affirmaret HOMERUM à fe aliquando vifum. In re nihilo-

[a] CHEVILLER. p. 38. *Les Imprimeurs ne les ont employées que fort tard, vers l'année* 1520. Sic *Christian.* WECHELUS 1528. in GALEN. *de plenitud.* VASCOSANUS 1533. in *Tuscul. Quæst. Sim.* COLINÆUS 1534. in *Nov. Testam. Græc. Franc.* GRYPHIUS 1536. in HEGHENDORPH. *Method. Epistol. Audoen.* PARVUS 1543. in PLIN. *Nat. Hist. Franc.* STEPHANUS 1543. in *Gr. Pfalter. Guil.* MORELIUS 1549. in PHALARID. *Epist.* Reclamantes aliquando adhibitæ funt, & ciphræ neglectæ apud ARISTOPHAN. *Gr.* per GOURMONT. 1528. VIRGIL. per *Andr.* BOUCARD. 1531. ADAMANT. *Phyfiognom. Gr.* per NEOBAR. 1540. Dubito, an TILETANUS & *Joannes* ROIGNY reclamantibus unquam ufi fint. *Rob.* STEPHANUS fignaturas, ciphras & reclamantes in *Hebr. Prophet.* 1539. aliísque *Hebræorum Bibliorum* partibus; utì & in *Græcis* Editionibus EUSEB. 1544. *Nov. Test.* 1546. 1549. &c. Has VASCOSANUS omnibus paginis appofuit in *Meditat. Græc.* CLENARD. 1534.

Apud quosdam Typographos, in *Græcis* magìs quàm *Latinis*, Reclamantes reperiri obfervo; utì apud *Franc.* STEPHANUM, qui nefcio an unquam has, præterquam *Pfalterio Græco*, appofuerit.

Hæc libuit obfervare de Typographis *Parifienfibus*. Nimis longum effet de aliis figillatim dicere.

nihilominus tam rarâ, ſunt rari, quibus meam fidem adſtringerem.

Capitalis character mihi videtur Textui præcipuè Authorum deſtinatus, cùm minusculus ſcholiis potiùs inſerviat. Par enim eſt partem Libri nobiliorem nobiliori typo impreſſam conſpici. Sic videmus APOLLONII Textum typo capitali, ſcholia minusculo imprimi. Quinimo, ubi ſcholia alicujus Authoris ſola imprimuntur, voces ipſæ è textu citatæ, quæ in ſcholiis explicantur, capitalibus litteris diſtingui ſolent. Quod in vetusto *Homericæ Iliadis* interprete anno 1517. & antiquis in SOPHOCLIS Tragœdias ſcholiis anno 1518. *Romæ* editis obſervatum eſt. Illis & his carmina aliquot LASCARIS præeunt *Græcis* majusculis excuſa. Eandem quoque majusculorum rationem ſecuti ſunt *Gerardus* MORRHIUS ann. 1530. & *Wendelinus* RICHELIUS ann. 1539. in *Græco* HOMERI Interprete excudendo, quoties una pluréſve *Homerici* Textus voces inſerendæ occurrunt. Hæc quidem litterarum varietas legenti perutilis eſt, quo faciliùs & citiùs Textus ſecerni à ſcholiis & internosci poſſit.

Anthologia ſuprà dicta à [a] *Leone* ALLATIO ſcribitur anno 1484. *Florentiæ* edita, toto decennio antequam noſtra. [b] Vitium puto numeris ſubeſſe typographicum. Illam enim Editionem à viro eruditiſſimo antiquitatis indagatore ignorari vix credibile eſt, neque ullam anno 1494. extitiſſe vetuſtiorem veriſimile; cùm præterea ante annum 1488, quo HOMERI opera prodierunt, *Florentiæ* nil *Græcè* excuſum fuiſſe ex HOMERI illius Præfationibus antea memoratis Lector facilè conjiciet. R. P. D. *Bernardus de* MONTFAUCON tradit in [c] Bibliothecâ S. Salvatoris *Bononiæ* aſſervari *Anthologiam primò cuſam ſinè nomine Typographi & Loci*; & in [d] Bibliothecâ S. *Joannis de Carbonariâ Editionem Anthologiæ vetuſtiſſimam elegantibus typis*. Annum non adjecit vir clariſſimus; quem tamen in aliis rarioribus Libris omittere non ſolet, E. G. [e] *Grammatica Græca Constantini* LASCARIS *cuſa Mediolani anno* 1476. HOMERI *Iliados editio anno* 1488. [f] *Ejusdem Odyſſea cuſa Florentiæ anno* 1488. [cujus Editionis bina Volumina cùm distracta ſint nec in eâdem Bibliothecâ occurrant, Hoc in *Ambroſianâ Mediolanenſi*, illud in B. MAR. *Florentin.* conjicio utrumque ſimul junctum [g] rariſſimè fieri obvium] [h] *Editio prima Græco-Latina Pſalmorum Mediolani anno* 1481. *Biblia Moguntina anno* 1462. ARISTOTELIS *prima editio*

a *Animadverſ. in Antiquit.* Etrusc. *Fragm.* Paris 1640. 4to. pag. 61. 62.
b Lege FABRIC. *Bibl. Gr.* lib. 3. p. 698.
c *Diar. Italic. Paris* 1702. 4to. p. 410.
d Pag. 312.
e Pag. 369.
f Pag. 17.
g Haud pauca tamen in publicis & privatis *Angliæ* Bibliothecis videre mihi contigit; ubi jamdiu apud eruditos revixit laudanda veterum bonorum Librorum aviditas.
h *Diar. Ital.* p. 410.

tio in membranâ; quam, licèt annum non adſcripſerit, *Aldinam* (de quâ antea) fuiſſe non dubito.

Sed ut ad *Anthologiam* redeam, ſiqui ejus codices [a] anni indicio careant, id cauſæ eſſe crediderim, quòd LASCARIS Epigramma Græcum & Latina ad *Petrum* MEDICEN Epistola (*quam vidiſſe operæ pretium eſſe ſcribit* [b] ALLATIUS, ideóque mox deſcribam) à calce Libri avulſa & à quibusdam litterariæ antiquitatis ſtudioſis ſeorſim (eruditionis alibi raræ, quæ ibi diffunditur, gratiâ) fuerint ſervata. Hanc in posterioribus Editionibus per Typographorum avaritiam omiſſam eſſe dolet COLOMESIUS: verùm non patiar hoc κειμήλιον diutius, tanquam pro deperdito, præ magnâ Exemplarium paucitate haberi, & in omnium, quotquot ſunt doctrinæ reconditioris ſtudioſi, manibus non frequentari. Apage vilem illam, invidam, & nunquam ſatìs exibilandam exagitandámque quorundam angustioribus animis hominum [c] φιλαυτίαν, qui modis omnibus, quicquid uspiam eſt pretioſioris litterariæ ſupellectilis, per ſordidam & inſatiabilem orexin corradunt, non tam ut ipſi, quàm ut ſoli, congestis theſauris incubent; qui, quod ſibi cum aliis commune eſt, perinde habent, ac ſi eodem carerent; qui omnia in ſuum unicè privatum jus concedere cogentes vetant * *Bibliothecam* eſſe *ingeniorum rempublicam*.

En ergo, Lector, tibi † LASCARIS Epigramma & Epistolam in omnibus, quæ illam primam rariſſimam ſecutæ ſunt, *Anthologiæ* Editionibus hactenus deſideratam.

ΧΑΛΚΟ-

a Qualem vidi in Biblioth. *Bodleianâ* & alibi alterum.

b *Animadv. in Antiq.* Etrusc. *Fragm.* pag. 62.

c Lege FABRIC. *Biblioth. Gr.* lib. 3. pag. 698.

* PLIN. *Nat. Histor.* Lib. 34. cap. 2. *Aſinius Pollio* primus Bibliothecam dicando ingenia hominum rempublicam fecit.

† Ea, ut ſpecimen habeat Lector, majusculis litteris imprimenda curavi, ſingulis paginis lineiſque antiquæ illi editioni per omnia reſpondentibus.

ΧΑΛΚΟΤΥ͂ΠΟΙΣ ΣΕΛΊΣΙ ΜΟΥΣΩ͂Ν ἌΓΟΣ ἜΔΡΑΚΕ ΔΩ͂ΡΩΝ
ὨΓΥΓΊΩΝ ΔΑΝΑΟ͂Σ ΤῸΝ ΠΟΤ᾽ ἜΔΕΙΞΕ ΤΥ͂ΠΟΝ.
Κ᾽ ἩΦ᾽ ἙΛΙΚΩΝΙΆΔΕΣΣΙ. ΤΙ῍ ΜΈΛΛΟΜΕΝ. ἘΣ ΠΆΤΟΝ ΑὖΘΙΣ
ἜΛΘΟΜΕΝ ἩΜΕΡΊΩΝ. ἙΛΛᾺΣ ἼΔ᾽ ΑὖΘΑΛΈΘΕΙ.
ΟὔΤΙ ΔΟΛΟΦΡΟΝΈΩΝ ΖΗΝῸΣ ΦΡΈΝΑ ΠΕΙ͂ΣΕ ΠΡΟΜΗΘΕΥ͂Σ
ἮΔΟΣ ἜΜΕΝ ΜΕΡΌΠΩΝ ΜΗΔῈΝ ἌΝΕΥ ΣΟΦΊΗΣ.
ἩΦΑΊΣΤΟΥ ΠΡΑΠΊΔΕΣΣΙ ΚΑῚ ἘΝΝΕΣΊΑΙΣΙΝ ἈΘΉΝΗΣ
ἌΦΘΙΤ᾽ ἈΚΙΔΝΟΤΈΡΩΝ ΦΆΡΜΑΚ᾽ ἜΔΕΚΤΟ ΝΌΟΣ.
ΓΡΆΜΜΑ ΑἼΘΩΝ ΓΑΊΗΣ ΠΑΝΑΛΗΘΈΟΣ ὯΣΤΙΣ ἈΠΟΡΡΩ͂Ξ
ἘΣΤΌΡΕΣ᾽ ὙΜΝΟΠΌΛΩΝ ΔΑΦΝΟΚΌΜΟΥΣ ΤΡΟΧΙΆΣ.
ἩΜΕΤΈΡΟΥ ΛΕΙΜΩ͂ΝΟΣ ἼΔ᾽ ἌΝΘΕΑ. ΕἸΡΕΣΙΩ͂ΝΗΝ
ΚΉΠΟΥ ἘΝῚ ΠΡΟΘΥ͂ΡΟΙΣ ἈΕΝΆΩΝ ΣΕΛΊΔΩΝ.
ἹΛΑΔῸΝ ὙΜΝΑΓΌΡΑΙ ΘΕΊΗΝ ΚΑΛΈΟΥΣΙΝ ἈΡΩΓΉΝ.
ΣΏΣΑΤΕ ΠΙΕΡΊΔΕΣ ΠΑΤΡΊΔΟΣ ἈΓΛΑΐΗΝ.
ἜΝΝΕΠΕ ΛΗΤΟΐΔΗΣ. ὨΚΥ͂Σ ΘΕῸΣ ἜΡΓΟΝ ἈΝΥ͂ΣΑΙ.
ἮΓΕΝ ἘΦ᾽ ἙΣΠΕΡΊΗΝ. ΝΕΥ͂ΣΕ Δ᾽ ἌΝΑΞ ΚΡΟΝΊΔΗΣ.
ΣΤΗ͂ΣΕΤ᾽ ἘΛΕΥΘΕΡΊΗΣ ΘΑ͂ΣΣΟΝ ΧΟΡῸΝ ἈΓΛΑᾺ ΤΈΚΝΑ
ἙΛΛΆΔΟΣ ἨΓΑΘΈΗΣ ἬΘΕΑ ΜΑΙΌΜΕΝΑΙ.

ΛΑΣΚΆΡΕΩΣ.

JO.

IO. LASCARIS RHYNDACENUS PETRO MEDICI. S.

VM GRAECAS LITTERAS QUAE PER MVLTAS IAM AETATES SOPITAE NON MINUS PROFONDA QVAM LATINAE DORMITATIONE OBTORPVERANT. EXPERRECTAS SENSIMQUE AB INTERITV SESE RECIPIENTES INSPICE REM. VT EAS ALIQUANDO A FEDISSIMA BARBARIE QVA DI V IAM ET INIQUISSIME OPPRIMVNTVR IN PRISTINVM NITOREM ET DIGNITATEM REMEARE POSSE CONFIDEREM. NON ALIENVM AB OFFICIO MEO ESSE EXISTIMAVI. VT SI QVID ESSET IN QVO HIS OPITVLARI POSSEM. QVICQVID FORET ID TANDEM PRAESTARE ENITERER. ATQVE ADEO MONITVS EPICTETI SENTENTIA. QVI NEC MINIMA IN QVO VIS STVDIO PRAECIPIT ESSE DESPICIENDA. NOVAM HANC ET LITTERARVM STVDIOSIS PERVTILEM IMPRIMENDI OC. CASIONEM NACTVS LITTERARVM GRAECARVM ELEMENTA A DEFORMI ET INDECENTI ADMODVM DEPRAVATIONE VINDICARE CONSTITVI. CVMQVE ANIMADVERTEREM EA' RVM NOTAS. QVAE INPRAESENTIA SVNT IN VSV IMPRESSIO NI ADHIBITAS NEC EXCVDI COMMODE NEC APTE INVICEM COHAERERE POSSE. QVOD PERPLEXAE NIMIVM ET CIRCVM VOLVTAE SINT PRISCAS LITTERARVM FIGVRAS IAM DIV OBSOLETAS DILIGENTIVS INQVISIVI ATQVE HVIC IMPRI MENDI ARTIFICIO PER EXCVSORES ATQVE ID GENVS OPI FICES ACCOMMODATAS IMPRESSORIBVS TRADIDI. CVRAVI QVE VT HIS EPIGRAMMATVM ANTE OMNIA RARISSIMVM ET EGREGIVM OPVS IN QVAM PLVRIMA EDITVM EXEMPLA RIA LITTERARVM STVDIOSIS POSSIM LEGENDVM EXHIBERE TVR. QVO EX HAC RE LIBRORVM QVOQVE PENVRIAE PRO

VI-

VIRILI MEA CONSVLEREM. ID AVTEM QVODCVNQVE EST STVDII ET LABORIS MEI TIBI PETRE MEDICES DEDICARE CONSTITVI. NON SOLVM QVOD MEA TIBI OMNIA DEBEO. VERVM ETIAM QVONIAM QVICQVID AD ANTIQVITATEM QVOVIS MODO AVT AD REM LITTERARIAM PERTINET TIBI PRAETER CAETEROS DEBERI EXISTIMO. TV ENIM ES MEDICVM FAMILIAE COLVMEN. QVAE AD ANTIQUITATEM REPARANDAM TANTAM CVRAM SVSCEPERIT. TANTVMQVE ANTE ALIOS STVDIVM ADHIBVERIT. VT SOLI FERE OMNIVM HIS TEMPORIBVS MAIORES TVI PERSPEXISSE VIDEANTVR QVANTVM VTILITATIS ET DECORIS PRAECLARISSIMA ANTIQVORVM EXEMPLA AFFERRE POSSINT POSTERIORIBVS SAECVLIS. NEC VERO EA NVNC TVORVM FACTA MIHI COMMEMORANDA SVNT. QVAE ANTE ACTAE AETATIS PRAESTANTIVM VIRORVM INGENIA INGENTI PRAECONIO CELEBRANT. QVAE BIBLIOTHECAE PVBLICAE ATTESTANTVR. TVORVM EXTRVCTAE SVMPTIBVS. ET LIBRORVM VARIETATE MVLTIPLICI REFERTAE. LAVRENTII CERTE PARENTIS TVI PRAESTANTISSIMI VIRI INCOEPTVM AD MAGNAM ANTIQVITATIS PARTEM REPARANDAM TV FACILIVS PERFECTVM REDDES. QVAM EGO PRO MERITIS LAVDARE QVEAM. ILLE .N. CVM ANTIQVITATIS VSQVE STVDIOSISSIMVS FVERIT. ET ALIORVM OPIFICVM INGENIA NON VVLGARIBVS PREMIIS EXCITAVERAT. ET AD DISCIPLINAS REVOCANDAS DVCENTA NVPERRIME ANTIQVORVM VOLVMINA E GRAECIA ET FINITIMIS REGIONIBVS COLLECTA IN HANC PRAECLARISSIMAM CIVITATEM MAGNA DILIGENTIA ET SVMPTIBVS TRANSFERENDA CVRAVERAT. INTER QVAE NON MI

NVS

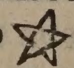
NVS QVAM OCTOGINTA OPERA HAC TEMPESTATE INCOGNI
TA. NONNVLLA ETIAM QVORVM VEL AVTORVM NOMEN I
GNORABATVR IAMDIV NEGLECTA. SI QVIDEM ΤᾺ ΧΕΡΈΙΟΝΑ
ΝΙΚΑῚ POETA AIT AB INTERITV SVNT RECVPERATA. QVAE
TV MOX OMNIA PETRE MEDICES. ET PERMVLTA ALIA IAM
DIV CONQVISITA IN PVLCHERRIMAM ILLAM BIBLIOTHE
CAM TVAM. QVAE IAM SEMISTRVCTA CONSPICITVR AD COM
MVNEM STVDIOSORVM VTILITATEM SOLITA BENIGNITATE FA
MILIAE COLLOCABIS. VT TVVM QVOQVE NOMEN NON AB VNO
ἘῚΣ ΓᾺΡ ἈΝῊΡ ὈΥΔΕῚΣ ἈΝῊΡ. ΚΑῚ ΜΪΑ ΧΕΛΪΔῺΝ ἜΑΡ ὈΥ ΠΟΙ
Εῖ. VERVM A QVAM PLVRIMORVM INGENIIS HOC BENEFICIO
EXCVLTIS ET AVCTIS APVD POSTEROS ILLVSTRETVR. NON
MINORE LAVDE QVAM PTOLEMAEI REGIS. ILLE ENIM CELE
BRATISSIMIS ILLIS BIBLIOTHECIS FLORENTIBVS EA TEM
PESTATE FAVIT DISCIPLINIS. TV AVTEM EX HAC TANTA AC
TAM RARA VETERVM AVTORVM COPIA DISCIPLINAS OMNES
A COLLVVIE QVA NIMIO IAMDVDVM DEDECORE OBRVVNTVR E
MERGERE TENTANTES VIRILITER EXIMES. PVRGABISQVE.
ET IN PRISTINVM NITOREM DIGNITATEMQVE RESTITVES.
VT NOSTRVM ETIAM HOC CIRCA ANTIQVITATEM STVDIVM
AD QVANTVLAMCVNQVE EIVS PARTICVLAM REPARANDAM
ATTINEAT. MERITO TIBI CENSVERIMVS ESSE DEDICANDVM
QVANDO ET IVRE FAMILIAE AD TE PERTINET. ET DEBETVR
ID QVIDEM BENEFICIO QVOD EXPECTANT A TE LITTERA
RVM STVDIA. ET GRAECARVM PRAECIPVE. IN QVIBVS ETIAM
A PVERITIA NON SINE MAGNA INGENII TVI LAVDE VERSA
TVS ES. HAS ITAQVE LITTERARVM FIGVRAS VT VEL AB ELE
MENTIS IPSIS BARBARIES ABSTERGATVR. ATQVE EXTERMI

NETVR. PROBABIS TV QVIDEM QVALE TVVM EGO NOVI IVDICIVM. ET PRODEVNTES IAM IN MEDIVM TVO PATROCINIO ALIOS QVOQVE PROBARE COMPVLERIS SI QVAM PLVRIMI ANTIQVORVM CODICES TVO IVSSV ET BENEFICIO HIS ELEMENTORVM FIGVRIS IMPRIMANTVR. EGO VERO NEQVID IN HAC RE TEMERE VIDEAR INNOVASSE VEL EORVM CAVSA QVI NON FACILE ADMITTVNT HANC LITTERARVM INSTAVRATIONEM BREVIBVS OSTENDERE TENTABO HIS ELEMENTORVM FIGVRIS. QVAE MODO A NOBIS TRADITAE SVNT IMPRESSORIBVS ANTIQVISSIMOS ESSE VSOS. NEC TAMEN CREDIDERIT QVISPIAM QVOD EGO EXISTIMARI VELIM SOLVM ME. AVT PRIMVM LITTERARVM ADVERTISSE FIGVRAS QVIBVS ANTIQVITAS VTERETVR. QVANDO EX NVMISMATVM. MARMORVMQVE. ATQVE ID GENVS INSCRIPTIONIBVS VEL CVIVIS SESE OFFERAT. VERVM QVOD OPVS FVIT PRAESTITI. VT ILLAM POTISSIMVM FORMAM ELIGEREM HVIC IMPRIMENDI MVNERI ACCOMMODANDAM. QVAE VETVSTISSIMA ET INPRIMIS VERA ESSE VIDERETVR. QVAE RES EO EXTITIT FACTV DIFFICILIOR. QVO PLVRIBVS MODIS HAE LITTERARVM NOTAE ET VARIE ADMODVM EXPRESSAE INVENIVNTVR. ADEO VT QVIDAM ETIAM TALIVM ANTIQVITATVM INVESTIGATORES HINC AFFIRMARE AVSI FVERINT. QVOT LINGVIS GRAECOS TOT ETIAM VSOS LITTERARVM FIGVRIS. QVIBVS HAVD QVAQVAM ASSENTIOR. QVI MINIME PVTEM PRISCOS ILLOS GRAECOS SIVE CADMO ET DANAO. SIVE ORPHEO ADMONENTE. MODIS ADEO VARIIS LITTERARVM EXARASSE FIGVRAS SED VNAM ET EANDEM PRIMVM CONSTITVTAM. AC VVLGO DEINDE CORRVPTAM VETVSTATIS INIVRIA IN VA-

RIAS

RIAS RECESSISSE. QVOD ETIAM IN HIS QVIBVS ROMANI A PRINCIPIO VSI SVNT ELEMENTIS CONTIGISSE VIDEMVS. IDEM ENIM FIGVRARVM MODVS CVM AD VARIAS NATIONES VELVT IN COLONIAS TRANSMIGRAVERAT. VARIVS APVD SINGVLAS. ATQVE AB ARCHETYPO ADMODVM DISSIMILIS CORRVPTVS INSPICITVR. NAM QVIS ASSEVERAVERIT ALIAS ESSE THEVTONVM. ALIAS HISPANORVM. AVT IPSORVM QVOQVE IN ITALIA LYGVRVM ELEMENTORVM FIGVRAS. NISI QVI ET MERCATORVM INDISCRETAS NOTAS INTER LITTERARVM FORMAS CONTENDERIT ESSE CONNVMERANDAS. QVOD CERTE ABSVRDVM ESSET. OMNES .N. HAE FIGVRAE LATINAE VOLVNT ESSE. ET CVM A ROMANIS VNIS DEFLVXERINT EXCRIBENTIVM VITIO MAGIS ATQVE MAGIS IN INCERTAS. AC MVLTIPLICES TEMPORE ABIERVNT. IDEM ETIAM IN GRAECIS CONTIGISSE EXISTIMANDVM EST. SI DEDERIMVS HIS VARIE ANTIQVOS ESSE VSOS. NON TAMEN QVOD CESSIT VITIO SEQVENDVM EST. NEQVE IDCIRCO FIGVRAS OMNES DILIGENTER CONSERVARE DEBEMVS. SED ANTIQVISSIMAM ET AB OMNI PARTE AEQVALEM. ATQVE PVLCHERRIMAM. NAM IN LINGVIS ALIA RATIO EST. CVM .N. MVLTA EXTENT ANTIQVORVM OPERA AVT ARTIORIBVS. AVT MAGIS SOLVTIS COMPOSITA NVMERIS. NEQVE EADEM LINGVA OMNIA. VERVM VT CVMQVE VEL SOLO NATI ET GENERE AVTORES. VEL DISCIPLINAE PARTICIPES EXTITERE. VEL MAIESTATIS ET EXCELLENTIAE CVPIDI IN ELOCVTIONE. QVAE FACILE IN POEMATE EX VARIETATE ETIAM LINGVARVM COMPARATVR. CVM IS SIT LINGVARVM VSVS. AD AVCTORVM INTELLIGENTIAM. ET METRICE SCRIBENDI COMMODITATEM OMNES

AMPLECTAMVR NECESSE EST. CVM IN IPSIS AVTORIBVS PRAE SCRIPTAE CASTIGATAEQVE. AC RATIONIBVS NONNVLLIS. ET METHODIS PER ANTIQVOS GRAMMATICOS IN BREVEM QVANDAM DIFFERENTIAM REDACTAE SINT. IN LITTERIS AVTEM VTINAM LIBRARIORVM QVOQVE MANVS COHERCE RIET AD SIMPLICIOREM FORMAM DIRIGI POTVISSENT. NON .N. ITA MAIORI EX PARTE ET LATINI. ET NOSTRI CODI CES CORRVPTISSIMI LEGERENTVR. SED LIBRARIORVM IL LVD VITIVM QVOD CELERITATI CONSVLERETVR. AEQVIO RI FERENDVM EST ANIMO. IN IMPRIMENDO AVTEM INCON SVLTI VIDETVR ESSE HOMINIS. ITA CORRVPTAS ET INDI SCRETAS NOTAS. CONFVSASQVE ET INTER SE COMPLICA TAS AC PRO INDOCTISSIMORVM QVORVM QVE ARBITRIO DEFORMATAS NVLLO ELEGANTIORE STVDIO OPERAQVE FVISSE PERSECVTVM. CVM VERAE ET SIMPLICES FIGVRAE FACILIVS EXCVDANTVR. ET APTIVS PROPTER PARILITA TEM COHAERENT. ET QVAE CVM PVLCHERRIMAE SINT MAIESTATEM QVANDAM PRAE SE FERRE VIDEANTVR. VT SOLAE QVODAM MODO DIGNAE APPAREANT. QVIBVS PRAE CLARISSIMA ANTIQVORVM MEMORIA RENOVETVR. DIF FICVLTATEM VERO LEGENDI OBIICIENTIBVS IN HIS TAM SIMPLICIBVS NIHIL RESPONDENDVM EST. NAM EORVM QVO QVE INEPTVDINEM VSVS. CERTO SCIO. NON MVLTO NEGO TIO REDARGVET. QVOD AVTEM HIS FIGVRIS ANTIQVISSI MI VSI SVNT ET ANTIQVA VT DICTVM EST NVMISMATA AD ALEXANDRI VSQVE ET PHILIPPI TEMPORA SATIS IDONE VM TESTIMONIVM PERHIBENT. VERVM CERTIORIBVS ETI AM INDICIIS DILIGENTIVS INVESTIGANTES ID DEPRAEHEN DERE POSSVMVS.

ET ALPHA PRIMVM ELEMENTI FORMA EX PENTAGONO FIGU A
RA DIGNOSCITVR. EAM ENIM QVOD EX QVINQVE ἌΛΦΑ TA
LIS FIGVRAE QVALEM APPROBAMVS INVICEM IMPLICITIS
CONNEXA SIT. HOC MODO ΠΕΝΤΆΛΦΑ APPELLATAM IN
RELIQVIIS MAGICORVM LIBRORVM QVI SVB HERMETIS
ET PYTHAGORICORVM FERVNTVR NOMINE INVENIRE LI
CET. ΓΆΜΜΑ VERO FIGVRAM ΔΊΓΑΜΜΑ. QVO VETVSTISSI Γ
MI VTEBANTVR IN PRINCIPIIS DICTIONVM A VOCALI INCI
PIENTIBVS RECTE SIGNATVM INDICAVERIT. SI .N. ΔΊΓΑΜ
MA EX DVABVS EST LATERALIBVS LINEIS. VT AIT DIONYSI
VS VNI RECTAE CONIVGATIS. HOC MODO F. VNA VNI CONIV
GATA MONÓΓΑΜΜΑ CONFICIET. VERVM HVIVS ELEMENTI
TALEM FIGVRAM ET PROPORTIONEM EX QVARTO ETIAM
JAMBLICHI DE SECTA PYTHAGORICA. VBI DE HABITV ET
PROPORTIONE NVMERORVM DOCENS QVI AD ALIQVID
CONSIDERANTVR ΓΑΜΜΟΕΙΔΩ͂Σ VOCE VTITVR EXACTISSIME
POSSVMVS DEPREHENDERE. ΔΈΛΤΑ TRIANGVLAREM APVD Δ
ANTIQVOS HABVISSE FIGVRAM ET AEGYPTVS IPSA PRO
PTER TRIANGVLAREM FORMAM ΔΈΛΤΑ APPELLATA. ET
PARS IN AEGYPTI MEDIO EIVSDEM NOMINIS. ET LIBELLI
ΔΈΛΤΟΙ NOMINATI QVOD EPISTOLAE ETIAM ANTIQVITVS
TRIANGVLARI FIGVRA PLICARENTVR. ET ἜΜΒΟΛΟΝ ACIES
AD CVNEI SPETIEM STRVCTA. ET MEDIA PARS FIGVRAE
ROMBI. ET DEMVM ΔΕΛΤΩΤΌΝ SYDVS HANC ΔΈΛΤΑ FIGVRAM
MANIFESTISSIME APPROBANT. QVIN ET GALENVS IN LI
BELLO QVI MEDICVS INSCRIBITVR FIGVRAS QVASDAM
FRONTI ACCIDENTES TRIANGVLARES AIT ET DELTA SIMI
LES. DE HTA QVOQVE LEGERE

EST IN COMMENTARIIS. QVAE IN THRACEM DIONYSIVM DIOMEDI ET PORPHYRIO ASCRIBVNTVR. QVOD HTA NVNC APPELLATVR DVM HELLENES SEXDECIM AD HVC LITTERIS VTERENTVR SPIRITVS LOCVM TENVISSE. ADDITVMQVE VEL DETRACTVM VOCALIBVS ASPIRATIONEM AVT LEVIGATIONEM SIGNIFICASSE. EX QVO VERO INTER LITTERAS CONNVMERATVM LONGI.E.LOCVM OBTINVIT.EADEM FIGVRA IN DVAS PERPENDICVLARITER PARTES DISECTA. ALTERVM SEMISECTVM ASPIRATVM PRAEBVIT SPIRITVM. ALTERVM VERO TENVEM. LEGITVR PRAETEREA APVD EOSDEM GRAMMATICOS LATERALEM LINEOLAM RECTAE EXTERIVS.ID EST A PARTE ADIVNCTAM DEXTERA HOC MODO ⊢ ASPIRATVM ACCENTVM REDDERE. INTERIVS VERO ⊣ TENVEM.TALES IGITVR SPIRITVS INVICEM CONIVNCTI ἬΤΑ LITTERAE FIGVRAM DEMONSTRABVNT. ΛΆΜΒΔΑ FIGVRA EX ACVTO ET GRAVI ACCENTV QVOS DISECTVM FACIT. VT IIDEM DICVNT GRAMMATICI CONSTARE POTEST. DE ACCENTIBVS AVTEM NIHIL NECESSE IN PRAESENTIA DICERE. CVM A GRAMMATICIS FIGVRENTVR. ΛΆΜΒΔΑ TAMEN FORMA ET A SVTVRA OCCIPITIS. QVAM ΛΑΜΒΔΟΕΙΔῆ VOCANT MEDICI ET A MONANGVLO. QVI AD ΛΆΜΒΔΑ SPETIEM ΛΆΜΒΔΩΜΑ APPELLATVR APVD ARITHMETICOS FACILE DIGNOSCITVR. ΚΆΠΠΑ QVOQVE. ET ΣΊΓΜΑ. QVAE ΚΟΠΠΑΤΊΑΣ. ET ΣΑΜΠΦΟΡΆΣ EQVOS ANTIQVITVS NVNCVPARANT NON AD AVTORIS ID APVD SVIDAM REFERENTIS SOLVM MODO TEMPORA. SED QVOD MIRVM FORTE VIDEBITVR AD HANC HVSQVE AETATEM IN ASIA EQVIS INHVSTA FIGVRAM SVAM LIQVIDO PATEFACIVNT. ΤΑΥ͂ ET Υ. ALTERIVS FIGVRA

Λ Κ Σ Τ

APVD

APVD LVCIANVM IN LIBELLO CVI ΔΊΚΗΦΩΝΗΈΝΤΩΝ EST
TITVLVS EX EA POENA. QVAM ΣΊΓΜΑ ELEMENTVM ΤΑΥ̂
LITTERAE PVTAT ESSE STATVENDAM QVOD EIVS LOCVM
SVBRIPIAT MANIFESTA EST. Υ. AVTEM NEMINEM LATET. Υ
NAMQVE ET HYACINTHVS FLOS CELEBERRIMVS. ET VVL
GO FERVNTVR VERSICVLI. LITTERA PYTHAGORAE DISCRI
MINE SECTA BICORNI. SED Φ QVOQVE FORMAM NOS EDO Φ
CVIT QVI CADVCEVM SCRIBIT BACVLVM ESSE MEDIOCRIS
MENSVRAE. ANGVIBVS VTRINQVE SVPRA EIVS MEDIVM COM
PLICATIS IN CIRCVLI MODVM. VT BACVLVS SIT DIAMETER.
AD SIMILITVDINEM ΦÎ LITTERAE. XÎ AVTEM EX DIAGONIO X
SIVE DIALELLO FIGVRA. QVAM ET ΧΙΑΣΤῸΝ. ET XÎ APPEL
LANT RHETORES DISCERNIMVS. ET ASTERISMVM IN HVNC
MODVM ·X· SIGNATVM INVENIMVS. SCRIBIT AVTEM EVSTA ·X·
THIVS XÎ LITTERAM QVATVOR PVNCTIS INTER LINEAS. AD
IPSAM CONIVNCTIONEM DISTINCTAM ASTERISCI PRAEBE
RE SIGNVM. QVIN ETIAM EX TIMAEO PLATONIS. VBI
HARMONICAM ANIMAE CONSTITVTIONEM QVASI PRODV
CIT IN LONGVM. MOX PER LONGITVDINEM DIVIDIT. LINEIS
QVE DVABVS EFFECTIS ALTERAM PER MEDIVM ADMOVET
ALTERI. ATQVE EIVSMODI INTERSECTIONEM XÎ LITTERAE
SIMILEM DICIT. HINC ETIAM HVIVS ELEMENTI FIGVRAM DI
GNOSCIMVS. SIQVIDEM AXIVM INTER SESE. ET ZODIACI
CVM AEQVINOCTIO INTERSECTIONES AVTORE PROCLO
HOC LOCO ALLEGORICE PONIT PLATO. XÎ LITTERAE FOR
MAM PRAE SE FERENTES. ΠÎ DVPLICI FIGVRA SIGNAVIMVS Π
QVOD PASSIM VTRAQVE INVENTA SIT. VT MINIME POTVE
RIM ANTIQVIOREM DISCERNERE. CVM PRAESERTIM ALTE

RVM

RVM PILATINVM INDE DEDVCTVM PARVA DECLINATIONE REFERRE VIDEATVR. ALTERIVS AVTEM FIGVRA QVOD LE VAE DEXTERAM LINEAE DEMITTIT AEQVALEM. EX NOTIS IL LIS CONSTARE POSSIT. QVIBVS ETIAM ANTIQVISSIME NV MERI SIGNABANTVR. VT IN DECRETIS ET IN ANTIQVIS MO NVMENTIS INVENTVM EST. QVIBVS ETIAM NOTIS SOLO NIS LEGES MEMORIA PRODITVM EST POENAS PECVNIARIAS SIGNATAS HABVISSE. IN ILLIS .N. COMPERIO IN ANTI QVIS ADHVC VOLVMINIBVS IN CALCE OPERVM QVANDO QVE SIGNATIS ΠΙ̂ ΔΈΛΤΑ MEDIVM IN SE CONTINENS. HOC MODO. |Δ|. QVINQVAGINTA SIGNIFICARE. ITEM ΠΙ̂ HTA MEDIVM IN SE CONTINENS. HOC MODO. |H|. QVINGENTA. I'
TEM ΠΙ̂ ΧΙ̂ MEDIVM IN SE CONTINENS. HOC MODO. |X|.
QVINQVE MILLIA. ΠΙ̂ ENIM QVINQVE SIGNIFICAT. ΔΈΛ
TA DECEM. HTA CENTVM. ΧΙ̂ MILLE. QVAE ΠΙ̂ CONTENTA
ID EST QVINQVIES REPETITA PRAEDICTOS REDDVNT NV
MEROS. SED HAEC SIC HABENT. NON OMNINO PRAETER REM HOC LOCO INTERPRETATA. QVANDOQVIDEM ET NO TAE SVNT ANTIQVISSIMAE. ET EAS ADMODVM PAVCIS EXI STIMEM ESSE COGNITAS. ΠΙ AVTEM TVNC FORTE DICETVR APTIVS ΔΕΛΤΑ. ET HTA. ET ΧΙ IN SE MEDIAS CONTINERE. SI LEVAE LINEAE PAREM HABVERIT DEXTE RAM. QVID QVOD ET ΘΗΤΑ FIGVRAM LVGVBRIS LITTERAE EX FABARVM FLORIBVS AVTORE VARRONE VT PEFERT PLYNIVS

|H|
|X|
Π
Δ
H
X

POSSE-

POSSEMVS ASSERERE. ET DE MΫ ET NΫ ALIQVID IN ME M
DIVM AFFERRE EX FRAGMENTIS FLORENTII DE PONDERI N
BVS ET NVMERIS. NEC NON ET DE ΙΩΤΑ. ET Ω. PER NO I
MEN ΙΩ EX OVIDII VERSV LITTERA PRO VERBIS QVAM Ω
PES IN PVLVERE DVXIT. ET DE ΨΙ FIGVRA EX TRIFISSILI Ψ
EPITHETO. IMMO ET ΡΩ FIGVRAM ET VTRIVSQVE. O. QVEM P
ADMODVM ET ΑΛΦΑ EX EARVM PROLATIONE. QVAM DIO O
NYSIVS ALICARNASSEVS DISTINGVERE DOCVIT CONIICERE
POSSET ALIQVIS. ET ZΗΤΑ FIGVRAM A ZETA PARTE AE Z
DIVM. NON. N. ἈΠῸ ΤΟΥ͂ ΖΗ͂Ν. NEQVE ἈΠΟ ΤΟΥ͂ ΖΈΕΙΝ ZETAM
ET ZETECVLAM. VT QVIDAM ETYMOLOGIAE RATIONE MINVS
HABITA. SEDA ZΗ͂ΤΑ LITTERAE FIGVRA. QVEMADMODVM
ET ΣΙ͂ΓΜΑ SEDILE APVD MARTIALEM AB ELEMENTI FOR
MA DENOMINATVM EXISTIMO. ET ΒΗ͂ΤΑ SANE FORMAM B
MEDIAE LITTERAE EX PARTIBVS QVARVM SIT MEDIA FIGV
RARE TENTAREM. VERVM IN ἈΠΕΙΡΟΚΑΛΊΑΝ INCIDISSE
VIDEAR DE HIS. AC DE RELIQVIS ALIIS. SI CVI CVRAE FVE
RIT INVESTIGANDVM RELINQVO. PRAESERTIM CVM DE
QVIBVS DISSERVIMVS LIQVIDO FERE CONSTET. VT SIT
EXISTIMANDVM RELIQVAS ETIAM QVAS CVM HIS INVENTAS
VT APTISSIME COHAERENTES APPROBAVIMVS VERAS ESSE
ELEMENTORVM FIGVRAS. QVIBVS ANTIQVITAS VTERETVR.
ET HAEC QVIDEM ATTIGISSE DE VETERRIMIS LITTERA
RVM FIGVRIS NON ABS RE MIHI VISVM EST PETRE ME
DICES. CVM TIBI ANTE OMNIA REM GRATAM FACTVRVM ME

ESSE EXISTIMAVERIM ANTIQVITATI SVMMOPERE DEDITO. QVOD ME HERCVLES EXCELLENTIS PVTO IVDICII. CVM IN OMNI ANTIQVORVM CONATV OMNIQVE OPERE MAGNA SEMPER ALIQVA ET OCCVLTA DEPREHENDATVR RATIO VNDE ET HAE QVOQVE LITTERARVM FIGVRAE TAMEN DIMENSIONEM ET RESPONSIONEM INVICEM HABERE VIDENTVR. VT DEMONSTRARE FACILE QVIS POSSIT NVLLAS ALIAS FIGVRAS TAM VARIAS INTER SE EX TANTA LINEARVM QVANTITATE TANTAM PROPORTIONEM CONVENIENTIAMQVE SERVARE POTVISSE. VT NON IMMERITO SIT FIDES HISTORIAE PRAEBITA CADMVM SECESSVM SIBI DELEGISSE EPIGRAMMEAM FONTEM ERE DENOMINATVM AD EARVM EXCOGITATIONEM. AD TAM PVLCHRAM .N. TAM INSIGNEM TAM DENIQVE ARTIFICIOSAM FIGVRARVM DISPOSITIONEM ET LOCO OPPORTVNO ET TEMPORE OPVS FVIT. QVANDOQVIDEM ET FORMA. ET VOX. ET NOMEN EARVM SYMBOLVM ALIQVOD PRAE SE FERAT PLVTARCHI TESTIMONIO. QVOD .N. GRAVISSIMVS. ET SAPIENTISSIMVS AVTOR IN EO LIBELLO QVEM DE EI QVOD ERAT IN DELPHIS COMPOSVIT DE VNA AFFIRMAT LITTERA. DE RELIQVIS ETIAM CONIECTARI LICET. HACTENVS DE LITTERIS. DE LIBRO AVTEM EPIGRAMMATVM NIHIL DVCIMVS IN PRAESENTIA DISSERENDVM. IPSA ENIM PASSIM IAM EDITA APVD EGREGIA STVDIOSORVM INGENIA SVAM SIBI GLORIAM VENDICABVNT. ILLVD VNVM NON PRAETERMITTAM HOC EPIGRAMMATVM ἈΝΘΟΛΌΓΙΟΝ AB AGATHIA CONCINNATVM ESSE PRAESTANTISSIMO HISTORICO ET POETA SVI TEMPORIS. NON A PLANVDE. VT NONNVLLIS EST TEMERE PERSVASVM.

PLANV-

PLANVDES. ENIM MONACHVS. VT EOS APPELLANT NON MAGIS DISPOSVIT QVAM MVTILAVIT. ET VT ITA DICAM CASTRAVIT HVNC LIBRVM DETRACTIS * LASCIVIORIBVS EPIGRAMMATIS VT IPSE GLORIATVR. QVID TAMEN INDE SIT MERITVS ALIORVM SIT IVDICIVM. EGO HOC VNVM SCIO NON EX SOLO SENSV EPIGRAMMATIS AVT CVIVSLIBET SCRIPTI IVVARI NOS POSSE. SED ANTIQVORVM SALEM ET ACVMEN IN SIMILIBVS ADMIRARI ARTEM QVOQVE ET DICTIONEM AVT HISTORIAM IN QVALIBET MATERIA DVCIMVS EXPETENDAM. SIQVA VERO PLANVDES HIS EPIGRAMMATIS INTERPOSVIT. EA CERTE SVNT QVAE VT INEPTIORA LIBENTISSIME ABSTVLERIM. SED NE CVIPIAM NOSTRO ETIAM EXEMPLO MELIORA FORTE ALIQVA SVBTRAHENDI DETVR OCCASIO. CVM EA PAVCA SINT NEQVE OMNINO VTILITATE CAREANT. NIHIL FERE QVICQVAM ATTIGIMVS. VERVM DE HIS IAM SATIS SVPERQVE. TV AVTEM PETRE MEDICES LVCVBRATIVNCVLAM HANC NOSTRAM. QVAE TVA EST HVMANITAS GRATO ANIMO ACCIPIAS. QVODQVE TIBI HAEREDITARIO IVRE CESSIT MORE PARENTVM GRAECIS LITTERIS PRAECIPVE FAVEAS. VT NON IMMERITO ET SPES ET RATIO HORVM STVDIORVM IN TE VNO MAXIMA EX PARTE POSITA ESSE VIDEATVR. VALE.

F I N I S.

IMPRESSVM FLORENTIAE PER LAVRENTIVM FRANCISCI DE ALOPA VENETVM. III. IDVS AVGVSTI. M. CCCC LXXXXIIII.

Non

* Remarques sur l'*Anthologie* Manuscrite dans la Bibliotheque du Roi. 2. Vol. des *Memoires de Litterature*, p. 279. 282. —— *Le recueil est divisé en cinq parties. La premiere & la seconde sont composées d'Epigrammes la plûpart licentieuses ; & qui, si l'on en excepte un très-petit nombre, ne doivent jamais voir le jour.* Vavassor in Libr. *de Epigramm.* Cap. 16. *Planudæ* partes contra ejus criminatores agit.

Non tantùm *Græcum* LASCARIS Epigramma sed & *Latina* ejus Epistola capitalibus litteris excuditur. Nullum aliud *Latinarum* majuscularum in Typographiâ specimen hujusmodi, præter monumenta aut inscriptiones, vidi. In hisce *Græcis* per capitales litteras editionibus pauca hæc adnotabo; accentuum scilicet [a] notas imprimi; pro utroque spiritu [b] dissectas litteræ H partes (⊢ ⊣) usurpari; [c] circumflexi eandem, quæ in *Latinis*, figuram, ex acuti & gravis conjunctione effictam (∧) adhiberi.

Litterarum certè (quod observat [d] *Leo* ALLATIUS) *Romanarum forma* [e] *Græcarum simillima nonnisi capitalis esse potuit; nomen sortita à quantitate vel modulo: modò maxima à* [f] CICERONE; *grandis Trist. cubitum longa ab* OVID. *Lib.* 3. PLAUT. [g] *Pœnul.* & [h] *Rudent. minuta & minutissima à* PLAUT. [i] *Bacchid.* CICER. *apud* PLIN. *Lib.* 7. *cap.* 21. SENEC. *Epistol.* 95. *modò rotunda ab aliis, modò quadrata à* [k] PETRONIO. Quin etiam idem [l] ALLATIUS capitalium usum fuisse antiquum probat eò quòd [m] *ab illis errata corrivârint.* Pluribus hoc explicat argumentum [n] vir doctissimus, ad quem lectorem refero.

Ante LASCAREM is capitalium usus in Typographiâ ignorabatur, qui licèt in antiquis Numismatum Marmorúmque inscriptionibus locum [o] potissimum habeat, in manuscriptis tamen Codicibus characteres minusculos sive (quos vocant, & [p] quibus nunc utimur) cursivos sæpius, expeditioris scriptionis gratiâ, adhibebant Scribæ: quales characteres cernimus in Libris, qui ante 1494. *Græcè* excusi sunt. In horum tamen antiquioribus quædam litteræ sunt tantùm aut sæpius capitales, [q] Γ, M, [r] H, N, C.

a *Lea*

a Has (quoties in Capitum titulis majuscularum usus est) habet ALDUS in suis primis Editionibus; negligit HOMERI Editio *Florentina*, uti & CALLIERGUS in *Etymologico*, ac SIMPLICIO, & BISSOLUS in SUIDÂ 1499. Aliquando omittit, aliquando admittit Editio HOMER. *Iliad.* Schol. *Romana* 1517. (consule pag. 4. lin. quinq. ultim. & pag. 5. lin. du prim.) uti & *Henr.* STEPHANUS in Edit. *Heroïc. Poet.* 1566.

b, c Sic ALDUS plerumque in primis Editionibus, & *Henr.* STEPHANUS in *Heroïc. Poet.*

d *Animadv. in Antiq.* Etrusc. *Fragm.* pag. 57.

e PLIN. *Nat. Hist.* lib. 7. cap. 58. TACIT. *Annal.* lib. 11. pag. 171. Edit. *Lipf.*

f Epist. ad *Quint.* Lib. 3. Epist. 1.

g Act. 4. Sc. 2. ỳ. 15.

h Act. 5. Sc. 2. ỳ. 7.

i Act. 4. Sc. 9. ỳ. 67.

k Cap. 29.

l Ibid. pag. 55.

m L in D. lege SCALIG. in VARR. *de re Rust.* lib. 2. D & T. lege STEWECH. in APUL. lib. 1. B, P & R. Idem. lib. 5.

n Lege *Leon.* ALLAT. in *Anim. ad Ant.* Etrusc. *Frag.* p. 55. usque ad pag. 81. Lege etiam *Jos.* SCALIG. digress. de litterarum *Ionicarum* origine in ejus *Animadv. ad* Euseb. *Chron.* pag. 110. usque ad pag. 122. Edit. *Amstel.* 1658.

o *Leo* ALLAT. p. 48. notat, quòd *litterarum* etiam *minuscularum fidem faciant veteres inscriptiones apud* GRUTERUM. Quin & alibi passim in vetustis Inscriptionibus minusculæ occurrunt capitalibus immistæ.

p ALLAT. pag. 45.

q AUL. GELL. 1469.

r *Batrachom.* 1486. *Græcos Authores.* c. 6.

[a] *Leo* Allatius *Guil.* Cantero producto teste *probat*, *tum ex vetustis codicibus*, *tum ex Scholiastis*, *veteres Græcos nudas litteras absque apicibus ullis pingere solitos fuisse*; *quod sæpius asserit* Politianus, *sed potissimùm Miscellan. cap.* 58. & 80. Apices itaque illos omnino rejecerunt Typographi [b] *Conradus* Sweynheym & *Arnoldus* Pannartz &c. [c] Leonardus *de Arigis* in Politiani Operibus, [d] *Badius* Ascensius in ejusdem Miscellaneis. At Aldus in [e] suâ Politiani editione prosodica illa vocum fastigia noluit negligere, nisi in duobus locis, ubi citantur [f] Sibyllini versus & [g] Callimachi Hymnus in Palladis lavacra; quia scilicet Politianus ibi disertis verbis eorum absentiam in vetustis codicibus confirmat. Nihilominus tamen Lascaris in suis, quas *Græcis* capitalibus vulgavit, Editionibus accentuum & spirituum notas diligentissimè adjecit tanquam necessarias; quibus, si omnino fuissent ablegandæ, [h] capitales meliùs quàm minusculæ carere potuissent.

A' pronunciationis notis ad distinctionis notas, de harum usu in *Græcis* Editionibus paucula dicturus, transeo. Punctum tantùm [i] antiqui noverant; quod triplex fuisse observat [k] Allatius, τελείαν στιγμὴν, μέσην & ὑποστιγμὴν; [l] recentiorum usus induxit lineolas curvas, quas virgulas vocamus. Lascaris in suprà laudatis Editionibus non tantùm punctum sed & [m] virgulam ad sensum sententiarum dirimendum vocibus injecit.

Satìs supérque jam de litterarum figurâ, vocum prosodiis, & sententiarum distinctionibus, quæ in vetustis illis rarísque Typographiæ monumentis observantur, dictum est. Antequam hos libros capitalibus exaratos mittam, id restat animadvertendum, quòd ex his una

[a] *Antho-*

a Pag. 77. ex Canter. *Syntag. de rat. emend.*

b Aul. Gell. 1469. At tamen hos *Nicolaus* Jenson in suâ *Aul.* Gellii 1472. Editione rejicere noluit.

c *Florent.* 1499.

d Ann. 1511.

e Anno 1498. quæ Editio continet etiam miscellaneorum centurias, quas omisit *Leonardina* ann. 1499.

f Cap. 58. -------- *Sibyllinos versus, qui nunc quoque apud* Zosimum *vetustissimis codicibus citra ulla fastigia, qualésque de industriâ subjecimus, inveniuntur.*

g Cap. 80. ------ Callimachi *versiculos subscriptos veteri more sinè ullis accentiunculis* ------ In Sibyllinis versibus (℣. 10. & 13.) duæ voces reperiuntur accentu notatæ, sed id per Typothetæ festinantis oscitationem.

Politiani verba hæc [*de industriâ*] innuere mihi videntur, quòd antiqua illa in codicibus scribendi consuetudo non satis deinceps apud eruditos valuerit, ut Prosodiarum notæ prorsus exularent. De his lege nonnihil in *Histor.* Stephanor. p. 437.

h Capitales enim, quarum in Numismatibus & Marmoribus usus crebrior, lineis omnibus prosodicis cernuntur destitutæ.

i Sicut in *Aul.* Gell. 1469.

k Pag. 77. ex *Constant.* Lascar. *Gramm. Græc.*

l Pag. 81.

m Virgularum & interrogationis ex puncto virgulâque factæ usus in Homer. 1488. Virgulæ in *Batrachom.* 1486.

a *Anthologia* nomen Urbis, & Typographi, annîque numerum gerat; b APOLLONIUS urbem & annum indicet; c EURIPIDIS *Tragœdiæ* quatuor, d CALLIMACHUS & e *Gnomæ*, cum f MUSÆO, typographicis illis tribus circumſtantiis careant. A' vero tamen longiſſimè non forſan abero, ſi ibidem & ab eâdem officinâ cenſeam omnes exiiſſe. Ad tempus quod attinet, *Anthologiam* reliquis præiviſſe ſatis indicat ei adjuncta LASCARIS Epiſtola, quâ novi illius, qui omnibus communis eſt, characteris adhibendi ratio aperitur. Omnes certè non longo temporis ſpatio inter ſe diſtare conjicio. *Anthologiæ*, uti & *Gnomis*, præmittitur Alphabeti *Græci* cum diphthongis propriis & impropriis παράδειγμα majuſculis litteris excuſum. Dubitandi non locus eſt, quin omnium Editionibus præfuerit LASCARIS primus hôc charactere utendi hortator; qui CALLIMACHO ſubjunxit hoc * Epigramma.

Εἰς Καλλίμαχον.

Ἴχνια μαστεύων, ῥυθμίσατο σῶμα πέλωρον
Πάνσοφος Ἡρακλέους πρίν ποτε Πυθαγόρης.
Δοῦρας Ἀλεξάνδρου δ' Ἵππους παρὰ πίονι νηῷ
Δηρὸν ἔην, μεγάλης μνημόσυνον παλάμης.
Καὶ σέο δ' οἷα λέοντος ὄνυξ, τόδε, Καλλίμαχ' ἥρως,
Λείψανον εὐύμνων λαμπρὸν ἔδειξε νόον.
Ὡς γόνιμον, σοφίην πιστούμενον, εἴσιδε τέχνην,
Ἀέναον φωνὴν, ἔνθεον ἁρμονίην.
Ὀκτάκις εἰ δ' ἑκατὸν στίχα βίβλων ὤλεσεν αἰὼν
Λευγαλέος, βαιὸν Ζεὺς τόδ' ἔνευσε μέλος

Ἀρ-

a Hujus Editionis *Henricus* STEPHANUS non meminit in ſuâ 1566.

b Idem in ſuis ad APOLLONIUM (anno 1574.) annotationibus hanc editionem *Florentinam* citat.

c FABRIC. in *Biblioth. Gr.* has *Florentiæ* cuſas ex ratione litterarum conjicit.

d Hanc CALLIMACHI editionem majuſculis litteris vocat *Florentinam Henricus* STEPHANUS in *Poët. Heroïc.* 1566. 2 Tom. p. 487. Et CALLIMACH. 1577. p. 106.

e Has *Gnomas* inſeruit *Henr.* STEPHANUS in ſuâ editione anni 1569. p. 182. usque ad pag. 365. Non invenio ullam hujus mentionem ab eo factam. Eaſdem ALDUS ad calcem THEOCRITI & HESIODI anno 1495. impreſſerat. Cui editioni forſan hæc anteceſſit litteris majuſculis edita.

f Hoc Poemation ad calcem *Gnomarum* rejicitur cum hôc titulo, *Μουσαίου τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον.* Hanc ejus Editionem an viderit *Henricus* STEPHANUS, dubito. De eâ altum ſilentium in ejus edit. *Poet. Heroïc.* 1566. 2 Tom. p. 487. ubi hæc leguntur. *Affirmavit mihi olim* Michael Sophianus *coram aliis plurimis ſe vidiſſe* Genuæ *Librum veterem, qui inter alia Poëmata haberet istud, ita inſcriptum Μουσαίου γραμματικοῦ τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον.*

* Idem recuſum eſt in editionibus *Aldinâ* 1513. *Frobenianâ* 1532. *Stephanæâ* 1577. *Cramoſianâ* 1675. & *Pariſinâ Benenati* 1574. ubi Latina *Gulonii* interpretatio additur hæc.

Epigramma Jani LASCARIS *in* CALLIMACHUM *è Græco Latinum factum ab eodem interprete.*

Corporis Herculei, vestigia recta ſecutus,
Quanta eſſet moles Pythagoras docuit.

Hastá-

Ἀρχέτυπον τελέθειν, θεῖον γένος ἥντις ἀείδῃ,
Μορφῆς ὡς πλάσαις κυάνεον βλέφαρον.
Μήποτε δ' ἐξάρχοντος ἔοι σπάνις ὑμνοπόλοισι
Μολπῆς, χαλκογράφων ξυνὸν ἔθηκε τέχνη.

Λασκάρεως.

Forsân etiam LASCARIS aliquatenus curam gessit *Homerici* & *Sophoclei* interpretum, quorum Editiones *Romæ* ann. 1517. & 1518. prodierunt, ejus Epigrammatibus *Græcis* (ut antè jam à me notatum est) ornatæ. Alia, quare id credam, ea causa est, quòd hæ in Gymnasio *Mediceo Quirinalis* collis à [*Joanne* MEDICEO] LEONE X. constituto typis mandatæ fuerint. Et quidni putem, LASCAREM *Mediceæ* familiæ semper adeò, ut vix quisquam magìs, addictum illius Gymnasii Typographeo operam suam commodâsse? Hìc obiter observo *Joannem* hunc LASCAREM *Rhyndacenum* [a] tanto in pretio habitum fuisse, ut [b] à Rege *Galliæ* LUDOVICO XII. accitus ad *Venetos* sæpius legaretur.; & [c] *posthæc* Romam *abiens*, *ibidem amicitiâ fretus* LEONIS X. Laurentii de MEDICES *fratris*, *postquam ex* Græciâ *juvenes eruditos & bene moratos secum eduxerat*, *hujus Collegii*, *ad conservandam Linguæ* Græcæ *puritatem instituti*, *moderator factus*, *ingentibus Pontificiis beneficiis sit gavisus*. *Ab hinc denuo in* Galliam *à* FRANCISCO *I. citatus est*, *ut ei à Bibliothêca esset*.

Joannes hìc LASCARIS, [d] *vir* Græcus, *utrâque Linguâ pereruditus*, Romæ Græcorum *Scholæ præfectus à Pontifice*, [e] *multum laboravit in correctorio opere*, *imò plura fecisset* (inquit ERASMUS) *nî crebræ legationes & Regum negotia eum revocâssent*. Florentiis *autem quàm maxi-*

Hastáque Alexandri templo visenda Dianæ,
Testis erat, Regis quàm generosa manus.
Noscitur ungue Leo: hymnorum sic, Callimache heros,
Hoc reliquum ostendit, mens tua quanta fuit.
Quámque ferax & quàm sapiens artem inspice doctam,
Divinam harmoniam, mellifluósque sonos.
Tempus edax rerum octingenta Volumina trivit.
Annuit exiguum Jupiter istud opus
'Archetypum esse, Deos si quis celebraverit hymno:
Formæ ut pictori nigra supercilia.
Néve hymni cupidis penuria principis esset,
Commune hoc fecit Chalcographeia bonum.

a Lege clariss. ZELTNER. in *Corrector. centur.* pag. 318.

b BEMB. *Ven. Hist.* apud VASC. 1551. pag. 144. & 152.

c ZELTNER. *Centur. Corrector.* pag. 319. Vir clariss. pag. 320. habet hæc, *Mortuus tandem est* Romæ, *ætatis nonagesimo*, Christ. 1489. *morbo articulari constanter laborans.* Quæ non satis intelligo; LASCAREM enim ex supra dictis constat ultra ann. 1489. vixisse.

BAYLE, *Diction.*] *Il retourna en* France *sous le regne de* François *I. & après s'y être arrêté quelque tems, il repassa en* Italie, *& mourût à* Rome *perdu de goutes à l'âge d'environ* 90. *ans.*

d BUDÆUS *Tonstallo* hæc scribit anno 1517. Lege *Erasm.* Epistol. p. 245. ERASMUS *Lascarem* adhuc esse in vivis anno 1524. scribebat. Lege ejus Epistol. ad *Gaverum*. p. 788.

e ZELTNER. *Centur. Corrector.* p. 321.

maximè & Venetiis *id factum credibile est*, *illìc apud* JUNTAS, *hìc apud* ALDUM: imò & *Lugduni*, ut conjicit [a] CHEVILLERIUS. Eodem circiter tempore, quo LASCARIS, [b] *Marcus* MUSURUS munere correctorio fungebatur.

Munus certè illud, quo nullum Arti Typographicæ magìs necessarium, viris nonnisi pereruditis deferri solebat. Id curabant viri omnium ordinum in loco quocunque primarii; nec quâ aspergi maculâ honorem suum credebant, si litterarum promovendarum gratiâ tam laboriosum, sed præclarum, opus tractarent. Non igitur potui, dum Annales Typographicos texo, his quam plurima de typographicis Correctoribus non intexere. Gaudeo tamen me hujus laboris curâ levatum, aliúmque eâ longè meliùs, quàm ego pro modulo meo potuissem, perfunctum fuisse; virum doctissimum *Johannem Conradum* ZELTNERUM, qui nuper Correctorum in typographiis eruditorum [c] centuriam speciminis loco collegit. Eam quicumque attentè perlegerit, non solùm quicquid in eâ materiâ sciri opus sit, sed uberrimam

a Pag. 194. „ *Jean Lascaris* étoit forti „ de l'illustre Famille, qui donna trois Sou- „ verains à l'Empire *Grec*. Il se retira en „ *Italie* après la prise de *Constantinople*, & „ vint en *France*, d'où il fut envoyé par „ *Louis* XII. Ambassadeur à *Venise*. Il avoit „ fort étudié les anciens Auteurs de sa Na- „ tion, dont il rechercha les Manuscrits, „ & corrigea les fautes pour les rendre plus „ faciles à traduire. *Genebrard* dit, que ce „ fut par son conseil & celui de *Guillaume* „ *Budé*, que le Roi *François* I. forma le „ dessein de dresser une Bibliotheque dans „ sa Maison Royale de *Fontainebleau*, & de „ fonder à *Paris* le College des Professeurs „ Royaux pour les Langues: LASCARI & „ BUDÆO *Auctoribus Franciscus I. Bibliothecam Fontanablæam instruxit*, *indéque* „ *anno* 1530. *Linguarum & Mathematum* „ *Professores.* Je crois que ce fut *Lascaris* „ qui servit de Correcteur à l'*Avicenne* im- „ primé à *Lyon* en trois Volumes *in fol.* „ avec les Commentaires de *Jaques de Partibus*, par *Jean Trechsel* & *Jean Cleym* „ l'année 1498. comme je conjecture de „ l'Epître dédicatoire adressée au Medecin „ du Roi *Jean Ponceau*, qu'il mit à la tête „ de ce Livre. Ces deux sçavans *Grecs* „ [*Lascaris* & *Musurus*] étoient aussi fort „ habiles dans la Langue *Latine*. *Erasme* „ dit, dans ses Epitres (scil. *ad Gaverum* „ pag. 788.) *Latinæ Linguæ ad miraculum* „ *doctus* (Musurus): *quod vix ulli* Græco „ *contigit*, *præter Theodorum* GAZAM & „ *Joannem* LASCAREM.

b Lege *Henr.* STEPH. *Querimon. Art. Typogr.* & CHEVILLER. p. 194. „ *Marc* „ *Musurus* étoit de l'Isle de *Candie*, & de- „ vint Archevêque de *Raguse*, après avoir „ expliqué long-tems à *Padouë* les Auteurs „ *Grecs* avec reputation. *Beatus Rhenanus* „ a écrit qu'il étoit homme de grande lec- „ ture, & d'une profonde erudition; qu'il „ n'y avoit rien de si obscur qu'il ne rendît „ clair par son éloquence: *Nihil erat tam* „ *reconditum*, *quod non aperiret*, *nec tam* „ *involutum*, *quod non expediret. Omnia legerat*, *excusserat omnia.* Et auparavant „ lui *Alde Manuce*, avec qui il travailloit à „ corriger les Manuscrits *Grecs*, & revoyoit „ les feuilles des Impressions, fit son Eloge „ en ces termes sur le PLATON *Grec* de „ 1513. MUSURUS Cretensis, *magno* „ *Vir judicio*, *magnâ doctrinâ*, *qui hos* PLATONIS *Libros accuratè recognovit*, *cum* „ *antiquissimis conferens Exemplaribus*, *ut* „ *unà mecum*, *quod semper facit*, *multum* „ *adjumenti afferret & Græcis & nostris hominibus.* Ce fut lui, qui corrigea le grand „ *Etymologicon*, qui fut imprimé à *Venise* „ in fol. l'année 1499. par *Zacharie Calliergus* aux dépens de *Nicolas Blastus.*

c *Norimberg.* sumptibus & typis *Adami Jonathan.* FELSECKERI. Anno 1716. in 8o.

rimam insuper variæ eruditionis frugem ex diversis Scriptoribus consertam percipiet. Eruditissimi interim [a] viri veniâ liceat mihi hìc brevem manipulum ex illius messe auctum subjicere.

Hanc ergo, Lector, tibi habe Correctorum, cum Typographis, quibus suam operam commodaverunt, nomenclaturam.

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[b] *Johan.* ANDREAS Episc. *Aleriensis*;	*Conr.* SWEYNHEYM & *Arn.* PANNARTZ:
[c] *Joh. Anton.* CAMPANUS Episc. *Teramensis*; & [d] *Carolus de* ALEXANDRIS *de Perusio*;	*Udalrici* HAN:
[e] *Omnibonus* LEONICENUS;	*Nicolai* JENSON:
[f] GEORGIUS *Alexandrinus*; [g] *Christophorus* BERARDUS *Pisaurensis*;	*Vindelini de* SPIRÂ:
[h] *Joan.* LAPIDANUS;	*Ulrici* GERING, *Martini* CRANTZ & *Michaelis* FRIBURGER:
[i] *Ludovicus* CARBO;	*Christophori* BALDARFER:
[k] COELESTINUS; & [l] POMPONIUS;	*Georgii* LAVER:

Cor-

a Illi equidem plurimas haberi à me gratias agnosco, quòd nomen meum meique Opusculi mentionem suis chartis inserere dignatus fuerit. Lubens etiam fateor in meâ illâ *Stephanorum* historiâ *multa* (utì me vir Doctiss. monuit p. 27.) *vitia ex typographiâ superesse, quorum ille vel viginti in perlustrando istum Librum observavit excusa.* Quin & ipse istius Libri initio erratorum graviorum (ferè centum) Catalogum apposueram. Pudet fanè; & quamvìs in multis Typographi, qui magnam oneris partem in filium adolescentem à se rejecerat, negligentiam jure causari possem, malo tamen (quod Lector in istius Libri Præfatione p. VIII. leget) *meis crebris & gravissimis erratis ab ignorantiâ aut incuriâ profectis veniam deprecari, quàm audacter expostulare.* Vehementissimè doleo me huic operi, quod mihi nunc in manibus est, corrigendo (ob loci, ubi imprimitur, distantiam) adesse præsentem non posse; vereórque, ut absentia mea (cùm vel præsens nequeam esse satìs oculatus) erratis frequentissimis locum dederit.

b De hôc vide priús. Lege *Zeltner.* pag. 65. usque ad 69. *Obiit septuagenarius ferè. Ipse edidit Commentaria in Lib.* IV. V. *&* VI. *Decretalium* & alia, ad jus spectantia. *Extat etiam Volumen Epistolarum, quod rarissimum est, ad diversos scriptarum,* Venetiis *excusum.*

c De hôc vide priús. Lege *Zeltner.* pag. 101. usque ad 106. *mortuus est, Ann. æt.* 50. Sienæ *d.* 15. *Julii* 1477. Fertur *tantâ diligentiâ & alacritate excudisse Libros* Gallum, *ut* Campano *Correctori per singulas noctes ne quidem trium horarum continua quies concessa fuerit.*

d Lege JUSTINIAN. *Institut.* 1475.

e De hoc priús. Lege *Quintilian.* 1471.

f Lege *Martial.* per *Vindelin. Spir.* & *Plaut.* 1472.

g Lege *Dante.* 1477.

h De hôc priùs multa ann. 1470.

i Lege *Serv.* Comment. in *Virgil.* 1471.

k Lege *Institut. Confessor.* 1472.

l *Q. Curt.* finè anno. & VARR. *de Lat. Ling.* finè ann. typogr. & loc.

O o

Correctores in *Officinis Typographicis.*

[a] PLATYNA;	*Arnoldi* PANNARTZ:
[b] *Æneas* VULPES;	*Hermanni* LIECHTENSTEIN:
[c] *Junianus* MAIUS;	*Matthiæ* MORAVI:
[d] *Petrus* LOSLEIN;	*Bernardi* PICTORIS & *Erhardi* RATDOLT:
[e] *Pet. Justinus* PHILELFUS;	*Antonii* ZAROTHI:
[f] *Hieronymus* BONONIUS;	*Michaelis* MANZOLINI:
[g] *Bartholomæus* PARTHENIUS;	*Bartholomæi* GONFALONERII:
[h] *Marcus Scaramucinus de* PALATIOLO *Brixianus*;	*Bonini de* BONINIS:
[i] VICTOR *Pisanus*;	*Antonii de* STRATÂ:
[k] *Demetrius* CHALCONDYLES;	*Bernardi* & *Nerii* NERILII:
[l] *Hieronymus* CENTO *Paduanus*;	PETRI *Veronensis*:
[m] *Fridericus* PISTORIUS;	*Antonii* KOBURGER:
[n] *Johannes* CONO;	*Johannis* AMERBACHII:

[a] *Augus-*

a Lege JOSEPH. *Histor.* 1475.

b Lege OROS. *Histor.* sinè anno.

c Fuit recognitor PLIN. *Epistol.* 1476.

d Vide ann. 1477.

e Recognovit LIVII *Decadas* 1480.

f Recognovit CÆSAR. *Comment.* 1480. & TORTELLII *Comment.* utì ex Epistol. his præfixâ constat. 1480.

g Recognovit *Jun.* MAI. *de Verbor. propriet.* 1480.

h Lege *Aul. Gell.* 1485.

i Recognovit AVIEN. *Interpretat.* ARAT. 1488.

k Recognovit Græcam *Homeri* editionem 1488. De eo lege *Zeltner.* pag. 155. usque ad 157. *Apud* Aldum *Græcos codices sub prælo sudantes diu correxit* ---- *Non antequam Princeps* Florentiæ *obierat* ---- *Posthæc* Mediolanum *à* Ludovico Sfortiâ *accersitus unà cum uxore & liberis eò commigravit*, *ac non multò pòst Grammaticæ suæ rudimenta luci publicæ exposuit.* ------ *Ejus filia* Jano Parrhasio ------ *in matrimonium concessa fuit.* ------ *Denique noster octogenario major* Mediolani *spiritum exhalavit. Epistol.* ERASM. pag. 294. sub *Chalcondylâ* profecerunt *Gulielmus Latimerus*, *Linacer*, & *Grocinus.*

l Lege PETRARCH. *Capitul.* 1490.

m Lege *Zeltner.* p. 424. *natus ann.* 1486. ------ *aliquibus officinis*, Antonio *præcipuè* Koburgero *operam locabat suam*, *ut à vitiis Typothetarum pagellas purgaret* ---- *obiit ann.* 1554. 24. *Mart.*

n Lege *Zeltner.* pag. 122. *susceptus est in hunc mundum ann.* 1463. ------ Johannes Amerbachius *totum se comparaverat ad castigationem Voluminum* Hieronymi *conquisitis undique vetustis exemplaribus*, *& doctis viris conductis*, *qui Græcas dictiones passim restituerent*; *de quorum numero fuit* Johannes Reuchlinus *Jctus*, *qui ex Lexicis vacuas lacunas explere conabatur*: *cui successit feliciter castigator* Joannes Cono Norimbergensis --- *qui* ------ *è vestigiis antiquorum codicum ea quæ vel deerant*, *vel erant depravata*, *diligenter reparabat* ---- *homo propemodum Græcè quàm Latinè doctior*, *versatus nimirum in optimis Auctoribus aliquot annis*, *excellentissimorum in* Italiâ *Professorum* Musuri *&* Scipionis *atque* Joh. Cretensis *non pœnitendus auditor.* ----- *tempus ab his laboribus relictum* ----- *impendebat*, *ut* Bonifacium Amerbachium *&* B. Rhenanum *pueros adhuc scientiis augeret* ------ *obiit ann.* 1513. 9. *Cal. Mart.* Lege ADAM. in *Vit.* B. RHENAN. & ERASM. *Epistol.* pag. 154.

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[a] *Augustinus* DODO; [b] *Franciscus* WYLER; [c] *Conradus* PELLICANUS; & [d] *Beatus* RHENANUS;	*Johannis* AMERBACHII:
1 *Benedictus* BRUGNOLUS;	*Philippi* PINZII:
2 *Dominicus de* CANALI;	*Bernardi* RICII:
3 BENEDICTUS *Rhetor*;	*Leonardi* PACHEL:
4 *Michael* FERNUS;	*Eucharii* SILBER:
5 *Angelus de* MONTE ULMI;	*Jacobi* & *Angeli* BRITANNICORUM:
6 *Gaspar* GROSSCH & *Sthephanus* ROEMER;	*Johannis* HERTZOG:
7 *Petrus* CASTELLANUS;	*Johannis* FROBENII:
8 *Sigismundus* GELENIUS;	

a *Mar-*

a Lege *Zeltner.* pag. 163. & ADAM. in *Vit. Theolog. German.* pag. 272. *Anno* 1502. ——— Joannes Amerbachius *senior cœpit imprimere omnia Opera* D. Augustini, *ad quam editionem contulit operam suam* Augustinus Dodo, *Canonicus ad* D. Leonardum. *Cœperat enim scribere argumenta in singulos Libros: sed cùm peste decessisset, Typographus operâ* Francisci Wyler Basiliensis *Minoritæ usus est.*

b Lege *Zeltner.* pag. 564.

c Lege *Zeltner.* p. 416. & TEISSIER. *Elog.* (Ann. 1696.) pag. 91. & ADAM. in *Vit. Theolog.* pag. 262. *Natus est anno* 1478. ——— *rogatu fidelissimi Typographi* [Joannis Amerbachii] *centum quinquaginta libros residuos* [Operum *Augustini*, post abitum *Francisci* WYLER] *absolvit* ——— *Aliis quoque Typographis toto sexennio pro virili fuit subsidio; maximè* Jacobo à Pfortzen, *qui primus* Basileæ *impressit Opera* Chrysostomi; *&* Stephan. Brulifer. ——— Joannes Frobenius *cupiens quadruplex Psalterium imprimere, opus in* Germaniâ *non tentatum, exoravit* Casparum Sazgerum *provincialem* Pellicani, *ut tres menses pateretur ipsum* Basileæ *commorari, quo correctiùs opus ederetur.* ——— *Obiit ann.* 1556. *ætat.* 78.

d Lege *Zeltner.* p. 464. & TEISSIER. *Elog.* pag. 4. & ADAM. in *Vit. Philos.* pag. 132. *Natus ann.* 1485. ——— *Officia in tollendis codicum erratis* Joanni Amerbachio *obtulit* ——— *Obiit* 13. *Cal. Jun. ann.* 1547. *ætat.* 62. Recognitor fuit cum *Petro* PORTÂ in *Henrici* STEPHANI primi officinâ, cùm excuderet ARISTOTEL. *Politic.* Latinè anno 1506. utì ad ejus editionis calcem legitur cum Latino ejusdem tetrasticho Epigrammate. Hìc igitur obiter moneo Lectorem, PORTÆ illius nomen fuisse *Petrum*, non *Philippum*; neque ullam à me nominis transmutationem factam; utì suspicatur Clariss. *Zeltner.* pag. 443.

1 Recognovit *Prisciani* Opera 1492.

2 Lege Lib. *de Venen.* 1492.

3 Lege *Rhetoric.* TRAPEZUNT. 1493.

4 Lege *Campan.* Oper. 1495.

5 Emendavit *Bibl. Lat.* 1496.

6 Emendaverunt *Epitom. in Almag.* PTOLEM. 1496.

7 Lege *Zeltner.* pag. 111. ERASMI *famâ* Basileam *invitatus* ——— *qui suppetias eâ tempestate ferebat* Frobenio *in emendationibus quorundam Librorum, qui sub prælis sudabant.* ——— *Par munus ut subiret*, Castellano *persuasit ille*, Frobenióque *eum commendavit, ac amplissimas conditiones non abnuenti impetravit.* ——— *Ex antiquâ typographici laboris procuratione fuit, quòd* Stephanorum *Typographorum* [*Roberti* scilicet primi; Vide STEPHANOR. *Histor.* p. 49. 144. 145.] *patronus extitit.*

8 Lege ZELTNER. pag. 219. *Natus* Pragæ ——— *attritus opibus apud* Frobenium

Correctores in *Officinis Typographicis.*

[a] *Marcus* HEILAND; [b] *Desiderius* ERASMUS; [c] *Wolfgangus* MUSCULUS; [d] *Johannes* OECOLAMPADIUS; [e] *Wolfgangus* LACHNERUS; *Johannis* FROBENII:

[a] *Petrus*

nium —— *victum sibi amictúmque paravit*, *in ejus officinam receptus typographicam* —— *Nemo extitit, qui de historiâ* Marcellini *meliùs meritus sit.* (lege *H.* VALES. *Præfat. ad* MARCELLIN. & HUET. *de Clar. Interpr.* pag. 168.) Phil. Melanchthon *ad officium publicum invitavit in Scholâ* Noribergæ *annuo centum aureorum pretio* —— *sic enim in Epistolâ quâdam* (lege Epistol. ad *Camerar.* edit. *Lipf.* apud *Vœgelin.* 8. p. 49.) *ille scripsit*: *sed addixi, inquies, biennii operas* Frobenio —— *aget cum* Frobenio *Senatus*, *ut fidem tuam liberet* &c. Gelenio *præter ea*, *quæ à* Frobenio *accipiebat*, Johannes Rudolphus STOËR, *antistes* Murbacensis & Ludrensis *annuum concessit stipendium.* —— *Ingeniosissimus* (teste BARTHIO in *Adversar.* l. 44. c. 1. Lege etiam præfat. ARNOB. *Lugd.* 1651.) *sed audacissimus & prorsus nihil sibi negans* Arnobii *corrector fuit* —— *eandémque licentiam conquesti sunt eruditi, illum sibi sumpsisse in editione* Plinii *tertiúm ab illo castigatâ* —— *In unam cum his sententiam mihi visus est ivisse* Huetius —— *Fatis concessit ultimis* Gelenius Basileæ, *ubi etiam uxorem duxerat*, *anno* 1554. *ætat.* 77. Lege TEISSIER. *Elog.* pag. 86. & ADAM. in *Vit. Juris-conf.* in *Vit.* ZUICHEMII, p. m. 228. *ubi ille cum* Gelenio Basileæ *amicitiam contraxisse legitur eo tempore, quo libris ibidem corrigendis noster præesset.*

a Lege ZELTNER. p. 254. & ADAM. *Vit. Philosoph.* pag. 373. —— *Scripta* Erasmi, Lutheri & Philippi —— *ut sinè sumtibus posset lustrare, à* Frobenio *petiit*, *ut iisdem emendandis præficeretur.* —— *Fatis concedit ann.* 1549.

b Lege ZELTNER. p. 164. & ADAM. *Vit. Philosoph.* pag. 86. & MALLINKROT. pag. 96. 97. & ERASM. *Epistol.* pag. 194. *Natus ann.* 1466. 28. *Octob.* *Non tantùm* Lovanii, *apud* Theodoricum Martinum; *sed etiam* Venetiis, *apud* Aldum *seniorem* (*teste* Julio Scaligero), *quod tamen ipse non nisi de suis scriptis factum concedit.* Lege CHEVILL. p. 196. 197.) *Correctoris officio functus est.* —— Basileæ *in ædibus* Frobenianis *castigando & corrigendo* Hieronymi, Ambrosii, Hilarii & *aliorum Latinorum Patrum Volumina*, *tempus haud breve consumpsit.* —— *mortuus est jam septuagenarius* 6. *Id. Jul. ann.* 1536. Bonifacio Amerbachio *hærede nominato*, Frobenium & Episcopium *ultimæ voluntatis executores constituit.*

c Lege ZELTNER. pag. 370. ADAM. in *Vit. Theolog.* pag. 377. & TEISSIER. *Elog.* pag. 219. *Natus ann.* 1497. 6. *Id. Septemb.* —— Basileæ (*utì jam antea in variis locis fecerat*) *per longum tempus correctioni plagularum à* Frobenio *excusarum vacavit*; *quæ servitia etiam* Hervagiis *pari alacritate præstitit*, *ita ut per singulas horas non rarò vel viginti plagulas, re festinationem poscente*, *inspectas absolverit.* —— *In* Hieronymi *Operibus restituendis repurgandisque cum socio* Sigismundo Galenio *diu multúmque sudavit.* Hervagio *verò in edendis* Chrysostomi *Operibus occupato suppetias tulit*, *cui editioni ann.* 1539. *absolutæ V. tomis*, *ut & priori* Hieronymianæ, *præfationem præmisit.* —— *Obiit ann.* 1563. 3. *Cal. Sept. ætat.* 66.

d Lege CHEVILLER. pag. 196. *Hic etiam ab* Andreâ Cratandro *in officinam publicam typographicam receptus est. Natus ann.* 1482. *Moritur Cal. Decemb. ann.* 1531. *ætat.* 49. ADAM. *Vit. Philos.* p. 45. ZELTNER. pag. 384.

e Lege ZELTNER. p. 206. 207. ERASM. *Epistol.* pag. 1625. 307. Frobenii *socer &* Frobenianæ *officinæ princeps*, *vir utriusque litteraturæ doctissimus*, *& pari cum* Erasmo *fide præditus*; *qui solus primùm*, *postea simul cum* Erasmo *muneri correctorio præfectus est. Obiit peste ann. circiter* 1518. Vide etiam Reverend. CAVE in *Prolegom. ad Scriptores Ecclesiasticos.*

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[a] *Petrus* ALCYONIUS; [b] *Demetrius* CHALCONDYLES; [c] *Marcus* MUSURUS; [d] *Alexander* BONDINUS;	*Aldi* MANUTII:
[e] *Benedictus* TYRRHENUS;	*Andreæ* ASULANI:
[f] *Johannes* LASCARIS;	*Laurentii Franciſci* DE ALOPÂ: *Aldi* MANUTII: JUNTARUM:
[g] MAURITIUS *de Hiberniâ* Archiepiſcopus *Tuamenſis*;	*Boneti* LOCATELLI:
[h] *Johannes* CHAPPUIS;	*Ulrici* GERING & *Bertholdi* REMBOLT.

a Lege ZELTNER. pag. 50. *Apud* Aldum Manutium *officinæ chalcographicæ corrigendis typorum erroribus operam navavit, mercede menſtruâ conſtitutâ, & cùm* Galeni *librum de Animal. partib. ex Græco in Latinum tranſtuliſſet ſermonem, præter fixum præmium, decem ampliùs in ſingulos menſes aureos obtinuit nummos, ex liberali donatione Cardinalis* Medicei.

b De eo paulò antè dictum eſt.

c Lege ZELTNER. p. 376. & ERASM. *Epiſtol.* pag. 289. 788. 274. 307. *Gente Græcus, eruditione Græciſſimus, natione* Cretenſis, *ſed Linguæ Latinæ usque ad miraculum doctus, quod vix ulli Græco contigit, præter* Theodorum Gazam *&* Joannem Laſcarem. —— Ariſtophanem *&* Athenæum *primus correctiſſimos protraxit in lucem & correxit apud* Aldum * Zachariæ Calliergi *typographiæ, uti in Etymologici opere, ſic in aliis variorum doctorum ſcriptis emaculandis operam ſuam epanorthoticam per longum tempus conſecraverat.* —— *Autumno anni* 1517. *cùm paulò antè* Monavienſis *Archiepiſcopus eſſe cœperat, in communem locum abiit;* —— *poſtquam paulò antè, cum triginta aliis, à Papa pileo rubro fuerat condecoratus, teste* Jovio.

d De quo vide priùs ARISTOTEL. *Organ.* 1495.

e Lege CHEVILLER. pag. 121. 195. in præfatione *Strabonis* Græc. apud *Ald.* 1516. *Emendavimus quæ corruperant librarii, homines conſilii præcipites. Quis poſſet unquam vitare hanc communem tempeſtatem ac calamitatem librorum?*

f De eo antea dictum eſt. Lege ZELTNER. pag. 316. *Mortuus eſt* Romæ *ann.* 1489. *ætat.* 90. *Morbo articulari conſtanter laborans.*

g Lege CHEVILLER. pag. 125. Ad calcem Quotlibet. Quæſtion. *correctæ atque decoratæ ſummâ curâ ac ſolertiâ patris fratris* Mauritii de Hiberniâ, *ejuſdem religionis digniſſimi Archiepiſcopi* Tuamenſis —— Venetiis *per* Bonetum Locatellum *Presbyterum* Bergomenſ. 1507. *Bonetus* LOCATELLUS ſe Presbyterum ſcribit in omnibus editionibus (quas vidit *Chevillerius*) ab ann. 1502. usque ad 1509.

h Lege CHEVILLER. p. 116. 117. 110. 167. 195. Nomen Correctoris ſumit in verſibus, quos GRATIANI *Decreto* appoſuit ann. 1501. Inter antiquiſſimos Correctores *memorabile & ſuſpiciendum eſt* Pauli Trecii *Juriſconſulti nomen, de quo* Sabellicus *refert, gloriari ſolitum,* triginta voluminum millia à ſe reviſa & recognita è prælis prodiiſſe. *At is ita intelligendus eſt, ut non ſingulorum librorum Archetypi, ſed cujusque operis*

* *Balius* in Dictionar. in Not. ex *Gesneri* Bibliothecâ affert hunc locum; *Marcus Muſurus Cretenſis ſcripſit Epigrammata aliquot, præcipuè in Græcos libros per Nicolaum Blaſtum Venetiis impreſſos circa ann.* 1500. *(quibus ipſe, opinor, corrigendis præfuit) item præfationes aliquas proſâ, ut in Etymologic. Græc.* &c.

In

In Correctorum classem multos quoque neque tamen * omnes editionum Recognitores conjeci. At si in Correctorum albo censendi sint non ii tantùm, qui in Typographeo quodam conducti mercedis annuæ menstruæ've gratiâ Librorum plagulis emaculandis suam operam elocant; sed & alii omnes, quorum curâ non mercenariâ sed aut necessariâ aut spontaneâ factum est, ut ullius Libri editio correctior in manus veniret; in magnam nimis iste Catalogus excrescet molem, cujus improbo labori exantlando vix quisquam unus sufficiat, nisi cui singulæ omnium, quotquot emissi fuerunt, Librorum editiones perfectè innotuerint. In Correctorum numerum oportet concedant è Typographis melioris notæ complures, qui antequam ipsi officinam instruerent, in alienâ se exercebant, ibique prima ponebant Artis, cujus aliquando evaderent magistri, tyrocinia. Sic *Johannes* [a] FROBENIUS cum *Adamo* PETRI *Johanni* AMERBACHIO & *Johanni* PETRI Typographis *Basileensibus* præclaram navavit operam; *Jodocus* [b] BADIUS *Joanni* TRECHSELIO; [c] *Robertus* STEPHANUS vitrico suo COLINÆO; [d] *Henricus* STEPHANUS patri *Roberto*; [e] *Paulus* MANUTIUS patri *Aldo*; [f] *Federicus* MORELLUS *Carolæ* GUILLARD; [g] *Gulielmus* MORELIUS *Joanni* TILETANO. Eo necessitudinis & cognationis nexu paríque officii ratione sibi invicem cohærebant corrigendi & imprimendi munera, ut hôc dignior putaretur, qui illud administrâsset; neque illud penitus deponeret, postquam hoc suscepisset. Huc non incommodè transferri potest Romani [h] Historici sententia: *utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget*. Celebriores itaque Typographi oneris ἐπανορθωτικȣ̃ partem, quoties à prelo urgendo operísque typographicis instigandis aliquantulum otii fuerit, lubentissimè subierunt. Sic *Robertus* STEPHANUS, quo vix ullum occupatiorem fuisse accepimus, nonnunquam [i] ipse plagulas relegere solebat, [k] *licèt decemviratum quendam literarium domi haberet, quorum quidam correctorio munere fungebantur.* Correctorum numerum

operis universa excusa exemplaria in computationem illam veniant. MALLINKROT. pag. 97. CHEVILL. pag. 202. ZELTNER. p. 531. Adnumerantur quoque à ZELTNERO (pag. 45.) Hieronymus Salius Faventinus *&* Georgius de Rusconibus, *quorum ille* Bononiæ *anno* 1488. *alter verò* Venetiis *hujusmodi curas susceperunt.*

Sed satìs hactenus de Correctoribus antiquioribus dictum est; ne fines huic Volumini constitutos transgredi videar. Reliquorum mentionem in suum deinceps tempus locúmque rejicio.

* Plures in Librorum Catalogis Lectori occurrunt.

a ZELTNER. p. 202. ADAM. *Vit. Philos.* pag. 65.

b ZELTNER. pag. 76. CHEVILL. pag. 195.

c *Histor.* STEPHANOR. pag. 14.

d ZELTNER. pag. 517. *Histor.* STEPHAN. pag. 228.

e ZELTNER. pag. 331.

f *Histor. Typograph.* Parisiens. pag. 82.

g Ibid. pag. 34.

h SALLUST. *Catilin.* in initio.

i Lege *Histor.* STEPHAN. pag. 116.

k Lege *Epistol.* H. STEPHANI ad P. STEPHAN. præfix. AUL. GELL. 1585. pag. 13.

rum augebunt eruditi, quicunque aut ſua aut veterum ſcripta emiſerint in lucem, aut antea vulgata & à ſe recenſita meliori luce donaverint. Vix enim puto Editorem (niſi prorſus inſipientem eóque nomine indignum) reperiri poſſe ſui Operis adeò incurioſum, de ſuâ famâ tam minimè ſollicitum, ut ſui fœtûs, poſtquam Typographo & ipſius Correctori commendaverit, omnem interim abjiciat curam, nec (modò cauſa graviſſima non intervenerit, loci putà diſtantia aut valetudo infirmior) in erratis, quæ vel attentiſſimo Typothetæ elabi poſſunt vel inter abacum *Compoſitoris* & prelum (quod ipſe ſæpe novi) intercidere, amovendis extremam cenſuram peragat.

Correctoribus antiquiſſimis mos erat, qui à primâ Artis origine deductus diu postea apud posteros invaluit, carmina in laudem Typographi, cujus officinæ præerant, aut Operis, cujus edendi curam geſſerant, aut utriusque conſcribere. Sic [a] CAMPANI verſus legimus in *Udalricum* GALLUM notiſſimos: ſic [b] Epigrammata à *Roberti* STEPHANI [c] Correctoribus postremæ ejus editioni *Theſauri Latini* præfixa. Verſuum editionibus *Conradi* SWEYNHEYM & *Arnoldi* PANNARTZ ſubjunctorum Authorem *Joannem* ANDREAM fuiſſe probabile eſt.

An omnes, quorùm Verſus Libris additos habemus, fuerint in Typographeis, unde Libri exierunt, Correctores, incertum. Horum plurimos, (quorum [d] alii Authoris nomen gerunt, [e] alii omittunt) præcipuè ubi Typographi Ars laudatur & induſtria, Lectori impertire & in ſuis paſſim locis inſerere operæ pretium duxi.

Correctorium munus (utì jam antea notavi) non ſecus ac typographicum profiteri neutiquam erubescebant viri inter litteratos ex omni [f] ordine [g] Theologorum [h] Medicorum & [i] Juriſconſultorum clariſſimi. [k] ERASMO quidem objecerunt *Albertus* PIUS & *Julius* SCALIGER, ipſum ALDI *heri ſui officinæ miniſtrâſſe*, & ibidem *quæstum feciſſe corrigendis exemplaribus*. Is factum, quod objiciebatur, negabat & diluebat his verbis, *An ille miniſter eſt officinæ, qui proprio adeſt operi?*

a Vide priùs ann. 1469.

b Lege Epistol. ante AUL. GELL. ſuprà citat.

c *Andreâ* GRUNTLERO, *Gerardo* CLERICO, & *Adamo* MODIO. Vide *Theſaur. Lat. Ling.* 1543.

d Sic *Raphael* ZOVENZONIUS *Iſter* in editione MARTIALIS apud VINDELINUM, & CICER. *de Divinat. Fat. Legib.* apud eundem.

e Horum exempla plurima occurrunt in ſubſcriptionibus veterum editionum.

f Quod ſtatim apparebit *Zeltneri* centuriam perlegenti.

g *Joannes* ANDREAS & *Antonius* CAMPANUS Episcopi, Correctores *Sixtus* RUSSINGER & *Bonetus* LOCATELLUS Presbyteri, Typographi.

h *Carolus* STEPHANUS ex Medico Typographus (lege *Hiſtor.* STEPHAN. p. 164.) *Victor* GESELINUS Medicus apud *Christophorum* PLANTINUM Corrector. (ZELTNER. pag. 237.)

i *Johannes* CHAPPUIS, de quo priùs. *Æmarus* RANCONETUS; de quo conſule *Hiſtor.* STEPHAN. p. 168.

k CHEVILL. pag. 196, 197.

ri? Neque enim aliam operam ALDO *addixeram. Officina mihi potiùs erat ministra.* ERASMUS igitur eo (ut mihi videtur) responso, tantum abest, ut à se amoliatur Correctoris officium, ut potiùs hoc typographico anteponendum censeat; & id solum agat, ut probet huic illud magis quàm illi hoc famulari. Nolo interim dissimulare, quòd [a] multi in eruditorum classe non ignobiles, ut suam inopiam levarent, hujusmodi quæstum litterarium, non pudendum, non illiberalem & sordidum, fecisse. Quenquámne litterarum pudebit, quòd litteratos (nimio multos) videat pannis obsitos tenuem victum litterario sudore vix quæritare? Denique si nostris Correctoribus dedecori aut ludibrio vertatur, quòd plerique hanc operam non gratis polliceantur, nec nisi certo pretio constituto elocent, rogo, an viri in summo Reipublicæ gradu constituti suæ quicquam dignitati detrahi arbitrentur, si honestum (quod sanè non adeò multis contigit) lucrum ex illâ faciant. Nec præmium neque officium quodcunque sordet, modò utrumque sit non turpe, sed liberale & honestum.

Correctoris eruditi consuetudo Typographis quibusdam visa est adeò necessaria, ut illum aliquando sibi in societatem & lucri partem adsciscerent, nonnunquam in eandem familiam per conjugium cooptarent. Sic [b] *Bernardus* PICTOR & *Erhardus* RATDOLT *Petrum* LOSLEIN Correctorem & Socium habuerunt. Sic [c] *Johannes* TRECHSEL *Johanni* BADIO in matrimonium filiam collocavit.

Haud igitur injuriâ gravissimas virorum doctorum querelas [d] legimus adversùs Typographos ignaros, qui ut impensis parcant, Correctore aut nullo aut indocto utuntur. Hinc in Libros manavit ingens & turpis erratorum seges, quorum fœda specimina affatim protulit [e] CHEVILLERIUS.

In

a *Johannes Ludovicus* APIN, *Marcus* HEILAND, *Franciscus* MODIUS, *Jacobus Ludovicus* STREBÆUS, *Georgius Wolfgangus* WEDELIUS, &c. Lege ZELTNER. pag. 71. 255. 367. 513. 550.

b Vide ann. 1477.

c Vide postea, ubi BADII fiet mentio. Hujusmodi affinitates inter Typographos & Correctores, *Paulum* EGENOLPHUM & *Casparum* FINK, *Andream* CRATANDRUM & *Hieronymum* GEMUSÆUM, &c. commemorat ZELTNERUS p. 182. 231.

d Lege, quæ de his fusè differit CHEVILLERIUS pag. 185. usque ad pag. 193. & pag. 184. 185. Affert locum ERASMI Typographos *Venetos*, *Romanos* & præsertim *Germanos* vehementer accusantis. ZELTNERUS pag. 18. invehitur in *Genevenses*, *qui primi operas corruperunt, & rudibus in omni doctrinæ genere Correctoribus usi sunt.* Eorum chartam, quâ Libros imprimunt, minimè probat *Josephus* SCALIGER. *Conradus* GESNERUS scribit se maluisse *externos claros & bene meritos de communibus studiis Typographos quàm* Germanos, *concelebrare* —— *cùm multi eorum avaritiâ capti, mendosos prorsus Libros excudere, quàm sumptus etiam mediocres facere malint.* Lege CHEVILL. pag. 160. 161. Idem pag. 192. queritur in *Parisiensibus* nonnullis editionibus reperiri quasdam vacantes lineas, quæ Græcè excudi debuerant, quòd Compositores aut Correctores, qui Græcè scirent, desiderarentur.

e Lege pag. 169. usque ad 173. p. 184. 189. 190. 191.

In [a] primævis editionibus errores præli (qui tunc erant pauciores) *singuli suis locis calami cuspide transfodiebantur*. Neque defuerunt, qui hunc morem & [b] servarent & [c] laudarent; quod nempe *multo commodius ac expeditius id Lectori fore licèt emendatori onerosius impensiorisque opera, existimaverint*. [d] Pluribus tamen postea placuit errata omnia in unum Indicem congesta [e] calci plerumque Librorum subjicere.

Inter errata typographica mihi videntur vix ignoscenda, quæ in [f] anno editionis designando admittuntur. Exempla horum nonnulla in Libris veteribus occurrunt.

Quam-

a Lege CHEVILL. pag. 154.

b CHEVILL. p. 155. „ *Louis Lasseré* „ Proviseur du College de *Navarre*, fit „ imprimer l'année 1534. les Sermons de „ *Josse Clictou* son ami, pendant le tems „ que ce Docteur s'acquittoit à *Chartres* des „ fonctions de sa Charge de Théologal. Il „ ne fit point d'*Errata*, mais, suivant la plus „ ancienne maniere, il corrigea avec la plu- „ me les fautes d'Impression par tous les „ Exemplaires.

c Id. p. 155. „ Cette maniere ne de- „ plaisoit point à *Erasme*. &c.

d Vide paginarum binarum Errata in Edit. JUVENAL. cum not. MERUL. *Venet.* per *Gabrielem* PETRI 1478. ubi hæc leguntur: *Lector, ne te offendant Errata, quæ operariorum indiligentia fecit, neque enim omnibus horis diligentes esse possumus. Recognito Volumine ea corrigere placuit.* HORAT. *Florent.* apud MISCOMIN. 1482. *Hæc sunt, quæ in codice* HORATII *errore Librarii mendosa emendanda fuerant. Tu igitur, Lector, numeris indicibus cuncta assequeris.* Subsequuntur Errata, quæ totam implent paginam; utì & aliam ex adverso *Emendata in Commmentariis, quæ invenies indice numero chartarum. Jov.* PONTAN. *de Fortitud. bellicâ & heroicâ; Neapol.* per MORAVUM. 1490. ubi habetur quatuor erratorum index, cum versibus anteà suo loco in Catalogo ann. 1490. citatis.

SUETON. cum Comment. BEROALDI. *Bonon.* 1493.

AD LECTOREM.

Lector candide, offendes, opinor, interdum offendicula & moramenta quædam in Commentariis nostris ex immutatione transmutatione ve litterarum ac syllabarum, non nunquam ex inversione dictionum, quos errores minutulos quidem & cognobiles non conditori adscribas, quæso, sed impressori. Vix enim fieri potest, ut opere in magno non interveniant hujusmodi labeculæ. Præfuerunt recognitioni Scholastici duo eruditi, qui elaboraverunt, ut emendati sincerique Commentarii ex officinâ Impressoris depromerentur. Siquid erit mendosum, id Impressor subnotabit ex ordine chartarum, eritque in calce operis collocatum. Vale & perlege. Nullum tamen erratorum Indicem in calce exemplaris, quod consului, reperio.

e *Sebastianus* GRYPHIUS hunc Indicem posuit in initio *Biblior. Latinor.* ann. 1550. Lege CHEVILL. pag. 151. „ On „ mettoit ordinairement l'*Errata* dans l'en- „ droit le plus caché du Livre. *Gryphe* le „ mit à la plus belle place, où on ne man- „ que jamais de jetter les yeux. La pre- „ miere page c'est le titre du Livre, la mar- „ que de l'Imprimeur, & l'année de l'Im- „ pression. La seconde, c'est l'*Errata*; & „ la troisiéme c'est l'Epitre dédicatoire.

f CHEVILL. p. 10. 11. „ On voit „ dans la Bibliotheque de *Sorbonne* deux „ Imprimez *in fol.* d'une datte extraordi- „ naire, mais fausse. L'une finit par ces „ termes, *Flores de diversis Sermonibus & „ Epistolis B. Bernardi per me Joann. Koelhof de Lubech Coloniensem civem impressi „ an. M. CCCC. feliciter finiunt.* Il y a er- „ reur manifeste dans cette datte: premie- „ rement, parce que le dessein de l'Impri- „ merie n'a été formé qu'environ l'année „ 1440. & n'a été réduit en pratique, que „ vers l'année 1450. Secondement, parce „ que cet Imprimeur *Jean Koelhof* n'étoit „ point encore né en l'année 1400. Il im- „ prima à *Cologne* l'année 1483. le *Gerson „ in fol.* en quatre Volumes, qui sont de

Pp „ même

Quamvìs [a] opera quædam ſint typographica, in quibus nulla eſſe errata jactantiùs quàm veriùs perhibentur; malo tamen cum [b] viris eruditis ſentire, quòd *fieri haud quaquam poſſit, ut Liber ullus absque mendis in lucem prodeat*. Et ut [c] Poetæ verbis utar; nullus *vitiis ſinè naſcitur; optimus ille, qui minimis urgetur*. Laudanda eſt itaque eorum modeſtia, qui poſtquam omnem, quâ valent, diligentiam adhibuerint, humani nihil à ſe alienum putant; cúmque humanum ſit errare, malunt [d] *pudore ſuo fatendo plecti, quàm tacendo Reſpublica litteraria ſuo damno*

„ même fabrique que ce *Flores*. Sans doute l'erreur vient d'une omiſſion de cet autre chiffre lxxxij. qui devoit être ajoûté après M. CCCC. L'autre eſt le * *Præceptorium divinum* de *Gotſchal Hollen* Religieux *Auguſtin*, où on lit à la fin, *Impreſſum per me Joan. Guldenſchaef civem Colonienſ. ipſo die S. Küberti Epiſcopi anni Domini Octogeſimi quarti.* Il y a ici une omiſſion de ces mots qui doivent préceder, *milleſimi quadringenteſimi*. J'ai vû dans la Bibliotheque *Mazarine* un *Manipulus Curatorum*, que *Guy de Mont-Rocher* compoſa l'année 1333. c'eſt une Edition faite à *Paris in* 4to. où on lit ces termes écrits en cette maniere, *Completus Pariſius anno Domini milleſimo CCCC viceſimo tertio. amen.* L'erreur dans la datte eſt bien certaine, puiſque l'Imprimerie n'a commencé à *Paris* qu'en l'année 1470. comme nous ferons voir dans la ſuite. Il faut que le cinquiéme C, qui faiſoit l'année 1523. ſoit échapé des Formes." Sic Quintilian. *Venetiis* per Locatellum. M. CCCCLXCIII. ubi L mendoſè inſeritur. Sic Aristotel. *Animal. Græcè*; apud *Aldum*. M. IIID. X. HHHH. ΔΔΔΔΠΙΙ. ubi omittitur in Græcis numeralibus Ⓟ nota quinquagenaria poſt centenarias.

a Chevill. p. 120.] In fine Epigrammatis *Joannis* Auber in Virgil. apud Gering & Rembolt. 1498.

Hoc eme, quisquis amas terſum ſinè labe Volumen;
Nulla equidem toto corpore menda latet.

Et *Dominic.* Mancini de Editione Gregor. *Rimin. Pariſ.* 1482. quam *Gulielmus* Militis Doctor *Sorbonicus* correxit:

Integer eſt, omni ſublatâ è corpore mendâ,
Wilelmi *eximio* Militis *officio.*

Chevill. p. 123.] Grapald. *de partib. ædium*; apud *Jo.* Parvum 1517. *Eâ fide eâque diligentiâ excuſum, ut vix errorem offendas.*

Id. p. 138.] Dionys. *Carthuſ. in* 4. *Evangel. ſub prelo Aſcenſiano* 1542. *Joan.* Tiletanus hæc verba addidit, *extremâ & infaillibili diligentiâ.*

b *Angel.* Roccha. in Lib. *de Biblioth. Vatic.* Lege Chevill. p. 121. 122. 123. Lege querelam *Michael.* Ferni in ſuâ Campani Operum editione. Conſule Catalog. ann. 1495.

c Horat. Lib. I. Satyr. III. ℣. 68.

d Verba hæc *Matthiæ* Schurerii in *Baptiſt.* Mantuan. Lib. *de patient.* ann. 1510. Lege Chevill. p. 163. 164. Vascosanus ad finem ſuæ editionis *Tho.* Magistri &c. 1532. Lectorem veniam orat, quod *poſtquam errata collegiſſet in calce operis adjecturus, coactus fuerit, cùm nulla charta relicta eſſet integra, invitus ea omittere*: & ibidem queritur, quòd *excuſores litterarum omnis moræ impatientes improbè urgeant, ut momento abſolvas, quod in manibus habes; nihili facientes, an Liber emendatus an depravatus in lucem prodeat, modò ipſi ſuum penſum abſolvant.* Chevillerius de erratorum Indicibus multa differens (pag. 141. 142.

* Hunc Librum vide in Catalogo ann. 1484. Neſcio tamen, an hic (quem notat *Chevillerius*) error conſultò non admiſſus fuerit. Sunt enim Libri, ubi millenariis & centenariis omiſſis minores tantùm indicantur numeri. De illis enim certa eſt, de his nulla niſi incerta & dubia inſtitui poteſt conjectura. Sic in editione Augustin. *de Trinitat.* per *Joann. de Weſtfal. anno nonageſimo quinto*, ubi majores numeri, quia facilè conjiciendi, omittuntur. Vide poſtea in Catalog. ann. 1495.

damno ipsorum peccata luat. Vetus sanè aliquando invaluerat (& eadem utinam teneretur) consuetudo, ut Librorum editio quælibet * Correctoris nomine signaretur. Laus aut infamia, quâ palàm affici necesse est, 142. 148. 151. 155. usque ad 160. 162. 163.) notat se non breviorem hujusmodi Indicem vidisse quàm erratorum duorum in *Element.* Euclid. apud Colin. 1536. licèt opus 174. in fol. paginas contineat; (Vid. *Histor. Parisiens. Typograph.* pag. 10.) quæ etiam errata in aliquibus absunt Exemplaribus (quorum unum inspicere inter selectissimos Clariss. viri *Roberti* Gray M. D. ob doctrinam & integritatem dignissimi Libros mihi contigit) Errata itidem duo in *Comment. Franc.* Buran. in Aristot. *Analyt.* prior. apud *Christian.* Wechel. 1539. Errata octo in Dolet. *Comment.* prim. Vol. apud *Sebast.* Gryph. 1536. Errata, quæ Pic. Mirandul. Operum editionem *Joannem* Knoblouch impensis *Matthiæ* Schurerii 1507. deturpant, excrescunt in quindecim paginas in fol. & Voluminis quidem satis parvi. In nullo Libro plura vidisse se meminit Chevillerius. De erratorum multitudine per Typographorum incuriam lege querelas *Roberti* Guaguini in suo *de Gestis Francor.* Libro. *Paris.* 1497. & ejusd. Epistol. 1498. *Michaelis* Ferni in Campan. Oper. *Romæ* 1495. *Petri* Galatini in suo tractatu *de Arcan. Cathol. Verit. Ortonæ* 1518. *Ravisii* Textoris in *Epithet. Paris.* 1524. Et Cardinalis Bellarmini in *Recognit.* suorum Librorum. *Ingolstad.* 1608.

Nicolaus Gerbelius (in *Nov. Testament. Græc.* apud Anshelm. *Hagenoæ* 1521. 4.) scribit se *mendas minimi momenti in castigando non tam severum ac religiosum pio Lectori ad emendandum reliquisse.* Quem de punctorum, spirituum & accentuum erroribus loqui notat Chevillerius (p. 142.) severior tamen & religiosior in his minutiis fuit *Robertus* Stephanus in Indice erratorum *Nov. Test. Gr.* 1546. Idem erratorum Græcorum Indicem editioni *Eusebianorum* Operum ann. 1544. adjecit. Ante *Robertum* Stephanum *Simon* Colinæus ejus vitricus in Græcis * aliquando Indicem erratorum adjecit, uti & † *Jodocus* Badius ejusdem socer. ‡ Paucissimos adhuc erratorum Indices in Libris Græcis vetustis ante 1500. (licèt & in magnis & in multis Voluminibus impressis) vidi; cujus rei à Typographis alioqui eruditissimis & accuratissimis (qualis *Aldus* fuit &c.) neglectæ nullam invenire possum causam præter magnum in Exemplaribus, qui Linguâ illâ excuduntur, recognoscendis laborem.

Aldus in eo *Aristotelicorum* Operum Volumine, quod Animalium continet, in posteriore folii centesimi paginâ cum hæc verba [τελῶν· οἷον ἔχοντός τινος σίγμα ἐν τῷ βραχίονι, ὁ μὲν υἱὸς οὐκ] ad ejusdem paginæ calcem omissa ab operis suis typographicis animadvertisset, eam, quæ neglecta fuerat, lineam curavit in chartulâ imprimi, & ibidem in singulis exemplaribus agglutinari.

Aldus linearum in singulis paginis numerum æqualem non semper observavit. Sic in supra-dicto Volumine, folii quinti pagina prior lineas triginta, posterior ejusdem & sexti utraque lineas viginti octo, septimi prior triginta, posterior viginti novem, octavi & noni paginæ omnes lineas triginta unam continent.

* Chevill. pag. 166.] „ *Jean Ravis Textor* donna son attestation, qu'il avoit „ corrigé les fautes d'Impression dans le „ Dialogue d'*Ulric Hutten* intitulé, *Aula*, „ imprimé à *Paris in* 4to. l'année 1519. par „ *Antoine Aussurd.* Et ce Libraire mit au „ bas de la premiere page du Livre, Textor *emaculavit*, pour assûrer le Public „ par l'autorité de cet habile homme, que „ l'Imprimé étoit correct. Sur le *Pimander* „ attribué à *Mercure Trismegiste*, que *Jaques Fabry d'Estaples* fit imprimer par „ *Henry* le pere des *Etiennes*, on lit les „ noms de deux Correcteurs de cet Ouvrage

* *Galen.* ad *Patrophil.* 8. Sed *Colinæus* suis Novi Testamenti & *Sophoclis* editionibus Græcis nullum Indicem apposuit.

† *Antholog. Græc.* Ann. 1531. 8.

‡ Unum duntaxat, de quo postea dicetur in Chalcondyl. *Erotem.* inter Libros anni, loci & typographi indicio destitutos.

est, Typographum & Correctorem hortarentur, ut rei suæ uterque magìs invigilarent: illum puderet Correctorem peritissimum non habuisse, hunc suo officio defuisse.

Sub

„ vrage en ces termes: Parisiis *in Officinâ* „ Henrici Stephani, *recognitoribus mendásque ex officinâ eluentibus* † Jacobo Solido „ Cracoviensi *&* Volgatio Pratensi *ann.* „ 1505. *Calend.* April. *Oronce Finé*, Cor-„ recteur du Livre de *George* PURBACH „ (*Theorica Planetarum in fol.* aux depens „ de *Jean Petit*) mit à la fin de cette Im-„ pression des Vers dont les premieres let-„ tres assemblées composent son nom., & „ ajoûta ce Distique:

Si petis, hoc mendis quis terserit; arte figuris
Hinc decorârit opus, prima Elementa dabunt.

„ Le Jurisconsulte *Jean Chappuis* avoit „ fait la même chose l'année 1500. au *Sexte des Decretales*, & aux *Extravagantes* „ de JEAN XXII. imprimées par *Gering*; „ où ayant marqué son nom par les pre-„ mieres lettres de quelques Vers, il écrit „ sur le premier feuillet des *Extravagantes*:

Si quid purgatum, si quid legis utile, fundas
Pro Correctore supplicat ipse preces.

Code du Roi HENRY. *Paris.* 1601. liv. II. tiltre II. 6.] „ Si les maistres impri-„ meurs de Livres en Latin ou autre lan-„ gue ne sont sçavans & suffisans pour corri-„ ger les livres, qu'ils imprimeront; seront „ tenus avoir Correcteurs suffisans: sur pei-„ ne d'amende arbitraire. Ausquels Correc-„ teurs enjoignons bien & soigneusement „ corriger les livres, rendre leurs corrections „ aux heures accoustumées d'ancienneté, &c. „ en faire tout leur devoir, à peine de tous „ despens, dommages & interests, que les „ imprimeurs encourront par leur faute & „ coulpe.

Lector si hujus undecimi tituli (in hôc codicis libro) septem priores regulas perlegerit, facilè percipiet typographicæ Arti per hæc statuta optimè tunc consultum fuisse. Haud igitur injuriâ *Angel.* ROCCHA (*Biblioth. Vatican.* p. 412.) sic deplorat calamitatem illi ab imperitis artificibus illatam.

Hâc tempestate, in quâ per totum ferè terrarum orbem Typographia exercetur, vilissimus quisque, perpaucis exceptis, egenus præterea, nulliúsque eruditionis homunculus eam illotis tractat manibus, spe tantùm lucri aut mercaturæ exercendæ gratiâ ductus. Hinc factum est, ut soli ferè mercatores, quarum multi nullum nôrunt litterarum elementum pauperrimis hanc artem hominibus exercendam committant, quæstum indè omnem desumentes, & nonnisi labores litterarum Concinnatoribus, qui & Compositores dicuntur, necnon iis, qui prælo præsunt, & Torculares vocitantur, relinquentes. Correctores insuper vel satìs mediocriter eruditi ob tenuissimam mercedem ad corrigendi artem eliguntur; vel, si eruditi sint, accurati esse non possunt, ob ingentem sarcinam humeris imparem, quam tamen sponte susceperunt, ut die noctéque adlaborantes victum quotidianum sibi comparare queant. Id quod etiam Compositoribus, Torcularibus ac proto, cæterisque hujusce Artis Operariis evenire solet. Dira igitur lucri cupido, pace bonorum dixerim, hanc nobilissimam Artem & omni laude dignam deturpavit, vilissimámque reddidit.

CHEVILLERIUS (p. 165. 166.) scribit Censores in *Hispaniâ* aliquando constitutos, qui post impressum Exemplare cum Manuscripto collatum & erratorum Catalogum confectum fidem faciant Librum in reliquis fideliter imprimi. Idem (pag. 167.) addit anno 1649. *Parisiis* Articulos triginta sex publicatos, quibus Typographorum in Librorum correctione incuria coerceretur.

Idem tamen (p. 203. 204.) observat erratorum culpam non semper in Typographum & Correctorem sed aliquando in Authoris indiligentiam aut imperitiam debere transferri; profértque *Cornelii Kiliani*, qui *Plantini* Typographeo præerat, Epigramma, quo miserum Correctorum fatum gemit, quoties cum Authoribus ineruditis eóque iniquioribus, & eorum incorrectis Manuscriptis oportet conflictari. *Chevillerius* denique (p. 211. usque ad p. 220. p. 230. ad p. 232.) Librariorum quorundam, vel

potiùs

† Hic lapsus est *Chevillerius*; cùm illius nomen fuerit *Johannes*.

Sub hujus Centuriæ finem se in plures passim sparserat Typographiæ notitia, quam in variis jam orbis litterati partibus celebres multi exercebant Artifices:

Anno 1490. *Daventriæ*; JACOBUS *de Breda*:

Anno 1491. *Noribergæ*; *Caspar* HOCHFEDER:
Venetiis; *Simon de* GARÂ, [a] *Joannes* RIGARIUS *de Monteferrato*, *Lazarus* [b] ISOARDA *de Saviliano*, [c] *Joannes Baptista de* SESSA *Mediolanensis*, *Maximus de* BUTRICIS *Papiensis*, *Thomas de* BLANCIS *de Alexandriâ*:
Vicentiæ; [d] LEONARDUS *de Basileâ* & GULIELMUS *de Papiâ* Socii:
Parisiis; [e] *Simon* VOSTRE, *Nicolaus* SOLDAT, *Georgius* WOLFF [f] *Badensis*:
Lugduni; *Engelbardus* SCHULTIS *Almanus*, *Matthæus* HUTZ, [g] *Antonius* LABILLONIS cum *Marino* SARACENI:
Hispali; *Joannes* PEGNICZER *de Nuremberg*, LE GRAND & THOMAS:
Ulyssipone ——
—— [h] CHRISTOFOLUS *de Cremonâ*:

Anno 1492. *Venetiis*; *Antonius* LAMBILLIO impensis [i] *Francisci de* GERARDENGHIS, *Joannes de Cereto de Tridino* aliàs [k] TACUINUS, *Petrus Joannes de* QUARENGIS [l] *da* PALAZOGO *Bergamasco*:
Florentiæ; BARTHOLOMÆUS p. *Florentinus*:
Mediolani; *Leonardus* [m] PACHEL operâ *Petri de* LOMACIO:

Anno

potiùs falsariorum, infidelitatem, aliorum (pag. 221. usque ad pag. 230.) inhonestam libertatem increpat; quorum illi de industriâ Libros fraude malâ corrumpebant, hi turpis lucri gratiâ imprimere Libellos spurcos & obscœnos non erubescebant. Utriusque generis exempla affert in locis modò indicatis *Chevillerius*, ad quem Lectorem remitto.

a An idem, qui *Joannes* de *Monteferrato* de *Tridino* ann. 1492.

b Vide ann. 1492. in Catalog.

c Vide ann. 1499. in Catalog.

d Hic antea imprimebat 1482. *Vicentiæ*.

e CAILLE pag. 67. Il épousa *Geneviéve Poillevert*.

f Vide ann. 1494. in Catalog.

g Sic CAILLE p. 41. At *Antonius* LAMBILIO imprimebat *Venetiis* 1492. uti ibidem *Marinus* SARACENUS 1478.

h Forsan *Venetiis*, si modò idem sit qui ann. 1493. *Christophorus de Antignato Cremonensis*.

i Nescio, an affinis fuerit *Nicolai* GIRARDENGI ann. 1479.

k Vide ann. 1493. in Catalog.

l Ann. 1497.

m Qui antea imprimebat ann. 1490.

Anno 1492. *Paduæ*; *Moses de* CASTELLO *Comensis*:
Brixiæ; *Rabbi* GHERSON:
Taurini; *Nicolaus de* BENEDICTIS & *Jacobinus* SUIGUS de *Sanctogermano*:
Parisiis; [a] *Ægidius* COUSTEAU & *Joannes* [b] MENARD pro *Antonio* VERARD:
Dolæ; *Joannes* HEBERTIN:
Ingolstadii ——

Anno 1493. *Lubecæ*; [c] *Stephanus* ARNDES:
Luneburgi; *Joannes* LUCE:
Friburgi; [d] KILIANUS:
Lipsiæ; *Gregorius* BOETTICHER:
Venetiis; *Vincentius* BENALIUS, DAMIANUS *de Mediolano*, *Martinus de Rouado de* LAZARONIBUS & *Christophorus de quietis* ANTIGNATO *Cremonensis* socii, *Simon* BEVILAQUA *Papiensis*, *Joannes* PRECIBUS *Lucæantonii* JUNTÆ, [e] T. Z. P. & [f] *Petrus Jo. Q. Perga*.
Papiæ; *Bernardinus* & *Ambrosius* fratres *de* ROUELLIS:
Paduæ; *Hieronymus de* DURANTIS:
Parmæ; *Angelus* UGOLETUS:
Parisiis; [g] *Felix* BALLIGAUT, [h] *Joannes* LAMBERT:

Anno

a CAILLE. p. 89. „Il avoit pour marque un grand couteau, dont la pointe „étoit rompuë, & deux autres plus petits, „avec ces mots, faisant allusion à son nom: „*Du grand aux petits*, voulant dire que „d'un grand couteau l'on en peut faire de „petits. Il eut un fils nommé *Nicolas*.

b Suspicor hunc eundem esse qui apud CAILLE pag. 67. „*Jean Maurand*, ou „*Marard*, imprima avec *Antoine Verard* „les grandes Chroniques de *France*, *in fol.* „en 1493. & avec *Gerlier*, les Expositions „des Epitres & Evangiles avec celles des „Festes, par *Pierre d'Esrey*, *in folio* deux „Volumes en 1497. Ce *Merard* avoit pour „marque un Arbre d'où pendoit un flacon „avec ces lettres *A M.* & ces mots: *Dieu* „*soit en mon commencement & à ma fin*, „comme on le voit au commencement du „Livre de *Consolatorium timoratæ Conscientiæ in octavo* en 1494. imprimé pour *Pier-* „*re le Dru*.

c Anno 1484. mentio facta est *Stephani* ARNOLDI; quem ferè suspicor eundem cum hôc fuisse.

d An affinis fuit *Cornelii* KILIANI, qui erat in *Plantinianâ* officinâ Corrector. CHEVILL. pag. 203.

e Cujus nomen hæ litteræ significent, ignoro.

f *Petrus Joannes de* QUARENGIS *Pergamensis*; cujus mentio ann. 1493. & 1497. & 1498.

g CAILLE pag. 70. „Il fit imprimer „*Textus abbreviatus* ARISTOTELIS en „1498. PARDI *Medulla Dialecticæ*, *in fo-* „*lio* en 1510. Il mettoit au bas de ses Li- „vres: *Miro caractere*; & quelquefois ces „Vers, qui font allusion à son nom:

Felix, quem faciunt pericula cautum.
Est fortunatus Felix, divesque beatus.
Ingratus ne sis, Juvenis, quin pectore toto,
Felix gratus huic, qui tibi pressit, agas
Felici monumenta die felicia Felix
Pressit, & hæc vitii dant, retinéntve nihil.

h CAILLE p. 67. „Il fit imprimer *de* „*Imitatione* TH. à KEMPIS, où l'on voit „à

Anno 1493. *Londini*; *Richardus* PYNSON:
Hagenoæ —— ——
Angolismi —— ——

Anno 1494. *Venetiis*; *Perrinus* LATHOMI & *Bonifacius* JOANNIS & *Joannes de* VILLÂ VETERI socii, BERNARDINUS *Venetus* expensis *Hieronymi* DURANTI, [a] *Benedictus* HECTOR *Bononiensis*:
Papiæ; *Antonius de* CALCANO impensis [b] *Gabrielis* CRASSI:
Parisiis; *Claudius* JAMMAR, *Joannes* PHILIPPI *de Cruczennach* & *Georgius* [c] WOLFF:
Rothomagi; [d] *Martinus* MORIN:
Hispali; *Meynardus* UNGUT *Alemanus* & STANISLAUS *Polonus* socii:
[e] *Westmonasterii*; *Winandus de* WORD in ædibus CAXTONI:
[f] *Pisauri* —— —— ——
[g] *Leiriæ* —— —— ——

Anno 1495. *Lipsiæ*; *Baccalarius* WOLFGANGUS *de Monacho*:
Venetiis; [h] BERNARDINUS *Vercellensis* Jussu *Andreæ* TORRESANO *de Assulâ*:
Antwerpiæ; *Adrianus de* LIESVELT:
Brixiæ; *Bernardinus de* MISINTIS *de Papiâ*:
Mediolani; [i] *Uldaric.* SCINZENZELLER impensis *Alexandri* MINUTIANI:
Parisiis; *Petrus* POUILLAC pro [k] *Dionysio* ROCE, *Stephanus* JEHANNOT, *Joannes* TREPEREL:
Lugduni; [l] *Jodocus* BADIUS *Ascensius*:
Barcelonæ —— —— ——

Anno

„ à la fin un petit traité *de Contemptu mun-* „ *di*, le tout traduit en *François*, *in* 4°. en „ 1493. *Histoire de la Passion de N. S. pres-* „ *chée par Olivier* MAILLARD *Cordelier*, „ *in quarto* en 1493.

a Imprimebat *Bononiæ* 1488.

b De quo priùs 1490.

c De quo priùs 1491.

d CAILLE. p. 39. *Martin* MORIN demeurant devant *Saint Lo.*

e Sic conjicio, quamvìs loci nomen non adjiciatur.

f. g Non dubitò, quin Typographi fuerint *Judæi Soncinates*. Lege CHEVILL. p. 264. 265.

h Nomen inter Typographos frequentatum: adeò ut eos distinguere non ita facile est.

i De quo priùs 1497.

k CAILLE p. 72. „ Il mettoit ordinai- „ rement au bas de ses Livres cette devise, „ *à l'avanture, tout vient à point qui peut* „ *attendre.*

l De hôc dicetur in initio proximi Voluminis.

Anno 1495. *Barcelonæ*; [a] *Antonius* MORETUS *Brisiensis* & *Hieronymus* ALEXANDRINUS:

Anno 1496. *Venetiis*; [b] *Gregorius de* GREGORIIS, expensis *Benedicti* FONTANÆ:
Brixiæ; [c] *Jacobus* & *Angelus* BRITANNICI fratres:
Regii; *Dionysius* BERTOCHUS *Regiensis*:
Florentiæ; *Laurentius* MORGIANI & *Joannes de* MAGANZA, [d] *Laurentius* VIVUOLI:
Parisiis; [e] *Joannes* BOUYER & *Gulielmus* BOUCHER pro [f] *Engelberto de* MARNEF:
Turone; *Johannes du* LIEGE, cui imprimebat *Matthæus* LATERON:
Lugduni; *Johannes de* WINGLE:
Lipsiæ; *Wolfgangus* MOLITOR:
Pampelunæ; *Gulielmus de* BROCARIO:
Monteferrato; M. MANFREDUS:
Granatæ ——— ——— ———

Anno 1497. *Basileæ*; [g] *Joannes* BERGMAN *de Olpe*:
Augustæ; *Johannes* SCHENSPERGER:
Hagenoæ; *Johannes* RYMAN & *Henricus* GRAN:
Venetiis; [h] *Hieronymus de* PAGANINIS, OTINUS *Papiensis*, ANTONIUS *Bergomensis de Zanchis*:
Ferrariæ; *Laurentius de* RUBEIS *de Valentiâ*:
Florentiæ; Societas COLUBRI:
Paduæ; ALOIS *Comensis* & *Bartholomæus de* TROSSIS:
Parisiis; *Joannes de* CONBELENS & [i] *Petrus* LEVET, [k] *Wolfgangus* HOPYL & [l] *Joannes* HIGMAN,

Anno

a Hujus MORETI mentio fit ann. 1500. *Venetiis. Antonium* quendam MORETUM memoravi antea *Joannis Antonii* CAMPANI familiarem. pag. 53.

b Cujus mentio 1481.

c *Jacobi* mentio 1485.

d Ejus jussu Liber impressus est.

e CAILLE pag. 68. „ Ils avoient pour „ marque deux Bœufs qui paîssent, avec „ ces Vers autour:

En la parfin de l'œuvre loüer Dieu,
Chacun de nous doit pour avoir sa grace,
A lui donc soit puis qu'il lui a plû,
Nous donner temps de ce faire & espace.

f De fratribus MARNEFIIS prius 1490.

g Sic anno 1498. quamvìs anno 1497. tantùm *Jo. de Olpe.* & sinè loco.

h Affinis forsan fuit *Paganini de* PAGANINIS, cujus mentio 1485.

i Hujus mentio 1487.

k Hujus mentio 1489.

l CAILLE p. 69. „ Cet *Higman* imprima en la maison de *Sorbonne* en 1484. un „ Livre composé par *Dominique* MANCINI, intitulé *de Quatuor virtutibus.* p. 70. „ Il mettoit ordinairement au bas de ses „ Livres, *Apud litterarum Artis formulariæ socios.*

Anno 1497. [a] *Antonius de* NIDEL, *Andreas* BOCARD impensis [b] *Durandi* GERLERII & *Johannis* RICHART & [c] *Johannis* PETIT, & *Johannis* ALEXANDRI:
Avinione; *Nicolaus* LEPE civis *Avinionensis*:
Provini; *Gulielmus* TAVERNIER:
—— —— *Joannes* [d] BACHELIER & *Petrus* BARCHELOT:
—— —— Presbyter *Baptista* FARSENGUS impensâ *Francisci* LAURINI civis *Brixiani*:
—— —— *Franciscus* FRADIN & [e] *Joannes* PIVARD:

Anno 1498. *Lipsiæ*; *Jacobus* THANNER:
Venetiis; *Joannes* ALUYSIUS *de Varisio Mediolanensis*, [f] BERNARDINUS & MATTHÆUS *Veneti*, *Antonius de* GUZAGO *Brixiensis*:
Mediolani; [g] *Uldericus* SCINZENZELLER impensis Presbyteri *Hieronymi de* ASULÂ & *Joannis de* ABBATIBUS *Placentini*:
Regii; *Franciscus de* MAZALIS:
Florentiæ; GERARDUS *de Harlem*:
Parisiis; [h] *Georgius* WOLF & [i] *Thielman* KERVER, *Joannes* DRIART, *Joannes* POITEVIN:
Lugduni; *Claudius* GIBOLETI, [k] *Nicolaus* WOLF *Alemanus* [l] *Lutriensis* pro *Stephano* BAYNARDO Bibliopolâ *Lugdunensi*:

Anno

a CAILLE p. 69. „ Il imprima *Consequentiæ Martini* MAGISTRI, à la fin „ duquel Livre est ce diction:

Has consequentias Antonius de Nidel
In Artibus Magister, nec-non civis
Parisiensis in monte Sancti Hilarii
Primâ concurrente causâ, miro caractere
Exaravit anno 1501.

b Hujus mentio 1489.
c De hôc dicetur in secundo Volumine.
d Hic imprimebat *Lugduni* 1500.
e Hujus mentio 1500. etiam sinè loco.
f BERNARDINI *Veneti* mentio 1494.
g Hujus mentio anno 1490.
h Hujus mentio 1491.
i CAILLE p. 76. „ Libraire juré, *Allemand* de nation, épousa *Yolande Bonhomme*, fille de Libraire. Il a fait plusieurs fondations, & c'est lui qui a fait „ faire la grande vitre, qui est sur la porte „ de l'Eglise de Saint *Benoist* du côté des „ Charniers en 1525. où l'on voit cette „ marque T✠K soûtenuë de Licornes; elle est remarquable, pour être une des plus „ belles vitres de *Paris*. Il a fait faire aussi „ celle qui est au dessus du maître-Autel „ de l'Eglise des RR. PP. *Mathurins*, où „ l'on voit la même marque; comme aussi „ sur plusieurs autres ornemens, qu'il a „ donné à ces deux Eglises, dans l'une desquelles il a été enterré. Il laissa plusieurs „ enfans, entr'autres *Jean*, *Jaques* & „ *Thielman*.

k An hic *Georgii* WOLF, qui *Parisiis* ann. 1491. imprimebat, affinis fuit? *Nicolaus* WOLF postea *Parisiis* excudit anno 1500.

l Vide ann. 1499. in Catalog.

Anno 1499. *Venetiis*; [a] BERNARDINUS *Venetus de Vitalibus*:
Florentiæ; LEONARDUS de *Arigis* de *Gesoriaco*:
Bononiæ; *Joannes Antonius* [b] PLATONIDES *Benedictorum*.
Delphis; *Henricus* ECKERT *de Homberch*:
Parisiis; *Michael* TOLOSA, [c] *Thielman* KERVER *impensis* [d] *Joannis* PARVI & JOANNIS *Confluentini*:
Bemberg; *Joannes* PFEIL:
Burgis; *Joannes de* REY:

Anno 1500. *Venetiis*; ALBERTINUS *Vercellensis*:
Parisiis; [e] *Alexander* ALIATE, [f] *Philippus* PIGOUCHET pro *Nicolao* WAULTIER:
Lugduni; *Joannes* DYAMANTIER, [g] *Simon* BEVILAQUA impensis *Bartholomæi* TROT Bibliopolæ, *Gaspar* ORTUM & *Petrus* [h] SCHENCK:
Rothomagi; [i] *Martinus* MORIN impendio *Jo. le* FORESTIER & *Jo.* HUUYN & G. BENARD, [k] *Petrus* REGNAULT *Cadomensis* Universitatis Bibliopola:
Viennæ; *Conradus* CELTES.

Bibl.

a An hic est diversus ab eo, qui antea 1494. BERNARDINUS *Venetus* vocatur?

b Si hic *Platonides* non idem sit, qui ante anno 1488. vocabatur *Plato* & 1491. *Plato de Benedictis*; poterit forsan esse ejus filius: vox enim *Platonides* est Patronymica.

c Hujus mentio 1491.

d Hujus mentio 1497.

e CAILLE p. 76. „ Il avoit pour dé„ vise, autour d'un A au pied d'un Arbre, „ ces mots, *à fructibus eorum cognoscetis* „ *eos*.

f Hujus mentio 1489.

g Hic antea *Venetiis* imprimebat 1493. 1494.

h Hic imprimebat *Viennæ* 1484.

i Hujus mentio 1497.

k CAILLE pag. 49.] „ Il fit imprimer „ à *Rouen*.

Bibl. Latin. *per Simonem de GARA.* (a) fol. Venet. 1491.

Eadem. (b) 4to. . . . . Venet. 1491.

Eadem. (c) 4to. . . . . Basil. 1491.

Ead. minimo charactere: *per Joannem FROBEN.* (d) 8°. . . . . . Basil. 1491.

Pentateuch. Hebr. cum Paraphras. Chald. & punctis. fol. . . . . . . ULISSIPONE. 1491.

Libri Sapientiales Latinè: *per Georg. WOLF.* (e) 4to. . . . . Paris. 1491.

Epistolæ D. Pauli cum breviss. notis Ægidii Delphi: *per Ulric. Gering.* (f) 4to. . . . Paris. 1491.

Psalmi Belgicè. (g) 8°. . . . . Zwolæ. 1491.

HEURES à l'usage de Rome. (h) 4to. *par Philippe Pigouchet pour Simon VOSTRE libraire demourant à* . . . . . . Paris. 1491.

Petri Dorbelli Andegavensis QUADRAGESIMALE super epistolas: *per Engelhardum SCHULTIS Almanum.* (i) 4to. . Lugduni. 1491.

Cassiodor. in Psalmos: *per Joannem de Amerbach.* fol. . . . . Basil. 1491.

Expositio *REGULÆ* S^ti^. *BENEDICTI* per Joannem de Turrecrematâ Cardinalem: *per Petrum Levet pro Nicolao SOLDAT.* (k) fol. . Paris. 1491.

ANSELMI Archiep. Cant. *OPERA* & Tractatus: *per Caspar HOCHFEDER.* (l) fol. . . . . . Nuremberg. 1491.

Alphonsi

(a. b. c. d. e. f. g) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(h) *Vingtiéme jour de Janvier, l'an Mil CCCC. IIII XX. & XI.*

(i) *In arte hâc impressuræ, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo. XXIIII. Novemb.*

(k) CAILLE. pag. 66.

(l) 27. *Mart.*

Alphonsi *TOSTATI* Opera: *per PAULUM de Coloniâ*, *Joannem PEGNICZER de Nuremberg*, *LE GRAND*, *& THOMAM.* (a) fol. . . . . . HISPALI. 1491.

Albert. Magn. de Arte vivendi, loquendi & tacendi. (b) 4to. . . . Paris. 1491.

Bartholom. Anglic. de Proprietat. rerum. (c) fol. . . . . . Argentin. 1491.

Traité des proprietés de chaque substance traduit de Latin en François par frere Jean Corbichon: *par Matthieu HUTS maitre en l'art d'impression.* fol. . . . . . à Lion. 1491.

Medicin. *BERNARDI* de Bordonio: *per* Antonium *LABILLONIS & Martin. Saraceni.* (d) fol. . . . . . Lugd. 1491.

EUCLIDIS elementa Latinè; cum comment. Campani: *per Leonardum de Basileâ & GULIELMUM de Papiâ socios.* (e) fol. . Vicent. 1491.

PLATO Latinè, interprete Ficino; & Ficini Theologia Platonica: *per Bernardum de Choris de Cremonâ & Simonem de Luero impensis Andreæ Teresani de Asulâ.* (f) fol. . . . Venet. 1491.

Plin.

(a) CAILLE. pag. 48.

(b) CHEVILL. pag. 98. hunc Librum *Ulrico* GERING & *Bertholdo* REMBOLT attribuit. *In ædibus Sorbonæ Solis aurei* 1491. *Aprilis* 7.

(c) Biblioth. *Adr.* PAUW.

(d) CAILLE. pag. 41.

(e) 20. *Cal. Jun.*

(f) 13. *Augusti.* Hæc PLATONIS editio præcessit PLOTINUM, qui *Florentiæ* prodiit ann. 1492. interprete eodem FICINO. FABRIC. in *Biblioth. Græc.* ex MENAG. *Antibaillet.* affert, FICINUM *Versionis suæ primum specimen ostendisse* Marco Musuro, *& ejus censuram rogâsse; hunc inspecto* Ficini *labore digitos atramento protinus immersisse, eisque primâ* Ficinianæ *versionis paginâ obliteratâ demonstrâsse aliâ versione opus esse, hanc nonnisi unâ liturâ posse emendari.*

Libet hìc quædam excerpere ex FICINI Epistolâ ad *Laurentium* MEDICEM dedicatoriâ, quæ PLOTINI editioni ann. 1492. præfigitur; quoniam in eâ multa ad hanc, de quâ nunc agitur, PLATONIS Editionem & ad *Marsilium* FICINUM utriusque interpretem pertinent.

Magnus COSMUS —— *quo tempore Concilium inter Græcos atque Latinos sub* Eugenio *Pontifice* Florentiæ *tractabatur, Philosophum Græcum nomine* Gemistum *cognomine* Plethonem —— *frequenter audivit. E cujus ore* —— *sic afflatus est* —— *ut indè Academiam conceperit* —— *Deinde dum conceptum* —— *parturiret, me* —— *medici sui* Ficini *filium adhuc puerum tanto*

operi

Plin. Natur. Histor. liber 37 & Ultimus: *impreſſ. operâ & impenſâ Thomæ de* BLANCIS *de Alexandriâ.* (a) fol. . . .	Venet.	1491.
Plutarchæ Vitæ Latinè, Lapo Florentino interprete: *per Joannem* RIGARIUM *de Monteferrato.* (b) fol.	Venet.	1491.
Valer. Maxim. cum comment. Oliverii Arziganenſis: *operâ Gulielmi Tridinenſis cognomento anima mia.* fol.	Venet.	1491.
Tit. Liv. cum Sabellici annotat. (c) fol. .	Venet.	1491.
Q. Curtius. fol.	Veron.	1491.
Plin. de Viris Illustribus: *per Eucharium Silber aliàs Franck.* (d) 4to.	Romæ.	1491.
Sixti RUFI viri conſularis Valentiniano Augusto de Historiâ Romanâ libellus: *per Eucharium Silber aliàs Franck.* (e) 4to. . . .	Romæ.	1491.
Saluſt. cum comment. Laurentii Vallenſis in Bell. Catilin. *arte Philippi Pincii de Caneto.* (f) fol.	Venet.	1491.
Cicer. Tusculan. Quæstion. cum comment. (g) fol.	Venet.	1491.

Cicer.

operi destinavit. ——— *educavit in dies. Operam dedit, ut omnes* Platonis & Plotini *Libros Græcos haberem. Poſt hæc anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo tertio, quo ego * trigeſimum agebam ætatis annum, mihi* Mercurium *primò* Termaximum, *mox* Platonem *mandavit interpretandum.* Mercurium *paucis menſibus eo vivente abſolvi.* Platonem *tunc etiam ſum aggreſſus.* ——— Johannes Picus † MIRANDULA ——— *quo anno* Platonem *aggreſſus fueram, natus, deinde quo die & ferme quâ horâ* Platonem *edidi,* Florentiam *veniens, me ſtatim* ——— *de* Platone *rogat. Huic equidem,* Plato *noster, inquam, hodie liminibus nostris eſt egreſſus. Tunc ille* ——— *ad* Plotinum *interpretandum me non adduxit quidem, ſed potiùs concitavit.* ——— Platonem *ipſum miſimus ad te jam diu, ut apud eum aliquando reviviſceret, in quo revixit* COSMUS ——— Plotinum *verò nunc* —— *mittimus* ——— Porphyrius *pius ejus diſcipulus tibi auscultandus erit, vitam, mores, gesta magistri & breviſſimè ſimul & veriſſimè narrans: cujus historiam* Angelus Politianus *noster, alumnus tuus, tam oratoriam quàm philoſophicam eſſe cenſet.* &c.

(a) *Die III. menſis Novembris.*
(b) *Die ſeptimo Decembris.*
(c) FABRIC. *Biblioth. Lat.*
(d) *Augusti die decimâ octavâ.*
(e) *Augusti XXIII.*
(f) *Maii undecimo.*
(g) *Decemb. quintâ.*

* Igitur Marſilius Ficinus natus 1434. † Natus eſt 1463.

Cicer. Offic. cum comment. Marsi; Paradox. Amicit. Senect. cum comment. variorum. (a) fol. . . . . . . Venet. 1491.

Lucret. cum comment. Omniboni Vicentini: *per Uldaric. Scinzenzeller.* fol. . . . Mediolan. 1491.

Virgil. cum comment. Servii, Landini & Calderini: *curâ LAZARI de Saviliano.* fol. . . Venet. 1491.

Catull. cum comment. Parthenii, Tibull. cum comment. Bernardini, Propert. cum comment. Beroaldi: *impress. à Boneto Locatello Bergomensi, cui necessaria exhibuit vir nobilis Octavianus Scotus Modoetiensis.* (b) fol. . . . . Venet. 1491.

Ovid. Epistol. cum comment. Ant. Volsci: *per Barthol. de Zanis de Portesio.* (c) fol. . . Venet. 1491.

Martial. Epigr. cum comm. Calderini: *per Philippum Pincium de Caneto.* (d) fol. . . Venet. 1491.

Perf. cum comment. Joan. Britannici: *per Bernardinum Benalium Pergomensem & Matthæum Capcasam Parmensem.* (e) fol. . . . Venet. 1491.

Lucan. cum comment. Omniboni Vicentini: *per Uldar. Scinzenzeller.* (f) fol. . . Mediola. 1491.

Senecæ Tragœdiæ cum comment. Bernardini Marmitæ: *impress. per Anthonium Lambillon & Marinum Sarazin socios.* (g) 4to. . . . Lugd. 1491.

Calphurnii Bucolica: *per Jacobum de Bredâ.* (h) 4to. . . . . . . Davent. 1491.

Aul. Gell. (i) fol. . . . . . Venet. 1491.

Comment. di Christof. Landin. sopra la Comedia di Dante: *per Petro Cremonese dito Veronese.* fol. . . . . Venet. 1491.

Andreæ

(a) Biblioth. *Adr.* Pauw.
(b) *Quinto Idus Decembris.*
(c) *XVII. Madii.* (d) *29. Mart.*
(e) *III. August.* (f) *Die decimo Novembris.*
(g) *Die Novembris XXVIII.*

(h) *Impressa* Daventriæ *Anno millesimo quadringentesimo nongentesimo primo per me* Jacobum de Bredâ *juxta Scholas.* Nota vocem *Nongentesimo* mendosè pro *nonagesimo.*
(i) Fabric. *Biblioth. Latin.*

Andreæ *GATERRII* Cerasiani Sudores; scil. Caton. Distich. Æsop. Fabul. metris Latinis &c. (a) 4to.	Venet.	1491.
Franc. Philelfi Orationes: *per Bartol. de Zanis de Portesio.* (b) 4to.	Venet.	1491.
DATTI Scribæ Senensis elegantiolæ : per Baptistam de *SESSA* Mediolanensem. (c) 4to.	Venet.	1491.
Phil. Beroaldi Orationes & Appendiculæ Versuum: *in commune à Benedicto Hectoris librario & Platone de Benedictis impressore solertissimo civibus Bononiensibus.* (d) 4to.	Bonon.	1491.
FOENIX magistri Petri memoriæ Ravennatis: *per Bernardinum de Choris de Cremonâ.* 4to.	Venetiis.	1491.
Franc. Maturantii Perusini de componendis carminibus *OPUSCULUM*; Nicol. Perot. de generibus metrorum, ac de Horatii & Boetii metris; Omnibon. Vicentin. de arte metricâ; Servii centimetrum: *per Maximum de BUTRICIS Papiensem.* (e) 4to.	Venet.	1491.
Dialogus de sene & juvene de amore disputantibus: *per me Gerardum Leeu.* (f) 8°. . .	Antv.	1491.
Le Songe du Vergier qui parle de la disputation du Clerc & du Chevalier: *par Jaques Maillet.* (g) fol.	. .	1491.
Ælii Antonii Nebrissensis Grammatica Latina; secunda editio: *per Christofolum de Cremonâ.* (h) 4to.	.	1491.
Laur. Vall. Elegant. *per Bernardinum de Novariâ.* (i) fol.	Venet.	1491.

Voca-

(a) *Vigesim. tert. Martii.*

(b) *XXVIII. Martii.*

(c) *Mens. April.*

(d) *Bernardinus de Choris de Cremonâ Impressor delectus impressit Venetiis X. Januar. M. CCCC. XCI.* Privilegium *Eleonoræ de Aragoniâ* Ducissæ *Ferrariæ* datum est *Ferrariæ* anno 1491.

(e) *XVIIII. Augusti.*

(f) *Q̄nto die Julii.*

(g) *L'an mil CCCC. quatre vingt & unze. Vingtieme jour de Mars. Parisiis* impress. quamvis loci nomen non adjiciatur. CAILLE pag. 66.

(h) *Tertio Martii.*

(i) *Ultimo Maii.*

Vocabularius Breviloquus. (a) fol. . . Argentin. 1491.

Matthæi *BOSSI* Veronensis *DIALOGUS* de veris ac salutaribus animi gaudiis : (b) 4to. *impressit Ser Franciscus Bonaccursius.* . . Florent. 1491.

Mafei *VEGII* Laudensis de *EDUCATIONE* liberorum & eorum claris moribus libri sex : *per Leonard. Pachel.* (c) 4to. . . . Mediola. 1491.

Bibl. Latin. cum postillis Nicol. de Lyr. 4. Vol. (d) fol. . . . . . . Argenti. 1492.

MECHABERITH Rabb. Immanuelis : *per Rabbi GHERSON.* (e) . . Brixiæ. 1492.

Sancti *AMBROSII* opera : *per Johannem de Amerbach.* (f) fol. . . . . Basil. 1492.

Breviar. Eccles. Parisiens. *per Gul. Caron, Jo. Belin, & Jo. Dupré.* (g) fol. . . . Paris. 1492.

Breviar. Eccles. Paris. *per Georg. Wolf.* (h) fol. & 8vo. . . . . Paris. 1492.

Traité

(a) *Alterâ die post festum Jacobi.*

(b) *Sexto Id. Febr.*

(c) *XVIII. Octob.*

(d) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(e) CHEVILL. pag. 265.

(f) Epistol. ad Impressorem : *Præstanti viro dño* Joanni de Amerbach *in Artibus Liberalibus* Parisiensi *magistro frater* Joannes de Lapide *Monachus* Carthusiensis. ——— *Admoneri te oportet, ut vigilem curam appo-nas, quâ rectè castigentur, emendentur & accuratiùs elaborentur: hoc enim pro more tuo circa omnes, quos usque hodie tuis labore & impensis impressisti, Libros diligenter obser-vâsti* ——— *patronum potentem apud Dominum* Jesum *habebis* Ambrosium *tuum, qui assiduo patrocinio suo labores tuos compensabit.* ——— & ad calcem 3æ. partis ; *Præclarissimum opus Epistolarum Sancti* Ambrosii *ad laudem Dei in Urbe* Basiliensium *per magistrum* Joannem de Amerbach *impressum, anno nonagesimo secundo super millesimum quaterque centesimum.*

(g) CAILLE p. 66. CHEVILL. p. 111.

(h) CHEVILL. p. 113.] „ On le réimprima deux fois en l'année 1492. l'une „ *in fol.* en rubriques noires, l'autre en plus „ petite forme *in 8o.* en rubriques rouges. „ *George* WOLF *Allemand* en fit l'impression: il se servit des Caractéres de *Gering* „ & de son Imprimerie, qui étoit alors rue „ de *Sorbonne* au *Soleil d'Or.* J'ai vû cette „ Edition à S. *Germain des Prez* : on y lit „ ces paroles : *Impressum Parisiis ad Solem* „ *auratum vici Sorbonici operâ M. Georgii* „ *Wolf. V. Id. Maii. ann.* 1492.

CAILLE pag. 67.] „ *Simon Vostre* fit „ imprimer par *Ulric Rembolt Missale Pari-* „ *siense* &c. *in fol.* 1492. rouge & noir. Il „ y en a aussi d'imprimez sur du velin, que „ l'on voit en la Bibliotheque de *Sorbonne.* At *Ulricus* non erat cognomen *Rembolt*, sed *Gering*; itaque errorem hìc esse suspicor.

Traité des peines d'Enfer & de Purgatoire : *imprimé par Gillet COUSTEAU & Jean MENARD.* (a) fol.	Paris.	1492.
Traité de l'avenement de l'Antichrist : *pour Ant. Verard.* (b) fol. . . .	Paris.	1492.
Petrus *MONTIS* de dignoscendis hominibus interprete G. Ayora Cordubensi : *per Anton. Zarotum.* (c) fol.	Mediol.	1492.
Franc. *ZABARELLÆ* lectura super Clementinis : *impressa per NICOLAUM de Benedictis & Jacobinum SUIGUM de Sanctogermano.* (d) fol.	Taurini.	1492.
STEPHANI philosophiæ discipuli Artis medicinæ Theoricæ & Practicæ liber, quem ex Arabico in Latinum convertit : *operâ Bernardi Ricii de Novariâ.* (e) fol. . .	Venet.	1492.
Libri de *VENENIS* editi à Sante de Ardoynis de Pensauro physico : *operâ Bernardi Ricii de Novariâ.* (f) fol.	Venet.	1492.
Joann. *HADESDEN* Anglici Rosa Anglica dict. quatuor libris distincta, de morbis, de febribus, de chirurgiâ, de pharmacopiâ : *per MOSEN de Castello Comensem.* (g) fol. .	Paduæ.	1492.
HARNMUNDIENSIS lectio declarativa super epidemiæ morbo : *per Joannem HEBERTIN.* (h) 4to. . . .	DOLÆ.	1492.
Boetii opera : *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (i) fol. . . .	Venet.	1492.

STATU-

(a) *Le dix huitiéme de Juillet, pour Antoine Verard.*
(b) *XXVIII. d'Octobre, mil CCCC. Nonante & deux.*
(c) *Sexto decimo Calendas Januarii.*
(d) *XXIII. August.*
(e) 25. *Septemb. impensâ Artium & Medicinæ Doctoris Joannis Dñici de Nigro.*
(f) *Emendat. per Dñicum de Canali Feltrensem, impensis Joannis Dominici de Nigro, cum privilegio in decennium. M. CCCC. LXXXXII. XIX. Julii, regnante Augustino Barbadico Venetorum principe.*]
(g) CAILLE. pag. 31.
(h) CAILLE. pag. 48.
(i) 18. *August.*

STATUTA Venetorum Latinè & Italicè: *per Dionys. Bertochum.* fol. . . .	Venet.	1492.
Tabulæ Astronomicæ Alphonsi Regis: *operâ & arte mirificâ Johannis Hamman de Landoia dicti Hertzog.* (a) 4to.	Venet.	1492.
Tractato vulgare de *CANTO FIGURATO* de Francesco Caza: *operâ magistri Joannis PETRI de LOMACIO Leonardus Pachel impressit.* 4to.	Mediolan.	1492.
PLOTINUS Latinè, Ficino interprete: *per Antonium Miscominum.* (b) fol. . . .	Florent.	1492.
Aristotel. Histor. Animal. Latinè, Theod. Gazâ interprete; recognovit Sebastianus Manilius: *per Johan. & Gregor. de Gregoriis fratres.* (c) fol.	Venet.	1492.
Senecæ Philos. opera: *per Bernardinum de Coris de Cremonâ.* (d) fol. . . .	Venet.	1492.
Porphyrii Isagoge. (e) fol. . . .	INGOLSTADII.	1492.
Appian. Latinè, Candido interprete. (f) fol.	Venet.	1492.
Tit. Liv. (g) fol.	Venet.	1492.
Ruff. Sext. Gestor. Rom. liber: *per Stephanum Planck.* 4to.	Romæ.	1492.
Hermolai Barbari *CASTIGATIONES PRIORES* in Plinianam historiam: *per Eucharium Argenteum.* fol. . . .	Romæ.	1492.
LIBRO Extracto da Salustio e Lucano e Suetonio con Juliano e altri grandi historiographi e summi poeti. (h) fol.	. .	1492.

Histo-

(a) *Anno à primâ rerum ætherearum circuitione* 8476. *Sole in parte* 18. *gradiente Scorpii sub cœlo Veneto. Anno salutis* 1492. *currente. Prid. Cal. Nov. Venetiis.*

(b) *Magnifico sumptu Laurentii Medicis patriæ suæ servatoris impressit ex archetypo Antonius Miscominus Florentiæ, anno M. CCCC. LXXXXII. Nonis Maii.*

(c) *Quarto decimo Kalendas Decembris. Augusto Barbadico Serenissimo Venetiarum Principe rempublicam tenente.*

(d) FABRIC. *Biblioth. Latin.*

(e) CAILLE. pag. 48.

(f) FABRIC. *Biblioth. Græc.*

(g) *Biblioth. Adr.* PAUW.

(h) Sinè Typographo & loco.

Historia Fiorentina di Poggio tradoct. in Ling. Toscan. da Iacopo ſuo figlivolo: impreſſ. per BARTOLOMEO p. Fiorentino. (a) fol.	Firenze.	1492.
Cicer. Orator. De fato. Topic. & de Univerſitate, cum comment. Georg. Vallæ Placentini in Lib. de Univerſ. *per Bonetum Locatellum.* (b) fol.	Venet.	1492.
Cicer. pro lege Manil. Arch. Ligar. Marcell. & Deiotaro: *per Antonium Cayllaut.* (c) 4to.	Pariſ.	1492.
Virgil. cum comment. Landini & Servii: *impenſis Francisci de GERARDENGHIS de Papiâ, labore & industriâ Antonii Lambillionis.* fol. .	Venet.	1492.
Virgil. cum comment. Serv. Donat. Landin. & Calderini: *impenſis Anton. Koberger.* fol. .	Noriberg.	1492.
Terent. cum comment. Donati: *per Peregrinum de Pasqualibus de Bononiâ.* fol. . .	Venet.	1492.
Terent. cum comment. Guid. Juvenal: *operâ Georgii Wolff.* (d) fol.	Pariſ.	1492.
Ovid. opera: *per Lazarum de Saviliano.* (e) fol.	Venet.	1492.
Ovid. Faſt. cum comment. Marſi. fol. .	Venet.	1492.
Horat. cum comment. Acronis & aliorum: *per Petrum Joannem de QUARENGIS.* fol.	Venet.	1492.
Senec. Tragæd. cum comment. Gellii Bernardini Marmitæ Parmenſis: *per Lazarum Iſoarda de Saviliano.* (f) fol. . . .	Venet.	1492.

Lucan.

(a) *A di III. di Septembre.*

(b) *Cui pecunias cæteráque neceſſaria ſuggeſſit nobilis vir D. Octavianus Scotus civis Modoetienſis; cujus character hic eſt. XVII. Cal. Aug.*

(c) *Die XXI. April.*

(d) *PP. Philippe Pigouchet. Impreſſum eſt hoc opus Pariſiis operâ M. Georgii Wolff Badenſis pro Philippo Pigouchet & Engelberto de Marnef librariis Pariſiis morantibus; unus in vico cithara prope Eccleſiam beatorum Cosmæ & Damiani, alter verò in vico Sti. Jacobi ad ſignum Pelicani circa Eccleſiam Sti. Ivonis. Anno Dominicæ incarnationis* 1492. 20. *Octobris.*

(e) *Calendis Aprilibus.*

(f) *Die XII. Decembris.*

Lucan. cum comment. Omniboni : *impensis Octaviani Scoti, necnon arte Bartholomæi de Zanis de Portesio.* (a) fol.	Venet.	1492.
Sil. Italic. cum comment. Marsi : *opera Boneti Locatelli sumptibus Octaviani Scoti.* (b) fol. . .	Venet.	1492.
Juvenal. cum comment. Calderin. & Georg. Vall. *per Bonetum Locatellum.* fol.		1492.
Idem cum comment. Calderin. Mancin. Vall. *per JOANNEM de CERETO de Tridino.* (c) fol.	Venet.	1492.
SYLVAE Morales cum interpretat. Badii, ex Virgil. Horat. Pers. Juvenal. Ennio, Mantuan. Sulpit. Caton. Alani Parabol. *industriâ Johannis Trechsel.* (d) 4to. . . .	Lugdun.	1492.
Macrobii opera. (e) fol. . . .	Venet.	1492.
Prisciani opera, cum expositione Joannis de Aingre in opus de partibus orationis; omnia recognovit Benedictus Brugnolus vir Latinâ & Græcâ Linguâ eruditissimus : *Hæc postmodum Philippus Pinzius Mantuanus accuratè imprimere adnixus est.* (f) fol.	Venet.	1492.
Orationes Franc. Philelfi cum aliis opusculis: *per Philippum de Pinzis Mantuanum.* (g) fol.	Venet.	1492.
Les Paraboles de Maistre Alain en Francois: *par Ant. Verard.* (h) fol.	Paris.	1492.
Marii Philelfi Epistolæ: *per Joannem de Monteferrato de Tridino.* (i) 4to. . . .	Venet.	1492.
Perotti Cornu copia : *per Bernardinum de Coris de Cremonâ.* (k) fol. . . .	Venet.	1492.

Bartho-

(a) *Ultim. Mart.*
(b) 15. *Cal. Jun.*
(c) *Die secundo Decembris.*
(d) *XVIII. Calend. Decemb.*
(e) *Die XXVIIII. Junii.*
(f) *XII. Cal. Jul.*
(g) *XIIII. Octob.*
(h) *XX. de Mars, Mil CCCC, quatrevingt & douze.*
(i) *VI. Octob.*
(k) *XXV. Maii.*

Bartholom. *PAGANELLI* Prignani Mutinensis opusculum Poeticum : *per Dominicum Rocociolam.* (a) 4to. . . . . Mutinæ. 1492.

Bibl. Latin. cum glossâ ordinariâ. 6. Vol. (b) fol. . . . . . . Noriberg. 1493.

Prophetæ priores cum comment. R. Isaac. Abarbanel Hebraïce. (c) fol. . . . Neapol. 1493.

Biblia *SAXONICA*: *per Stephanum ARNDES.* (d) fol. . . . . Lubecæ. 1493.

Psalter. Saxonic. (e) 4to. . . . Lubecæ. 1493.

Lactantius: *per VINCENTIUM BENALIUM.* (f) fol. . . . . Venet. 1493.

Hieron. Presbyter. Exposit. Hymnor. (g) fol. HAGENOÆ. 1493.

Guidonis de Monte-rocherii Manipulus Curatorum : *exaratus per Felicem BALLIGAULT.* (h) 4to. . . . . Paris. 1493.

Manipulus curatorum officia Sacerdotum secundùm ordinem septem Sacramentorum perbreviter complectens. 4to. *Hæc exarata sunt in famosâ civitate.* . . . . . . Argen. 1493.

Vite de Sancti Padri: *per GIOANNE dicho de cada Parma ad instantia di Luckantonio di GIUNTA Florentino.* fol. . . . . . Venet. 1493.

HOMI-

(a) *X. Cal. Jun.*

(b. c) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(d) LONG. *Biblioth. Sacr.*] *Biblia dialecto inferioris Saxoniæ cum Nicolai de Lyrâ aliorúmque glossis* : in quorum fine sic legitur; *Omni cœlesti militiæ dicimus gratias, cujus cum auxilio & intercessione hoc sanctum opus in aliquem usum sanctæ Ecclesiæ catholicæ cum magnâ curâ & diligentiâ emendatum & fundamentaliter revisum, & his æneis literis impressum & feliciter absolutum per Stephanum Arndes in Imperiali Urbe Lubecâ, anno nostri Domini M. CCCC. XCIII. ipsâ die Sanctæ viduæ Elizabeth, quæ erat dies 19. mensis Novembris.*

(e) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(f) *XXII. Martii.*

(g) CAILLE. pag. 49.

(h) *Die XVIII. Junii.*

HOMILIARIUS Doctorum Hieron. Ambrof. Augustin. Gregor. Origen. Chryfoftom. & Bedæ : *per Nicolaum Kesler.* (a) fol. . . Bafil. 1493.

DIALOGUE of Dives & Pauper upon the X. Commandments: *emprinted by Richard PYNSON.* (b) fol. *at temple-barr of* . . . . *LONDON.* 1493.

Tho. à Kemp. de Imitat. Christi : *per Joannem LUCE.* (c) 8vo. . . . . . *LUNEBURGI.* 1493.

Idem Gallicè: *apud Joannem LAMBERT.* (d) 4to. . . . . . . Parif. 1493.

Bonaventur. in Sentent. *per KILIANUM.* (e) fol. . . . . . . *FRIBURGI.* 1493.

CONFESSIO Amantis of Jehan Golver : *by Will. Caxton.* (f) fol. . . . . Weftminst. 1493.

Corp. Canonic. (g) fol. . . . . Venet. 1493.

J̄c̄ti cujusdam Prælectiones Publicæ : *per Gregorium BOETTICHER.* (h) fol. . . . Lipfiæ. 1493.

Francisci de Accoltis de Aretio Jurisconfulti commentaria : *per BERNARDINUM & AMBROSIUM fratres de Rouellis.* (i) fol. Papiæ. 1493.

Corn. Celf. de Medicin. *per Joan. Rubeum Vercellenf.* (k) fol. . . . . . . Venet. 1493.

Ptolo-

(a) *Factore Nicolao Kesler in inclytâ Bafileenfium urbe, anno millefimo quadringentefimo nonagefimo tertio, Prid. Cal. Octob. Edente Johanne Volrico Surgaut Artium & Decretorum doctore,* cujus ibi legitur epistola dedicatoria *Nicolao* KESSLER *accuratiffimo librorum impreffori Bafilienfi* ——— *Inveni nuper in Ecclefiæ Bafilienfis bibliothecâ opus Omeliarum & Postillarum* ——— *Te qui reipublicæ tuâ industriâ femper prodeffe conaris* &c.

(b) *V. Day of July.*

(c) CAILLE. pag. 48.

(d) CAILLE. pag. 67.

(e) CAILLE. pag. 49.

(f) *Confeffio Amantis, the confeffion of the Lover made by Johan Golver born in Walys in the time of King Richard the 2d. Enprinted at Weftmestre by me William Caxton, and finifhed the 2d. of September the 1ft. Year of Richard the third, in the year a thoufand CCCC. XXXXIII.* Obfervandum eft in hôc annorum computo denarios duplicari oportere.

(g) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 847.

(h) Lege *Biblioth. Lipf.* per *Gottfrid. Christ.* GOETZIUM.

(i) *XXIIII. Decemb.*

(k) *Die VIII. menfis Julii.*

Ptolomæi liber quadripartitus & centiloquium cum quibusdam hujus generis aliis : *per Bonetum Locatellum impensis Octaviani Scoti.* (a) fol.	Venet.	1493.
Marsilii Ficini liber de Sole : *impressit ex Archetypo Antonius Mischominus.* (b) 4to. . .	Florent.	1493.
Propositiones ex omnibus Aristotelis libris collecte per Theophilum de Ferrariis Cremonensem : *per Joannem & Gregorium de Gregoriis.* (c) 4to.	Venet.	1493.
Thom. Aquin. Comment. in Aristot. Parva Naturalia : *Impress. per Hieronymum de DURANTIS.* (d) fol.	Paduæ.	1493.
Boet. de Consol. Philos. cum comment. Tho. Aquin. *per Joan. Dupré.* (e) 8°. . .	Lugd.	1493.
Mercur. Trisgemist Marsilio Ficino interprete : *per DAMIANUM de Mediolano.* (f) 4to.	Venet.	1493.
Chronicon Chronicorum : *per Anton. Koberger.* (g) fol.	Noriberg.	1493.
CHRONIQUES de France, 3 Vol. *pour Ant. Verard.* (h) fol.	Paris.	1493.
Herodiani historia Politiano interprete : *Plato de Benedictis quampulcherrimis his characteribus impressit.* (i) fol.	Bonon.	1493.
Eadem : *Bazalerius de Bazaleriis accuratissimè quàm pulcherrimis his characteribus opus impressit.* (k) 4to.	Bonon.	1493.

Justi-

(a) 13. *Cal. Januar.*
(b) *Prid. Cal. Febr.*
(c) *III. Augusti.*
(d) *XXIIII. Maii.*
(e) CAILLE. pag. 41.
(f) *Die X. Maii.*
(g) *Ad intuitum & preces Sebaldi Schreyer & Sebastiani Kamermaister impressit Antonius Koberger Nurembergæ, adhibitis viris mathematicis & pingendi arte peritissimis Michaele Woldemut & Wilhelmo Pleydenwurff.*
(h) *M. CCCC. Quatre vingt & treze.*
(i) *Prid. Cal. Sept.*
(k) *Prid. Cal. Octob.*

Justini Historici epitoma; Lucii Flori epitoma; Luciani de veris narrationibus libri duo Latinè, Lilio Castellano interprete; Diodor. Sicul. Libri sex Latinè, Pogio interprete: *per Philippum Pincium Mantuanum.* (a) fol. . . Venet. 1493.

Hermolai Barbari castigationes *SECUNDÆ* in Plinianam historiam: *per Eucharium Argenteum.* fol. . . . . . Romæ. 1493.

Sueton. cum comment. Beroald. *per Benedictum Hectoris.* (b) fol. . . . . Bonon. 1493.

Salluft. cum comment. Laur. Vall. & Joh. Chryfoft. Sold. (c) fol. . . . . . Venet. 1493.

ISOCRATES, Græcè, curante Demetrio Chalcondylâ: *per Henricum GERMANUM, & Sebastianum EX PONTREMULO, fumptibus Bartholomæi Scyafi, Vicentii Halipranti, Bartholomæi Rozoni.* (d) fol. . . . Mediol. 1493.

Ascon. Comment. in Cicer. (e) fol. . Patav. 1493.

Cicer. Rhetoric. cum comment. Victorini: *impreff. T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga.* fol. . Venet. 1493.

Georgii Trapezuntii Rhetorica: *in librariâ officinâ Leonardi Pachel.* (f) fol. . . . Mediol. 1493.

Quinti-

(a) *Die Vigefimâ Decembris.*

(b) *Benedictus Hectoris Bononienfis adhibitâ pro viribus folertiâ & diligentiâ, ne ab archetypo aberraret: impreff. Bononiæ M.CCCC. LXXXXIII. Nonis Aprilibus. Illustriffimo Io. Bentivolo reip. Bononienfis habenas feliciter moderante.*

Ad Lectorem.

Lector candide, offendes, opinor, interdum offendicula & moramenta quædam in commentariis nostris &c. Hujus excufatoriæ monitionis mentio antea facta eft.

(c) Fabric. *Biblioth. Lat.*

(d) 24. *Januar.* Id præterea notandum eft, in calce defcribi typographicum Symbolum cum litteris V.S. quo fymbolo ufum fuiffe *Uldericum Scinzenzeler* obfervo.

(e) Fabric. *Supplem. Biblioth. Lat.*

(f) Cum his Verfibus;

Quæ fuperat reliquas artes, eft facta, Georgi,
Ars bene dicendi munere nostra tuo.
Correxit Veneta rhator benedictus in urbe:
Hunc emat, Orator qui bonus effe velit.
Si nescis, ubi fit venalis, quære lemanum
Spiram, qui precii Codicis author erit.
Coradinus.

III. Cal. Aug. Lud. Mariâ SF. Jo. Gal. Nep. aureum regnum feliciter gubernante.

Quintilian. Institut. cum annot. Raphaël. Regii: *per Bonetum Locatellum, mandato ac sumptibus Octaviani Scoti.* (a) fol.	Venet.	1493.
Dion. Chrysost. Orat. de Regno, Latinè Francisco de Picolhomineiis Senens. Card. interprete: *per Platonem de Benedictis.* 8°.	Bonon.	1493.
Terent. finè distinctione versuum, cum figuris & Guidonis Juvenalis interpretatione: *curâ atque impensis Joannis Trechsel.* (b) 4to. *in Civitate*	Lugdun.	1493.
Ovid. Epistol. cum expositionibus Anton. Volsci, Ubertinique Clerici Crescentinatis; ejusdémque Ovid. Sappho, & carmen in Ibin cum exposition. Calderini: *per MARTINUM de Rouado de Lazoröibus & CHRISTOPHORUM de qïetis Antignato Cremonensem Socios.* (c) fol.	Venet.	1493.
Ovid. de arte amandi, & remedio amoris cum comment. Bartholom. Merulæ: *per Joannem de Tridino aliàs Tacuinum.* (d) fol.	Venet.	1493.
Ovid. Metamorph. cum comment. Raphaël. Regii: *per Bonetum Locatellum impensis Octaviani Scoti.* fol.		1493.
Metamorphose d'Ovide moralisée par Thomas Waleys, appellée la Bible des Poëtes: *par Ant. Verard.* (e) fol.	Paris.	1493.
Horat. cum comment. Landin. fol.	Venet.	1493.
Senec. Tragæd. cum comment. Bernardi & Danielis Gaietani. fol.	Venet.	1493.
Tibull. Catull. & Propert. cum comment. *per Simonem BEVILAQUA Papiensem.* fol.	Venet.	1493.

Lucan.

(a) *Anno ab incarnatione Redemptoris nostri Christi Jesu Optimi Maximique M.CCCC. LXCIII. XVI. Kalendas Sextiles.* Notandum est hìc mendosè numeralibus litteram L inseri.

(b) *Ad quart. Cal. Septembr.*
(c) *XIX. Cal. Januar.*
(d) *Tertio Non. Maias.*
(e) *Ce premier de Mars.*

Lucan. cum comment. Sulpic. *per Simon Bevilaq. Papienſ.* (a) fol. . . . Venet. 1493.

Sil. Italic. cum comment. Petri marſi. (b) fol. Venet. 1493.

Claudianus: *per Angelum UGOLETUM.* 4to. Parm. 1493.

Epigrammata *CANTALYCII* & aliquorum discipulorum ejus: *per Matheum Capcaſam Parmenſem.* (c) 4to. . . . . Venet. 1493.

Matthæi *BOSSI* Veronenſis dialogi, orationes & epiſtolæ: *impreſſit Baſalerus de Baſaleris civis Bononienſis.* (d) 4to. *in Civitate* . . Bonon. 1493.

Iſidor. Etymolog. & de ſummo bono: *per Bonetum Locatellum ſumptib. Octav. Scot.* (e) fol. Venet. 1493.

Joannis Tortelii Aretini Orthographia; Joannis Tortelii lima quædam per Ant. Mancinellum: *per Philip. de Pinciis Mantuanum.* (f) fol. . Venet. 1493.

Bocace des Nobles & Cleres femmes: *par Antoine Verard.* (g) fol. . . . . Paris. 1493.

L'ARBRE des Batailles: *par Ant. Verard.* (h) fol. . . . . . Paris. 1493.

L'ORLOGE de Sapience, translaté de Latin en François: *par Ant. Verard.* (i) fol. . Paris. 1493.

Le *JOUVENCEL*: *par Ant. Verard.* (k) fol. Paris. 1493.

Græcismus. (l) . . . . . ANGOLISMI. 1493.

Biblia

(a) *Ultim. Januar.*
(b) 12. *Cal. Oct.*
(c) *XX. Januar.*
(d) *Vigeſimo Octavo Calendas Octobris.* Notanda eſt hæc inſolita Calendarum notatio: non enim mos eſt procedere ultra 18. *Cal. Octob.* i. e. diem 14. Sept. Hic verò fit regreſſio usque ad 28. *Cal. Octob.* i. e. diem 4. Sept. qui ſolito more dicitur *Prid. Non. Sept.*
(e) CAILLE pag. 22.
(f) *Prid. Id. April. Licèt in fronte hujus Operis Anto. Mancinelli limæ extet inſcriptio, eam tamen omiſimus, loco cujus appoſuimus Georg. Vallæ tractatum de Orthographiâ.*
(g) *Ce XXVIII. d'Avril, mil quatre cens quatre vingt & treize, par Antoine Verard libraire demourant à Paris ſur le pont Noſtre Dame à l'image St. Jean l'Evangeliſte, ou au Palais au premier pillier devant la chapelle, où on chante la Meſſe de Meſſeigneurs les Preſidens.*
(h) *VIII. de Juing.* Manu quidam adſcripſit hæc, *compoſée par M. Honnoré Honneur Prieur de Salon de Crau natif de Provence ſoubs le Roy Charles V.*
(i) *Diziesme de Mars.*
(k) *XXVII. de Mars, Mil quatre Cens IIIIx. vingz & treze.* (l) CAILLE. p. 48.

Biblia Hebræa. (a) fol. 4to. & 8o. . .	Pisauri,	1494.
Eadem: *per Gersonem f. Mosis Soncinatem.* (b) 8o.	Brixiæ.	1494.
Prophetæ priores, cum comment. Rab. Dav. Kimhi, Hebraicè. (c) fol.	LEIRIÆ.	1494.
Bibl. Latin. *typis Matthiæ Hus Alemanni.* (d) fol.		1494.
Eadem: *per Simonem Bevilaqua Papiensem.* (e) 4to.	Venetiis.	1494.
Eadem, Gothicè: *per Franc. de Hailbrun.* (f) 4to.	Venetiis.	1494.
Biblia Italica: *per Joannem Rosso Vercellensem, precibus Lucæ Antonii Juntæ.* (g) fol. . .	Venetiis.	1494.
Biblia Germanica. (h) 4to.	Aug. Vind.	1494.
S. Basilii Opuscula varia. (i) 4to. . .	Basil.	1494.
S. Augustin. in Psalm. (k) fol. . .	Venet.	1494.
S. Augustin. *SERMONES* 76. ad fratres in eremo; 35. de Verbis Apostoli; 10. in Epist. 1. Johannis; Homiliæ quinquaginta: *per Johannem de Amerbach.* fol.	Basil.	1494.
S. Augustin. de Civit. Dei, cum comment. fol.	Friburgi.	1494.
Libri *DEFLORATIONUM* sive excerptionum ex Patrum Augustin. Hieron. Ambros. Gregor. Hilar. Chrysostom. Maxim. Origen. Remig. Cassiodor. Bed. Alcuin. aliorúmque doctrinâ super Evangelia. (l) fol. . . .	Basil.	1494.

Duran-

(a. b. c. d) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(e) 22. *Novemb.*
(f) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(g) LONG. *Biblioth. Sacr.*] *mens. Jun. Alexandro VI. Pont. Max. regnante Augustino Barbadigo inclyto Venetiarum duce.*
(h) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(i. k) *Biblioth. Adr.* PAUW.

(l) Hic Liber mihi videtur à *Nicolao* KESLER excusus, quod eodem sit charactere, quo Homiliarius, cujus mentio ann. 1493. Nota etiam in hujus Libri initio imaginem senis tricipitis conspici cum his verbis suprà positis, *Sancta Trinitas*: libertate sanè nimis (ut ne dicam pejus) profanâ.

Durandi Rationale, Divinorum officiorum: *quod antea mille locis depravatum, elucubratione Boneti de Locatellis Bergomensis correctum, est impressum per Perrinum LATHOMI, Bonifacium JOANNIS, & Joannem de VILLA VETERI Socios.* (a) fol. . . . . . Venet. 1494.

Thom. à Kemp. opera: *per Gaspar. Hochfeder.* (b) fol. . . . . . . Noriberg. 1494.

Psalter. ad usum Parisiens. cum cantu: *impress. operâ Udalr. Gering & Berthold Rembolt Sociorum.* (c) 4to. . . . . . . Paris. 1494.

Profectus Religiosorum: *per Martinum MORIN.* (d) 8°. . . . . . . Rothomagi. 1494.

Joannis Ferrariensis *LIBER* de cœlesti vitâ: *per Matheum Capcasam Parmensem.* (e) fol. . . . . . 1494.

L'ORDINAIRE des Chrêtiens: *pour Ant. Verard.* (f) fol. . . . . . Paris. 1494.

Joan. Nyder. consolatorium timoratæ conscientiæ: *per Joannem MERARD pro Petro DRU.* (g) 8°. . . . . . Paris. 1494.

Vincentii Speculum: *per Herman. Liechtenstein.* (h) fol. . . . . Venet. 1494.

Fran-

(a) CAILLE. pag. 24.
(b) CAILLE. pag. 28.
(c) CHEVILL. p. 99.] *Die 18. Januar.*
(d) CAILLE. pag. 39.
(e) *Editus per artium & medicinæ Doctorem Antonium de Cauchorio, qui dum esset pro Pandulfo Malatestâ Ariminensium principe apud Venetorum dominium orator, obtinuit, ne aliquis per decennium eum librum imprimere posset, præterquam ab Hieronymo Blongio cive Florentino, qui omni studio, curâ & diligentiá suâque impensâ curavit, ut emendatissimè imprimeretur per Egregium virum Matheum Capcasam Parmensem, qui etiam correctissimè impressit M. CCCC. LXXXXIIII. XIX. Decemb. regnante Augustino Barbadico duce Venetiarum.*
(f) *Mil CCCC. Nonante quatre.*
(g) CAILLE. pag. 67.
(h) *Impensis non mediocribus & curâ solertissimâ Hermanni Liechtenstein Coloniensis Agrippinæ Coloniæ, necnon emendatione diligentissimâ est impressione completum anno Salutis M. CCCC. XCIIII. Nonis Septemb. in inclitâ urbe Venetiarum. Cujus Hermanni bonæ memoriæ hæredibus (è vitâ enim paulò ante absolutionem operis discesserat) Illu. Dominium Venet. ex gratiâ speciali concessit, ut nemo alius per decennium id, quoad ejus partes quattuor viz. Naturale, doctrinale, morale & historiale, imprimere aut imprimi facere audeat sub pœnâ pro unoquoque libro ita impresso invento decem ducatorum ad mulctandum in terris ipsi dominio subjacentibus, sicut in eorum gratiâ clariùs continetur anno & die utì S. data sedente Divo Alexandro VI. Pontifice*

Francisci de Acoltis de Aretio jurisconſultorum principis conſilia : *Impreſſa per Antonium de CALCANO impreſſorem peritum expenſis Gabrielis Graſſi.* (a) fol. . . . . Papiæ. 1494.

LUDOVICI Bolognini interpretationes novæ : *per Platonem de Benedictis.* —— fol. . . . . 1494.

HIPPOCRATIS Sententiæ, & in eas *GALENI* commentationes, Laurentio Laurentiano Florentino interprete : *quas Antonius Miscominus ex archetypo Laurentii diligenter formulis imprimi curavit.* (b) 4to. . . . . Florent. 1494.

EGIDII tractatulus de cognoscendis *URINIS* cum commento Gentilis de Fulgineo : *per BERNARDINUM Venetum expenſis Jeronymi DURANTI.* (c) 4to. . . . Venet. 1494.

Anatomia *MUNDINI* : *per Bernardinum Venetum expenſis Hieronymi Duranti.* (d) 4to. . Venet. 1494.

Malleus maleficarum. (e) fol. *per Johannem Koelhoff incolam civitatis* . . . . . Colon. 1494.

Trismegiſt. Ficino interprete: *impreſſore Wolffgango Hopyl in pago Divi Jacobi & apud inſigne S. Georgii.* (f) 4to. . . . . . Pariſ. 1494.

Boece de Conſolation en François : *pour Ant. Verard.* (g) fol. . . . . . . Paris. 1494.

Egidii liber de *REGIMINE* Principum, Italicè; Transladar de Latin en Romãce dõ Bernardo Obispo de Osma : *impreſſo por Meynardo UNGUT Alemano & Stanislao POLONO Compãneros.* (h) fol. *e la cibdad de* . . . Sevilla. 1494.

Petri

tifice Maximo regnantéque Maximiliano primo Romanorum rege &c. invicto feliciſſimóque ſemper Augusto.

(a) *Die XI. Augusti.*

(b) *Decimo ſeptimo Kal. Nov.*

(c) 16. *Febr.*

(d) *M. CCCC. 94. die 20. Febr.*

(e) *In vigilia Sanct. Katherinæ Reginæ Virginis ac Martyris.*

(f) *Pridie Cal. Aug.*

(g) *XIX. d'Aouſt. M. CCCC. IIII. XX. & XIIII.*

(h) *A expenſas de Conrrado Aleman & Melchior Gurrizo mercadores de libros Acabeſe a Veynte dias de Octubre Año de mil & quatro cientos & noventa & quatro.*

Petri Pauli Vergerii de ingenuis moribus; *TRADUCTIO* de tyrannide ex Xenophonte; in Plutarchum de liberis educandis præfatio; Hieronymi Presbyteri de Officio liberorum erga parentes: *per Guidonem Mercatoris.* (a) 4to. . Parif. 1494.

Plin. Natur. Histor. *impreff. operâ & impenfâ Rainoldi de Noviomago Alamani.* (b) fol. . Venet. 1494.

Trithem. de Scriptorib. Ecclefiasticis. fol. Bafil. 1494.

Columell. Varr. Cat. Pallad. cum interpretat. Jul. Pomponii Fortunati in carmin. Columell. & Codri grammatici Bononienfis in Carm. Pallad. *impenfis Benedicti Hectoris Bononienfis.* (c) fol. . . . . . . Venet. 1494.

Strabo Latinè: *apud Joannem Vercellenfem.* (d) fol. . . . . 1494.

Herodot. Halicarn. Latinè, Laur. Vallâ interprete: *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (e) fol. . . . . Venet. 1494.

Lucian. de Veris narrat. Afino aur. philofophor. vitis; Scipio; tyrannus; Scaphidium; Palinurus; Charon; Diogenes; Terpfion; Hercules; Virtus Dea; in Amorem; Timon; Latinè: *per Simonem Bevilaquam Papienfem.* (f) 4to. Venet. 1494.

Cæfar.

(a) *XXI. Nov.*

(b) *Die fextâ menfis Junii.*

(c) *XIII. Calen. Octob. Joāne Bētivo. II. reip. bono habenas fœliciter moderante.* Cum hôc Epigrammate:

D. Ugerii Pontremulenfis legum Scholastici ad Benedictum impreffo-rem Carmen.

Quas tibi nunc grates referat, Benedicte, juventus,
Nocte die ftudiis quam vigilare juvat.
Hoc mendofa tenet quòd littera nulla Volumen:
Impreffum mirâ nec minùs arte fuit.
Dii tibi dent Pylios annos longámque falutem;
Efficiant, votis ut potiare tuis.
Semper in aratâ nummus tibi pullulet arcâ,
Mercibus afpiret Mercuriúsque tuis.
Siquis enim jufti vivit fervator & æqui,
Difperea̅m, fi non hic Benedictus erit.

Et in Phil. Beroaldi epiftola leguntur hæc; ——— *Hosce uno Volumine connexos nuperrimè impreffit Benedictus Bibliopola Bononienfis castigatiùs limatiúsque quàm priores impreffores factitaverint: additis non paucis appendiculis; quod veluti illicium emptori fit, eúmque faciat empturientem magìs.* ———

(d) 24. *April.*

(e) *VIII. Martii.*

(f) *XXV. Aug.* cum his Verfibus:

Hæc lege plena jocis immistáque feria ludo;
Quando relaxandi cura tibi eft Animi.
Luciano ex Græco plures fecere Latinè
Collecta hinc illinc: preffáque Bordo dedit.

Cæfar. comment. *per Philip. de Pinciis Mantuanum.* (a) fol.	Venet.	1494.
Sallustii opera: *per Nicolaum de Benedictis & Jacob. Suigum.* (b) fol. . . .	Taurini.	1494.
Valer. Maxim. cum comment. Oliverii Arzignanensis. (c) fol.	Venet.	1494.
Justinus. fol.	Venet.	1494.
Q. Curt. edente Bartholom. Merulâ. (d) fol.	Venet.	1494.
Vegetius de re militari: *per Eucharium Silber Alemanum.* (e) 4to.	Romæ.	1494.
Frontini Stratagemata: *per Eucharium Silber*; (f) & Modestus de re militari. 4to. . .	Romæ.	1494.
Senecæ epistolæ: *per Claudium JAMMAR.* (g) 8vo.	Parif.	1494.
Cicer. Epistol. Familiar. cum comment. Cleric. & Philetic. —— fol. . . .	Venet.	1494.
Quintilian. cum comment. Laur. Vall. (h) fol.	Venet.	1494.
Quintiliani declamationes CXXXVI. Thadæo Ugoleto recognitore: *per Angelum Ugoletum Parmenfem.* (i) fol.	Parmæ.	1494.

MU-

(a) *XXV. Octob.*
(b) CAILLE. pag. 48.
(c) *Die XVI. Julii.*
(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*] Hunc *Merulam Barthius* fcripfit primum optimo authori corrumpendo audaciæ fignum fustuliffe.
(e) *XXIIII. Octob.*
(f) *Tertio Novemb.*
(g) CAILLE. pag. 67.
(h) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(i) *Olympiade quingentefimâ fexagefimâ octavâ, qui eft annus à falute Christianâ M. CCCC. XCIIII. quinto. Non. Jul.* Huic editioni præfixa eft Thadæi Ugoleti epistola.

Thadæus Ugoletus Anfelmo Nepoti S. P. D.

M. Valerium Probum grammaticum acutum & diligentem quampluribus contractis exemplaribus veteres libros mendofos & ob id propè neglectos emendare, distinguere, adnotare folitum accepimus, nec ulli præterea grammatices parti deditum. Hunc morem five temporum incuriâ feu doctorum penuriâ diu intermiffum & penè abolitum paulò antè Laurentius Valla vir eloquens & eruditus, cùm in aliis tum in Livianâ emendatione revocavit. —— *correximus nonnulla librariorum vitia, temporum nequaquam; multa intacta emifimus, fortè magìs depravaremus* &c.

MUSÆUS de Herone & Leandro, Græcè & Latinè : *per ALDUM MANUTIUM.* (a) 4to. . . . . Venet. . . .

ANTHOLOGIA Græc. Litteris capitalibus : *per LAURENTIUM FRANCISCI de Alopâ Venetum.* (b) 4to. . . . . Florent. 1494.

Virgil. cum comment. Serv. *per Damianum de Mediolano.* fol. . . . . . . Venet. 1494.

Virgil. Bucolic. cum comment. *per Jacobum de Bredâ.* (c) fol. . . . . . . Davent. 1494.

Terent. cum comment. Donat. Calphurn. & Guid. Juvenal. *per Simonem Papiensem dictum Bevilaqua impensis Lazari de Isoardis de Saviliâ.* (d) fol. . . . . . . Venet. 1494.

Terent. cum comment. Italicis. (e) 4to. . Venet. 1494.

Horat. cum comment. Acron. Porphyr. Mancinell. & Landini. (f) fol. . . . Venet. 1494.

Ovid. Amor. cum comment. Bartholom. Merulæ Mantuani : *per Joannem de Tridino aliàs Tacuinum.* (g) fol. . . . . . . Venet. 1494.

Perf. cum comment. Joan. Britannici Brixiani & Barthol. Fontii, à Barthol. Merulâ recognit. *sumptu Joannis de Tridino.* fol. . . Venet. 1494.

Juvenal. cum comment. Calderini & Georg. Vallæ : *impress. per Nicolaum de Benedictis & Jacobinum Suigum impressores.* (h) fol. . . Taurini. 1494.

Juvenal. cum comment. Mancinelli, Georg. Merulæ, & Calderini : *per Joannem de Cereto de Tridino.* (i) fol. . . . . 1494.

Statius

(a) De hôc Libro dictum est priùs.
(b) *III. Id. August.*
(c) *In profesto Sci Willebrordi epi Trajecten.*
(d) Sinè distinctione versuum: *Decimo Kal. Martii.*
(e) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(f) FABRIC. *Biblioth. Latin.*
(g) 3. *Non. Jul.*
(h) *Octavo Idus Octobres.*
(i) *XXVIII. Januar.*

Statius cum comment. Calderini in Sylv. Lactant. in Thebaid. & Matarac. in Achilleid. *per Bartholom. de Zanis de Portesio.* (a) fol. . Venet. 1494.

Ausonii Pæonii poetæ epigrammata : *per Johannem de Cereto, aliàs Tacuinum de Tridino.* (b) fol. . . . . . . Venet. 1494.

Mantuani Parthenice & Votum ad virginem: *operâ Georgii Wolff Badensis & JOHANNIS PHILIPPI de Cruczennach.* (c) 4to. . Parif. 1494.

Ejusd. secunda Parthenice, sive martyr. Stæ Catharinæ: *in vico Sti. Jacobi in signo Stæ. Barbaræ.* (d) 4to. . . . . . Parif. 1494.

Aul. Gell. *sumptibus Octaviani Scoti civis Modoetiensis, per Bonetum Locatellum.* (e) fol. . Venet. 1494.

Guidonis Juvenalis Cenomani interpretat. in Lat. Ling. Eleg. Laur. Vallæ : *per Udal. Gering & Bertold. Rembolt socios.* (f) 4to. . . Parif. 1494.

Isidor. Etymolog. *per Bonetum Locatellum expensis Octav. Scoti.* fol. . . . . Venet. 1494.

Lancelot du Lac: *pour Ant. Verard.* (g) fol. Paris. 1494.

Walter *HYLTON's SCALE* of perfeccion: *prynted by Wynkin de WORD in Willyam Caxton's house.* 4to. . . . . 1494.

Lascar. compend. 8 Oration. partium, Joanne monacho Placentino interprete. 4to. . Venet. 1494.

Constant. Lascaris erotemata cum interpretatione Latinâ : *per Aldum Manucium Romanum.* (h) 4to. . . . . . Venet. 1494.

Bibl.

(a) *XV. Martii.*

(b) *XI. August.*

(c) *Die quintâ Januarii.* Ad calcem *Parthenices* habentur hæc, *Bononiæ editum III. Id. Feb. M. CCCC. LXXXI.*

(d) Hujus Typographum fuisse conjicio *Johannem* PHILIPPI, cujus signum hoc fuisse liquet ex anno 1495.

(e) *Idib. Novemb.*

(f) CHEVILL. pag.98.] 18. *Augusti.*

(g) Premier Volume ; *mil quatre cens quatre vingt quatorze, premier jour de Juillet*: Second, Troizieme, *dernier jour d'Avril, mil quatre CCCC. quatre vingts & quatorze.*

(h) *Constantini Lascaris Erotemata cum inter-*

Bibl. Lat. Gothicè cum concordantiis : *per Joannem Frobenium de Hamelburgh.* (a) 8vo. . Basil. 1495.

Ead. cum gloss. ordinar. & postill. Nicol. de Lyrâ : *per Paganinum de Paganinis.* (b) fol. . Venet. 1495.

Aur. Augustin. in libr. de Trinitate : *per Joannem Padelboern de Westfaliâ.* (c) fol. . . Lovanii. 1495.

Ejusd. Sermones 256. de Tempore ; 51. de Sanctis : *per Johannem de Amerbach.* fol. . Basil. 1495.

Ejusd. OPERA 6. Vol. *per Johan. de Amerbach.* (d) fol. & 4to. . . . . Basil. 1495.

BERNARDI Opuscula castigata per V. P. de Brixiâ : *per Simonem Bevilaqua.* (e) 8vo. . Venet. 1495.

Ejusd.

interpretatione Latinâ. De litteris Græcis ac diphthongis, & quemadmodum ad nos veniant. Abbreviationis Græca. Oratio Dominica & duplex salutatio Virginis. Symbolum Apostolorum. Evangelium Divi Joannis (usque ad χάριτος καὶ ἀληθείας). *Carmina aurea Pythagoræ. Phocylidis moralia. Omnia habent è regione interpretationem Latinam.* [Hic titulus continet etiam ea , quæ habentur anno proximo. Vide Alphabet. Græc. ann. 1495.]

Ald. Manut. Roman. Studiosis
S. D.

Constantini Lascaris institutiones Grammaticas ——— *quoddam quasi præludium summis nostris laboribus* ——— (*nulla enim extabant impressæ* * *venales , & petebantur à nobis frequenter*) ——— *accipite* ------ *Lascareos rudimenta* ——— *longè correctiora iis , quæ impressa visuntur ; nam ea Constantinus ipse in locis circiter centum & quinquaginta emendavit* ——— *ita verò emendatum manu ipsius Constantini librum nobis dedere commodo Petrus Bembus & Angelus Gabriel patritii Veneti* ——— *juvenes , qui nuper in Siciliâ Græcas litteras ab eo ipso Lascari didicerunt , & nunc Patavii incumbunt unà liberalibus disciplinis* &c.

Compendium octo orationis patrium editum à Constantino Lascare. Passiones dictionum ex Tryphone. De Anomalis verbis Alphabeticè. De spiritibus.

Impress. Venetiis summo studio ; litteris ac impensis Aldi Manucii Romani. M. CCCC. LXXXXIIII. Ultim. Febr.

Aldus Manu. Rom. Studiosis
S. P. D.

------ *Habeo longè meliora majoráque , quæ postea Deo favente condonabuntur. Omnem enim vitam decrevimus ad hominum utilitatem consumere.* ------- *nam etsi quietam ac tranquillam agere vitam possumus , negotiosam tamen eligimus & plenam laboribus* &c.

Hæc deinde sequitur Alphabetum Græcum , de quo anno proximo dicetur.

(a) *Sexto. Cal. Nov.*

(b) LONG. *Biblioth. Sacr.*] *edita & emendata per Bernardum Eadolum D. Michaelis Murani Priorem.*

(c) In fine post novem disticha legitur hoc ;

Numine sancte tuo Pater ô tueare Johannem
Padelborn , præsens qui tibi pressit opus.

Lovanii, per Johannem Padelboern de Westfaliâ in professo nativitatis Christi finiente anno nonagesimo quinto.

(d) CAILLE. pag. 32.

(e) CAILLE. pag. 24.

* Hinc licet conjicere Constantin. Lascaris editionem 1476. Mediolanensem tunc fuisse rarissimam.

Ejusd. Sermones. (a) fol. . . . Basil. 1495.

Div. Gregorii Opus Moralium in Job. *per Udalric. Gering Constant. & Berchtold. Rembolt Argentin. Socios in sole aureo vici Sorbonici commorantes.* (b) fol. . . . . Paris. 1495.

Orarium: *per Adrianum de LIESVELT.* (c) 8vo. . . . . . . Antv. 1495.

Breviarium Moguntinum: *per Bernardinum de Tridino de Monteferrato.* 8vo. . . . Venet. 1495.

Antidotarium animæ: *per Petrum POVILLAC pro Dionysio ROCE.* (d) 8vo. . . Paris. 1495.

Vita & processus Sti. Thomæ Cantuar. Martyris super Libertate Ecclesiasticâ: sive Quadripartita Historia continens passionem sanctissimi Thomæ martyris archipræsulis Cantuaren. *impress. per Johannem Philippi Alemanum in vico Sti. Jacobi ad intersignium Stæ. Barbaræ.* (e) 4to. Paris. 1495.

Franc. Ximenii *PASTORALE.* (f) fol. Barcelonæ. 1495.

Isidor. de summo bono: *per Stephanum JEHANNOT.* (g) 8o. . . . . . Paris. 1495.

Opera Gulielmi Okam: *per Jodocum BADIUM Ascensium.* (h) fol. . . . Lugdun. 1495.

Gulielmi de Ockam in quatuor libros sententiarum annotationes: *per Johannem Trechsel Alemanum.* (i) fol. . . . . Lugdun. 1495.

Alexand. Alphrodis. *ENARRATIO* de animâ, interprete Hieronymo Donato patritio Veneto: *Impress. solerti Bernardini de MISINTIS de Pap. impressoris operâ.* (k) 4to. . . Brixiæ. 1495.

Avicen-

(a) *Biblioth. Adr.* Pauw.
(b) *Ultim. Octob.*
(c) *XIII. Ydus iunii.* Notandum est, quòd hic dies rectiùs appellandus esset *Kalend. Jun.*
(d) Caille. pag. 68.
(e) *Secundâ April.* manu adscripsit quidam, *concinnatore Stephano Langtone Cantuar. Archiep.*
(f) Caille. pag. 49.
(g) *In vico Sancti Jacobi. XXVII. Augusti.*
(h) *Biblioth.* Mazarin.
(i) *Nono Novemb.*
(k) *M. CCCC. LXXXXV. Idib. Septemb.*

Avicennæ opera in lucem redacta: *per Bernardinum Venetum.* (a) fol. . . . . . . Venet. 1495.

Ludovici Bolognini Tabula in jus utrumque: *per Ugonem de Rugeriis.* (b) fol. . . . . . . 1495.

Repertorium aureum, continens titulos quinque librorum Decretalium: *apud Henricum Quentel.* 4to. . . . . Colon. 1495.

Libellus Petri BERTRANDI tunc Episcopi Eduensis, nunc Cardinalis adversùs Petrum de Cugneriis super facto prælatorum ecclesiæ Gallicanæ 1329 *Impressus per Johannem Philippi Alemanum.* (c) 4to. . . . . . Paris. 1495.

Tabulæ Johannis *BLANCHINI*: *solertiâ & curâ Symonis Bivilaque Papiensis.* (d) 4to. . . Venet. 1495.

Guill. de *SALICETO* tractatus de salute corporis: *per Baccalarium WOLFGANGUM de Monacho.* (e) 4to. . . . . . Lyptzik. 1495.

Jo. Pici Mirandulæ *DISPUTATIONES* adversùs Astrologos: *impressit Benedictus Hectoris Bononiensis.* (f) fol. . . . . . . Bonon. 1495.

Matthæi Bossi Veronensis disputationes de instituendo Sapientiâ animo: *impress. sano distinctóque charactere à Platone de Benedictis.* (g) 4to. Bonon. 1495.

Fleurs & manieres des tems passés. (h) fol. Geneve. 1495.

Frontin. Stratagemat. ex castigatione Beroaldi. (i) . . . . Bonon. 1495.

Tacit. Histor. (k) . . . . . Rom. 1495.

Tit. Liv. *per Uldaric. Scinzenzeller. impensis Alexandri MINUTIANI.* fol. . . . . Mediol. 1495.

Tit.

(a) 26. *Martii.*
(b) *XXIIII. Martii.* Hic *Ugo de Rugeriis* imprimebat *Bononiæ* 1474.
(c) *Secund. April.*
(d) *Die* 10. *Junii.*
(e) *Biblioth.* MAZARIN.
(f) *Die XVI. Jul.*
(g) *Octavo Idus Novembres.*
(h) *XXVIII. d'Avril.*
(i. k) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

Tit. Liv. *per Philippum Pincium Mantuanum.* (a) fol.	Venet.	1495.
CRONICA del Rey Dom Pedro Rey de Castille y Leon : *por Maynardo Ungut Alemano.* (b) fol.	Seville.	1495.
ARISTOTELIS ORGANUM Græcè : *dexteritate Aldi Manucii Romani.* (c) fol. . .	Venet.	1495.
Cicer. de Oratore cum comment. Omniboni Leoniceni; de perfecto Oratore; Topica; Partitiones ; de claris Oratoribus ; de opt. gener. Oratorum ; Demosthen. & Æchin. orationes contrariæ, Latinè. (d) fol. . . .	. .	1495.
HESIOD. THEOCRIT. THEOGN. PYTHAGOR. aur. carm. PHOCYLID. CATONIS Gnom. Græcè: per Aldum. (e) fol. .	Venet.	1495.
Plauti Comœdiæ. (f) 4to. . . .	Venet.	1495.
Lucretius : *impress. per Theodorum de Ragazonibus de Azula dictum Bresanum.* (g) 4to. . .	Venet.	1495.
Sil. Italic. cum comment. Pii. (h) fol. .	Venet.	1495.
Ægidii *DELPHI* commentarius in Ovid. de Remed. amoris. (i) 4to. . . .	Parif.	1495.
Martial. cum not. Calderin. & Georg. Merul. fol.	Venet.	1495.
Claudian. Emendat. per Thadæum Ugoletum Parmensem: *impressit Joannes de Tridino aliàs Tacuinus.* (k) 4to.	. . .	1495.
Tortellii Comment. cum limâ Georg. Vallæ: *per Johan. de Tridino.* (l) fol. . . .	Venet.	1495.

Leonar-

(a) *III. Non. Novemb.*
(b) Caille. pag. 48.
(c) *Calendis Novembris.*
(d) Sinè Loco & Typographo.
(e) *Mense Februario.*
(f) *XXIII. Novemb.*
(g) *Die IIII. Septemb.*
(h) *Biblioth.* Barberin.
(i) *Biblioth. Belgic. Val.* Andr. p. 25.
(k) *VI. Junii.*
(l) 19. *Decemb.*

Leonardi Arretini Epistolæ familiares : *per Antonium MORETUM Brisiensem & HIERONYMUM Alexandrinum.* (a) fol. . . . . . 1495.

Marsil. Ficin. Epistolar. lib. 12. fol. . . Venet. 1495.

Alberti de Eyb Margarita Poetica; Opus in se continens omnium ferè Oratorum, Poetarum ac Philosophorum auctoritates ; *impressum per Johannem de Amerbach.* . . . . . Basileæ. 1495.

Jo. Ant. *CAMPANI OPERA* omnia : *per Bernardinum Vercellensem jussu domini Andreæ Torresano de Assulâ.* (b) fol. . . . Venet. 1495.

Jo. Ant. Campani Opera omnia : *per Eucharium Silber aliàs Franck.* (c) fol. . . Rom. 1495.

Gram-

(a) *XV. Jun.* Hanc editionem sic dedicant Typographi, *Jacobo Zeno episcopo Patavino Antonius Moretus Brisiensis & Hieronymus Alexandrinus S. P. In emendandis imprimendísque Leonardi Arretini Epistolis libenter tibi paruimus* -------

(b) Litteræ Decretales gerunt annum 1495.

(c) MALINKROT. p. 85.] *Characteribus Venetis impressum Romæ per Eucharium Silber, aliàs Franck, unius ipsius Michaelis Ferni Mediolanensis curâ, correctione & impensa anno christianæ salutis M.CCCC.XCV. prid. Kalend. Novembr.* De hâc duplici *Campani* Operum editione sic CHEVILLERIUS. pag. 156.

„ On imprima en six mois de tems deux „ fois les Ouvrages d'*Antoine Campanus* E- „ vêque de *Teramo.* La premiere à *Venise* en „ 1495. La seconde à *Rome* la même an- „ née. Ce fut *Michel Fernus*, homme doc- „ te, qui fit faire ces Editions *in fol.* & „ prit soin d'assembler les Manuscrits de cet „ Auteur après sa mort, de les mettre en „ ordre, & d'en fournir des copies aux „ Imprimeurs, qui laisserent beaucoup de „ fautes dans ce Livre. Il mit dans l'edition „ de *Rome* un *Errata.* On sera surpris du „ titre qu'il lui donna. Il étoit chagrin de la „ grande peine qu'il avoit eüe à faire pa- „ roitre cet Auteur en public, & de voir „ cependant tant de fautes. Le voici : *Vis* „ *ex stulto demens, idémque ex demente insanus fieri? Libros* Romæ *primus imprime.* „ *Corruptorum recognitio.* Ensuite il fait son „ *Errata*, qui est de quatre pages. Il le „ commence par des paroles d'humilité, „ avoüant, de bonne-foi, qu'il est la cause „ de quelques fautes, & tâchant d'excuser „ les Imprimeurs sur les autres : *Lector, homo sum ego, non Deus; atque is homo, qui* „ *binoculus, non Argus, & quem multa* „ *prætereant, ipse per me plurima ignorem.* „ *Egi enixè, quod potui, ut castigata esset impressio. Litum exemplar, stigmatosum, in-* „ *conditum, & quod undique contractum esset summum attulit mihi laborem . . . adhibui tamen maximam diligentiam. Verùm* „ *ex periculo compertum mihi est, nihil tam* „ * oculariter despici, in quo mendum omne* „ *possis evadere; & Impressores ipsi partem efficiunt, quibus jam longâ compositione fessis gravis subinde est correctionis labor, &* „ *sæpe ipsi, quæ annotaveris, non corrigant,* „ *interdum non advertant, sæpissime negligant, & pro factis infecta tegunt. Tu neque* „ *semper, ubi semel atque iterum, intendere* „ *potes; quarè ne mireris, si minùs rectè impressa quæpiam deprehenderis; nàm occurri,* „ *quantum potui.*

Grammat. GAZÆ, & de Mensib. Syntax. APOLLONII, & HERODIAN. de Metr. Græcè: *per Aldum.* (a) fol. . . . Venet. 1495.

Diomed. de Arte Grammaticâ; Phocas de Nomine & Verbo, & Epitoma Prisciani; Caper de Latinitate; Agrætius de Orthographiâ; Donatus de Barbarismo & octo partibus orationis; Servius & Sergius in Donatum. (b) fol. Venet. 1495.

Joannis Januensis Catholicon: *per Bonetum Locatellum, mandante Octaviano Scoto.* (c) fol. Venet. 1495.

Augustini Datti Scribæ Senensis elegantiolæ: *per Joannem de Tridino aliàs Tacuinum.* (d) 4to. Venet. 1495.

Priscian. de 8. partib. Orat. cum exposit. Johannis de Aingre: *per Philippum Pincium Mantuanum.* (e) . . . . Venet. 1495.

ALPHABETUM GRÆCUM cum multiplicibus litteris: *per Aldum.* (f) 4to. . . Venet. 1495.

Le *VERGER* d'Honneur par André de la Vigne: *par Jean TREPEREL.* (g) . Paris. 1495.

Bibl.

(a) *Octavo Calendas Januarias.*
(b) *XII. Junii.*
(c) 12. *Calendas Decembres.*
(d) *XXII. Augusti.*
(e) *XX. Octob.*
(f) *De potestate litterarum omnium & diphthongorum; abbreviationes perpulchræ; Oratio Dominica; duæ salutationes; symbolum; initium Evangelii S. Johannis; carmina Pythagoræ, & Phocylidis. Venetiis M.CCCC. LXXXXV. Octavo Martii.*
(g) CAILLE. pag. 67.

Bibl. Lat. *per Jacob. & ANGELUM Britannicos.* (a) 4to. . . . . . Brixiæ. 1496.

Ead. cum gloff. ordinar. & postill. 6. Vol. (b) fol. . . . . . Noriberg. 1496.

CONCORDANT. Bibl. *per Joannem Frobenium.* (c) fol. . . . . Bafil. 1496.

Diurnale Eccleſ. Pariſienſ. *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt Socios.* (d) 8°. . . Pariſ. 1496.

Meditations of Saynt Bernard translated from Latyn into Englyſhe by a devoute ſtudent of the Univerſité of Cambridge : *and has been put to be emprynted by Wynkyn de Word.* (e) 4to. at Weſtmestre. 1496.

Franc. Ximen. de Vitâ Christianâ. (f) . GRANATÆ. 1496.

La *VIE* & miracles de Monſeigneur St. Martin translatée de Latin en François: *imprimée par Mathieu LATERON,* (g) fol. *pour Jean du LIEGE libraire à* . . . . . Tours. 1496.

PREDICHE raccolte per Ser Lorenzo Violi da la viva voce del reverendo Padre Frate Hieronymo da Ferrara : *impreſſo ad instantia di Ser Lorenzo VIVUOLI.* (h) fol. . . Firenze. 1496.

INTERROGHATORIO composto del Antonino Archivescovo Fiorentino ſopra le confeſſioni : *Impreſſ. havuta la copia di optimi exemplarii a petitione di Ser Piero Pacini da Pescia per Ser Lorenzo MORGIANI & Giovanni di MAGANZA.* (i) 4to. . . . *in* Firenze. 1496.

Dialogue of Dives and Pauper upon the X. commandments: *emprynted by me Wyken de Word.* (k) fol. . . . . . at Weſtmonstre. 1496.

Dialogus

(a) LONG. *Biblioth. Sacr.*] *emendata per* Angelum de Monte Ulmi *Ordinis S.* Francisci.
(b) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(c) CHEVILL. pag. 129.
(d) CHEVILL. p. 99.] *die nonâ menſis Augusti.*
(e) *The IX. of March.*
(f) CAILLE. pag. 49.
(g) 7*me. de May, Mil CCCC. IIII. XX. & XVI.*
(h) *A di otto di Febraio.*
(i) *A di XXII. di Febraio.*
(k) *Finiſhed the III. of December.*

Dialogus seu Quæstiones Guillermi de Ockam: *per Joan. Trechsel Alemanum.* (a) fol.	Lugdun.	1496.
Petri *TARTARETI* expositio in Summulas Petri Hispani: *per Joannem BOUYER & Gulielmum BOUCHER pro ENGELBERTO de Marnef.* (b) 4to.	Parif.	1496.
Corn. Celf. de Medicin. —— fol.	Venet.	1496.
Johannis *BANIVETI* amicus medicorum: *per Johannem Trechsel Alemanum.* (c) 4to.	Lugd.	1496.
Aristotel. OPERA, Latinè: *per Gregorium de Gregoriis, expensis Benedicti FONTANÆ.* (d) fol.	Venet.	1496.
PETRI de Castrovol. Ord. Minor. comment. super OEconomic. & Politic. Aristot. *per Gulielmum de BROCARIO.* (e) fol.	PAMPELUNÆ.	1496.
Chronicon Universale, Germanicè. fol.	Augspurg.	1496.
Miroir Historial de Vincent, 5. Volum. *par Antoine Verard.* (f) fol.	Paris.	1496.
DIARIA de bello Carolino, Alexandro Benedicto Physico authore. (g) 4to.	Venet.	1496.
VIAGGIO de Mandavilla. *per M. MANFREDO.* (h) 4to.	MONTFERRAT.	1496.
Guil. Caoursin *STABILIMENTA* militum Hierosolymitanorum: *per Joannem Reger de Kemnat.* fol.	Ulmæ.	1496.
Guillelmi Caoursin Rhodiorum Vicecancellarii *DESCRIPTIO* obsidionis Rhodiæ urbis cum figuris: *per Johannem Reger.* (i) fol.	Ulmæ.	1496.

Fron-

(a) 8°. *Octob.*
(b) CAILLE pag. 68.
(c) 14. *Octob.*
(d) FABRIC. *Biblioth. Græc.*
(e) CAILLE pag. 49.
(f) Vol. 1. *M. CCCC. quatre vingt & quinze.* Vol. 5. *Mil CCCC. quatre vingt & seize.*
(g) *M. IIII. D. 6. Cal. Sept.*
(h) CAILLE pag. 49.
(i) *XXIIII. Octob.*

Frontin. Veget. Ælian. Modeſt. de re militari: *authores penitus divinos impreſſit quàm castigatiſſimè omni ſolertiâ Plato de Benedictis Bononienſis.* (a) fol. *in almâ civitate* . . . Bononiæ. 1496.

Liber de Regibus &c. de ſtationibus urbis: *impreſſ. per Stephanum Planck de Pataviâ.* (b) 8°. Romæ. 1496.

Epitoma Johannis de Monte Regio in Almagestum Ptolomæi: *per Joannem Hamman de Landoia dictum Hertzog.* (c) fol. . . . Venet. 1496.

TREATYSES pertaynynge to hawkynge and huntynge and a treatiſe of Cotarmours: *emprynted by Wynkyn de Word.* 4to. . . at Weſtmestre. 1496.

DECISIONES collectæ per Ægidium de Bellamera utriusque juris doctorem: *per Joannem & Gregorium de Gregoriis de Forli.* (d) fol. Venet. 1496.

PRACTICA Joannis Petri Ferrarii Papieñ. *impenſâ Joannis de Lignano, per Ulderichum Scinzenzeler.* (e) fol. . . . . Mediol. 1496.

Bernardi de Gordonio LILIUM Medicinæ: *impreſſum per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (f) 4to. . . . Venet. 1496.

VITRUVIUS. (g) . . . Florent. 1496.

Plin.

(a) *Decimo ſexto Cal. Febr.*

(b) *XIIII. Mart. Alexandr. VI. anno quarto.*

(c) *Impenſis non minimis curâque & emendatione non mediocri virorum præstantium* Gasparis Groſſch & Stephani Roemer, *operâ quoque & arte impreſſionis mirificâ viri ſolertis* Joannis Hamman *de* Landoia, *dicti* Hertzog. *Anno à primâ rerum ætherearum circuitione* 8480. *ſole in parte ſextâ decima Virginis gradiente in hemiſphærio* Veneto. *Anno ſalutis* 1496. *currente. Prid. Cal. Septemb.* Venetiis, Maximiliano *Romanorum Rege fauſtiſſimè imperante.*

(d) 29. *August.*

(e) *XXVI. Maii.*

(f) *Die* 16. *Januarii; ad laudem omnipotentis Dei totiúsque curiæ cœlestis.* Hic Liber gerit inſigne Fontis cum litteris B. F. id eſt *Benedicti* FONTANA.

(g) VITRUVII *Architectura.* Florentiæ *impreſſ. M. CCCC. LXXXXVI. Angel. Politiani Panepistemon: Lamia. Frontin. de Aquæductibus* —— *qui cùm eſſet mendoſiſſimus,* Pomponius & Sulpitius *tanto ſtudio ſic emendârunt, ut perpaucorum in eo locorum correctio deſideretur. Perquam rara ſunt, quæ Librarius corrupit, aut prætermiſit. In ſpatiis enim in ordine paſſim relictis, ubinam aliquando verba aliquando* —— *figuræ deſint, faciliè quisque poterit judicare. Vale, candide lector; & ſiquis ingratus eſſe voluerit, librum ſuum depromat, & cum hoc cygno noctuam conferat.*

Plin. Natur. Histor. *operâ & impensâ Angeli & Jacobi de Britannicorum fratrum.* (a) fol. . Brixiæ. 1496.

Eadem : *per Bartholom. de Zanis de Portesio.* (b) fol. . . . . . Venet. 1496.

Opera Agricolationum Columell. Varron. Caton. & Pallad. cum exscriptionibus & commentariis Beroaldi : *impensis Dionys. BERTOCHI Regieñ.* (c) fol. . . . . . Regii. 1496.

Diod. Sicul. libri sex Latinè, Pogio interprete emendati à Bartholom. Merulâ : *per Joannem de Cereto de Tridino aliàs Tacuinum.* (d) fol. . Venetiis. 1496.

Salluft. Bell. Catilin. cum comment. Laur. Vall. & Bell. Jugurth. & variæ orationes : *per Johannem de WINGLE impressorem insignem.* (e) 4to. . . . . . Lugdun. 1496.

Q. Curt. *per Johan. de Tridino aliàs Tacuinum.* fol. . . . . Venet. 1496.

Salluft. ex Læti recognitione cum Laur. comment. in Catilin. & Jo. Chryf. Sold. in Jugurth. *per Philippum Pincium.* (f) fol. . . . Venet. 1496.

Cicer. Orationes ; & ejusd. Accufation. in Verrem : *per Bartholom. de Zanis de Portesio.* (g) fol. . . . . . Venet. 1496.

Cicer. Epistol. Famil. cum comment. Clerici, Philetici & Merulæ : *per Johannem Vingle.* fol. . . . . 1496.

Cicer.

(a) *XX. April.*
(b) *XII. Decemb.*
(c) *XIIII. Cal. Octob. imperante divo Hercule Estẽ.*
(d) *XII. Cal. Octob.*
(e) *Anno millesimo quadringentesimo XCVI. alterâ die Epiphaniæ Domini, quæ est septima dies Januarii.*

(f) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.*
(g) Ad calcem Orationum ; *Venet. per Bartholom. de Zanis de Portesio : die V. Januar. currente M. CCCC. LXXXXV.* Et ad calcem Verrinarum ; *Venet. per Bartholom. de Zanis de Portesio, M. CCCC. LXXXXVI. 26. Januar.*

Cicer. de Naturâ Deorum, Divinatione, Legibus, Academic. Quæſt. finib. petition. conſulat. Fat. Univerſit. & Somn. Scip. *per Simonem Papienſem dictum Bivilaqua.* (a) fol. . .	Venet.	1496.
Quintilian. Inſtitut. (b)	Rom.	1496.
LUCIANI opera Græcè. (c) fol. . .	Florent.	1496.
APOLLON. ARGONAUTIC. Græcè, litteris capitalibus, cum *SCHOLIIS* Græcis. (d) 4to.	Florent.	1496.
Terent. cum Directorio, gloſſâ interlineari, commentariis & figuris: *per Johannem Grunninger.* (e) fol.	Argentin.	1496.
Catull. cum comment. Palladii Fusci Patavini: *per Joannem Tacuinum de Tridino.* (f) fol.	Venet.	1496.
Auſonii Pæonii poëtæ diſertiſſimi epigrammata: *per Joannem de Cereto de Tridino aliàs Tacuinum.* (g) fol.	Venet.	1496.
Franc. Philelfi Orationes cum aliis opuſculis: *per Philippum de Pinzis Mantuanum.* (h) fol. .	Venet.	1496.
Bapt. Guarini Veronenſis *POEMATA* Latina: *impreſſ. pulcherrimis characteribus à diligentiſſimo calchographorum Dominico Rocociolo.* (i) 8o.	Mutinæ.	1496.
Scribendi Orandíque *MODUS* Antonii Mancinelli: *per Christoferum de Penſis.* (k) 4to. .	Venet.	1496.
Jo. Pici Mirandulæ opuscula: *impreſſit Benedictus Hectoris Bononienſis.* (l) fol. . .	Bonon.	1496.
Franc. Petrarchæ Opuscula: *per Johan. de Amerbach.* fol.	Baſil.	1496.

Non.

(a) *Decimo Octavo Septembris.*
(b) Fabric. *Biblioth. Latin.*
(c. d) Sinè Typographi nomine.
(e) *Cal. Nov.*
(f) 28. *April.*
(g) *Prid. Id. Octob.*
(h) *Primo Kal. Junii.*
(i) *Decimo quarto Cal. Octob.*
(k) *IIII. Junii.*
(l) *Die XX. Mart.*

Non. Marcell. & Fest. Pomp. & Varr. de Ling. Latin. *per Philip. de Pinzis Mantuanum.* (a) fol. . . . . . . Venet. 1496.

Papiæ Vocabularium: *per Philip. de Pinzis Mantuanum.* (b) fol. . . . . . Venet. 1496.

Nestoris Dionysii Novariensis Vocabulistæ Opus: *per Philip. Pinzium Mantuanum.* fol. . Venet. 1496.

Prisciani opera: *per Wolffgangum MOLITOREM.* (c) 4to. . . . . . . Lipsiæ. 1496.

Prisciani opera cum expositionibus clarissimi philosophi Joannis de Aingre & viri eloquentissimi Danielis Caietani: *per Bonetum Locatellum impensis Octaviani Scoti Modoetiensis.* (d) fol. . . Venet. 1496.

Aul. Gell. *per Johan. de Tridin. al. Tacuin.* fol. . . . . Venet. 1496.

HORTI ADONIDIS, Græcè: per Aldum. (e) fol. . . . . . . Venet. 1496.

Synonyma Johannis de Garlandiâ cum expositione Galfridi; & æquivoca juxta Ordin. Alphabeti: *per Richardum Pynson.* 4to. . . Londin. 1496.

Bibl.

(a) 17. *Maii.*
(b) *XIX. April.*
(c) *Bibliothec. Lipf.* Gottfrid. Christian. Goetz.
(d) 9. *Cal. Mart. Augustino Barbadico Venetiarum duce.*
(e) *Mense Augusto. M. IIII. D.*

Bibl. Latin. (a) fol. . . .	Colon.	1497.
Eadem. (b) fol.	Argentor.	1497.
Eadem Gothicè cum Summariis &c. *typis Franc. FRADIN & Joannis PIVARD.* (c) 4to.	.	1497.
Eadem emendata per Angelum de Monte Ulmi: *per HIERONYMUM de Paganinis.* (d) 8°.	Venet.	1497.
Isai. & Hierem. cum comment. R. Dav. Kimhi, Hebraicè. (e) fol. . . .	Ulyssipone.	1497.
Lactant. Opera: *per Simonem Bevilaquam.* (f) fol.	Venet.	1497.
S. Basil. de liberalibus studiis & ingenuis moribus, Leonardo Aretino interprete; & de invidiâ, Nic. Perotto interprete: *per Benedictum Hectoris Bononiensem.* fol. . . .	Bonon.	1497.
Euseb. Ecclesiast. Histor. Latinè: *diligentiâ Petri Levet impressa expensis Joannis de CONBELENS & præfati Levet.* (g) 4to. . .	Paris.	1497.
Breviarium Ecclesiæ Cameracensis; *operâ Udalr. Gering & Berthold. Rembolt.* (h) 8°. .	Paris.	1497.
Breviarium Romanum: *per ANTONIUM Bergomensem de Zanchis.* (i) 4to. . .	Venet.	1497.
Psalterium beati Brunonis Episcopi Herbipolensis: *impress. per Anton. Koberger.* 4to. .	. . .	1497.
Pontificale Romanum, diligentiâ Jacobi de Lutiis: *per Stephanum Planck.* (k) fol. . .	Romæ.	1497.
Missale ad usum Eccles. Parisiensis: *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt expensis Simonis Vostre.* (l) 8°.	Paris.	1497.

Missa-

(a. b. c. d. e) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(f) *Quarto April.*
(g) *Prid. Cal. Sept.*
(h) CHEVILL. p. 99.] *Ultimâ die Martii.*
(i) *XXII. Martii.*
(k) *XVI. August.*
(l) CHEVILL. pag. 89.] 24. *Decemb.*

Missale insignis Ecclesiæ Trajectensis : *per Wolfgang. Hopyl. & Joannem HIGMAN.* (a) fol. . . . . . . Paris. 1497.

Johannis Gritsch *QUADRAGESIMALE: per Joannem BACHELIER & Petrum BARTHELOT.* (b) 4to. . . . . . . 1497.

Nicol. de Lyr. Postillæ : *per Martinum Morin.* (c) 8o. . . . . . Rothomagi. 1497.

Jacob. *LUPII* liber de Assertionibus Catholicis: *per Antonium de NIDEL.* (d) 8o. . Paris. 1497.

Bigæ Sermones de Sanctis: *per Johannem RYMAN & Henricum GRAN.* (e) . . Hagenoæ. 1497.

Boet. de Philos. consolat. cum comment. Tho. Aquin. *per Jacobum de Bredâ.* (f) 4to. . . Davent. 1497.

Boetii Opera; & de consolat. Philosoph. cum comment. Tho. Aquin. *per Joannem de Forlivio & Gregorium fratres.* (g) fol. . . . Venet. 1497.

JAMBLICHUS de mysteriis; Proclus in Platonicum Alcibiadem, & de Sacrificio & magiâ; Porphyrius de dæmonibus; Synesius de somniis; Psellus de dæmonibus; expositio Prisciani & Marsilii de Sensu, phantasiâ & intellectu; Alcinous de doctrinâ Platonis; Speusippus de Platonis definitionibus; Pythagoræ aurea verba & symbola; Xenocrates de morte; Marsilius Ficinus de voluptate; omnia Latinè. *in ædib. Aldi.* (h) fol. . . . . . . Venet. 1497.

CLEONID. Harmonic. introductorium interprete Georg. Vallâ Placentino; Vitruvii Pollionis de Architecturâ libri decem: *per Simonem Papiensem dictum Bevilaquam.* (i) fol. . . Venet. 1497.

Aurea

(a) Caille. pag. 69. 70.] *Curavit libenter quâ voluit diligentiâ* Wolffgangus Hopilius *ex vitiato exemplari hoc opus reddere castigatum, maximè amore patriæ permotus; Impressum* Parisiis *in pago Divi* Jacobi, *ad insigne Sancti* Georgii, *per* Joannem Higmanum *an.* 1497.

(b) *Ultim. Jul.* sinè loco.

(c) Caille. pag. 39.

(d) Caille. pag. 69.

(e) Caille. pag. 49.

(f) *Die Sabbatian. Laurentii martyris.*

(g) *X. Februar.*

(h) *Mense Septembri. M. III. D.*

(i) *Tertio August.*

Aurea Joannis Duns Scoti in quartum ſententiarum expoſitio : *per Andream Bocard, impenſis Johannis RICHART, Johannis PETIT & Durandi Gerlerii Pariſienſium civium.* (a) fol. . Pariſ. 1497.

Roberti Holkot ſuper quatuor libros ſententiarum quæſtiones : *impreſſ. à Johanne Trechſel Alemanno.* (b) fol. . . . . . Lugdun. 1497.

Corn. Celſ. de Medic. *per Philippum Pinzi ſumptibus dñi Benedicti Fontana.* (c) fol. . Venet. 1497.

JOANN. MATH. de grad. practicæ medicæ : *per ALOIS Comenſem & Bartholomæum de TROSSIS.* (d) fol. . . . Paduæ. 1497.

SERAPIONIS Breviarium & Practica *PLATEARII* : *per Bonetum Locatellum expenſis Octaviani Scoti.* (e) fol. . . . . Venet. 1497.

Vita Scholaſtica : *in Campo Gaillardo à Guidone Mercatore.* (f) 4to. . . . Pariſ. 1497.

Johan. *NESII* Florentini oraculum de novo ſæculo : *impreſſit ex archetypo Ser Laurentius de Morgianis.* (g) 4to. . . . . Florent. 1497.

Julii Firmici MATERNI matheſeos libri : *per Sim. Bivilaq.* (h) fol. . . . Venet. 1497.

APOLLINARIS Cremonenſis Quæſtiones in librum primum Poſteriorum Ariſtotelis : *Impreſſ. per OTINUM Papienſem.* (i) fol. . Venet. 1497.

Ariſtotel. PHYSIC. PHILO. de MUNDO. THEOPHRAST. de IGN. VENT. & LAPID. Græcè : *in domo Aldi.* (k) fol. . . Venet. 1497.

Ariſtotel. Hiſtor. ANIMAL. de ANIMA. &c. Theophraſt. de PISCIB. &c. Græcè : *in domo Aldi.* (l) fol. . . . . Venet. 1497.

(a) *Die XXIII. Novemb.*
(b) *Ad Nonas Apriles.*
(c) *Die VI. Maii.*
(d) CAILLE, pag. 31.
(e) 17. *Cal. Jan.*
(f) *XIIII. Marcii.*
(g) *Octavo Id. Mai.*
(h) FABRIC. *Bibliothec. Latin.*
(i) *XIX. Cal. Febr.*
(k) *Menſe Februario. M. III. D.*
(l) *Menſe Januario M. III. D.*

Ariſto-

Aristotel. PROBLEM. MECHANIC. METAPHYS. Theophrast. de PLANT. & METAPHYS. Græcè: *in domo Aldi.* (a) fol. . Venet. 1497.

CENSORIN. & Epictet. Enchirid. interprete Ang. Politiano, & Cebet. Tabul. interprete Ludovico Odaxio Patavino: *per Benedictum Hectoris Bononiens.* fol. . . . . . Bonon. 1497.

Opus libri Chronicarum cum figuris & imaginibus: *impress. ac finit. à Johanne SCHENSPERGER.* (b) fol. *in imperiali urbe* . . Augustâ. 1497.

Guill. Caornsin descriptio obsidionis Rhod. cum figuris: *per Joannem Reger.* fol. . . Ulmæ. 1497.

Opus de Claris mulieribus à Ja. Philippo Bergomense editum: *operâ & impensâ LAURENTII de Rubeis de Valentiâ.* (c) fol. . . Ferrariæ. 1497.

Le Tresor de la cité des Dames selon dame Christine: *pour Ant. Verard.* (d) fol. . . . Paris. 1497.

Robert. Gaguin. de Orig. & Gest. Francor. *impensis Durandi Gerlerii, accuratione Andreæ Bocard.* (e) fol. . . . . . Paris. 1497.

Plin. Natur. Histor. cum castigationibus Hermolai Barbari: *per Bernardinum Benalium.* fol. Venet. 1497.

Senec. Philos. opera. fol. . . . . Venet. 1497.

Diogen. Laert. Latinè, Benedicto Brognolo recognoscente; Ambrosio interprete: *per Philippum Pinzi, sumptibus Benedicti Fontana.* (f) fol. . . . . Venet. 1497.

Corn. Tacit. Historiæ Augustæ lib. 11. usque ad lib. 21. *sumptibus Benedicti Fontana per Philippum Pinci.* (g) fol. . . . . . . Venet. 1497.

Valer.

(a) *Calendis Junii. M. III. D.*
(b) *In Vigiliâ purificationis Mariæ.*
(c) 3. *Cal. Mai.*
(d) *VIII. d'Aoust, mil quatre cens quatre vingt & XVII.*
(e) *Ad II. Kal. April.* significat idem ac *Prid. Cal. April.*
(f) *Die XXII. Junii.*
(g) *Venetiis fideliter impressi ac diligenter emendati per Philippum Pinci &c. die XXII. Marcii.*

Valer. Maxim. cum comment. Oliver. Arzignan. fol. . . . . . . Venet. 1497.

Justin. Epitom. Trogi. . . . . Venet. 1497.

Sallust. cum commentariis: *operâ Andreæ Bocard*, *impensâ Johannis ALEXANDRI & Johannis Petit Librariorum.* (a) fol. . . . Parif. 1497.

Florus. . . . . Venet. 1497.

Cicer. de Oratore cum comment. Omniboni Leoniceni; de perfecto Oratore; Topica; Partitiones; de claris oratoribus; de petitione consulatûs; de optimo genere oratorum; orationes Æſchin. & Demoſthen. contrariæ Latinè, Leonard. Aretin. interprete: *per Ant. Koberger.* (b) fol. . . . . 1497.

Luciani Palinurus, Scipio Romanus, Carmina Heroica in Amorem; Aſinus aureus; Bruti & Diogenis epiſtolæ, Latinè: *impenſâ Nicolai LEPE civis Avinionenſis.* (c) 4to. . . AVINIONE. 1497.

Æſopi Fabulæ electiores Græcè & Latinè: *per Dionyſ. Bertochum.* 4to. . . . . Regii. 1497.

Homeri

Marcii. Imperante ſapientiſſimo dño Auguſtino Barbadico prudentiſſimi ac invictiſſimi Senatûs Venetiarum Duce ſereniſſimo. Et *Julii Agricolæ vita per Cornelium Tacitum ejus generum caſtiſſimè compoſita.* Et ad calcem; *Venetiis per Philippum Pinci ſumptibus dñi Benedicti Fontana. Anno dñi M. CCCC. XCVII. die XXII. Martii.*

Franciſcus PUTEOLANUS *Jacobo* ANTIQUARIO *ducali Secretario. Sal.*

—— *Ego tibi* —— *munuſculum affero*, Cor. Taciti *equitis Ro. hiſtoricorum omnium graviſſimi diſertiſſimique quicquid incurioſæ vetuſtati ſuperfuit. i. fragmenta ex actionibus diurnalibus Auguſtæ hiſtoriæ, de moribus & ſitu* Germaniæ; *de genere eloquentiæ non corruptæ, cui operi à quibuſdam titulus* [*de claris Oratoribus*] *inſcribitur; vitam* Julii Agricolæ *ſoceri: multis vigiliis intentiſſimóque ſtudio recognita adjuvante* Berardino Lanterio *omnium* Mediolanenſium *eruditiſſimo (ut eum parciſſimè laudem)*: *ſub tuo nomine noſtris Impreſſoribus tradidimus* —— *Veteri* [repone *Veteres* aut potiùs *Veneti*, uti legitur in *Taciti* editione, quæ anni, typographi & loci indicio caret] *enim Impreſſores adeò inculcaverant ac fœdaverant hoc divinum opus, ut non modò* Cornelianæ *facundiæ majeſtas inquinaretur, ſed vix ſenſus ullus conjectari poſſet. Quid ego effecerim, judicent docti; ſed collatis exemplaribus* —— *hiſtoriam ſcripſiſſe ab* Auguſto *ad principatum* Adriani: *ſed major & melior pars* —— *temporum incuriâ abolita eſt* &c.

(a) *Idib. Jan.*

(b) 26. *Mart.*

(c) *Idib. Octob.* Hæc *Gellius Bernardinus* MARMITA *Parmenſis* dedicat *Clementi de* RUNERE Episcopo & Comiti *Mimaten.* ac *Avenionis* Vicelegato.

Homeri Ilias per Laurent. Vallen. in Latinum sermonem [PROS.] traducta: *Accuratissimè ac solerti curâ impressum ac emendatum hoc opus per venerabilem d. presbyterum Baptistam Farsengum; impensâ verò d. Francisci LAURINI civis Brixiani.* (a) fol. . . . . 1497.

Terent. cum comment. Donati, Guid. Juvenal. & Calphurnii: *per Simonem dictum Bevilaqua.* fol. . . . . . Venet. 1497.

Idem cum comment. Guid. Juvenal. *per Johannem de Vingle.* (b) 4to. . . . . Lugd. 1497.

Ovid. Metamorphos. cum comment. Raphaël. Regii: *per Simon. Ticinensem cognomento Bivilaquam.* (c) fol. . . . . Venet. 1497.

Ovid. de Remed. Amor. cum comment. Barthol. Merulæ. (d) 4to. . . . Lugd. 1497.

Tibull. Catull. Propert. cum comment. Beroaldi in Propertium: *à Boneto Locatello Bergomensi, cui necessaria exhibuit nobilis vir Octavianus Scotus.* (e) fol. . . . . Venet. 1497.

Juvenal. cum comment. Mancin. Calder. & Georg. Vallæ: *per Anton. Koberger.* (f) fol. . Noriberg. 1497.

TERENTIANUS de litteris, syllabis & metris Horatii: *impressus per Ulderic. Scinzenzeler.* (g) fol. . . . . . Mediolan. 1497.

Francisci Philelfi Odæ: *impressit Angelus Britannicus.* (h) 4to. . . . . 1497.

Marsi-

(a) *Sexto Septemb.* sinè loco. Nescio an *Brixiæ.*

(b) *Die XIIII. Julii.*

(c) 8. *Id. Julii.*

(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

(e) *Anno nonagesimo septimo supra millesimum ac quadringentesimum.* 5to. *Id. Decemb.*

Sit, Christe rex piissime,
Tibi Patrique gloria,
Cum Spiritu paraclito,
In sempiterna sæcula.

(f) *VI. Decemb.*

(g) *Pridie Nonas Februarii.*

(h) *IIII. Julii.*

Marsilii Ficini Epistolæ: *per Anton. Koberger.* (a) 4to. . . . . 1497.

Phil. Beroaldi declamatio philosophi, medici, oratoris; & libellus de optimo statu & principe: *per Benedictum Hectoris.* (b) 4to. . . . Bonon. 1497.

CONSILIA inedita Bartholomæi Montagnane: *mandato & sumptibus Octaviani Scoti per Bonetum Locatellum Bergomensem.* (c) fol. . . . . . . 1497.

Hymni & Epigrammata Michaelis Tarchaniotæ Marulli Constantinopolitani: *Impressit SOCIETAS COLUBRI.* (d) 4to. . . Florent. 1497.

Felicis *HEMMERLIN* (i. e. Malleoli) variæ oblectationis opuscula & tractatus. fol. Basil. 1497.

Dant. con comment. Landin. *per Piero de Zuanne di Quarengii da Palazogo Bergamasco.* fol. Venet. 1497.

Poggii Florentini oratoris opera. (e) fol. Lugdun. 1497.

Sebast. Brant *STULTIFERA NAVIS* Latinè; per Jacobum Locher: *operâ Jo. de OLPE.* (f) 4to. . . . . 1497.

La *REGLE* des Marchands de Jean le Liseur de l'ordre des freres précheurs: *par Guillaume TAVERNIER.* (g) . . . à *PROVINS.* 1497.

ZENOLII epitome Tarræi & Didymi parœmiarum Græcè: *impensis ac curâ PHILIPPI de JUNTA Florentini.* 4to. . . Florent. 1497.

Joannis Carmelitani Lexicon Latino-Græcum. (h) 4to. . . . . 1497.

Lexic. Græcolat. & AMMON. de Vocib. Simil. & Differ. Græcè: *in ædibus Aldi.* (i) fol. Venet. 1497.

URBA-

(a) *XXIIII. Februarii.*
(b) *M. III. D. Eid. Decemb.*
(c) *Quarto Non. Aug.*
(d) *VI. Kal. Decemb.*
(e) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(f) *Basileæ, Jo. Bergman de* OLPE imprimebat ann. 1498.
(g) CAILLE, pag. 49.
(h) MONTFAUC. *Diar. Italic.* p. 311. Nomen Authoris manu scriptum est.
(i) *Decembri mense. M. III. D.*

URBANI Grammatica Græca: *per Aldum.* (a) 4to. . . . . . . Venet. 1497.

Bibl. Latin. cum postill. Nic. de Lyrâ, 6 Vol. (b) fol. . . . . . . Basil. 1498.

Bibl. Latin. per Simon. Bevilaq. (c) 4to. Venet. 1498.

DIONYS. Areopagit. opera & *IGNAT.* & *POLYCARP.* Epistol. Latinè: *in almâ Parhisiorum Scholâ per Joannem Higmanum & Volfgangum Hopylum artis formulariæ socios.* (d) fol. Paris. 1498.

S. Augustin. Sermones: *nuper curâ & diligentiâ Udalr. Gering & Berchtold. Rembolt sociorum quàm emendatissimè impressi, apud solem aureum in vico Sorbon.* (e) fol. . . . . Paris. . . .

Hieron. comment. in Bibl. *per fratres Johannem & Gregorium de Gregorio.* (f) fol. . . . Venet. 1498.

Expositio Hymnorum secundùm usum Sarum. & sequentiarum: *per Richard. Pynson.* (g) 4to. . . 1498.

Horæ B. Mariæ ad usum Paris. *in sole aureo vici Sorbon. operâ Udalr. Gering & Berthold. Rembolt sociorum.* (h) 8°. . . . . . . Paris. 1498.

Heures a l'usage de Rome: *Jean POITEVIN.* (i) . . . . Paris. 1498.

S. Gre-

(a) *M. III D. mense Januario.* Hæc Grammatica anno 1499. erat rara, nam ERASMUS in Epistolâ ad *Jacobum* TUTOREM anno 1499. datâ sic scribit; *Grammaticen Græcam summo studio vestigavi, ut emptam tibi mitterem. Sed jam utraque divendita fuerat, & CONSTANTINI quæ dicitur, quæque* URBANI. Consule ERASM. Epistol. edit. 1706. pag. 52.

(b, c) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(d) *6. Februarii.*

(e) CHEVILL. p. 99. hunc Librum annumerat aliis ann. 1498. impressis.

(f) 25. *August.*

(g) *Anno Millesimo CCCC. XCVIII.*

(h) CHEVILL. p. 99.] *die 7. Martii.*

(i) *Imprimées à Paris le XV. d'Octobre, mil quatre cens quatre vingt dixhuit. I. P. Jehan Poitevin.*

S. Gregor. Exposit. super Cantica: *in sole aureo vici Sorbon. per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt socios.* (a) 4to. . . . . . Paris. 1498.

Guillelm. *PERALDI* Lugdunensis Sermones de Tempore & de Sanctis : *apud Udalr. Gering & Berthold. Rembolt.* (b) 8o. . . Paris. 1498.

Alberti Magni *SERMONES* de Eucharist. & perfectis Virtutibus : *per Martinum Flach Argentinæ concivem.* . . . . Argentin. 1498.

Joan. Gerson. Cancell. Parisiens. de Imitatione Christi : *per Joannem Higman Alemanum.* (c) 8o. Paris. 1498.

L'IMITATION de Jesus Christ traduit de Latin en François : *imprimé par Jean le Bourgeois.* (d) 4to. . . . . . . à Rouen. 1498.

ENARRATIONES Allegoricæ fabularum Fulgentii Placiadis cum comment. Jo. Bapt. Pii. *per Ulderic. de Scinzenzeler.* (e) fol. . . Mediolan. 1498.

Digestum Vetus: *per Bapt. de Tortis.* fol. . Venet. 1498.

Modus Legendi Abbreviaturas in utroque Jure: *per Joannem Petit.* (f) 8vo. . . . . Paris. 1498.

Nelli de S. Geminiano civis Florentini tractatus de *BANNITIS* ; *per Paganinum de Paganinis.* (g) 4to. . . . . 1498.

ALEXANDRI de Sancto Elipidio tractatus de Ecclesiasticâ potestate : *impress. per Claudium GIBOLETI.* 4to. . . . Lugdun. 1498.

Egidii liber de regimine Principium : *per Simonem Bevilaquam Papiensem.* (h) fol. . . . Venet. 1498.

Summa

(a) CHEVILL. pag. 99.
(b) CHEVILL. pag. 110.
(c) CAILLE, pag. 69.] „ C'est la premiere edition de ce Livre, laquelle est „ très-considerable à cause du nom de *Gerson*, ce qui a donné lieu à plusieurs contestations entre les Sçavans. Ce Livre a „ été donné à Messieurs de *Sorbonne* par M. „ *Jean Marie de la* MURE, Chanoine de „ l'Eglise de N. D. de *Montbrison*, à condi- „ tion de le conserver en leur Bibliotheque. Mentio hujus libri antea fit anno 1493. sed non sub *Gersoni* nomine.
(d) CAILLE. pag. 39.
(e) *XXIII. April.*
(f) CAILLE, p. 71. CHEVILL. p. 110.
(g) 10. *Octob.*
(h) *Nonâ Julii.*

Summa totius Logicæ Guilielmi de Occham: *impreſſ. non parvo ære Benedicti Hectoris Bononienſis.* (a) fol. . . . . . . Bonon. 1498.

Pauli Veneti expoſitio in Ariſtotel. de Generatione & Corruptione ; & ejusd. de compoſitione mundi cum figuris : *per Bonetum Locatellum expenſis Octaviani Scoti.* (b) fol. . . . Venet. 1498.

Jacobi Magni Sophologium : *per Joannem Richard pro Felice Baligaut.* (c) 4to. . . . Pariſ. 1498.

Boet. Philoſ. Conſol. cum comment. Tho. Aquin. 4to. . . . . 1498.

Ariſtotel. ETHIC. POLITIC. OECONOMIC. Græcè : *apud Aldum.* (d) fol. . . Venet. 1498.

Ariſtotel. Animal. Latinè, Gazâ interprete : *per Barthol. de Zanis de Porteſio expenſis Octav. Scoti.* (e) fol. . . . . Venet. 1498.

Boccace de la Genealogie des Dieux : *pour Ant. Verard.* (f) fol. . . . . . Paris. 1498.

Lucii *BELLANTII* Senenſis liber de Aſtrologicâ veritate & in disputationes Joannis Pici adversùs Aſtrologos reſponſiones : *impreſſit GERARDUS de Harlem.* (g) fol. . . . Florent. 1498.

La

(a) *Sexto April.*

(b) 12. *Cal. Jun.*

(c) Caille, pag. 70.

(d) *M. II. D. menſe Junio.* Hoc eſt Volumen ultimum *Ariſtotelis* Operum ab *Aldo* excuſorum : de quibus lege *Eraſmi* ad *Joannem* Morum epiſtolam anno 1531. datam (pag. 1358. edit. 1706.) ----- *De OEconomicis* Laertius *non recenſet niſi unum Librum , quum* Leonardus Aretinus *verterit duos , quorum poſterior non invenitur. In hujus locum* * Aldus *ſuppoſuit fragmentum ſtrategematum , nihil faciens ad rem œconomicam.* ----- *fateor plurimum gratiæ deberi* Aldo , *qui primus omnium ſuâ induſtriâ typis Græcè evulgârit Authorem , quo vix alius lectu dignior ; nam antehac illum habebamus , ſed ita verſum , ut ad intelligendum Delio , quod aiunt , natatore eſſet opus , ſi modò excipias , quæ vertit* Theodorus Gaza *in hôc genere feliciſſimus , &* Leonardus Aretinus. *Nam* Argyropilum *arbitror poſt editionem* Aldinam *eam provinciam aggreſſum. Sed* Aldina *volumina , quoniam magno emebantur , ſubmovebant tenues philoſophiæ candidatos ; nec ferè inveniebantur niſi in* Italiâ : *poſt vix unquam reperiri cœperunt , divenditis omnibus , aut certè pleriſque.*

(e) *VIIII. August.*

(f) *Mil CCCC. quatre vingt & Dixhuit, 9me. de Fevr.*

(g) *VIIII. Maii.*

* Lege ejus Epiſtol. ad *Albert.* Pium.

La vie des trois Roys, Jaspar, Melchior & Balthazar, translatée de Latin en Francois: *imprimée par Jehan Treperel.* (a) 4to. . . . . Paris. 1498.

Philip. Beroaldi Heptalogos sive septem Sapientes: *per Benedictum Hectoris.* (b) 4to. . Venet. 1498.

Solin. de Memorabilibus mundi: *per Jacobum Britannicum.* (c) fol. . . . . Brixiæ. 1498.

Solin. de Memoralibus mundi. (d) 4to. . . Venet. 1498.

Dionys. de Situ Orbis, Latinè, Anton. Bechariâ interprete: *per Christoferum de Pensis dictum Mandella.* 4to. . . . . . Venet. 1498.

COMMENTARIA fratris Joannis Annii *VITERBII* super Opera diversorum authorum de antiquitatibus loquentium: *impress. in campo Floræ per Eucharium, Silber aliàs Franck.* (e) fol. . . . . Romæ. 1498.

Plin. Natur. Histor. ex castigatione Hermolai Barbari: *per Bernardinum Benalium.* (f) fol. . Venet. 1498.

Dion. Halicarn. Antiquit. Latinè, Lappo Birago interprete: *per FRANCISCUM de MAZALIS.* (g) fol. . . . . . . Regii. 1498.

Polybii Historiarum libri quinque Latinè, Nicolao Perotto interprete: *per Bernardinum Venetum.* fol. . . . . . . Venet. 1498.

Polybius Historicus de primo bello Punico Latinè, Leonardo Aretino interprete; Guarini Veronensis Paralelia ex Plutarcho in Latinum conversa: *per Jacobum Britannicum.* (h) fol. . . Brixiæ. 1498.

Georgio

(a) *Par Jehan Treperel demourant sur le povt Nostre Dame à l'image St. Laurent. VI. de Fevr. l'an mil CCCC. IIII XX. & XVIII.*

(b) *XVIII. Decemb.*

(c) *M. CCCC. IIC. Vigesimo Novemb.*

(d) *X. Martii.*

(e) *Die III. Augusti.*

(f) 1497. *Operi supremo manus imposita est anno M. II. D.* FABRICIUS in *Biblioth. Latin.* editionem *Brixiensem* memorat ann. 1498.

(g) *Die XII. Novembris.*

(h) *Die Vigesimo quarto Octobris.*

Georgio Vallâ interprete. Nicephori logica. Georg. Vallæ libell. de argumentis. Euclidis elementorum 14us. cum Hypſiclis interpretatione. Nicephorus & Proclus de Aſtrolabo. Ariſtarch. Sam. de magnitudinib. & diſtant. ſolis & lunæ. Timæus de mundo. Cleonidis muſica. Euſeb. Pamphil. de Theologic. ambiguitatibus. Cleomedes de mundo. Athenagor. de reſurrectione. Ariſtotel. de mundo, magna ethica & poëtica. Rhaz. de peſtilentiâ. Galen. de bono corporis habitu, confirmatione corporis, præſagiturâ, præſagio, introductorium, de ſuccidaneis. Alexand. Aphrodiſ. de febrium cauſis. Pſell. de victu humano: *per Simonem Papienſem dictum Bevilaquam.* (a) fol. . . . . . Venet. 1498.

PHALARIDIS Epiſtolæ Græcè: *ex ædibus BARTHOLOMÆI Juſtinopolitani, GABRIELIS Braſichellenſis, Joannis BISSOLI & Benedicti MANGII Carpenſium.* (b) 4to. ? . 1498.

Plinii Epiſtolæ per Beroaldum correctæ: *impreſſæ per Benedictum Hectoris Bononienſem.* (c) 4to. Bonon. 1498.

Epiſtolæ Gaſparini: *in campo Gaillardo à Guidone Mercatore.* (d) 4to. . . . Pariſ. 1498.

Rob. Gaguini Epiſtolæ, orationes & opuſcula varia: *per Andr. Bocard, pro Durand. Gerlier.* (e) 4to. . . . . . Pariſ. 1498.

Tit. Liv. ſinè notis: *per Bartholom. de Zanis de Porteſio.* (f) fol. . . . . Venet. 1498.

Familiares & ſecundæ Matthæi Boſſi epiſtolæ: *per Vincentium Bertochum Regienſem.* (g) fol. . Mantuæ. 1498.

Cicer.

(a) *Ultim. Septemb.*

(b) *M. IID. XIIII. Cal. Julias.* cum privilegio Senatûs *Veneti* ad decem annos. BARTHOLOMÆUS *Juſtinopolitanus* in ſuâ dedicatoriâ ad *Petrum* CONTARENUM *Venetum* patritium Epiſtolâ deplorat *rei litterariæ calamitatem, quæ Librariorum Impreſſorúmque incuriâ indies latiùs diffundebatur.*

(c) *XIV. Cal. Nov.*

(d) 16. *Febr.*

(e) CAILLE, pag. 68.

(f) FABRIC. *Biblioth. Lat.* & *Biblioth. Adr.* PAUW.

(g) *Quinto Id. Nov. Franciſco Gonzagâ IIII. Marchione dominii habenas gubernante.*

Cicer. de Senectut. & Paradox. cum not. Philetici. (a) fol. . . . . . Venet. 1498.

Ejusd. Offic. cum comment. Marsi. (b) fol. Venet. 1498.

Ejusd. Læl. cum comment. Omniboni. (c) fol. . . . . Venet. 1498.

ARISTOPHAN. cum Schol. Græcè: *apud Aldum.* (d) fol. . . . . . Venet. 1498.

Virgil. opus per Paulum Malleolum Andelacensem iteratâ diligentiâ planè recognitum: *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt socios in vico Sorbon. quàm tersissime impressum.* (e) fol. . Paris. 1498.

Horatii opera cum quibusdam annotationibus imaginibúsque pulcherrimis aptísque ad odarum concentus & sententias per Jacobum Locher poetam: *operâ & impensis Johannis Reinhardi cognomento Grunninger civis Argentinensis.* (f) fol. . Argentin. 1498.

Horat. cum comment. Mancinelli, Acronis, Porphyrionis & Landini: *per Johannem ALUYSIUM de Varisio Mediolanensem.* (g) fol. . . Venet. 1498.

Horat. Odæ cum argumentis & tabulâ legum carminis. (h) 4to. . . . . . Paris. 1498.

Lucan. cum comment. Sulpicii Verulani & Omniboni Vicentini: *per Simonem Bevilaquam Papiensem.* (i) fol. . . . . Venet. 1498.

Valer. Flacc. Argonautic. *per Benedictum Hectoreum bibliopolam.* (k) fol. . . . Bononiæ. 1498.

Senecæ Tragœd. cum comment. Bernardin. & Danielis Gaietani. fol. . . . . . Venet. 1498.

Statii

(a. b. c) *Bibliothec.* BARBERIN.
(d) *M. II D. Idib. Quintil.*
(e) 9. *Calend. Julii.*
(f) *Quinto Idus Martii.*
(g) *XXIII. Julii.* Vidi editionem eodem anno, *XIII. Jul.* finè nomine Typographi.
(h) *Bibliothec.* BIGOT.
(i) *Vigesimâ Octobris.*
(k) *Die XII. Aprilis. Jo. Bentivolo urbem feliciter illustrante.*

Statii Sylvæ cum comment. Domitii & emendation. Avantii. Thebaïs cum comment. Lactantii. Achilleïs cum comment. Maturantii : *per Johannem Petrum de Quarengis Bergomensem.* (a) fol. . . . . Venet. 1498.

Ovidii opera : *per Christophorum de Pensis de Mandello.* (b) fol. . . . . . Venet. 1498.

Ovid. de remed. amoris : *per Jacobum THANNER.* (c) . . . . Lipsiæ. 1498.

Juvenal. cum comment. Mancin. Calderin. Georg. Vallæ & Georg. Merulæ : *per Jo. de Tridino de Cereto.* (d) fol. . . . . . Venet. 1498.

Juvenal. *operâ Georgii Wolff Thielmannique KERVER.* (e) 4to. . . . . Parif. 1498.

Juvenal. cum comment. Mancin. & Bad. *pro bibliopolâ Stephano BAYNARDO Lugdunensi industriâ NICOLAI Wolf Alemani, ipso Ascensio Vitiorum expunctore.* (f) 4to. . . . Lugdun. 1498.

Claudian. (g) fol. . . . . . Vicent. 1498.

Martial. cum comment. Calderin. & Georg. Merulæ. fol. . . . . . . Venet. 1498.

SIDO-

Petri Nicolai Castellani Faventini in Valerii Flacci editionem Hypogramma.

Quisquis Palladiæ vis scire meacula navis,
Per freta quæ ignotum prima cucurrit iter;
Heroásque simul vectos duce Iasone; raptum
Belligerâ Martis vellera fulva manu;
Hocce poëmation Setini nobile vatis,
Et lege correctum nunc age, lector, opus:
Cui nec Apollonius præstat nec & Orpheus, istam
Græcanico historiam qui cecinere stylo.

Ad venerabilem Antonium Galeaz. BENTIVOLUM *protonotarium Apostolicum* Benedicti *Bibliopolæ* Bononiensis *Epistola.*

—— *Solent homines ordinis mei non inamabiles videri, neque obscuri sordescere. Testis est* Tryphon ; *testes* Sosii, *qui Bibliopolæ famigerati extitere ; quorum nomina ad hoc ævi vigent, & clarissimis conditoribus celebrantur. Sed ne sutor supra crepidam; ne Bibliopola supra institutum efferatur* &c.

(a) *XV. Januar.*

(b) *XXIII. Calendas Decemb.*

(c) *Bibliothec.* Lipf. *Gottfrid. Christian.* GOETZ.

(d) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.*

(e) *Tertio Idus Februarii.*

(f) *Ad* 14. *Cal. Decemb.*

(g) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

SIDONII Apollinaris Poem. & Epistol. cum comment. Joh. Baptistæ Pii : *per Ulderic. Szinzenzeler impensis presbyteri HIERONYMI de Asulâ & JOANNIS de Abbatibus Placentini.* (a) fol. . . . . Mediolan. 1498.

Ludovici *BIGI PICTORII* Ferrariensis libri tres opusculorum Christianorum : *per Dominicum Rocociolam.* (b) 4to. . . . . Mutinæ. 1498.

Publii Gregorii Tiferni poetæ opuscula ; Joviani Pontani umbra & epigrammata quædam ; Francisci Octavii elegiæ & de amoribus epistolæ ; Sulpitiæ carmina LXX. per Georgium Merulam in lucem edita : *per Bernardinum Venetum.* (c) 4to. . . . . . . Venet. 1498.

Angel. Politiani OPERA : *apud Aldum.* (d) fol. . . . . Venet. 1498.

Pici Mirandulæ opera : *per Bernardinum Venetum.* (e) fol. . . . . . . Venet. 1498.

La Destruction de la grande Troye, traduit par Millet : *imprimé par Jean DRIART.* (f) fol. . . . . . . Paris. 1498.

Enneades Marci Antonii Sabellici ab orbe condito ad inclinationem Romani Imperii : *per Bernardinum & MATHEUM Venetos, qui vulgò dicuntur li Albanesoti.* (g) fol. . . . Venet. 1498.

Non. Marcell. Fest. Pomp. & Varr. *per Antonium de GUZAGO Brixiensem.* (h) fol . Venet. 1498.

Augustini Dati Præcepta eloquentiæ ; Francisci Nigri Regulæ elegantiarum ; & nomina magistratuum dignitatúmque veterum Romanorum, cum Iudoci Clictovei commentariis. (i) Paris. 1498.

Les

(a) *Quarto Nonas Maii.*
(b) *VII. August.*
(c) *Junii undecimo.*
(d) *Mense Julio M. II D.*
(e) *XIIII. Augusti.*
(f) CAILLE, pag. 69.
(g) *Prid. Cal. April.*
(h) 12. *Febr.*
(i) Hanc editionem, quamvìs non viderim, extitisse tamen comperio ex editione

Les Prophecies Merlin : *pour Ant. Verard.* (a) fol. . . . . . Paris. 1498.

Sebastiani Brant Stultifera navis in Latinum per Jacobum Locher cognomento Philomusum Suevum traducta : *operâ Gofridi de Marnef.* (b) 4to. . . . . Paris. 1498.

Eadem : *operâ Johannis Bergman de Olpe.* (c) 4to. . . . . . *in urbe* Basil. 1498.

Breviarium Romanum : *per Joannem PFEIL.* (d) . . . . *BEMBERG.* 1499.

Venerab. Bed. expositio in Epistolas Pauli ex S. Augustino collecta : *impress. operâ & impensâ Udalr. Gering & Berchtold. Rembolt Sociorum, in sole aureo vici Sorbon.* (e) fol. . . . . . . Paris. 1499.

REMUNDI eremitæ libri quatuor: *per Guidonem Mercatorem.* (f) fol. . . . . Paris. 1499.

Le Pelerinaige de l'Ame : *par Ant. Verard.* (g) fol. . . . . . . Paris. 1499.

Petri Pauli Vergerii opus de ingenuis moribus : *per Jo. Bap. Sessa Mediolanensem.* (h) 4to. Venet. 1499.

Platinæ

ne per *Simonem Colinæum* anno 1521. cui præfigitur *Judoci Clictovei* ad *Theobaldum Parvum* apud *Lutetiam Parisiorum* anno nonagesimo octavo supra millesimum & quadringentesimum datâ; ubi etiam ad Lectorem hæc habentur : —— *jam secundus supra vicesimum volvitur annus, ex quo hic liber primùm in lucem prodiit, ut epistola liminaris & nuncupatoria satis indicat.*

(a) *L'an mil IIII CCCC. IIII XX. XVIII.*

(b) *VIII. Martii.*

(c) *Kl. Martii.* cum hôc Epigrammate :

Thomæ Beccadelli Cymbri adolescentuli Epigramma.

O cui posteritas nunquam debere negabit,
Olpe, hominum qui non scripta perire sinis.
Imprime conspicuæ divina Poëmata famæ
Branti; divinâ hæc condere mente solet.

(d) CAILLE, pag. 49.

(e) CHEVILL. p. 100.] 28. *Novemb.*

(f) 6. *Aprilis.*

(g) *XXVII. d'Avril, Mil CCCC. IIIIXX. XIX.*

(h) *XVI. Octob.*

Platinæ opusculum de Opsoniis, honestâ voluptate, ac valetudine: *per Joannem Antonium PLATONIDEM Benedictorum bibliopolam necnon civem Bononiensem.* (a) 4to. . . . Bononiæ. 1499.

Libellus aggregator sententiarum Doctorum de præservatione & curatione pestilentiæ intitulatus: *per Eucharium Silber.* (b) . . . Rom. 1499.

Jacob. Fabri Stapulens. *ARS MORALIS*: *pro Dionysio Roce per Guid. Mercatorem.* (c) 4to. Paris. 1499.

Boet. Consol. Philos. cum comment. Tho. Aquin. fol. . . . . . . Venet. 1499.

Rei Rusticæ Scriptores: *impensis Francisci Mazali Regiensis.* (d) fol. . . . . Regii. 1499.

Dionys. de situ Orbis Latinè, interprete Anton. Bacchariâ: *per Georg. Wolf & Thielmannum Kerver.* (e) 4to. . . . . Paris. 1499.

Dictys Cretensis & Dares Phrygius: *per Christoferum Mandellum de Pensis.* (f) 4to. . . . Venet. 1499.

Lucian. de Vitis omnis generis variarúmque sectarum philosophorum: *per Jacobum Thanner.* (g) . . . . Lipsiæ. 1499.

SPHÆRA mundi cum tribus commentis nuper editis; viz. Cicchi Æsculani, Franscisci Capuani de Manfredoniâ, Jacobi Fabri Stapulensis: *per Simonem Papiensem dictum Bivilaquam.* (h) fol. . . . . . Venet. 1499.

EPISTOLÆ diversorum Græcè: *apud Aldum.* (i) 4to. . . . . . Venet. 1499.

Epistolæ

(a) *XI. Maii, Joanne Bentivolo feliciter Illustrante.*

(b) *XX. Febr.*

(c) CAILLE, pag. 72.

(d) *XX. Novemb.*

(e) *Vicesimâ secundâ Junii.* Frons Libri gerit nomen & insignia *Johannis* PETIT. *Venales inveniuntur Parisius: in vico divi Jacobi apud signum leonis argentei.* Habeo etiam aliud ejusdem hujus editionis exemplar illi per omnia simillimum; nisi quòd ibi legatur *apud signum lilii aurei*, & in fine *pro Joanne Parvo*, sinè anni notâ ac omissis *Wolf* & *Kerver* nominibus.

(f) *Kalendis Martii.*

(g) *Bibliothec.* Lips. *Gottfrid. Christian.* GOETZ.

(h) *MCDXCIX. Decimo Calendas Novembres.*

(i) *Mense Martio. M. I D.*

Epistolæ illustrium virorum: *in officinâ Nicolai Wolf Lutrieñ.* (a) fol. . . . . . . 1499.

Centon Epistolas del Bachiller: *por Jean de REY.* (b) 4to. . . . . *BURGIS.* 1499.

Paul. Orosii historiarum libri septem: *per Christophorum de Pẽsis de Mandello operâ & impensis Octaviani Scoti.* (c) fol. . . . Venet. 1499.

Pompon. Læti compendium Historiæ Romanæ: *per Bernardinum Venetum.* (d) 4to. . . Venet. 1499.

Æmil. Prob. Vitæ. (e) . . . . . Venet. 1499.

Cæsar. Comment. *Sumptibus Benedicti Fontana.* fol. . . . . Venet. 1499.

SIMPLIC. in Categor. Aristotel. Græcè: *impensis Nicolai BLASTI Cretensis, opera Zachariæ CALLIERGI Cretensis.* (f) fol. . Venet. 1499.

Liber Paraphraseos Themistii in Aristotel. Posteriora, Physica; de animâ, memoriâ, somnio, Vigiliâ, insomniis, divinatione per somnum, interprete Hermolao Barbaro: *expensis Octaviani Scoti, per Bartholomeum de Zanis de Portesio.* fol. . . . . . . Venet. 1499.

Cicer. Tuscul. Quæst. cum comment. Beroald. & Omnibon. (g) . . . . Venet. 1499.

Orationes M. Tullii Ciceronis per Philippum Beroaldum recognitæ additâ in calce Oratione adversùs Valerium, quæ hactenus incognita fuit: *per Benedictum Hectoris Bononiensem.* (h) fol. . . . . 1499.

Ciceronis opera omnia: *per Alexandrum Minutianum.* (i) fol. . . . . . . Mediolan. 1499.

DIOS-

(a) *Ad Id. Febr.* Hic *Nicolaus* imprimebat *Parisiis* ann. 1500.
(b) Caille, pag. 49.
(c) *XV. Cal. Aug.*
(d) *XXIII. April.*
(e) Fabric. *Biblioth. Latin.*
(f) 26. *Octob.*
(g) Fabric. *Biblioth. Latin.*
(h) *Impressit Benedictus Hectoris Bononiensis eâ diligentiâ, quâ si omnes operibus formandis uterentur, bene cum litteris ageretur. Anno M.CCCC.LXXXXIX. Idibus Aprilis.*
(i) In fine Rhetoricorum sic, *Horum operum Alexandri Minutiani oblocatio fuit, redemp-*

DIOSCORID. Græcè; & *NICANDRI* Theriac. & Alexipharmac. Græcè cum Scholiis Græcis: *apud Aldum.* (a) fol. . . Venet. 1499.

ARATUS Græcè cum Scholiis Græcis, & interpretationibus Latinis Germanici, Ciceronis & Avieni; *PROCLI* Sphæra Gr. & Lat. Linacro interprete; Jul. Firmici & Manilii Astronomic. (b) fol. *apud Aldum.* . . . Venet. 1499.

Manilius: *impreſſ. per Anton. Zarotum Parmenſem.* (c) fol. . . . . . . Mediolan. 1499.

Lucretius. (d) 4to. . . . . . . Venet. 1499.

Virgil. cum comment. Servii: *à Philippo Pincio Mantuano.* fol. . . . . . . Venet. 1499.

Plauti Comœdiæ cum Petri Vallæ Placentini & Bernardi Saraceni enarrationibus: *per Simonem Papienſem dictum Bivilaqua.* (e) fol. . . Venet. 1499.

Terent. cum directorio, gloſſâ interlineari, & comment. fol. . . . . . Argentin. 1499.

Ovid.

redemptura Guielmorum fratrum. Librarii opifices perfecerunt Mediolani M. CCCC. LXXXXVIII. In fine totius libri ſic; *Mediolani M. CCCC. LXXXXVIIII. Idib. Octob. Alexander Minutianus. Joanne Trivultio Regio locumtenenti in Inſubriâ Univerſali.*

(a) *Menſe Julio. M. ID.*

(b) *Menſe Junio. M. ID.*

(c) *Quinto Idus Novembris; ſub illustriſſimo principe Joanne Galeazio Duce Mediolani ſexto feliciſſimo. P. Stephanus Dulcinius elegantiſſimum hoc Manilii opus pro ingenii imbecillitate trecentis locis emendavit; quæ autem ambigua videbantur, intacta reliquit. Doctores reliquum addant; & nihil deinceps, tandide lector, deſiderabis.* Hanc editionem dedicavit *P. Stephanus Dulcinius Scalæ Canonicus M. Rolando Palavicino Marchioni Equiti & Senatori illustri.* ------ *Hoc opus* ----- *à barbarie & erratis correctione nostrâ penè vindicatum, quantum ex unico & quidem mendoſo exemplari licuit, emendavimus, emendatúmque trecentis ferme locis chalcographo tuo nomine imprimendum tradidimus.* &c. *Dat. Mediolani, octavo Calendas Nevembres. M. CCCC. LXXXXVIIII.*

(d) *Biblioth.* Heins.

(e) *XIV. Cal. Octob. M. CD. XCIX.*

Domici Palladii Sorani epigramma de Marco Firmano.

Ut fuit ille ſui Magnus ſtudioſus Homeri,
Sic Marcus Plauti ſemper amavit opus:
Cudere quod fecit lucri non captus amore,
Sed quò ſit facies vatis honesta ſui;
Utque per Auſonias facili pede curſitet oras,
Gloria ſit linguæ, Romule, læta tuæ.
Pro meritis debet Marco Romana juventus,
Cujus in ingenio pectore muſa nitet.

Et poſt *Joannis Petri* Vallæ commentationes;

Impreſſ. Venetiis ære & impenſâ eruditi viri Marci Firmani.

Et ad calcem Libri poſt Registrum;

Paucis

Ovid. Heroid. cum comment. Volsci & Clerici. fol. . . . . . . Venet. 1499.

Ovid. de Tristib. cum comment. Barthol. Merulæ : *per Joan. de Cereto de Tridino aliàs Tacuinum.* (a) fol. . . . . . . Venet. 1499.

Horat. cum not. Mancinel. Acron. Porphyrion. & Landini : *sumptu Johannis de Tridino.* (b) fol. . . . . Venet. 1499.

Propertius : *apud Mich. TOLOSAM.* (c) 4to. . . . . Parif. 1499.

Persius cum comment. Cornuti, Britannici, & Foncii : *sumptibus Johannis de Tridino.* (d) fol. Venet. 1499.

PETRONII Satyrici Fragmenta, quæ extant : *per Bernardinum Venetum de Vitalibus.* 4to. Venet. 1499.

Martial. cum comment. Nic. Perotti. fol. Venet. 1499.

Ausonii Pæonii poetæ opuscula à Thadæo Ugoleto recognita : *per Angelum Ugoletum Parmensem.* (e) 4to. . . . . . Parmæ. 1499.

Martian. CAPELLA : *per Henricum de Sancto Urso.* (f) fol. . . . . . . Vicent. 1499.

Mantuani poëma de Calamitatibus temporum, cum not. Badii : *operâ Thielmanni Kerver, impensis Joannis Parvi & Joannis CONFLUENTINI.* (g) 4to. . . . . Parif. 1499.

JUVEN-

Paucis prætermissis, in quibus deest aut superest diphthongus, vel interpunctis non erit commodè lectio signata, errata reliqua sic emendentur; & si, solertiam & diligentiam impressoris, nullus sit, qui possit improbare: quæ tamen errata in aliquibus fuerunt emendata. Habes deinceps erratorum paginam unam & dimidiam.

(a) *XXVI. Martii, Augustino Barbadico duce inclyto ac felicissimo regnante.* cum privilegio *Barthol. Merulæ* à Senatu in decennium indulto.

(b) 4. *Novemb.*

(c) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

(d) *IIII. Die Novemb.*

(e) *X. Julii.*

(f) Curâ *Francisci Vitalis Bodiani*, qui in epistolâ ad *Joannem Charegatum* Episcopum *Catharensem* supra duo millia errorum emendâsse se testatur. Consule *Alb.* FABRIC. *Bibliothec. Latin.*

(g) *Prid. Non. Sept.*

JUVENCUS cum *SEDULIO* & P. Barri pæanibus quinque festorum B. Virginis. (a) fol. . . . . . . Parif. 1499.

Phil. Beroaldi de felicitate opusculum : *à Benedicto Hectoris.* (b) 4to. . . . . Bonon. 1499.

Ejusd. Declamatio Ebriofi, Scortatoris, aleatoris : *apud eund.* 4to. . . . . Bonon. 1499.

Ejusd. Oratio Proverbialis : *apud eund.* (c) 4to. Bonon. 1499.

Ejusd. Orationes : *pro Dionyfio Roce.* (d) 4to. Parif. 1499.

Ifidori Hispalenfis Etymologiæ : *operâ Georgii Wolff & Thielmanni Kerver.* (e) fol. . . Parif. 1499.

Ang. Politiani opera : *per Leonardum de ARIGIS de Geforiaco.* (f) fol. . . . Florent. 1499.

Vocabularium Juris : *per Joannem de Vingle.* (g) fol. . . . . . Lugdun. 1499.

ETYMOLOGIC. Magn. Græc. *fumptibus Nicolai Blasti, hortatu ANNÆ filiæ Lucæ notarii magni Ducis Constantinop. operâ Zachar. Callergi.* (h) fol. . . . . . Venet. 1499.

SUIDÆ Lexicon Græcè : *impenfâ & dexteritate Demetrii Chalcondylæ, Johannis Biffoli, Benedicti Mangii Carpenfium.* (i) fol. . . Mediol. 1499.

Joan.

(a) FABRIC. *Supplem. Bibliothec. Lat.* pag. 294.

(b) *Millefimo Undequingentefimo.*

(c) *M. undequingentefimo. XVII. Decemb.*

(d) *Exaratum Parrhifii pro Dionifio Roce in vico beati Jacobi incolentis, cujus ædes divi Martini ymago perfignat; anno millefimo quadringentefimo nonagefimo nono, die duodecimâ Octobris.*

Epigramma Afcenfii ad Lectores.

Nunc Beroaldinas ftudiofi quærite merces,
Lugdunum appulfum dexteritate novâ.
Vix roftra optatum pulfabant ærea portum,
Cùm pater è puppi talia Trechfel ait.
Jam fatis egregiam mecum navâstis opellam;
Dædalei focii, ftringite vela citi.
Solvite vota Deo, lætique refumite vires;
Cras vento & remis magna iteranda via eft.

(e) 25. *Maii. I. P. Iehan Petit. Venalis in vico Sancti Jacobi apud leonem argenteum.*

(f) *Die decimo Augusti. M. ID.*

(g) CAILLE, pag. 41.

(h) 8. *Julii.*

(i) *Die XV. Novemb.*

Joan. Crastonus Placentinus Carmelitanus author Lexici Gr. Lat. quod edidit Bonus Accursius Pisanus dicavítque Joanni Francisco Turriano ducali quæstori: *impressum in ædibus Dionysii Bertochi Bonon. subterraneis.* (a) fol. . .	Mutinæ.	1499.
Laurent. Vall. Elegant. & de Pronomine *sui*; & Lima per Anton. Mancinell. *impress. per Jo. Baptistam Sessa.* (b) fol.	Venet.	1499.
HYPNEROTOMACHIA Poliphili: *in ædibus Aldi Manucii.* (c) fol.	Venet.	1499.
Passionael Winter Stuck Datmen hier die gulden Legende: *gheprent by my Heynrick ECKERT van Hombercb.* fol.	te Delff in Hollant.	1499.
Bibl. Latin. *typis Joannis Pivard.* (d) 4to. . . .		1500.
Eadem: *per Simonem Vostre.* (e) fol. .	Parif.	1500.
Eadem. (f) fol.	Norimberg.	1500.
Eadem: *per Joannem Frobenium.* (g) .	Basil.	1500.
Eadem. (h) 8vo.	Lugdun.	1500.
Liber B. Augustini de Vitâ Christianâ: *per Alexandrum ALIATE.* (i) 8vo. . . .	Parif.	1500.
Joannis Baptistæ confutatio Hebraicæ Sectæ: *per Martinum Flach civem Argentinensem.* 4to.		1500.
Manuale ad usum Ecclef. Rothomagensis: *per Martinum Morin impendio Jo. le FORESTIER, Jo. HUUYN, & G. BENARD, anno Jubileo.* 4to.	Rothomag.	1500.
Breviarium ad usum Ecclef. Parisiensis: *per Thielmannum Kerver pro Simone Vostre.* (k) 16°.	Parif.	1500.

Compen-

(a) *Tertio decimo Kalendas Novembres.*
(b) *Die 8. Febr.*
(c) *Mense Decembri. M. ID.*
(d. e. f. g. h) LONG. *Biblioth. Sacr.*
(i) CAILLE, pag. 76.
(k) CAILLE, p. 76. CHEVILL. p. 113.

Compendium Theologicæ Veritatis : *per Petrum REGNAULT Cadomensis Universitatis Bibliopolam.* (a) 8vo. . . . . . Rothomag. 1500.

Regulæ Sti. Benedicti, Sti. Basilii, Sti. Augustini & Francisci; collect. atque ordinat. per D. Jo. Fran. Brixianum monachum congregationis S. Justinæ ordinis S. Benedicti de observantiâ: *curâ & impensis nobilis viri Luc. Antonii de Giunta Florentini, arte & solerti ingenio magistri Johannis de Spirâ.* (b) 4to. . . . Venet. 1500.

Le Proprietaire des choses traduit de Latin en Francois par frere Jean Corbichon de l'ordre de St. Augustin: *par Jean DYAMANTIER.* (c) . . . . à Lyon. 1500.

Septenaria sodalitas litteraria Germaniæ; Ausonii Sententiæ septem Sapientum, & de ludo Sapientum; epistola Sancti Hieronymi ad magnum oratorem Urbis de legendis & audiendis poetis: *impress. ductu Conradi CELTIS.* (d) 4to. Viennæ. 1500.

Quæstiones Magistri Petri de Alliaco Card. Cameracensis super libros sententiarum: *per Nicolaum Wolff.* (e) 4to. . . . . Paris. 1500.

Guillelmi Altissiodorensis summa aurea in quatuor libros sententiarum: *per Philippum Pigouchet pro Nicolao WAULTIER.* (f) fol. . Paris. 1500.

Concilii Constantiensis Acta & Decreta stud. & operâ Hieronymi de Croatio: *per Johannem Ryman & Henricum Gran.* (g) 4to. . . Hagenoæ. 1500.

Liber Avicenn. Latinè, interprete Gerardo Cremonensi in Toleto: *per Simonem Papiensem dictum Bivilaquam.* (h) 4to. . . . . Venet. 1500.

Medi-

(a) CAILLE, pag. 49.

(b) *Idibus Aprilis.* Nescio an hic *Joannes de Spirâ* idem sit, ac ille, cujus mentio pag. 56. & cujus nulli Libri ultra 1477. excusi mihi tunc innotuerant.

(c) CAILLE, pag. 41.

(d) *Anno M. quingentesimo sæculari.*

(e. f) CAILLE, pag. 76.

(g) CAILLE, pag. 49.

(h) 21. *Nov.*

Medicinæ fasciculus compositus per Joannem de Ketham Alamanum : *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (a) fol. . . . Venet. 1500.

GUAINERII Papiensis artium & medicinæ doctoris practica : *mandato & expensis Antonii Moretti per Joannem Hertzog.* (b) fol. . . . Venet. 1500.

Libro chiamato *TESORO* de *POVERI* facto per Piero Spano. (c) 4to. . . . Venet. 1500.

Antonii Gazii Patavini medici Florida Corona : *impress. in officin. Simonis Bevilaqua impensis Bartholomæi FROT bibliopolæ.* (d) 4to. *in præclaro emporio* . . . . . . Lugdun. 1500.

Joan. de Tornamira Tractatus de febribus : *per Joannem Bachelier.* (e) 4to. . . . Lugdun. 1500.

L'Histoire de *LUSIGNAN* ou de Melusine, de Jean d'Arras : *par Gaspard ORTUM & Pierre SCHENCK.* (f) . . . à Lyon. 1500.

Cassiodor. de ratione animæ. (g) . . . Paris. 1500.

Ammon. Parvi *HERMIÆ* comment. in quinque voces Porphyrii, Græcè : *impensis Nicolai Blasti.* (h) fol. . . . . . Venet. 1500.

Pauli Orosii Historiæ : *operâ & expensis Bernardini Veneti de Vitalibus.* (i) fol. . . . Venet. 1500.

Sueton. cum not. Beroaldi & Sabellici : *per Bartholomæum de Zanis de Portesio.* fol. . . Venet. 1500.

Sal-

(a) *XXVIII. Mart.*
(b) 27. *Maii.*
(c) *Stampata in Venecia nel mille cinque cento a duo de Novembrio.*
(d) *Decemb. XX.*
(e) CAILLE, pag. 42.
(f) CAILLE, pag. 41.
(g) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 657.
(h) 23. *Maii.*

(i) *XII. Octob.* cum his Versibus;

Ut ipse titulus margine in primo docet,
Orosio nomen mihi est.
Librariorum quicquid erroris fuit,
Exemit Æneas mihi.

Hoc tetrastichon pars est ultima epigrammatis dodecastichi, quod in *Orosii* editione sine anno postea habebitur.

Sallust. cum comment. Laur. Vall. & Omnib. Leonic. in Catilin. & Jo. Chrysost. Soldi in Jugurth. *operâ & impensâ Joannis Tacuini de Tridino.* (a) fol. . . . . . . Venet. 1500.

Valer. maxim. cum comment. Oliver. Arzignanens. *per ALBERTINUM Vercellensem.* (b) fol. . . . . . . Venet. 1500.

Lucan, Suetone & Saluft en Francois : *pour Antoine Verard.* (c) fol. . . . . . Paris. 1500.

Cicer. Epistol. Familiar. cum comment. Cleric. Philetic. & Merul. fol. . . . . . Venet. 1500.

Cicer. Offic. Amicit. Senect. Paradox. operâ Benedicti Brugnoli, cum comment. Marsi, Omniboni & Philetici: *per Barthol. de Zanis de Portesio.* fol. . . . . Venet. 1500.

Cicer. de Offic. cum comment. Marsi ; de Amicit. cum comment. Omniboni Leoniceni ; de Senect. cum comment. Philetici ; Paradox. cum comment. (d) fol. . . . Venet. 1500.

ORPHEI Argonaut. & Hymn. & *PROCLI* Lycii Hymn. Græcè : *impensâ Philippi Juntæ bibliopolæ.* (e) 4to. . . . Florent. 1500.

Lucretius : *per Theodorum de Ragazonibus de Azulâ.* fol. . . . . Venet. 1500.

Lucretius, Hieronymi Avantii Veronensis ingenio & labore: *apud Aldum.* 4to. . . Venet. 1500.

Virgil. cum comment. Servii. *apud Jo. Parvum & Jo. de Confluentiâ.* (f) fol. . . Paris. 1500.

Plaut. cum comment. Bapt. Pii : *per Uldericum Scinzenzeler.* (g) fol. . . . . Mediolan. 1500.

Catull.

(a) *Die XX. lui* (mendosè, forsan pro *Jul.*) *regnante inclyto principe Augustino Barbadico.*

(b) *Die V. mensis Julii.*

(c) *XVII. de Sept.*

(d) *X. Decemb.*

(e) *Die XIX. Sept.*

(f) Fabric. *Supplem. Biblioth. Latin.* pag. 74. 82.

(g) *XVIII. Januar.*

Catull. cum comment. Palladii Fusci Patavini, Alexandri Guarini Ferrarienfis, & emendation. Hieronymi Avantii. (a) fol. . . Venet. 1500.

Claudian. emendat. per Thadæum Ugoletum Parmenfem: *impreff. per Christophorum de Penfis.* (b) 4to. . . . . . Venet. 1500.

Valer. Flacc. Argonautic. *per Christoferum de Penfis.* 4to. . . . . . . Venet. 1500.

Martian. Capell. de nuptiis Philologiæ & Mercurii: *per Dionyfium Bertochum.* (c) fol. . Mutinæ. 1500.

Varr. de Ling. Latin. (d) . . . Mediolan. 1500.

Aul. Gell. *per Philippum Pincium.* (e) fol. Venet. 1500.

Georgii *SIBUTI* Daripini poëtæ Laureati Panegyricus de Maximiliani in Coloniam adventu cum variis epigrammatibus: *in ædibus Quentel.* (f) 4to. . . . . . . Colon. 1500.

Nicol. Perotti Cornu-copia: *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt Socios.* (g) fol. . . Parif. 1500.

Libris

(a) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(b) *XXIII. Mai.*
(c) *XV. Maii.*
(d) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(e) *XV. Jul.*
(f) *Anno M. D. poft principium Sextilis aliàs Augusti.*
(g) *Ultim. April.* Bayle, Diction.] *Mr.* du Cange, *dans fa preface du* Gloff. Latin. *pag. XLI, dit que l'Evesque de* Siponto *publia fon* Cornu-copiæ *en* 1470. ----- Perot *a vescu jusqu'a* 1480. * Gesner *remarque l'edition de* Alde, *&* de Basle *par* Curion *&* Valderus. ------ *Il avoit été brouillé avec* Domitius † Calderinus. ------ *On accufe* Calderin *d'avoir été plagiaire de* Perot.

De primo *Cornu-copiæ* editionis anno cùm nihil certi adhuc affequi potuerim, nonnulla ex variis epistolis huic editioni præfixis excerpta placuit lectori hìc proponere.

Ludovicus Odaxius *Illustriffimo Principi* ‡ Guido Urbini *Duci Salutem.*

------ *tibi femper debebunt ftudiofiffimi viri* ------ *quòd hôc tempore* Nicolai Perotti *Episcopi* Sipontini *Commentarios Linguæ Latinæ imprimendos & publicandos curaveris* ---- *honestiffimum hujus authoris laborem ab interitûs periculo vendicâsti, qui fanè paucos poft annos fuit interiturus, nifi pluribus exemplaribus effigiatus hic Liber in lucem per te prodiiffet.* ------ *Hos autem Commentarios ex dimidio abfolutos, ut* § *ipfe in calce operis testatur; Illustriffimo*

* *Gesnerus* nullam facit mentionem editionis Parifienfis 1500.

† Lege Alex. *ab* Alex. *Genial. Dier.* Lib. 4. cap. 21. ubi notatur *Perottum* & *Calderinum* in Scholis *Romæ* eodem tempore *Martialis* apophoreta publicè lectitâffe.

‡ Ricciol. *Chronol. Reformat.* Tom. 3. (*Bonon.* 1669. pag. 109.) *Federicus Ubaldinus Dux Urbini obiit* 1482. *Guido Ubald. fil. Federici Ubaldini Dux Urbini II. fucceffit patri, & obiit finè liberis* 1486.

§ *Ad* Federicum *Principem. Habes,* Federice *Princeps, interpretationem primi libri, quod eft univerfi operis & totius ferè Latinæ Linguæ dimidium.* &c.

trissimo Principi patri tuo, cui erat inprimis deditissimus, attitulavit. Huic igitur alteri commentariorum parti, quam præ manibus habemus, supremam ipse manum imposuit ----- alteram verò partem, cui propè continuis vigiliis & lucubrationibus insistebat, ut compertum habeo, morte præventus absolvere non potuit ----- Hoc opus ----- ego proximis mensibus jussu & auspicio tuo diligentissimè lectitavi, & quoad per me fieri licuit, emendatissimum reddidi &c.

PYRRHI PEROTTI *in Cornu-copiæ sive commentarios Linguæ Latinæ ad illustrem principem* FEDERICUM *ducem & ecclesiastici exercitûs imperatorem invictissimum*: PROŒMIUM.

----- *Cùm jam supra quintum annum* Pomponius Fortunatus *vir nostro sæculo doctissimus &* Romanæ *academiæ princeps ac plerique alii studiosi viri* Nicolaum Perottum Siponti *pontificem patruum meum hortati essent, ut* M. Valerium Martialem *optimum quidem poëtam, sed vitio librariorum infinitis penè erroribus plenum ----- emendandum susciperet, aggressus est ille hanc provinciam libens* &c. *Verùm nullis unquam precibus, nullis amicorum illecebris, quin etiam nullis conviciis adduci potuit, ut lucubrationes suas in lucem proferret. Emendari duntaxat à suo cæteros codices passus est; plura etiam loca cognitu difficilia quærentibus aperuit; edere commentarios noluit. ----- non defuturos, qui se reprehenderent, quòd jam & ætate grandior & dignitate pontifex ad studia poëtarum ------- videretur reversus ------ tum multa esse apud hunc poetam vulgi judicio obscæna* &c. *Non deerant, qui eas rationes refringerent* &c. *At surdo fabula canebatur. Inter hæc plerique adolescentes ardentissimo mecum amore conjuncti certatim me adeunt ------ hortantes ------ ederem ipse commentarios vel nolente patruo vel invito* &c. *Subreptis itaque mox ex Bibliothecâ patrui commentariis cœpi clàm legere, quæ notaverat ——— Accinxi me statim operi; & quanto potui studio, labore, vigilantiâ, ab illo ubicunque notata excerpsi; in ordinem redegi. Nihil autem ferè de meo addidi; præterquam quòd loca quædam, quæ ille, quoniam impuritate quâdam atque obscœnitate verborum castis ac pudicis auribus execrabilia viderentur, cursim breviterque tetigerit, ipse latiùs exposui;* * *nihil tam fœdum esse existimans, quod non turpissimum sit ignorare. ——— ubi* † *rubræ sunt ac grandiusculæ literæ, vis vocabuli sive fabula sive historia ad cognitionem auctoris necessaria succinctè ostenditur ——— Nescio quem* ‡ *pædagogum non puduit nuper (ut est omnium impudentissimus) plerasque sententias è sacrario patrui mei sumptas (hunc enim humanissimè semper omnibus expositum adire frequens multitudo discendi gratiâ solebat) tanquam suas promere, & tam præclaris inventis impudentissimè gloriari. ——— Recognosci furta facilè potuerunt ex errorum multitudine, cujus commentarii ejus undique scatent, quorum bonam partem patruus meus duobus epistolarum* Romanarum *s. ac* Perusinarum *præclaris voluminibus ostendit ——— subire optimi pontificis qualemcunque indignationem malo, quàm aut hanc injuriam facere lucubrationibus ejus, & diutius in tenebris jaceant, aut hanc gloriam relinquere sordidissimo pædagogo, ut aliorum inventa sibi ascribat ——— Sed invenisse me modum opinor, quo patrui indignationem evitare facilè possum. Nam ———* Federice *princeps ------ statui hoc opus tuo sacratissimo nomini dedicare ------ Feret certè æquo animo patruus me abs te benignè invitatum lucubrationes suas tibi uni fecisse communes. Tuo verò nutu prodiisse in lucem, & in eruditorum manus tandem descendisse pro suâ in te observantiâ irasci non poterit, aut, si poterit, nolet. En igitur librum ipsum ----- tibi ----- mitto, ut tuo jussu auspiciisque edatur ----- fœlix futurus ------ ubi ------ in bibliothecâ illâ pulcherrimâ collocabitur ------ o fœlix atque iterum fœlix liber! Sed utinam mihi,* Federice *princeps, unà cum suavissimo patruo meo fœlicitate istâ perfrui aliquando liceret! Vale, Princeps mitissime.*

Polydorus VIRGILIUS *presbyter* Urbinas *Liberali* THOMASIO Veneto *philosopho ac medico S. P. D.*

------ *In omnibus sanè codicibus locum quendam librariorum inscitiâ vel incuriâ potiùs mutilatum ac depravatum penitus, nec ulli (ut puto) antè perspectum ipse deprehendi* ----- *Qua-*

* Huic licentiæ patrocinatur *Ramiresius*, *Raderus* autem adversatur, in suis ad *Martialem* commentariis sese invicem dicteriis impetentes.

† Sic in *Aldin.* Edit. Sed in *Parisiens. ubi depictæ sunt &c.*

‡ *Gesner.* in *Bibliothec.* monet hìc *Domitium Calderinum* suppresso nomine notari.

----- *Quare subinde me sæpius hortatus es, ut hunc locum ----- integrum ac emendatum lectoribus præstarem.* ——— *Itaque raptim ad exemplar, quod est in nobilissimâ illâ bibliothecâ illustrissimi mei* Guidi *ducis* Urbini, *qui utriusque linguæ peritissimus longè semper præstantius esse litteris antecellere quàm imperio atque divitiis arbitrans summâ diligentiâ hos primus publicandos curaverit, meipsum contuli: ibique hoc, quod deerat, inventum fragmentum accuratissimè quidem (ut lectitantibus perbellè patebit ad indicem i. iiii. per ordinem quaternionum) tanquam nobilissimum membrum suo corpori restituimus* &c.

Deinde subsequuntur Epigrammata, *Domici Palladii Sorani* in fragmentum à *Polydoro* restitutum; *Joannis Francisci Philomusi Pisaurensis* & *Antonii Constantii Fanensis* in *Perottei* operis laudem; item *Marcelli Philoxeni*, *L. Pontici Tarvisani*, *Danielis Caietani* in typographum.

Marcell. PHILOXEN.

Mittit & in Latias te nunc Antonius *oras,*
Ut tanto possit munere quisque frui.

L. Pontic. TARVIS.

Præmia debentur solerti magna Perotto,
Dum pandit nodos, Bilbilitane, *tuos.*
Præsul Amalthias solum Κέρας *attulit: ecce*
Millia pro solo multa Moretus *habet.*
Auctori grates igitur debentur utrique;
Quòd prior ingenium, quòd dedit alter opus.

Daniel. CAIETAN.

Hactenus quisquis sibi comparavit
Copiæ cornu, laterem lavâsse
Et sciat nunquam facili dedisse
Semen arenæ:
Quòd fidem nullam faciat legenti
Ordo confusus tabulæ, nec ullum
Stet suâ verbum serie notatum
Nec bene junctum.
Obvius tanto vitio Moretus,
Et gravem certè ratus esse culpam,
Consulens lautis animis, benignâ
Mente reponit:
Indè jam tersum, nitidum, politum,
Et carens mendâ madidisque nugis,
Jam libens, quæso, facilisque lector,
Accipe cornu.

Ioannes Pompeius Cornianus Brixianus magnifico Sebastiano Badoario patritio Veneto clarissimo equiti doctissimo ac sapientissimo Fœlicitatem.

——— *Commentarii* Perotti *in primum* Martialis *librum ----- etsi antea sæpe impressi ac satis emendati videbantur, adhuc tamen impressorum incuriâ ita erroribus referti erant, perperámque legebantur, ut difficile esset ullum verbum reperire. ----- Excogitato igitur nuper novo hujus operis ordine ac serie, non dubitavi hunc laborem suscipere ----- Singula primigenia in margine columnarum continentur ----- has vigilias ----- offero sperans, ut brevì nepotibus tuis, qui mihi erudiendi gratiâ traditi sunt, sim profuturus* &c.

Ejusdem Sapphicum ad lectorem.

Plaude nunc multum, studiose lector,
Copiæ cornu quòd habes politum;
Quum sit hæc libro series reperta
Lumine fuso.
Non priùs cuiquam facilè dabatur
Posse, quod vellet, reperire nomen:
Dictio rectum caput & negabat
Ordine mixto.
Ergo fac grates habeas utrique:
Alter est, qui Democritus *vocatur;*
Hic dedit causam: Udalricus *alter,*
Qui bene pressit.

Ex modò allatis constat *Nicolai* PEROTTI *Cornu-copiæ* ante editionem *Parisiensem* anni 1500. sæpe impressum; à *Perotto* ipso FEDERICO *Urbini* duci inscriptum, at nunquam editum; sed à *Pyrrho* PEROTTO ejus nepote clàm exscriptum & *Federico* missum; post *Nicolai* PEROTTI (a) mortem ab *Odaxio* jussu (b) GUIDI *Urbini* ducis *Federici* filii publicatum; deinde *Polydori* VIRGILII curâ (c) *Antonii* MORETI typis excusum; denique *Joannis Pompeii Corniani* diligentiâ ab erroribus multis, quibus priores editiones erant refertæ, liberatum, ex *Udalrici* GERING & *Bertoldi* REMBOLT sociorum prælo *Parisiis* anno 1500. prodiisse, (d) *ex universis præcedentibus exemplaribus castigatum, & nonnunquam ex originalibus, siquid (quod frequentius*

(a) Ann. 1480.
(b) Non vixit ultra annum 1486.
(c) Hujus prima (quam novi) mentio incidit anno 1495. sed sinè loci nomine. At anno 1500. impressit *Venetiis.*
(d) Hæc in ipso libri titulo leguntur.

tius accidit) *deerat, diligentissimè perfectum, & ab omni mendâ purgatum, cum textu* Martialis *oportunè suis in locis adjecto, unà cum pulcherrimâ & utilissimâ tabulâ dictiones & res primarias omnes diligentissimè demonstrante.*

In Catalog. ann. 1492. mentio facta est *Cornu-copiæ* editæ *Venetiis* per *Bernard. de* Coris.

Ad editionis *Parisiensis* ann. 1500. calcem habetur *Nicolai* Perotti *Ponti. Sipontini in C.* Plinii *Secundi procemium commentariolus, in quo* Joannem Andream *Episcopum* Alerienſem *duobus & viginti erroribus taxat; ad Antonium* Moretum. At verò in editione (a) *Venetâ* 1517. sic legitur titulus, *Nicolaus Perottus Pontifex Sipontinus Francisco Guarnerio Salutem.* In toto commentariolo *Johannes Andreas* neutiquam nominatur; sed in *Plinii* correctorem, nomine suppresso, acerrimè invehitur. Patietur lector indè sibi pauca hìc proponi. *Solebam nuper ætati meæ gratulari, quasi magnum quoddam ac verè divinum beneficium hâc tempestate adepti essemus ob novum scribendi genus è* Germaniâ *nuper ad nos delatum. Videbam enim tantum* (b) *uno mense ab uno homine hôc tempore imprimi litterarum posse, quantum vix toto anno scribi aliàs à pluribus potuisset. Quod uno versu* Campanus *noster* Aprutinus *pontifex elegantissimè scripsit*: (c) *Imprimit ille die, quantum non scribitur anno.* (d) *Ex quâ re tantam brevi tempore librorum copiam sperabam, ut nullum superfuturum esset opus, quod vel ab inope atque egeno homine posset ampliùs desiderari. ----- Jam verò --- cùm liceat unicuique pro libidine animi sui, quæcunque velit, imprimere, fit, ut ---- ea scribant ---- quæ obliterari ---- deberent*: *& siquid scribunt boni, ita pervertant ac corrumpant, ut melius sit his libris carere* &c. *Hujus autem rei causa est non tam inscitia eorum, qui imprimunt, quàm negligentia quorundam, qui se correctores ac magistros veterum librorum constituunt. ——— eorum ----- laudo laborem ----- quatenus nihil addunt de suo; sed vel ab aliis exemplaribus, vel sententiâ ipsius authoris alibi clariùs expressâ, vel ejus scriptoris, à quo id sumptum est, authoritate, vel explicata alicujus imitatione vel alterius linguæ veritate aliquem locum emendat; quod nos nuper in* Marco & Papinio *fecimus. ——— Quis autem eorum, qui in præsentiâ vivunt, tam temerarius sit, ut ausit scripta sua etiam cum infimis veterum conferre? Equidem in libris, quos redemi, omnibus tantam deformitatem non potui pati*: *sed vel abrasi procemia, vel sustuli; exceptâ* Campani *epistolâ, quæ & gravitate & facundiâ & brevitate digna visa est, quæ* Plutarchi *Vitis preponeretur. Sed cur ista ad me scribis, inquies*: *ut ----- unus aut alter huic muneri præficiatur, qui & imprimendorum librorum legem impressoribus præscribat, & adhibeat aliquem mediocriter peritum, qui singulas quasque tabellas ante impressionem examinet, atque emendet*: *summo præterea studio curet, ne primi isti correctores augurari aliquid temere ausint, sed modum ----- servent. In iis acre sit ingenium, singularis eruditio, incredibile studium, summa vigilantia. Hoc si fiet, & multos habebimus libros & integros.* &c. *Ut autem manifestiùs ostendere ---- possis correctorum nostrorum errores, recognosce, quæso, mecum parumper, quàm multis in locis* Plinianum *procemium depravârint ---- Quanquam scio multa illìc & intellecta acutè & emendata diligenter à* Theodoro Gazâ Bessarioneæ *Academiæ principe, cujus* (e) *præsidio usi sunt correctores*: *quem si pari modò secuti in omnibus fuissent, non modò procemium, sed totum opus integrum haberemus,* &c. *Ferant hæc æquo animo correctores, nec nobis succenseant, sed agant potiùs gratias, quòd hôc brevi opusculo viam eis, quam tenere debeant, velut intento digito demonstravimus*: *séque ad reliquos errores, quos toto libro penè infinitos vel dimiserunt, vel fecerunt, emendandos accingant; in quo non deerit eis* Bessarioneæ *Academiæ opera, si eâ uti voluerint* &c.

Attende jam, Lector, quid *Cornelius* Vitellius in suâ ad Parthenium *Benacensem* (f) epistolâ scripserit. ---- *Data est mihi ---- facultas* Sipuntini *libellum perlegendi ----- Visus est mihi magnâ diligentiâ, majori*

(a) In aliis etiam, præterquam in titulo *Venetam* à *Parisiensi* differre reperiet, cui utramque conferre vacaverit.

(b) *Polydor.* Vergil. habet *uno die.* Vide priùs pag. 3. lin. 9.

(c) Vide priùs pag. 71. c.

(d) Sic *Polydor.* Vergil. Vide priùs pag. 3. lin. 12.

(e) Lege priùs pag. 48. lin. 5.

(f) Hæc in *Venetâ* Cornu-copiæ editione *Perotti* commentariolum proximè sequitur.

majori ingenio tanti operis initium multis in locis castigâsse. Quod profectò à titulo ipso usque ad calcem, correctorum pariter & impressorum incuriâ adeò depravatum erat &c. *Verùm dum in* Alarienſem *episcopum, qui primus omnium impressoribus* Romanis PLINIUM *recognovit, vehemens fertur, cæcus, ne aliter dicam, quædam meo judicio parum animadvertit, ac frigidè interpretatus est.* &c. *Non possum non mirari, acre ingenium hominis, alioquin docti & diligentis, in has nugas cecidisse. Sed, ut in principio dixi, dum in* Alarienſem *invehitur, cæcus obtrectandi hominis vehementiâ effectus est.* &c.

Quòd in his paulo diutius immoratus fuerim, non cauſa erat, ut illas nimio acriores (quibus olim & nunc nihil frequentius) inter litteratos contentiones exagitem (quum ad meum hoc minimè pertineat institutum); ſed ut correctorum munus in arte typographicâ apprime eſſe neceſſarium comprobem. Quæ quidem res, licèt jam antea fuſè & copioſè dicta ſit, ſæpius tamen repeti & typographorum animis inculcari non poteſt.

Libris hísce, qui à primâ imprimendi origine ad millesimum quingentesimum usque annum excusi sunt, in Chronologicum ordinem redactis aliquot alios libet adnumerare, qui, quòd temporis notam incertam aut nullam gerant, illis inseri non poterant; &, quòd vel ex typorum formâ conjicerentur, vel ex Typographorum nominibus deprehenderentur intrà tempus istud prodiisse, nequaquam debebant omitti. Huc igitur ejusmodi Libros in tres classes conjeci; in primam, qui Anni solius indicio; in secundam, qui Anni & Typographi etiam notâ; in tertiam, qui omnibus, Anni, Typographi & Loci circumstantiis destituuntur, nullámque sui dignoscendi nisi ex characterum figurâ & antea observatâ imprimendi ratione copiam faciunt.

Libri Anni indicio destituti.

Biblia Latina cum figuris & descript. Chorographicis: *per Claudium de HUSCHIA.* (a) 8°. . . Lugduni.

Eadem cum concordantiis : *per Thielman. Kerver.* (b) 8°. . . . . Paris.

Biblia Gallica glossata: *per Michaelem le Noir.* (c) 4to. Paris.

Eadem; 2. Vol. *per Anton. Verard.* (d) fol. . Paris.

Psalter. Gallic. *typis Petri le Rouge.* (e) 4to. . . Paris.

Idem : *per Anton. Verard.* (f) 8°. . . . Paris.

Psalterium Græcè: *apud Aldum.* (g) 4to. . . Venet.

Psalterium Latinum: *quod omni sedulitate Mgr. Gabriel Pierio impressit.* (h) 16°. . . . . . Venet.

Novum Testamentum Gallicè ex Versione Guiarti des Moulins , recognitum & emendatum studio Juliani Macho & Petri Farget: *per Bartholom. Buyer.* (i) . Lugdun.

Le Mistere de la Passion : *pour Antoine Verard.* (k) fol. . . . . Paris.

Tractatus Joannis Andreæ super arboribus consanguinitatis: *per Joannem de Westfaliâ.* (l) fol. . . Lovanii.

Fratris Suilliberti Tornacen. Sermones : *quos summâ cum diligentiâ correctos abrasis aliorum vitiis impressit Johannes de Westfaliâ.* fol. *Almâ in universitate* . . . Lovaniensi.

The

(a. b. c. d) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(e) LONG, *Biblioth. Sacr.*] cum glossis *Nicolai de* LYRÂ *Gallicè* redditis ab eo, qui hanc editionem curavit , cum ejus Epistolâ ad *Carolum* VIII. *Galliæ* Regem. circa ann. 1487.

(f) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(g) De hôc Psalterio dictum est priùs.

(h) LONG, *Biblioth. Sacr.*] Hic Biblia Italica edidit anno 1477. Impressit etiam ann. 1472.

(i) LONG, *Biblioth. Sacr.* observat eundem esse Characterem , quo idem ille *Julianus* Novorum Sanctorum Legendam Gallicè edidit per *Bartholom.* BUYER, *Lugdun.* 1477. At verò *Johannes la* CAILLE p. 41. hoc Novum Testamentum rejicit in ann. 1500.

(k) *Joué à Paris cest an mil quatre cens quatre vingt & dix , imprimé pour Anthoine Verard.*

(l) Hic imprimebat *Lovanii* 1473.

The Book of the life of our Lady: *by William Caxton.* (a) fol. . . . .

Histories of Jaſon or the Golden Fleece translated by Caxton under the reign of King Edward for the uſe of the Prince of Wales. fol. . . . .

Platonis opera Latinè, Ficino interprete: *per Laurentium Venetum.* (b) fol. . . . . Florent.

Euſebii Chronicon Latinè: *per Philip. de Lavagnia.* (c) fol. . . . . . . Mediolan.

La

(a) „ This book was compyled by dan „ John Lydgate monke of Burye at the „ excitacion and ſtyryng of the noble and „ victoryous prynce Kyng Harry the fyfthe „ in thonour glorye and reverence of the „ byrth of our moste bleſſyd Lady mayde „ wyf and moder of our Lord Jheſu Cryſt.

„ Here endeth the book of the lyf of „ our Lady made by dan John Lydgate „ monke of Bury at the ynstance of the „ moste Crysten Kynge Kyng Harry the „ fyfth.

„ Goo lityl book and ſubmytte the
„ Unto al them that the ſhal rede
„ Or here prayeng hem for charite
„ To pardon me of the rudehede
„ Of myn empryntyng not takyng hede
„ And yf ought be doon to theyr pleſyng
„ Say they thyſe balades folowyng.

„ Sancte & individue trinitati | Jheſu „ Cristi crucifixi humanitati glorioſe beate „ Marie Virgini ſit ſempiterna gloria ab „ omni creaturâ per infinita ſeculorum ſe- „ cula Amen.

„ Unto the holy and undevyded trynyte
„ Thre perſones in one veray godhede
„ To Jheſu Criſt crucefyed humanyte
„ And to our bleſſyd Ladyes maydenhede
„ Be gevyn laude and glorye in veray dede
„ Of every creature what ſomever he be
„ World withouten ende amen ſay al we.

„ Benedictum ſit dulciſſimũ nomen „ Jheſu Crysti & glorioſiſſime Marie matris „ ejus in eternũ & ultra nos cum prole pia „ benedicat virgo Maria Amen.

„ Bleſſed be the ſwetteſt name of our Lord
„ Jheſu Criſt and moſt glorious Marie
„ His bleſſyd moder with eternal accord
„ More than ever tendure in glorye
„ And with hir meke ſon for memorye
„ Bleſſe us Marie the moſt holy virgyne
„ That we regne in heven with the ordres
„ nyne.

„ Enprynted by Wylliam Caxton.

At *Anglicorum* Typographorum historiam *Thomæ* RAWLINSON armigero adornandam permitto. Ille locuplete bibliothecâ omnibúsque adjumentis ad id negotii neceſſariis instructus, *Gulielmi* CAXTONI aliorúmque (qui & ſub hôc typographiæ fundamentis apud *Anglos* jaciendis & poſt hunc eidem promovendæ & continuandæ utilem operam navaverunt) ampliorem dabit notitiam. Opus inchoatum jam vidi; nec aliud quàm limatum & terſum à viro in his rebus adeò verſato expectare par eſt.

(b) Hic (ut opinor) idem eſt, qui *Laurentius Franciſci de Alopâ Venetus* dictus fuit, & imprimebat ann. 1494.

(c) Cum his *Bonini* MOMBRITII ad Lectorem Verſibus;

Omnibus ut pateant, tabulis impreſſit ahenis
Utile Lavaniâ gente Philippus opus.
Hactenus hoc toto rarum fuit orbe Volumen,
Quòd vix, qui ferret tædia, Scriptor erat.
Nunc ope Lavaniæ numeroſa Volumina nostri
Ære perexiguo qualibet Urbe legunt.

Hic *Philippus de* LAVAGNIÂ *Mediolani* artem exercebat anno 1474.

La Mer des Histoires: *pour Antoine Verard.* (a) fol. Paris.

Æmil. Prob. Vitæ excellentium Imperatorum: *per Bernardinum Venetum.* (b) 4to. . . . . Venet.

Luc. Florus de Gestis Romanorum, ex emendatione Philip. Beroaldi: *per me Sigismundum ROT impressorem.* (c) 4to. . . . . in Senis.

Sallust. Bell. Catilin. & Jugurth. & variæ Orationes cum comment. Laur. Vall. in Catilin: *per Bernardinum Benalium.* (d) fol. . . . . Venetiis.

Quint. Curt. *per Georgium Laver.* (e) fol. . . Romæ.

Libro de re militari in materno composto per messer Paris de Puteo: *per Sixtum Riessinger.* (f) fol. . . Neapol.

Plinii Epistolæ: *per Antonium Moretum.* (g) . . . . .

Gasparini Parmensis Epistolæ: *per Mich. Wenkler & Frid. BIEL.* (h) 4to. . . . . . Basil.

Epistolares formulæ, quas correctoria vocant, lectæ in pædagogio Lilii per magistrum Karolum Viruli: *impressæ'que ibidem per me Johannem de Westfaliâ.* 8°. . . . . .

Apicii Cœlii Libri decem de re coquinariâ; Sueton. de Claris Grammatic. & Rhetorib. *per Bernardinum Venetum.* 4to. . . . . . . Venetiis.

Cicer.

(a) *Verardus* florebat *Parisiis* anno 1480.

(b) BERNARDINUS *Venetus* imprimebat anno 1494.

(c) At in Epistolâ *Beroaldi* ad Comitem *Petrum Mariam* RUBEUM *Parmensem* HENRICUS *Coloniensis Senis* impressor. *Sigismundus* ROT, nescio, an affinis fuerit *Adami* ROT, qui imprimebat ann. 1471. & 1474. *Romæ.* Erat aliquis (idémne an alter) *Sigismundus de libris* impressor *Bononiæ* 1476.

(d) *Bernardinus* BENALIUS imprimebat anno 1491.

(e) *Pomponius nostro tempore correxit. Ac Georgius Laver impressit.* Hìc *Romæ* imprimebat 1472.

(f) Hìc imprimebat *Neapoli* 1471.

(g) Hujus fit mentio anno 1495. & imprimebat *Venetiis* anno 1500.

(h) Cum aliquot Versibus;

—— *pressos dat* Basilea ——
Artem pressuræ quamvis Moguncia *finxit*,
Ex imo traxit hanc Basilea *tamen.*
Nomina si cupias, Mihahel *cognomine* Wenkler,
Huic Operis socius Biel Fridericus *erat.*

Michaelis WENKLER *Basileensis* Typographi mentio fit anno 1477.

Cicer. de Finibus : *per Philippum Condam Petri.* (a) fol. . . . . Venetiis.

Cicer. Topic. cum comment. Georg. Vallæ : *per Antonium de Stratâ Cremonensem.* (b) fol. . . . .

Pauli Orosii Historia. (c) fol. . . . .

Æsopi vita & Fabulæ Græcè ; *impressæ sumptibus Bartholomæi Pelusii Justinopolitani, Gabrielis Bracii Brasichellensis, Joannis Bissoli & Benedicti Mangii Carpensium.* (d) 4to. . . . .

THEOCRITI Idyllia quædam, Philetico interprete : *per Eucharium Argyrion.* (e) 4to. . . . . . .

Virgil.

(a) *Regnante Johanne Mozenico inclyto duce.* Hic Typographus floruit *Venetiis* 1477.

(b) Hic *Venetiis* imprimebat 1483.

(c) Hæc leguntur in præfatione ad lectorem. *Scias velim, humanissime lector, Æneam Vulpem Vicentinum Priorem Sanctæ Crucis adjutore Laurentio Brixiensi historias Pauli Orosii, quæ continentur hôc Codice, quàm accuratissimè potuit, castigâsse; cui non improbando sanè labori siquid ex ingenio tuo vel melius vel aptius addendum putabis, id honore ejus integro facias, obsecro, quod est non ingrati animi officium. Bartholomæus Paiellus eques Vicentinus in P. Orosium.*

Ut Ipse titulus margine in primo docet,
Orosio nomen mihi est.
Librariorum quicquid erroris fuit,
Exemit Æneas mihi:
Méque imprimendum tradidit non alteri,
Hermanne, quàm soli tibi;
Hermanne, nomen hujus artis & decus,
Tuæ'que laus Coloniæ.
Quondam situm orbis, sique nostra ad tempora
Ab orbis ipsâ origine,
Quisquam tumultus, belláque & cædes velit
Cladésque nôsse, me legat.

Hic Hermannus *Coloniensis Vicentiæ* imprimebat 1475. cognominatus *Lichtenstein.*

(d) Cum privilegio Senatûs *Veneti* ad decem annos. Horum mentio fit anno 1498.

(e) *Theocritus scripsit, Phileticus Latinum fecit : Bucolicum carmen res acta Syracusis. Æpolus Thyrsis. Simeta Thestilis. Comos oda Crotica. Ægon Battus Corydon. Lacon comatas. Damœtas & Daphnis. Thalysia.*

In initio. *Phileticus Federico Duci Urbinat.*

In fine. *Phileticus ad Eucharium Argirion impressorem.*

Dignus es, Euchari, *memorent te sæpe Camœnæ,*
Et celebret numeris quisque poeta suis.
*Dispeream, ni tu, mediis qui * fulxit* Athenis,
Dædalon *exuperas artibus, ingenio.*
Non tam præcipiti rapidus fluit æquore Tybris,
Quàm celeri chartas imprimis ipse manu.
Sic etiam dextrâ veniunt compôsta fideli
Cuncta tuâ, ut mendæ possit inesse nihil.
Mille aliæ tibi sunt artes : cælaret in auro
Te meliùs nemo fortia facta ducum.
Finxisses lethum Androgeo tu doctiùs ære;
Laudâsset Phœbus *te magìs artificem.*
Dî tibi dent longos Cumæi *pulveris annos:*
Debebunt manibus plurima facta tuis.

Hic *Eucharius Argyrios* sive *Silber*, qui hìc laudatur, *Romæ* imprimebat anno 1480.

* Sic, sed mendosè pro *fulsit.*

Virgil. cum comment. Servii & Landini: *per Ligam Boariam.* (a) fol. . . . . Venet.

Terent. finè distinctione Verſuum: *per IOHANNEM HUGONIS de Gengenbach.* fol. . . . .

Terent. Latinè; translaté en François Proſe & Vers: *pour Antoine Verard.* fol. . . . . . Paris.

Catull. cum comment. *per Andream de Parasciſchis Catarenſem.* (b) fol. . . . .

Valer. Flacc. Argonautica: *apud Sanctum IACOBUM de Ripoli.* (c) 4to. . . . . . . Florent.

SENECÆ TRAGOEDIÆ: *per Andream Gallicum.* (d) fol. . . . .

Bucolica Calphurnii & Nemeſiani: *per Angelum Ugoletum.* (e) fol. . . . . . . Parmæ.

DIOMEDES, PHOCAS, CAPER, AGROETIUS, DONATUS, SERVIUS & *SERGIUS*: *per Nicolaum Jenſon Gallicum.* fol. . . . .

De arte dictandi Libri Magistri Engbarti de Leydis, & tractatus Enghelberti de Elegantiâ: *per Gerardum Leuu.* (f) fol. . . . .

LIBRI

(a) *Decimo Kalendas Junias.*

(b) Hic *Andreas* imprimebat *Venetiis* anno 1476.

(c) Signaturæ (quas vocant) in hujus libri editione apponuntur non infrà, ſed ad exteriorem ultimæ lineæ marginem.

(d) Cum his Verſibus:

Longa iterum Senecæ *tribuisti ſæcula; regum*
Cùm premis, Andrea *Gallice*, *mortis opus.*
Hercule *ſunt formis impreſſa Volumina rege*,
Victor ab Adriacis *cùm redit ille feris.*

Hic ANDREAS *Gallus Ferrariæ* ann. 1474. imprimebat. Et bellum inter *Venetos* & HERCULEM *Ferrariæ* ducem anno * 1481. evenit.

(e) *è vetustiſſimo atque emendatiſſimo Thadæi Ugoleti codice è Germaniâ ablato, in quo Calphurnii & Nemeſiani, utì impreſſi ſunt, tituli leguntur.* Hic UGOLETUS imprimebat *Parmæ* ann. 1493.

(f) De hôc libro dictum eſt priùs p. 25. Hic *Gerardus* LEUU imprimebat *Goudæ* 1480. & *Antuerpiæ* 1485.

* CALVIS. *Chronol.*

LIBRI ANNI ET TYPOGRAPHI INDICIO DESTITUTI.

Biblia Saxonica cum gloffis ex Nicolao de Lirâ petitis. (a)	Coloniæ.
Proverbia Salomonis cum commentario R. Emmanuel. F. Salomonis Hebraïcè. (b) fol. . .	Neapoli.
Cornel. Nep.	Mediolani.
Virgil. cum not. Servii. fol. . . .	Venet.
Aul. Gell. fol.	Brixiæ.
Sulpitianum opusculum Grammaticæ. 4to. . .	Neapoli.

LIBRI

(a) LONG. *Biblioth. Sacr.* pag. 189. & 247.] Hanc editionem *Lubecensi* (quæ ann. 1493. prodiit) antiquiorem esse ex certis indiciis conjicit *Kortholtus.*

(b) LONG. *Biblioth. Sacr.*

Libri Anni, Loci & Typographi indicio destituti.

Biblia Latina Gothicè. (a) fol.

Eadem cum gloſſâ ordinariâ. 4. Vol. (b) fol.

Biblia Italica. (c) fol.

Pſalter. Hispanicum. (d) 4to.

Rationale Divinorum Officiorum. fol.

Vitæ Sanctorum, authore Bonino Mombritio, 2. Vol. fol.

L'incarnation & nativité de nostre Seigneur. (e) fol.

Le mirouer des pecheurs & pechereſſes par frere Jehan de Castel, fait à la requeste de Jehan de Bellay Evesque de Poictiers. (f) 4to.

Tertulliani Apologeticus. (g) fol.

Defenſorium Fidei contra Judæos hæreticos & Saracenos. Tractatus de ſalute animæ. Dialogus Constantii Imperatoris & Liberii Papæ pro defenſione Athanaſii Alexandriæ Episcopi. Dialogus è Græco in Latinum per Caſſiodorum translatus. (h) fol.

Opus magistri Willhelmi Lyndewood ſuper constitutiones Provinciales. (i) fol.

Ann. Luc. Senec. de 4. Virtutibus, de remediis fortuitorum. Ejusdem Proverbia in ordinem Alphabeti. Senec. de moribus. Columellæ Ortuli Commentarium. 4to.

Colu-

(a) Long. in *Biblioth. Sacr.* duas horum Bibliorum Editiones diverſas memorat.

(b. c) Long. *Biblioth. Sacr.*

(d) Long. *Biblioth. Sacr.*] *Pſalterium linguâ Castellanâ cum Litaniis Sanctorum in* 4to. Vetustiſſima editio charactere Gothico, forſan *Toleti* typis exarata.

(e) *Laquelle fut montrée par perſonnaiges ainſi que cy apres eſt eſcripte l'an mil CCCC. LXXIIII. Ses festes de Noel en la Ville de Rouen dedans le neuf marchié.* Character *Verardum* referre mihi videtur.

(f) *Verardi* eſſe hæc etiam videtur editio.

(g) Idem eſt Character, quo *Matthæus* Capcasa *Parmenſis* librum Joan. *Ferrarienſ. de cœlesti vitâ* ann. 1484. impresſit.

(h) Hujus editionis typi typis *Joannis* Paderborn *de Weſtfaliâ* ſunt non longè abſimiles.

(i) *Operi finis impoſitus eſt anno M. CCCC. triceſimo. Tabula compendioſa compilata per Willelmum de Tylia nemore completa in festo converſationis Sancti Pauli, anno Domini milleſimo CCCC. XXXIII.*

Columellæ de cultu hortorum libri XI. (a) 4to.

Columellæ carmina de cultu hortorum, cum interpretatione Julii Pomponii Fortunati. fol.

Cenſorinus de die natali. Tabula Cebetis Ludovico Odaxio interprete. Plutarch. de invidiâ & odio. Baſil. de invidiâ interprete Nic. Perotto, & de vitâ ſolitariâ interprete Franc. Philelfo. 4to.

Senecæ epiſtolæ ad Lucilium. Ejuſdem ad Paulum, & Pauli ad eum Epiſtolæ. fol.

Cicer. de Finib. & Tuſcul. Quæſtion. (b) fol.

Cicer. de Oratore. (c) fol.

Cicer. Rhetoric. ad Herennium. fol.

Cicer. Paradox. cum comment. fol.

Hubert. Clerici Commentar. in Cicer. Epiſtol. famil. fol.

Quintiliani Inſtitutiones. (d) fol.

Bartholom. Fontii Orationes. (e) 4to.

Vitruvius, edente Jo. Sulpicio. (f) fol.

Fenes-

(a) In fine ſic; *D. FINIS. S.*

(b) De hâc editione: vide priùs inter libros anni 1477.

(c) Ad calcem hujus, quam vidi, editionis manu quidam adſcripſerat, *Liber impreſſus Venetiis per Bartholomæum Alexandrinum & Andream de Aſcolis an.* 1485. Antiquiorem tamen puto, quia cifris, reclamantibus litteris ac ſignaturis deſtituitur.

(d) Charactere pulcherrimo.

(e) Cum ipſius epiſtolâ ad *Laurentium* MEDICEM.

(f) Cum hôc epigrammate;

Lector, habes tandem veneranda Volumina docti
Victruvii, quorum copia rara fuit.
Hæc lege; nam diſces nova, magna, recondita, pulchra,
Et quæ ſint in re ſæpe futura tuâ.
Emendata vides; ſed peccat littera ſiqua,
Corrige; nemo ſatis Lynceus eſſe poteſt.

Jo. Sulpicius Lectori ſalutem.

——— *Quod ſi fidelis (ut puto) librarius fuerit, & cum his impreſſis ſcripti calamis conferentur, facilè fides noſtra & diligentia apparebit. Nec tamen illud commiſerim, quin complura ex iis, quæ ille perverterit (neque enim aliter fieri poteſt), in poſtremâ paginâ annotanda non congeram.* ——— *Figurarum deſcriptionibus; quoniam earum exempla habere nequivimus, & ſunt rationis difficilis & artificibus laborioſæ, ſua in marginibus ſpatio ſervabuntur; ut, quom vel noſtro vel aliorum ſtudio edentur in lucem, ſuis locis poſſint affigi* &c.

Raphaeli Riario Cardinali ſanctæque Romanæ Eccleſiæ Camerario Jo. Sulpicius felicitatem.

Quicquid curæ, ſtudii, vigiliarum & operæ in emendando & vulgando Victruvio *poſui* ——— *tuæ dedico amplitudini*, ——— *cui* ———

Victru-

Fenestell. de Romanor. magistatibus; Albric. de imaginib. Deorum. 4to.

Diogen. Laert. Latinè. fol.

Valer. Maximus. (a) fol.

Declaratio Valerii Maximi à fratre Dionyſio de Burgo ſancti ſepulchrii ordinis fratrum eremitarum Sancti Augustini edita, domino Johanni de Coluña Sancti Angeli Diacono Cardinali dicata. fol.

Sallust. cum comment. Laur. Vall. & Jo. Chryſ. Soldi. fol.

Æmyl. Probus de Vitis excellentium, recognitus per Petrum Cornerum. 4to.

Luc. Ann. Flori epitome; & Libellus de commendatione Romani Imperii. fol.

Eadem. (b) fol.

Histor. August. Scriptores. fol.

Sueton. de præclaris gestis Romanorum. 4to.

Idem de Rhetoribus & Grammaticis clariſſimis. 4to.

Corn. Tacit. Historiæ Augustæ Lib XI. usque ad XXI. actionum diurnalium. Jul. Agricolæ Vita. Dialog. de Oratorib. antiquis. Libellus de moribus & populis Germaniæ. (c) fol.

Gulielmi Caorſin Rhodiorum Vice-cancellarii obſidionis Rhodiæ urbis deſcriptio. 4to.

Æſopi-

Victruvium *in deliciis haberi intelligo* ----- *Tu primus Tragœdiæ, quam nos juventutem excitandi gratiâ & agere & cantare primi hôc ævo docuimus* (*nam ejus actionem jam multis ſæculis* Roma *non viderat*) *in medio foro pulpitum ad quinque pedum altitudinem erectum pulcherrimè exornâsti.* &c. Sixtus *pon. max. compluribus ſacris ædibus instauratis pontem refecit, vias direxit & ſtravit* &c. Innocentius *verò ad illum &* Paulum *ſuperandum erectus omnia præclara & popularia cogitat* &c. *Nunc Theatrum quin vel instaures, vel novum construas, cave ne differas* &c. *Interim verò nostrum hoc munusculum quæſo ne aſperneris* —— *Vale.*

Innocentius VIII. qui hìc nominatur, poſt *Paulum* II. & *Sixtum* IV. ſedem *Romanam* tenuit ab ann. 1484. usque ad 1492. Intrà illud igitur intervallum hanc oportet editionem prodiiſſe.

(a) Hæc & proxima antiquiſſimæ editiones videntur.

(b) Charactere magìs ad Gothicum accedente.

(c) Huic editioni præfigitur *Franciſci Puteolani* dedicatoria ad *Jacobum* Antiquarium epistola, quæ *Venetæ* editioni 1497.

Æſopi Fabulæ Latinè; Vita Æſopi fabulatoris clariſſimi è Græco Latina per Rimicium facta ad Reverendum patrem dominum Anthonium tituli Sancti Chryſogoni Presbyterum Cardinalem: cum fabulis Aviani. fol.

Eædem Latinè, cum figuris Ligneis: Rinucio interprete. (a) fol.

GNOMÆ & MUSÆUS. Græcè. (b) 4to.

CEBETIS tabula. &c. Græcè. (c) 8vo.

Xenophont. Cyropæd. Latinè, Franc. Philelfo interprete. fol.

Homeri Iliadis Epitoma, per Pindarum Thebanum. (d) 4to.

Homeri Batrachomuomachia per Carolum Aretinum Latinis Heroicis traducta. 4to.

Theocrit. Bucolic. Lat. per Phileticum; Heſiod. Georgic. per Nicol. de Valle, & Theogon. per Bonin. Mombritium. (e) 4to.

Phalarid. Epiſtolæ Latinè, Franciſco Aretino interprete. 4to.

CALLIMACHUS Græcè. (f) 4to.

EURIPIDIS Med. Hippolyt. Alceſt. Andromach. Græcè. (g) 4to.

Terentii Comœdiæ. fol.

Donati Comment. in Terentium. (h) fol.

Servii Comment. in Virgilium. (i) fol.

Horat. Odæ, Epod. & Ars Poetic. cum comment. Acronis & Porphyrionis. (k) fol.

Horatii

(a) Hìc libet obſervare duplicem *Rimicii* & *Rinucii* appellationem.

(b) De hâc editione dictum eſt priùs.

(c) Κέβητος πίναξ. Βασιλείου τοῦ μεγάλου λόγος πρὸς τοὺς νέους, πῶς ἂν Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων. Πλουτάρχου περὶ παίδων ἀγωγῆς. Ξενοφῶντος Ἱέρων. Eodem (quantum conjicere poſſum) charactere, quo uti ſolebat *Zacharias* CALLIERGUS.

(d) Cum hôc disticho;

Pyndarus hunc librum fecit ſectatus Homerum;
Græcus Homerus erat, ſum Pyndarus ipſe Latinus.

(e) Hæc *Theogoniæ* per *Mombritium* verſio etiam impreſſa eſt *Ferrariæ* 1474.

(f. g) De his dictum eſt priùs.

(h) Cum his Verſibus;

Qui cupit obtruſam frugem guſtâſſe Terentî,
Donatum quærat noſcere grammaticum.

(i) Hæc editio ſigna omnia antiquitatis gerit.

(k) Veteri charactere & nitido.

Horatii Sermones. fol.

Catullus. (a) fol.

Ovid. Metamorph. fol.

Calderini Commentarioli in Ibin Ovidii ad Falconem Sinibaldum. (b) fol.

Manilius. 4to.

Juvenalis & Perſius. 4to.

Idem. (c) fol.

Idem. (d) fol.

Juvenal. fol.

Claudiani Siculi viri imprimis doctiſſimi de raptu Proſerpinæ Tragœdiæ duæ heroicæ. (e) fol.

Clau-

(a) Charactere optimo.

(b) In fine hæc:

——— *Nos Commentarios in* Juvenalem, *quos viro principi indicavimus, cum reliquo opere librariis nuper tradidimus imprimendos* ——— *duo quinquagenarii homines, quorum uterque industriæ nostræ vel invidet vel piè adverſatur, ab eo, qui vigeſimum nonum nondum complevit annum, diſcere malint quàm ignorare.* Hæc ſatìs glorioſè *Calderinus.*

(c. d) Duæ ſunt editiones diverſæ.

(e) Hujus editionis character *Johannis de Weſtphaliâ* characterem ferme refert. *Claudiani* tres de *Proſerpinæ* raptu libros in duas Heroicas Tragœdias, conſtantes tribus Actibus ſingulas, vir quidam neſcio quis artificioſè diſtribuit, Poetæque ipſa verba integra ordinémque inviolatum ſervavit. Libet hìc lectori curioſo totum opus rarum certè nec ubivis obvium deſcribere. Hunc vidi librum in lectiſſimâ illuſtriſſimi Ducis *Devoniæ* Bibliothecâ, cujus adeundæ copiam mihi ſæpe dat vir ille prænobilis & perhumanus.

Tragœdia prima Heroica incipit feliciter.
Argumentum.

Dii, quibus innumerum tetri famulantur Averni
Vulgus iners &c. usque ad
Ceſſerit innumeris Dodonea quercus ariſtis.

POËTA. LACHESIS. PLUTO.
CERES. JUPITER. *Actus I.*

Dux Erebi quondam &c. usque ad
Incultas diſperſa comas. ———

LACHESIS PLUTONI.

——— *ô maxime noctis*
Arbiter &c. usque ad
Poſce Jovem, dabitur conjux. ———

POËTA.

——— *Vix ille pepercit,*
Erubuitque preces &c. usque ad
Quamvis indocilis flecti. ——— deinde omiſſâ ſimilitudine,
Tum Maiâ genitum &c. usque ad
Et Phlegethonteæ requièrunt murmure ripæ.

PLUTO MERCURIO.

Atlantis Tegeæe nepos &c. usque ad
Lucidus umbroſo miſcebitur axis Averno.

POËTA.

Vix ea fatus erat &c. usque ad
Parváque cognatas prohibent diſcrimina terras.
Deinde omiſſis ſex Verſibus,
In medio ſcopulis &c. usque ad
——— *nullo teritur cultore cacumen.*

Dein-

Deinde omissis sedecim Versibus,
Hic ubi servandum &c. usque ad
Turrigerámque petit Cybelen ——— deinde omissis novem,
——— *jam linquitur Ætna*
Usque ad *Talia voce movens* ———

CERES TRINACRIÆ.

——— *salve gratissima tellus*
Usque ad *Ditior oblatas mirabitur incola messes.*

POËTA.

Sic ait. &c. usque ad
——— *ac Veneri mentis penetralia nudat.*

JUPITER VENERI.

Curarum secreta &c. usque ad
Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.

POËTA.

Accelerat pracepta Venus &c. usque ad
——— *attollit litora gemmis.*
Deinde omissis decem,
Necnon & patrui &c. usque ad
Lydia Sidonio quod femina tinxerat ostro.
Deinde omissis duobus transitur ad Actum secundum.

POËTA. ÆTNA. VENUS. *Actus II.*

Jámque viam Pluto superas &c. usque ad
Crastina venturæ spectantes gaudia prædæ.
Deinde transitur ad secundum Librum, & omissis tribus primis Versibus,
Jámque audax animi &c. usque ad
Prodigio, comites gressus junxere sorores.
Postea omissis viginti quinque,
Quas inter Cereris proles &c. usque ad
——— *si spicula, Phœbe.*
Tum omissis triginta & uno,
Viderat herboso &c. usque ad
Compellat Zephyrum. ———

ÆTNA ZEPHYRO.

——— *Pater ô gratissime Veris,*
Usque ad ——— *Ornari numina sertis.*

POËTA.

Dixerat. &c. usque ad
——— *& dulci violas ferrugine pingit.*
Et omissis viginti quatuor,
Huc elapsa cohors gaudet per florida rura,
Hortatur Cytherea legant ———

VENUS PALLADI & DIANÆ *sororibus.*

At verò Venus hic non alloquitur Palladem & Dianam, sed puellas, quas ad legendos flores hortatur.
——— *nunc ite, sorores,*
Usque ad *Roranti prævectus equo.* ———

POËTA.

——— *sic fata, doloris*
Usque ad
Injectâ voluit tandem frænare coronâ.

POËTA. PALLAS. DIANA. PROSERPINA. PLUTO. *Actus III.*

Talia virgineo &c. usque ad
Sub terris quærebat iter. ——— Dein omissis decem,
——— *jam tertius hæres*
Saturni latebrosa &c. usque ad
Tybri natat, missámque Pado qui remigat alnum.
Et omissis decem,
Postquam victa manu &c. usque ad
Excutit, & viles pastorum despicit iras.

PALLAS PLUTONI.

Ignavi domitor vulgi, deterrime fratrum,
[* *Proh nefas! &*] *quæ te stimulis facibúsque profanis.*
Usque ad ——— *advena mundum.*

POËTA.

Talia vociferans &c. usque ad *Latonia voces.*

DIANA PROSERPINÆ.

Sis memor &c. usque ad ——— *delubra tacebunt.*

POËTA.

Interea volucri &c. usque ad ——— *ad nubila rumpit inanes.*

PROSERPINA JOVI.

Cur non torsisti &c. usque ad ——— *prædonis habenas.*

POËTA.

Talibus ille &c. usque ad ——— *voce dolorem.*

PLUTO PROSERPINÆ.

Desine funestis &c. usque ad
Sit fatum, quod cumque voles. ———

POËTA.

——— *hæc fatus, ovantes*
Exhortatur equos &c. usque ad finem secundi Libri.
Finit raptûs Proserpinæ Tragœdia prima Heroica. Incipit secunda.
Et Liber tertius.

POËTA. JUPITER. *Actus I.*

Jupiter interea cinctam &c. usque ad
Naiades, & taciti mirantur sidera Fauni.

JUPITER Deorum cœtui.

Adduxere meas iterum &c. usque ad
Dixit, & horrendo concussit sidera motu.

POËTA. CERES. PROSERPINA. CYBELE. ELECTRA. *Actus II.*

At

* Hæc [*Proh nefas! &*] loco illorum [*Pallas ait*] reposuit hujus tragœdiæ concinnator, malè correptâ ultimâ in voce *nefas.*

At procul armisoni &c. usque ad
Evaluit [* genitrix in talia verba prorupit
CERES PROSERPINÆ.
Proh dolor ! &c] *cujus tot pœnæ criminis* [hæc sunt]
Unde hæc informis macies? &c. usque ad
—— *an vanâ fallimur umbrâ?*
PROSERPINA CERERI.
Illa refert. Heu dira parens &c. usque ad
Vel tantum visura veni. ——
POËTA.
—— *Sic fata trementes*
Tendere &c. usque ad —— *compellat voce Cybelem.*
CERES CYBELE.
Jam non ulteriùs &c. usque ad
Heu longæ nocuere moræ. ——
CYBELE CERERI.
—— *ne tanta tonanti*
Segnities &c. usque ad —— *revertere casu.*
POËTA.
Hæc ubi &c. usque ad —— *oblectamina ludo.*
Tum omissis septem Versibus
[Interea obscurâ] *tectorum in parte jacentem*
Conspicit Electram &c. usque ad
Laxavit frenósque dolor ——
CERES ELECTRÆ.
—— *Quod cernimus, inquit,*
Excidium? &c. usque ad
Haccine vestra fides? —— Tum omissis quatuor,
ELECTRA CERERI.
—— [soboles] *utinam vesana gigantum*
Usque ad —— *mandaverat astris.*
Tum omissis quinque,
Prima Venus &c. usque ad —— *velut inscia quærit.*
Tum omissis tribus,
Dum loca miratur &c. usque ad —— *tractura relinquor.*
POËTA.
Hæret adhuc &c. usque ad —— *pectore fertur.*
Tum omissis sex,
[Factáque jam] *toto* [demens] *bacchatur Olympo.*
CERES VENERI, PALLADI & DIANÆ.
Reddite [cœlicolæ]: *non me* &c. usque ad
Nulla potest placare quies. ——

POËTA.
—— *his increpat omnes*
Vocibus &c. usque ad
Inque humiles dilapsa preces [his talia fatur]
CERES PALLADI & DIANÆ.
—— *ignoscite siquid*
Usque ad —— *Cereris de stirpe triumphum.*
POËTA. CERES. *Actus III.*
Hæc fatur, notísque jugis &c. usque ad
—— *& certo prætentat brachia nisu.*
Tum omissis sex,
Postquam perventum est &c. usque ad —— *profatur.*
CERES.
Non tales gestare &c. usque ad —— *qualem per somnia vidi.*
POËTA.
Sic ait &c. usque ad —— *pars nondum exterrita latrat.*

Raptûs Proserpinæ Tragœdia secunda heroica explicit feliciter.

Deinde Tragœdiarum concinnator addit ea, quæ sequuntur.

Ex tragico poëmate supradicto Proserpinam à Venere surreptam ac deceptam constat. Quòd verò ipsa eadem Venus plerosque alios (proh dolor!) arripiat fallátque, ex sequentibus non minùs venustis quàm elegantibus versiculis mox luce clariùs apparebit.

Tres Deæ ad PARIDEM.

Tres summæ ecce Deæ formâ se qualibet effert;
Hôc in discidio, volumus, Paris, arbitrer esto.
Cui pomum dederis: titulum simul ipse referto.

VENUS.

Plectra sonora, joci, plausus, lasciva voluptas,
Hæc mea. Si reliquis me præfers, ipsa puellam
Pro mercede dabo, quâ non formosior ulla.

JUNO.

Sceptrorum sublimis honor, fascésque tremendi,
Divitiæque mei juris. Te judice palmam
Si tulerim, regno per me donabere summo.

PALLAS.

Quæ cœlum, quæ terra tegit, quæ pontus & orbis,
Legibus astringo certis; nil me sinè rectum.
Te, si me sequeris, non abstrahet invius error.

Judicium PARIDIS.

Grata mihi tua forma, Venus, tua munera grata;
Plùs aliis mihi mente sedes. Certaminis ecce
Pignus habe victrix auri spectabile malum.

Poë-

* Uncinis inclusa à tragœdiæ concinnatore adduntur.

Claudian. de raptu Proserpinæ cum comment. A. Jani Parrhasii. (a) fol.

Ludicrum Drama Plautino more fictum à Jacobo Locher philomuso, de sene amatore, filio corruptore, & dotatâ muliere. 4to.

Varronis Libri de Linguâ Latinâ. (b) fol.

Varron. Lib. de Ling. Lat. 4to.

Δημητρίου Χαλκονδύλου ἘΡΩΤΗΜΑΤΑ συνοπτικὰ τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν μετά τινων χρησίμων κανόνων. Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Μανουὴλ τοῦ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ, διορθωθέντων ἐρωτημάτων. Περὶ διαλέκτων τῶν παρὰ ΚΟΡΙΝΘΟΥ παρεκβληθεισῶν. (c) fol.

Aurea

P o ë t a.

Hâc in lite triplex hominum mellita poësis
Depinxit studium, quorum datur optio cunctis.
Falluntur tamen optando plerique sequaces:
Luxus habet multos; honor & sapientia paucos.

Epitaphium illustrissimi Ladislai Bohemiæ *atque* Hungariæ *Regis.*

Huic teneras, lector, lachrymas impende sepulchro,
Ingenium pietas si movet ulla tuum.
Nam jacet in primo defunctus flore juventæ
Rex idem quondam Pannoniæ*que decus.*
Dura Ladislaus *in* Persas *bella parabat*
Robore militiæ divitiisque potens:
Ut validum fidei trans Pontum *pelleret hostem,*
Demeret è Græcis *exitiale jugum.*
Sed bis undenos nondum compleverat annos,
Cùm rapuit juvenem præcipitata dies.
Jam populos in spem vincendi traxerat omnes,
Additus & Persis *jam metus acer erat.*
Jámque gener poterat Gallorum *ab Rege vocari,*
* *Mors nisi turbâsset invida conjugium.*

Explicit.

(a) Epistola dedicatoria ad *Cottam* data est VII. Cal. Jan. M. D.

(b) Correxit *Pomponius* monitu *Lælii Vallensis*, & *Platynæ* dedicavit. Pomponius Platinæ *salutem.* ——— *Eos monitu* Lælii Vallensis *magnæ & singularis doctrinæ legi summâ curâ ac diligentiâ. Ubi librarii litteras mutaverunt, correxi. In his, quæ inscitia penitus corrupit, non ausus sum manum imponere, ne fortè magìs depravarem. Addidi tamen Indicem per ordinem litterarum* ——— In fine hæc leguntur: *Parce, qui legeris, si aliqua minùs polita inveneris. Nam ita ex omni parte, sive sæculum fecerit sive librarii, Volumen quodvis corruptum erat, ut necesse fuerit aucupari hinc indè sententias. Ideo sinè rubore veniam dabis, & errori veniam imponas* Pomponius *tuus orat. Vale.*

(c) Unum hujus rarissimæ editionis exemplar vidi in præsignissimâ nobilissimi Comitis de *Sunderland* Bibliothecâ, quam (quod contingit paucissimis) Librorum ingens numerus simul & singularis commendat bonitas; quorum multis hos Annales locupletavi, & (si per varia, ac perpetua, quibus Possessor Illustrissimus oneratur, negotia adire frequentiùs ac liberiùs liceret) pluribus adhuc locupletarem.

Hic *Chalcondylæ*, *Moschopuli* & *Corinthi* codex Grammaticus charactere optimo impressus nullas reclamantes, sed solas signaturas (αι, αιι, αιιι, αιιιι &c.) gerit. Habet autem in *Moschopuli* fine (quod in Libris Græcis ante 1500. excusis perraró occurrit) erratorum indicem: cujus specimen hìc subjiciam.

Τὰ ἐν τῇ γραμματικῇ εὑρισκόμενα σφάλματα ἐν ταύτῃ παρέχονται τῇ σελίδι καὶ τινες ἐπισημειώσεις.

Ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τοῦ πρώτου τετραδίου ἐπὶ τοῦ δευτέρου καταβατοῦ ἐν τῷ δωδεκάτῳ στί-

χῳ

* Hic *Ladislaus* mortuus est anno 1458. lege *Chronolog.* Riccioli.

Aurea Grammatica puerorum dictis fulcita ferè omnium majorum, & præsertim Prisciani & Nicolai Perotti super textu irrefragabilis doctoris Alexandri. fol.

Guarini Veronensis regulæ Grammaticæ. Institutiones Grammat. per Bartholom. Philalitem. 4to.

Differentiæ vocum exceptæ ex Laur. Vall. Non. Marcell. & Serv. ab Antonio Nebrissensi. (a) 4to.

Marini Becichemi Scodrensis variarum observationum collectanea. (b) fol.

Andreæ Guarnæ Salernitani Bellum Grammaticale. 4to.

Vocabularius ex summâ Januensis *Catholicon* dictâ & Huguitione & Papiâ præsertim excerptus. fol.

Boni Accursii Pisani index locorum in commentar. Cæsar. Bell. Gallic. & nominum, quæ ei prisca nostráque ætas indidit. (c) 4to.

Octavii Cleophili Fanensis libellus, de cœtu poëtarum; & Epistol. 4to.

Francisci Philelfi conviviorum Mediolanensium libri. 4to.

Baptist. Guarin. ad Maffeum Gambaram Brixianum discipulum suum de ordine docendi ac studendi. 4to.

Bartholom. Platynæ dialogus de flosculis Linguæ Latinæ. 4to.

Laur. Vallæ Dialecticæ Libri tres. Logica Beat. Augustini. 4to.

Anton. Sabellici Annotationes in Plinium. Phil. Beroaldi Annotationes contra Servium. Angel. Politiani Miscellanea. fol.

Nic. Perotti ad Franciscum Guarinum Epistola de Plinii in Nat. Hist. ad Vespasian. Epistolâ. Cornelii Vitellii ad Parthenium Benacensem Epistola. (d) fol.

Nic. Perot. de generibus metrorum. Omnib. Leoniceni de Vincentiâ Libellus de arte metricâ. Marii Servii Centimetrum. 4to.

Primo

χῳ τὸ ἑξῆς δασυντέον. Ἐν δὲ τῷ τρὶς καὶ δεκάτῳ τὸ καταπερμιοῖ περισπαστέον μόνον.

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ φύλλῳ τοῦ πρώτου ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι κατὰ τὸ τέλος λείπει ὦ Δημοσθένεες καὶ Δημοσθένεις. &c. &c.

(a) Eodem Charactere, quo *Christof. de Cremonâ* ÆL. ANTON. *Nebriss.* Grammaticam Latinam impressit ann. 1491. 4to.

(b) Dedicatur *Antonio* CONTARENO.

(c) Hunc Librum *Accursius* dicat Comiti *Johanni Francisco* TURRIANO Ducali Quæstori.

(d) De hâc *Vitellii* Epistolâ priùs dictum est ad ann. 1500. ubi PEROTTI *Cornucopiæ* fit mentio.

Primo mearum in typographicis Annalibus describendis lucubrationum Volumini finem jam imponit Centuria decima quinta. Necessarios Indices cum Appendice duxi, ad operis universi calcem commodiùs reservandos. Vale interim, Lector; quámque in Operis hujus limine te rogavi, veniam mendis plurimis non solùm typographicis (quibus tum mea à prelo absentia, tum obrepens in autographo præparando oscitatio locum dedit) sed & aliis gravioribus erratis, aut quædam perperàm affirmando, aut alia omittendo, ex merâ ignorantiâ ortis (quæ tandem in Appendice promissâ recognoscam) indulgeas oro; quò tua meæ in posterum diligentiæ, ad horum Annalium quod adhuc restat perficiendum, calcar & animos addat benevolentia.

F I N I S.

EPISTOLARIS
DE ANTIQUIS
QUINTILIANI EDITIONIBUS
DISSERTATIO.

Clarissimo Viro D. JOHANNI CLERICO
MICHAEL MAITTAIRE S. D.

HUic Epistolari, Vir insignissime, Dissertationi occasionem dedit BURMANNUS: qui non solùm ex mole litterariâ, quâ subinde nostrorum Bibliopolarum Officinas onerat; sed etiam ex illiberalibus contumeliis, quas in te solet intorquere, quibúsque litigiosa istius ad VELLEIUM scatet Præfatio, satìs innotuit. Miror equidem, quid homini in mentem venerit, ut me impeteret. Te, magni nominis virum, aggrediendo, nonnihil gloriolæ sperare vel victus potuerat. Me autem, obscurum prorsus & ignotum æquè ac ignobilem, meáque opuscula nullius molis, nullius ponderis, nullius momenti, malignè carpendo, quantulam vel victor reportabit laudem? At licèt minimè verear, ne meum, quantulumcunque sit, nomen per hujus censuram quicquam imminuatur; non tamen mihi temperare potui, quo minùs Professori isti ferocienti, verbosóque magìs quàm formidabili, paucula in meâ recenti BONEFONII Editione reponerem. Uter nostrûm magìs in culpâ sit, qui lacessivit prior, an qui respondit; & an in respondendo modestiæ & urbanitatis limites egressus sim, & te & quemlibet æquum Lectorem appello.

Ægre profectò verbum vel unum cum BURMANNO, cujus diu nomen, & Opera nesciebam, commutare voluissem, nisi quod nondum adeò imbecillo & inerti sim animo, ut sub ejus ferulâ acquiescam. Mihi mitius est ingenium, quàm ut cum quoquam inimicitias primus suscipiam; non tamen adeò tardum, ut indictis memet ultro subjiciam. Impar (fateor) isti homini congressus sum. Hoc

enim pugnax mordáxque ſcribendi genus mihi novum eſt prorſus & inſuetum; Huic disputationes ejusmodi concertationum plenæ ſunt à longo (ut audio) tempore familiares & ferè quotidianæ. Ab hoste tot litigiis aſſiduè exercitato mihi valde metuendum fore putaverim, niſi cauſæ meæ æquitate confiderem, eandémque poſſem argumentorum vi, non inani verborum ſtrepitu, & impotenti conviciorum armaturâ, defendere.

Is in QUINTILIANO, quem modò grandi gravíque (ut ſolet omnia) Commentationum ex variis panniculis conſutarum ſtrue cumulatum, non ſinè ſui nominis identidem mentione (neſcio an ad majorem ſummæ modeſtiæ oſtentationem) ſæpius inculcatâ, enixus eſt, *Annales* obliquè tangit *Typographicos* : ſed ita evenit, ut, dum nodum quærit in ſcirpo, & reprehenſionis anſam arripit, ipſe etiam allucinetur; non minoribus, quàm alii, quos tanto faſtu & inſolenti arrogantiâ quo jure quâque injuriâ caſtigat, erroribus obnoxius. Statueram hujus, ubi Annalium fit mentio, loci disquiſitionem rejicere ad *Appendicem*, quam promiſi; in qua multa reſtituentur errata, multa adjicientur omiſſa. Omnes enim litteratos oravi, ut mihi, quid peccaverim, quid prætererim, candidè indicent; pollicitus me iis (& ipſi BURMANNO, ſi modò ad amiciorem ſcribendi rationem ſe componat) publicas gratias acturum. At quoniam longum erit Lectorem expectare, dum *Appendix* exeat; viſum eſt in præſentiâ de rarâ illâ & ſanè infrequenti (cùm BURMANNUS, tot litteraturæ copiis inſtructus, hanc hactenus ignoraverit) *Inſtitutionum* editione, de quâ iſte in ſui Catalogi limine non modò incerta ſed & falſa quædam attulit, diſſerere; nec Libri principis notitiam, quam, cùm primum *Annalium* Volumen ſcriberem, nondum eram aſſecutus, diutius premere.

Antequam rei, quæ in quæſtione verſatur, veritatem diſpiciam; quoniam BURMANNUS *Joannis* DE LA CAILLE authoritatem adduxit, neque ego ipſam defugiam, non poſſum non huic viro devinctum me fateri; cujus *Hiſtoriæ de Re Excuſoriâ & Librariâ*, Operi magnâ ſanè induſtriâ & multo labore confecto, litteratis utiliſſimo, tantum debeo, ut absque eo fuiſſet, mea *de* STEPHANIS *aliíſque celebrioribus Typographis* Pariſienſibus *Hiſtoria*, *Annaléſque Typographici* ſubſidiis neceſſariis caruiſſent. Nullum profectò unquam prætermittam aliorum merita laudandi locum; carpendi & detrahendi partes mihi ingratiſſimas moroſis invidíſque *Momis*, bene merendi inſciis, bene meritorum *Zoïlis*, lubentiſſimè mandabo.

Revertor ad rem propoſitam, nempe QUINTILIANI *Inſtitutionum* editionem, quam *Romæ* ab ULRICI GALLI prælo operâ CAMPANI prodiiſſe apertè (ſi quis eam non viderit) docet JOHANNIS AN-

DREÆ

DREÆ *Alerienfis* Episcopi Epistola ad PAULUM II. alteri earundem *Romæ* apud CONRADUM SWEYNHEYM & ARNOLDUM PANNARTZ anno 1470. Editioni præfixa.

—— *Hunc* [QUINTILIANUM] *proximis calorum Urbis diebus mediocri curâ recognovimus minore ſanè labore quàm cæteros : propterea quòd ab* homine ordinis noſtri excellenti *antè traditus erat* alteri talium opificum officinæ *imprimendus , cujus etiam Epiſtolam in Volumine noſtro transtulimus ; ut quod vir doctiſſimus de* QUINTILIANO *ſenſerit, ex noſtris quoque codicibus intelligeretur ; utque mihi alioquin hôc tempore febrienti aliquid de dictandi operâ demeretur : qui facilè præſentem quoque Epiſtolam addere noſtro Operi ſuperſediſſem, niſi quòd S. tuæ noſtra omnia jam indè ab initio conatûs hujus audacioris munera conſecravi. Tu vive in æternum, Pontifex Sanctiſſime. Anno Dominici natalis* M.CCCC.LXX. *Pont. verò tui anno ſeptimo.*

Non certè alium voluit ANDREAS per *hominem ſui ordinis excellentem* quàm CAMPANUM Episcopum *Teramenſem* ; non aliam , quàm ULRICI GALLI, quâ CAMPANUS in ſuis Libris edendis utebatur, *officinam.* De Loco igitur, Editore, & Typographo nulla eſt controverſia. Sed ad quæſtionem de anno inſtitutam accedo: de quâ ut meliùs Lector cognoscat & judicet, verba ipſa BURMANNI, & clariſſ. JOHANNIS DE LA CAILLE, cujus teſtimonio ſe tuetur, præmittam; deinde illius opinionem refellam, hujus ſenſum perperam ab illo acceptum exponam ; denique certi aliquid, quò & ille ſuum errorem (ſi velit) poſſit agnoſcere , & hic clariùs intelligatur, proponam.

En BURMANNI verba :

1468. „ *Romæ* apud *Ulricum* HAN ſive GALLUM in fol. quam „ curavit *Jo. Ant.* CAMPANUS, Vid. DE LA CAILLE „ *Hiſtoir. de l'Imprimerie* p. 17. in fol. Hanc omiſit *Mich.* „ MAITTAIRE, in *Annalibus Typographicis.*

1470. „ *Romæ* apud *Conradum* SWEYNHEYM & *Arnoldum* PANNARTZ in fol. quam curavit *J.* ANDREAS Episcopus „ *Alerienſis.* Hac uſus eſt GIBSON.

1471. „ *Venetiis* apud *Nicolaum* JENSON in fol. quam curavit OMNIBONUS *Leonicenus.* Ex cujus Præfatione aliquid adducit „ MAITTAIRE, unde diſcere potuerat, triennio ante jam „ prodiiſſe QUINTILIANUM.

En *Johannis* DE LA CAILLE verba :

„ Au même temps *Uldaric* LE COCQ vint auſſi à *Rome* , ce „ qui donna ſujet à l'Evêque de *Torano* , nommé *Joannes Antonius* „ CAMPANUS, qui avoit été ſon Correcteur, de faire à ſa louan-

„ ge cette Epigramme, qui eſt rapportée par FAËRNUS, & inférée à la fin des *Philippiques* de CICERON imprimées par *Ulda-ricus* avant l'an 1470.

„ *Anſer Tarpeii cuſtos Jovis*, &c.

„ Cet *Uldaric* LE COCQ étoit de *Vienne* en *Auſtriche*, que VOLATERRAN dit avoir été celui qui imprima Saint AUGUSTIN „ *de la Cité de Dieu* en Latin in folio, & le LACTANCE in folio „ en 1468. en ſuite de quoi il imprima TITE-LIVE, QUINTILIEN, les *Tusculanes*, les *Philippiques* & les *Oraiſons* de CICERON „ en 1468. Il imprima auſſi environ l'an 1470. l'*Hiſtoire univerſelle* „ de *Roderic* SANTIUS, *Eſpagnol* de nation, que le Pape PAUL II. „ fit Gouverneur du Château S. *Ange*, & Evêque de *Palentine*, à „ la fin de laquelle eſt ce Dictum :

„ *Ego* ULDARICUS GALLUS *ſine calamo*
„ *aut pennis eundem Librum impreſſi.*

Id nunc probare aggrediar, ex JOHANNIS DE LA CAILLE verbis, rite collatis & expenſis, nullam QUINTILIANI anno 1468. Editionem fuiſſe probabilem.

Ex verbis [—— *en ſuite de quoi il imprima* TITE-LIVE, QUINTILIEN, *les* Tusculanes, *les* Philippiques, *&* *les* Oraiſons *de* CICERON *en* 1468.] facilè colligere potuiſſet acutiſſimus BURMANNUS, repetitionem illam anni 1468. non ex JOHANNIS DE LA CAILLE mente, ſed ex Operarum (quod ſæpe evenit) typographicarum lapſu factam. Hæc loquendi formula [*en ſuite dequoi*] planè monet annum à præcedente diverſum intelligi, & in poſteriore loco legi potiùs oportuiſſe 1469. Neque aliter ſuus ſententiæ conſtabit ſenſus. Ad hæc, ne gratìs id dixiſſe, & merâ niti conjecturâ videar, cùm *Tuſculanæ Quæſtiones* anno 1469. *Philippicæ Orationes* & LIVII *Decades*, anno non indicato, apud ULDARICUM HAN ſive GALLUM, excuſæ ſint; id vero fuit proximum, ut QUINTILIANUS etiam, quem eodem, quo illæ prodierunt, tempore impreſſum ſcribit JOHANNES DE LA CAILLE, anno aut 1469. aut incerto lucem aſpexerit.

Errores typographici, qui Lectores attentos vix fallunt, & humanos non offendunt, ex connexorum verborum ſerie & ſenſu Scriptoris rectè percepto facilè obſervantur. Sic numerorum in anno 1468. pro 1469. vitium modò notatum ſtatim ex clauſulâ proximè præcedente deprehenditur. Sic etiam in BURMANNI textu occurrentem vocum [*in fol.*] poſt [*p.* 17.] repetitionem, cùm ad JOHANNIS DE LA CAILLE Hiſtoriam (quæ non *in fol.* ſed *in* 4.to impreſſa eſt) nequeat referri, abundare nemo non ſentit: quale mendum,

mendum, à me procul absit, ut Professori longè sagacissimo imputem, qui hoc ipsum folium dispungendum ac denuo excudendum curaverat. At malè sit lævis istis Typographis, per quorum indiligentiam boni illius viri fama omni (quod & ipse novit) exceptione major quamvìs lædi non possit, cura tamen adeò manifestè luditur.

Nollem profectò adversùs BURMANNUM esse iniquior, aut in illum *Burmannianâ* libertate invehi: nam (a) flosculos ejus eloquentiæ proprios audacter usurpando nolo Professoris singulari elegantiâ verborum morúmque comitate eminentissimi peculium compilare. Ego itaque, cui nulla cautio nimia est, ne culpam in immerentem transferam, aliquando suspicabar in loco, quem ex ejus Catalogo suprà citavi, numerum 1468. Operarum incuriâ vitiatum fuisse, aliúmque, nescio quem, ab inerranti Professore designatum. At illam cautionem amovit testimonium JOHANNIS DE LA CAILLE, quo se muniebat: & quamvìs putaverim omnem ab hôc in Operas errorem transferendum, ille tamen, qui eundem transcripserat, nec animadverterat, solus errâsse videbatur. Si me secus, atque æquum est, de eâ re censuisse ratio convincat, quicquid damni (si quod queat à tantillo in tantum virum cadere) tulerit, retractatione publicâ conabor resarcire.

Alius autem mihi eximendus restabat scrupulus; nempe id, quod ex CAMPANI Epistolâ (quam ab ANDREÂ *Aleriensi* in suam Editionem translatam consulere BURMANNO licuisset) comperiebam: LIVII apud UDALRICUM HAN Editionem QUINTILIANI apud eundem Editioni antecessisse. *Utinam* (ait CAMPANUS) *quod nuper in* LIVIO Papiensis *nostri jussu conatus sum facere, ut esset quàm emendatissimus, idem nunc hortatu tuo & in* QUINTILIANO *licuisset*, &c.

Non igitur hæc & illa eodem tempore, utì JOHANNIS DE LA CAILLE calculus innuere vibebatur, prodierunt.

Livianæ Editionis annus, quem neque Editor CAMPANUS nec HAN Typographus adjicere voluerunt, incertus est. Illam autem, si QUINTILIANO (juxta sensum, quem BURMANNUS *Johanni* DE LA CAILLE affinxit) annus 1468. assignetur, necesse erit remittere ad annum 1467. quo aliquid ex UDALRICI Officinâ productum nemo (quantum scio) adhuc affirmavit. Illam itaque erat verisimilius anno aut 1468. aut 1469. luce publicâ donatam fuisse; proximóque nempe aut 1469. aut 1470. successisse QUINTILIANUM.

Denique OMNIBONI *Leoniceni* verba, in QUINTILIANI *Venetâ*

(a) Præfat. BURMAN. in VELLEIUM. —— Clericanæ *frontis aut negligentiæ* —— *pauperrimi Reip. literariæ emendatoris* ——

netâ per NICOLAUM JENSON ann. 1471. Editione, diſertè me non docebant, quod ex iis didicit, & me didiciſſe voluit BURMANNUS. — *Tertio ante* (ait LEONICENUS) *Librum ipſum auditoribus noſtris exponere aggreſſus vitiatum repereram* — In meis *Annalibus* (pag. 93.) me didiciſſe fateor per hæc verba aliquam, quæ *Venetam* præceſſerat, Editionem ſignificari. Annum autem 1468. discere nec potui nec poſſum. Quâ Arithmeticæ ratione utatur BURMANNUS, neſcio. Certè ab anno 1471. quo hæc ſcribebat LEONICENUS, annus 1469. tertius eſt. Porrò annus ille tertius ad tempus, quo LEONICENUS prælegere hunc Authorem aggreſſus eſt, ſeu incepit, an quo Author ipſe primùm typis expreſſus fuerit, referretur, hærebam; nec non ambigebam, de Impreſſis an Manuſcriptis ageret.

Demum ex variis, quas ultro citróque mecum agitabam, rationibus, quum nulla ſatìs mihi placeret; quum neque JOHANNIS DE LA CAILLE fidem, non ex ullâ Viri peritiſſimi ignorantiâ, ſed ex fortuitâ Operarum in eo loco negligentiâ ſuſpectam, elevare; nec ei in re, quam argumenta tum ex ipſo, tum aliunde petita dubiam reddiderant, confidere voluerim; tutius putavi illam Editionem tantisper omittere, dum ex ipſâ Libri (ſi quando occurreret) inſpectione certior fierem. Rem ſi maturiùs & minùs feſtinanter penſitâſſet BURMANNUS, qui me nimiæ in Claſſicis edendis feſtinationis inſimulat; non adeò temerè & inconſultè de illius QUINTILIANI anno pronuntiâſſet; neque meum in eâ re, quam juxtà mecum ignorabat, ſilentium ſiniſtrè notâſſet. Hoc ſilentium ut ab illius criticâ vindicarem, conjecturas illas, quibus me, dum fui veritatis incertus, torquebam, propoſui: nunc verò certiorem totius rei notitiam nactus, gaudeo me id, quod certum eſt, docere poſſe BURMANNUM; qui me, quod incertum erat, didiciſſe voluit. Circuitione uti, ubi rem ipſam loqui licet, otioſum eſt & odioſum: eóque nomine vituperandus ob disputationis præcedentis tædium meritiſſimò fuiſſem, niſi ab iſto Homine reprehenſus neceſſe habuiſſem integrum quæſtionis ſtatum planè explicare; quò decidat Lector, quis erraverit; illéne, qui in re dubiâ, quod erat vero diſſimile, obtruſit; an ego, qui, dum verum ſcire non poteram, tacere malui; Poëtæque optimi conſilio uſus, quod tractatum nitescere poſſe deſperabam, reliqui. Sed nolo Lectorem his ambagibus ulteriùs obtundere.

Londini quatuor QUINTILIANI *Inſtitutionum* vidi Exemplaria ex illâ principe Editione, de cujus anno dubitabatur.

„ QUINTILIANI *Inſtitutiones*; *Romæ*, in viâ *Papæ* prope
„ Sanctum *Marcum*, die tertiâ menſis *Auguſti*, Anno Salutis
„ M.CCCC.LXX.

„ M. CCCC. LXX. PAULO *Veneto* Papâ II. florente, anno
„ ejus VI.

Non jam me follicitum habebit LEONICENI triennium. Illum BURMANNO nodum folvendum relinquo, fi ei, quod antea de illo conjeci, displicuerit: hactenus fatis eft veram fuæ Editionis ætatem QUINTILIANO, extra omnem controverfiam, afferuiffe.

In BURMANNI *Prolegomenis* occurrunt hæc:

„ CAMPANI Præfatio, ex ANGELI POLITIANI Præfatio-
„ ne in *M. Fab.* QUINTILIANI *Inftitut. Oratorias.*

„ QUINTILIANUM verò non nos quidem illum *&c. usque*
„ *ad* comperta fint.

Titulum illum nequaquam intelligo; & unde nofter Profeffor exfcripferit, ignoro. Ipfa, quibus Titulum iftum commentus eft, verba funt pars orationis, quæ inter POLITIANI Opera (ann. 1498. *Venetiis*, & ann. 1499. *Florentiæ* edita) legitur; at præfixo hôc Titulo:

„ ANGELI POLITIANI Oratio fuper FABIO QUINTI-
„ LIANO, & STATII *Sylvis.*

Aliud adhuc fupereft erratum haud ita leve, de quo fe tantum virum ab homine adeò infra fe pofito moneri patietur BURMANNUS. CAMPANI Epiftola QUINTILIANI *Inftitutionibus* ab ipfo procuratis præfixa non ANTONIO MORETO, fed Cardinali *Senenfi* infcribitur: quod BURMANNUM (fi aliam ann. 1470. QUINTILIANI Editionem in ipfius Catalogo recenfitam viderit) nequibat latuiffe. Sed in eâ re me antehac non fuiffe BURMANNO diligentiorem neutiquam diffimulabo. In eundem errorem incidi (*Annal.* pag. 53.) dum verba ipfa MICHAËLIS FERNI, qui CAMPANI confcripfit Vitam & Opera collegit, imprudens repeterem. Sed errorem illum graviffimum, & plurimos alios, quibus illa CAMPANI Operum Editio miferè contaminatur, æquum eft transferre in fupinam Typographorum incuriam, de quâ (CHEVILLERIO tefte pag. 156. *L'Origine de l'Imprimerie de* Paris) FERNUS juftiffimè & acriter conqueritur.

Poft hanc QUINTILIANI *Inftitutionum* Editionem fuo certo tempore circumfcriptam, addere non pigebit alias quasdam UDALRICI HAN Editiones, huic partim prævias, partim coævas: quarum quoniam oculatam fidem accepi, faciliùs poftea potero genuinæ in loco ex JOHANNIS DE LA CAILLE Hiftoriâ fuprà citato & (ni fallor) erratis Typographicis corrupto lectionis (bonâ viri in

his

his rebus exercitatiſſimi veniâ) reſtitutionem tentare.

Ciceronis de Oratore *Libri tres*, Romæ *per* Ulricum Han *de* Wienna *Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo octavo, die quinto menſis Decembris. fol.*

Ejusdem Tusculanæ Quæſtiones, Romæ, *per* Ulricum Han *de* Wienna M.CCCC.LXVIIII. *die primo Aprilis.* Calci ſubnectuntur eodem charactere, Cicer. *Paradox. de Amicit. Senect.* & *Somn.* Scip. fol°.

Ejusdem Orationes Philippicæ: ſinè anni notâ, ſed cum præfatoriâ Campani Epiſtolâ ad Cardinal. *Senenſ.* & ſex illius verſibus; *Anſer Tarpeii* &c. fol°.

Titi Livii *Decades*: ſinè anni notâ, ſed cum præfatoriâ Campani Epiſtolâ ad Cardinal. *Papienſ.* & iisd. verſibus. fol°.

Justini *Epitome* Trogi: ſinè anni notâ, & cum iisdem verſibus. fol°.

Servii *Commentarii in* Virgilium: ſine anni notâ, & cum iisdem verſibus. fol°.

Roderici Santii *compendioſa Hiſtoria Hiſpanica. De mandato R. P. D.* Roderici *Episcopi* Palentini *Auctoris hujus Libri*, *ego* Udalricus Gallus *ſinè calamo aut pennis eundem Librum impreſſi.* Sine anni notâ. fol°.

Plutarchi *Vitæ Latinè*; ex diverſis Interpretibus; ſinè anni notâ, cum præfatoriâ Campani ad Cardinal. Piccolomin. Epiſtolâ. fol°.

Suetonius; *abſolutus* Romæ *in pineâ regione viâ* Papæ *Anno* M.CCCC.LXX. *Sextili menſe.* Paul. *Venet.* II. *Ann.* VI. cum præfatoriâ Campani ad Cardinal. Piccolomin. *Senenſem* Epiſtolâ. fol.°

Quintiliani *Inſtitutiones*; Romæ, *in viâ* Papæ *prope Sanctum* Marcum, *die tertiâ menſis Augusti, Anno Salutis* M.CCCC.LXX. Paulo *Veneto Papa* II. *florente*, *Anno ejus* VI. cum præfatoriâ Campani ad Cardinal. *Senenſ.* Epiſtolâ. fol°.

Duos verò Libros, quos Johannes de la Caille ex Volaterrano attulit ab Udalrico Gallo ann. 1468. excuſos, nondum vidi; nempe Augustinum *de Civitate Dei* & Lactantium. Utrumque novi eo anno *Romæ*, ſed à Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz impreſſum.

Ex brevi iſto, quem deſcripſi, Catalogo ſic forſan corruptum Johannis de la Caille locum legerem.

„ Enſuite de quoi il imprima Tite-Live, les *Tusculanes* & les
„ Oraiſons *Philippiques* de Ciceron en 1469. Quintilien en 1470.
„ Il imprima auſſi environ l'An 1470. l'*Hiſtoire* &c.

Con-

Condonet (precor) vir harum rerum minimè inſcius, quòd in ejus meſſem meam falcem immiſerim, auſus refingere, quod ipſe longè meliùs reſtituiſſet; præſertim cùm reſciscam ipſum in novam ſuæ Hiſtoriæ Editionem curas ſecundas meditari; ex quibus quantum auxilii mihi in Annalibus continuandis ſperem, cùm ex primis tantum in incipiendis acceperim!

BURMANNUM autem, niſi eò devenerit pertinaciæ, ut ſe ſano omni conſilio ſuperiorem opinetur, amicè monitum velim; ſe intrà ſuam (qualiscunque ſit) provinciam contineat; Commentariorum faſcibus Libros, ſuſcipiendus magìs quàm invidendus, obruat, & frangat Librariorum foros: at ne rerum, in quibus cæcutire omnino videtur, ſatagat: ſi bene audire cupiat, benedictis potiùs quàm maledictis certet. Quicquid in utramvis partem poſſit accipi, in mitiorem potiùs quàm deteriorem interpretetur, ad patronum quàm cenſorem judicémve agendum paratior: ſi quos præter me ſibi inferiores reperiat, benignè tractet; cespitantes erigat, non deterreat: provocet nunquam, niſi provocatus; túmque dictis abſtineat amarulentioribus, quæque frons erubescat ingenua, quibúsque qui petitur minùs quàm qui petit, ſæpe infamatur: errantibus ignoscat, quò & viciſſim ipſi (ut humanum eſt) erranti ignoscatur; modeſtè de ſe ſentiat, candidè de aliis: demum (ut breviter omnia complectar) ad innoxiam ſuavémque magni, in cujus Cathedram ſucceſſit, GRÆVII indolem contendat, quàm poſſit proximè, accedere. Ita facillimè majorem laudem & plures amicos inveniat.

Huic Epiſtolæ finem facere properanti moram injicit undecimus *antiquæ & recentis Bibliothecæ* Tomus, in cujus Articulo ſexto locum meis Annalibus, quem minimè meruerunt, Vir ornatiſſime, dediſti; paucíſque, quicquid complectuntur, expediens, inamœnæ lectionis tædium, quod ex aridâ & jejunâ operis tam macri materiâ à Scriptore tam rudi & impolito oreretur, levâſti. Opus ſanè illud (quod veriſſimè obſervas) pauciſſimos lectores nanciſcetur, eíſque ſolùm aliquando conſulendi gratiâ, non ullius conciliandæ ex continuatâ lectione voluptatis, inſerviet. Cauſæ non defuerunt, cur in Capita non diſtributum fuerit. Crebræ ab aliâ re ad aliam tranſitiones, quibus narrationis filum neceſſariò abrumpebatur, omnem tot, tam varia, tam disjuncta in ordinem redigendi ſpem abjicere me coegerunt. Ut tamen aliquatenus his Miſcellaneis inordinatis & inornatis, & penè (plerique enim vix, niſi ad quærendam Libri alicùjus Editionem, hæc in manus ſument) inutilibus uſum, quem deſtinaveram, reddam; Indices ampliſſimos unà cum Appendice, poſt Volumina expleta, ſeorſim polliceor. Ut in declarandis Artis originibus primas *Moguntinis* Typographis, GUTTEMBERGO, FAUSTO ſive FUSTO,

& SCHŒFFERO (quod nomen *Germanicum* Latinè redditur OPILIO) deferrem, me id impulit, quòd nulla Typographices Opera Libris FAUSTI & SCHŒFFERI nomine ſignatis certóque anno definitis priora aut viderim, aut à quoquam memorata legerim: tum etiam quòd illi Typographi, dum Artem exercuerunt, aliíque poſtea bonæ fidei Scriptores, nemine interim per longum ab initio usque annorum intervallum reclamante, *Moguntiam* eâ de cauſâ collaudaverint: denique quòd eruditi, qui in diverſam ſententiam abierunt, viri non oculatâ Librorum ullorum ſupra-dictis antiquiorum anníque notâ conſignatorum fide, ſive Scriptorum initiis Artis coætaneorum aut proximorum authoritate, ſed ſolis ferè conjecturis ſuam cauſam fulciant.

Quòd ad Libros paucos Græcè capitalibus litteris excuſos attinet, HOMERUM iis adnumerare dubitavi, licèt, qui hunc à ſe aliquando viſum & venditum affirmaret, *Pariſiis* convenerim.

De PAULI OROSII *Hiſtoriâ* ex tuâ *Bibliothecâ* comperio (méque ſic ſæpius de his rebus moneri gaudebo, & monentibus gratias habebo maximas) eam etiam ſub nomine LEONARDI ac præterea *Venetiis* bis ann. 1483. & 1500. prodiiſſe. Illam nunquam hactenus noveram: *Venetarum* poſteriorem *Annalibus* (p. 365.) inſerui; priorem non niſi poſt illud *Annalium* Volumen impreſſum videre contigit, *operâ & ſumptibus* OCTAVIANI SCOTI, *tertio Calend. Sextil.* M.CCCC.LXXXIII.

Metuo, Vir bonarum Litterarum amantiſſime, ut te diutius & importuniùs interpellaverim, ſtudiis utilioribus intentum. Nihil æquè odi ac prolixas Præfationes, adulationíſque fuco perfuſas Epiſtolas; has maximè, in quibus multa ad nauſeam usque infarciuntur ad præſens propoſitum nihil facientia; ubi plerumque de nihilo minùs quàm de Libri, cui præmittuntur, materiâ agitur. Tempus eſt colophonem huic Epiſtolæ, quam neceſſaria rei obſcuræ disquiſitio longiorem, atquè primùm decreveram, fecit, imponere.

Nihilominus haud ſuccenſebis, neque forſan ægre feret BURMANNUS, ſi ipſius QUINTILIANUM, quantumvis ampliſſimum & prætumentem, variantium lectionum ex collatis inter ſe CAMPANI ann. 1470. in fol. & ROBERTI STEPHANI ann. 1542. in 4°. Editionibus deſumptarum ſpecimine locupletavero.

Vale, Vir Clariſſime: quicquid hæc ob meam procul à prælo abſentiam deliquerit Diſſertatio, ignosce; meóſque tenuiſſimos conatus tuo, ſi id mereantur, ſuffragio; ſin minus, veniâ ſaltem dignare.

Londini,

Cal. *Novemb.* 1719.

EDITIO

		Editio	
Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
2.	1.	M. Fabius Quintilianus Tryphoni Bibliopolæ S.	*Deest.*
	7.	alioqui	aliorum
	10.	Usus	*Deest.*
	12.	nonúmque	novúmque
3.	6.	quæ	quam
	26.	in eloquentiâ	eloquentiæ
4.	2.	nihil existimem	existimem nihil
	6.	demittere	dimittere
	9.	MARCELLE VICTORI tibi	tibi M. Victori
	11.	hæc	hoc
	15.	quæ	*deest.*
	16.	ejus	hujus
	19.	sermone —— habito	sermonem —— habitum
	21.	boni.	bini
5.	6.	differendum est, adeò	sit differendum, & adeò
	9.	dubitabitur	dubitatur
	26.	sibi	*deest.*
6.	1.	Nunc autem	Hæc autem
	3.	Quis enim de justo, æquo & bono, non & vir	Quis enim non de justo æquo ac bono modò non & vir
	5.	quærit?	quæritur ?
	10.	desertam —— partem	desertâ —— parte
7.	7.	dicendi	docendi
	8.	solis	*deest.*
	9.	instruat	instruant
	10.	interpretetur:	interpretatur :
	24.	ingenita quædam adjumenta,	ingenita quidem quæ adjuvant,
8.	5.	est	*deest.*
	7.	plerosque verò laborem	plerosque non laborem
	12.	propria	proprie
	15.	Sed hi —— fuerunt	Sed ii —— fuerint
	17.	plurimorum:	plurimorum est :
	19.	ut plus	sed plus
	21.	Hoc qui perviderit, protinus	Hoc quippe protinus

		Editio	
Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
8.	25.	optimas	optimos
	ult.	nunc	nam
9.	21.	præcipiendi peritis indignantur,	præcipiendi partibus indignantur,
	26.	Leonides	Leonidas
10.	3.	habere nutrices, pueros, pædagogos : at	nutrices pueros habere : pædadogus at
	9.	nolentibus ſe præbet : ſimul	nolentibus perhibet: ſimúlque
	13.	Hinc enim accidunt	Huc enim accedunt
	19.	inſtituendos	inſtruendos
11.	2.	Quid melius alioqui facient ,	Quod alioquin melius facient,
	6.	parum	parvum
	7.	eo ipſo	illo ipſo
	8.	Hoc per ſingulos	Et hoc propter ſingulos
	17.	plenam	planè
	20.	etiam rogetur & laudetur, & nonnunquam ſciſſe	& rogetur & invitetur , & nunquam non feciſſe
	26.	cunisque	cujusque
	27.	edit	edidit
	28.	voce	ratione
	32.	faceret	fecerat
	ult.	etiam	&
12.	2.	tenera	tenera ætate
	7.	tractari,	optimè tractari,
	19.	perturbent,	turbent,
	23.	id	&
	29.	illos	illas
	31.	utrinque	utrisque
13.	5.	ſtylus cogitationem	ſtili cogitatio
	14.	diu	*deeſt.*
	20.	feſtinatione.	ex feſtinatione
	21.	repetitio,	*deeſt.*
	22.	audentibus:	audientibus:
	ult.	ponat.	perdat.
14.	1.	γλώσσας	gloſas
	4.	adhuc circa res	circa res adhuc
	10.	locos	quos

14. 13. nunc

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
14.	13.	nunc	modò
	14.	nihildum —— queunt	dumnihil —— quærunt,
	15.	juvari	juvare
	18.	pluribus asperrimè	pluribus & asperrimè
	21.	eximuntur	exprimantur
	25.	ſeriò	ſerò
	32.	more	*deeſt.*
15.	12.	poſſet,	poteſt,
	14.	& ſunt	adſunt
	27.	timebantur.	timebuntur.
	31.	& mentis	mentis
	ult.	& jam	jam
16.	4.	ne	nec
	13.	iſtum	iſtum illum
	15.	lumen	limen
	19.	officio	officiis
	21.	vel amicitia, vel pecunia,	vel pecunia vel amicitia,
	22.	num	non
	23.	aut	an
	27.	ediſcenti, ſcribenti & cogitanti	ſcribenti, ediſcenti, cogitanti
	30.	vel	nec
17.	8.	quæſtiones	ſi quæſtiones
	12.	comparabimus	comprobabimus
	15.	omnino	omni modo
	26.	in mediâ Reipub. luce	in medio R. P.
	28.	illa	*deeſt.*
18.	1.	offendit :	offendunt :
	2.	ut	velut
	4.	Nec	Neque
	10.	ſcholâ, etiam quæ aliis. Audiet multa	ſcholâ autem, quæ & ab aliis audiet. multa
	19.	præcedere	procedere
	26.	exhortationes	exhortationem
	27.	quantum	quam
19.	2.	inferiores	infirmiores
	7.	deſcendere.	deſcendere debet.
	10.	accipere	excipere

		Editio	
Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani. 1470.
19.	12.	aptos	apertos
	14.	velis.	velit.
	17.	quod	quam
	20.	loquimur,	loquitur,
	22.	ideóque laude	ideóque & laude
	25.	demittere,	dimittere,
	26.	ſupra modum ſermones attollere.	ſuper modum ſermonis attolli.
	29.	ut	*deeſt.*
	30.	fatigationem,	& fatigationem,
20.	3.	perſpiciat.	proſpiciat.
	10.	verè	& verò
	15.	ingeniorum	ingenioſorum
	17.	illic	*deeſt.*
	19.	hæc	ac
	26.	perſpiciat	proſpiciat
21.	5.	retenduntur :	retinentur :
	12.	naturali —— impetu jaceat.	naturalia —— utpote jaceant.
	16.	cujuſcunque	cujusque
	17.	inter ludendum	intercludendum
	22.	induruerunt.	induruit.
	25.	in animo	in eo
	26.	diſcentes	diſcipulos
	29.	convenit, —— injuria.	tunc convenit, — injuria eſt.
	32.	ne	nec
	ult.	hâc caſtigatione,	hâc tempeſtate caſtigatione,
22.	16.	debere	debet
	18.	quâque	quâ
	20.	legendi ſcribendíque	ſcribendi legendíque
	21.	Nec	Ne
	26.	promittit.	promittat
	27.	enarrationem præcedit	narrationem præcedet
	31.	ſubdititios	ſubditos
23.	3.	nec	neque
	4.	ei	eis
	6.	mittam	omittam
	8.	ferè	ferme
	16.	oratori futuro	oratoris futuri

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	Jo. ANT. CAMPANI 1470.
23.	31.	literæ,	literarum,
24.	2.	in	*deest.*
	4.	aspirationis ├	aspirationis δασυαν [*repone* δασειαν]
	5.	┤	*deest.*
	7.	obliquatur. Kappa	eliquatur. X
	9.	X	*deest.*
		tamen —— si	tam —— quam si
	10.	Grammatici	Grammatices
	12.	& vos ut eos. At quæ	& quos ut eos. Atque
	15.	putat etiam ex	putet ex
	19.	coeat	*deest.*
		Atqui littera i, sibi insidit.	aut litteram i sibi inscindet.
	26.	aut	&
	28.	pennis	pinnis
	29.	pinnas	pennas
	31.	cædit cecidit,	cædit excindit,
25.	2.	ac Iases,	*deest.*
	5.	Quin fordeum, fœdúsque pro aspiratione, vau simili	aspiratione in fœdum fœdúsque velut simili
	7.	aspirare	ita aspirare.
	9.	in locum aliarum	aliam vim
	11.	Duellos quidam dicere bellos ausi. Quid stlatum, stlitésque? Quid d literæ cum t quædam cognatio?	Duellios quidam dixere bellosos. aut sicut st. locum. st. litésque, quòd t literæ cum d quædam cognatio.
	13.	in	*deest.*
	15.	οὐδυσσέα	Odissea
	16.	Ulyssem	Ulixem
	18.	Dijove & Vejove, pro Diijovi & Vejovi?	Diijove victore non Diijovi.
	23.	quot	quotæ
	26.	quòd	&
	27.	in	& in
	28.	de quo	unde
26.	1.	maximè	ac maximè
	6.	orationis	orationum
	7.	authoribus octo duntaxat	duntaxat authoribus octo

26. 8. Aris-

EDITIO

Pag.	Lig.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
26.	8.	Ariſtarchus	Ariſtoteles
	13.	diducerent :	deducerent :
	14.	cui vel alterum deeſt, vel utrumque, ventus,	qui vel alterum dixiſſet, vel utrumque eventus
	16.	heu : & attractionem,	heheu : & tractionem,
	18.	ſit	dicenda eſt
	27.	morarentur.	morantur.
27.	2.	muræna	Myrrhia
	4.	ut	*deeſt.*
	5.	unde	*deeſt.*
		Bruti	Burrhi
	6.	taliáque	aliáque
	9.	Serani	Sera
	11.	intercidit	intercedit
	13.	Quærat	Quærant
	16.	τῷ δοpl.	*deeſt.*
	23.	lectus	lectum
	24.	Quædam	Quædam verba
	31.	valent	valet
	32.	indicant.	indicat.
28.	4.	diu, ita & dictu & factu.	diu, dictu, factuque.
	8.	aptè	apertè
	11.	regula	regulam
	12.	Hæc exigitur	Hæc igitur
	14.	nectitur,	vertitur,
	16.	inviſa	imitata
	31.	ea	eas
		quem	qua
29.	3.	Quid hic promiſſo tanti operis dignum ?	Quid hic promiſſor tanti operis dignum antiquis ?
	4.	hoc	*deeſt.*
	6.	eſt	ſit
	7.	&	*deeſt.*
	9.	immutatione,	imitatione,
	11.	ſint	ſunt
	17.	gente,	in gente,
	21.	eſt	quæ eſt
	22.	Casnar aſſectator,	& calamo affectatum,

29. 23. Mas-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
29.	23.	Maſtrucam,	manſtrugam,
	29.	cui libebit	cuilibet
30.	3.	Tinca	Tinga
	6.	e,	*deeſt.*
	7.	Metieo Suffetieo	etiteo ſufectio eo
	12.	falſum	*deeſt.*
	15.	doctor	dator
	21.	forſan	forſitan
	24.	Muſta	mulſa
	25.	non	*deeſt.*
	26.	non alio	non in alio
	ult.	διαίρεσις Europaï :	diviſio Europæ & Aſiæ:
31.	1.	συναίρεσιν & συναλοιφὴν	συναιρεσιν καὶ συναλιφην
	2.	Cùm	Tum
	15.	aspiraretur,	aspirarent,
	20.	mehe quoque pro me	mee quoque pro mi
	25.	τόνους	tonos
	26.	ponitur,	ponuntur,
	29.	ut	aut
32.	1.	gravis	brevis
		Hæc de	Hæc quæ de
	7.	Item, quantum,	Itémque cùm
	19.	eſt,	*deeſt.*
	20.	noſtro	*deeſt.*
	27.	aut	autem
	ult.	diſſyllabis	diſſimilis
		nunquam in	nunquam
33.	1.	quia eadem flexa ex acutâ.	*deeſt.*
		itaque	utique
	5.	vitia	vitio
		ἰωτακισμοὺς, λαμβδακισμοὺς, & ἰσχνότητας, & πλατειασμοὺς,	iotacismus, & labdacismus, & iſchnotetas, & plateasmus,
	6.	nominibus	vocibus
	7.	κοιλοστομίαν	χηλοστομίαν
	8.	inevitabiles	inenarrabiles
	13.	vocibus	vocalibus
	14.	circa	cura

33. 15. con-

Pag.	Lin.	Editio Roberti Stephani 1542.	Editio Jo. Ant. Campani 1470.
33.	15.	contextu, vel	*deeſt.*
	16.	quia	quòd
	22.	rectam	rectámque
	23.	ut	aut
	31.	illud	*deeſt.*
34.	1.	poſſe	*deeſt.*
	6.	in ſolo verbo.	in ſolo.
	7.	& quas	& per quas
	8.	quadripertitam	quadrupartitam
	9.	Adjectione, ut Veni de Suſis in Alexandriam:	adjectione, detractione: adjectione, ut nam veni ad Suſum in Alexandriam:
	10.	Ne	Nec
	12.	Autem	Aut
	13.	Igitur	*deeſt.*
		in initio	vicio
	14.	fuiſſe	*deeſt.*
	15.	nunquam	nusquam
	30.	evitandæ	devitandæ
	32.	quod vocant	quod illi vocant
35.	2.	hæc	*deeſt.*
	7.	pronuntiet.	prænunciere.
		Quid? non Livius	Quid verò Livius
	12.	Similiter in	Similiter ne in
	15.	itémque	item
	19.	diminutum.	minutum.
36.	3.	intrò & intus, unius loci adverbia:	intro loci adverbium eſt:
	4.	intrò ſum,	introrſum,
	6.	enim	etiam
		comprehenſionis	comprenſionis
	9.	vitioſa non poſſunt,	vitioſè non poteſt,
	10.	Megaleſia:	Megaléſia:
	13.	oratoribus quoque permiſſa.	& oratoribus quoque promiſſa.
	15.	paulò	*deeſt.*
		hoc	hic
	20.	artem	*deeſt.*

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
36.	22.	incurreret , inhonoratam	incurret, inornatam
	25.	ut instituta etiam	instituta quoque
	30.	petoritum : quorum	petorritum majorum
	ult.	vendicant :	vendicavit:
37.	3.	confessis	concessis
	11.	cum	*deest.*
	17.	sic	ac
	25.	& —— si ut	ut —— sicut
	7.	e	s
	30.	Achilli & Ulyssi	Ulixi & Achilli
38.	2.	secutus antiquos	apud antiquos
		C. Cæsar	Cæsar
	15.	concesserim:	concesserimus:
	16.	cape & si vis:	cape si vis:
	17.	luere	ludere
	18.	suovetaurilia	solitaurilia
		ex	*deest.*
	19.	& tauro.	tauro.
	22.	&	*deest.*
	24.	aut	*deest.*
	26.	malevolus:	malivolus:
	29.	biclinium : aut contrà , ut epitogium	bidimium. contra & epitergium
	31.	ἐπὶ	e pi
		nec	neque
	32.	nec Gallus	neque Gallicus
39.	2.	quum sit præpositio con : sic ignavi & erepti & similia	cum præpositio cum sit. ignavi & re. p. & syllaba.
	5.	κυρταυχένα	cirauchena
	6.	incurvicervicum vix	incurvicervicum pecus vix
	13.	orationi	oratori
	19.	fortiter	fortè
	20.	niterentur.	niteremur.
	23.	&	*deest.*
	26.	metri	mentiri
		nisi siquando nihil	nisi qñ nihil

 39. 27. utro-

		Editio	
Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
39.	27.	utroque	utrâque
	33.	numo, cui publica forma	minimo, cui p. forma
	ult.	analogia	in analogiâ
40.	7.	diminutione.	deminutionem.
	10.	hâc domu	an domi
	11.	hâc domo,	an domo,
	17.	fatendi	finiendi
	18.	in infinitis	in finitis
	21.	in infinito	in finito
	22.	fiunt, —— etiam	ſunt. —— &
	26.	dicetur,	dicet,
	31.	quòd	qui
	32.	id quidem	id quid quidem
41.	4.	hoc	*deeſt.*
	5.	pagunt,	pacunt :
	6.	exoleverat,	exoluerat
	7.	pago,	paco,
	9.	quum ſibi	cùm & ſibi
	12.	ſimili	ſimilia
	18.	poſitum,	impoſitum,
	20.	κάπρου	και απρου
		Illa	Illi
	22.	us finita,	us literis finita,
	23.	in ris ſyllabam	ris ſyllabâ
	26.	dicere	dici
		Quid, non	Quid verò
	27.	exeunt:	eunt:
	ult.	primùm	primò
42.	2.	quid quo	quid quóque
	12.	duplices	duplices quoque
	17.	Caium ſcriptis emendat, quòd is caldum dicere quàm calidum malit : non quia illud	C. Cæſarem ſcriptis emendacius calidum dicere quàm caldum mavult : non quia id
	20.	περίεργον	περιθριον
	22.	recta	certa
	26.	avete	avere
	27.	calefacе	calefacere

42. 29. alia

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
42.	29.	alia eſt	adjacet
	30.	quòd	qui
	31.	invenire	minuere
	ult.	in ſummis	à ſummis
43.	2.	in	*deeſt.*
	5.	quia	quæ
	12.	Quid ? non ſimiles quoque	Quid verò ſi ſimiles quidem
	21.	an prædura	an plura
	23.	& ire —— faciendi	& ruere —— paciendi
	24.	in	*deeſt.*
	26.	ſit ?	eſt ?
	27.	Ac de Analogiâ vel nimium.	Hæc de analogiâ. nimirum &
	28.	inquirit,	requirit,
44.	3.	ne	non
	5.	definitionibus	diffinitionibus
	6.	conatur	conantur
	7.	Triquedram,	Triquadram
		meridiem an medidiem	meridie an medidie
	8.	aliáque quæ	aliáque ſunt quæ
	10.	ſive illa	ſi illa ſive
	11.	præcipuéque æolicâ ratione	pricipuè æolicâ oratione
	12.	ex	*deeſt.*
	14.	Pici:	Phytici:
	15.	Beneventum : quæ Capitolium, collem	Beneventûmque capitolium & collem
	17.	qui	quæ
	19.	aut correptis	*deeſt.*
	21.	ſítne	ſit enim
	24.	id eſt	idem
		dederit	dedit
	27.	ſit &	fit ut
	28.	volipes : etiámne à contrariis	volipes : & eam interpretationem rectam ſequendam improbandam contrariam à contrariis

Pag.	Lin.	Editio Roberti Stephani 1542.	Editio Jo. Ant. Campani 1470.
44.	29.	umbra opacus	umbratio pacus
	30.	ab usu: & dis,	à luxu: & ditis
	32.	quasi	quare
45.	2.	perveniemus	veniemus
	6.	inscripserunt:	scripserunt:
		Caius Granius	Gavinius
	8.	argumento.	argumento innuit.
	11.	At L. Ælius	ait Ælius
	15.	voluit ? quum	voluit? ad eum enim scribit, cùm
	18.	Quidam	quod quidam
	20.	strepere,	stertere,
	26.	Verba à	Verba & à
	27.	sed	*deest.*
46.	1.	Exantlare,	Exanclare,
	3.	consecratis	congregatis
	7.	Nam si	Nam etiam si
	19.	quid est	quidem est
	22.	si ex eo quod	ex eo si quod
	29.	lavamus & tondemus,	lavamur & tondemur,
47.	14.	interim	interdum
	18.	&	ut
	21.	præpositionem,	præpositione,
	26.	itémque	item
	27.	quom —— cum: si verò causam, per q ac duas sequentes uu scriberetur.	q —— c ac duas insequentes scriberetur.
	31.	jam inter	jam etiam inter
48.	4.	commutatur.	comitatur.
		etiam	&
	7.	est	*deest.*
	10.	quæ	quia
	11.	quòd	qui
	12.	ad omnes vocales vim suam	ad omnes vim suam vocales
	15.	&	*deest.*
	22.	Interim	Interdum
	23.	Vesperug.	*deest.*

48. 26. scri-

EDITIO

Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
48.	26.	ſcribebant	ſcriptum eſt,
49.	2.	quia i tam	cùm tam
	4.	& i longâ	in i longam
	6.	& ſimilia.	& his ſimilia.
	8.	erit:	erunt:
	11.	in triſyllabis	inter ſyllabas
	12.	Ai	ae
	17.	hi Syllæ	in his ſyllabæ
		Eſt in	Eſt & in
	22.	cauſſa,	cauſſas, &
	24.	paululum	paulum
	27.	C.	G.
	32.	Quid? non	Quid verò
		dicem & faciem	dice & face
50.	1.	quod & ex	quod in
	2.	à	*deeſt*
	5.	Hæc	Hic.
	6.	i litterâ	i litteram
	14.	quòd cui,	qui e'u i
	15.	propoſui literis enotamus:	præpoſui litteris annotamus:
	16.	Quoi	qui & oi
	19.	Ↄ	*deeſt*.
	20.	ſacris	ſatis
	21.	Nec	Secus
	22.	Conſules	coſſules
	23.	coſſ.	*deeſt*.
	24.	tertiam	tertia
	30.	cuſtodiant	cuſtodiat
	32.	loquendi ſcribendíque	ſcribendi loquendíque
51.	7.	grammaticâ	grammatice
	8.	eſt	*deeſt*.
	10.	exactor?	exactor eſt?
	13.	de	*deeſt*.
	14.	circa illas	ſuper illas
	21.	lenius	levius
	23.	parte	*deeſt*.
	29.	adhuc	*deeſt*.

		Editio	
Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani. 1470.
52.	1.	ut	*deeſt.*
	6.	firmiore	firmioris
	8.	ſublimitate	ſubtilitate
	10.	Tragœdiæ.	Tragœdi.
	13.	nolim	notis
		amat,	amant,
	14.	quibus ſunt	à quibus
	15.	ne	*deeſt.*
	17.	comœdiæ, quæ	Comœdia æquè
	24.	prælegenda:	perlegenda:
	29.	ἀττικισμὸς	atticis mos
	31.	in	*deeſt.*
	ult.	petenda,	petenda eſt.
53.	1.	deliciarum genera vitiáque	deliciarum vitia
	6.	& cæteros	etiam cæteros
	7.	Accii, Pacuvii,	ac. P. Acuvii,
	12.	propoſuere	præpoſuere
	21.	compoſita:	ſunt poſita:
	24.	μεταπλασμὸς	metaplasmos
	25.	σχηματισμὸς	ſchematismos,
	28.	rudimenta	erudimenta
	32.	ſed	idem
	ult.	id eſt	idem
		λέξεως	lexeos
54.	1.	διανοίας	dianeos
	4.	decoro	decore
	9.	certè	certis
	10.	quis unquam	quisque usquam
	14.	ſchedas	ſordes
	19.	vanæ	varie
55.	5.	paraphraſi	perifraſi
	6.	& exornare ſalvo modò poetæ ſenſu,	ſalvo poetæ ſenſu exornare,
	11.	ratione	lectione
	26.	à poetis	de poetis
	28.	rhetores	præceptores
56.	4.	ἐγκύκλιον παιδείαν	ενκυκλον παιδεαν

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
56.	6.	& esse perfecta sinè his orandi scientia non potest,	& esse perfectæ sinè orandi scientiâ non possunt,
	11.	datâ	ductâ
	13.	nominibus	numeris
	14.	foro,	fore,
	18.	eum	enim
	31.	antidotum	anthidotus
		morbis	oculis
	32.	interim	interdum
	ult.	quoque	*deest.*
57.	3.	humanæ rationi	humanâ ratione
	7.	ostendunt	ostendant
	8.	proferunt,	proferant,
	10.	æquè	utique
58.	1.	erit	erat
	8.	eâ	ejus
	11.	ἁρμονίαν	harmoniam,
	15.	Socrates jam	Socrates se jam
	16.	cecinisse	concinisse
	18.	autem	*deest.*
	20.	tanto	tantum
	22.	vocant,	vocat,
	29.	remiges	remigem
	31.	plurium	plurimum
	32.	quamlibet	qualibet
59.	1.	conjungere.	contingere.
	2.	quoque,	*deest.*
	4.	Aristoxenus	Aristosenus
		grammaticen musicæ	grammatice musicen
	13.	senex reposcenti	senex, qui reposcenti
	15.	psaltis	psaltriis
	23.	quantam	quantum
	25.	gratiis ——	Græcis ——
	30.	καὶ μέλος ἔμμετρον	& μελος
	31.	non	*deest.*
	ult.	flexus	flexum
60.	1.	sunt —— plurimi	fiunt —— plurimum
	4.	supervacua	supervacuum

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
60.	10.	Alia quoque	Aliáque
		collocationis	collocutionis
	11.	concitationem judicum	concitatione judicis
	14.	decens & aptus motus,	motus & decens actus
	15.	qui dicitur	*deest.*
	22.	τονόριον	tonarium
	23.	deberet	debebat
		miniſtrabat.	monſtrabat.
		ei cura	etiam cura ei
	27.	conceſſerint.	conceſſerunt.
	28.	ſiquis tam cæcus	aliquis tam incertus
	29.	illos	illis
	30.	dicenda,	discenda,
	32.	ad	usque ad
61.	3.	ex ipſis,	ex his,
	4.	placeat :	placet :
	9.	quâque & ipſi	quásque & ipſi
		nam pſalteria & ſpadices etiam	nec psalteria ipſa dicas etiam
	10.	ſed	ſed nec
	15.	nutricum quæ adhibentur	nutricum illi quæ adhibetur
	16.	allectationi	allectioni .
	20.	Quæ ſi dici debet ab Oratore, nec dici	Quæ ſi disci ab Oratore nec disci
	22.	iniqui	iniquè
	26.	& acui, & ingenia ad celeritatem	& acui ingenia , & celeritatem
	29.	Ea	Id
	ult.	primis	in primis
62.	3.	ſaltem	*deest.*
	5.	linearis	linealis
		cauſas :	cauſis :
	6.	nam —— ſunt	jamſi —— ſint
		habet	habent
	15.	ſyllogismis ,	ſilogismo
	16.	enthymemate,	ἐνθυμήματε
	18.	γραμμικαὶ ἀποδείξεις dicuntur.	grammate apodixis dicitur.

62. 19. veriſi-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI. 1470.
62.	19.	verisimilia	verissimilia
	21.	Ψευδογραφίας	pseudographias
	26.	plurimum	primum
	27.	qui	quia
	28.	magnitudines	magnitudinem
63.	8.	pedes	*deest.*
		extremitatis,	exterminant,
	9.	divisæ	clausæ
	17.	ducetur:	circum ducetur:
	21.	Hoc	Hæc
	23.	Quid, quòd	Quicquid
	25.	numeris	numerus
		discimus	dicimus
	32.	videtur esse usus	videntur esse usi
64.	3.	exempla	extra
		transeamúsque	transeamus usque
	5.	est	*deest.*
	6.	quarum	quibus
	8.	de sectione	defectionem
	14.	comœdo	de comœdo
	18.	vernilitate	vernulitate
	19.	amoris, avaritiæ	amores avaritiæ
		affectum:	effectum:
	28.	in his	hujus
	ult.	ρ literæ	& pro ρ litera
65.	1.	λ	labda
	2.	t, non valuerunt, in g ac d molliuntur.	g n ne valuerint in a c d demoliuntur.
	8.	καταπεπλασμένον	Cathaplasmen
	11.	ut quoties exclamandum erit, laterum conatus	ut erit lateris quotiens exclamandum conatus
	25.	qui	quis
	29.	augendam	augendum
	ult.	assistat neque	existat: nec
66.	3.	&	*deest.*
	7.	corporis	corporum
	9.	formantur:	formatur:
	10.	indoctæ rusticæ've	inductæ rusticæ

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
66.	12.	aliâ	illâ
	13.	nec hoc	neque hæc
	15.	indignum	indignandum
	16.	quæ eſt (ut nomine ipſo declaratur) lex	quæ in nomine ipſo declaratur lex
	20.	& à Chryſippo	& Criſippo
	26.	in tertio	intentio in tercio
	30.	etiam	*deeſt.*
	31.	reprehenſione	reprenſione
67.	10.	tamen	*deeſt.*
	11.	oporteat.	oportere.
	19.	probant ?	præbent
	24.	motúsque	motus
		ſub	*deeſt.*
	25.	horis diverſa partiamur,	curis horas partiamur,
68.	9.	hortis	ortis
		alvearibus accommodent	alvearibus avibúsque accommodent
	10.	Cur ipſi	Cur non ipſi
	23.	cœperis,	ceperimus,
	24.	παιδομαθεῖς	πλειομαθεις
69.	7.	ſecedet,	recedet,
	11.	ſubſidia	ſucciſiva
	13.	ut	aut
	16.	ſuppeditabat	ſuppeditabit
	18.	cur	cùm
70.	5.	conterunt,	conteruntur,
		geometræ potiùs ac muſico	geometriæ potiùs ac muſicæ

In molem

In molem ſatìs magnam excrevit hoc collationis ſpecimen; in quo ad multas minutias, quæ omitti potuiſſent, exſcribendas attentior fuiſſe videar. Grandem variantium lectionum (quæ ridiculæ ſunt & otioſæ) ſarcinam nunquam probavi: & hæc forſan meſſis rediiſſet ad manipulum, ſi excuſſis paleis triticum ſepoſuiſſem. Sed malo delectum hunc habendum iis, quæ in QUINTILIANI lectione familiariùs verſati ſunt, relinquere, quàm temere, quid rejiciendum ſit, quid retinendum, judicare.

Plurima ex CAMPANI Editione adnotavi, quæ in erratorum, non variantium lectionum, loco ducenda ſunt. Ex his tamen Lector haud difficulter conjiciet, unde pleraque hujusmodi in antiquis & primariis Authorum Editionibus errata manaverint. Si quis autem aliquot vocum (quas hìc à me notatas deprehendet) transpoſitionem, mutationem, omiſſionem, aut additionem levioris, quã ut animadvertatur, momenti eſſe cenſeat, nullus equidem refragabor, ſi unicum ſenſum ſpectes; longè aliter ſentiam, ſi dictionum ordinem luculentiorem, & (quam vocant) ἐυρυθμίαν, quæ ex aurium arbitrio plerumque pendet, attendas. Erratorum porrò ea habenda eſt ratio; ut alia cùm Typographicæ Artis infantiæ, tùm Operarum lapſui; alia ipſorum Manuſcriptorum partim ætate partim Scribarum feſtinatione aut negligentiâ corruptorum vitio tribuantur: nam iis temporibus Correctores, quantumvis eruditi, & ex iis plerique recentibus neutiquam indoctiores, Codices manuſcriptos (quorum magna eſt authoritas) ſequi ſuperſtitioſè maluerunt, quàm Criticæ (cujus nonnunquam nimia in poſteriore ſæculo apud ſciolos fuit licentia) audaciùs indulgere. Illa præterea in Manuſcriptis, utì ſe habebant, repræſentandis fides maximo nunc uſui eſſe Editoribus poteſt; quòd ex ipſis Manuſcriptis non modò liberior ſed etiam certior veritatem excerpendi locus detur, quàm cùm Manuſcriptorum lectio per Criticorum turbam jactata prorſus immutetur. In eam igitur (quam interim doctiorum judicio ſubmitto) opinionem adducor, ut Librorum in lucem primùm edendorum primaria (quantum fieri poteſt) lectio, modò non fuerit omnino vitioſa, in textu retineatur; ſi dubia aut confuſa & corrupta appareat, rejiciatur utcunque ad marginem, aut variantium lectionum catalogum; & ſi manifeſtè ſit mendoſa, eliminetur. Quare id in omnibus, quos prælo tradidi, claſſicis non fecerim, in cauſâ fuit, quòd nec mihi Editionum primariarum ſemper eſſet copia; neque virorum doctorum, qui Libros illos ad prælum revocaverunt, Editiones poſthabendas duxerim. In nonnullis (VIRGILIO, HORATIO, &c.) me ad antiquas reſpectum habuiſſe obſervabit Lector benevolus, quem à meis lucubratiunculis aſperior BURMANNI cenſura non deterruerit.

 Suf-

Sufficiat jam primum *Oratoriarum Institutionum* Librum evolvisse. Ultra progredi non patitur secundum, cujus absolvendi cura me nunc occupatum tenet, *Annalium Typographicorum* Volumen. Neque enim novam QUINTILIANI Editionem curare meum est, ne quis conqueratur me in alienam provinciam, in quâ BURMANNUS adeò sudavit, curiosiùs inquirere. Quicquid in hâc egi Dissertatione ad antiquas QUINTILIANI præsertim Editiones, idéoque ad *Annalium* institutum pertinet; eâdémque Voluminis formâ excudendum curavi, ut unà cum quolibet *Annalium* Volumine, aut *Appendice*, tandem compingatur.

Cùm QUINTILIANI *de Institutione Oratoriâ* Editionum Catalogum, quem contexuit BURMANNUS, obiter percurrerem; observavi in eo omitti non paucas, & earum nonnullas neutiquam incelebres: ex quibus aliquas indicandas selegi.

fol.° *Quintiliani Institutiones Oratorias diligenter emendatas Antonius Zarothus Parmensis Mediolani sollerter impressit anno à Natali Christiano* 1476. 5. *Idus Junias, auspice Christo.* Hanc Editionem, cùm primum excuderetur *Annalium Typographicorum* Volumen, nondum videram.

fol.° *Quintilian. Institutiones & Declamationes: apud Jo. Badium Ascensium. Paris.* 1519.

4to. *Quintilian. Institutiones & Declamationes: apud Nicolaum Savetier. Paris.* 1531.

4to. *Eædem: apud eundem. Paris.* 1531.

fol°. *Eædem, cum Comment. Pet. Mosellani, Joach. Camerar. & Ant. Pini in Institut. ex Officinâ Michaelis Vascosani. Parisiis.* M.D.XXXVIII.

fol.° *Eædem, cum iisdem, ex eâdem Officinâ. Parisiis.* M.D.XLII. &c. &c.

Institutionum Epitomen Authore Jonâ Philologo excudit etiam in 8.° *Simon Colinæus Parisiis ann.* 1539. & 1542.

Altera item in 8.° *Parisiis*, cujus BURMANNUS mentionem fecit imperfectam, *Anno* 1554. hunc gerit Titulum:

M. Fab. Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libr. XII. *in Commentarios redacti Petro Paulo Vergerio Auctore, ex Bibliothecâ Joann. Tillii Episcopi Briocensis. Parisiis.* M.D.LIIII. *apud Guil.* MORELIUM.

In BURMANNI Catalogo non semper docemur, utrùm Editio *Institutiones & Declamationes*, an has illásve solas complectatur; v. g. In Editione *Coloniensi* 1521. & hæ & illæ continentur; illæ apud COLINÆUM 1541; & ROB. STEPHANUM, ac VASCOSANUM 1542. Hæ apud COLINÆUM 1542.

In

In prædicto Catalogo occurrit QUINTILIANI Editio 1544. *apud* MICH. VASCOSANUM *in* 4$^{to.}$ Quod quidem verum esse puto, si de Libris *Institutionum* quibusdam intelligatur; dubito, si de omnibus. Nam ex Officinâ MICHAËLIS VASCOSANI in 4$^{to.}$ prodierunt, seorsim, Libri 1.^{mus} 2.^{dus} 4.^{tus} 7^{mus} 8.^{vus} 9.^{nus} anno 1544. Liber autem 3.us ann. 1551. 5.^{tus} 1553. 6.^{tus} 1546. Hos Libros ex QUINTILIANI Editionum collectione aliquando à clariss. ALMELOVEENIO in suum postea usum selectâ, quam in BURMANNI quoque manus venisse ex ipsius Præfatione accepi, describere ipse potuisset. An seorsim itidem Libri *Institutionum* reliqui ex eâdem Officinâ prodierint, incertus sum.

In eodem Catalogo exhibentur binæ illæ seorsim Editiones:

„ 1536. Paris. apud Fran. Gryphium C. N. Mosellani in fol.°

„ 1536. Parisiis apud Hæredes Jo. Badii Ascensii: Item Declama-
„ tiones & notæ P. Mosellani, quæ 1530. præferunt
„ in fol.°

At verò utramque paulò expressiùs libet describere.

M. Fab. Quintiliani Oratoriarum Institutionum libri XII. *Additæ sunt adnotationes Petri Mosellani in Lib. septem. Parisiis, apud Jacobum Kerver.* M.M.XXXVI. Ad finem *Institutionum* adduntur etiam *Declamationes* ad quarum calcem, *apud Fran. Gryphium* M.D.XXXVI. Denique *Petri Mosellani in Institutiones Oratorias adnotationes: Parisiis, apud Jacobum Kerver.* M.D.XXXVI.

M. F. Quintiliani Institutiones Oratoriæ; ejusdem Declamationes: omnia ad veterum Codicum fidem recognita ac restituta. Mense Febru. M.D. XXXVI. *Pro Hæredibus Jod. Badii Ascensii.* Et ad finem INSTITIONUM, *Parisiis excudebat Joannes Lodoicus Tiletanus. Mense Februar.* M.D.XXXVI. Et ad *Declamationum ac Castigationum* finem, *Ex Officinâ nostrâ Librariâ,* 1536. *Mense Martio.* Denique *Petri Mosellani Annotationes in Rhetoricas Institutiones. Pro Hæredibus Jod. Badii Ascensii.* M.D.XXXV.

De *Declamationibus* & MOSELLANI notis, *quæ* 1530. *præferunt*, nil adhuc compertum, exceptâ *Burmanniani* Catalogi authoritate, habeo. Illarum certè Editio fieri non potuit *apud Hæredes Jo. Badii Ascensii*, cùm constet ipsum BADIUM ante annum 1535. non mortem obiisse.

Singulas *Burmanniani* Catalogi Editiones diligentiùs examinare nunc non vacat. Magni interesse (ni fallor) puto, Librorum notitiam clarè & dilucidè exponi: & optandum foret, ut in isto Catalogo majore accuratione variæ QUINTILIANI emissiones, quas vidit Editor, indicarentur; & unde reliquas acceperit, commonstraretur. Sed *Aquila non capit muscas*, neque BURMANNUS ad hu-

hujusmodi minutias, quas arbitratur Cathedrâ Professoris indignas, descendit: & nescio, an non pro suâ dignitate meliùs easdem omnino intactas præteriisset, quàm ita vagas, indistinctas, & indefinitas Lectorum oculis subjecisset.

Jam tandem missum facio Lectorem; quem legendi, nec minus me scribendi, tædium cepit. Liceat id iterum in hujus Dissertationis calce bonâ fide affirmare, indolem meam esse placabiliorem, quàm ut quenquam ultro irritem. BURMANNUS, nisi stylum in me strinxisset prior, fuisset adhuc mihi ignotus & inobservatus: nec, nisi sese obtulisset aliquam meorum *Annalium* partem, hâc quasi Appendiculâ, illustrandi occasio, istius censura esset tanti, ut in re tam futili tempus & operam perderem.

Resiste paululùm, Lector, & paucis ausculta. Compertum non ita pridem habui locupletissimam BONEFONII Editionem à Dom°. DES-MAISEAUX fuisse jamdiu adornatam & nunc prælo paratam. Id si paulò antè rescissem, nequaquam huic operi manum admovere voluissem, quòd vir in illis rebus tantò peritior in se susceperat. Neque sanè lubens ad manualem istam Editionem recognoscendam accessissem, nisi Typographus, cujus operâ in Classicis usus sum, enixè orâsset, ut, quoniam (suadentibus amicis) BONEFONIUM formulis suis subjicere meditabatur, plagulas vellem emaculare. Instanti parui, & de meo nil, præter Præfationem, adjeci. Editionem mihi obtulerat, *Altenburgi* apud GOTHOFREDUM RICHTERUM curante CHRISTOPHORO GRÆFIO anno M.DC.LXIX. datam: quæ cùm minimè placeret, secutus sum, quam unicam habebam, *Lugduno-Batavam* ex Typographiâ NICOLAI HERCULIS anno 1659. impressam: quam scilicet ob Typorum venustatem textúmque satìs à mendis typographicis liberum minimè aspernandam ratus, deprehendebam etiam in illâ Poëmatum parte, quæ *Basia* continet, cum **Commentariis Litterariis* omnino convenire. Primam Editionem aliásve, quibus hanc collatam vel augerem vel emendarem, nondum videre contigit. Ad hunc itaque Poëtam (in quo multa sunt, quæ mihi non admodum probantur) eundem, atque ad antiquos alios, animum non attuli; gaudeóque id negotii virum eruditiorem sibi demandâsse.

Hæc palàm profiteri visum est, ut constet, quàm à quoquam ultro offendendo absim, nolímque quicquam immeritò mihi insolentiùs arrogare.

* *Memoires de Litterature*, Tom. I. Part. II. Artic. VII.